

Chronicon ii

Συγγραφικὰ ἱστορία (libri vii de Andronico Palaeologo) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

1. ὅπως ὁ βασιλεὺς Ἄν δρόνικος τὰ κατὰ τοὺς Τοχάρους διώκησεν. 2. ὅπως ὁ βασιλεὺς περὶ τῶν κατὰ τὸν πάπαν ἀπελογεῖτο. 3. ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν Βέκκον ἀφίει καὶ τῷ Ἰωσήφ προσετίθετο. 4. ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου Βέκκου εἰς τὴν τῆς Παναχράντου μόνην. 5. ἀνάβασις τοῦ Ἰωσήφ εἰς τὸ πα τριαρχεῖον. 6. περὶ τῶν διδομένων ἐπιτιμιῶν ἱερωμένοις καὶ λαϊκοῖς. 7. ὅπως καὶ πότε οἱ περὶ τὸν Ἰωσήφ εἰς κοινωσίαν παρεδέχοντο τοὺς τῆς ἐκκλησίας. 8. περὶ τῶν τελουμένων συνόδων. 9. περὶ τοῦ Βέκκου καὶ τῆς αἰτίας ὅπως ἔγραφεν. 10. ὅπως ὁ Βέκκος μετακαλούμενος εἰς τὴν σύνοδον ἐπεδήμησεν. 11. ὅπως κατὰ τὴν Προῦσαν ὁ Βέκκος περιωρὶ ζετο. 12. περὶ τῶν Ἀρσενιατῶν καὶ τῆς τοῦ Ἰωσήφ νόσου. 13. περὶ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῶν τότε συμβάντων. 14. ὅπως μὴ ἀποδο κιμάζων τοὺς Ἀρσενιάτας ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ δεξιούμενος διὰ τὴν εἰρήνην, 4 καὶ τὸν Κύπριον εἰς πατριάρχην ἀνήγαγεν. 15. χειροτονία τοῦ πα τριάρχου Κυπρίου, καὶ τὰ περὶ ταύτης. 16. περὶ τοῦ φανέντος κατὰ μεσημβρίαν ἀστέρος. 17. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων καθαιρέσεως ἐν ταύτῳ. 18. περὶ τοῦ κατενεχθέντος ὡς δῆθεν αἵματος οὐρανόθεν. 19. περὶ τῆς Αὐγούστης Θεοδώρας καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. 20. περὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Τερτερῆ. 21. περὶ τῆς ἐπ' ἀνατολήν βασι λέως ἐξελεύσεως. 22. περὶ τῶν γεγονότων συνθεσιῶν ἐν πυρὶ ἐν τῷ Ἀτραμυτίῳ. 23. ὅτι ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος ἐγκληθεὶς δίκην καθοσιώσεως καὶ ἀποστρέφεται παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀτιμάζεται. 24. ὅπως ὁ Κοτανίτζης ἀπὸ τῆς Προύσης φυγὰς ἐγένετο. 25. περὶ τῆς ἐπὶ δύσιν ἐκστρατείας τοῦ πρωτοβεστιαρίου Ταρχανειώτου. 26. ὅτι αἱ τριήρεις τῆς Ῥωμαΐδος κατημελήθησαν. 27. περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου, καὶ ὡς ὕστερον κατωρθώθη τὰ κατὰ τὸν Μιχαήλ. 28. περὶ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου. 29. περὶ τῶν παριστρίων Σκυθῶν, ὅπως κατεπολεμήθησαν. 30. ἀξίω σις παρὰ βασιλέως τῶν σχιζομένων διὰ τὰ τελεσθέντα τέρατα. 31. περὶ τῆς ἀνακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου. 32. περὶ τῶν κατὰ Συρίαν δεινῶν. 33. περὶ τοῦ δευτέρου συνοικεσίου τοῦ βασιλέως. 34. ὅπως μετακληθεὶς ἀνήχθη Βέκκος ἀπὸ Προύσης, καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ κρίσεως. 35. διάλεξις τοῦ Βέκκου μετὰ τῶν περὶ Γρηγόριον. 36. ἄφι ξις τοῦ βασιλέως πρὸς Ἰωάννην τὸν ἀπὸ βασιλέων. 37. περὶ τῆς ἀγγε λίας τοῦ πειρατικοῦ στόλου καὶ μετακομιδῆς τοῦ βασιλικοῦ σώματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ.

1. πῶς καὶ ἐπὶ ποίαις αἰτίαις ὁ τόμος τῷ πατριάρχῃ Γρηγορίῳ συντέθεται. 2. ὅτι εἰς χεῖρας λαβῶν τὸν τόμον ὁ Βέκκος κατητιᾶτο καὶ ἀνταίρειν ἤρξατο. 3. τὰ κατὰ τὸν ἔσκαμ ματισμένον, καὶ ὅπως κατητιᾶτο ὁ τόμος. 4. τὰ κατὰ τὸν Μάρκον, καὶ ὅπως ἀνήφθη τὸ τῶν ἀρχιερέων σκάνδαλον. 5. τὰ κατὰ τοὺς πατριάρ χας, τὸν τε Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν Ἀντιοχείας. 6. ἀναχώρησις ἐκ τοῦ πατριαρχείου τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου. 7. τὰ κατὰ τὸν Γρηγόριον, 5 ὅπως ἀπητεῖτο παραίτησιν. 8. ὅπως συναχθέντες οἱ ἀρχιερεῖς κατὰ τὸ παλάτιον ὠμολόγησαν τὸν Γρηγόριον ὀρθόδοξον. 9. λίβελλος παραιτή σεως ἐπὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Γρηγορίου. 10. ἀναχώρησις τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν τῆς Ἀριστινῆς. 11. ὅπως τὸν τόμον τοῦ Γρηγορίου

ἐπειρῶντο διελθεῖν. 12. περὶ τῶν σχιζομένων καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. 13. περὶ τοῦ Ἀθανασίου, ὅπως εἰς τὸ πατριαρχεῖον προέβη. 14. ὅπως τὰ κατὰ τὸν Ἀθανάσιον λαληθέντα ἐξητάζοντο. 15. περὶ τῆς προβλήσεως Ἀθανασίου εἰς τὸ πατριαρχεῖον. 16. περὶ τῶν ὑπηρετῶν μοναχῶν τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. 17. θάνατος τοῦ πατριαρχεύσαντος Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου. 18. ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως πρὸς Νύμφαιον. 19. τὰ κατὰ τὸν πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον. 20. περὶ τοῦ μοναχοῦ Σάβα. 21. ὅπως οἱ κληρικοί, ἔπειτα δὲ καὶ ἀρχιερεῖς, ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ ἐσκανδαλίσθησαν. 22. ἀναχώρησις τοῦ Ἀθανασίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου. 23. τὰ ἐν τοῖς ὀστράκοις παρὰ τοῦ πατριαρχέοντος γεγραμμένα. 24. παραίτησις ἔγγραφος τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. 25. περὶ τῆς πυρπολήσεως τῆς μεγάλης ἀγορᾶς τῆς πόλεως. 26. περὶ τοῦ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος κήδους τοῦ βασιλέως. 27. τὰ περὶ τοῦ ἱερομοναχοῦ καὶ πνευματικοῦ τοῦ βασιλέως Κοσμᾶ. 28. ψῆφος τοῦ ἱερομοναχοῦ Κοσμᾶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον, καὶ περὶ τοῦ μοναχοῦ Γρηγορίου. 29. κοινὴ σύναξις γεγονυῖα περὶ τῶν κατακρίτων τῷ βασιλεῖ. 30. τὰ κατὰ τὸν ὀνομαζόμενον Λαχανᾶν. 31. θάνατος τοῦ πρωτοβεστιαρίου. 32. περὶ τῆς τοῦ κανικλείου ἐπὶ τοῦ μέσου ἀποκαταστάσεως, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαν καρτερίας.

ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ.

1. στεφηφορία τοῦ υἱοῦ βασιλέως Μιχαήλ. 2. προβολὴ παρὰ βασιλέων εἰς δεσπότηαν τοῦ υἱοῦ Ἰωάννου. 3. ὅπως νεαρὰ προβαίνει βασιλεὺς νομοθεσία περὶ τῶν χειροτονιῶν. 4. περὶ τοῦ θανάτου τοῦ δεσπότη Νικηφόρου καὶ τῆς πρὸς βασιλέα ἀξιώσεως. 5. 6. περὶ τοῦ ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ κήδους, καὶ περὶ τῶν εἰς τοῦτο σταλέντων. 6. γάμος τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. 7. ὅπως συνήγεν ὁ βασιλεὺς τοὺς σχιζομένους πάλιν καὶ εἰρηνεύειν ἤξίου. 8. περὶ τῆς κατὰ ἀνάγκην ἐξασθενήσεως τῶν κοινῶν. 9. περὶ τοῦ Φιλανθρωπικοῦ καὶ ἀποστασίας αὐτοῦ. 10. περὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Λιβαδαρίου, καὶ ὅπως περιεγένετο τοῦ Φιλανθρωπικοῦ. 11. ὅπως παρεδόθη ὁ Φιλανθρωπικός. 12. ὅπως καὶ πότε ὁ βασιλεὺς ἤκουσε τὰ τῆς ἀποστασίας. 13. περὶ τῶν ἀγαθῶν ἀγγελιῶν καὶ τῆς πρὸς τὴν θεοτόκον τοῦ βασιλέως εὐχαριστίας. 14. περὶ τῶν περὶ τὸν Φιλανθρωπικὸν ὄντων Περσῶν. 15. περὶ τῆς γενομένης στάσεως μεταξὺ Γεννουϊτῶν καὶ Βενετικῶν, καὶ περὶ τοῦ γεγονότος σεισμοῦ. 16. περὶ τῆς λιτανείας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως δημηγορίας. 17. περὶ τοῦ χρυσοβουλλείου λόγου διὰ τοὺς κριτὰς καὶ κρίσεις. 18. περὶ τῆς ἐπελεύσεως τῶν Βενετικῶν κατὰ τῶν ἐν πόλει Γεννουϊτῶν. 19. ὅπως ὁ βασιλεὺς μεταπεμφάμενος τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν πρεσβείαν στέλλει. 20. περὶ τῆς τῶν Γεννουϊτῶν κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Βενετικῶν ἐπιθέσεως. 21. περὶ τῆς εἰς Βενετικούς πρεσβείας διὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως. 22. περὶ τοῦ ῥιφθέντος τόμου ἐν ᾧ ἐγγράπτο κατηγορήματα τινα, καὶ περὶ τῆς τούτου ἀπολογίας τοῦ βασιλέως. 23. περὶ τοῦ κινήματος κατὰ τοῦ Φιλαδελφείας ἐγκλήματος. 24. περὶ τῶν ἀπο τεθειμένων χαρτίων καὶ ὅπως εὐρέθησαν. 25. περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου, ὅπως κατ' ἀνατολὴν στρατηγὸς ἀπεστάλη. 26. περὶ τῶν κατὰ τὰ βόρεια Τοχάρων καὶ τοῦ Σφεντισθλάβου. 27. περὶ τοῦ κήδους τοῦ πρὸς Τουκταῖν τοῦ βασιλέως. 28. περὶ τοῦ ῥαγδαίου ἕτεο καὶ τῶν τότε συμπεσόντων. 29. περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Λαζῶν Ἰωάννου, καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Βέκκου. 30. περὶ τοῦ κράλη Σερβίας καὶ τοῦ Κοτα νίτζη. 31. περὶ τοῦ πρὸς κράλη Σερβίας ἐπὶ τῇ θυγατρὶ κήδους τοῦ βασιλέως. 32. περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς δεσποσύνου, πῶς Σιμωνίς ἐκλήθη. 33. περὶ τοῦ μεγίστου χειμῶνος.

7 ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ.

1. ἐξέλευσις τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης. 2. περὶ τῆς εἰς Σηλυβρίαν τοῦ πατριάρχου ἀφίξεως. 3. ὅπως ἐν Θεσσαλονίκη διατρίβων ἐνήργει ὁ βασιλεὺς. 4. περὶ τῶν ἀντιδοθέντων ὁμήρων διὰ τὸ κῆδος. 5. ὅπως ὑπεδέξατο βασιλεὺς τὸν κράλην Σερβίας. 6. περὶ τῆς τῶν Βενετικῶν περὶ τὴν Θεσσαλονικὴν πρεσβείας. 7. περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου. 8. περὶ τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως, καὶ ὅπως εἰσήγετο. 9. ὅπως ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραγίνεται καὶ πείθει ἀνιέναι. 10. περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην. 11. περὶ τῶν κατὰ τοῦ πατριάρχου κατηγοριῶν τῶν ἀρχιερέων. 12. ὅπως πρὸς βασιλέα ὁ πατριάρχης ἀπῆντα καὶ μὴ κληθεῖς. 13. ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς γάμον ἠγάγετο. 14. περὶ τοῦ φαινομένου κατ' οὐρανὸν ἐσπέρας κομήτου. 15. περὶ τῆς ἐκλείψεως τῆς σελήνης δι' ὄλου. 16. περὶ τῶν προσχωρησάντων τῷ βασιλεὶ Ἀλανῶν. 17. περὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπ' ἀνατολῆς ἐξελύσεως. 18. ὅπως ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἀπέτυχε θήρας πολεμικῆς. 19. ὅπως οἱ Ἀλανοὶ κατηνάγκαζον τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνεθῆναι τοῦ πολέμου. 20. ἀναχώρησις τοῦ βασιλέως ἀπὸ Μαγνησίας. 21. ἀπανάστασις τῶν κατὰ ἀνατολὴν χωρῶν. 22. ἀναχώρησις Ἀλανῶν ἐκ βασιλέως, καὶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν δομέστικον Ῥαούλ. 23. περὶ τῶν προσβαλουσῶν τῇ πόλει Βενετικῶν νεῶν. 24. περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆσον Πριγκίπων τελεσθέντων τοῖς πειραταῖς. 25. ἦττα τοῦ ἐταιριάρχου Μουζάλωνος κατὰ Νικομήδειαν. 26. καταφυγὴ τῶν ἔξω πανοικί πρὸς τὴν πόλιν. 27. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐνοχλήσεως καὶ τοῦ Σηλυβρίας. 28. ὑβριοπάθησις πατριάρχου διὰ τὴν συκοφαντίαν καὶ ἀναχώρησις. 29. παραίτησις τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου. 30. περὶ τῶν κατὰ τὸν Κουζίμπαξιν Τόχαρον. 31. συνοδικαὶ σκέψεις περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου παραιτήσεως. 32. περὶ τῆς πρὸς Ἰωάννην τοῦ Ἀλεξανδρείας ἀφίξεως καὶ τῆς ἀπολογίας ἐκείνου. 33. περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν Ἀρσενιατῶν. 34. περὶ τοῦ διαμηνύματος καὶ τοῦ λόγου τῆς συμβουλῆς τοῦ Ἀθανασίου. 35. περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν συνάξεως καὶ τῆς τοῦ βασιλέως ἐρωτήσεως. 36. περὶ τῆς δημηγορίας τοῦ βασιλέως καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον ἀφίξεως.

ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ.

1. ὅπως ὁ βασιλεὺς ἄμ' ἀρχιερεῦσι καὶ λαῷ ἀπῆλθεν εἰς Ἀθανάσιον. 2. περὶ τοῦ τῶν ἀρχιερέων ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ σχίσματος. 3. περὶ τῆς εἰς τὸν Ἰωάννην τοῦ βασιλέως ἀφίξεως καὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος ἀφορισμοῦ. 4. περὶ τοῦ θανάτου τῆς δεσποίνης Θεοδώρας. 5. τὰ περὶ τῆς ἐξελύσεως τῆς δεσποίνης Εἰρήνης καὶ τῶν γάμων τῶν παίδων αὐτῆς. 6. συσκέψεις περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ. 7. περὶ τῆς τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ τῶν ἀγίων ἀποστόλων ναῷ συνάξεως διὰ ταῦτα. 8. περὶ τοῦ Μελιτᾶ. 9. περὶ τῆς τῶν ὄλων διαφθορᾶς καὶ ἐπαναστάσεως. 10. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς Κύζικον, εἶτα εἰς Πηγὰς ἀναχωρήσεως. 11. περὶ τῶν γεγονότων σεισμῶν ἐν τῷ διὰ Ῥόδου κλίματι. 12. περὶ τῶν ἐκ προσκλήσεως ἐλθόντων Λατίνων, καὶ ὅποια ἔδρασαν. 13. περὶ Μιχαὴλ τοῦ δεσπότη, ὅπως ὑποπευθεῖς ἐπεσχέθη. 14. μάχη Κατελάνων καὶ Γεννουϊτῶν, καὶ φόνος τοῦ μεγάλου δρουγγαρίου. 15. περὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαγνησίαν τεραστικοῦ θαύματος. 16. περὶ τοῦ κατὰ τὰς Σάρδεις τῶν ἡμετέρων ἐκ περινοίας ἀνδραγαθήματος. 17. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελεύσεως. 18. περὶ τῆς καταδρομῆς κατὰ τὸν Αἴμον τοῦ Σφεντισθλάβου. 19. περὶ τῆς καταδίκης τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ τοῦ

Ἀγγέλου. 20. περὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἀποσχισθέντων ἀρχιερέων διὰ τὸν Ἀθανάσιον. 21. περὶ τῶν καταλαβόντων τὴν περαιάν δεινῶν, καὶ ἔτι τῶν ὀπηδήποτε, ἔξαγγελία. 22. θάνατος τοῦ πορφυρογεννήτου. 23. περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἔτι δουκός. 24. περὶ τοῦ Ἀτταλειώτου καὶ τῶν Μαγνησιωτῶν καὶ τοῦ δούκα Νοστόγγου. 25. περὶ τῶν κατὰ τὴν Τρίπολιν τὴν κατὰ Μαϊάνδρον συμβάντων. 26. περὶ τοῦ μεγάλου καὶ ἔτι δουκός καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀτταλειώτην. 27. περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ 9 Χοιροβοσκοῦ τοῦ καὶ Ματζουκάτου λεγομένου. 28. ἐκστρατεία τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς τὰ περὶ δύσιν. 29. ἀνδραγαθία κατὰ Γεννουϊτῶν τοῦ τῶν Λαζῶν ἄρχοντος Ἀλεξίου. 30. τὰ κατὰ τὴν Ἄννην τὴν κατὰ δύσιν βασιλίσσαν. 31. ἀπόδρασις Ἀλανῶν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκός, καὶ ἀνδραγαθία περὶ τὰς Πηγάς. 32. τεράστιον τελεσθὲν παρὰ τῆς ἁγίας ὀσιομάρτυρος Θεοδοσίας.

ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ.

πρόλογος. 1. περὶ τοῦ τῶν ἀνατολικῶν Τοχάρων Κάνι τοῦ Καζάνη. 2. δημηγορία τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς σχιζομένους, καὶ ἀπολογία ἐκείνων. 3. διαπεραίωσις τοῦ μεγάλου δουκός σὺν τοῖς Κατελάνοις πρὸς δύσιν. 4. περὶ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα Κατελάνου καὶ τῶν κατ' αὐτόν. 5. δημηγορία πρὸς Κατελάνους τοῦ βασιλέως. 6. προσαγγελία πρὸς βασιλέα κατὰ Κατελάνων τῶν Γεννουϊ τῶν. 7. ἄφιξις πρὸς βασιλέα τοῦ μεγάλου δουκός καὶ ὑπὲρ τοῦ Μπυριγερίου ἀξίωσις. 8. αἰτία τῆς τοῦ σιτοκρίθου συναγωγῆς ἀπὸ δύο σεως. 9. ἐπισκευασία τῶν κατ' αὐτοὺς Γεννουϊτῶν κατὰ τὴν περαιάν. 10. περὶ τοῦ πειρατοῦ Ἀνδρέου καὶ τῆς αὐτοῦ παραδοχῆς. 11. μετὰ κλησις παρὰ βασιλέως Μπυριγερίου Τέντζα. 12. ὄρκοι τοῦ Μπυριγερίου Τέντζα καὶ ἀξιώματα. 13. ἀτασθαλία κατὰ δύσιν τῶν Κατελάνων. 14. πρεσβεία τῶν Κατελάνων πρὸς βασιλέα, καὶ ἀπολογία τοῦ βασιλέως. 15. ἀπόδρασις τοῦ μεγάλου δουκός Μπυριγερίου Τέντζα. 16. ἀποστολή τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ἀπὸ μεγάλων δουκῶν, καὶ ἐπαγγελίαι τοῦ Καίσαρος καὶ σαρικοῦ ἀξιώματος. 17. ὄρκοι τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν ὄν Καίσαρα καὶ θίστα καὶ ἀποστολαί. 18. δημηγορία πρὸς τοὺς συνηλεγμένους τοῦ Ἰταλοῦ Ῥουντζέρη καὶ Καίσαρος μετ' ὀλίγον. 19. πρεσβεία καὶ αὐθις τῶν Κατελάνων πρὸς βασιλέα καὶ τοῦ αὐτῶν ἐξηγουμένου. 20. κατὰ στασις τοῦ πανυπερσεβαστικοῦ ἀξιώματος ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ πορφυρογεννήτου. 21. περὶ τοῦ φαμούσου, καὶ τοῦ τελεσθέντος εἰς τὸν Ἀρμένιον. 22. ἀνάρρησις τοῦ Καίσαρος Ἰταλοῦ. 23. ὅπως ἀπῆλθε πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ ὁ Καίσαρ, καὶ τὰ κατ' ἐκείνου. 24. φόνος τοῦ Ἰταλοῦ Καίσαρος. 25. ὅτι Κατελάνοι ὑποκνισθέντες τὰ κατὰ δύσιν ἠρήμουν. 26. περὶ τῶν διὰ τὸν ἀμηραλὴν πραχθέντων. 27. περὶ τῶν ἐκ Γεννούας φανεισῶν ἰμακρῶν νηῶν. 28. περὶ τῶν διὰ τοὺς φρερίους τοὺς κατὰ τὴν πόλιν συμβάντων. 29. ὅπως Ἀμογάβαροί τε καὶ Κατελάνοι κατεπολεμήθησαν. 30. ὅπως ἐσφάλησαν κατὰ πόλεμον οἱ Ῥωμαῖοι. 31. δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῆς τοῦ λαοῦ ἀταξίας καὶ περὶ ὄρκων. 32. περὶ τῆς τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μάχης πρὸς Ἀμογαβάρους. 33. περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀδριανουπόλει ἐγκεκλεισμένων Ἀμογαβάρων. 34. περὶ τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου καὶ τῶν ἐκείνων πεπραγμένων. 35. περὶ τῶν μετὰ τῆς Σμιλτζαίνης συνοικεσιῶν.

ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ.

1. μεταχείρισις εἰρηνική τοῦ βασιλέως πρὸς Ἀμογαβάρους. 2. δημηγορία πεμφθεῖσα Κατελάνοις πρὸς βασιλέως. 3. πῶς οἱ Πέρσαι ἀντιπερᾶν εἰς ἀνατολὴν ἐκωλύθησαν. 4. ἀποστασία τῶν Ἀλανῶν καὶ τῶν Τουρκοπούλων. 5. περὶ τοῦ

ριφέντος φαμούσου τόμου. 6. περί τῆς Μαδύτου, ὡς ἐάλω Ἀμογαβάροις. 7. ἀπαγωγή Μπυριγερίου πρὸς Γέννουαν. 8. τὰ περί τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας. 9. τὰ συμπεσόντα δεινὰ Κουβουκλείοις. 10. περί τοῦ γεγονότος ἔμπρη σμοῦ κατὰ τὴν πόλιν. 11. περί τοῦ Ἀνδρέου Μουρίσκου. 12. περί τοῦ Ῥομοφόρτου Λατίνου. 13. ἄλωσις Θυραίων καὶ τῆς Ἐφέσου. 14. ἀποστολὴ βασιλέως πρὸς Γέννουαν ὑπὲρ συμμαχίας. 15. περί τοῦ Μεληκ Ἰσαάκ. 16. περί τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας. 17. περί τοῦ μοναχοῦ Ἰλαρίωνος. 18. περί τῶν ἐκ Γεννούας ἀναχθεισῶν νηῶν. 19. ἐκστρατεία Ἀμογαβάρων κατ' Ἀλανῶν. 20. καταγωγή καὶ αὐθις τῶν ἐς Λάζους ἀναχθεισῶν νηῶν. 21. ὡς ἐάλωσαν τὰ κατὰ τὸν Γάνον. 22. τὰ κατὰ τὸν Μεληκ καὶ πάλιν Ἰσαάκ. 23. τὰ περί τὴν τῆς ἐκκλησίας τάξιν συμ 11 βάντα. 24. τὰ περί τοῦ μεγάλου πριμικηρίου τοῦ Κασσιανοῦ. 25. περί τῆς τῶν Ἰβήρων συμμαχίας, καὶ ὅπως αὐτῆς ἀπετύγχανον. 26. πῶς οἱ ἐχθροὶ τινὰ τῶν ἀνὰ τὸν Γάνον φρουρίων παρεστήσαντο. 27. πρεσβεία Γεννουϊτῶν ἅμα καὶ βασιλέως πρὸς Ἀμογαβάρους. 28. τὰ κατὰ τὴν Βιζύηνπραχθέντα. 29. ἔτι τὰ κατὰ τὸν Ἰσαάκ Μεληκ καὶ τοὺς Τούρκους. 30. περί τοῦ Φαρέντα Τζιμη. 31. τὰ κατὰ τὴν Ῥόδον συμβάντα. 32. περί τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Ἀμογαβάρων. 33. ἄλωσις τῆς Τρικοκ κίας παρὰ Περσῶν. 34. περί τῶν ἑπτὰ νεῶν τῶν μετὰ Γίδου Ἀμογα βάρους ἐπιστασῶν. 35. τὸ πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα ἀποσταλὲν γράμμα παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς ἐκκλησίας. 36. πῶς διήλθον Ἀμογάβαροι καὶ σὺν Τούρκοις, καὶ πρὸς Κασάνδρειαν κατήντησαν.

{A.} Οὕτω μὲν τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μεταλλάξαντος ὁ ἐξ ἐκείνου Ἀνδρόνικος αὐτόθεν τὸ κράτος ἔχων, τεταινωμένος εἰς βασιλέα, ἐπειλήφθαι καὶ μόνος τῶν πραγμάτων κατηναγκάζετο, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Τοχαρικὸν ἐπιστὰν ἔτοιμον ἦν κατὰ τὰς προφθάσας ὁμολογίας ὁρμᾶν ὅπη ἄρα καὶ κελευσθεῖη πρὸς βασιλέως. μηδὲ γὰρ εἶναι κενοὺς ὑποστρέφειν, αἰμοχαρεῖς γε ὄντας καὶ μόνον ὁρῶντας πρὸς τὸ κερδαίνειν, ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι, μηδ' ἐπάειν ἔχοντας, ὡς κινδυνεύειν, εἰ μὴ γε σκύλων ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐπιβάλῃ 12 λοινοί, ἐπὶ Ῥωμαίους ὁρμᾶν καὶ γ' ἑτοίμους κειμένους εἰς προ νομὴν ἀπάγειν τε καὶ σκυλεύειν τὸν σφῶν τρόπον καὶ νόμον, μηδὲν μηδενὸς φροντίζοντας. τῷ τοι καὶ νέος ὢν ὁ ὑπολειφθεὶς, ἔτη γεγωνῶς τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι τηνικάδε, πρὸς τοιοῦτον ὄγκον ἀρχῆς κατωρῶδει. ἠῦξε δὲ τὴν ὀρρωδίαν καὶ ἡ τῶν πρα γμάτων σύγχυσις, καὶ ὅτι πολλοῖς ἐπεισφρήσαν τὸ τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλον ἀποστατεῖν ἐποίει τὰς γνώμας τοῦ βασιλεύοντος, εἰ καὶ τοῖς σώμασι τέως ὑποτετάχατο. τὰ μὲν οὖν παρὰ πόδας καὶ λίαν ἐξεθεράπευε, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις συμβούλοις χρώμενος, μάλιστα δὲ καὶ διαφερόντως τῷ Μουζάλωνι Θεοδώρῳ, ὃν ὁ πατήρ εἰς μέγαν λογοθέτην τοῦ Ἀκροπολίτου ἀποθανόντος ἐτίμα. καὶ δὴ ἐκ μεγάλου παπίου εἶτα δὲ καὶ πιγκέρνου εἰς μέ γαν κονοσταῦλον τὸν Ταρχανειώτην τιμήσας Γλαβᾶν τοῖς Τοχά ροις ἐφίστησιν, οὐκ ὀλίγου καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ περὶ τὸν δεσπότην Μιχαὴλ ὄντος, ἐφ' ὧπερ σφᾶς ὁρμηῖσαι ἔξω που τῆς τῶν Ῥωμαίων εἰς Τριβαλλῶν, οὐ χρεῖα τέως πολέμου, ἀλλὰ κέρδους τῶν κεκλημένων καὶ σκύλων καὶ λημμάτων ἔνεκα, ὡς μὴ κενὴν σφίσι γενέσθαι τὴν ἐκστρατείαν, καὶ μᾶλλον παρακεκλημένοις πρὸς βασιλέως, ἐξ ὧν καὶ καταδραμοῦνται μισθοφορήσουσιν. ὁ δ' οὖν βασιλεὺς τὰ εἰκότα ἐκείνους καὶ λόγοις καὶ δώροις φιλο φρονησάμενος συνάμα τοῖς ἀμφὶ τὸν δεσπότην καὶ τὸν μέγαν κο 13 νοσταῦλον ἀπέπεμπε, ἅμα μὲν προσβαλοῦντας ἅμα δὲ καὶ κερ δανοῦντας ἐτέρωθεν. αὐτὰς δὲ διὰ ταχέων ἄρτι πρῶτως μηνὸ λογησάμενος πρόσταγμα τῷ πατριαρχοῦντι ἐπέστελλε, γράψας δι' ἀπορρήτων καὶ τῷ μεγάλῳ τζαουσίῳ τῷ Πατύλῃ, ἐκείνῳ μὲν τὰ εἰς φυλακὴν ἀσφαλεστάτην τῆς πόλεως προτρεπόμενος, τῷ δὲ γε πατριάρχῃ τὸν τοῦ βασιλέως δηλοποιούμενος θάνατον, καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιστήσεται κατὰ πόδας· μηδὲ

γάρ ἂν ἄλλως εἶναι γνῶναι τὴν Αὐγοῦσταν περὶ τῶν συμβάντων πρὶν ἂν αὐτὸς ἐπιστῆ κατὰ παραμυθίαν ὡς δῆθεν τὴν πρέπουσαν. ὁ γοῦν πατριάρχης ἔτυχε μὲν καὶ πρὸ τὸ δρᾶμα μαθεῖν, καὶ θρήνοις ὡς εἰκὸς τὸν τοῦ βασιλέως ἀφωσιώσατο θάνατον, μὴ γνωσθὲν ὅλως τοῖς περὶ ἐκεῖνον ἐφ' ᾧ καὶ θρηνοίη. τότε δὲ δεξάμενος τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα παρὰ τοῦ Παπύλου, καὶ ὡς εἰκὸς ἐποικτισάμενος, ἐκείνῳ μὲν τὰ εἰκότα κοινολογησάμενος ἀποπέμπει, τῷ δὲ γε συγγραφεῖ παρέχει τὸ πρόσταγμα, ἐρωτῶν εἰ αὐτὸς ἔχει γνῶναι διαστοχασάμενος οὗ τινὸς ἂν εἴη τὸ μνηολόγημα· ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ καὶ παρέϊκτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ ῥαδίως διαγνῶναι ἔχειν καὶ τὸν εἰδήμονα, ἐκ μόνης δὲ τινος ξυσμῆς βραχυτάτης ἐπὶ τῇ παραλλάξει κατανοούμενον ὑπονοεῖν ἐδίδου τὴν χεῖρα. καὶ γνωρίσασιν ἤδη τὸ σύμβαμα τότε καὶ δῆλος μὲν ἦν πατριάρχης ἀλύων, δῆλος δὲ καὶ παραμυθούμενος, τὰ μεγάλα παρὰ βασι 14 λέως ἔχειν ἐλπίζων περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ὡς εἰκὸς ἀνυψώσεως, αὐτοῦ γε νύττοντος. καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ βασιλέως, πολλή τις οὔσα καὶ θαυμαστή, ἐχέγγυον τῶν ἐλπιζομένων εἰς πίστιν ἦν. ὁ μὲν οὖν ἐν τούτοις ἦν. 2. Ὁ δὲ γε βασιλεὺς μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐμφανῆς ἦν λογισμοὺς στρέφων καὶ μάλα διανοούμενος περὶ ὧν ἂν καὶ πράξει, ἐφ' ᾧ τὸ τῆς ἐκκλησίας σχίσμα συνουλωθεῖ κατασταλέντος τοῦ ἀνοιδοῦντος. τὸ δ' ἦν οὐκ ὀλίγης καὶ τῆς τυχούσης μελέτης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναγκαίας, ὡς ἐφκει, καὶ προύργου παντός. ἔτυχε γὰρ καὶ ἡ αὐτοῦ θεία ἢ Εὐλογία βουλὰς εἰσάγουσα πιθανάς, καὶ τὰ πολλὰ κατεπείγουσα καὶ ἄλλως παρακεκινημένον ἐξ ἑαυτοῦ τὸν κρατοῦντα τὰ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἀναλαμβάνειν καὶ τοῖς σχιζομένοις ἀπολογεῖσθαι, ὡς παρὰ γνώμην τῷ πατρὶ συμπράξει καὶ ὡς καταγνοίη τῆς πράξεως, ὡς ὑπ' αὐτοῖς ὅλον γενέσθαι, κἄν τι δικαιοῖεν ἐκεῖνοι παθεῖν αὐτόν, ἐτοίμως ὑπέχειν τὰς δίκας ὡς ἀμαρτήσαντα. καὶ τῷ μὲν οὕτως ἐδόκει, ὑποποιουμένῳ τὰς γνώμας τῶν σχιζομένων, ὥσπερ ἂν εἰ ἀνερωγόςτος βοθύνου ἐξαπινάϊως πεσὼν ἐζήτει παρ' ἐκεῖνων ἀναλαμβάνεσθαι. αἱ γὰρ διὰ χρυσοβουλλείων λόγων πίστεις 15 καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ὄρκοι, καὶ ὅσ' ἄττα ξυμβεβήκει τοῖς βασιλεύουσιν, αὐτῷ δηλονότι καὶ τῷ πατρὶ, εἰς τὴν τῆς τελεσεθείσης εἰρήνης βεβαίωσιν, οὐκ ἀπεικὸς πρὸς βοθύνους ἔχειν καὶ φάραγγας παρ' αὐτῷ, οἷς ὀλίσθῳ γνώμης ἐμπεσεῖν ᾤετο. οἱ δὲ γε πρὸς τοῦτο παρακινουῦντες (ἡ Εὐλογία οὗτοι καὶ ὁ Μουζάλων Θεόδωρος) ἐώκεσαν μὲν καὶ κινουμένοις εἰς ζῆλον διὰ τὰ πραχθέντα, καὶ γε ζητοῦντες τὴν τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν κατεφαίνοντο, ἐδόκουν δὲ τοῖς πολλοῖς προκατειλημμένοι τὰς γνώμας καὶ κατὰ τοῦ ἀποικομένου μηνίοντες οἷς ὅτι ἡ μὲν εἰς τὸ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου φρούριον συνάμα παιδὶ τῇ τοῦ Ῥαούλ γυναικὶ ἐξωρίζετο, ἐπαύξοντος καὶ τοῦ κατὰ τὴν Μαρίαν συμβάντος τὸ ἔχθος, ἦν θυγατέρα ταύτης καὶ Βουλγάρων δέσποινα ὁ λόγος προυδείκνυ, ὁ δὲ ζηλοῦν δόξας καὶ τὴν εἰς Ἰταλοὺς πρεσβείαν ἀποποιούμενος ἐνὶ γε καὶ μόνῳ εἰς τιμωρίαν ἀλλακτῆ τῷ ἀυταδέλφῳ ἐχρήσατο Λέοντι τὰς ἐπιφορὰς τῶν ῥάβδων δεχόμενος. συνάμα δ' ἄμφω τὰς αἰτίας πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα ἀνάγοντες, δεινὸν κατ' ἐκεῖνου ὡς δόξαντος τὴν αἰτίαν εἰληφέναι τῆς ἐπ' ἐκεῖνους ἀγανακτικῆς σεως. 3. Ὡς γοῦν ἡ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων προσήλαυνεν ἑορτή, καὶ ἔδει μὲν, ὡς εἴθιστο, προελθεῖν βασιλέα, ἔδει δὲ καὶ 16 τὴν μυστικὴν ἐν ἀνακτόροις ἱεουργίαν τελεῖσθαι, καὶ ἡ μὲν προέλευσις κατὰ δείγμα λύπης, κάτω ποῦ τοῦ βασιλέως ἵσταμένοῦ, οὐκ ἐγεγόνει, τὰ δὲ τῆς μυστικῆς ἱεουργίας ἠπράκτει, μὴ πως καὶ ὁ εἰς πατριάρχην ἔτι τελῶν μνημονεύοιτο. ὁ δὲ κακεῖνοι μὲν ἐπέιλον τέως αἰτίας πλαττόμενοι, δῆλοι δ' ἦσαν ἄλλοις τὰ μὴ ὄντα προφασιζόμενοι. ἡ γὰρ Εὐλογία νόμῳ μὲν συμπαθείας ἐθρήνει τὸν ἀποικομένου, τὸ δὲ πλέων θρηνεῖν προσεποιεῖτο τὴν τοῦ ἀδελφοῦ διὰ τὸ χθὲς γεγονὸς ἐξαπώλειαν, καὶ τὴν Αὐγοῦσταν θρηνοῦσαν τὸν σύζυγον ἐν οὐκαλαῖς περὶ ἐκεῖνον ἐλπὶσιν ἐποίει, ὡς οὐδὲν ἐντεῦθεν τοῦ ὑπὲρ ἐκεῖνου πραχθησομένου, κἄν ὅτι καὶ ἦ, βοηθήσοντος. ὅθεν καὶ τοῖς πατριαρχαῖς συνελθοῦσι κατὰ παραμυθίαν

ἐκείνη κατώδυνος οὔσα τὸ ποιητέον ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐπυθάνετο. καὶ πρῶτως ἔδειξεν ἐκείνη τοιαῦτ' ἐρωτῶσα τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως βυσσοδομεύμενον. ἐκεῖνος γὰρ καὶ νύκτας ὅλας παρὰ Ἰωσήφ ἴαυε, καὶ ἀνάγειν ἐπει ρᾶτο οὔνεκα σμικρᾶς πνοῆς νέκυν τὸ σύνολον ὄντα. ὡς δ' οἱ 17 περὶ ἐκεῖνον ἐκ τοῦ παραχρήμα πεισθέντες μόνον οὐ κατήπειγον τὴν ἀνάβασιν, οἱ μὲν ὡς ἂν γε τὰ τῆς ἐκκλησίας δῆθεν κατα στήσωσι πράγματα τοῦ κατὰ τὸν πάπαν λυθέντος σκανδάλου, οἱ δὲ ὡς ἂν καὶ πλεῖον τοῦ εἰκότος κατεπαρθεῖεν καὶ γ' ἀνακαθάρ σεις μὲν ἐκκλησίας, ἀπομόρξεις δ' ἐκείνων καὶ ἱερῶν ἄλλων, ἐπιτιμήσεις δὲ καὶ κολάσεις τῶν τῆς ἐκκλησίας πείθοντες πατριάρ χην τελέσειαν (ἦσαν δ' οὔτοι καὶ μᾶλλον ὁ Γαλησιώτης τε Γαλα κτίων καὶ ὁ Μελέτιος, ὃς καὶ ἅγιος, ὁ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου κείμενος, ὧν ὁ μὲν στέρησιν ὀμμάτων ὁ δ' ἐκ τομῆν γλώττης πέπονθεν, ἐπ' αἰτίαις ὁ μὲν ψεύδους, ὡς ἴδοι βασιλέα λέγων ἀζύμοις εἰς ἀγιασμόν χρώμενον, τὴν ἀνατολὴν διερχόμενος, ὁ δ' ὕβρεως, Ἰουλιανὸν ἄλλον τὸν βασιλέα εἰπὼν κατὰ πρόσωπον), ὁ βασιλεὺς ἔνθεν μὲν ἀποστέλλων τὸν πα τριαρχοῦντα Ἰωάννην τὴν ἐκείνου ἀπελογεῖτο παρόρασιν, ὡς βία καὶ ἐξ ἀνάγκης γεννησομένην. τὸ γὰρ ἐκ πολλῶν σκάνδαλον 18 ἀναζεῖν πείθον καὶ τὸν εὖνουν ἀποστατεῖν, αὐτὸν δὲ νέον εἰς ἄρ χὴν καθιστάμενον ἀνάγκην ἔχειν τὸ ἀνορμοῦν καταστέλλειν καὶ γε τὰς γνώμας, καθόσον ἔστι, τῶν ὑποδεχομένων ἐξημεροῦν. πολλοὺς δ' ἀκούειν σχίζεσθαι καὶ μεγάλους προφασιζομένους τὴν τοῦ Ἰωσήφ ἀναχώρησιν καὶ τὸ σκάνδαλον ὃ δὴ πρωῖζὰ ξυνέβη, οὓς παρορᾶν μηδ' ὄλως ξυμφέρειν νεωστὶ μοναρχοῦντι. καὶ δὴ καὶ ἐπ' αὐτῷ γε μεγίστην πληροφορίαν ἔχειν ἀγάπης ἧς ἦδει τῆς ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἑαυτόν, μὴ μόνον πατριάρχου τιμὴν ἀλλὰ γε δὴ καὶ ζωὴν αὐτὴν ὑπὲρ τοῦ βασιλέως προεῖσθαι καὶ τῆς ἐκείνου συστάσεως. ἄλλως μέντοι μηδὲ χολᾶν ἀξίων, αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἀγάπην ἣν ἦδει καὶ τὴν τιμὴν ἔξοντα παρ' αὐτοῦ, εἰ καὶ ἄλλος τῆς ἐκκλησίας προσθήσεται. καὶ ταῦτα μὲν πέμπων τὸν Μελιτηνιώτην χαρτοφύλακα καὶ ἀρχιδιάκονον θερμῶς τὴν ἀνάγ κην ἀπελογεῖτο, ἐκεῖθεν δὲ συνδιανυκτερεύων τῷ Ἰωσήφ καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον προκαθίστα ἀνάβασιν. 4. Ὁ μὲν οὖν Ἰωάννης καὶ ἄλλως εὐθύς ὢν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τοῦ πατριάρχου τιμῆς ἐπικόρως ἔχων, ὡς πολλάκις καὶ λέε 19 γων καὶ πράττων ἔδειξεν, ἐλπίζων δὲ καὶ τι γενέσθαι τῶν ἀγα θῶν ἐκ τῆς τοῦ Ἰωσήφ ἀναβάσεως (τὰ γὰρ ξυμβάντα οὐκ ἂν πάν τως ξυνέβη ζῶντος ἐκείνου, ὡς ἐκ πολλῶν ἔστιν ὑπονοεῖν), διὰ ταῦτα ἔτοιμος μὲν ὢν ἐκεῖνος κατὰ τὴν Χριστοῦ ἑορτὴν λειτουρ γεῖν, ἔτοιμος δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἀποικομένου κατὰ τὸ εἶκος μὴ μης φροντίζειν, ἀφεις τὰ πάντα τῇ ὑστεραία τῆς ἑορτῆς κάτεισι, καὶ τῇ τῆς Παναχράντου μονῇ φέρων ἑαυτὸν δίδωσι, ζητήσας παρὰ βασιλέως καὶ τοὺς ἀπάξοντας, πρόφασιν μὲν ὡς ὑπερα σπιοῦντας, ἦν τις τῶν τοῦ κλήρου ἀπαιδευτῶς ἐπ' ἐκεῖνον ὄρ μῶη, τῷ δὲ βαθυτέρῳ σκοπῷ τὴν τοῦ λειποταξίου ἐκφεύγων κα τηγορίαν, ὡς ἐκεῖνος ὦετο, παρὰ θεῷ κρίνοντι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο εἰκοστῇ ἔκτη μηνὸς Σκιρροφοριῶνος· (5) τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς μετὰ τὴν τριακοστὴν τὸ πρὸς ἐσπέραν ἐντεθεῖς λίκνω ὁ Ἰωσήφ, μόνον οὐκ ἄπνους, πολλῶν παρ' ἐκάτερα παρεπομέ νων καὶ ἐπευφημούντων τὰ προπεμπτήρια, ἐφ' ὕμνοις καὶ κρό τοις ἀνθρώπων, ἔτι δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας συνακτηρίων κω δώνων, εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἀνάγεται. οἱ δὲ τοῦ κλήρου μόλις τὴν ἐσπερινὴν ὕμνωδιαν καθ' ἑαυτοὺς ἐκτελέσαντες, ἐπεὶ ὄρ θρος ἦν καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπῆντων κατὰ τὸ σύνθηες, σφί σιν ἑαυτοῖς ἄβατον τὸν ναὸν κατενόουν, ὡς μηδὲ σημάντροις καὶ κώδωσιν ἠθροισμένοι· ὡς δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἐμάνθανον, 20 προστεταγμένον μηδ' εἰσιτητὸν εἶναι εἰς ἐκκλησίαν ἐκεῖνοις θεοῦ, ἔξω που στάντες καὶ τὰ τῆς εὐχῆς ἐκτελέσαντες (τὸ γὰρ τῆς ἑορτῆς περιφανὲς καὶ παραβαίνειν τὰ σφίσιν δοκοῦντα ἔπειθον τοὺς τοῦ κλήρου) τέλος ἐπὶ τῶν οἰκιῶν καθεσθέντες ἐκαραδόκουν τὸ μέλλον, καὶ τί δεῖ νοεῖν τοῖς παραγεγονόσι τὸ πρόσταγμα. ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ οἱ

μὲν ἐπιβατηρίους εὐχὰς ἐσχεδίαζον ὡς ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καθαίρεσθαι προσδοκῶντες, οἱ δὲ ἐτέλουν ἀγιασμοὺς τοὺς δι' ὕδατος, καὶ πρόστωα καὶ ἐξώστωα ἀναστήματά τε καὶ κίονες, ἀλλὰ καὶ τίμιαι εἰκόνες τοῦ μεγίστου νεῶ διὰ τῆς τοῦ ὕδατος ἐπιρραντίσεως ἡγιαζόντο. διήρχετο τοί νυν τυφλῶ ποδὶ χειροκρατούμενος ὁ Γαλακτίων καὶ ἐπερράντιζε, καὶ τό, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, μύσος τῶν σεβασμίων εἰκόνων ὑπ' αὐτοῖς ἀπεκαθαίρετο ἀγιαζουσιν. ἐζήτουν δὲ καὶ οἱ ὀρώντες ἀπολυμαίνεσθαι, (6) καὶ δὴ ἄλλα μὲν λαϊκοῖς ἄλλα δὲ ἱερωμέ νοις ἐσχεδιάζοντο ἐπιτίμια. καὶ τὰ μὲν τῶν λαϊκῶν μέλον ἦν ἐκτιθέσθαι τοῖς μοναχοῖς, καὶ ὡς σφίσι ἐδόκει, πολλῶν καὶ ὀλίγων ἐτίμων τοῖς προσιοῦσιν, εἰ μὲν ἐπὶ μόνῃ ψαλμωδίᾳ καὶ ἱεροῦ κλάσματος μεταλήψει τὰ τῆς κοινωνίας εἶχον, μετρίοις, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θείων δώρων μετοχῇ, ἐπιτιμῶντες τοῖς μείζοσιν. 21 ἀρχιερεῦσι δέ γε καὶ κληρικοῖς, αὐτοὶ τῷ πατριάρχῃ ὑποβαλλόμενοι ἐκείνῳ προσανέτιθον τὰ πρόστιμα. καὶ δὴ νοσοκομυμέ νου αὐτοὶ πράττοντες, ἔστι δ' οὗ κάκείνῳ τὰ τῆς ἰδίας προσανατιθέμενοι γνώμης, ἐν πολλοῖς ἐπομένῳ καὶ ἄκοντι, καθίστων τὴν ἐκκλησίαν ὡς σφίσι δέδοκτο. ποινὰ γὰρ βαρεῖται τοῖς κατὰ τι προστησομένοις εἶποντο. ὅθεν καὶ τοῦ ναοῦ πᾶσιν ἐγκεκλεισμέ νου, τῶν ἀρχιερέων προσελθόντων ἐφ' ᾧ καὶ μαθεῖν ἐπὶ τίσιν αἰτίαις πράττειν ταῦτα, αὐτοὶ τὸν μὲν πατριάρχῃ προθέντες ἄψυχον οἶον φόρτον, τὸν δὲ μοναχὸν Γεννάδιον προσησάμενοι, τὰ φρίκης ἐκείνα πλήρη ἀπελογοῦντο, ὡς παρανερόμηται μὲν σφίσι τὰ μέγιστα, παραβέβασται δὲ τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. ἐφ' ᾧ καὶ δεινοπαθήσασι ταραχὴ καὶ θόρυβος ἐγεγόνει, καὶ κατεμέμφοντο τοῦ εἰπόντος, καί γε τοῦ πατριάρχου διεπυθάνοντο εἰ αὐτοῦ θέλοντος λέγοιντο ταῦτα. ὁ δὲ ἀπέσκωπτε τὸν εἰπόντα, καὶ ὡς οἶόν τε τὰ παριστάμενα προσωμάλιζε. τέλος ἐκτιθεῖσι γνώμην τοῦ πατριάρχου καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγινώσκουσιν, ἀρ χιερεῦσι μὲν καὶ κληρικοῖς τρίμηνον καιρὸν προστιμῶντες, λαϊκοῖς δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῆς κοινωνίας, πλὴν ἐπ' ἔλαττον τὰ τῶν ἐπιτιμημάτων τάττοντες. τοῖς δὲ γ' ἀρχιδιακόνοις, τῷ τε Μελιτηνιώτῃ φημὶ καὶ τῷ Μετοχίτῃ, ὅτι πρέσβεις ἐκπεμφθέντες 22 πρὸς βασιλέως ξυνηλθον τῷ πάπᾳ λειτουργοῦντι καί γε συνί σταντο, ἐπέπερ καὶ ἐνταῦθα οἱ ἀμφὶ τὸν Παράστρον Ἰωάννην φρέριοι, καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ πάπα κατὰ πρεσβείαν σταλέντες, οὕτως ἔπραττον λειτουργοῦντος τότε τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ, καί γ' ἀνεκτὸν ἐδόκει καὶ μηδὲν ἔχον πρόκριμα, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοιαύταις αἰτίαις ὡς παραβάσι τὰ μέγιστα τέλειαν ἐπήγον καθαίρεσιν. 7. Εἶτα μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος πέμπτῃς ὁψὲ ἰκανῶς τὸν ναὸν καθαγνίσαντες (ἡπείγε γὰρ ἢ τῶν θεοφανείων ἑορτῇ) εἰς κοινωνίαν τοῦ ψάλλειν τοὺς τῆς ἐκκλησίας παραλαμβάνουσι. καὶ δὴ τελεσθέντων τῶν ὕμνων, ἐπεὶ ἔδει καὶ τὴν τοῦ ἀγιάσματος γίνεσθαι τελετήν, συνέρχονται μὲν ἀμφὶ τὴν φιάλην τῆς ἐκκλησίας ἅμα μὲν ἐκείνοι ἅμα δὲ κληρικοὶ ἅμα δὲ καὶ λαός, ὅσοι τῶν Γραικῶν καὶ ὅσοι τῶν Ἰταλῶν, προῖστῶσι δὲ τὸν τυφλὸν Γαλακτίωνα τῆς τελετῆς ἕξάρχον, καὶ ὑπὸ πολλῶ καὶ δαφυλεῖ τῷ φωτὶ, δοθέντων κηρῶν καὶ αὐτοῖς Ἰταλοῖς, τὰ τῆς ἑορτῆς ἔτε λούντο. καὶ οἱ μὲν ταῦτα, τοῦ βασιλέως, ὡς σφίσι ἤρεσκε, πάνθ' ὑφιέντος πράττειν. ὡς ἂν γοῦν μόνον τὰ τῆς χθελιστῆς καταγίδος καταστορεσθεῖεν, ἧς χάριν δῆλος ἦν τοῖς ἀμφ' ἐκεῖ νον πιστοῖς καὶ πρότερον ὀδυνώμενος, τῷ πατρὶ συνάρχων τε καὶ συμπράττων, εἰ καὶ μηδ' ὄλως ἀντιβαίνειν εἶχε, ταῖς τοῦ καιροῦ δυσκολίαις ἀγχόμενος. οἱ μὲν οὖν οὕτως συμπαραλαβόν 23 τες καὶ τοὺς τοῦ κλήρου, ἄλλοι δὲ γε τοὺς Ἰταλοὺς ὀρώντες ἴστα μένους μετὰ κηρῶν, δι' οὓς χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἢ ἐκκλησία καθαιρομένη ὑπ' εὐχαῖς ἰλαστηρίοις ἡνοίγετο, ὀνειρούς ἐδόκουν ὀρᾶν τὰ τελούμενα. ἀλλ' ὁ τότε καιρὸς ἐξεχώρει, καὶ τοιαῦτα τέως ἐπράττετο. ὁ γὰρ βασιλεύς, νοῦς ὢν ἐκεῖνος φιληδῶν τῷ καλῷ, καὶ τῆς ἐκκλησίας εἰρήνης καὶ αὐτὴν ψυχὴν προῖεμένος, ἠφίει πόλλ' ἄττα καὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην γίνεσθαι, μόνῳ τῷ τέλει πιστεύων, ἴν' εἴ πως ἐντεῦθεν ὁ λαὸς εἰρηνεύσειε τῶν τῆς διχοστασίας ἀπαμβλυθέντων κέντρων. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ

σφίσιν ἐξεκεχώρητο πράττειν, καὶ τὰ δεινὰ ἐφῆπται ὡς παραβε βηκόσι τοῖς κοινωνεῖν ἀναγκασθεῖσιν, ὅπου γε κἂν εἰ κακίας δὶ κας ὑπέχειν ἐδικαιοῦντο διὰ ταῦτα ἃ δὴ καὶ βιασθέντων ἐπράχθη σαν, ἄλλους ἐχρῆν εἶναι τοὺς προστιμῶντας, οὐ τοὺς χάριν βα σιλικῆς εὐμενείας βιασαμένους, οἳ δὴ καὶ μίαν εἶχον τῆς μὲν πλημμελείας ἀπολογίαν τῆς δὲ προστροπῆς ἀποφυγὴν, εἰ καὶ αὐ τοῖ χωροῖεν ὁμοσε τοῖς βιασθεῖσιν. ἀλλ' οὐπω ταῦτα. ἔτι δ' ὑπετύφετο τοῖς τάλαιπώροις τὸ χαλεπόν, κἂν τέως λόγοις ἡμέ 24 ροις καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου ἐνστάσει ταῖς ἀληθείαις συνεκαλύπτε το. τοῖς μὲν γὰρ τῶν ἐσχάτων προστιμῶν ἐδόκει ὡς πλημμελή σασι καὶ τὰ ἔσχατα, πατριάρχῃ δὲ τὴν βίαν εἰδότι καὶ τὴν πάλαι τοῦ βασιλέως ἐπίθεσιν, ὡς καὶ καθοσιώσεως τοὺς ἀνθισταμένους ἐγκαλεῖσθαι καὶ γε δὴ τὰ τῶν καθωσιωμένων εἰς τιμωρίαν ὑπέ χειν, συγγνωστὰ τὰ ἐκ βίας διεγινώσκοντο. πλὴν ἀλλ' αὐτῶ μὲν μέλον ἦν τῶν νοσοκομιῶν, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἀρχιερεῖς ὑπο ποιούμενοι τὸ πᾶν τῆς αἰτίας προσανετίθουν τῶ γε πατριαρχεύ σαντι, ὡσπερ ἂν οὐκ αὐτὸς ἦν, ἄλλου μὴ καταδεχομένου τὴν τοῦ θρόνου τιμὴν. πλὴν τὸ δύσζηλον, ὡσπερ ἀλόγοις, οὕτω δὴ καὶ λογικοῖς ἐφῆπται. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἀμη γέπη τῶν μώμων ἀνίεσαν καὶ τῆς μέμψεως, πλέον δ' ἐκείνω ἐπέιχον ὡς ἀδικήσαντι, καὶ γε αὐτὸν μηδ' ἐν ἐπεικέσει λογίζε σθαι σπουδῇ ἦν πάσης ἀσχολίας καθυπερτέρα. εἰς τί γὰρ ἔδει καὶ κρίνεσθαι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ εἶναι ποιμένα τὸν τοῦ θρόνου καθαιρεθέντα τοῦ πρώτου προτιμηθέντος, κἂν καλῶς εἶχε τῆς γνώμης κἂν μή, εἰ μή γε αὐτὸν μὲν ἐβούλοντο ἀχρειοῦν, τοῖς λοιποῖς δὲ προστρίβειν ἄγος τὸ μέγιστον, καὶ οὐς τέως εἶχον κατ' ἐκείνου συλλήπτορας ὡς ὀρθοσεβεῖς σφαλέντος, τούτους καταδι 25 κάζειν ὡς κοινωνοὺς ἐσφαλμένου καθύστερον, ὡς καὶ τινα τότε τῶν ἐχεφρόνων λέγειν (ὁ Ἀδριανουπόλεως δ' οὗτος ἦν ὁ Θεόκτι στος) ὡς νῦν μὲν εἰς ὄπτησιν τὴν ἐκείνου ὀβελοῖς ξυλίνοις χρῶν ται τοῖς κρίνουσιν, ὕστερον δὲ καὶ αὐτοῖ πυρὶ δοθέντες καυθῆ σονται· ὁ καὶ γέγονεν ὕστερον.

8. Τότε δ' οὖν ὑποποιοῦμενοι μὲν ἀρχιερεῖς, ὑποποιοῦ μενοι δὲ παντοίως καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας πατριάρχῃν Ἀθανάσιον, ἄνδρα πολλοῦ τινὸς ἄξιον, θρόνους τε προτιθεῖσι δύο, ὃν μὲν κενὸν εἰς τιμὴν καὶ σχῆμα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὃν δὲ τὸν Ἀλεξανδρείας προκαθεζόμενον ἔχοντα. καὶ γ' ἑαυτοὺς καθιστῶσιν εἰς δικαίῳ τοῦ πατριάρχου ἤδη νοσοῦντος τοποτη ρούντας, σύνοδόν τε συγκροτοῦσιν ἀρχιερέων, παρόντος μὲν ἐκεῖσε καὶ τοῦ μεγάλου λογοθέτου, παρόντος δὲ καὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου καὶ τοῦ ῥήτορος Ὀλοβώλου, ἄρτι ἐκ τῆς τοῦ με γάλου Ἀγροῦ μονῆς ἐπιδεδημηκότος τῇ Κωνσταντίνου, καὶ γε τοῦ μοναχοῦ Θεοδοσίου Σαπωνοπούλου, ὃν ἐν πρωτονοταρίοις ἔχοντος τοῦ κρατοῦντος ὁ μοναχὸς διεδέξατο βίος, καὶ ἄλλων πλείστων προκαθημένων. καὶ τὰ τῶν γραφέντων εὐθύνην ἠβού λοντο, οὐκ εἰρηνικῇ σκέψει μᾶλλον, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἐγκρίνοντες τὸ δ' ἀπεμφαῖνον εὐθύνοντες· ἀλλ' ὅτι τὰ σκάνδαλα ἦρετο, κἂν 26 καλῶς οἱ γράφοντες εἶχον τῆς δόξης, οὐχ ὅπως ἔκρινον ἐξετάζειν, ἀλλὰ μόνον ὅτι καὶ δόγματα ἐλαλήθησαν καὶ γραφαὶ ἀνεπτύχθη σαν καὶ λόγοι πατέρων εἰς ἀκοὴν ὠτίου ἐτέθησαν, μεγίστην ταῦτα παραβασίαν ἠγούμενοι, τοὺς μηδ' ὅ τι καὶ αἵρεσις εἶη γι νώσκοντας ὡς τὰ μέγιστα παραβάντας ἔκρινον, καὶ μηδὲν ὀρθοῦ ὅλως παρεκκλῖναι διατεινομένους λιβέλλους ἐζήτουν πίστεως. εἰ δ' ἔγρυξέ τις περὶ δογμάτων γράφας, οὐ τὸ γραφέν, τὸν γρά ψαντα δ' αἰτιώμενοι καταδίκαις ὑπῆγον ἐσχάταις. καὶ προηγου μένωσ αὐτὸς δὴ ὁ τῶν λογοθετῶν μέγας, ὁ καὶ πῦρ πνέων ὑπὲρ δογμάτων, ὡς ἐώκει, παρεῖχε τὸ σύγγραμμα καίεσθαι, οὐχ ὅτι ἔσφαλταί οἱ, καθὰ δὴ καὶ αὐτὸς ἔνορκος ἐπὶ τῇ συνόδῳ διωμο λόγει, αὐτόθεν λογογραφοῦντι περὶ δογμάτων, ἀλλ' ὅτι γρά φειν ἐπήει καὶ συντάττειν πατέρων ῥητὰ χρήσιμά πως δοκοῦντά οἱ πρὸς τὰ τότε τελούμενα, ταῦτα καὶ πολλῶν πρότερον καὶ με γάλων αὐτοῖς δὴ συγχρησαμένων ἐφ' ὁμοίαις ταῖς ὑποθέσεσιν· 27 ἀλλ' ὁμως ἐπέειπερ οὐκ ἐν

καιρῷ εἰρήνης ἐλέχθησαν, ἀλλ' ὅτε δεινόν τι κῦμα καὶ τετριγὸς κατεστρόβει τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς τῶν πολλῶν ἀνεγέρσεως, ἅμα δὲ καὶ τῷ δοκεῖν περιεῖναί οἱ τῆς εὐσεβείας, οὐχ ὡς ῥητὰ πατέρων ἐδίδου τὰ συνταχθέντα πυρί, ἀλλ' ὡς ἴδιον σύγγραμμα. καθεξῆς δ' ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸ τοῦ παλαιοῦ μεγάλου λογοθέτου σύγγραμμα, ὁμοίως κάκεῖνο ἔχον, καὶ ἄλλοις οἷς γράφειν ἐπήει καὶ μόνον μεμνήσθαι δογμάτων ἐπάγοντες μῶμον, πυρὶ παρεδίδουν τοὺς τόμους. Ἐντεῦθεν οὐδὲ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην αἰτιῶν ἠφίου, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνον αἰτίαις ὑπῆγον αἰρέσεως, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῖς πατέρων ταῖς ἀληθείαις ῥητοῖς λιχνευσάμενος ἀντι λαβὰς διδόναι τοῖς αἰτιωμένοις ὡς εἰκὸς ἐκινδύνευε, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ταῖς ἐννοίαις τῶν ῥητῶν ἐμβαθύνων ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ νοῦν ἀνθρωπίναις διανοίαις παρατολμᾶν· τὰ γὰρ περὶ θεοῦ σιωπῆ μᾶλλον ἔχειν τε καὶ τιμᾶν ἢ λόγοις συνιστᾶν καὶ δεικνύειν πέφυκεν.

(9) ἐκεῖνος τοίνυν τὸ ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ τὸ πνεῦμα παρὰ τῶν πατέρων λεγόμενον ἐκπορεύεσθαι ἐπὶ τῇ θεολογίᾳ τοῦ πνεύματος, μὴ τοῦτο μόνον λαμβάνων ὅτι πρόσθεσις καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις πατράσι τετόλμηται ἐπ' αὐτῇ δὴ ταύτῃ τῇ ἀνεγνωστῷ ἐκ πατρὸς ἐκπορεύσει τοῦ πνεύματος, ἐφ' ᾧ γε τὴν προσθήκην τῶν Ἰταλῶν ἰᾶσθαι μετρίως ἴσως, εἴπερ ἐβούλετο, ἀλλὰ καὶ διδοὺς ἐξε 28 τάσσει καὶ τὰ ὑπὲρ νοῦν ἐρευνῶν ἀνθρωπίνους νοήμασιν ἔλαθεν οὐκ οἰσταῖς αἰτίαις περιβαλὼν ἑαυτόν. οὐ χεῖρον δ' εἰπεῖν καὶ διασαφῆσαι τό γε ξυμβεβηκός, καὶ τίσι περιπαρεῖς τῶν γραφῶν οὐ καλαῖς ταῖς αἰτίαις ξυνείχετο, κἂν μόνος ἐκεῖνος, μηδενὸς ἄλλου συμπράττειν τολμῶντος, θεολογίας ἄπειρον πέλαγος μι κρῶ τινὶ ἀκατίῳ, ἀνθρωπίνῳ νοί, παραμετρεῖν ἐτόλμα πειρᾶσθαι, τῷ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ζήλῳ ὥσπερ τινὶ φώσσω, ὡς ἐκεῖνος ᾤετο, κουφιζόμενος, πιστεύων τοῖς ὀψιγόνοις, ὡς ἔλεγε, κἂν οἱ παρόντες οὐκ ἀπεδέχοντο τὸ ἐγχείρημα. ἐκεῖνος τοίνυν τὰς τῶν ἁγίων γραφῶν ἐπιμελέστερον διερχόμενος, τὸ μὲν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ προχεῖσθαι ἐκλάμπειν χορηγεῖσθαι προΐεναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον πολλῶν καὶ πολλάκις λεγόντων ἐμάνθανε, τὸ δὲ καὶ ἐκπορεύεσθαι πρώτως μὲν παρὰ τῷ μεγάλῳ Μαξίμῳ ῥηθὲν εὔρισκε, δευτέρως δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δαμασκηνῷ, ἐφ' οἷς καὶ τὸν μέγαν Ταράσιον σὺν ἐβδόμῃ πάσῃ συνόδῳ, ἐπὶ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως πρὸς τοὺς ἀνατολικοὺς πατριάρχας, ἀριδῆλως κατενόει θεολογοῦντας. εὐρῶν γοῦν τὸν τοῦ Μαρωνείας Νικήταν καὶ χαρτοφύλακα, ὕστερον δὲ καὶ Θεσσαλονίκης πρόεδρον, καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ τὸν Βλεμμίδην Νικηφόρον γραφαῖς συγχρησαμένους εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Ἰταλῶν ὡς δῆθεν ἀπολογία, καὶ Φώτιον αὐτὸν λέγοντα ὡς καὶ Ἀμβρόσιός τε καὶ Αὐγουστίνος καὶ τρίτος Ἱερώνυμος οὕτω μετὰ προσθήκης ἔθεο 29 λόγουν περὶ τοῦ πνεύματος, ἀλλ' ὡς Ῥωμαῖοι πάντως καὶ οὐχ ὡς Γραικοὶ ἔγραφον τε καὶ ἔλεγον τὴν προσθήκην, τῆς μὲν λύσεως τούτου καὶ λίαν ὡς ἀσθενοῦς κατεγίνωσκεν, ὥσπερ ἂν ἦν ἰκανὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα πατέρα νῦν μὲν ὡς Γραικὸν μεγαλύνειν νῦν δ' ὡς Ῥωμαῖον αἰρέσεως γράφεσθαι, Ἱερώνυμον δὲ καὶ Αὐγουστίνον τὸν μὲν ὑπὸ Δαμάσῳ παιδευθέντα καὶ σύγχρονον Βασιλίου τοῦ πάνυ καὶ μέγαν ἐγνώριζεν, Αὐγουστίνον δὲ τὸν Ἰππῶνος καὶ ἐπὶ τῆς ἕκτης συνόδου μακαρίας μνήμης ἠξιωμένον καὶ εὐφημούμενον, τὸν δὲ τρίτον Ἀμβρόσιον καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας μεγαλυνομένου. τὸ γοῦν τὸν Φώτιον οὕτω λέγειν περὶ ἐκείνων καὶ ἀποφαίνεσθαι οὐκ ἔκρινε συνετὸν καὶ ἄλλως δίκαιόν τε καὶ ἰσχυρόν, ἐκείνων δὲ ταῖς βίβλοις προσσχὼν καὶ τι παθὼν ἀνθρώπινον, φιλοτιμησάμενος, εἴ γε καὶ αὐτὸς σφίσι τῆς γνώμης συνάροιτο, εἰ καὶ οὐδεὶς ἄλλος προσαπεδέχετο τὸ ἐγχείρημα, βάζειν παρητημένην ἐντεῦθεν οὐκ ἐπαινετὴν δεδιώς, μέτεισί τε φιλοπονώτερον τὰς γραφῶν καὶ τὰ παρεγγεγραμμένα τοῖς λόγοις ἐκείνων ῥησιδίαι ἐξ ὄλων λόγων τῶν ἁγίων συνέλεγε. καὶ νῦν μὲν εὔρισκεν Ἀθανάσιον λέγοντα "ἦν δὲ ἀδύνατον ἐν τῇ τῆς τριάδος τάξει τὸ πνεῦμα γινώσκεσθαι μὴ προοδικῶς ὄν ἐκ θεοῦ δι' υἱοῦ, ἀλλὰ

ποιητικῶς, ὡς λέγουσι", νῦν δὲ τὸν μέγαν Βα σίλειον "ἀξιῶματι μὲν δευτερεύειν τοῦ υἱοῦ τὸ πνεῦμα παραδί 30 δωσιν ἴσως ὁ τῆς ἀληθείας λόγος." τὴν δὲ κατασκευὴν τῆς προ τάσεως, ἐν πολλαῖς μὲν τῶν βίβλων κειμένην καὶ ταύτην, ἐν δὲ γ' ἐνίαις παρηρημένην εὑρίσκειν. ἐτέρωθι τὸν Νύσσης Γρηγόριον οὕτω πως διαιροῦντα τὰς περὶ θεοῦ δόξας ὡς τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν τὸ δὲ ἐκ τοῦ αἰτίου, καὶ ἐξ αἰτίας ὄντος πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου. καὶ αὐθις ἐν τῷ τέλει τοῦ τῶν Ἀντιρρητικῶν πρώτου "δευτερεύει μὲν ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς αἰτίου, δευτερεύει δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ κατὰ τὸν τῆς αἰτίας λόγον." ἀλλαχοῦ δὲ τὸν μέγαν Κύριλλον λέγοντα "τὸ ἐκ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τουτέστιν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ", καὶ αὐθις στόμα μὲν τοῦ πατρὸς λέγοντα τὸν υἱόν, θεολογοῦντα δὲ περὶ τοῦ πνεύματος "καθάπερ διὰ στόματος τὴν ἰδίαν ἡμῖν ὑποσημαῖνον ὑπαρξιν." Ἐπιφάνιον δὲ καὶ ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τὰ αὐτὰ λέγοντα κατελάμβανεν. ἔδοξεν οὖν ἐκείνῳ ταῦτά τε καὶ πλείω συνάγειν καὶ λογογραφεῖν τὴν τῶν πατέρων θεολογίαν, ὡς ᾤετο. καὶ τὸ ἀτηρὸν μὲν τῆς κατηγορίας τῶν Ἰταλῶν, ὃ δὴ καὶ τοῖς κοινοῦσι διὰ τῆς ἀναφορᾶς τοῦ ὀνόματος προσετρίβετο, ἐξιᾶσθαι τέως κατὰ τὸ δυνατόν καὶ θεραπεύειν ἠβούλετο· δεδιὼς δ' αὐθις καὶ τὰς κατηγορίας τῆς τόλμης, ταῖς ἀληθείαις ὄρκους προανετάττετο τοὺς φρικώδεις ἢ μὴν μὴ ὡς δῆθεν κατὰ 31 γινώσκειν τῶν ἡμετέρων ἢ ἐγκαλεῖν ἐλλείψεως, κάκεινοις προσκεῖσθαι ὡς κρειττόνως λέγουσιν, ἢ τι τοιοῦτον καὶ ἐννοεῖν γράφοντα, ἀλλ' ἵνα τέως καὶ μόνον τὸ ἔγκλημα θεραπεύοιτο, οὐ τῶν Ἰταλῶν, οὐ μὲν οὖν (ἐκείνοις γάρ, κὰν ἐπὶ πᾶσιν ἀφιῶνται τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' οὖν τῷ τολμῆσαι προσθεῖναι τῷ συμβόλῳ τὴν λέξιν ἔγκλημα κεῖσθαι τὸ μέγιστον), ἀλλὰ τῶν κοινωνοῦντων ἐκείνοις εἰρήνης τρόπον καὶ παλαιᾶς καταστάσεως ἕνεκα. ἀντεπεξῆγε δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ μονογενοῦς ἐκ εἰς τὴν διὰ κατὰ τὴν τῶν προθέσεων ἀντιπαραχώρησιν, ὅπου ἂν καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ υἱοῦ τόποις εὐρίσκηται. οὕτω γὰρ φησι διδάσκειν καὶ τὴν ἱερὰν ὀπλοθήκην, βίβλον οὖσαν ἐγκρινομένην ταῖς γνησίαις τῆς ἐκκλησίας. τοῦτο δ' ἐποίει τὴν τῶν Ἰταλῶν προσθήκην τοῖς ἡμετέροις βουλόμενος ἐξισοῦν. καὶ τέλος ἡ κορωνὶς τῆς τόλμης, ὅτι εὐρίσκων μὲν καὶ τὸν θεολογικώτατον Δαμασκηνὸν ἐν τρισκαιδεκάτῳ τῶν θεολογικῶν αὐτοῦ κεφαλαίων λέγοντα "καὶ διὰ λόγου προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ πνεύματος," ἐκλαμβανόμενος δὲ τὸ προβολεὺς εἰς τὸ αἴτιος (μηδὲ γὰρ εἶναι τὴν λέξιν ἐπ' ἄλλου σημαινομένου λαμβάνεσθαι) καὶ διὰ λόγου αἴτιον τὸν πατέρα λέγειν 32 γων τοῦ πνεύματος, χώραν αἰτίας δεδῶκει καὶ οὐ παροπτέας, οὐδέ γε μὴν τῆς τυχοῦσης, συνδοξάζειν αἴτιον τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς αἰτίᾳ τοῦ πνεύματος. καίτοι γε τὰ μέτριά γε τοῖς λόγοις αὐτοῦ προσαρχόμενος, ὅτε τις καὶ ἀντεπῆγεν αὐτῷ τὴν αἰτίαν, ὡς πολλῶν ἐπὶ θεοῦ λεγομένων καὶ δὴ καὶ κακίας ἐπιφερόντων ἔμφασιν τὰ μὲν λεγόμενα ὡς ἀγίων ῥήματα προσιέμεθα, τὸ δ' ὑπεμφαίνον οὐ προσδεχόμεθα, "λέγετέ" φησιν, "ὧ οὗτοι, θεὸς τέλειος ὁ πατήρ, καὶ θεὸς τέλειος ὁ υἱός, καὶ θεὸς τέλειος ὁ παράκλητος. ἄρ' οὖν διὰ τὸ τρεῖς θεοὺς ὑπεμφαίνεσθαι κατὰ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα ἀναγνωσκόμενον ὄρον ἐπ' ἐκκλησίας ἐπηύξανε προστιθείς, ποιούμενος ὑπ' ἀνάθεμα τρίτον τὸν ἥτοι δοξάζοντα ἢ αἴτιον ἢ μετὰ τοῦ πατρὸς συναίτιον τὸν υἱὸν τοῦ πνεύματος, ἢ συγκοινωνεῖν ἐν γνώσει καταδεχόμενον τοῖς οὕτω λέγουσι καὶ δοξάζουσι. ταῦτα ἔλεγε, ταῦτ' ἔγραψεν. "εἰ δ' ἀνήκει τι", φησί, "τῇ διὰ εἰς 33 τὸν τῆς αἰτίας λόγον, τοῦτο τόλμημα μὲν λέγειν ἢ ἐννοεῖν, εἰ δὲ τις τολμῶη, τὸ ἐκ τοῦ λόγου μὲν ἐρεῖ ἐμφαινόμενον, αἰτίαν δὲ πάντως ἀποίσειται τοῦ τολμήματος." Ταῦτα κατὰ τὸν Βέκκον ταῖς ἀληθείαις, καὶ πλέον οὐδέν. διὸ δὴ καὶ ἡμεῖς ἐξεπίτηδες τὰ τῆς ἱστορίας κατὰ λεπτόν ἐπλατύνναμεν, ἵν' ἢ δῆλον ὅπως καὶ ἐφ' οἷαις αἰτίαις ὅσον οὐκ ἤδη ἡ ἐκκλησία πᾶσα τοῦ κακοῦ παραπολαύειν ἤμελλε.

σῶφρον ἦν οὖν κατ' ἐμὴν γνώμην μηδὲν περὶ τούτων κινεῖσθαι. ἀλλ' ὅμως τέως καὶ οἱ ἐκεῖνον ἐποτρύνοντες αἴτιοι· βουλόμενος γὰρ τοῖς αἰτιω μένοις ἀπολογεῖσθαι καὶ ἔγκλημα φεύγειν αἰρέσεως ἔλαθεν αἰρέσει δόξας δικαίως περιπαρεῖς. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἔν ἔϊχον κατὰ σκοπόν, τὸ καθυποκλίνειν τὸν Ἰωάννην τῷ Ἰωσήφ, καὶ παρ' ἐκείνου πείθειν ζητεῖν συγγνώμην οἷς ὅτι ζῶντος ἐκείνου ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τολμήσειε, καὶ τὰ τῆς εἰρήνης μὴ καταδεχομένου, ὡς καὶ ὑποχωρεῖν διὰ ταῦτην, ἐκεῖνος μὴ ὅτι γε μόνον τὴν πατριαρχίαν καταδέχοιτο, ἀλλὰ καὶ γραφαῖς πειρῶτο δεικνύναι τὴν πρᾶξιν ἀνεπιτίμητον. ὅθεν καὶ ὁσημέραι σύνοδον μὲν ἐντελεῖ καθίστων, (10) κρότοις δὲ συχνοῖς τῶν τῆς ἐκκλησίας κωδῶνων ξύγκλυδας ξυμφοροῦντες καὶ πλήθη, εἴ ποῦ τις ὡς ἠσέβησαν πείθοι, παρακινήσειόντα τὰς 34 ὁρμὰς καθ' ὧν ἄρα τοῦ ὀρθοῦ παρακινήσαντων σφᾶς ὑποπεύσειαν, καὶ μάλα θερμῶς ἠξίουσαν τὸν Ἰωάννην καταπέμπεσθαι κριθησόμενον. συχνῶν γοῦν διαμνημάτων πρὸς ἐκεῖνον γίνομένων ἐφ' ᾧ παραγίνοιτο λόγον δώσων τῶν γεγραμμένων, καὶ μάλ' ἐκείνων ἐπιδεικνυμένων τοῖς πλήθεσιν, ἐκεῖνος τὸ ἄλογον τῆς ὁρμῆς τῶν πολλῶν δεδιὼς ἐπὶ πολὺ τε ὥκνει καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ὡς ἐκείνους ἄφιξιν· δήλην γὰρ εἶναι τὴν παρακινδύνευσιν, εἰ πλῆθος ἀσεβῆσαι πεισθεῖη, ὥστε μὴ μένειν ἐπὶ τοῦ καθεστηκότος τρόπου ἀλλ' ὄλαις ὁρμαῖς ἐπὶ τὸν αἴτιον τρέπεσθαι. ἀλλ' ὁ μέγας λογοθέτης ἐμβριθέστερον τὴν τοῦ πλήθους παρακίνησην καταστείλας, ὡς εἰς αὐτὸν βασιλέα τοῦ ἐπ' ἐκεῖνον ἀτακτήσοντος δόξοντος ἀμαρτεῖν, καὶ οἱ δηλώσας τὴν εὐτρέπισιν ἀσφαλῆ, οὕτω πείθει παραγενέσθαι. καὶ δὴ τὸν ἔσχατον τόπον ἐλθόντι δόντες ἐκεῖθεν ἀπολογεῖσθαι καθήμενον κατηνάγκαζον. ἐκεῖνος δὲ πάντα μᾶλλον εἰδὼς ἀπολογίας καιρὸν ἢ ἐκεῖνον, τὴν τοῦ γράφειν αἰτίαν ἐπὶ καιροῖς ἐτίθει, οὓς οὐκ εἶναι τότε διωμολόγει, 35 καὶ πράγμασι ζητοῦσι καὶ ταῦτα, ἄλλως ἢ ὡς τὸ παρὸν ἔχουσιν, ὧν μετακινήθέντων ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ γραφόμενα προσαργεῖν. αἰτίας γὰρ εἶναι τὰς ἀναγκαίας, δι' ἃς καὶ γεγράφεσαν, μηδενὸς αὐτόθεν ὀρμήσαντος. τὸ γοῦν κινεῖν λόγους τῶν πραγμάτων ἀπόντων ἐφ' οἷς ἐλέχθησαν, ὡς περ τοῖς ἐρωτῶσιν ἔχειν τὸ παρακαίριον, οὕτω τοῖς ἀπολογουμένοις τὸ μάταιον. ἀναγκαῖον δ' εἶναι καὶ μόνον τὴν σύνοδον ἀποφαίνεσθαι εἰ ὄν εἰς ἀρχιερωσύνην προσεκαλέσαντο μήτε μὴν εἰδότα μήτε μὴν ἀξιοῦντα, ἀργήσαντα τέως λυθέντων ἐκείνων καὶ τοῦ γνησίου ἀνακληθέντος ποιμένος, ἀξιόν ἐστι, καὶ αὐτοὶ κρίνουσι, τὴν τιμὴν καὶ ἔτι ἐκεῖνον κατέχειν ἦν ἔσχεν ἀρχῆθεν ψηφισομένων καὶ προσκαλοῦντων αὐτῶν. τὸ δ' ἦν ἄρα εἰπόντος ἐκείνου τοῖς πολλοῖς ἦλος κατὰ καρδίας, καὶ "ποῦ γε ἄρα" φασίν "ἀρχιερατεύσεις γνησίου τέως παρὸντος ἀρχιερέως, ἀνὴρ καὶ λίβελλον ἐπὶ πίστει δίκαιος ἐκτίθεσθαι καὶ πληροφορεῖν ἐξ ἀνάγκης τὸ ὀρθὸν τοῦ σεβάσματος;" οἱ μὲν οὖν οὕτω παρακρουσάμενοι τὴν ἀξίωσιν ἐμβριθῶς, εὐμενῶς ἄλλως λαβόντες αὐτόν, ἄγουσι παρὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ μετανοῖα ἐξί 36 λεοῦσθαι ὡς δῆθεν δυσμεναίνοντα πείθουσιν, εἶτα καὶ λίβελλον ἐκτιθέντες εἰς ὁμολογίαν μὲν τοῦ ὀρθοῦ ἀποβολὴν δὲ τῶν εἴ τι καὶ παρεξελέχθη, καὶ αὐτῆς δὴ τέλος τῆς ἱερωσύνης παραίτησιν, ὑπογράφειν διδοῦσι, καὶ οὕτω τὰ εἰκότα φιλοφρονησάμενοι ἀποπέμπουσιν. ὅπερ μαθὼν ὕστερον Ἰωσήφ τὴν ἐπὶ τῇ παραίτησει βίαν ὀρθοσεβοῦντος ὡς οὐ κανονικὴν ἄδικον ἔκρινεν.

(11) ὀλίγον τὸ μεταξύ, καὶ βασιλέα πείθουσιν εἰς Προῦσαν περιορίζειν ᾧ τέως καὶ διελύοντο. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τάξας αὐτῶν καὶ τὸ σιτηρέσιον αὐτάρκες, ἐκεῖνον μὲν τοῖς ἀπάξουσιν ἐπὶ Προῦσης ἐκδίδωσιν, αὐτοῖς δ' ἐχρήτο τῶν ἄλλων ἐνευκαιρήσας, εἴ τι ἄρα προτείνειαν, καὶ γε ἠδέως μὲν ἤκουε μεσιτεούτων, πολλὰ δ' ἐξεπλήρου τῶν ἀναγκαίων ὑπομιμησκόντων. ἐβεβαίου δὲ καὶ τὰς γνώμας λεγόντων καὶ προθέσει καρδίας καὶ γράμμασιν, ὧν τὸ μείζον καὶ πρῶτον μὴ ἂν ποτ' εὐφύμου μνήμης, μὴ ψαλμωδίας, μὴ ταφῆς ἀξιοθῆναι τὸν ἀποιχόμενον. Οἱ μὲν οὖν

οὕτω ταῦτα, βασιλεὺς δ' οἰόμενος πραγμάτων ἀπαλλαγῆναι τὸ πᾶν κατορθοῦν ἐνόμιζε. τὸ δ' ἄρα ἦν ὄνειρος.

(12) οἱ γὰρ Ἀρσενιάται ἀδείας κάκεῖνοι λαβόμενοι πείθοντος 37 τοῦ καιροῦ, καὶ πανταχόθεν ὑπεξαναδύντες τῶν φωλεῶν, τοῦ βασιλέως ἀνιέντος ὡς κάκεῖνους εἰς εἰρήνην ἄγειν ἐλπίζοντος, ὑπέ τρεχον τοὺς πολλούς, καὶ μᾶλλον θαρροῦντες ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τῷ ἀπὸ Σάρδεων, ὃν ὅσον οὐπω ἤξαντα προσεδέχοντο, εἶναι τε τὸν Ἰωσήφ ὑπ' ἀφορισμὸν ἐκ τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου διεβεβαίουν, καὶ τὴν ἐκείνου κοινωνίαν μὴ ὅτι γ' ἐκεῖνοι ὡς ἄγος ἐξέκλινον, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἔπειθον φεύγειν, ὥστε καὶ ὁσημέραι πλείους ἐκείνοις προστίθεσθαι, κάξ ὀλίγων τῶν πρώτων πολλοὺς γίνεσθαι. ἀλλ' ἐφ' ὅσον μὲν ὁ Ἰωσήφ ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος τῆς πατριαρχείας ἐπέληπτο, καιρὸν ἤκιστ' εἶχον ἐκεῖνοι πρὸς βασιλέα· τὸ γὰρ σφῶν ἀκατάλλακτον οἱ τοῦ Ἰωσήφ ἐκ πλείστου εἰ δότες, καὶ ὅτι αὐτοὶ μὲν πατριάρχην τὸν Ἰωσήφ εἶχον, ἐκεῖνοι δὲ οὐδ' ἄξιον Χριστιανικῆς ὁμιλίας ἔκρινον, καὶ διὰ ταῦτα ἀδύνατον τὴν ξύμβασιν κρίνοντες προκατελάμβανον βασιλέα, μαρτυροῦντες σφίσι τὰ χεῖριστα, καὶ ὡς οὐδ' ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτῷ βασιλεύοντι ἐκεῖνοι τὴν ἐκκλησίαν σχίζουσι λέγοντες φροντίσιν οὐ ταῖς τυχούσαις ἐδίδουν. ἐπεὶ δ' ἐκραταιοῦτο τῷ πατριάρχῃ ἡ νόσος, καὶ ἤδη ἐς ἅπαν ἐκλελυμένος ἦν ὡς καὶ τὸν θάνατον ἀπεκδέχεσθαι, καὶ διὰ ταῦτα παρητεῖτο τὴν προστασίαν, καὶ γράμμα 38 προύβαινε παραιτήσεως, ὑπορρέουσι μὲν οἱ τούτου, εἰς πλῆθος δὲ ξυστάντες ἐκεῖνοι, ὡς καὶ τὸν πάνυ θαρραλέον δεδιέναι καὶ τὴν ἐκείνων ὑποποίησιν ἀναγκαίαν ἡγεῖσθαι, λόγου μείζονος ἀξιοῦσθαι, νεύσαντος ἐπὶ τούτους τοῦ βασιλέως, καὶ πολλῶ τινὶ νικῶνται τὸ πλῆθος τοὺς τοῦ Ἰωσήφ. ἐξῆρχε μὲν οὖν ἐκείνων ἔνθεν μὲν ὁ Ταρχανειώτης Ἰωάννης καὶ τοῦ βασιλέως αὐτανέψιος (τῆς γὰρ Μάρθας τῶν τριῶν υἱῶν ὕστερος ἦν), σὺν ᾧ δὴ καὶ αἱ ἀδελφαὶ τούτου, ἡ τε Θεοδοσία καὶ ἡ Νοστόγγισσα, ἐκεῖθεν δὲ ὁ προδηλωθεὶς Ἰάκινθος. εἶχον δὲ καὶ τὸν ποτὲ Σάρδεων προηγούμενον, ὃς δὴ καὶ πρὸς βασιλέα συχνὰς προσόδους ποιούμενος γὰρ Ἰωάννης καὶ προσγενῆς ὢν, ἀλλ' ὅμως ἐπ' ἀκριβεῖα μεγίστη κατορθῶν τὰ τοῦ ζήλου, ὡς ᾤετο, πλείστα τῶν περὶ τὸν Ἰάκινθον κατεγίνωσκε καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτῶν ἀπεσχίζετο. διὰ ταῦτ' ἐκεῖνος τὰ τῆς παρητείας σφίσι προωδοποιεῖ, ὡς ἀσφαλὲς εἰς ὃ καὶ λέγοιεν ἔξουσιν.

13. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ μηνὸς ἐνισταμένου Κρονίου νόσῳ τε καὶ γήρα τρυχωθεὶς Ἰωσήφ ἐκδημεῖ, καὶ ὁ νεκρὸς ἐκείνου τῇ μονῇ τοῦ ἀγίου Βασιλείου εἰς ταφὴν δίδοται. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς ἀπαλλαγεὶς ἐκείνου τοὺς Ἀρσενιάτας ὄρμη μεγίστη ἐπειρᾶτο 39 καταλαβέσθαι, καὶ δὴ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀνεικῶς πρόσδοτον λόγους ἐπεῖρα παντοίοις. τὰ γὰρ παρὰ τῶν Ἰωσηφίτων κέντρα, καὶ μὴ παρόντων πλήξαντα, οὐλὰς ἐνεποίει καὶ φόβου καὶ ὑπονοίας, καὶ παντός γε μᾶλλον διὰ ταῦτα τέως αὐτοῦ γε χάριν τὰ κατὰ σφᾶς ἀνέκρινε, Πάτροκλος δ' ἔδοξεν Ἰωσήφ, τῷ μὲν φαινομένῳ, δέει τοῦ μὴ σχισθῆναι τοὺς ἀμφ' ἐκεῖνον παροραθέντος ἐκείνου, ὡς δὲ τινες ὑπενόουν, μερίμνη τῇ περὶ αὐτοῦ μεγίστη, μὴ τὰ τῆς στεφηφορίας ἐκείνου μωμεύοιτο δόξαντος ἀνιέρου ὅπως ἐκεῖ νου καὶ γε φέροντος ἄγος ἀφορισμοῦ. ὅμως πολὺς ἦν τὰς γνώμας ἐκείνων ὑποποιοῦμενος, τοῦτο μὲν φιλοφρονούμενος λόγους, τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κατὰ σφᾶς ἐδωδύμοις ἀρκούντως δωρούμενος. οἱ δὲ τὰ μὲν τῆς ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ὡς εἶχον ἐξεθεράπευον, τὰ δὲ καθ' αὐτοὺς συνιστῶντες ὡς ἐνδίκως καὶ τρόποις θείας βουλής ἐξημμένους σχίζονται, πρὸς θεοσημείας ἀπειδὸν καὶ τέρατα. καὶ δὴ σφίσι ναὸν εἰς προσευχὴν ζητήσασιν, εἴ που μόνον ἐκ παλαιτάτου τὰ τοῖς ἱερεῦσιν νομιζόμενα ἠπράκτων ἐκεῖ, 40 ὡς μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τῶν ἐσύστερον μετὰ τὸν πατριάρχην πραχθέντων Ἀρσενίων ἄγος, ὡς ᾤοντο, ὁ τῶν ἀγίων πάντων ναὸς ἐδίδοτο, εὖ μὲν μεγέθους καὶ κάλλους ἔχων ἅμα μὲν εἰς ὑπόδοχὴν τῶν ἀφικνουμένων ἅμα δὲ καὶ εἰς οὐ μετρίαν παραψυχὴν καὶ τέρψιν, ἐκ παλαιοῦ δὲ κεκλεισμένος, ὡς μηδὲ πολλοὺς μεμνησθαι ἦν τί που καὶ ἐτελέσθη ἐν

τούτοις τῶν ἱερῶν τελετῶν. ὡς γοῦν ἐκεῖσε συναχθέντες ὑπ' ὀπτῆρσι πιστοῖς, ὡς μὴ λαθῶν τις εἰσίοι τῶν σφίσιν ἀκοινωνήτων, τὰς συνάξεις ἐτέλουν, καὶ συ χνάκις πέμπων ὁ βασιλεὺς τοῦ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐν φροντίσι μεγά λαις ἔχειν παρείχε δόκησιν, αὐτοὶ ἐπὶ πλεον θαρσήσαντες πρὸς τὰ ἐν Χαλκηδόνι πάλαι τελεσθέντα, ὡς ὁ λόγος αἰρεῖ, ἐπὶ τῷ τῆς καλλιπαρθένου καὶ μάρτυρος Εὐφημίας σώματι ἀνάγουσι τὴν ἐνθύμησιν, καὶ γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ σώματι ἀγίῳ πάλαι κατατε θνεῶτος νεκρῶ τὰ καθ' αὐτοὺς ὡς ἀρεσκείας ἐξημμένα θείας δει κνύειν ἤθελον, καὶ ἅμα τῷ δεῖξαι, ὡς ἤλπιζον, σφίσι προσσχεῖν ἠξίουσαν τοὺς ἄλλους καὶ πείθεσθαι, κὰν ὅ τι λέγοιεν τε καὶ πράτ τοιεν. πείθεται τούτοις ὁ βασιλεὺς, καὶ σῶμα μὲν τὸ τοῦ Δα μασκηνοῦ καὶ θείου πατρὸς Ἰωάννου αὐτοῖς αἰτήσασι δίδωσιν, 41 ὡς ἂν δὲ μή τι καὶ ῥαδιουργηθεῖ ἐπὶ τοῖς προσδοκωμένοις τέρα σιν ἢ μὴν καὶ ὑποπτευθεῖ ῥαδιουργηθέν, (τόμοις γὰρ ἐπιτεθη σομένοις τῷ σώματι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐπιτρέπειν ἠβούλοντο) ἐξ αὐτῆς βασιλεὺς προστάσσει ἐπισκευασθῆναι μὲν ἐτέραν μείζονα θήκην, καὶ σῶμα καὶ θήκην αὐτὴν ἐν ἣ τὸ σῶμα χωρήσουσαν, οὕτω δὲ ταύτην οἶαν τ' εἶναι ἀσφαλισθῆναι καὶ κλεισὶ καὶ σφρα γῖσιν ὡς μηδὲ τὸν ἐντεχνότατον κατὰ Δαίδαλον παρεγχειρεῖν μηδ' ὀτιοῦν δύνασθαι. αὐτὸν μέντοι παρείχεν ἕτοιμον, εἰ προσ ληφθεῖται ταῖς τοῦ ἀγίου χερσὶν ὁ τόμος πρὸς ποσὶ τεθείς, τὰ γε γραμμένα πράττειν ἀναμφιβόλως. ἐν ὄσῳ μὲν οὖν ταῦτ' ἐπράτ τετο, κάκεῖνοι νηστεῖαις καὶ προσευχαῖς παντοίαις προετελοῦντο καὶ παννυχίσιν ὑμνωδίαις ἐσχόλαζον, ὁ βασιλεὺς, κὰν αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ κὰν ἄλλου γε ὑπομνήσαντος, περὶ ἑαυτῷ, ὡς ἔδοξεν, ὑπονόησας, μήπως καὶ ἐπ' αὐτῇ βασιλείᾳ καὶ τῇ περὶ ταύτης ζητήσῃ (καὶ ταῦτα γὰρ ἐλέγετο ζητεῖν ἐκείνους) ἀμφισβητεῖν προαχθεῖεν, καὶ γ' ἐπὶ τοῦτ' ἀδοξήσας ἀναλαμβάνει τε τὰς ὁμο λογίας ἐξαίφνης, καὶ πέμψας, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, διακωλύει τούγχειρημα, τὸ τῶν πολλῶν καχυπονόητον ἀναστέλ λων, εἰπὼν πρὸς αὐτοὺς ὡς εἴπερ μὴ ἐπιτρέπειν ἐννοίαις ἡμετέ 42 ραις τὰ πράγματα ἀξιοῖμεν ἀλλὰ τὴν θεόθεν ζητεῖν συμβουλήν (καὶ γὰρ οὕτω καὶ ἄξιον), ἀργεῖν μὲν ἀνάγκη ἐκ παλαιοῦ τὰ ση μεῖα, τῆς εὐσεβείας πλατυνθείσης, ἔχειν δὲ τὰς γραφὰς τῶν πα τέρων, ἐξ ὧν καὶ χειραγωγουμένους τὰ κατ' ἀρέσκειαν τοῦ θείου τελεῖν· τοῦ γὰρ πλουσίου ζητοῦντος ἐξανασιτῆναί τινα καὶ διδά ξαι τοὺς ἀδελφούς, ἔχειν ἐκείνους Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας λελέχθαι, ὡς αὐτῶν ἱκανῶν ὄντων πείθειν τε καὶ διδάσκειν. οὕτω μὲν οὖν ἐκκρουσθέντων τῆς ἐγχειρήσεως τῶν Ἀρσενιατῶν, ὁ βασιλεὺς μᾶλλον τῷ μέρει τοῦ Ἰωσήφ ὡς εὐθυτέρῳ προσκείμε νος οὐδὲ τοὺς Ἀρσενιάτας καθάπαξ ἀπεδοκίμαζε· τὸ γὰρ περὶ ἐκείνους πλήθος παρείχε καὶ σφῶν ἐπὶ μᾶλλον φροντίζειν.

14. Τῷ τοι καὶ τὴν μέσην ἐγνωκῶς βαδίζεις, ὡς μήτ' ἄ νιᾶν τούτους, κάκεῖνους δέχεσθαι τῷ τὰ ζητούμενα παρ' ἐκείνων συγχωρεῖν γίνεσθαι (τὰ δ' ἦσαν πάντως ἢ τῆς ἐκκλησίας ὡς εἰ πείν μεταποίησις), ἐκλέγεται μὲν εἰς πατριάρχην τὸν ἐκ Κύπρου Γεώργιον, ἄνδρα λόγοις ἐντραφέντα καὶ σφραγίδα τοῦ πατριάρ χου Ἰωσήφ φέροντα, τὸ τοῦ πρωτοαποστολαρίου εἰς ἀνακτόρων ἐπιφερόμενον σέμνωμα, κὰν τούτῳ δὲ δόξας Ἰωσηφίτας μὲν ἐκ 43 τῆς σφραγίδος ὑποποιούμενος, Ἀρσενιάτας δὲ τῷ μὴ κατὰ τὰ διατεταγμένα τῷ Ἰωσήφ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συγχωρεῖν γίνεσθαι καὶ λίαν ἐξευμενίζειν εἰς εἰρήνην ἐλπίζων, ἀρχιερεῖς μὲν ἐκείνους καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐπὶ τῷ πατριαρχεύσοντι ψῆφον μηδ' ἴκταρ εἰς νοῦν βάλλων, ἀψηφίστως δὲ πάλιν ἀνάγειν μὴ εὐπρεπὲς δοκιμὰ ζων καὶ εὐσχημον. μᾶλλον μὲν οὖν τῇ πράξει καὶ εἰς καιρὸν προ στησόμενον, τινὰς τῶν δοκούντων ἐκλεξάμενος, καὶ τούτους καθ' ἕνα, ἅμα μὲν αὐτοῖς τὴν βουλήν ἐκοινοῦτο, πληροφορῶν ὡς εἶχε καὶ τὸ σφίσι ἐσαῦθις ἀκίνδυνον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ψῆφον τὴν ἀπ' ἐκείνων ἐκχώρησιν ἐλογίζετο. ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ ἀπὸ Σάρδεων Ἀθανασίου εἶτ' οὖν Ἀνδρονίκου γνώμην δεξάμενος, ὄνδη καὶ εἰς πατέρα ἔταττε γράφων ὁ βασιλεὺς, κἀντεῦθεν τὸ τῆς ἀπεντεύξεως τῆς πατριαρχείας ἐκείνου τὰ πολλὰ τεχνιτεύοντος ἐπὶ τούτοις ὠμάλιζεν, ὡς καὶ αὐτὸν

δὴ τὸν πατριάρχην ὕστερον καὶ 44 θυποκλίνειν εἰς εὐλογίαν τὴν παρ' ἐκείνου, οὐ χρειαῖ μᾶλλον ἢ κολακεία καὶ ὑποποιήσει σφοδρᾶ καὶ ἀφύκτω, τὸ ἱκανὸν ἔχειν καὶ βέβαιον ἐπὶ ταῖς ψήφοις ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἔδει καὶ τελεῖσθαι τὰ μείζω ὡς εἴθιστο, οἱ δ' ἀρχιερεῖς ὠβελίζοντο (καὶ πῶς γὰρ οὐ; ὅπου γε καὶ εἰς ψήφους μόνως οὐκ ἤξιουντο), τῶν τινὲς ἐπὶ σκόπων Κοζύλης, πεμφθέντι κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐκ δυτικῶν, καὶ ἀχράντῳ δόξαντι ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι πάλαι ὡς ξένῳ μάλα τῶν ἡμετέρων, γλυκὺς ἀγκῶν ὃ δὴ λέγεται (τινὲς γάρ, ὡς ἐλέγετο, ἦσαν οἱ καὶ τοῦτον ἐς ἅπαν εἰδότες, τῷ μεγάλῳ κυρίῳ Φιλίππῳ, περὶ οὗ καὶ φθάσαντες ἱστορήκαμεν, καὶ ζῶντι ἱερατικῶς ἐκδοῦ λεύοντα, καὶ σφαγέντος, ἐπὶ χρυσοῦ πίνακος προκειμένης τῆς κεφαλῆς, οὕτω δόξαν τῇ συζύγῳ Φραντζαίνῃ, τὰ τῶν ἐπιτελευ τῶν ὕμνων εἰς μνήμην ἐπιτελοῦντα), τὰ τῆς τελετῆς τοῦ πατριάρχους ἐγχειρίζουσιν· ὅς δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ Κρονίου μὴ νὸς παραλαβῶν ἐκείνον εἰσάγει τὴν τοῦ Προδρόμου τῆς πέτρας μονὴν σὺν ὀλίγοις τισί, καὶ ναὸν εὐρόντες ἐπ' ἀμπελῶνος, ἀργὸν ὡς ἐδόκει κάκεινον ὄντα, ἐκεῖσε τὰ εἰκότα τελέσας μοναχὸν μὲν ἐκ λαϊκῶν ἀποδείκνυσι, διάκονον δ' ἐξ ἀναγνώστου χειροτονεῖ. τῆς δ' αὐτῆς ἡμέρας καὶ πατριάρχην ὁ βασιλεὺς ἐκείνον προβάλλει 45 λεται. ἐντεῦθεν ἐκεῖνος ἐκκεχωρημένον ἔχων διὰ προτροπῶν ἔνερ γεῖν τὰ οἱ προσήκοντα, τὸν τοῦ Ἀκακίου, ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ τὰ πολλὰ συντηρημένου καὶ ἐπὶ τοῖς χθὲς πραχθεῖσι δόξαντος ἀμφιγυμονεῖν, μαθητὴν Γερμανόν, εὐλαβῆ γε κάκεινον ἐς ἅπαν καὶ τὸ ἦθος ἀπλοῖκόν ὡς καὶ ἐν πνευματικοῖς ταχθέντα τῷ πατριάρχῳ συζύγῳ, ἅμα μὲν σὺν τῷ Κοζύλῃ πρόεδρον Ἑρακλείας τῆς κατὰ Θράκην καὶ χειροτονητὴν ἑαυτοῦ ψηφίζονται, ἅμα δὲ τῷ ἐπισκόπῳ προτρέπεται, οὕτω τοῦ καιροῦ σχεδιάζοντος, εἰς μητροπολίτην χειροτονεῖν· καὶ ὁ τῆς παλαιᾶς Εἰρήνης θεῖος ναός, πολλὰ καταπλυνθείσης πρότερον τῆς ἱεῤᾶς καὶ μυστικῆς τραπέζης καὶ τισιν ἀγιασθείσης εὐχαῖς, τὴν ἐκείνου εἶδε χειροτονίαν. αὐτὸς δ' αὖθις κάκεινος πρῶτον μὲν ἱερέα, εἶτα δὲ κἂν τῇ λαμπρᾷ ἑορτῇ τῶν βαΐων ἀρχιερέα τὸν πατριάρχην χειροτονοῦσιν. οὐ χειρὸν δὲ μικρὰ καὶ περὶ τῆς χειροτονίας διαλαβεῖν.

15. Ἦγνιστο μὲν εὐχαῖς τε καὶ ἀγιάσμασιν ἢ τῆς μεγίστης ἐκκλησίας ἱερά τράπεζα, συνήγοντο δὲ περὶ τὸν χειροτονηθῆσομενον οἱ δὲ καὶ τῶν σχιζομένων συγκατεκλίνοντο, ἄνδρες πρὸς μὲν τὰ τελούμενα ἀμαθεῖς, δόξαντες δὲ τῷ ζήλῳ προστετηκένοι. μαρτύριον δὲ τὸ μὴδ' εἰδέναι μὴδ' ὅλως μὴ ὅτι γε χειρὸν 46 τοτονίας τάξιν, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν τὴν τοῦ βήματος, ὡς καὶ κινδυνεύειν διὰ ταῦτα παροραθῆναι τὴν ἐκείνων ἀκριβῆ παρατήρησιν. ἐκείνοις γὰρ ἦν ὁ σκοπὸς ἀπερεῖν κληρικοῖς μὴ παρεῖναι μὴδ' ὄψιν προσβάλλειν τοῖς τελουμένοις, κἂν ὅστις καὶ εἴη· ἢ δ' ἀνάγκη τῶν πραττομένων, ὡς εὐδοοῖντο τὰ τῆς τελετῆς ἀμὴ γέπη, ἕνα τῶν τοῦ κλήρου προσληφθῆναι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀδύτοις τὸ μέγιστον, τὸν ἐκκλησιάρχον ἔπειθεν, ἐφ' ᾧ ξυνεπιλαμβάνειν σφίσι καὶ πράττοντα καὶ διδάσκοντα. καὶ οὕτω μὲν ἐκεῖνοις ἀποχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐδόκει, εἰ παραβάντες τὸ μέρος τὸ καθόλου διαφυλάττοντο. οἱ δὲ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας μὲν τὸ παράπαν ἐξεκλείοντο, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ μέγας λογοθέτης, μηδενὸς κωλύοντος, ἀλλ' αὐτὸς γε κρίνων τὴν ἀπουσίαν ἑαυτοῦ ἀξίαν τοῖς τελουμένοις, μακρόθεν ἐπεζυγωμένης τῆς πύλης ἱστάμενος μόλις ἕώρα καὶ τῷ ὑπεσταλμένῳ τοῦ ἦθους τὸ ἀνάξιον παρεδείκνυ· ἄνω δὲ που τῶν κατηγουμένων παραβύμενοι ὀπτῆρας εἶχον τοῦ μὴ παρακύψαι μὴδ' ἰδεῖν τὰ πραττόμενα, ὡς ἐντεῦθεν κωλυθησομένου δῆθεν τοῦ μὴ δυναμένου ὑπὲρ 47 χεσθαι τῷ ἀξίῳ τῆς τῶν συμπαρόντων ἀναξιοῦτος χάριν δι' ἀγαθότητα πνεύματος. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ τῆς τελετῆς διήνυστο, καὶ τρισὶ προηγιασμένοις ἄρτοις, ὡς ταῖς τρισὶν ἡμέραις τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἀρκέσουσι, τὸ τῆς ἐκκλησίας πυξίον ἐνικανούτο, ὁ πατριάρχης πρὸς βασιλέα αὐτόθεν ἀπῆντα ἐκτελέσων μετ' ἐκεῖνου τὴν ἑορτὴν κατὰ τὸ σύνθημα, οἱ δὲ καὶ αὖθις τῶν ἱερῶν συνάξεων ἐξεκλείοντο, παρ' οὐδὲν θεμένων

τάς τοῦ Ἰωσήφ προσ τιμήσεις, ἐπέφωσκεν ἡ δευτέρα, καὶ τοῖς μὲν τοῦ πατριάρχου ὁ ναὸς ἀνεῖτο, τοῖς δέ γε κληρικοῖς ἄβατον τὸ τέμενος ἦν. ἐπέ στη ἡ τρίτη, καὶ τὰ αὐτὰ διεπράττετο. ὡς δ' ἡ τετάρτη παρῆν καὶ ἤδη συγχωρεῖν ἔμελλον σφίσι, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐκεῖ νους ἐπὶ τοῖς δόξασιν ἀλλ' ἀμφεγνωμόνουν ἐπὶ πολὺ, ὡς καὶ παρελθεῖν τὴν τῆς προηγιασμένης τελετῆς ὥραν, μόλις στήσαν τες ἐφ' ἑκάτερα ὄχλον ἄλλως καὶ πλήθος δοκοῦν ἐν ζηλωταῖς ἀριθμεῖσθαι, μέσον ἐκείνων παρὰ θάτερα τῶν ὠραίων πυλώνων παρεῖχον τοὺς τῆς ἐκκλησίας διερχομένους προσπίπτειν καὶ συγ γνώμην αἰτεῖν καὶ οὕτως ἀξίους νομίζεσθαι τῆς συνεκκλησιάσεως. 48 ἅμα γοῦν τὰ τῶν ἑσπερίων ὕμνων ὑπὸ σκότῳ τελέσαντες, παρὶ δόντες τὴν λειτουργίαν, οὐκ οἶδα διὰ τὸν καιρὸν μὴ ἐκχωροῦντα ἢ μᾶλλον διὰ τὸ μὴ δικαιοῦν ἔτι ἀγιασθῆναι τοὺς συγχωρηθέντας τῷ ἱερῷ κλάσματι, ὡς ἡ ὑστεραία ἔδειξεν, ἐπ' οἴκου ἀπελύετο ἕκαστος. ὡς δὲ τῆς ἱεράς καὶ μεγάλης πέμπτης ἐτελεῖτο ἡ λειουργία καὶ αὐτοὶ συμπαρῆσαν, ἐκεῖνοι θέλοντες σφίσι παραλο γίσασθαι τὸν ἀγιασμόν, πέμψαντες κρυφηδὸν ἐξ ἀγορᾶς λαμβά νουσιν ἄρτον, καὶ κλάσαντες εἰς λεπτὰ μηδὲν εἰδοσὶ μετεδίδουν ὡς ἱεροῦ ἄρτου κλασμάτων, ὃ δὴ καὶ γνωσθὲν ὕστερον οὐκ εἶχον ὃ τι ἐξ ὑπερτέρας ἀνίας καὶ γένοιτο. ὅμως δὲ πρὸς τὰ ἐσαῦθις ἐλπίζόμενα οἷστον κάκεινο ἐδόκει, καὶ φέροντες τὰ τῶν κακῶν προσεδόκων μείζω, οὐ τόσον τοῖς παροῦσι διὰ τὴν πείραν ὅσον τοῖς προσδοκωμένοις διὰ τὴν ἐλπίδα ἐξανιῶμενοι. τὸ γὰρ παρὸν λυπηρόν, ἐπιστὰν ἀνθρώποις φύσιν ἔχουσι φέρειν καὶ τὰ ἀνύποι στα, λυπεῖ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ ἀνιᾶ τὸν πειρασθέντα τῶν δυσχε ρῶν, τῇ δὲ παρὰ τῶν πολλῶν παραμυθία ἐκλύεσθαι πέφυκεν· ἐλπίζόμενον δὲ δυσδιάθετον τὴν φροντίδα τῷ πεισομένῳ παρέχει. 49 ταῦτ' ἄρα κάκεινοις τὸ παρὸν τῶν κακῶν ὡς ἐνῆν φέρουσι δεινὴν ἐλπίδα τὸ ἐπελευσόμενον ἦγε, καὶ οἷστον ἐδόκει τὸ ἐπιστὰν πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος λυπηροῦ. Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ κυρία ἐπέστη τῶν ἑορτῶν, καθ' ἣν ἔδει καὶ συνδεῖσθαι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, Χριστιανούς γε ὄντας, ἀγά πης φιλήματι. καὶ δὴ προσεκαλοῦντο μὲν ἀρχιερεῖς προσεκα λοῦντο δὲ κληρικοί, καὶ τῆς ἐπὶ τῇ πρώτῃ καὶ κυρία δευτέρας συναχθέντες ἅμα φιλήμασιν ἀγίοις, ὡς ἡ τε ἡμέρα παρήνει καὶ τὸ χρεῶν ἠπειγε, τὴν πρὸς ἀλλήλους συνίστων ἀγάπην.

(16) ἦν δὲ ἄρα γέλωσ καὶ εἰρωνεία τὸ τότε πραχθέν, ὃ δὴ καὶ ἀστὴρ ὃν Κρόνον οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ λέγουσι παρεδείκνυ, ἵνα μὴ λέγω καὶ τὸ καθ' ὕπνους δόξαν τινὶ τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἅμα καθεζομένων ἀπάντων ἐν συνόδῳ μείζονι συντετριφθαι μὲν ἐξαίφνης τὸν μακρὸν θρόνον ἐκείνον, ἅμα δὲ πάντας κατὰ γῆς ἀσχημόνως ἐρριφθαι, καὶ οὕτω κείσθαι ἔλκοντας τὸν ἀπὸ πολ λῶν ἔλεον. ἀλλ' οἷον τὸ τοῦ ἀστέρος, μεσοῦσης γὰρ ἡμέρας, τοῦ ἡλίου λάμποντος, μηνὸς Βοηδρομιῶνος ἰσταμένου, ὅτε τὴν ἑαρινὴν τροπὴν παρελαύνων ἡλῖος καθαρώτερος ἢ πρότερον δεῖ κνυται τῶν χειμερινῶν νεφῶν διαλυομένων, κατ' οὐρανὸν μέσον ἐπέφωσκε στίλβων, εἰ καὶ μὴ στίλβειν οἱ πλανῆται διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι λέγονται· ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος, τοῦτο μὲν τῆς κατ' αὐτὸν 50 σφαίρας ὑψώματι τοῦτο δὲ καὶ τῷ τὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας δεχομέ νους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ κατ' αὐτὰς ἀρρωστεῖν περιχύματι, εἴ περ καὶ ἐξ ἀτονίας τὸ στίλβειν, καθ' ὅσον ἦν ἔστιλβεν. οἱ μὲν οὖν ἐν ἀγαθοῖς ἔταττον τὸ σημεῖον· περιλάμψαι γὰρ σφίσι τὸ τῶν ἀγαθῶν φῶς μέλλειν καὶ πᾶν σκοτῶδες καὶ ἀμαυρὸν ἀπελα θῆναι τῇ τοῦ πατριαρχεύσαντος παρουσίᾳ. λόγιοι δὲ ἀνδρῶν μεγίστων ἀφανισμόν καὶ τῆς κατὰ σφᾶς τιμῆς φθορὰν ἐνενόουν, κρεῖττω μαντευόμενοι· τὸ γὰρ ἀστέρος ὑψώμα τῷ μεγαλείῳ τῶν ἀνδρῶν παραβάλλοντες τὸ κρονικὸν καὶ ψυχρὸν αὐτοῖς ἐνετίθουν, ὡς πηχθησομένοις τῷ κρύει τῶν συμφορῶν, ὃ δὴ κατὰ πόδας ἠκολούθει.

17. Τῆς γὰρ δευτέρας ἐβδομάδος μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, ἦν δὴ καὶ διακινήσιμον λέγουσιν, ἐκτίθεται μὲν δόγμα βασιλείον, κατασκευάζεται δὲ ὁ τέως μοναχὸς Ἀθανάσιος εἰς ἀρχιερέα Ἀνδρόνικον, τάττεται δὲ καὶ γράφεται ὁ Σάρδεων

καὶ εἰς πατέρα τῷ βασιλεῖ, ὡς δ' ἐγὼ τινων ἤκουσα, ἀνδρῶν μὴ οἴων τε ψεῦδ' εἶναι, καὶ δικαίῳ θεοῦ, οὐ παρ' ἄλλων, ἀλλ' αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ ἑαυτὸν φημίζων, καὶ λέγων φυλάττεσθαι γὰρ παρὰ τῆς 51 προνοίας ἐφ' ᾧ περ ἐκδικῆσαι τὸ θεῖον τοῖς ἀνιέροις ἐπεξίοντα. καὶ τό γ' ἔλεεινὸν καὶ ξένον, τὸ ἐπ' ἄλλοις μὲν τοὺς ἐκχωροῦντας ἐφίεναι ταῦτα γίνεσθαι, ἐπ' ἄλλοις δ' ἐκεῖνον τὰς ἐκδικήσεις ποιεῖν ἐτοιμάζεσθαι. ἐκείνοις μὲν γὰρ ἦν θελητὸν τὰ χθῆς καὶ πρὸ τρίτης ἐπὶ τῷ πάπᾳ πραχθέντα κατὰ κανόνας τέως, ὡς καὶ κείνοι ἔλεγον ἀξιούντες, μετιέναι καὶ καθιστᾶν, ἐκείνῳ δὲ τὰ πάλαι ξυμβάντα διὰ τὰ εἰς τὸν Ἰωάννην παρηνομημένα τὸν υἱὸν τοῦ Λάσκαρι βασιλέως, καὶ τὴν τοῦ πατριάρχου παρόρασιν Ἄρ σενίου διὰ τὴν ἐκείνου ζηλοῦντος παραθεώρησιν, καὶ τρίτον τὴν ἑαυτοῦ ὑποχώρησιν, ἐφ' οἷς δεῖν εἶναι κάκεϊνους ξυνέπεσθαι ἄρ χιερεῖς γε ὄντας, καὶ τῷ πατριάρχῃ συναίρεσθαι σὺν αὐτῷ τῆς σπουδῆς, μὴ μέντοι ἀθετεῖν ἐκεῖνον καὶ ἄλλον ζητεῖν, καὶ αὐτὸν μὲν παρορᾶν ζηλοῦντα, ἀντεισάγειν δὲ τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ τὸν Χαλαζᾶν· ἐφ' οἷς καὶ παρακεκνισμένος τοῖς μὲν καθ' αὐτὸν ἐχόλα καὶ παλαιοῖς, ὅσοι δὴ καὶ περιῆσαν εἰσέτι, ὅμως δ' ἔπει 52 λύων τὴν γνώμην κοινῶς ἐπεξήει πᾶσι. τοίνυν καὶ πρόσταγμα μὲν ἐκτίθεται βασιλέως, αὐτὸν μὲν εἰς πατέρα τάττον, ὡς εἴρηται, τὰ δὲ γ' ἐκείνῳ δόξαντα βεβαιοῦν· ἀντιπροσωποῦντες δὲ τῷ κρατοῦντι οἱ ἀμφὶ τὸν Στρατηγόπουλον πέμπονται Μιχαήλ, ὃς ἐσαῦθις καὶ τῷ τοῦ πρωτοστράτορος τετίμητο ἀξιώματι· τόπος δὲ τῆς ἐκείνων συνάξεως συμπρόντος καὶ πατριάρχου ὁ τῆς Βλαχερνῶν τῆς θεοτόκου ναός. ἦν δὲ σὺν ἄλλοις κάκεϊνο προσ τεταγμένον, τὸν κατὰ τι τοῖς δόξουσιν ἀντιστησόμενον ὡς ἐπὶ καθοσιώσει κρίνεσθαι. προκάθηται τοίνυν ἅμα μὲν πατριάρχης, ἅμα δὲ καὶ ὁ Σάρδεων καὶ οἱ ἀμφ' ἐκεῖνον τῶν σχιζομένων παμπληθεῖς ὅσοι· οἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐτέρωθι ἐκδικοὶ τῶν πράξεων προσεκάθητο. οἱ μὲντοι γε ἀρχιερεῖς μετακεκλημένοι εἰσὴ γοντο κριθησόμενοι. καὶ πλέον οὐκ ἦν ἐκεῖσε τὸ ἀκουόμενον ὅτι μὴ "ἀχθήτω ὁ δεῖνα," καὶ κατὰ πρόσωπον ἢ κατηγορία ὡς παρηνόμησεν. ἦσαν δ' οὖν καὶ τῶν μοναχῶν, οἳ δὴ καὶ παρίστων ὡς ἐδιώχθησαν. καὶ εὐθὺς ὁ μὲν κρίνων "ἀρθήτω," οἱ δὲ τὸ "ὁ ἀσεβής" ἐπέλεγον, οἱ δὲ τῶν τοῦ παλατίου χειρῶν καὶ ποδῶν ἡμμένοι μετ' ἀτιμίας ἐξήγον σύροντες τὸν κατάκριτον, τῶν δὲ μοναχῶν οἱ μὲν ἐδίδουν μεγαλοφώνως τῷ ἀναθέματι, οἱ δὲ καὶ 53 προσαπτόμενοι ἰταμώτερον διέσχίζον τε μανδύας αὐτῶν καὶ διετίθεσαν τὰ δεινὰ ὡς ἀναξίως δῆθεν φορούντων. τούτων οὕτω τελομένων τῆς ἐβδομάδος ἐκείνης, καὶ μηδενὸς ἐκφυγεῖν δυναμένου τὰς ἄρκυς τῆς τιμωρίας, ὁ μὲν πατριάρχης δυσαρεστῶν ἦν, ὡς ἐδόκει, καὶ τὸ πλεῖστον πραττομένων διαπεφωνήκει, ὅμως δ' εἶπετο καὶ τοῖς δόξασι κατετίθετο. κρύφα δὲ καὶ πονηρὸν συνέδριον τὴν ἐκείνων σύνοδον καλεῖν οὐκ ἀπόκνει. τέλος, ἐπεὶ καὶ τοὺς μὴ ἐκουσίως ἀπαντῶντας πέμποντες καὶ ἄκοντας ὑπὸ βασιλικοῖς ὑπηρεταῖς ἔφερον, ζητοῦσι καὶ τὸν Κυζίκου Θεὸ δωρον. ὁ δὲ τῇ τοῦ Προδρόμου μονῇ ὡς εἶχε παραδύομενος ἐπειράτο διαφεύγειν τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν· οὐ γὰρ τὰ τῆς καθαιρέσεως ἐκείνοις τόσον ἦν ἐπαχθῆ ὅσον τὰ τῆς ἀτιμίας ἦν παρ' ὠνδηποτοῦν ὑφίσταντο. καὶ δὴ πέμπουσι τοὺς ἀπάξοντας. ὁ δ' ἀντέτεινε καὶ ἀντέσπα, καὶ ὡς λεπὰς πέτρας τῆς μονῆς εἶχετο. ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἐπισυνάπτουσι τοῖς προτέροις καὶ αὐθις ἄλλους, καὶ κατηνάγκαζον τῆς μονῆς ἀποστάντα τῷ κατὰ σφᾶς ἐπιστῆναι συνεδρίῳ. ὡς δ' οὐκ ἦν ὅλως πείθεσθαι καὶ βίαν ἐκεῖνοι προσάγειν ἠβούλοντο, αὐτὸς προκαταλαβὼν εἰσέρχεται τὰ ἄδυστα τοῦ ναοῦ, καὶ ὡς ἱερᾶ ἀσυλία τῇ μυστικῇ τραπέζῃ 54 χρώμενος, ἐκεῖθεν ἀντιπέμπειν τοὺς ἀπεροῦντας μὴ ἐξελεῖν μήτε μὴν ἀφικέσθαι, κἂν ὅτι καὶ πράττοιεν. ὡς γοῦν ἀνεσε σόβητο μὲν ἢ θήρα τοῖς ὑπηρεταῖς, ὑπέστρεφον δὲ κενοὶ πρὸς τοὺς ἀποστείλαντας, τῆς ἡμέρας ἐν τούτοις τελεσθείσης, ἐπαλαστήσαντα τὸν ὡς κριτὴν καθεζόμενον εἰπεῖν ὡς ἢ πρὸς τὸν Κυζίκου ἀσχολία πλείστας ἐπὶ τοῖς λοιποῖς πράξεις ἤργησε, καὶ μὴ δὲν προσθέντα ἀναστῆναι, κανόνα θέμενον καὶ ἐπὶ τοῖς

λοιποῖς τῷ πατριαρχοῦντι, ᾧ δὴ στοιχῶν ἂν ἐκεῖνος τὰ ὅμοια καὶ τοὺς ἄλλους διάθοιτο. οὕτω μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς προτέροις καὶ τῶν λοιπῶν ἐρήμην κατακριθέντων, τοῦτο πλεονσχόντων τὸ μὴ μετ' ἀτιμίας καθαιρεῖσθαι, πρὸς ἓν τοῦτο συμπαθῶν φανέντων τῶν καθαιρούντων, (18) μηνὸς ἐνστάντος Πυαντιῶνος, καθ' ὃν εἰς τέλος ἅπαν δένδρον καὶ πᾶν ἐκ γῆς ἀνατέλλον πεφύλλωτο, ψιάδες αἵματος οὐρανόθεν ἐφέροντο, ὅσαι μὲν εἰς γῆν ἔπιπτον, τοῖς χώμασιν ἐπιλυόμεναι μηδεμίαν παρέχουσαι τισιν αἴσθησιν, ὅσαι δὲ φύλλοις ἢ πέτραις ἢ ἱματίοις κατερράδατο, ἐπιμαίνουσαι τὰ δεχόμενα, ἀκριβῶς παριστῶσαι τὴν φύσιν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἀναμφιβόλως φάσκεν διὰ ταῦτα συμβῆναι κάκεῖνα, οὐ πίστις ἔνεστιν ἀκριβής· ἱστοροῦντι δὲ λέγειν καὶ ταῦτα, κἂν ἐκείνων κἂν ἄλλων ἕνεκα γένοιτο, οὐκ ἀπαῖδον, οἶμαι, δοκεῖ. ἄλλους 55 μὲντοι γὰρ ἐκεῖνοι ταῖς ἐκκλησίαις ἀντισηκώσαντες, κατὰ τρόπον τὰ τῆς ἐκκλησίας ὡς εἶχον διίθουν, τυραννοῦντες οἷον εἰς τὰ πολλὰ τούτων καὶ τὴν βασιλικὴν ἡμερότητα, ἐνὸς καὶ μόνου τὰ πάντα καταπροϊεμένου, τῆς κοινῆς ὁμοιοῦσας καὶ καταστάσεως, ὡς ὑπέσχοντο.

(19) ἀπήτουν μὲν οὖν καὶ τὴν Αὐγοῦσταν Θεοδώραν λίβελλον μὲν πίστεως, ἀποβολὴν δ' ἔγραψον τῶν χθὲς γεγονότων, ἀσφάλειαν δὲ καὶ τοῦ μήποτε ζητῆσαι περὶ τῶν δρῶν αὐτῆς ἐφ' ᾧ περὶ ἓν ψαλμῶδιας ταφήσεται· καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἄθλοισι, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, φασί, βασιλικῶς σὺν τῷ υἱῷ μνημονεύοιτο. ἀπήτουν δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, ὁμογνωμοσύνην μὲν ἐπὶ τοῖς καθαιρεθεῖσιν, ἀποβολὴν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν πραχθέντων, ἐπεὶ καὶ αἰτίαις ταῖς προρρηθείσαις φθάσας συγκεκοινώνηκεν, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς δηλονότι τὰ ὅμοια κατασφαισάμενος ἐν τοῖς διπτύχοις τοῖς πατριάρχεις συμνημονεύοιτο. τῷ γὰρ Ἀντιοχείας Θεοδοσίῳ τῷ Πρίγκιπι λεληθὸς μὲν δέος ἐμπίπτει μὴ καὶ τι δράσωσι τοῦτον τῶν ἀβουλήτων, φανε 56 ῥῶς δ' ὑπερηφάνει καὶ ὑπερέωρα τῶν πραττομένων. ἀμέλει τοι καὶ πέμψας, τοῦ βασιλέως μὴ εἰδότος, παρητεῖτο κατὰ Συρίαν καὶ ἄλλω παρεχώρει τοῦ θρόνου· ἔτι γὰρ ἐσώζετο μὲν Τρίπολις, ἐσώζετο δὲ ἢ κατὰ Συρίαν Πτολεμαίς, περιῆν δὲ Βηρυτὸς καὶ Σιδὼν καὶ Τύρος καὶ τὰ παράλια, τῆς Ἰταλικῆς ἀρχῆς κραταιότερας οὔσης τῶν Αἰθιοπῶν. οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης δεξάμενοι τὴν παραίτησιν, κοινῇ ψήφῳ τὸν Ἀγιοσυμεωνίτην καθίστασιν Ἀρσένιον, ἄνδρα τὸ σὺμπαν ἁγιοπρεπῆ καὶ σεβάσιμον, ὃν δὴ καὶ τέως μὲν οἱ ἐνταῦθα δεξάμενοι ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἐκοινῶνουν ἐκείνῳ τῆς μνήμης διπτύχων, ὕστερον δὲ αἰτίαν σχόντα ἐκ φήμης ἠκούσης ὡς οὕτω συμβᾶν τῷ ῥηγὶ τῆς Ἀρμενίας τῆς ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκοινώνησε στάσεως, μηδὲν ἀναμείναντες συνεξετάζειν τὸ γεγονός εὐχερῶς ἐξαιροῦσι τὸ ὄνομα. ἐκείνου δὲ μηδ' ἐς βραχὺ περιγενομένου (ἴσως γὰρ ἂν καὶ ἀπήντα πρὸς τὴν κατηγορίαν, εἰ περιῆν) οἱ ἀρχιερεῖς ἀμφιγνωμονήσαντες, οἱ μὲν κατὰ Κιλικίαν τὸν Πομπηίουπόλεως Διονύσιον, οἱ δὲ ἀμφὶ Συρίαν τὸν Τύρου Κύριλλον καθιστῶσι· καὶ τοῦ Διονυσίου κραδαινομένου φθάνει προκριθεὶς ὑπὲρ ἐκεῖνον ὁ Κύριλλος. τὸν γοῦν Ἀλεξανδρείας ἐνταῦθα παρόντα οὐτ' ὠδύνα τὸ μὴ τοῖς ἄλλοις συμνημονεύεσθαι (τὰ γὰρ τοῖς πολλοῖς συμβεβηκότα τὸ καθ' αὐτὸν τὸν λυπηρὸν ἀπέκρυπτεν) οὔτε μὴν τὸ ἀξιούσθαι μετέχειν σφίσι 57 τῆς μνήμης ἔθαλπε· τὰ γὰρ παρὰ τὸ πρέπον πραχθέντα, οἷς κοινωθεῖν ἦν γεγονότα, συγκάταινον περιῖστατο.

20. Ἀλλὰ τούτων ἀνηρτημένων καὶ ἔτι ὁ βασιλεὺς τοῦ Τερτερῆ, ὃν δὴ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος ἐδείκνυε τοῦ Ἀσάν ἐκεῖθεν ἀναχωρήσαντος, πέμψαντος καὶ ἀξιούστος περὶ τῆς γυναικὸς (τὴν γὰρ τοῦ Ἀσάν αὐταδέλφην ὡς παρανόμως συζευχθεῖσαν ἀπέστεργε, καὶ ἄλλως ὅτι καὶ τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας μὴ παραδεχομένης αὐτὸν ἐν ἁγιασμοῖς, ὡς ἔλεγε, περὶ τὴν σύζυγον ἀνομήσαντα) ταῦτα τοῦ Τερτερῆ διαμνηνομένου καὶ τὰς ἐσαυθὶς ἀγαπῶντος σπονδὰς, ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀγαγὼν τὴν γυναῖκα Νικαίαθεν (ἐκεῖ γὰρ καὶ συνετηρεῖτο) ἀπολύει πρὸς τὸν Τερτερῆν, πέμψοντα κάκεῖνον αὐτίκα τὴν τοῦ Ἀσάν ἀδελφὴν, ὃ δὴ καὶ γέγονε. καὶ

τὸ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν τὸν Ἀσὸν βασιλεύειν Βουλγάρων κραταιωθέντος ἤδη τοῦ Τερτερῆ, ἐκείνῳ μὲν σπέν δεται (τὰς γὰρ δυνάμεις τῆς Ῥωμαΐδος πολεμῆσειούσας ἐκλείπειν), τὸν δ' Ἀσὸν κατὰ τὰς προτέρας συνθεσίας τοῦ πατρὸς δεσπότην Ῥωμαΐδος ἀποκαθίστησιν.

21. Αὐτὸς δὲ ἔμμονον μέριμναν ἔχων τῆς περὶ τὴν ἐκ κλησίαν ὁμοιοῖας καὶ καταστάσεως, δι' ἣν καὶ ταῦτα πάντ' 58 ἐπράττετο (ἡ γὰρ τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπισύστασις πολλή τις οὔσα καὶ καθ' ἐκάστην πληθυομένη ἡρεμεῖν οὐκ εἶα), ἀπάρας τῆς Κωνσταντίνου ἐπ' ἀνατολῆς ἤλαυνεν, ἐπισκήψας καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τε περὶ τὸν πατριάρχῃ ἦσαν καὶ ὅσοι τῆς ἐναντίας μοίρας, ἐκεῖσε περὶ που τὰς Ὑποπλακίους Θήβας ἀπαν τῶν τὴν ταχίστην ὑπὸ βασιλικαῖς τριήρεσί τε καὶ ἐφοδίους, ὡς ἐκεῖ κινήθησόντων τῶν ὄλων. οὐκ ὀλίγον γὰρ καὶ περὶ τῶν χθῆςπραχθέντων ἀνέζη τὸ σκάνδαλον, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τῶν παρ' Ἰωσήφ ἢ καὶ παρὰ τῶν ἄμφ' ἐκείνων πραχθέντων παραβεβασμένων αὐτοὶ ζηλοῦντες ἐντεῦθεν καὶ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν παρὰ τὴν ὑποπεύοντες τοῖς παθοῦσιν ἐπωκτίζοντο καὶ ἄδικα πάσχειν διωμολόγουν. διὰ ταῦτα καὶ συνόλους ἐκεῖ ὁ κρατῶν συνῆγεν, ὡς ἂν ἐντελοῦς γεγυῖας τῆς συνελεύσεως τὸ ποιητέον 59 ἀπὸ κοινῆς τῆς σκέψεως γένηται. καὶ δὴ συνελθόντων, καὶ τῶν εἰκότων προνοοῦντος σφίσι τοῦ βασιλέως ὡς διαχειμεριοῦσι περὶ τὸ Ἀτραμύτιον, ἀργήσας ἀμπαν τῶν ἔξωθεν δουλειῶν ὁ κρατῶν σχεδὸν τὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν οἱ Ἀρσενιαῖται τοῖς πραχθεῖσι συγκατανεύσειαν εἰρηνεύσαντες διεσκέπτετο. συνήγοντο τοίνυν ἔνθεν μὲν οἱ περὶ τὸν πατριάρχῃ, οἷς συνῆν τὰ πλεῖστα καὶ ἡ Εὐλογία καὶ γε αἱ θυγατέρες αὐτῆς, ἢ τε Θεοδώρα καὶ ἡ ἐκ δυτικῶν Ἄννα ἢ καὶ βασίλισσα, ἄρτι τότε κάκεινη κατὰ φήμην τῶν γεγονότων ἀναχθεῖσα πρὸς βασιλέα, καὶ ὁ ῥηθεις μέγας λογοθέτης ὁ Μουζάλων τὰ πολλὰ παρὰ βασιλεῖ δυνάμενος καὶ γε τι μῆθεις καὶ τῆ τῶν μεγιστάνων χρυσοκοκκίνῳ καλύπτρῳ καὶ παρὰ τὴν τοῦ προσόντος αὐτῷ ὀφικίου τάξιν, ἐκεῖθεν δὲ οἱ ἄμφι τὸν Ὑάκινθον μοναχοί, οἷς συνηριθμοῦντο καὶ οἱ χιθίζα παθόντες καὶ τυφλωθέντες, Λάζαρός τε ὁ Γοριανίτης καὶ ὁ Περιστερῆς Μακάριος· ὁ γὰρ Λεπενδρηνὸς Ἀθανάσιος ἐκ τῶν παλαιῶν ζηλωτῶν ἦν καὶ μεγάλων. οὐκ ὀλίγοι δ' ἦσαν σὺν τούτοις, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος ἀνέδην φαίνεσθαι πάντας, καὶ ἐκ τῶν λαϊκῶν καὶ γε τοῦ παλατίου, οἷς δὴ καὶ συγκαλουμένοις ὁ βασιλεὺς ἐν 60 ἡμέραις τεταγμέναις τῆς ἐβδομάδος ἐκάστης ὠμίλει, ἔχων παρ' ἐκάτερα καὶ τοὺς τοῦ πατριάρχου, καὶ γ' ἐπεῖρα δι' ὅλης τῆς τεσσαρακονθημέρου συμβιβάζειν καὶ συνενοῦν ἀμφοτέρους εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς κοινωνίας συμπλήρωσιν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν, ὅτε μὲν παρακαλῶν ὅτε δ' ἐλέγχων, καὶ πᾶσι τρόποις ὑποτρέχων καὶ δουλαγωγῶν γνώμας ἀπανθρωπισθείσας οἷον τῷ χρόνῳ, καὶ ὑπὸ τισι θεόθεν σημείοις ἐθελοῦσας καὶ μόνοις καθυποκλίνεσθαι· τὸ γὰρ οὕτω πεισθῆναι λόγοις καὶ παρευθὺς εἰρηνεύειν, ὑφεικότας τῆς ἀκριβείας, δεικνύντων εἶναι γνώμης αὐτὰ ρεσκούσης καὶ τὰ τῆς πρὶν ἐνστάσεως ὑπελάμβανον.

(22) ὅθεν καὶ πρὸς τὰ πάλαι τοῦ θεοῦ σημεία, οἷς δὴ ἐνεθανυμαστοῦτο τοῖς ἀγίοις, ἀπέβλεπον, καὶ ὡσπερ εἶναι τὸν αὐτὸν νῦν τε καὶ πάλαι, οὕτως αἰεὶ καὶ τὰ σημεία μὴ διακρινόμενων μόνον ὦντο γίνεσθαι, καὶ τέρασι θεοῦ ἐζήτουν ἑαυτοὺς ἐπιτρέπειν, ὡς ἐκεῖ νοῖς ἐψομένων πάντως καὶ ἀμφοτέρων οἷς δὴ καὶ θεὸς ἐμφανεῖ 61 ἀρεσκόμενος. καὶ δὴ αὐτοὶ μὲν καὶ βασιλεὺς (οἱ γὰρ ἄμφι τὸν πατριάρχῃ, ὡς ἐδείκνυον, ἀπηρέσκοντο, ὥστε μὴ φανερώς συμπράττειν) τὰς συνθεσίας ἐπλήρουν. αἱ δὲ γε συνθεσῖαι, αὐτοὺς ἀνά μέρος συνθεῖναι τε καὶ γράψαι οἱ ὅσα σφίσι προσιστάμενα τῷ εἰρηνεύειν ἐδόκουν, ἐκείνους δ' αὐθις ἕτερον τόμον συντάττειν καὶ δηλοῦν ἐφ' ὅσον εἶχον ἐγκαλούμενοι παρ' ἐκείνων ἀπολογεῖσθαι, καὶ ἅμα πῦρ ἐναύσαντας, οἷόν τ' ὄν συντήξαι καὶ τὸν ἀδάμαντα, ἐνιέναι, κἂν μὲν ὅς φυλαχθεῖ, καὶ μὴν καὶ ἀμφοτέρους τῷ ἀβλαβεῖ διατηρηθέντι τιμὴν ὡς ἐπὶ τούτῳ δεικνύντος τοῦ θεοῦ τὴν ἀρέσκειαν, εἰ δ' ἀμφοτέροις διαλυμανεῖται τὸ πῦρ, καὶ αὐθις συνιέναι

καὶ εἰρηνεύειν ὡς ἐν πυρὶ γεγονυῖων τῶν συνθεσιῶν ἀπασῶν. ἦν ταῦτα, καὶ βασιλεὺς μὲν ὀλκὴν παρασχὼν ἀργύρου ἐξ ἀφνειοτάτης χειρὸς (καὶ τί γάρ; ἀλλὰ καὶ αὐτὴν βασιλείαν προεῖτο ἄν, ὡς ἐδόκει, τῆς εἰρήνης ἐκείνων) τὸν πυροδέκμονα λέβητα ἐκέλευεν ἀργυροτυποῦσθαι, αὐτὸς δέ, ἐπεὶ καὶ ἡ μεγάλη καὶ ἀγία ἑβδομάς ἐφειστήκει, ἡμέραν ἔχουσαν τὸ πλεον τοῦ μεγαλείου καὶ πρὸς τῇ ἀναστασίμῳ οὖσαν εἰς τὴν δοκιμὴν ἐκείνην ἐπέταττεν· ἢ δ' ἦν ἡ τοῦ μεγάλου πάντως σαββάτου. καθ' ἣν συναχθέντες ἅμα, πρότερον πολλὰ τὸ θεῖον 62 περὶ τῶν προκειμένων λιτανεύσαντες, ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς, παρόντος ἐκεῖ καὶ τοῦ βασιλέως, εὐλαβῶν χερσὶν τοὺς τόμους ἐπίστευον, οἳ δὴ καὶ πᾶσαν ὑπονοίας αἰτίαν ὑποτεμόμενοι ἐμβάλλουσι τῷ πυρὶ τοὺς χάρτας, θεοκλυτούντων ἐκείνων καὶ τὰ θεοφιλῆ ποτιωμένων ἐφ' ᾧ προσχεῖν τὸν θεὸν καὶ ἐμφανίσαι τὴν οἰκείαν βούλησιν, τὴν μακρὰν σφῶν ταλαιπωρίαν δυσωπηθέντα. ὡς γοῦν ἐνεβλήθησαν, καλάμη ἦσαν πρὸς κάμινον καὶ ἀμφοτέροι, καὶ τὸ πῦρ οὐκ ἠγνόει τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ συνεπτυγμένων ἀραρότως ἐπελαμβάνετο, ὥστε καὶ μιᾶς ἢ καὶ δευτέρας ὥρας σποδὸν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρους, τότε γοῦν τελέως ἀποκαραδοκίησαντες, τρόπον τῶν τόμων, ὥσπερ ἐκεῖνοι πυρὶ, οὕτως οὗτοι βασιλεῖ ἐνεδίδουν καὶ δῆλοι ἦσαν ὑποκλινοῦντες τῷ πατριάρχῃ. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς διαχυθεὶς οἷον ἐκεῖθεν ὡς τι δράσας τῶν θαυμαστῶν (θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει γνώμας ἰσχυρὰς ἐν ἀκαρεῖ μαλαχθῆναι), ὡς ἤδη τὸ ὄλον κατωρθωκῶς ἐξ αὐτῆς λαφυραγωγηθέντας προσάγειν τῷ πατριάρχῃ ὡς εἶχεν ὥρμα, καὶ κρυμώδη κατανίφοντος ἠφροντίσκει, καὶ λαβῶν ἐκεῖ νους ἅμα πεζῇ βαδίζων ὀψὲ σαββάτου τῷ πατριάρχῃ παρίστησιν. 63 οἳ δὴ καὶ αὐτόθεν προσιόντες εὐλογίας τε μεταλαγχάνουσι καὶ ἱεροῦ μεταλαμβάνουσι κλάσματος, δῆλοί τε ἦσαν ἐξ ὧν ἔλεγόν τε καὶ ἔπραττον πάντ' ἐῶντες ἐφ' οἷς τὸ πρῶτον ὡς ἰσχυροῖς ἐξ ἀνάγκης μεγίστης ἐσχίζοντο. ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὸ θερμὸν ἐκεῖνο καὶ ἔντονον πρὸς εἰρήνην ψυχοῦσθαι καὶ καταχαλᾶν ἤρχετο, καὶ ὡς κατασοφισθεῖσι σφίσι ἑαυτοῖς προσεῖχον. ἐν ἀφανεί δὲ τέως τὰ τῆς μεταβολῆς ἔχοντες, (κτῆμα γὰρ εἶναι πειθοῦς τὴν εἰρήνην ἀλλ' οὐ τύχης ἔκρινον) μόλις καὶ ἐς ἐκείνης ἡμέρας ἐσπέραν, ὡς ἀφυλάκτως ἐμπεσόντες, ἐν δεινῷ τιθέμενοι ἔμενον, πρωΐας δὲ πλὴν ὀλίγων πάντες παρεκεκίνητο. ὁ γοῦν κρατῶν ἐπεὶ ἔγνω τὸ πᾶν εἰργασμένος μάτην, συναγει τε τοὺς προύχοντας καὶ δημηγορεῖ. καὶ τὸν μὲν πατριάρχῃν ἔσω που παρὰ βύσας ἐστολισμένον στολαῖς ἱεραῖς προσέταττεν ἠρεμεῖν, αὐτοῖς δὲ στρέφων οἷον διττά, καὶ τεχνιτεύων ὡς ἦν πρὸς τὰς ἐκεῖνων διπλόας, ὅπως ἂν ἔχοιεν γνώμης τὸν πατριαρχοῦντα διεπνυθάνετο. τοῖς δὲ μὴ ὁμολογεῖν μὲν ἐκεῖνον πατριάρχῃν ὁ παρ' ἐκείνου ἀγιασμός καὶ ἡ εὐλογία προσίστατο, ὁμολογεῖν δέ, τέως δ' ἔχειν ἅττα καὶ λέξειαν σκανδάλου παρεκτικά, οἷς δὴ καὶ πολὺ 64 λοι προσκρούοντες τὴν ὁμόνοιαν ἀπαναίνοιντο, εὐσχημον δοκοῦν, ὅμως ἀμφοτέρωθεν περιῖσταντο καὶ ἐξέφευγον. ὠμολόγουν δὲ τέως τὸν Γρηγόριον πατριάρχῃν· τοῦτο γὰρ ἦν ἐκείνῳ καὶ τὸ ἐκ Γεωργίου μοναχικὸν ὄνομα. καὶ εὐθύς ἀπροόπτως παραστάς ἐκεῖνος πᾶν τοῦ βασιλέως οἰκονομήσαντος, καὶ αὐθις ἀκούσας ὡς πατριάρχῃς λέγοιτο, ἐπεγκαλεῖ μὲν αὐτίκα σφίσι τὴν ἀποστασίαν καὶ τὴν τῶν συνθηκῶν παράβασιν, ὡς οὐκ ἀνθρώποις διαψευσαμένων ἀλλὰ θεῷ, ἐπιφέρει δὲ εὐθύς τὸν ἀφορισμόν, ἂν δρας εὐλαβεῖς διὰ ταῦτα οἰθηθεὶς προσάξασθαι, καὶ μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον καὶ τὸν Λεπενδρηνόν, οἳ δὴ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπεσύροντο. τὸ δ' ἄρ' ἦν μᾶλλον ἐκείνοις πρὸς ἀποστασίαν παρότρυνσις, καὶ ἀφίσταντο μικρὰ τῶν ἀφορισμῶν ἐκείνων φροντίσαντες. ἐπέμειναν δὲ καὶ τινες, οἷς δὴ ὡς πᾶσιν ἡσμένιζον. ἀπήτουν δὲ ἅκεῖνοι τὰ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δεινὰ, ἃ δὴ πολλοῖς ἐμπλησθέντων τῶν πρώτων ἐλείφθησαν. τὰ δ' ἦσαν χειροτονίαν μὲν πᾶσαν τοῦ Ἰωάννου ἀργεῖν, κἂν αὐτὸς ἦν ὁ χειροτονητὴς κἂν ἐκ προτροπῆς ἐχειροτόνουν ἕτεροι, πλὴν ἐπὶ τοῖς ἐν τὸς τῆς μεγαλοπόλεως, τοῖς δ' ἐκτὸς ἐπιτιμηθεῖσι κατὰ καιρὸν ἀνίσθαί τε καὶ

ἐνεργεῖν· διώκταις δὲ (διωγμὸν ἐκάλου, κἄν τις 65 καὶ τοῖς διαφόροις ἔγρυξε παραινῶν, ἢ μὴν μετῶν προδοταῖς καὶ συνεργουσί) πρόστιμον εἶναι τὴν εἰσαεὶ ἀπραξίαν, κἄν ἐντὸς εὐρίσκοιντο κἄν ἐκτός· τοῖς δ' ἄλλοις τῶν κληρικῶν ἐπιτιμηθεῖσι τὴν λύσιν δίδοσθαι, πλὴν μὴ ἐς μείζω προκόπτειν βαθμὸν, κἄν ἐς ὅποσον προῖοιεν ἀρετῆς. ταῦτα τάξαντες τε καὶ γράψαντες ἐπανήσαν.

23. Οὐ μὴν δὲ κατὰ Λάμψακον πρὸ τοῦ καὶ ἡ δίκη ἐπὶ μήκιστον χρόνον ἀργὸς ἦν, ὡς εἴθιστο τὰ πολλὰ διαμέλλουσα, ἀλλὰ τῷ ἀρχηγῷ τῶν τοιούτων, τῷ ἀπὸ Σάρδεων, κἄν οὐ παρῆν πραττομένων, παλίμπους οὔσα ἐξ ὑπερτέρας περιέστη χειρὸς. καὶ δὴ παρὰ μαθητοῦ αὐτοῦ τοῦ μοναχοῦ προσαγγέλλεται Γαλακτίωνος χειρίστα καὶ φρονῶν καὶ λέγων κατὰ βασιλέως. ὡς δὴ καὶ ὑποπτευθεὶς τὰ μέγιστα πρὸς πολλὰ δίκαις καθοσιώσεως καθυπάγεται. τὸ δ' ἐντεῦθεν ἀπάσαις τε λοιδορίαῖς περιβληθεὶς καὶ ἐλεγμοῖς τοῖς εἰκόσιν, ὅτι καὶ μοναχὸς ὢν οὐκ ἔφριξεν ἀθετήσας τὸ σχῆμα καὶ πρὸς τὸν τῶν ἀρχιερέων μεταπηδήσας βαθμὸν, καὶ τὰ δεινὰ παθῶν ἐκ πολλῶν, τέλος πυγμαῖς τε καὶ 66 ὠθισμοῖς ἀνάρπαστος γεγονὼς ἔξω που τοῦ κοινοῦ συνεδρίου παρέρριπται, ὅτε καὶ ὁ Λαρίσσης Νίκανδρος τῆς Ἰωάννου χειροτονίας ὢν καὶ διὰ τοῦτο παρ' ἐκείνου καθαιρεθεὶς, ἐκεῖσε παρῶν καὶ γ' ἀτίμως ἐκεῖνον ἐκριφθέντα θεώμενος, λαβῶν μοναχικὸν ἐπιτύμβιον μεθ' ὅσου μυκτῆρος καὶ χλευασμοῦ ἐπιτίθησιν. ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μόνον ἐν ἑαυτῷ γεγονὼς (τὰ γὰρ πλεῖστα ἔξω νοδὸς ἦν) ἐρρίπτει τε παρευθὺς ἐπισχῶν τὴν καλύπτραν ἐκ σφενδονῶν, καὶ ταῖς ὀξειαῖς βολαῖς τοῦ ἡλίου γυμνὴν ἐδίδου καθυπακούειν τὴν κεφαλὴν. ὁ δὲ καὶ αὐθις ἀναλαμβάνων ἐπετίθει, καὶ αὐθις ἐκεῖνος ἀπέρριπτεν. καὶ τοῦτο πολλάκις γεγονὸς, γέλως ἤρετο παρὰ τῶν παρόντων καὶ χλεύη καὶ ἐπιτίμησις οὐ μικρά. οἱ δὲ γε προσεκτικώτεροι, ἀνάγοντες τὸν νοῦν πρὸς ἅπερ ἐκεῖνος ἐποίει τοὺς ἀρχιερεῖς πρότερον, ὁμοίαις δίκαις ὑποβάλλουσιν ἐκεῖνον κατενόουν τὴν πρόνοιαν.

24. Ὁ μέντοι γε Κοτανίτζης τὸ σχῆμα φέρων τῶν μοναχῶν κἄν τῆ τῆς Περιβλέπτου μονῆ ἀσκῶν, ὑποκρινόμενος δὲ καὶ πᾶσαν ἀπλότητα ὡς ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσας τὴν πολιτείαν καὶ ταύτη συναποθανεῖν αἰρούμενος, καὶ τοιαύταις ἀπάταις τοὺς μοναχοὺς 67 ὑπελθὼν, πείθει ἐφεῖναι τούτῳ καταλαβεῖν τὴν ἐν Προύση μεγίστην μονήν, ἣ δὴ ἀφιγμένος ἐκεῖθεν τεχνιτεύει τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεία δραπέτευσιν. γράφει γὰρ δι' ἀπορρήτων, ἐνασχολουμένου τοῦ βασιλέως τοῖς ἄλλοις καιρὸν εὐρηκῶς τὸν ἀρμόδιον, καὶ ἀλιάς ἐνήρης παρὰ τῶν οἰκείων εὐτρεπισθεῖσα ἵππους φέρουσα πέμπεται. καὶ δὴ προσισχούσης αἰγιαλῷ τῆς νεῶς οἱ ταύτην ἄγοντες δηλοποιοῦσι τῷ Κοτανίτζῃ τὴν ἄφιξιν, καὶ ὀρισθείσης νυκτὸς αὐτοὶ μὲν τῷ τείχει τῆς μονῆς ἅμα καὶ πόλεως ἐφιστῶσι τοὺς ἵππους, ἐκεῖνος δὲ ὑποχαλασθεὶς σχοίνῳ καὶ ἐπιβάς ἵππου. καταλαβὼν τὸν αἰγιαλόν, αὐτονυχεὶ ἀνάγεται καὶ τὴν φυγαδεῖαν ὡς εἰκὸς διατίθεται.

25. Ὅπερ μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐν δεινῷ ποιησάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸν τοῦ Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ δυσικοῦ σεβαστοκράτορος υἱὸν Μιχαὴλ πολλὴν δραστηριότητα ἔχειν ἐμάνθανε, τοῦ μὲν τὸ θερμουργὸν ὑπονοῶν ὅμως εἰς καιρὸν ἐτίθει τὴν περὶ αὐτοῦ σκέψιν, τοῦ δὲ τὸ αὐτίκα δραστήριον τὰ πολλὰ ὑποπτεύσας ὡς ἐσομένου πολεμίου ἀπαραιτήτου πρὸς ὃ δὴ καὶ ὀρμήσειε, λόγους τε κινεῖ περὶ τούτου καὶ τῆ ἰδίᾳ αὐτανεψία συσκέπτεται Ἄννη τῆ βασιλίσση. ἡ δ' ἐκ τῶν δυνατῶν καὶ βασιλεῖ χαρίζο 68 μὲνη καὶ γειτονοῦν κακὸν ἑαυτῇ ὠθοῦσα, ὡς εἶχε καθυπισχνεῖτο παντοίως τὸν ἀνεψιὸν μετελθεῖν, καὶ μηδὲν ἀνεῖναι δουλαγωγῆσαι, καὶ ὡς δυνηθεῖ ἐκεῖνον περισχεῖν ἀφύκτως εἰς χεῖρας καὶ πέμπειν τῷ βασιλεῖ. συνέταττε δὲ καὶ δυνάμεις ὁ βασιλεὺς ἀφίξομένης συνάμα τῷ πρωτοβεστιαρίῳ Ταρχανειώτῃ πρὸς δύσιν πεζῆ καὶ τῆ Δημητριάδι ἐπιμιζομένης, ὡς κατασχεῖν μὲν ὅποσον καὶ τῶν ἐκεῖ δυνηθεῖεν νόμῳ πολέμου καὶ μάχης, ἔτοιμον δ' εἶναι λαμβάνειν πεμπόμενον παρὰ τῆς Ἄννης, εἰ κατασχεῖν εὐὸ δοῖτο, τὸν Μιχαὴλ. ταῦτα τάξας τε

καὶ κυρώσας ὁ βασιλεὺς τὴν Ἄνναν μετ' εἰρήνης ἀπέπεμπε καὶ τιμῆς, αὐτὸς δὲ παντοίως ὑποποιούμενος τὸν πρωτοβεστιάριον καὶ τιμᾶν αἰρούμενος τοῖς μεγίστοις, ὡς καὶ τῷ τοῦ Καίσαρος ἀξιώματι σεμνύνει καθυπισχνεῖσθαι, πρὸς τὴν δύσιν ὄρμα. ὁ δὲ μόλις ἀξίωμα μὲν ἔλεγε τότε λαμβάνειν διδόντος, ὅτε καὶ αὐτὸς ἄξιόν τι Ῥωμαίοις ἐπεξεργάσεται κατόρθωμα, ὡς μὴ δωρεὰν ἀλλ' ἄθλον λαμβά νειν· τότε δὲ χρείας ἐνούσης χρημάτων αὐτὸς μὲν ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμείου, ὡς αὐτὸν διαβεβαιουῖσθαι πρὸς τοὺς οἰκείους ὕστερον, 69 ἐζήτει τὰ χρήματα, ἢ δὲ περὶ τὸν βασιλέα βουλή ἐκ κοινῆς συγκροτήσεως συλλέγεσθαι ἐδικαίου. ἢ δ' ἦν τὸ τῆς προνοίας τῶν ἐχόντων προνοίας δέκατον. ὃ δὴ καὶ συνήγετο μὲν ὡς δῆθεν ἐκ τῶν δικαίων τῶν δεσποτῶν, τὸ πᾶν δ' οἱ παροικοῦντες ἀπετίνυον δυναστευόντων ἐκείνων. συναχθέντων μὲν μεγάλων χρημάτων ἐντεῦθεν, ταῦτα λαβὼν ὁ πρωτοβεστιάριος ἅμα πλείσταις δυνάμεσιν ἐπὶ Δημητριάδος καὶ τῶν ἐκεῖ ταχέως ἐξώρμα, πεζῇ τὰς δυνάμεις ἄγων.

(26) τὸ δὲ ναυτικὸν ὁ ἐκείνου γαμβρός Ῥαοῦλ Ἀλέξιος ἦγε, περὶ πού τὰς ὀγδοήκοντα ναῦς· συνῆν δ' αὐτῷ καὶ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης Συναδηνός, καὶ χρήσιμον ἐδόκει τὰ μέγιστα τότε ναυτικὸν τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, εἰ καὶ μετὰ τὴν ὑποστροφὴν οὕτω δόξαν κατημελεῖτο ὡς ζημιούν πλέον ἢ συνοῖσον κατὰ καιρούς. ὑπενοεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ πιστεύειν ἦσαν τινες οἷς ἤρεσκε τὸ οὕτω πεπραῆσθαι, ὡς ἐπεὶ γε τὴν ἐκκλησίαν ἐν ἀταραξίᾳ καταστῆναι ξυνέβη βασιλέως σπεύσαντος, πᾶν ἐντεῦθεν πολέμιον συσταλῆναι τότε καὶ ἄπρα 70 κτήσει τοῦ θεοῦ νεύοντος. ἐκεῖθεν δὲ καὶ τινες τῶν βασιλικῶν ἀρχόντων καὶ βουλευφόρων βουλὰς εἰσήγον, πολὺ μὲν τὸ ἀντερετικὸν εἶναι πολὺ δὲ τὸ κατὰ τὰς ναῦς μισθοφορικόν, ὧν ἐκείνων μὲν τὰ τέλη τῷ δημοσίῳ ταμείῳ καταβαλλόντων, χρημάτων εὐπορεῖν πολυβδάλουσαν βασιλείαν, καὶ τούτοις κατὰ σπονδὰς τε καὶ συνθεσίας ἀκονίτι τε καὶ ἀπραγμόνως διαφέρειν τὰ τῆς ἀρχῆς. ταῦτ' ἐκεῖνοι πείθοντες βασιλέα, οὐκ ἐνιδόντες καὶ πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀρχῆς τῶν Ῥωμαίων, ὡς οὐχ οἷας τ' οὔσης ἀρχῆθεν τοῖς οἰκείοις ἐμμένειν, ἀλλὰ ζημίαν ἡγουμένης εἰ μὴ καὶ ἄλλα προσλάβοιτο, καὶ ὅτι τῆς Κωνσταντίνου κρατούσης καὶ νήσους ἐχούσης ἀδύνατα δίχα τριήρων ἄρχειν, καὶ ταῦτα τοῦ Ἰταλικοῦ ἐξ ὅτι πλείστης κορύζης ἀνεγυερμένου πρὸς ἀνάληψιν ὧν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐκείνων ἦσαν καὶ τῇ ἀρχῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῶν τριήρων προσεκλήθησαν. ταῦτα βασιλεὺς μὲν ὡς εἰκὸς ξυνεώρα, ἱκανῶς ἔχων καὶ πρὸ τῆς ἐς ἅπαν ἡλικίας τῆς ἐς μάλιστα βασιλικῆς ἐπιστήμης, καὶ τῶν νεῶν εἶχετο· ἀλλ' ἐνίκα τὸ μόριμον, καὶ τοῖς λέγουσι πείθειν ἦν. καὶ τὸ εἰρηρικὸν δὲ τοῦ καιροῦ, συνυποκλινομένων καὶ τῶν λοιπῶν Βενετῶν 71 κοῖς τε καὶ Γεννουίταις, ἐκποδῶν μάλιστα καὶ τοῦ Καρούλου γε νομένου, εὐδιάθετον τὴν γνώμην ἐτίθει. οἱ μὲν οὖν τὰς ναῦς παριδόντες ἐνήκαν ἐκείναις χρόνον ἱκανὸν καὶ μόνον δίχα τοῦ συνεργουῦντος εἰς φθορὰν λογιζόμενον. τὸ δὲ ἐπὶ ταύταις ἀποτεταγμένον στρατιωτικὸν τε καὶ μάχιμον παρ' οὐδὲν ἔχοντες, τοῖς μὲν βαναύσας τέχνας μεταχειρίζειν ἐφήκαν εἰς ἀποστροφὴν, ὅπως τις ἐκεῖθεν δυνατὴ ἦν, τοῖς δὲ καὶ αὐτομολεῖν τοῖς ἐχθροῖς, ὥστε συνάμ' ἐκείνοις πειρατῶν τρόπῳ τὴν Ῥωμαίων κακοῦν. Τότε δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐξορμῶντος πολὺ τι πλῆθος εἶπετο ἐπὶ δύσεως. καὶ δὴ προσβαλὼν Δημητριάδι ἐκεῖ συνέταττε τὰς δυνάμεις, οὓς μὲν πέμπων εἰς σκύλα καὶ ἀρπαγὰς, οἷς δ' ἐπὶ ἀνοικοδομῆν τῶν ἐκεῖ χρώμενος πολισμάτων, ἀποκαρδοκῶν καὶ τὴν τῆς βασιλείσεως πράξιν ἐπὶ τῷ ἀνεψιῷ Μιχαήλ, ὡς λέλεκται. καὶ πρῶτον αὐτῷ τῶν ἔργων πύργους ξυλίνοις αὐθημερὸν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας ποσομένους περιβαλέσθαι Δημητριάδα, διχῇ τε περιταφρευσαί, καὶ ὕδωρ ἐκ θαλάσσης ἐνεῖ 72 ναὶ τοῖς τάφροις, καὶ οὕτως ἀνέδην κατ' ὀλίγον κτίζοντα ἀνεγείρειν λίθοις τὸ πόλισμα. διὰ ταῦτα καὶ ἀνοχὰς ἐποιεῖτο, καὶ ἀεργὸς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐφαίνετο.

(27) τοῦ γοῦν καιροῦ τριβομένου νόσος ἐμπίπτει τῷ στρατιωτικῷ βαρεῖα πάντη καὶ αὐτουργὸς τοῖς πολλοῖς θανάτου· βαρείας γὰρ χειῖρας ὁ λοιμὸς ἐκείνους ἐφήκε, καὶ ἐπασύτεροι ἔθνησκον. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ στρατηγὸς πρωτοβεστιάριος νόσου γέγονε παρανάλωμα, κὰν τεῦθεν οἱ περιληφθέντες μηδὲν τῶν γεναίων πράξαντες ὑπανε ζεύγνυον. ὕστερον δὲ αὐτὴ καθ' αὐτὴν ἡ βασίλισσα συνάμα τῷ ἀνδρὶ Νικηφόρῳ, δόλοισ ὑπελθόντες καὶ ὄρκους ἐξαπατήσαντες τὸν Μιχαὴλ ὡς γαμβρὸν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἀξόμενοι, μηδ' αὐτὸ τὸ κεκωλυμένον ἐκ γένους ὑπονοήσαντα ὑπὸ χειῖρας ποιοῦνται, καὶ τῷ βασιλεῖ, συχνὰ τῶν χρημάτων λαβόντες, πέμπουσι δέσμιον· ὃν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ φρουροῖς καὶ ἀνέσεσιν ἔχων ἐτίμα, καὶ τὴν ἀνεψιὰν τὴν τοῦ Ἀσάν θυγατέρα εἰς γάμον δὴ κατηγγύα. ἀλλ' ἐκεῖνος πολλάκις μὲν ἐπεχείρησε φεύγειν, τοσαυτάκις δὲ οἱ ἔμπο 73 δῶν ἔστη ἡ τύχη καὶ ἠλίσκετο παραυτικά, ὥστε καὶ φυλακαῖς δίδοσθαι διὰ ταῦτα. οὗ δὴ καὶ μίαν φυγὴν τὴν ὑστέραν μετὰ χρόνους συμβᾶσαν καθ' εἰρμὸν τοῦ λόγου καὶ διηγῆσομαι. ἀπε δῆμι μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Θεσσαλονίκην, ὡς αὐτίκα κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν, κατείχετο δὲ οὗτος ἐν φυλακαῖς, σὺν αὐτῷ δὲ ἦν καὶ ἡ αὐταδέλφη τούτου, ἦν δὴ παρὰ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου σεβαστοκρατοῦντος δεξάμενος Τερτερῆς ὡς μνηστὴν τῷ υἱῷ Ὁσφεντισθλάβῳ, ἔτι ἐν ἀνηβότητι οὖσαν, ἐπειδὴ αὐτὸς τὰς πρὸς βασιλέα σπονδὰς ἠγάπησε, συνάμα τῇ τοῦ Ἀσάν ἀδελφῆ καὶ αὐτὴν ἐς βασιλέα πέμπει. ἦν οὖν σφίσι μία ἡ φυλακὴ, οἱ δὴ καὶ τῷ Ἑρρῆ ἐξ Ἑγκλίνων ὄντι συνάμ' ἐτέροις καὶ τρίτῳ παιδί εἰς φυλακὴν ἐπιτετράφατο. ὑπέρχεται γοῦν ὁ Μιχαὴλ τὸν Ἑρ ρῆν ὑπισχνούμενος γαμβρὸν ἔξειν ἐπ' ἀδελφῆ ταύτῃ, ἦν δραπε τεύσειαν. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ πορνικῶς ἐκείνη ὁ ἐξ Ἑγκλί νων συνήρχετο, τὰ πιστὰ τῆς ἐπιγαμβρίας ἐντεῦθεν λαμβάνων. ἦν γοῦν ὁ Ἑρρῆς καὶ τῶν λοιπῶν φυλάκων ἐπιστάτης, καὶ πολ 74 λους ἀνά χειῖρας ἔχων, πιστὸς τὰ πολλὰ δοκῶν βασιλεῖ. δελεᾶ ζεται τοίνυν ὁ βάρβαρος μείζουσι ἢ καθ' αὐτὸν ὑποσχέσει, καὶ κατανεύει τὴν πράξιν. καὶ δὴ εὐτρεπίζεται μὲν παρὰ τῶν οἱ κείων τῷ Μιχαήλ, οἱ δὴ καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ διάγοντες ὑπὸ ὑργούν ἐκείνῳ τὰ ἀναγκαῖα, ἀλίαν ταχυναυτοῦσα καὶ ἄνδρες ἐρέται μι σθοῦ τοῦ μεγάλου οἱ τέως αὐτάρκεις, καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἐκεῖ νοι μὲν τῇ κατὰ δύσιν θαλάσση προσχόντες σταθήσονται, αὐτοὶ δὲ τῆς φυλακῆς ἐκβάντες ἐπιβήσονται, ἐς τὸ ἀκριβὲς τάττεται. κάπειδὴ δὴ ὄντας οὐκ ἦν καταγωνίσασθαι τοὺς λοιποὺς (οὐδὲ γὰρ πᾶσιν ἔκπυστος ἦν ἡ βουλή) μερίζουσιν ἐκείνους ὡς ἐπὶ πράξει πέμποντες, καὶ καθ' ἓνα ὑποδεχόμενοι κτείνουσι, τοῦ δευτέρου μὴ εἰδότος τὸ τῷ προτέρῳ συμβάν. οἶκτος δὲ σώζει τὸν παῖδα καὶ μόνος, συμποδίσαντές τε καὶ ἐπαγκωνισάμενοι καὶ γε δεσμὸν ἐμβαλόντες τῷ στόματι ἀφιάσιν. ἐκεῖνοι δ' ὡς εἶχον ὑπὸ κλεισὶ τὴν φυλακὴν σφραγίσαντες, ὡς μὴ ἐκκυλισθὲν τὸ παι δίων ἐμφανὲς πρὸ καιροῦ τὸ δρᾶμα ποιήσειεν, ὑπὸ πρώτας φυ λακάς τῆς νυκτὸς ἐξίασι. τῷ γὰρ Ἑρρῆ, ὡσπερ αἱ φυλακαί, οὕτω καὶ αἱ τῆς πύλης τῆς ἐκεῖ κλειῖδες ἐπιτετράφατο. ὡς ἂν δὲ μὴ δόξη δόλος τὸ δρώμενον, ἐκεῖνος κάτωθεν τοῖς φύλαξιν ἐκφωνεῖ, διυπνίζων δῆθεν πρὸς τὴν τῶν κατεχομένων φυλακὴν, ὡς αὐτοῦ γε τάχα ἐν ἀπορρήτοις δουλείαις σχολάζοντος· καὶ 75 γὰρ τινες ἰδόντες οὐδὲν ἄλλο ὑπενόουν τότε ἢ ὅτι ὀρισθὲν πρὸς βασιλέως δι' ἀπορρήτων αὐτὸς οἰκονομοῖ τὰ προσταττόμενα καὶ τοὺς ὀρισθέντας ἐκφέρει νυκτὸς ὅπου ἂν καὶ προστάσσοιτο. ἐκεῖ νοι δὲ τὰς φυλακάς ὑποδραμοῦντες ἐπιβαίνουσι τῆς νηὸς. καὶ ἦν αὐτοῖς ὡς καὶ πᾶσι γνωσθέντος ὁ νοὺς ἐν ἐλπίσιν ἀναμφιβό λους, ὡς οὐδὲν ἐμποδῶν ἐσῆται δυοῖν ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν τῇ Εὐρίπῳ προσσχεῖν καὶ τῶν τῆς φυγῆς ἀνεθῆναι φόβων, τῆς ἀδελ φῆς κυριευούσης τῆς νήσου. ἀλλ' ἡ παλίμπους περίστατο δίκη, καὶ τὰ τῶν φονευθέντων αἵματα δεσμὸς ἦν τὴν πρόσω πορείαν κωλύων ἄρρηκτός τε καὶ ἄλυτος. ἀντιπνεῖ γὰρ ἐξαίφνης πνεῦμα βίαιον νότου, ὡς καὶ τὰς ἐλλιμενιζούσας ἐξοκέλλειν ἐκ βίας, καὶ ἄνεμος ἐμποδῶν ἔστη παρανομήσασιν. οὐ γὰρ μίαν ἢ καὶ δευτέραν ἡμέραν ἠπλόει ἐκ βιαίων

νότων τὸ πέλαγος, ἀλλ' ἐφ' ἡμέ ραις, μέχρις ἂν ἐκεῖνοι κατὰ τὴν Ῥαιδεστόν ἐξοκειλάντες ὑπὸ χεῖρα γένοιτο τοῖς τυχοῦσι. Καὶ ταῦτα μὲν μετὰ χρόνους πέπρακται, τῆς δ' ἀκολουθίας διδούσης τοῦ λόγου ἐνταῦθα προανατέτακται. ἡμῖν δὲ ἰτέον πρὸς τὰ ἐξῆς. ἔμπης δὲ προσθετέον καὶ τοῦτο σφίσιν· ἐπικοινωνεῖ γὰρ τοῖς προανατεταγαμένοις. ὀγδόου γὰρ ἐκ τούτου 76 χρόνου διανυσθέντος, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ δὲ ζητούντων τῷ πρεσβεύεσθαι παρὰ βασιλέα καὶ καθυπισχνεῖσθαι τὰ μεγάλα, εἰ μόνον ἀνεῖτο τῶν φυλακῶν καὶ πρὸς αὐτοὺς γένοιτο, ὁ μὲν κρα τῶν ἀνήρτα τὰ περὶ τούτου, καὶ λόγοις οἰκονομίας οὔτε πάμπαν ἀνήνατο οὔτε μὴν κατένευεν ἐς τὸ παντελές. τὰς γοῦν τοιαύτας ἀναβολὰς μανθάνων ἐκεῖνος βουλὴν βουλευέται κακίστην μᾶλλον ἢ συνετήν. ἐγγειτονῶν γὰρ τῶν ἀνακτόρων ἐγκεκλεισμένος ὅπου δὴ καὶ βασιλεὺς ᾧκει, ἔγνω πῦρ ἐνιέναι τοῖς οἴκοις, ὡς δὴ τι γενναῖον ποιούμενος τὸ εἰς τοιοῦτον ἀναρρίπτειν κίνδυνον. καὶ δὴ νυκτὸς ἄωρι κάγκανα ξύλα ἐτοιμασάμενος, ὡς δῆθεν θερμαί νοιτο (χειμῶνος γὰρ ἐπράττετο ταῦτα, περὶ που Σκιρροφοριῶ νος τὰ μέσα, ὅς ἐστιν ὁ Δεκέβριος), τὰς θύρας τῆς εἰρκτῆς ἀσφαλισάμενος ἔνδοθεν πῦρ ἐνίησιν, ὃ δὴ καὶ τῆς ὥρας κατατα χῆσαν ἐξῆπτε καὶ τοῖς ἐκτὸς δῆλον ἦν. φθάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα ἀγρυπνοῦντα ἔτι τὸ γεγονός. καὶ ὅς τοὺς ἀμνουμένους οὐκ ἐκεῖνον ἀλλὰ τὸ πῦρ εἰς κατάσβεσιν ἀπέπεμπε. καὶ τις τῶν ἄλ λων ἐκτομίας Κάρβας λεγόμενος προφθάσας ταῖς θύραις προσή 77 ραττεν ὡς ἀνοίξων· ὡς δ' οὐκ ἦν ἀνοίγειν ἠσφαλισμένας, ἀξί ναις τὰς θύρας αὐτοῖς μοχλοῖς καὶ βαλανάγραις ἐξετίνασσον. οὐπω δὲ καλῶς ὁ ἐκτομίας ἔφθη οὐδοῦ ἐπιβεβαῶς, κάκεῖνος ἔν δοθεν τῇ μαχαίρα προσυπαντᾶ, καὶ τοῖς σπλάγχνοις ταύτην ἐμ βάλλει καὶ αὐθις ἄλλην καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, καὶ νεκρὸς ὁ πληγείς αὐτίκα. καὶ εὐθὺς πολλοὶ μὲν ἐσερύησαν, τὸ δὲ πελεκυ φόρον τάγμα βασίλειον, ἀγαιομένοι τῷ συμβάντι, πελέκεσιν ἐκεῖνον ἀνηλεῶς κατακτείνουσι, καὶ τὸν οὕτως ὑπὸ τρυφῇ τρα φέντα ἔξω που ἐκβεβλημένον κατὰ τὴν ἀργυρᾶν λεγομένην εἰκαίως πως καὶ ὡς ἔτυχε θάπτουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, εἰς δεῖγμα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ ὅτι σκιαῖς μᾶλλον ἢ τούτοις πιστεύειν ἄμεινον.

28. Ἐπηλήθευσε δὲ τοῖς τότε τετελεσμένοις καὶ τι συμ βὰν φοβερὸν μὲν ἰδεῖν φοβερὸν δ' ἀκοῦσαι, οὗ δὴ καὶ ἄλλος ἄλλο τι ἂν αἰτιάσαιτο καὶ ἄλλο ἄλλος, οὐδεὶς δ' ἂν οἶμαι εὖστο χον θεῖη τὴν κρίσιν, κὰν πολλὰ κάμοι προσερευνῶν· τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, εἰς δὲ τὰ ἔσχατα τῆς σοφίας αὐτοῦ τίς ἀφί κετο; φησὶν ὁ Ἰώβ. τὸ δ' αὖ ἐκ τοῦ παρεικότος ἐπὶ τοῖς θεοῖς τοιαῦτα γίνεσθαι λέγειν ἢ καὶ δοξάζειν οἷα δὴ καὶ ἐροῦμεν, μα 78 νίαισιν ὑποκρέκει, φησὶ Πίνδαρος. ἐμοὶ δ' ἄπαξ ἐμαυτὸν κα θεικότι εἰς ἀγγελίαν τῶν γενομένων, ἦν που καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς γέγονεν, οὐ δικαίως ἂν καὶ παραιτητέον εἶη ὃ τι λέγοιμι. νέμει γὰρ τὸ θαρρεῖν ἢ ἀτρέκεια. καὶ οὐδὲν χεῖρον, οἶμαι, ὑπὸ τῶν ἀκουσόντων ἂν πάθοιμι λέγων ὦν ἐμαυτὸν ἴσως δράσαιμι μὴ εἰ πῶν. ἐκεῖθεν μὲν γὰρ δόξαν ἀποίσαιτ' ἂν τις τοῦ πάντ' ἐπέχειν ἐκ φιλαυτίας τοῖς τότε ξυμβᾶσι, καὶ γ' ἀνάγειν πρὸς ἓν τι τὸ μὴ κατὰ τρόπον ἐκεῖνα καὶ τὰσφαλές πεπρᾶχθαι· ἐντεῦθεν δὲ ἀλλ' εἰ μὴ τί γε πλέον, τῷ γοῦν ἐκόντα παρατρέχειν τὸ ξυμπε σὸν ἐκ δαιμονίου οἶμαι προνοίας ῥυπαίνοιτ' ἂν ἢ καθ' ἰστορίαν ἀλήθεια. τῷ τοι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις λεγέσθω, δεῖμα μὲν φέρον θεοῦ προνοίας, πρὸς ὃ τι δὲ φέροι ἢ παρελθὸν ἢ ἐσό μενον ὡς εἰκὸς ἀγνοούμενον. Ἡμέρα μὲν οὖν τῆς τυρινῆς κυριώνυμος τότε' ἐφίστατο, ἐκάλει δὲ τὸν ἐπ' ἐκκλησίας ἱεουργοῦντα τὸ σύνθηες· τὸ δ' ἦν τὸ προηγιασμέναις ἀναφοραῖς τὸ ἱερὸν πυξίον ἐς ὃ τι μάλιστα ἐμπιπλᾶν κατὰ χρεῖαν τῶν τεταγαμένων λειτουργιῶν. ἐπεὶ γοῦν 79 τετέλεστο μὲν ἢ τῆς ἱερᾶς θυσίας ἀναφορά, ἀνεπτύσσετο δὲ τὸ πυξίον ἐφ' ᾧ τοὺς ἱεροὺς ἄρτους τεθῆναι, εὐρηταί τις εὐθὺς ἐν τὸς τῶν προηγιασμένων ἀναφορά, ἦν δὴ καὶ εἵκασέ τις ὀρῶν μίαν τῶν τριῶν ἐκείνων εἶναι, ἦν καὶ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τε τράδος μέλλουσαν ἀναφέρεσθαι, συμβὰν τότε, καθὼς λέλεκται, μὴ τὰ τῆς ἱερᾶς τελεσθῆναι θυσίας διὰ

τὴν ἐπ' ἐκκλησίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν παρ' οἰωνδηποτοῦν ὄψε τῆς ὥρας γεγонуῖαν συγ χώρησιν, ἐκεῖσέ που ἀφεθεῖσαν τῆς πράξεως κείσθαι συνέβαινε. ἡ δ' ἠχρείωτο πάμπαν καὶ σέσηπτο, ὡς μηδ' εἰκόνα φέρειν ἄρ του, μὴ ὅτι γ' ἄρτον καὶ ἀμηγέπη φαίνεσθαι, ἀλλὰ τινὰ τύπον θρυμμάτων μελάνων θηριακῆς ἢ τινος ἄλλου τοιούτου σκευάσμα τος. τρόμος οὖν ἰδόντα παραυτικά λαμβάνει τὸν ἱερέα, καὶ ὅ τι πράξοι (οὐδὲ γὰρ ἦν ἐκεῖνον ἐνοῦν εἰς κατάληψιν τοῖς προσ φάτοις) διανοεῖτο. καὶ τὸ πρᾶγμα φοβερόν ἔδοξεν, οὐ παθὸν τόσον ὅσον φανέν, ἐπεὶπερ τὰ τῆς εὐθετήσεως ἡμηχάνηται. τοίνυν καὶ εἰς κοινήν θεάν προυτέθη, καὶ τὸ ποιητέον μεθ' ὅτι πλείστης ἐζητεῖτο τῆς εὐλαβείας. ἀλλ' ὃ ἦν καὶ ἐδόκει καὶ πρέ πον ἦν, τὸ περιὸν τῆς παραλλαγῆς οὐκ ἐδίδου γίνεσθαι, καὶ δὴ πρὸς τὴν μετάληψιν ὀκνῶν ὁ ἱερεὺς οὐ προσίετο. θεῶ δ' ἀνα φέρειν ἄλλως οὐκ ἦν μὴ μεταλαβόντα τὰ δῶρα. καὶ ἔνθεν μὲν 80 φόβος ἐκεῖθεν δ' ἀπορία τοὺς θεωμένους διμεριζέτην, οὐκ ἔχον τας ὅ τι καὶ πράξοιεν. ὁ γοῦν φόβος τὰς σφῶν γνώμας συνέ στελλε πρὸς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄγων βουλήν, τὸ τὸν ἱερέα, κἂν ὅ τι καὶ πάθοι, προσήσεσθαι τὸ φαινόμενον. τοῦ δὲ μηδ' ὄλως προσιτὸν ἐκεῖνο νομίζοντος μηδ' ἄκροις ὡς εἶπεῖν χεῖλεσι τὸ παράπαν, ἡ ἀπορία παρατολμήσασα ἐσχεδίαζε μηχανὴν πολὺ μὲν τῶν ἀξίων ἀποδέουσαν, ἀναγκαίαν δ' ἄλλως ὑπὲρ πᾶν ἕτερον ὃ δὴ καὶ ἐννοήσειέ τις πώποτε. θεῶ μὲν οὖν ἄρα τῶν τιμίων καὶ ἱερῶν ἐκείνων μέλειν εἰκός, καὶ ἔμελε πάντως, ἐκεῖνον δὲ τότε ὁ τοῖς τοιούτοις ἀφιερῶμενος τόπος ἐκ παλαιοῦ, ὃς δὴ καὶ ἱπνὸς ἅγιος λέγεται, ὁσίως ἐπιρριφέντα ὁσίως δέχεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

29. Τότε δὲ καὶ νέφος Σκυθῶν παριστρίων ἐπισυναχθέν, οὐκ οἶδ' ἔκποθεν καὶ ἐκ ποίας τῆς ἀφορμῆς, εἰς δέκα σχεδὸν χιλιάδας ποσοῦμενον, διελθὸν τὴν Βουλγάρων γῆν καὶ τῶν πέριξ πολλὰ ληϊσάμενον κατὰ τὸν ἕξω ζυγὸν γίνεται. καὶ δὴ προσδό κιμον ἦν ἐκδραμούμενον καὶ τὰ τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης λείαν ποιῆσον τὴν τῶν Μυσῶν ὑμνουμένην. ἔτυχε δὲ τότε τὰ ἀμφὶ τὴν Μεσέμβρειαν κατέχων ἄρχοντας τρόπον καὶ στρατηγοῦ ὁ κουροπαλάτης Οὐμπερτόπουλος, ἀνήρ ἀγαθωσύνη χαίρων καὶ εὐβουλία κοσμούμενος· ὃς δὴ καὶ συμπλακεῖς ἐξαίφνης, θαρρῆ 81 σας τῆ τοῦ βασιλέως θεοσεβεία, ὀλίγους ἐπάγων πολλοῖς τοῦ προτερήματος ἐγεγόνει, ὡς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας γεγονέναι, τοὺς δὲ καὶ ἀποπνιγῆναι κατὰ τὸν ἐκεῖ παραρρέοντα ποταμόν. ὀλίγοι δ' ἐκ πολλῶν διαδράντες, μηδ' ὄπη γῆς χωροῖεν εἰδότες, τὰς δυσχωρίας διεκπαίοντες, ἢ ποδῶν εἶχον ἔφευγον, ἄρτι πρῶ τον μαθόντες ὡς ἄβουλον πλῆθος εὐβουλία μᾶλλον ἢ ἀνδρεία καταγωνίζεται. ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ πρῶτον μὲν δο ξάσας τὴν θεῖαν ἀντίληψιν, εἶτα δὲ καὶ ὑπερθανμάσας τὸν ἄν δρα πολλοῖς δωρεῖται, ὀφέλλων τὴν ἐκείνου τιμὴν, οὐκ ἄλλα γαῖς μόνον ἱματίων ἀλλὰ χρυσῶ καὶ ἵπποις αὐτὸν δεξιούμενος, ἐφ' οἷς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου παπίου δωρεῖται τιμὴν ὡς ἄθλον ἀρετῆς καὶ τρόπαιον ἄξιον.

30. Βασιλεὺς δ' ἐπιστὰς τῆ πόλει οὐ καθάπαξ ἠφίει τοὺς σχιζομένους τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ τρόπῳ μετεχειρίζε τὴν ἐκείνων ὁμόνοιαν. ὅθεν πέμπων, ἔστι δ' οὐ καὶ προσκαλούμε νος, πολὺς ἦν δεικνύων διὰ φροντίδος ἔχων τὰ ἐκείνων μὴ δεχο μένης παραίτησιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τέρατ' ἄττα τελούμενα κατε μάνθανεν, οἷά τ' ὄντα καὶ τὸν λίαν θαρροῦντα δεδίττεσθαι. ἐχόμενα γὰρ τοῦ περιπύστου νεῶ τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας, ἔν τινι δημοτικῶ οἰκῆματι, ἐν τοίχῳ τῆς θεοτόκου εἰκῶν καθιστόρητο, 82 καὶ ἡ εἰκῶν ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐδακρυσσέει, ἀμάρας ἐξ ὀφθαλ μῶν χέουσα, ὡστε καὶ σπόγγοις τὸ ἐκρέον συνάγεσθαι. ἐλθόν τος δὲ καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἅμα μὲν κατὰ προσκύνησιν ἅμα δὲ καὶ κατὰ θεάν τῶν τελουμένων, καὶ προσταγὲν ἀσφαλισθέντος τοῦ οἴκου βεβαίως, τὰ αὐτὰ ἦν καὶ πάλιν τοῖς πρότερον. καὶ αὐθις ἐν τοῖς Χαρσίου αἶμα τῆς εἰκόνας τοῦ λαμπρὸν ἐν μάρτυσι λάμποντος Γεωργίου δαψιλῶς ἀνέβλυζε. ταῦθ' ὀρῶν κρατῶν δειδήμων ὦν, ὡς τὸ ἀληθὲς εἶπεῖν, περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ εὐλα βῆς,

φόβον οὐ μικρὸν εἶχε, μήπως θεῶ δοκοῦν ἐκεῖνοις προσέ χριν αὐτὸς ἐπ' ἄλλοις ἔχοι τὸν νοῦν καὶ γ' ἔξω τοῦ θείου θελή ματος διαπράττειτο. ὅθεν καὶ συγκαλῶν παρεκάλει, καὶ ἰδίᾳ καὶ φανερώς, καθιστῶν συνόδους λαῶν, γενέσθαι ποτὲ τῆς εἰρήνης ἡξίου, καὶ ἀπιδεῖν πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας ὁμόνοιαν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν· ἦν γὰρ ἐκεῖνοις φανερώς προσιστάμενον τὸ τοῦ Ἰωσήφ μνημόσυνον καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς ῥόντο λέγοντες, ῥύπασμα, κοινωνούσης ἀφορισμοῖς. ἀφορισμὸν δ' ἔλεγον τὸν τοῦ Ἀρσενίου πρὸς Ἰωσήφ. οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὰ ὠρκωμοτημένα πάλοι μὴ λαβόντα λύσιν, ἃ δὴ ἔχειν λύειν ἐγκεχωρημένον 83 παρὰ Ἀρσενίου τὸν Ἰάκινθον λαβόντα τὸν θρόνον διεβεβαίουν, μέρος ἦσαν καὶ ταῦτα συμβαλλόμενον πρὸς τὸ ῥύπασμα. εἰ δὲ καὶ τὸ κατὰ τὸν πάπαν προσετίθουν τρίτον, μὴ τοῖς πρότερον ἰκανούμενοι, ἔστω καὶ τοῦτο. καθ' ἃ δὴ πάντα αὐτοὺς ἀθιγεῖς ὄντας καθάπαξ τῶν ῥυπασμάτων αὐτοὺς καὶ τὴν διόρθωσιν δι καίους εἶναι πράττειν, ἄλλως δὲ μηδ' ὄπωσοῦν καταδέχεσθαι τὴν ὁμόνοιαν.

31. Ἦν μὲν οὖν καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν τισὶν εἰρηγεύσασι, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ κατὰ τὸ Ἀτραμύτιον συνελθοῦσιν, ὡς εἴ ρηται, ἐσπούδαστο ταῦτα, ἦν οὖν τότε καὶ σφίσις ἔφεσις ἐπὶ τοῖς προτέροις ἐκεῖνοις ἀνακομίζειν τὸ σῶμα τὸ Ἀρσενίου ἐκ Προικοννήσου. οἱ δὴ καὶ αὐθις βασιλεῖ προσανέφερον καὶ ἡξίου. πλὴν καὶ σκέμμα τι βαθὺ καὶ γενναῖον ἐν τούτοις ἦν, ὡς ἔδειξεν, ἀξιοῦσιν· ὁ γὰρ ὡς ἀδίκως ἐκβληθεὶς ἐπὶ τὴν προτέραν τιμὴν ἀναγόμενος εἶχε δηλοῦν ἐντεῦθεν τὸν Ἰωσήφ ἐπιβήτορα, ὃ δὴ καὶ ἀφορισμὸς προστριβόμενος, ὡς ἔλεγον, παρ' ἐκείνου ὑπορρεῖν τὰ κατ' ἐκείνου τελέως ἐδίδου ἂν παρὰ τοῖς αὐτὸν ἐκείνον 84 θαυμάζουσιν. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς πρὸς τὴν τῆς ἐκκλησίας ὅλως ἀφορῶν εἰρήνην, ὡς τοὺς ὀρώντας πιστεύειν, προκαταλαμβάνων δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν (τὸ γὰρ σφίσις ἰσχυρὸν προτεινόμενον ἢ ἐξορία τοῦ πατριάρχου ἦν, δι' ἣν ὑπήγοντο τοὺς ἄλλους ἀδίκως ἐκβεβλημένους, ὃ δὴ καὶ προαναπέλλειν ἠβούλετο τῷ πρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκ τῆς μετακομιδῆς τοῦ σώματος τιμὴν γίνεσθαι), παραχρῆμα νεύει πρὸς τὴν ἀξίωσιν. ἦν δὲ μόνον εἰς τοῦτο τῷ βασιλεῖ προσιστάμενον τὸ φθάσαι λεχθῆναι παρά τινων ὡς ἀφορισμὸς ἐπίκειται παρ' ἐκείνου τοῖς ὀτεδὴ ποτε τὸ σῶμα μετακομίσουσι, παρ' ὃ καὶ μόνον ἔτοιμος ἦν ἐκ τοῦ παραχρῆμα τῆ καταγωγῆ τοῦ σώματος τὸν ἐξορισθέντα τι μᾶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο παρὰ τῶν εἰδῶτων ἐλέγετο ὡς ψευδῶς ἐλέχθη καὶ ὡς ἐπλάσθη παρὰ τοῦ μαθητοῦ ἐκείνου Ματθαίου τὸ φημι ζόμενον, τῷ τόπῳ προσμένειν μετὰ τοῦ σώματος θέλοντος, εὐθὺς ταχυναυτοῦντες ἐν ἐνήρει οἱ ἀμφὶ τὸν Μανουηλίτην Θεόδωρον ἠτοιμάζοντο· οἱ δὴ καὶ ἡμερῶν ὀλίγων ὑπὸ προσηκούσῃ τιμῇ καὶ αἰδοῖ ἀξία μετ' εὐπλοίας πάσης τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνουσι. καὶ τότε ξυνέρχεται μὲν βασιλεὺς ξὺν πάσῃ συγκλήτῳ, συνέρχεται δὲ πατριάρχῃς συνάμ' ἀρχιερεῦσι, καὶ τῶν κληρικῶν ὅσοι μετ' ἐκείνον εἰρήνευον, καὶ λαὸς ἅπας τῆς πολιτείας, οἱ 85 μὲν προσκληθέντες οἱ δὲ καὶ αὐτόκλητοι. καὶ τὰ τοῦ Εὐγενίου καταλαβόντες θήκην μὲν ἐκείνην πέπλω τῶν καλλίστων περικαλύπτουσι, καὶ χερσὶν ἱερῶν ἀνδρῶν κατὰ τὸ προσῆκον πιστεύσαντες ὑπὸ φωσὶ δαψιλῆσι καὶ θυμιάμασι, ὕμνοις καὶ ὠδαῖς καὶ εὐφημισμοῖς τοῖς πρέπουσι, πεζῇ καὶ βᾶδην τὸ μέγα καὶ ἰερόν τεμένος τῆς τοῦ θεοῦ σοφίας καταλαμβάνουσι, καὶ σφίσις ὡσπερ αὐτοῖς οἰκειοῦν τὸ τῶν Ἀρσενιατῶν βουλόμενοι σέμνωμα, ὡς καὶ τοῦ πατριάρχου κοινωνοῖς φανεῖσι καὶ συλλειτουργοῖς ἂν τικρως, ἐπενδύοντο μὲν τὰς ἱεράς ἐσθήτας, πρὸς τῷ τελεῖν δὲ τὴν ἱεράν λειτουργίαν ὄντες, τῶν ἀντιφώνων ψαλλομένων, στολὴν καὶ τὸ σῶμα τῶν ἱερῶν ἐπενδύσαντες χερσὶν ἀρχιερέων φερομένῳ συνεισοδεύουσιν. εἶτα πρὸς τῷ συνθρόνῳ δόξαντες ἐπικαθίζαντες, τὰ τῆς ἱεράς τελετῆς συνεπλήρουσιν εἰς τέλος πρὸ τῆς ἱεράς τραπέζης ἰσταμένῳ τῷ σώματι. ἐντεῦθεν καὶ περὶ τὰ δεξιὰ τοῦ βήματος τῷ κιβωτίῳ ἐνθέντες ἰστῶσι, κλεισὶ καὶ σφραγῖσι τὴν ἐκ τῶν Ἀρσενιατῶν κλοπὴν, ὡς ἐνήν, φυλαττόμενοι, καὶ τρίτης

ἐκάστης ἑβδομάδος πρὸς τὴν τῶν Ὁδηγῶν κατ' ἔθος λαοῦ συντρέχοντος, κάκεινο ὑπανοιγόμενον τοῖς προσιούσιν ἄνε τον ἦν. ἐν ὑστέρω δὲ χρόνῳ ἡ Ῥαούλαινα πρωτοβεστιάρισσα ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου μονῇ τοῦ τῆς κρίσεως ἱερὸν οἶκον εἰς 86 κάλλος ἐξησημένον καὶ μέγεθος ἀνιστᾷ. καὶ ἐπεὶ σπουδὴν εἶ χεν ἐκείνη πρὸς τὸν πατριάρχην οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, ἀξιοῖ βασιλέα καὶ λιπαρῶς δέεται δοθῆναι τὸ σῶμα τῇ κατ' αὐτὴν μονῇ, ἐφ' ᾧ περ ἀποτεθῆναι τῷ παρ' αὐτῆς ἀνεγερθέντι ναῶ. ὁ δὲ καὶ γέγονεν, ἐτέρας τότε συστάσης κατὰ τὸ εἶκος πανηγύρεως, καθ' ἣν βασιλεὺς καὶ σύγκλητος καὶ τῶν ἱερωμένων σχεδὸν οἱ πάντες, οὐδὲ τῆς λαώδους λειπούσης μοίρας, ἐκεῖθεν πεζοποροῦντες τὴν τιμὴν ἐτέλουν τῷ πατριάρχῃ, οὐκ ὀλίγα τοῦ βασιλέως καταβαλόντος καὶ τὰ τῶν πόνων ἐφόδια.

32. Τότε καὶ τὰ κατὰ Συρίαν ἐπράττετο πάνδεινα. ὁ γὰρ τῆς Βαβυλῶνος σουλτὰν πρὸ χρόνων λαβῶν Ἀντιόχειαν καὶ εἰς ἔδαφος κατερείψας, ἀφῆκε τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἀκήρυκτον ἔχειν μάχην μετὰ τῶν Ἰταλῶν τῶν τὴν παραλίαν οἰκούντων ἐκ παλαιοῦ. ὅθεν καὶ ἐπὶ τῶν τότε καιρῶν στρατολογησάμενοι Ἄρα βες ἢ μὴν Αἰθίοπες πρῶτον μὲν αἰροῦσι τὴν Τρίπολιν καὶ ἠβη δὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι, καὶ αὐτὴν δὴ τὴν πόλιν ἀνα τρέπουσιν ἐκ θεμέθλων, ἔπειτα καὶ τὴν πολυπληθῆ Πτολεμαΐδα τὰ ὅμοια δρῶσι, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ἐξανδραποδισάμενοι τὰ θαύματα τῆς Συρίας ἠφάνισαν. καὶ ἔδοξε τὰ ἡμέτερα τέρατα ἐπ' ἐκείνοις φανέντα τε καὶ τελειωθέντα· δάκρυα γὰρ ἐκεῖ 87 να καὶ αἵματα πρὸς τὰ μακρὰν ἡμῶν ἀνεφέροντο, ἀποπεμπομένων τὰ φοβερὰ ἡμῶν ἐτέροις τοῖς μὴ ὅτι γ' εἰς πεῖραν ἀλλ' οὐδ' εἰς θεᾶν δυναμένοις μόνην τῶν ἰδίων κακῶν ἡμῖν κοινωνῆσαι. τὸ δ' ἦν ἄρα παραψυχὴ καὶ κακῶν ἀνάρτησις, γνωσθέντος παθούσιν ὡς ὅπου τὸ τῶν δεινῶν σημεῖον, ἐκεῖ ζυμβαίνει καὶ τὸ ἀποτελεσμα γίνεσθαι.

33. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς υἱοὺς ἔχων ἐξ Ἄννης τῆς ἐξ Οὐγγρων δύο, Μιχαὴλ τε καὶ Κωνσταντῖνον, τὸν μὲν βασιλὶ κῶς ἀνήγε καὶ ὡς τῆς βασιλείας διάδοχον ἐθεράπευε, τὸν δὲ Κωνσταντῖνον εἰς δεσπότην ἔτρεφε. τῷ μέντοι γε Μιχαὴλ καὶ ὁ πάππος αὐτοῦ Μιχαὴλ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν καταστάσεως ἤρχε, καὶ ὡς βασιλέα παρεῖχε κηρύττεσθαι ὡς οὐ μικρὰν παραψυχὴν τῷ πατρὶ διὰ τὸν τῆς δεσποίνης ἀλύοντι θάνατον. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ ἐκ ῥηγῶν τῶν μεγίστων κῆδος κατὰ δευτέρον συνοὶ κέσιον μὴ ἔχων ὅλως περιποιεῖν ἑαυτῷ, ὡς ὑπ' ἀρχὴν πάντως ἐσομένου τοῦ ἐξ αὐτῶν, τὴν ἐκ μαρκεσιῶν Εἰρήνην καὶ γ' ἐκγόνην τοῦ ῥηγῶς Ἰσπανίας, ἀγαθὸς ἀγαθὴν οὐχ ἦττον τὸ γένος ἢ 88 τοὺς τρόπους, ἄγεται. Γρηγόριος δ' ἦν ὁ ταινιωτής, καὶ τὰ στέφη ἢ Αὐγοῦστα καὶ μήτηρ ἐδέχετο.

34. Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ Προύσῃ ἐπικεκήρυκτο πρόεδρος ὁ ἐξ ἀμαγειρευτῶν Νικόλαος, μετονομασθεὶς ἐκ μοναχῶν εἰς Νεόφυτον (καὶ τοῦτο γὰρ κανὼν ἐτίθετο παρ' ἐκείνοις, εἰ καὶ μὴ ἔχων κατὰ τοὺς ἄλλους τὸ ἀπαραίτητον, τὸ σήμερον μὲν ἰστᾶν ἐνώπιον θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ τὰς συνθήκας ἀπαιτεῖν τῆς μοναχικῆς τάξεως, εἴτα τὸν εἰς ὑποταγὴν ταχθέντα τὴν αὐριον εἰς ἀρ χιερέα χειροτονεῖν· ὁ δὲ καὶ αὐτὸ ἐδόκει πολλοῖς ἐπιλήψιμον), καταλαβόντι τὴν λαχοῦσαν τῷ ἱερεῖ ἔδοξε καινόν τι ποιεῖν παρὰ τὰ πραχθέντα διὰ τὸ χθεσινὸν τοῦ πάπα μνημόσυνον, καὶ δὴ κοινῇ προστάσσει ἐφ' ἡμέραις τισὶν ἀπέχεσθαι τῶν κρεῶν ὡς πρόστιμον τοῦ ρυπάσματος. τὸ δ' οὖν βαρὺν Προυσαίοις δόξαν, τῷ αἰτίῳ τῶν χθὲς συμβάντων ἐνίπτοντες κατηρῶντο καὶ μάλα οἱ ἐνεφόρουσαν ὕβρεις. ὁ δ' ἦν δι' ὄν, ὡς ἔλεγον, ἔμελλον νηστείας προστιμᾶσθαι καὶ κακουχίας. τοῦτ' ἀκουσθέν Βέκκῳ (πολὺ γὰρ ὑφείρπε, καὶ πάντες ἀναφανδὸν ἐλοιδόρουσαν, καὶ οἱ ἐκεῖνου ἕξω διάγοντες κατὰ πρόσωπον ὠνειδίζοντο) οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει, οὐδ' ὥστε καὶ ἐνεγκεῖν φορητόν. ὅθεν καὶ θυμὸν ἀνα λαμβάνει μείζω, καὶ ἐπὶ μέσης σταθεὶς τῆς τῆς μονῆς μεγίστης 89 αὐλῆς, ὡς παρὰ πάντων ἀκούοιτο, τῷ μὲν τῆς Προύσης καὶ λῖαν καταφρονητικῶς ἔχειν ὡς ἀμαθεῖ τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτόθεν ἐώκει, τῷ δὲ πατριαρχοῦντι Γρηγορίῳ καὶ λῖαν

τοῖς λόγοις ἐπέιχε. καὶ "τί παθόντες" ἔλεγεν "ἐμὲ μὲν τὸν παρὰ Ῥωμαίοις καὶ ἐκ Ῥωμαίων γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα συχνᾶς περιβάλλοντες λοιδορίας ἔπειτα φεύγετε, ἄνδρα δὲ παρ' Ἰταλοῖς γεννηθέντα τε καὶ τραφέντα, καὶ οὕτω ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς στολαῖς καὶ γλώτῃ τῇ πρὸς τὰ ἡμέτερα παραιοφρήσαντα, εὐφημοῦντες δέχεσθε; εἰ δὲ δογμάτων ἕνεκα λέγετε, βασιλεὺς προσκαλείτω, καὶ συναχθέντων ἀπάντων ἀκουέτω τὸ φρόνημα, κἂν δόξω κακῶς φρονῶν, ξυνητῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γραφῶν κρινόντων καὶ εὐλαβῶν· εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἵνα τί λόγοις ἀμαθῶν καὶ βαναύσων ἐπόμενοι ἐμοὶ τὰ χεῖριστα περιάπτετε;" ταῦτ' ἔλεγε Βέκκος ἀναφανδόν, καὶ δὴ λος ἦν θέλων καὶ βασιλεῖ προσαγγέλλεσθαι. ὁ δὲ καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἐγεγόνει. κοινῇ τε γὰρ σκέψει κατάγεται, καὶ τῇ μονῇ τοῦ Κοσμιδίου προσίσχει τῆς νηὸς ἀποβάς, ὠριστό τε ἡμέρα τῆς διαλέξεως, καὶ σύνοδος ἱερῶν ἀνδρῶν, παρόντος καὶ αὐτοῦ βασιλέως, ἀνὰ τὸν Ἀλεξιακὸν τρίκλινον γίνεται. παρῆν μὲν οὖν ὁ πατριαρχεῶν Γρηγόριος, παρῆν δὲ καὶ ὁ Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος, ἀρρώστως ἔχων τοῦ σώματος κλινοπετιῆς τε καὶ ἐπὶ σκίμῳ 90 ποδος. συνῆν δὲ καὶ πᾶσα τῶν ἀρχιερέων ὁμήγουρις. ἦσαν δὲ καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας καὶ μοναχοὶ πλεῖστοι, καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγιμοι. ἐφ' οἷς προκἀθητο βασιλεὺς, καὶ ἀμφ' ἐκεῖνον ἦσαν ὅσοι τε τῶν μεγιστάνων καὶ τὸ τῆς συγκλήτου ἅπαν περιφανές. ἦν δὲ καὶ ὁ μέγας λογοθέτης, τὰ πρῶτα τῶν συνειλεγμένων, συνάμα πατριάρχῃ ἀναδεξάμενος τὰ τῆς διαλέξεως. ἐπὶ τούτοις ὁ τῆς ἐκκλησίας ῥήτωρ, ὃς δὲ καὶ τῶν διαλόγων κατήρχετο.

(35) καὶ "ἵνα τί" φησὶν, "ὧ οὗτος, ὑγρῶν οὐ σῶν καὶ ἔτι τῶν σῶν συλλαβῶν ἐφ' οἷς ὠμολόγεις ἐσφάλθαι καὶ συγγνώμην ἐζήτεις καὶ παραίτησιν ἐποιοῦ, σήμερον ἀναλαμβάνεις τὰ ὠμολογημένα καὶ ἀδικεῖσθαι δισχυρίζῃ, ὥστε καὶ τοιαύτην δὴ καὶ τοσαύτην συγκροτηθῆναι τὴν παροῦσαν σύνοδον;" "ὅτι" φησὶ "λόγους πατέρων εἰπόντες καὶ λόγον ἀπαιτούμενοι περὶ τούτων ἡμεῖς, ἄλλον μὲν εἰδότες καιρὸν τὸν τῆς ἐκείνων ἀναπτύξεως, ἄλλον δὲ τὸν τότε παρόντα, εἰρηνεύειν θέλοντες μόνον, ἀφέντες τὰ πάντα ταῦτ' ἐπράττομεν, οὐ μὴν δὲ καὶ ὥστε τοὺς βουλομένους ἐργολαβεῖν καὶ περιάπτειν ἡμῖν αἰρέσεως ἔγκλημα." καὶ τὸν λόγον ἀναλαβόντα τὸν πατριάρχῃ Γρηγόριον "καὶ τί γε τὸ δοξάμενον" φάναι "τοῖς ἀμφὶ σέ;" ἦσαν γὰρ σὺν ἐκείνῳ καὶ οἱ πάλαι ἀρχιδιάκονοι, ὁ τε Μελιτηνιώτης Κωνσταντῖνος καὶ Μετοχίτης Γεώργιος. οἱ δὲ "εἰ μὲν τὴν ἀπλῶς θεολογίαν βούλει μαθεῖν, καὶ τὴν δόξαν ἣν καὶ καρδίᾳ πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν στόματι, αὕτη ἐστὶν ἣν ἅπασθε θεολογεῖ, ἣ καὶ ἡμεῖς ἐμμενοῦμεν μέχρι καὶ αὐτῆς τελευταίας ἀναπνοῆς. εἰ δὲ ζητεῖς καὶ τὴν τῶν πατέρων, ἣν οὐκ ἐναντίαν φαμέν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἀλλ' ἀνάπτουξιν καὶ διασαφηνίσιν μᾶλλον τῶν κειμένων ἐν τῷ συμβόλῳ, εὐρίσκομεν ἐν γραφαῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον χορηγούμενον διδόμενον ἀποστελλόμενον προερχόμενον ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ, ἔστι δ' οὐ καὶ παρ' ἐνίοις τῶν πατέρων ἐκπορευόμενον. λέγει δὲ καὶ ὁ μέγας Δαμασκηνὸς Ἰωάννης καὶ 20προβόλου διὰ λόγου ἐκφαντορικοῦ πνεύματος. ταῦτ' οὖν δὲ τὸ προβολεὺς τῷ αἰτίῳ γινώσκομεν. αἴτιον οὖν οὐ φαμέν τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς προόδῳ τοῦ πνεύματος, οὔτε μὴν συναίτιον, ἀλλὰ καὶ ἀναθεματίζομεν καὶ ἀποβαλλόμεθα τὸν οὕτω λέγοντα. τὸν δὲ πατέρα αἴτιον δι' υἱοῦ τοῦ πνεύματος λέγομεν, ἐπεὶ τὸ προβολεὺς εἰς αἴτιον ἐκλαμβάνεται." "καὶ πῶς, ὧ οὗτοι", φησὶν ὁ μέγας λογοθέτης, "οὐ ποιεῖτε αἴτιον τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ ἐκ πατρὸς προόδῳ τοῦ πνεύματος, ἐπεὶ διὰ λόγου αἴτιον ὁμολογεῖτε τὸν πατέρα τοῦ πνεύματος; δείκνυτε γὰρ ἐξ ὧν λέγετε, ὡς οὐκ ἂν ὁ πατὴρ προύβαλε πνεῦμα, εἰ μὴ υἱὸν ἐγέννα. τὸ δ' ἐστὶν ἐμφαινόμενον αἴτιον." τοὺς δὲ θέλοντας ἐκφεύγειν τὸ ὑπονοούμενον ἄτοπον φάναι ὡς πολλὰ ἐπὶ τῆς θεολογίας λέγονται ἅδη μικρῶν τῶν λόγων τὰ μεγάλα σταθμώμενα ἐμφαίνουσί τι ταῖς χαμηρπείσιν ἐννοίας καὶ ἄτοπον ὅλως καὶ μὴ πρέπον θεῶν. "οὐ λέγομεν τέλειος θεὸς ὁ πατὴρ, καὶ τέλειος θεὸς ὁ υἱός, καὶ τέλειος θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; οὐχ ὑπονοεῖται τριθεΐα τὸ συν

αγόμενον. οὐ λέγομεν ἐγέννησεν ὁ πατήρ τὸν υἱόν; οὐκ ἀναζή Ἄρειος, ἐννοῶν ῥιπήν καὶ ἄτομον χρόνου μέσον τοῦ γεννῶντος καὶ τοῦ γεννωμένου. ἀλλὰ τὸ βλάσφημον ἀποφεύγομεν, ἰστά μεθα δὲ καὶ ὄροις τῆς εὐσεβείας, καὶ τὸ τῶν γραφῶν ὁμολογοῦντες καὶ τὸ κακεμφαῖνον οὐ παραδεχόμενοι." ἐντεῦθεν ὁ Μοσκάμ παρ Γεώργιος, χαρτοφύλαξ ὢν τῆς ἐκκλησίας τότε, νόθον ἔλεγε τὸ ῥητόν. ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας λογοθέτης, ἄγχι σχῶν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πυθοῖατο ἄλλοι, "καὶ πῶς, ὦ οὔτος", φησὶν, "ἰσχυρῶς λέγειν δόξομεν οὕτως ἀπολογούμενοι; ἐπεὶ ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἱεραῆς ὀπλοθήκης κατὰ ῥῆμα κεῖται τὸ ῥητόν ὡς ἀγίου ῥητόν καὶ τοῦ μεγάλου Δαμασκηνοῦ." ἀλλὰ τρανῶς πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας ἔλεγεν ὡς "δέχομαι μὲν τὸ ῥητόν ἀγίου εἶναι, πλὴν οὐχ ὁμολογήσω τὸ πνεῦμα διὰ λόγου τε καὶ υἱοῦ τὴν αἰτίαν ἐκ τοῦ πατρὸς. οὕτω γὰρ καὶ παραβολώτερον εἴποιμι τῶν ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ λεγόντων τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, 93 παρ' ὅσον ἐκεῖ μὲν τῆς αὐτῆς προθέσεως ἐπ' ἴσης κειμένης καὶ τοῖς δυσί, κἂν κατὰ τὴν ἰσοτιμίαν τῶν ὑποστάσεων, τὸ ταῦτον τῶν προθέσεων κείμενον τὸ ἀτηρόν τῆς τόλμης ἀμηγέπη πέφυκεν ἐπειλύνειν, ἐνταῦθα δὲ τὸ διάφορον τῶν προθέσεων, διάφορον καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως ἐργαζόμενον, διαφορὰν παραστήσει μεγίστην ἐπὶ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς προόδου τοῦ πνεύματος τῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων, ὡς ἄλλην μὲν αἰτίαν εἶναι τὸν πατέρα ἄλλην δὲ τὸν υἱόν, οὐ τί ἂν εἴη τὸ χεῖριστον;" οὕτως εἰπόντος καὶ ἰσχυρὰ πάνυ δόξαντος λέγειν, ἐκείνους μὴ δυναμένους ἀπο λογεῖσθαι πρὸς ταῦτα μόνον λέγειν "καὶ τί πρὸς ἡμᾶς λέγεις ταῦτα; λέγε πρὸς τὸν εἰπόντα: καὶ εἰ μὲν κενοφωνεῖν οἶει τὸν Δαμασκόθεν, εἰ δὲ τὸν λόγον δέχη, ἵνα τί ἡμεῖς ἐν αἰρέσει κατηγορούμεθα, εἰ ταῦτά σοι πράττομεν καὶ τὸν λόγον καὶ αὐτοὶ ὡς ἀγίου λόγον τιμῶμεν;" "τιμᾶ τις τὸ ἱερόν εὐαγγέλιον," ὁ πατριάρχης φησὶ, "λέγων μείζονα τοῦ υἱοῦ τὸν πατέρα. ἀλλ' οὐχ ἰκανὸν τοῦτο καὶ μόνον, εἰ μὴ καὶ ὀρθῶς ἐξηγοῖτο τὸ θεοπαράδοτον λόγιον. τί γοῦν εἰ καὶ ὑμεῖς δεχόμενοι τὸ ῥητόν στρεβλοῦτε τὴν ὑπονόησιν; ἄλλως τε δὲ καὶ ἀλληλένδετά εἰσι τὰ τῶν ἀγίων ῥητὰ καὶ ἀλληλόπλοκα, ἐπεὶ καὶ ἐξ ἑνὸς καὶ ἀπλοῦ πνεύματος διαφόρως ἐρρέθησαν. δεῖξον τοίνυν τὸν λόγον τοῦ 94 τον, ὃν ὑμεῖς λέγετε, συγκροτούμενον καὶ ἐξ ἄλλων. εἰ δ' οὐκ ἔχετε, καθὼς ἄρα οὐδ' ἔχετε, τί ἄλλο βούλεται ἢ τοιαύτη περι νόησις εἰ μὴ στρεβλοῦν τὸ ῥῆμα πρὸς διάνοιαν ξένην τῆς κοινῆς τῶν πατέρων ἐννοίας καὶ ἀπεμφαίνουσιν;" ταῦτ' εἰπόντος τοῦ πατριάρχου, καὶ μάλα γενναίως ἐνστάνας, ἐκεῖνοι πρὸς τὸ δεῦτερον ἀτονήσαντες πρὸς τὸ πρῶτον ἀπελογοῦντο, "τὸ μὲν τοῦ εὐαγγελίου ῥητόν, ὦ τᾶν," λέγοντες, "ἰδίαν ἔχει παρὰ τῶν πατέρων τὴν ἐξήγησιν πρόσφορον, καὶ κακὸς πάντως ὁ μὴ ταύτην δεχόμενος: τὸ δὲ προκείμενον τοῦτο ῥητόν ἐξ ἀνάγκης σημαντικὸν ἐννοίας ἐστὶ. δείκνυε τοιγαροῦν τὴν ἐξήγησιν, καὶ ἡμεῖς ἐψόμεθα. εἰ δ' οὐκ ἔχει, ἐπεὶ τὴν ἡμετέραν οὐ παρὰ δέχη, καὶ ἀκουσόμεθα." "ἐκεῖνοι τὸ ῥητόν" φησὶν ὁ πατριάρχης "ἐξηγοῦνται, οἱ δὲ ἐκ πατρὸς φασὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι." "καὶ τίς οὐ φρονεῖ τοῦτο;" φασὶν. "τοῦτο καὶ ἡμῖν ἀγαπητόν καὶ σωτηρίας ἐλπίς." "καὶ εἰ δέχεσθε τοῦτο" ὁ μέγας λογοθέτης φησὶ, "τί ἐκεῖνο προβάλλεσθε;" ὅτι καιρὸς ἀπῆται εἰς ἐθνῶν εἰρήνην τὸ ταῦτα λέγειν" φασὶ. "νῦν δὲ" φησὶν ὁ Βέκκος, "εἰ μὲν βούλεσθε, σιγητέον ἡμῖν τὸ ῥῆμα πολὺ τὸ τολμηρὸν ἔχειν δοκοῦν. εἰ δ' οὐκ ἔχει, ἀλλὰ παραβασίας περὶ τὰ ἱερά ἐγκαλουμένοις δόγματα αἰτία, ὡς οἶμαι, μείων ἀπολο 95 γεῖσθαι. καὶ δὴ πρόσχες μοι, κύριέ μου," φησὶ, "μέγα λογοθέτα: σὲ γὰρ ὀρώ (καὶ οὐχ ὑποτρέχων λέγω) διαλεκτικοῖς κανόσι χρώμενον καὶ κατὰ τὸ προσῆκον διαλεγόμενον." "ἀλλὰ μὴ θῶ πευε" ἐγκόψας φησὶν ἐκεῖνος. "μὴ γένοιτο" ἔφη. "ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ἐξεικονίζεις τὰ ἀνεικόνιστα φόβος μέγας, τῶν δὲ ἀγίων λεγόντων ἔπεσθαι, ἐχόμενος πάντως τοῦ προτειχίσματος, ἀσφαλῶς ἔξω ἐς ὅτι καὶ λέξω. ἥλιον ἀκτῖνα καὶ φῶς τῶν ἀνεικόνιστων εἰκόνα φέρουσι, καὶ αὐθις ὀφθαλμὸν πηγῆς, ὕδωρ καὶ ποταμόν. οὐχ οὕτω λέγουσιν ἐπὶ τῆς μακαρίας τριάδος οἱ θεολόγοι πατέρες; ἰδοὺ γοῦν,

ἥλιος, καὶ ἡ ἀκτὶς προσεχῶς ἐξ αὐτοῦ, δι' αὐτῆς δέ, πρὶν τι καινὸν παρεμπεσεῖν νόημα, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς ἐξ ἡλίου. ἄρ' ἡ ἀκτὶς ἢ ὁ ἥλιος αἴτιον; εὐθετεῖ μοι τὸν λόγον καὶ ὁ Νύσσης Γρηγόριος λέγων 20 τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας ὄντος 20, τουτέστι τῶν αἰτιατῶν, 20 πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου 20." πρὸς ὃν ἐκεῖνοι "καὶ οὐχ ὁμολογεῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον προσεχῆς τῷ πατρὶ, ὡσπερ καὶ τὸν υἱόν; καὶ ποῖα ἂν ἀκοὴ τὸ τοιοῦτον παραδέξαιτο, εἰ ὁ μὲν υἱὸς προσέχεται τῷ πατρὶ, τὸ δὲ πνεύματος τοπικῆ τινὶ διεχεῖα δίσταται, τῆς ἀτοπίας, εἰ γὰρ ὁ κύριος λέγει 96 γει 20 ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί 20, ἀλλ' οὖν εὐλόγον τὰ αὐτὰ λέγειν καὶ περὶ τοῦ πνεύματος, εἴπερ ὀρθοδοξεῖν βουλόμεθα, τὸ πνεῦμα ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν τῷ πνεύματι, καὶ αὐθις ἐν τῷ υἱῷ, καὶ ὁ υἱὸς ἐν τῷ πνεύματι. ἢ οὐ ταῦθ' οὕτως ἔχει;" Βέκκος "ναί" φησίν. "προσεχῆς μὲν ὁμολογεῖν τοῦ πατρὸς τὸ πνεῦμα, ὅτι καὶ ἀδιάστατον, ἐπεὶ καὶ τὸ φῶς προσεχῆς τῷ ἡλίῳ (ἔτι γὰρ ἔχομαι τῆς εἰκόνας), τῶν λῖαν εἰκότων ἐστὶ, καὶ οὐ διαμάχομαι· προσεχῶς δ' ἐννοεῖν τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ πατρὸς ὁ λόγος οὐ δίδωσι τῆς διαφορᾶς. τὸ μὲν γὰρ, φησί, προσεχῶς τοῦ διὰ τοῦ προσεχῶς· ὑμεῖς δὲ τοπικὰς διαστάσεις ἢ μὴν καὶ χρονικὰς ἐμβάλλοντες συνάγετε πάντως τὸ ἄτοπον. τὸ γοῦν γεννᾶσθαι καὶ τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀπορροήν τινα καὶ διέχειαν τοπικὴν σχεδὸν δίδωσιν ἐννοεῖν. ἀλλὰ τὸ ἀδιαστάτως προσκείμενον καὶ τὸ ἐξ ἐκείνου εἶναι δηλοῖ τὸν υἱόν, καὶ τὸ ἐκεῖ νῶ καὶ αὐθις εἶναι οὐκ ἀφαιρεῖται. οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πνεύματος νόει μοι. ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς εἰκόνας ὁ λόγος γινέσθω, ὡς ἂν ἀσφαλέστερον λέγοιμεν. ἀκτῖνα λέγομεν ἐξ ἡλίου, ἀποτομὴν ἐξ ἐκείνου ταύτης οὐκ οἶδαμεν. φῶς λέγομεν δι' αὐτῆς ἐξ ἡλίου, καὶ τὴν μεσιτείαν ἐννοοῦμεν, καὶ τὸ προσεχίζεσθαι τὸ φῶς τῷ ἡλίῳ διὰ τὴν τῆς ἀκτίνος μεσιτείαν οὐκ ἀπαρνούμεθα. διὰ τοῦ το καὶ ἐπιφέρει ὁ ἅγιος 20 τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας καὶ αὐτῶν 97 τῶν τὸ μονογενὲς φυλαττούσης, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς τοῦ πατρὸς σχέσεως μὴ ἀπειργούσης 20." ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Βέκκου, ὁ Ἀλεξανδρεὺς αὐτόθεν ἀπὸ τοῦ σκίμποδος πρὸς αὐτὸν ὡς "ἡμεῖς τῆς ἐκκλησίας κρατοῦμεν τὰ δόγματα, ἃ καὶ παρελάβομεν, ταῦτα δὲ λέγειν οὐκ ἐδιδάχθημεν. εἰ μὲν οὖν πλατικῶς ἐκράτει ταῦτα ἡ ἐκκλησία, οὐκ ἂν καὶ ἡμᾶς ἐξ ἀνάγκης διέλαθεν. ἐπεὶ δὲ ἀπλῶς τὴν πίστιν καὶ ἀπεριέργως ἔξομεν καὶ τὰ τῆς πίστεως δόγματα, οἷς ἄρα καὶ συνανετράφημεν, τί γοῦν ἰσχυρίζεσθε εἰσάγειν ἐν ἐκκλησίᾳ θεοῦ παρὸ παρελάβομεν λέγειν; γενέσθαι δὲ τῆς εἰρήνης, τὰ πολλὰ ταῦτ' ἀφέντας, ζυμφέρει." οἱ δὲ "ἀλλ' ἐγκαλούμεθα αἰρέσεως, δέσποτα." καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς "ναί" φησὶ τὸ συνιστᾶν θέλειν ἀσύνητες, κἂν ἀσφαλὲς ἦν, αἴρεσις ἂν λογισθεῖη. ὃ δὲ καὶ ἐατέον, παρακαλῶ, τῆς κοινῆς δόξης γεγονότας καὶ φανεράς, καὶ τῆς εἰρήνης, ὃ δὲ καὶ ζυμφέρει, καὶ ταῦτα τοῦ ἁγίου βασιλέως μεσολαβοῦντος." καὶ ὁ πατριάρχης εὐθὺς πρὸς αὐτοὺς "ἀλλ' ὑμεῖς φατέ ἰσοδυναμεῖν ἐπὶ τούτοις τῇ ἐκ τὴν διὰ, ὡς τοῦ ἁγίου λέγοντος 20 τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου 20 ὑμᾶς λέγειν καὶ ἐκ τοῦ πρώτου. ὃ δὲ καὶ ποῖον τρόπον ἀμαθίας οὐ παρελήλυθεν; ὅπου γε καὶ ἡ ἀδολεσχία μείζων καὶ προφανής. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ προσεχῶς, πῶς ἐκ τοῦ πρώτου; εἰ δὲ ἐκ τοῦ πρώτου 98 του, πῶς ἐκ τοῦ προσεχῶς; ὁρᾶτε εἰς ποῖα ἀρκύστατα πίπτετε, τὴν θεολογίαν καταρρυπαίνοντες." καὶ οἱ περὶ τὸν Βέκκον "ὁμολογοῦμεν τὸ παρατόλμημα, καὶ συγγνώμην αἰτοῦμεν. οὐδὲ γὰρ αὐτόθεν ἡμῖν ἡ ὀρμὴ τοῦ ταῦτα λέγειν ἐκ ματαίας ὀρέξεως, ἀλλ' ἦν τὸ παροτρῦναν αἴτιον. τὸ δ' ἦν νομιζομένη τῆς τῶν ἐκκλησιῶν διχονοίας διάλυσις, ὥστε ἐκείνων μὲν χρωμένων τῇ ἐκ ἡμῶν δὲ τῇ διὰ, προστιθέντων καὶ ἀμφοτέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῆς θεολογίας τόπου, οὐκ ἄλλως ἔχειν συμβιβάζειν, εἰ μὴ οὕτω λέγοιμεν. τί δαὶ διὰ τοῦτο παραβασίας ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἐφ' αἰρέσει κριθεῖημεν, ὡς ἀθετεῖσθαι μὲν χειροτονίαν, καταπλῦνεσθαι δὲ τὰ ἅγια, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τελεστικὸν ἅγιον ἀθετεῖσθαι μύρον καὶ παραρρίπτεσθαι, ὅτι ἡμῖν τετέλεσται; ἐπεὶ τοί γε" φασὶ "καὶ ὑμῖν παραβέβασται τι θεολογοῦσιν, ὡς δεῖξομεν. ἄρ' οὖν διὰ ταῦτα, ἀφέντες

ὕμῃν ἐγκαλεῖν, τὸ πᾶν ἀφανίσομεν;" καὶ τῶν εἰπόντων "καὶ ποῦ καὶ ἐπὶ τίσιν ἡμῖν παραβέβασται;" ἐκείνους ἐκβαλεῖν εὐθὺς χάρτην καὶ ἐμφανίζειν. καὶ τοὺς αὐθις ἀναγνόντας ἀρνεῖσθαι καὶ ἀναθεματίζειν τὸν λόγον, σχεδὸν δὲ καὶ αὐτὸν τὸν γράψαντα. ἀλλὰ τὸν Μοσχάμπαρα ἰδόντα ὁμο 99 λογεῖν ἑαυτοῦ τὸ σύγγραμμα εἶναι καὶ ἀπολογοῖσθαι πειρᾶσθαι. ἐφ' οἷς ὁ Βέκκος, μεθ' ὅσου εἶποι τις ἂν τοῦ χαριεντισμοῦ, "ἡμεῖς μὲν προσεδοκῶμεν σὸν εἶναι" πρὸς τὸν πατριάρχην φησίν· "εἰ δὲ μὴ σὸν ἀλλὰ τούτου, ὡς καὶ αὐτὸς ὠμολόγησε, ψύλλα τις ἐπικαθίσασα τῷ τῆς ἀμάξης ῥυμῶ οὐτ' ἀνασπᾶν οὔτε κατασπᾶν ἔχει τὴν πείρινθα." τοῦτο δ' εἶπε διωνυμουμένου τοῦ χαρτο φύλακος. "πλὴν εἰ δοίημεν ἄν" φησιν, "ὅποια τὰ ἐπιτίμια ἐπάξεις τῷ παραδογματίσαντι;" ἐπὶ πολὺ γοῦν τριβομένων τῶν λόγων, τὸν Βέκκον αὐθις ἐπενεγκεῖν "ἢ βούλεσθε, κἀγὼ τῆς εἰρήνης ὧν ἐραστής γνώμην οἶσω, ἀπλῶς καὶ ἀπεριέργως τοῖς λόγοις χρώμενος; ἡμεῖς μὲν οὖν τὰ τῶν ἀγίων ῥητὰ ἐπὶ καιρῶν εὐρόντες ζητούντων, ὡς ἀσφαλῶς ἔχοντα καὶ ὀρθόδοξα προσηκά μεθα. καὶ τὸν μὲν ὁμολογοῦντα ἐκ πατρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεσθαι καὶ ἀπεδεχόμεθα καὶ ἀποδεχόμεθα· λόγος γὰρ τοῦ σωτήρος καὶ τῆς συνόδου, καὶ ἡμεῖς καθ' ἑκάστην οὕτως ὁμολογοῦμεν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ πατρὸς δι' υἱοῦ λέγοντα ἐκπορεύεσθαι ὡς συνόδῳ πάσῃ τῇ ἐβδόμῃ ἐπόμενον ἀποδεχόμεθα καὶ αὐτόν, τὸν δὲ γε μὴ τιμώντα τὰ τῶν ἀγίων ῥητὰ τόλμης 100 γραφόμεθα. ἰδοὺ γοῦν σήμερον πάρεισι μὲν πατριάρχαι, πάρεισι δ' ἀρχιερεῖς καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοὶ εὐλαβεῖς καὶ τῶν λαϊκῶν οἱ ἐλλόγιμοι. θέλω καὶ ὀρθοδοξοῦσιν ὑμῖν κοινωεῖν, καὶ κοινῶς ὁπωσδήποτε τοῦ ὀρθοῦ σφαλεῖσι τὴν μεθ' ὑμῶν καταδίκην αἰροῦμαι παρὰ θεῶν κρίνοντι ἢ μόνος τὴν ἡμετέραν ἀσφάλειαν. τὸ γοῦν ὑμᾶς ἐμὲ ζητεῖν τε καὶ ἀναγκάζειν καὶ τοὺς μετ' ἐμοῦ ἀποβαλέσθαι δόγμα πατέρων, οὕτω δὴ παλαιὸν καὶ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὑμᾶς δὲ μηδὲν περὶ τούτων φροντίζειν, οὐ μοι δοκεῖ ἔχειν τὸ εὐλογον. ἔστι γὰρ καὶ ἐμοὶ εὐλάβεια μὴ πως παρασφαλῶ τοῦ ὀρθοῦ. ἀλλ' ἰδοὺ καὶ τὴν κατ' ἐμαυτοῦ γνώσιν ἀφείς ὅλως ὑμῶν γίνομαι, καὶ διδασκάλοις ὡσανεὶ τισι χρώμαι. ὑμεῖς προηγεῖσθε, κἀγὼ ἔψομαι πράττουσιν. ἐκτιθέσθω τόμος, καὶ ἀποπεποιήσθω τὸ δόγμα, καὶ ἀποβεβλήσθω τὸ δι' υἱοῦ, εἰ βούλεσθε. κἂν μὴ ἔψομαι καὶ αὐτός, καίτοι γ' εἰδὼς πατέρων ῥητὸν καὶ μέγαν ἐπηρητημένον τῆς παροράσεως κίνδυνον, αὐτὸς αἰτίαν ἔξω, εἴτε μὴν πεισμονῆς εἴτε μὴν καὶ αἰρέσεως· θέλω γὰρ σὺν ὑμῖν πᾶσι καὶ δικαιοθῆναι καὶ κατακριθῆναι. εἰ δ' ὑμεῖς μὲν διευλαβεῖσθε τὴν πρᾶξιν, ἡμῖν δ' ἐπιφορτίζετε τὴν ἀποβολήν, εὐλογον εἶναι πάντως, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκαῖον εἶπω, ὑμῶν διευλαβουμένων 101 καὶ διαμελλόντων καὶ ἡμᾶς δεδιέναι, μὴ πως παρασφαλεῖσιν ἡμῖν καὶ μόνοις τὰ τοῦ κινδύνου περιστήσεται." "ἀλλ' οὐ γεγράφαμεν ἡμεῖς" φασὶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἀπολογοῦμενοι. "ὕμῃν γέ γραπταὶ καὶ κεκίνηται. ὑμῖν καὶ ἀποβλητέον ταῦτα." "καὶ τί γε τὸ ἐμποδῶν;" οἱ περὶ τὸν Βέκκον, "ἐθαρρεῖτε," φασὶν, "ὅπου καὶ ἀδελφούς προσλήψετε θεραπεύσαντες." ἀλλ' οὐκ ἔπειθον λέγοντες. ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τραχυνθέντος κατ' ἐκείνου τοῦ πατριάρχου, ὡς καὶ ὕβρει διαλοιδορήσασθαι, τὸν Βέκκον παροξυνθέντα ἐκείνῳ μὲν εὐφυῶς ἐπιπλῆξαι, πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἐπιστραφέντα μεγαλοφώνως εἰπεῖν μεθ' ὄρκου ὡς εἰ μὴ αὐτὸς ἐξέλθοι τοῦ πατριαρχείου, οὐκ ἂν ποτε τὸν τῆς ἐκκλησίας καταστορεθῆσεσθαι κλύδωνα. καὶ οὕτως εἰπόντος, ὀργῇ ληφθέντα τὸν βασιλέα ἐξαναστήναι καὶ "τί δαί" φάναι ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας δεινοπαθήσαντα· "οὐκ ἀρκεῖ τὰ πρότερα, ἀλλὰ καὶ πάλιν τὴν ἐκκλησίαν ταραξέτε; καὶ δυσὶ περιβαλεῖτε πολέμοις, ἔνθεν μὲν ταῖς τῶν σχιζομένων προσβολαῖς, ἐκεῖθεν δὲ καὶ ταῖς παρ' ὑμῶν αὐτῶν ὡς εἰπεῖν ἐνευκαιρίαις, ὥστε κινδυνεύειν τὴν μίαν καὶ ἄρρηκτον ἐκκλησίαν καθ' αὐτὴν στασιάζουσαν ἐν τῷ ἐσθίειν τοὺς αὐτῆς ἀλλήλους 102 δαπανηθῆναι, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς ὁ Χριστὸς τὸ οἰκεῖον αἶμα ἐξέχευε." ταῦτα καὶ πλείω τούτων εἰπὼν δῆλος ἦν ἀλύων, μὴ εἰς καλὸν τι μῆδ' εἰς συμφέρον, ὃ δὴ καὶ προσεδόκα, καταληξάσης τῆς διαλέξεως.

τότε δὲ ὧδέ τις ἂν εἶπε πρὸς πλησίον ἄλλον, "ὦ πό ποι, ἧ μέγα δὴ τὸ ταῦτα κινεῖν καὶ ζητεῖν συνιστᾶν τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ἕκαστον, ἱκανὸν ὄν εἰ διαλυθέντος τοῦ κατὰ τὸν πάπαν σκανδάλου καὶ τᾶλλα πάντα συνδιαλύοιτο. νυνὶ δὲ ἄλλ' ἕκαστος τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητῶν, τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην οὐ φθάσειε πώποτε, ὡς ἐκεῖνοι." τὸ δ' ἐξ ὅτι προῆλθε, προϊόντες ἐροῦμεν. Ἐκείνους μὲν οὖν τότε τῆς συνόδου διαλυθείσης ἢ τοῦ Κο σμιδίου εἶχε μονή, πλήν ὑπὸ φρουροῖς καὶ φυλακαῖς προσηκούσας· οὓς δὴ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς εἰρηνεύειν ἠξίου, καὶ πᾶσαν δικαιολογίαν ἀφέντας διάγειν ἀνέδην καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ εὐμένειαν ἔχοντας. εἰ δ' οὖν, ἄλλ' ἐξορίας προσηπεῖλει καὶ κακουχίας ἐπαξομένας σφίσι· μηδὲ γὰρ εἶναι ἄλλως ἢ ὡς ἐτάχθη γίνεσθαι, αὐτοὺς δὲ φήμην κακὴν ἔχοντας παραπόλλυσθαι, εἰ μή γε μετανοήσαντες τῆς εἰρήνης γένωνται. ταῦτα τοῦ βασιλέως συχνάκις διαμνηυομένου καὶ ἀγαθὰ προτείνοντος, ἐκεῖνοι οὔτε πρὸς δέος τῶν λυπῶν προήχθησαν οὔτε πρὸς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπαγγελίας ἐμαλακίσθησαν, διευτονοῦντες δὲ πρὸς ἀμφοτέρωθεν ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρεῖχον πρὸς ὅτι δόξει τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐκεῖνο μᾶλλον περὶ 103 σομένους ἠδέως ἢ τοῖς οὕτω καταδικάζουσι σπεισομένους. ἐπὶ μᾶλλον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς παρωξύνετο ἀνευδότης μένοντες τὰ παράπαν. πάντων δ' ἀπορηθεὶς τῶν μαλάττειν ἐχόντων ψυχὴν τέλος ἐξορίας δικαιοῦν ἔγνω. καὶ δὴ πρὸς τὸ κατὰ δεξιὰ εἰσπλέοντι τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον φρούριον, τὸ οὕτω πῶς τοῦ ἀγίου Γρηγορίου ἐπιλεγόμενον, προστάσσει πλῶν χρησαμένους ἀπάγεσθαι. οὗ δὴ καὶ ἐγκλεισθέντες ὑπὸ φρουροῖς Κελτοῖς καὶ τινι τῶν ἐκπροκοιτούντων τῷ βασιλεῖ ἀφεῖντο, ὅσα τὰ εἰς χρεῖαν τῶν ἀναγκαίων ἀπρονόητοι, οὐδὲν πλέον ἀπονάμενοι βασιλέως, ὅτι μὴ μετὰ καιρὸν ἐπ' ἀνατολῆς ὁρμῶντος πατριαρχοῦντος Ἀθανασίου, τὸν τε κατὰ τὴν Ἐλενόπολιν περαιωθέντος πορθμόν, καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην ἐπ' αὐτοὺς πέμψαντος, ὃν καὶ εἰς πρωτοβεστιάριον ἀνεβίβασεν, ὁ μὲν ἑκατὸν χρυσίνους ἐνικανούτο, ὁ δὲ γε Μελιτηνιώτης πεντήκοντα. ὁ γὰρ τρίτος ὁ Μετοχίτης διὰ νόσον προκατήχθη ἐπὶ τὰ οἴκοι ἐκεῖθεν, βασιλέως προστάξαντος. (36) ἄλλ' ὅ με παρήλθε μικροῦ πρότερον γεγονός, βασιλεὺς τῆς πόλεως ἐξεληλακῶς προσβάλλει τῇ τῶν Νικητιάτων τῆς Δακιβύζης φρουρίῳ, καὶ τῷ τυφλῷ Ἰωάννῃ συμμίξας φιλοφρονεῖται τε τὰ εἰκότα, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον παρὰ τοῦ πατρὸς γεγονός αὐτὸς ἐπειράτο μαλάττειν ταῖς ὑποπτώσεσιν, ὥστε καὶ συγχωρηθῆναι παρ' ἐκείνου καὶ οἶον κραταιωθῆναι πρὸς τὸ βασιλεύειν ἐξ 104 ἀγαθοῦ σκοποῦ καὶ χρηστῆς διαθέσεως. αὐτὸς δὲ τῶν εἰς τρυφήν ἐκείνῳ καὶ ἄνεσιν προνοήσας ἀπαλλάττεται τὴν ταχίστην. τότε δ' ἐπιστὰς ἐκείνοις ὁ πρωτοβεστιάριος, Ἀθανασίου πατριαρχοῦντος, περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται, τὰ μὲν προγεγονότα καὶ διεμάλαττε, καὶ πολὺς ἐφαίνετο τοὺς ἄνδρας θωπεύων τε καὶ ὑποποιούμενος, καὶ δὴ τῆς πολλῆς μὲν ἐκείνους φρουρᾶς ἀνήκε, φρουροὺς δ' ἀφηρεῖτο, ἔστι δ' οὓς καὶ ἐνήλλαττε, καὶ ἀγαθὰς ὑπέτεινε τὰς ἐλπίδας, καὶ τὴν παρὰ βασιλέως ἡγγυᾶτο εὐμένειαν. ἔπειτα καὶ αὐτῷ βασιλεῖ καταχθέντες τοῦ φρουρίου ἀσμένως πάντη καὶ φιλοφρόνως ὠμίλησαν. ὡς γὰρ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἀπεδοκιμάζοντο, ὡς καὶ αὐτὸ μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, καὶ ἤδη διὰ ταῦτα ἔνσπονδοι ἦσαν, τὸ πᾶν τιθέντες ἐπὶ τοῖς ἐν θεῷ βραβευούσης ἀληθείας διαγνωμονήσουσι λογίοις οὗ σιν ἅμα καὶ εὐλαβέσι, τάξας βασιλεὺς τῆς αὐτῶν συνελεύσεως καὶ καιρὸν καὶ τόπον, τὸν μὲν μετ' οὐ πολὺ τὸν δὲ τὸ Λοπάδιον (ἐκεῖσε γὰρ ἐξήλαυνεν), ἐλευσομένου καὶ τοῦ τρίτου τοῦ Μετοχίτου, καθὼς καὶ ἠξίου, μετ' εὐμενείας τῆς πρὸς ἐκείνους ἀνα 105 χωρεῖ. ἔθαλπε γὰρ καὶ τούτους καὶ τὸν πρωτοβεστιάριον τὸ συμβάν περὶ τὸν Γρηγόριον, καὶ ἐλπίζειν ἐπήει σφίσι τὰ πρὸς εἰρήνην. τοῖς μὲν γὰρ οὐ πόνος ἦν ὀβελισθείσης τῆς αὐτῶν ἐξηγήσεως, ἐπεὶ καὶ ἡ τοῦ Γρηγορίου κατέγνωσται· καὶ ὅπου ἂν ἐκεῖνος τετάξεται, καὶ αὐτοὶ πάντως ταχθήσονται, ἐπεὶ καὶ ἄμφω εἰς θεοῦ μυστήρια παρακύψαντες τὸ ὀρθὸν οὐ κατέλαβον. καὶ τοῖς μὲν οὕτως ἐλπίζειν ἐπήει, ὁ δὲ γε πρωτοβεστιάριος ᾤετο ὡς

ἐκποδῶν γενομένου τοῦ δυσμεναίνειν πιστευομένου καὶ ταῦτ' ἀσπίσι παθόντος αὐτοὶ ῥαδίως πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ὁμονοήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· τότε δ' ἀπαχθέντων ἐκείνων εἰς ἕξο ρίαν, ὅσον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνων, ὁ βασιλεὺς ἠφροντίζεται καὶ ἐν ἀνακωχαῖς ἦν, δόξας τὸ ἐνοχλοῦν ὑπεξαγαγῶν.

37. Τοῦ δέ γε πειρατικοῦ κατὰ θάλασσαν πλεονάσαντος, ἐπεὶ τὸ ναυτικὸν παντελῶς ἀπήρητο, ἔτι δὲ καὶ τοῦ Σκυθικοῦ ὄρμᾶν ἠγγελημένου, (ὁ γὰρ Τερτερῆς οὐχ οἶός τ' ἦν, οὐχ ὅπως ἄλλοις, οὐδὲ ἑαυτῷ προσαρήγειν) πέμψας ὁ βασιλεὺς τοὺς μὲν πρὸς θαλάσση κατωκηκότας, ἔτοιμον θήραν προκειμένους τοῖς πειραταῖς, ἐνδοτέρω γῆς ἀναστέλλειν προσέταττεν ὡς ἐντεῦθεν ὑπεκδραμουμένους τὸ χαλεπὸν, τοὺς δὲ τὴν μεσογαῖον Θράκης τε 106 καὶ Μακεδονίας κατωκημένους, ἐπεὶ καταδραμουμένους ἦδει τοὺς ἐξελαύνοντας ἦν μὴ τις κωλύοι, ὃ δὴ καὶ ἀδύνατον τῆνικαδε κατεφαίνετο, τοῖς ἐκεῖσε φρουρίοις, οὐ πολὺ τὸ ἀσφαλὲς ἔχουσιν, ἐναπέκλειε. τὸ δέ γε Βλαχικόν, ὃ δὴ σχεδὸν ἀπὸ τῶν ἐξωτέρω τῆς πόλεως ἐς Βιζύην καὶ πόρρω εἰς πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖττον ποσοῦμενον παρατέτατο, ἔθνος δυσχωρίας χαῖρον καὶ βοσκήμασι προσανέχον, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ μάχαις εἰθισμένον ἀνδρῶν, ὑποπτειθὲν εἰς αὐτομολίαν ὡς τοῖς ἐξεληλακόσι καὶ αὐτὸ προσπεσούμενον, μετοικίζειν ἐπ' ἀνατολῆς ἔγνω κατὰ τὴν τῆς Βυζαντίδος ἀντιπεραίαν, πλὴν καὶ ταπεινοῦν ζημίαις, μὴ πως ἄρα καὶ ὑπερηφανοῖεν πλήθει τε καὶ δυνάμει θαρροῦντες, καὶ ἔνθεν μὲν ἐζημιοῦντο τὰ μέγιστα, ἔνθεν δὲ μετωκίζοντο ἀνοικτί, οὐχ ἦττον ζημίας ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν μετοίκησιν λογιζόμενοι. ζῶα γὰρ ἐκεῖνα καὶ κτήσις πᾶσα τὰ μὲν εὖωνα προύκειντο τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ καὶ τὸν τόπον ἀλλάξαντα καιρῷ χειμῶνος καὶ 107 τότε παντελῶς διεφθείροντο. κτήσις δὲ τούτων ἢ μὲν διηρπάζετο, ἢ δέ γε καὶ περιοῦσα κακῶς παραπώλλυτο, ὥστε μὴ οἶους τ' εἶναι ἐγχεροῖεν ἐκεῖ, ἀλλὰ τοῦ κακοῦ παραδραμόντος αὐτοῦ καὶ αὐθις τὴν ἰδίαν ἀπολαμβάνειν, συχνῶν χρυσίων καταβολαῖς ἐξωνησαμένους τὴν κατοικίαν. τότε δὲ δεῖσας καὶ περὶ τῷ τοῦ βασιλέως σώματι ὁ κρατῶν, μὴ ἐξελθόντες οἱ Σκύθαι καὶ τὸν τόπον καταδραμόντες σὺν πολλοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο λαβόντες, ἦν μὴ τις πολλοῦ ἐξωνοῖτο, ὡς αὐτοῖς δόξοι βασιλικὸν σῶμα πωλοῦσιν, αἰσχύνωσι καὶ λυμῆνωνται, πέμψας τῆς μὲν περὶ ἐκεῖνο φυλακῆς τοὺς ἐκεῖ ἀνίει, ὧν πρῶτος ἦν ὁ ἐκτομίας Ἰονοπολίτης καὶ μέγας δρουγγάριος, ὃς καὶ τὸν ἱερομόναχον Ἀθανάσιον κατὰ τὰ τοῦ Γάνου ὄρη ἐνδιατρίβοντα, πρότερον τῷ πορφυρογεννήτῳ συσταθέντα, παρ' οὗ γε καὶ πλεῖστα εὐηργέτητο, τῷ βασιλεῖ συνιστᾷ. τὸ δέ γε σῶμα προστάσσει φέροντας τῇ κατὰ Σηλυβρίαν τοῦ σωτήρος μονῆ ἐν αὐτῷ τῷ ναῶ αὐτῇ λάρνακι καταθεῖναι. καὶ τὸ μὲν οὕτως ἀνακομισθὲν τοῦ Βουλγαροκτόνου βα 108 σιλέως ἐτέρωθεν, ὃν ἐκ τοῦ ἑβδόμου παρημελημένον μεταγαγῶν ἐκεῖνος ἐκεῖσε πάλαι κατέθετο, τίθεται καὶ αὐτός. ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς τὰ περὶ τοῦ Ἀθανασίου μαθὼν, ὅσα δὴ καὶ ἀρετῆ χαίρων, καὶ μᾶλλον πείθοντος τοῦ καιροῦ, τὴν τοῦ μεγάλου οἰλογαριαστοῦ παλαιὰν προσνείμας μονὴν παρ' ἑαυτῷ εἶχεν ὁσάκις ἠθέλεν. εἰ γὰρ καὶ προσυνέστη τῷ πορφυρογεννήτῳ καὶ παρ' ἐκείνου μεγαλοπρεπῶς ἐθεραπεύετο, ἀλλὰ καὶ βασιλεῖ προσαχθεὶς ὕστερον οὐδὲν ἦττον τῆς παρ' αὐτοῦ εὐμενείας ἐτύχανεν.

{B.} Τὰ μὲν κατὰ τὸν Βέκκον οὕτω τετέλεστο, μελίσης δὲ τρόπον ἐνεικῶς τὸ κέντρον ἀπήλλαττε. σφίσι μὲντοι φροντὶς ἦν οὐ μικρὰ ὅπως κατ' ὀρθόδοξον νοῦν τὸ τοῦ Δαμασκόθεν πατρὸς ῥητὸν ξυμβιβάσειαν, ὡς μήτε κατὰ Βέκκον ἐξηγουμένους φρονεῖν μήτ' ἔξω πάλιν τῶν ὑπονοουμένων φέρεσθαι. τὸ γὰρ κατὰ τὸν Μοσχάμπαρ καὶ αὐτοὺς λέγειν ὡς νόθον δὴ τὸ ῥητὸν καὶ ὡς ἐν τισὶ τῶν βιβλίων οὐ φέρεται τὸ κεφάλαιον, οὐ ξυνητὸν ἐδόκει· 109 προσίστατο γὰρ ἢ τῆς ἱεραῆς ὀπλοθήκης βίβλος, φέρουσα καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀνάγραφτον καὶ γε τὸν γεννήτορα μαρτυροῦσα,

πλήν οὐκ ἔχουσα πλέον εἰς θεραπείαν ἢ τὸ προφέρειν ἐν ταύτῃ τὸν Κομνηνὸν Μανουὴλ βασιλέα ὡς οὐκ ἐξ υἱοῦ ἀλλὰ διὰ λόγου τε καὶ υἱοῦ ὁ θεολογῶν ἀπεφήνατο. εἶχε δέ τι καὶ ἄλλο εἰς τὴν κατὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Βέκκον συνηγορίαν τοῖς ἀντιλέγουσι συναιρόμενον, καὶ ὄπλον ἀντικρυς ἰσχυρόν, ὃ συναπολέσθαι ἀνάγκη ἦν ὀβελισθέντος τοῦ κεφαλαίου. φησὶ γὰρ ἐκεῖσε ὁ ἅγιος "ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ τὸ πνεῦμα οὐ λέγομεν," ὃ καὶ ἄμφηκες ξίφος ἐδόκει τοῦτο μὲν Ἰταλοῖς τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἐκείνοις συνηγοροῦσι τῷ μεταμείβειν τὴν πρόθεσιν. εἰ γὰρ ἅπαξ τὸ ἐκ τοῦ υἱοῦ ἀπὴ γόρευται, ἀποκέκλεισται πάντως καὶ ἡ διὰ τῆς ἀντιπεριχωρήσεως τῶν προθέσεων θεραπεία τοῖς Ἰταλοῖς. τὸ γὰρ τοῦ μεγάλου Μαξίμου, ὅπερ ἐκεῖνος πρὸς Μαρίνον φησιν ὡς δῆθεν συμμίζας τοῖς Ἰταλοῖς καὶ μαθῶν ἐξ ἐκείνων τὸν νοῦν τῆς προσθήκης, τὸ "ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν τὸν μονογενῆ σφᾶς ἀπέδειξαν τοῦ πνεύματος λέγοντας, ἀλλ' ἵνα τὸ δι' αὐτοῦ προῖεναι δηλώσωσι καὶ ταύτῃ τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσι," ὅπου καὶ δυσὶ κεφαλαίοις ἐκείνων ἐπιλαβέσθαι τοὺς τῆς ἀνατολῆς πρὸς 110 Μαρίνον παρίστησι, τὸ γοῦν τοιοῦτον ῥητὸν ἀντιπεριχώρησιν τοὺς προθέσεων φέρον οὐδ' ὄλως ἐδέχοντο, ὡς μὴ τῆς ἐπιστολῆς ἐξ ὀλοκλήρου εὐρισκομένης ἐν βίβλοις, ἀλλὰ τι μέρος ἐκείνης περὶ τῶν δύο κεφαλαίων διαλαμβάνον ἐφ' οἷς οἱ τῆς ἀνατολῆς τῶν δυτικῶν ἐπελάβοντο, ἐνὸς μὲν καὶ πρώτου τοῦ μὴ τὴν ἄμαρ τωλὸν σάρκα ἀναλαβεῖν τὸν τοῦ θεοῦ λόγον τε καὶ υἱόν, ἀλλὰ τὴν πρὸ τῆς παρακοῆς τοῦ Ἀδάμ ἀναμάρτητον, δευτέρου δέ γε ὡς αἰτίαν τῷ μονογενεῖ προσαπτόντων ἐπὶ τῇ ἐκπορεύσει τοῦ πνεύματος ὧν τὸ μὲν ἐν καὶ πρώτον συνόλως ἠρνήσαντο, τὸ δέ γε δεύτερον, τοῦτο δὴ τὸ προκείμενον, ἐθεράπευον, ὡς εἰ καὶ λέγοιεν ἐκ πατρὸς καὶ υἱοῦ τὸ πνεῦμα, οὐκ αἴτιον πάντως φρονοῦσι τὸν μονογενῆ, ἀλλ' ἵνα τὸ συναφές καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσι. τὴν γοῦν τοιαύτην ἀντιπεριχώρησιν τῆς προθέσεως, ἐπεὶ οὐκ ἐνεκρίνετο τοῖς γνησίοις τοῦ θείου Μαξίμου τὸ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης τεμάχιον, ἀπαράδεκτον ἔγνωσαν ἔχειν. μόνω δ' ἐχρῶντο τῷ τοῦ Δαμασκόθεν πατρὸς, τῷ "ἐκ τοῦ υἱοῦ δὲ οὐ λέγομεν," ὃ δὴ συνεξαιρεῖσθαι τῷ κεφαλαίῳ καὶ σφόδρ' ἐκινδύνευε. διὰ τοῦτο καὶ δεχόμενοι τὸ κεφάλαιον καὶ ὡς ἀγίου τὴν λέξιν ἔχοντες τὴν θεραπείαν ἐζήτουν κατὰ τὸ ὀρθὸν τοῦ δόγματος, καὶ τόμον γράφειν ἠροῦντο καὶ λογογραφεῖν τὴν 111 εὐσέβειαν. σοφῶ γοῦν δοκοῦντι τῷ πατριάρχῃ, καὶ ὑπὲρ πολλοὺς ταῖς ἀληθείαις ὄντι, τὴν τοῦ τόμου γραφὴν ἐπέτρεπον στήλην καὶ εὐσεβείας ἔσεσθαι νομιζομένην καὶ τῆς τῶν παρεγκλινάντων δῆθεν κακίας τοῖς ὀψιγόνοις. καὶ δὴ τὴν πρᾶξιν ὑποστάς ὁ πατριαρχεὺν γενναῖον τόμον συντίθησι, τοσοῖσδε κεφαλαίοις ἅμα μὲν ἐπειλημμένος τῶν λεγόντων ἅμα δὲ καὶ τούτους οὕτως ἔχοντας ἀποβαλλόμενος. τοῦτον ἐπ' ἐκκλησίας πρότερον ἀνεγίνωσκον, καὶ ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναβάς τις καθ' ἕκαστόν τε κεφάλαιον τὴν ἀποβολὴν ἐδήλου μεγαλοφώνως κατ' ὄνομα τῶν οὕτω λεγόντων καὶ δοξαζόντων, μετέπειτα δὲ αὐτὸς βασιλεὺς διὰ κινναβάρως καθυπέγραφε, εἶτα δὲ πατριάρχης καὶ ἐφεξῆς οἱ ἄρ χιερεῖς. ἐπὶ δὲ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐλθόντες, ἐπεὶ κάκεῖνους ὑποσημαίνεσθαι τὸν τόμον ἠβούλοντο, καὶ μᾶλλον ἐκείνους ὡς ὑποπευομένους, ὡς ἔλεγον, εὐθὺς ἀνενδότους εὐρισκον καὶ ὡς εἶχον ἐνισταμένους. πλήν γὰρ ὀλίγων, καὶ τούτων ὅσοι τυχὸν καὶ σχιζόμενοι πρότερον θερμοὶ συλλήπτορες ἦσαν τῶν ὕστερον, οἱ λοιποὶ πάντες οὔτε θωπείαις καθυπήγοντο οὔτ' ἀπειλαῖς ὑπεκλίνοντο, ἀλλ' ἰσχυρὸν ἦν σφίσι εἰς ἀπολογίαν τὰ χθὲς τελεσθέντα. 112 εἰ γὰρ μηδὲν ἐκουσίως οὐδ' ἀρεσκείαις πάσαις ἀλλ' ἀπειλαῖς καὶ κολάσεσιν ὑπογράψαντες τοσοῦτον ἐπειράθησαν τῶν δεινῶν, ἐκεῖνων κρινόντων, καὶ γε πειρῶνται, καὶ ταῦτα μηδ' ἐπὶ δόγμασιν ὑπογράψαντες, τίνες γένοιντ' ἂν αὐθις, εἴγε δόξοι τισὶ (πολλοὶ δ' οἱ λοχῶντες) καὶ τὸν τόμον καταϊτιάσαιντο; καὶ εἰ ταῦτα γένοιτο, τίς ἂν ἐξελέσθαι ἡμᾶς, φασί, δυνατὸς τῆς ἐκείνων κρίσεως; ταῦτα τοῖς τῆς ἐκκλησίας λέγουσι πολλοὶ μὲν τινες ἦσαν ἐκεῖνοι

γινόμενοι τὴν διαφορὰν ἀντεπάγοντες τῶν πραγμάτων καὶ πρὸς τὴν ὑπογραφὴν ἐρεθίζοντες· ὡς δ' οὐκ ἔπειθον συχνὰς προσβολὰς ποιούμενοι, εἰς ὑποψίαν ἐμβάλλοντες ὧν οὐκ ἤδεισάν ποτ' ἐκείνοι, τοῦ κοινοῦ συνεδρίου ἀπήλων καὶ ὡς ἐχθροὺς ἔκρι νον. οἱ δὲ τὴν μετ' ἐκείνων ὁμιλίαν, τοιαῦτα ζητούντων τε καὶ λεγόντων, ἐρημίαν οἴομενοι, τὴν δ' ἐρημίαν τὴν ἀπ' ἐκείνων οἶον ἀσφάλειαν, περιήρχοντο πλανῆτες, ἐστερημένοι μὲν τιμῆς ἐστερημένοι δὲ προσόδου πάσης, καὶ τὸ εἰκαῖον τῆς διατριβῆς 113 τῆς καθ' αὐτοῦ τάξεως ἀνθαιρούμενοι. ὡς δὲ καὶ αὐθις προσεκαλοῦντο καὶ ἀνεκρίνοντο καὶ πάλιν αὐθις, καί γε μῶμον σφίσι καὶ τὸ τοῖς προτέροις προσκεῖσθαι δοκεῖν κάκεϊ τὸν νοῦν ἔχειν ἐπήγον ὡς ἔγκλημα μέγιστον, οἱ μὲν οὐδ' οὕτως ἤθελον ὑποκλί νεσθαι, ὑπόνοιαν ἀνυπόστατον προτιμώντες προφανοῦς ὄρω διάς, μὴ ἀκριβῶς εἰδότες ὅ τι καὶ ὑπογράψοιεν. ἦν γὰρ ἐν τῷ τόμῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ τοῦ ῥητοῦ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ ἐξήγησις οὕτως ἔχουσα "εἰ δὲ καὶ παρὰ τῷ θεολογικωτάτῳ Δα μασκηνῶ τὸ διὰ λόγου εὔρηται προβολεύς, οὐ τὴν εἰς τὸ εἶναι καθαρῶς τοῦ πνεύματος πρόοδον ἢ λέξις δηλοῦν βούλεται, ἀλλὰ τὴν εἰς αἴδιον ἔκφανσιν." τοῦτο δ' ὅ τι σημαῖνοι, οὐκ ἔχειν εἰδέναί ἔφασκον, καὶ τὴν διαφορὰν ἐζήτουν μαθεῖν τῆς τ' εἰς τὸ εἶναι πρόοδου καὶ αἰδίου ἐκφάνσεως, ἵνα τὴν μὲν τῶν λέξεων ἀποβάλλωνται τὴν δ' ἐνστερνίσωνται· εἶναι γὰρ αὐτοῖς δοκούσας τὰς λέξεις ταυτοδυνάμους, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόοδον καὶ τὴν εἰς αἴδιον ἔκφανσιν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες εἰς τέλος ἀνθὶ 114 σταντο· ἔνιοι δ' ἀσφάλειαν παρ' ἐκείνων ζητήσαντες ἔγγραφον, ἢ μὴν ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς θεολογίας τὴν λέξιν, καὶ αὐτοὺς ἐκεῖ νους, εἰ μὴ παρ' ἀνθρώποις, ἀλλὰ γε παρὰ θεῶ κρίνοντι τὸν λόγον ὑπέχειν, οὐ πατριάρχην μόνον ἀλλὰ καὶ ἀρχιερεῖς τοὺς εἰς διδασκάλων τεταγμένους ἀξίαν, ταῦτα ζητήσαντες καὶ λαβόντες ὑπέγραφον.

2. Ὀλίγον τὸ μεταξύ, καὶ εἰς χεῖρας γεγωνῶς ὁ τόμος τῷ Βέκκῳ παρέκνιζεν ἀντιξύειν τὸν ξύοντα. καὶ δὴ κὰν πολλοῖς μὲν ἄλλοις τοῦ τόμου ἐπελαμβάνετο, ταύτην δὲ μάλιστα τὴν ἐξήγησιν μὴ καλῶς ἔχουσαν τῆς ἐννοίας ἐπειρᾶτο δεικνύειν, ὡς ἢ μὴ ὁμωνυμιζομένου δῆθεν τοῦ προβολέως καὶ ποτὲ μὲν εἰς αἴτιον ἐκλαμβανομένου ποτὲ δὲ εἰς δότην καὶ χορηγόν τε καὶ ἀπλῶς παροχέα, ἢ εἰ μέλλοι ἀπλοῦν τὸ προβολεύς συντηρεῖσθαι, μιᾶς ἐννοίας δηλωτικὰς εἶναι ἀνάγκη καὶ ἀμφοτέρας τὰς λέξεις, τὴν τε εἰς τὸ εἶναι πρόοδον καὶ τὴν εἰς αἴδιον ἔκφανσιν, καὶ οὕτως εἰς ταῦτόν συντρέχειν ἐκείνῳ τὸν ὡς δῆθεν διαφερόμενον. τοῦτο γράψας καὶ πέμψας τισὶ τῶν αὐτοῦ παρεῖχε τὴν περὶ τούτων κρίσιν τοῖς ὀρθῶς ἐξετάζειν ἐθέλουσιν. οὐ μὴν δὲ ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ 115 νους ἐλελήθει πάντως τοιαῦτα γράφων ἐκεῖνος, ὀργὴν δὲ ταῦτα καὶ μόνην τέως καὶ τοῦ ἀντιλυπεῖν ὄρεξιν ᾤοντο εἶναι καὶ ἠφρον τίστουν καὶ κατημέλουν γράφοντος. πολὺ δ' ὑφείρπε τοῦτο ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου, περὶ μὲν τοῦ καθ' αὐτόν ὑποστελλομένου τῶν ἀκουόντων ἐκάστου, ὡς μὴ δοκοῖεν ἀφ' ἑαυτῶν μέμφεσθαι, δεῖν δὲ καὶ ὡς ἐνήν προσέχειν λεγόντων, μὴ πως ὁ λόγος ἔχοι τὸ πιθανόν καὶ μέσον δυοῖν ἐριζόντων αὐτοῖ κινδυνεύοιεν. ἔφερε δὲ πολλοῖς νοῦν ἢ τοῦ Βέκκου ἀντίρρησις, καὶ ἐφυλοκρύνουν ἀκρι βῶς τὴν ἐξήγησιν, καὶ μᾶλλον ὅτι οὐδ' αὐτοῖ γε οἱ ὑπογράψαντες ἐπ' ἀσφάλειαν ὑπέγραφον, ἀλλὰ τῷ παρ' ἐκείνων ἐπεριδόμενοι γράμματι.

(3) συμβάν δέ τι καὶ περὶ τὸν ἔσκαμματι σμένον χαρτοφύλακα (ὁ γὰρ Μοσχάμπαρ καὶ προαπέστη ἅμα μὲν ὀφφικίου ἅμα δὲ καὶ πατριάρχου, μικροψυχῆσας ἐπὶ τισι, καὶ διὰ ταῦθ' ἐπόμενον ἑαυτῷ καὶ τὸν πεντεκκλησιώτην εἶχεν) ἐπέρρωσε κάκεινου τὴν περὶ τὸν πατριάρχην δυσμένειαν, καὶ γ' οὐχ οἰοί τ' ὄντες αὐτῷ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν τόμον ἀπειδον, 116 δόξαν ἀσφαλείας δογμάτων, μὴ κενὴν διαφορὰν παρὰ πολλῶν ἀποίσεσθαι προνοούμενοι. καὶ δὴ παρασπαίρουσαν ἔτι ὀρῶντες τὴν παρὰ τοῦ Βέκκου τῷ τόμῳ μέμψιν, τοῖς γεγραμμένοις ἐπιφύεντες καὶ οὗτοι τὴν μάχαιραν ὤξυναν. ὀρμαῖς γοῦν παρακροτηθέντες μείζοσι καὶ τοὺς

δοκοῦντας προκαταλαμβάνουσι τῶν ἀρχιερέων, ὧν καὶ μείζους καὶ πρῶτοι ὁ Ἐφέσου τ' ἦσαν Ἰωάννης ἔτι ἀπῶν, ὁ Κυζίκου Δανιήλ καὶ ὁ Φιλαδελφείας Θεόληπτος, ὃς δὴ καὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ πολλὴν καὶ μεγάλην εἶχε κατὰ πληροφορίαν τὴν οἰκειότητα. οἳ δὴ καὶ μέχρι μὲν τινος καὶ αὐτοὶ διερχόμενοι τὰ τοῦ τόμου οὐ προσαπεδέχοντο τὴν ἐξή γησιν. τὸ γοῦν ταυτίζει τὴν τε πρόοδον τὴν τ' ἔκφανσιν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν γράψαντα καταμέμφεσθαι ὡς ταῦτα τῷ Βέκκῳ δοξάζοντα, οὐκ ἔκρινον ξυνετὸν οὐδ' ἄλλως εὐσχημον καὶ εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσωπον· δοκεῖν γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐντεῦθεν ἐπὶ κακίαις εὐθύνειν τὸν Βέκκον καὶ οὐ διὰ δογμάτων παραβασίαν, οἷς ὅτι καὶ αὐτοὶ ἀληθείας ἀνάγκη συνελαινώμενοι τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ θεολογοῦσι, καὶ ὃ φεύγειν ἔδοξαν βασκανίας χάριν, τοῦθ' ὁμο 117 λογοῦσιν ἀληθείας ἔνεκα. τὸ γοῦν οὕτω τὸν τόμον κατατιτῆσθαι οὐκ ἔγνωσαν δεῖν· τὸ δ' ὅτι τὸ προβολεὺς ὄνομα, ὃ ἰδιοτρόπως παρὰ τῶν πατέρων ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ πνεύματος παραλαμβάνεται ὡς περὶ καὶ τὸ γεννήτωρ ἐπὶ τοῦ αἰτίου τοῦ μονογενοῦς λόγου, αὐτὸς ὁμωνυμίας ἐπὶ τῆς ἀπλῶς ἐκφάνσεως ἐξελάβετο καὶ οὐκ ἐπὶ τῆς αἰτίας τοῦ πνεύματος καθαρῶς, ἦν καὶ πρόοδον λέγων τὴν λέξιν ἀπέφασκε, τοῦτ' οὐκ ἠφίου ἀκαταιτίαν, καὶ παραβασίας ἐκείνον ἐντεῦθεν δογμάτων ἐγράφοντο. τὸ μὲν οὖν ὑπ' ὃ δόντα παρὰ τούτων καὶ ἔτι ἐφεῖρπε, τὸ δὲ καὶ ἀναφανδὸν λέγειν πρὸς πάντας αἰ ἐπὶ τῷ τόμῳ ὑπογραφαὶ σφῶν οὐκ ἐπέτρεπον. ἐζήτησαν οὖν εὐπρεπῆ καταστῆσαι τὴν κατηγορίαν, καὶ δεῖξαι τὸν Βέκκον Νέσσον ἄλλον ἄντικρυς, ὃς δὴ καὶ μετὰ θάνατον τὸν μέγιστον Ἡρακλέα κατηγονίσαστο. καὶ ταχὺ παρέσχεν αἰτίαν οὐκ οἶδα εἴτε γ' ἢ τύχη εἴτε μὴν τὸ δαιμόνιον μήνιμα.

(4) μοναχὸς γάρ τις Μάρκος τοῦνομα, ἐκ γένους ἐξωτέρου Ῥωμαίων ὧν καὶ πρὸς λόγον φιλοτιμούμενος, συνήθειαν ἔχων ἐκ τοῦ πάλαι πρὸς πατριάρχην φοιτᾶν αὐτῷ καὶ διδάσκεσθαι, τότε δόξαν ἐκεῖ 118 νῶ, οὐκ οἶδα πόθεν, συνιστᾶν αὐτὸν ἐκ λογογραφίας τὰ δόγματα, γράψας ὡς δῆθεν τὰ εἰς ἀντίρρησιν ἐμφανίζει τῷ πατριάρχῃ. ὃ δ' ἀνά χειρας λαβὼν τε καὶ διελθὼν καὶ τισιν ἐπιστήσας, καὶ ὡς εἶωθε πάλαι ποιεῖν, διδασκάλου τρόπον χερσὶν οἰκείαις τιν' ἄττα διορθώσασμενος ἀποδίδωσιν. ἐντεῦθεν ὁ Μάρκος λαβὼν τὰ πιστα ὡς τις εἶναι δόξας καὶ ὑπὲρ δογμάτων γράψας, τὸ γραφὲν ἐνεφάνιζε τοῖς πολλοῖς θαρρύντως, προστιθεὶς ὡς καὶ πατριάρχῃ ἐμφανίσαιε τοῦτο καὶ ἐκεῖνός τινα διορθώσαιεν, ἐγκαθιστῶν ἐν τεῦθεν τὰ τῆς ἐκδόσεως. ταῦτα λαβοῦσί τισι, καὶ μαθοῦσιν ἐκεῖθεν ὡς καὶ αὐτὸς ὁμωνυμίζει τὴν λέξιν τὴν προβολεὺς, ἄφυκτον ἔχειν τὸν πατριάρχην ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ἐδόκει· εἶναι γὰρ κάκεινον ταῦτα φρονοῦντα, οἷς ὅτι λαβὼν εἰς χειρας τὰ γράμματα καὶ διεξελεθὼν ἄλλα μὲν διορθώκει καὶ οἰκείοις γράμμασι διεσήμηνε τὴν διορθώσιν, αὐτὴν δὲ τὴν λέξιν ἀκαταιτίαν εἶα σεν, ὥστε τὸν ἐν τῷ τόμῳ γρίφον, ὡς ἂν τις εἶπη, καὶ τὸ τῆς γνώμης γλαφυρόν τε καὶ ὑπουλον ἐν τῷ τοῦ Μάρκου παραγυμνώσασαι καὶ δεῖξαι γράμματι. ταχὺ γοῦν τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα λαβὼν ὁ Θεόληπτος, ἐπιστὰς τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ, ἀνδρὶ λογίῳ καὶ περὶ τὴν τῶν δογμάτων ἐκκασιμένῳ, ὥστε πολλοὺς πιστεύειν, 119 ἀσφάλειαν, ἐκφανίζει, καὶ μεθ' ὅσης εἶπης τῆς ἐπιστάσεως διεξήρχετο, καὶ γε προοικονομησάμενος τὸ κακόδοξον ἐκ πολλῶν, εἰ οὕτως ἔχοι καὶ αὐτῷ ξυνδοκοίη, διεπυθάνετο. καὶ τὸν ὁμολογεῖν παραυτικά, καὶ καταρριπτεῖν τε καὶ ἀποβάλλεσθαι ὡς κακῶς ἔχον καὶ τολμηρῶς τὸ σύμπαν. ταῦτ' ἐκείνου διευλαβουμένου περὶ τὰ γράμματα ὡς τὸ μέγιστον ἔχοντα σφάλμα περὶ τὰ δόγματα, τὸν Φιλαδελφείας αὐτίκα τὸν τόμον ἐξενεγκεῖν, καὶ "τί γε ἄλλο" φάναι "δοκεῖ σοι πρὸς ταῦτα τὸ παρὰ τοῦ πατριάρχου λεγόμενον;" ἐπέστησε κάκεινος εὐθὺς τῇ λέξει, καὶ τὰ αὐτὰ ὠμολόγει, καὶ ἀγνοίας τὸν πατριάρχην μεγίστης ἐγράφετο. καὶ τὸ πρᾶγμα δῆλον τοῖς πολλοῖς γεγονὸς μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν βασιλικῶν ἀκοῶν ἄνειςιν. ὃ δὲ καὶ αὐτὸς ἐπιστήσας τοῖς λεγομένοις, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους βλέπων τοὺς κατατιτωμένους, δεῖν ἔγνω διορθοῦν τὸν λόγον πρὸς ὃ τι

καὶ δόξοι τὸ εὐσεβέστα τον· μηδὲ γὰρ εἶναι καλὸν αὐτοὺς ἄλλοις ἐγκαλοῦντας παραβα σίας περὶ τὰ δόγματα ἐνέχεσθαι γε καὶ τούτους καὶ κακῶ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι δοκεῖν. ταῦτα τοῖς περὶ τὸν πατριάρχην οὐκ ἦν ἀγνοεῖν, ἀλλὰ κάκεῖνος ἀκούει τὸ δρᾶμα, καὶ οὐκ ἀνεκτῶς ὕβριο 120 παθῶν εἶχεν, εἰ τοιοῦτος ὢν ἐν λογίοις καὶ τοιοῦτος δοκῶν ἐν δογμάτων ἐπιστήμη παραβασίας καὶ αὐτὸς ἐγκαλοῖτο, καὶ τῆς μεγίστης, ὡς ἔπειθον. ὅθεν καὶ ἀξιούμενος διορθοῦν τὸ σφαλὲν αὐτός, ἐν δεινῶ ποιούμενος τὸ σφάλμα ὁμολογεῖν ἐν τοῖς αὐτοῦ γράμμασιν, οὐκ ἐπέιθετο, ἀλλὰ καὶ προσωργίζετο ὑπερηφανῶν. τὸ δ' ἐντεῦθεν προσιόντες βασιλεῖ πεισμονῆς ἐνεκάλουν καὶ γ' αἰ ρέσεως, καὶ ἀπεσχίζοντο κατ' ὀλίγον ἐκείνου ὡς μὴ ἀγνοία δῆθεν καὶ ξυναρπαγῇ περιπεσόντος, ἀλλὰ καὶ γνώμη.

(5) τὰ γὰρ πρὸ τοῦ ἠπειγόν τούτους τοιούτους εἶναί τε καὶ φαίνεσθαι. τὰ δ' ἦσαν πρῶτον μὲν τὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου, ὃν πολλοῖς ὑπῆγον τοῖς χαλεποῖς πρότερον, μέχρι καὶ αὐτῆς ἐξορίας περιστάντες τὴν δριμύτητα τῶν κακῶν, ἐφ' ᾧ τὸν τόμον καθυ πογράψειε, κἂν ἐκεῖνος μετὰ πολλὰς ἐπηρείας τὸν μὲν τόμον, ὡς μὴ δοκιμάζειν ἔχων ὡς ἄλλοεθνῆς καὶ τῶν ἡμετέρων δοκῶν ἀξὺ νετος ὁ τοσοῦτος τὴν γνώσιν, παρεθεώρει, ἄλλην δέ τινα ὁμο 121 λογίαν ἐξ ἑαυτοῦ ἔγραφε καὶ ὑπέγραψεν, αὐτὴν δὴ τὴν τῶν ἀγίων καὶ κατημαξευμένην, μηδὲν τὸ ἀσαφές καὶ ὑπονοούμενον ἔχουσαν. δεῦτερον τὸ κατὰ τὸν Ἀντιοχείας Ἀρσένιον, πῶς μόνον ἀκουσθὲν συσταθεὶς ἐπ' ἐκκλησίας τῷ ῥηγὶ Ἀρμενίας τὰ ἔσχατα κατεγνώσθη καὶ τῶν διπτύχων ἐξεβάλλετο. καὶ βασιλέως ὅτι τε τὸν πατέρα δόξαντα περὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀμαρτεῖν ἄταφον ἀφῆκε καὶ ἀμνημόνευτον, καὶ ὅτι τὴν προτέραν σύζυγον τὰ ὅμοια περὶ τὴν εὐφημον μνεῖαν ἔδρα, καὶ τρίτον τὴν μητέρα, ὅτι εἰ μὴ καὶ αὐτὴ τὸν τῆς πίστεως δέδωκε λίβελλον, οὐκ ἂν εἰς κοινωνίαν ἐδέξατο. πολλή τις ἦν ἡ κατὰ τοῦ πατριάρχου μέμψις, ὅτι δόξας σφαλῆναι μὴ διορθῶτο ἀλλ' ἰσχυρογνωμονοίη καὶ μῶμον προσ τρίβεσθαι θέλοι τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀπάντων μῶμον τὸν χεῖριστον. ὑπέρρει γοῦν διὰ ταῦτα ἢ πρὸς ἐκείνον τοῦ βασιλέως διάθεσις, καὶ οἱ κατ' ἐκείνου ἴσχυον πλέον καὶ πλέον ἔτι, μέχρις ἂν καὶ τοῦ δηλωθέντος Ἀθανασίου παραγγείλαντος καὶ συμβουλευόντος δῆθεν τὴν ὑποχώρησιν (ἐκοινοῦτο γὰρ καὶ τούτῳ τὴν γνώμην ὁ βασιλεύς, καὶ αὐτὸς ἐπευδόκει πρὸς ταῦτα, ὡς καὶ ὑποστήναι τὴν πρὸς ἐκείνον ἀφιξίν ἐφ' ᾧ συμβουλεύοι)

(6) ἀπειπῶν ἐκεῖνος καὶ ἀποναρκήσας τοῖς ὄλοις, ἐν μιᾷ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν, 122 ὁμιλίαν λαλήσας πρὸς τὸν λαὸν ὡς πολλοὶ ἐπισυνέστησαν κατ' αὐ τοῦ καὶ ὡς μὴ οἶός τ' εἶη ἀντέχειν εἰς πρὸς πολλούς, καὶ ταῦτα καὶ τῶν Ἀρσενιατῶν εἰρηνεύειν ὑπισχνουμένων εἰ καὶ αὐτὸς ἐξέλθοι, καὶ τέλος ὡς κατὰ δοκιμασίαν ἐξέρχεται, ἐπειπῶν ὡς εἰ μὴ γ' εἰρηνεύσοιεν τῇ αὐτοῦ ἀποστασίᾳ ἐπιστησόμενος αὐθις καὶ ὡς θῆρ ἐκείνους καταδραμούμενος, ἔξεισι καὶ τῇ τῶν Ὁδηγῶν μονῇ φέρων ἑαυτὸν δίδωσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπρακτεῖν τελέως, ἀλλὰ καὶ συνεισβαλλόντων τῶν περὶ ἐκείνον ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν συνόδους τε γίνεσθαι καὶ κρίσεις ἀποκαθίστασθαι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐθις οἰκονομεῖσθαι, μνημονευομένου καὶ ἔτι. Ἄλλ' οὐδὲ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σκάνδαλον κατεστέλλετο, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐλθόντος καὶ τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου, ὃν καὶ μακρόθεν οἱ κατ' ἐκείνου προκατελάμβανον, μεῖζον ἤρετο, καὶ ὁ κρατῶν ἐν διχονοίαις ἦν εἰ μνημονευομένου ἐκείνου αὐτὸς ἀγιάζοιτο ταῖς θυσίαις. διὰ τοῦτο καὶ πολλῶν μεταξὺ συμβάντων χώρανσχόντες οἱ κατ' ἐκείνου τὸ τούτου ὄνομα ἐν ταῖς συναξέσι κατεσίγαζον, καὶ παραίτησιν ἐζητοῦντο ἐφ' ᾧ περὶ καὶ τὸν ἄξιον προχειρίζαιτο. ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ καὶ ὁ εἰς πατριάρχην Ἀντιοχείας 123 ἐπ' ἀνατολῆς ταχθεὶς ἀπὸ Τύρου Κύριλλος μετ' Ἀρσένιον, ἀνὴρ εὐλαβῆς καὶ ἡσυχίας φίλος καὶ πλήρης ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, τῇ Κωνσταντίνου ἐπιφοιτᾷ, ὃν ἔδει πάντως ἐλθόντα τὸ κύρος ἐντεῦθεν λαβεῖν ἐκ μεταθέσεως ἀναβιβαζόμενον, κἂν τότε μὴ δεχθεῖς

ὑστερον μετὰ χρόνους ὀκτὼ μόλις, καὶ ὑποσχέσεις δούς ἦ μὴν μὴ κατὰ τι Ἀρμενίοις συνέρχεσθαι ἐν τῇ ἐκείνων διὰ γοντα, ἐπεὶ τὰ κατὰ Συρίαν ἠφάνιστο, προσεδέχθη, κἀνταῦθα τὸ βιοῦν ἀπήντησεν. ὡς γοῦν ἐπιδημήσας οὗτος τῇ Κων σταντίνου τῷ τότε ὑπὲρ ἄλλους ἐν τοῖς τῶν Ὁδηγῶν κατοικεῖν προυτιμᾶτο, ἀπάρας ἐκεῖθεν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος τῷ τοῦ ἀγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ μετοχίῳ μετοικισθεὶς δίδοται.

(7) καὶ ἦν ἐκεῖ διαφιλονεικῶν πρὸς ἀρχιερεῖς καὶ βασιλέα ἐπι καλούμενος, εἰ λαβόντες αὐτὸν σοφόν τε καὶ ἔντιμον νομιζόμενον, προσέτι δὲ καὶ ὀρθοδοξοῦντα, οὐχ ὅπως ἀτιμοῖεν ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ προσαφαιροῖντο τὸ ἐπὶ τῇ ὀρθοδοξίᾳ σέμνωμα. καὶ δὴ καὶ ὡς εἶχε γράφων τὴν ἐπὶ τῷ τόμῳ τῶν κατηγορουμένων ἐπίλυσιν, ὅπως γράψοι τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως φρονοῖη, καὶ ὡς εἰ μὴ οὕτως ἐξηγοῖντο, ἀνάγκη πᾶσα εἰς τὴν τοῦ Βέκκου γνώμην ἐμπίπτειν, ταῦτα λέγων ἡξίου διδόντας αὐτοὺς τὸ ἐπὶ τῷ ὀρθο 124 δόξῳ οἱ βέβαιον καὶ ὁμολογοῦντας ἀντιλαμβάνειν παρ' ἐκείνου τὴν τοῦ θρόνου παραίτησιν. τοῦτο οὖν ἐκεῖνοις λαβύρινθος ἀντικρυς δυσδιέξιτος· εἰ γὰρ ὁμολογοῖεν ὀρθόδοξον, ἢ ἐπὶ τῇ παραίτησιν ἀξίωσις οὐχ ὅπως ἄδοξος ἀλλὰ καὶ τυραννικὴ κατε φαίνεται. ἀντηξίου γοῦν διὰ ταῦτα κάκεῖνοι τὸν βασιλέα κρίσει ἐπιτραπήναι τὰ κατ' ἐκεῖνον, καὶ εἰ μὲν εὐρεθεῖ ἀπὸ κοινῆς σκέψεως τὸ ἀσφαλὲς ἐφ' οἷς ἔγραψεν ἔχων, τελεῖν καὶ αὐθις εἰς πατριάρχην ἐκεῖνον, εἰ δὲ γ' ἐξελεγχθεῖ ἐμπεσῶν εἰς σφάλμα δογμάτων, αὐτὸν μὲν ζητεῖν ἐν μετανοίᾳ συγγνώμην καὶ γελαμβά νειν, αὐτοὺς δ' ἀφέντας ἐκεῖνον δικαίως (καὶ τίς γὰρ ἐντεῦθεν παραίτησεως χρεία;) ζητεῖν τὸν ἄξιον. ἐδέξατο τὸν λόγον ὁ βασιλεὺς, καὶ γε πέμψας παρεδήλου τῷ Γρηγορίῳ τὰ παρὰ τῶν ἀντιδικούντων λεγόμενα. ὁ δὲ καθάπαξ δεινὸν ἠγούμενος εἰ καὶ αὐτὸς ὁ δοκῶν ὑπὲρ ἄλλους ἐπὶ τῇ παραβασίᾳ ἀλίσκοιτο δόγματος, ἐδέχετο τὴν ἀξίωσιν καὶ ἔτοιμος ἦν ἀπαντᾶν εἰς κρίσιν. ὅθεν καὶ ὠριστο μὲν ἡ ἡμέρα, ὠριστο δ' ὁ τόπος· ὁ δ' ἦν τὸ μέγα τοῦ βασιλέως παλάτιον. ἐτάττοντο οἱ κριταί, οἱ κατηγορήσοντες ἠτοιμάζοντο· οἱ δ' ἦσαν οἱ σχισθέντες ἐκείνου, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι τῶν κληρικῶν. τὰ πάντ' εὐτρεπῆ, 125 ἔδει δὲ συνελθεῖν καὶ μόνον. ὡς δ' ἡ κυρία παρέστη καὶ ἀπαντᾶν ἔδει εἰς ταῦτον πάντας, αὐτὸς συνάμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πρωϊαίτερον ἔτοιμασθεὶς ἔφιππος σὺν ἐφίπποις πρὸς τὸ παλάτιον ἀπαντᾶ, καὶ πουιστάμενος ἔξω ὡς ἔτυχεν ἔχων, δῆλῃ τῷ βασιλεῖ τὴν σφετέρην ποιούμενος ἀφιξίν ἀπαντᾶν τὴν ταχίστην καὶ κριτὰς καὶ κατηγοροὺς ἡξίου. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς σοφώτερόν τι καὶ βαθύτερον ἐννοῶν, ὡς γεγονυίας τῆς διαλέξεως οὐδὲν ὅλως χωρήσει κατ' ὀρθὸν τὸ πρᾶγμα, ὡς θάτερον ἀμφοῖν γενέσθαι, ἢ ἐκεῖνον φανέντα κακὸν ἠσυχάζειν ἢ ἐκεῖνους διαβολεῖς ὁμολογεῖν, ἀλλὰ παραμένειν καὶ αὐθις τὸ σκάνδαλον, φύσεως ἐχόντων τῶν λόγων λόγοις μάχεσθαι, ὡς πραγμάτων καὶ μόνων εἶναι τὴν ὁμολογίαν τῆς φύσεως, ὡς ἔχουσι φαινομένων καὶ μὴ ὡς λέγονται, ταῦτα σκοπήσας, καὶ μᾶλλον ὅτι τοῖς καταβαλοῦσιν οὐκ εἰς ἀσφαλὲς πάντη περισταίῃ ἂν τὸ πραχθὲν ὡς εἰς ὀβελισμὸν ἀγομένους διὰ τὴν τοῦ χειροτονητοῦ παραβασίαν, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ ἐπισφαλὲς ὁμολογοῦντες ὑπέγραψαν, οὐκ ἔκρινεν εἰς συμφέρον γενέσθαι τὴν κρίσιν. ὅθεν καὶ πέμψας ἀπήρτα τὴν διαδί 126 κασίαν. καὶ γὰρ καὶ οἱ ἀντίθετοι τούτῳ εὐφυῶς ἀπεκρούοντο τὰ τῆς κρίσεως, οὐκ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τοὺς λόγους πολλῶν κινήθων διαβεβαιούμενοι, ἔπειθον δὲ βασιλέα πέμπειν καὶ ἀξιῶν παρέχειν λίβελλον παραίτησεως. μηδὲ γὰρ εἰς συμφέρον ἔσεσθαι τὴν ἐξέτασιν, αὐτοὺς δ' ἐντεῦθεν ὁμολογεῖν εὐσεβῆ, καὶ μηδένα τὸν δισταγμὸν ἐπὶ ταῖς σαῖς, φησί, φέρειν δόξαις, μόνον δὲ σκανδαλισθῆναι διὰ τὸ τοῦ Μάρκου γράμμα, ὃ καὶ αὐτὸς σὺ φθάσας πολλάκις ταῖς ἀποβολαῖς δέδωκας ὡς παρὰ τὸ ὀρθὸν συντεθὲν τῆς κοινῆς δόξης τῆς ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταῦτα δίκαιον εἶναι βασιλεῖ τε πείθεσθαι τὰ χρηστὰ συμβουλεύοντι καὶ εἰρηνικῶς ἀπαλλάττειν. ταῦτα πολλάκις διεμηνύετο, ἀλλ' οὐκ

ἔπειθε. καί γ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ τὸν τότε κοιαιστορα Χούμονον καὶ τὸν συγ γράφοντα συνάμα πέμπων ὁ βασιλεὺς προσέταττε λέγειν καὶ ἀξιοῦν τὰ αὐτὰ παρ' αὐτοῦ. τυραννεῖσθαι γὰρ τῇ εἰς ἐκεῖνον ἀγάπῃ ἐπὶ τῷ μέχρι τόσοῦ τὴν ἐκκλησίαν κυμαινομένην περιορᾶν, καὶ μηδὲν ἐφείναι τοῖς κατ' ἐκείνου ὥστε καὶ πλεον τι παρὰ τὸ εἰ 127 κὸς ἐκκηρύττειν, ἀλλ' ὀρθόδοξον ἡγεῖσθαι πείθειν καὶ ἐτοιμῶς σπένδεσθαι τοῦ σκανδάλου παραιρεθέντος· τὸ δ' ἔσται πάντως, εἰ μετ' εἰρήνης παραιτοῖτο. ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, ἀπειρηκῶς ἤδη πρὸς τὸ τῶν πολλῶν σκάνδαλον. ἀλλ' ἀκούων ἐκεῖνος τότε πολὺς ἦν ἀλύων, εἴπερ ἀναφανδὰ μὲν ἐφ' αἰρέσει τοῦτον διεκω μώδησαν, κρυφὰ δὲ ὡς ὀρθοδοξοῦντα δέχονται. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ὁμολογίαν ἐζήτηι ταύτην κοινῇ παρ' αὐτῶν γενέσθαι, συν ἀχθείσης τῆς πολιτείας ἅμα συγκλήτῳ καὶ βασιλεῖ, μηδὲ τῶν ἐκκρίτων μοναχῶν ἀπόντων.

8. Ταῦτα ζητοῦντος ἐκείνου ὡς αὐτίκα καὶ τὴν παραίτη σιν δώσοντος, σκέψις ἦν μεγίστη, καὶ σχίσμα μέγα μεταξὺ τῶν ἀπ' ἐκείνου σχιζομένων ἐγένετο, τῶν μὲν μηδ' ἀνεχομένων ὁμο λογεῖν ἐκεῖνον ὀρθοσεβῆ, ὡς εἰ ὁμολογοῖεν, παρευθὺς ἐγκαθι στᾶν τῷ θρόνῳ καὶ ἄκοντας, καὶ τοῦ αἰτίου λυθέντος αὐτὸν 128 ἔχειν τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐπιτιμᾶν ἀδικοῦσι καὶ τῆς ἀξίας ἐπιλαμ βάνεσθαι. ἦσαν δ' οὔτοι οἱ περὶ τε τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Κυζίκου, οἱ δὴ καὶ μᾶλλον δεῖν ἔλεγον κρίνεσθαι τὸν Γρηγόριον, καὶ σφᾶς τὸ ἀποβησόμενον δέχεσθαι, μηδ' ἐπειλύειν τὴν κάκην, μηδ' ἄλλα κεύθοντας ἄλλα βάζειν, οἰκονομοῦντας. τῶν δὲ τρόποις οἰκονομίας νευόντων ὁμολογεῖν εὐσεβῆ τὸν Γρηγόριον, ὡς μηδ' ἐκ τοῦ τόμου τόσον σκανδαλισθέντας ὅσον ἐκ τοῦ τοῦ μο ναχοῦ Μάρκου γράμματος, μόνον ἐκεῖνον ἔτοιμον εἶναι ἠξίουον παρέχειν τὸν τῆς παραιτήσεως λίβελλον. καὶ ἠθελον τοῦτο, εἰ οἷόν τ' ἦν, πληροφορεῖν καὶ γράμμασι τὸν Γρηγόριον. ὁ δὲ πέμπσαντος τοῦ βασιλέως λόγοις ἐπληροφόρει θεοῦ ἐναντίον, ὡς ἔλεγε, μὴ φθάσαι τούτους ὁμολογεῖν ἐκείνῳ τὸ σέβας, κάκεῖνον διδόναι τὸ τῆς παραιτήσεως ἔγγραφον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἐφέ σου οὐδ' ὄλως οὔτε τὸν λόγον ἐδέχοντο οὐδὲ τὸ πρᾶγμα εὐσχημον ἔκρινον· οἱ δὲ περὶ τὸν Φιλαδελφείας καὶ μάλα τὸν λόγον ἔνορον κὸν εἶχον ὡς ἐναντίον γίνεσθαι λεγόμενον τοῦ θεοῦ, κᾶν μετα 129 βάλοι τὴν γνώμην ἐκεῖνος, αὐτοὺς ἔχειν τούντεῦθεν δύναμιν κα θαιρεῖν ὡς ἐπιορκίας ἀλόντα διεβεβαίουον. τῶν γοῦν περὶ τὸν Ἐφέσου τε καὶ Κυζίκου μηδ' ὄλως καταδεχομένων τὴν κοινωvιάν ἐκείνην, ἀλλὰ κρίνειν θελόντων ὃν εἰδέναι ἔλεγον ἀλίσκομενον, ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐκείνους λέγων καὶ μὴ πείθων, ἐπεὶ ἑώρα ἀνα σοβουμένην τὴν θήραν ἐπὶ τῷ μηδὲν τὰς προφορὰς παύεσθαι, μιᾷ νυκτῶν συγκαλέσας καὶ περὶ τῶν προκειμένων οὐκ ὀλίγα διεξελεθῶν, τέλος μὴ πειθομένοις ὀργίζεται, σκληρότητα σφίσιον ὀνειδίζων καὶ ἀνοικονομησίαν ὡς ἀναταράσσειν ἀεὶ τὴν ἐκκλησίαν ὀρεγομένοις καὶ ἀνεγείρειν κλύδωνας μήπω κατευνασθέντας τέλεον. κάκεῖνους μὲν καὶ ἄμφω ἀπὸ προσώπου ποιεῖται, ἐπισκήσας σφίσι μετ' ἐμβριθεῖας ἐγκλεισθῆναι τε ταῖς καταμοναῖς καὶ ἀπροῖ τους μένειν, ἔως οὔ ἀποκαταστάντος πατριάρχου τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετασθήσονται, καὶ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν Ἐφέ σου, ἐπεὶ γε καὶ ἔφθασε γράψας Ἀσιανοῖς κατὰ Γρηγορίου τὰ χεῖριστα. καὶ τοὺς μὲν οὕτως ἀποπεμψάμενος ὁ κρατῶν, τοῖς σὺν ἐκείνοις μονωθεῖσιν ἐμβριθεστέρον προσφερόμενος πειθηνίους τε παραυτίκα δείκνυσι καὶ συνενοῖ τοῖς λοιποῖς. οἱ δὴ καὶ κατὰ 130 τὸ μέγα παλάτιον συναχθέντες, παρόντος μὲν βασιλέως παρού σης δ' ἀπάσης συγκλήτου καὶ κλήρου καὶ μοναχῶν σχεδὸν ἀπάν των καὶ λαῶδους οὐκ ὀλίγης μοίρας, συνόντων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν κατὰ Γρηγορίου τὴν ἀρχὴν ὀρμησάντων, σταθεῖς ὁ Φιλαδελ φείας Θεόληπτος πολλῶν τῶν κατὰ Γρηγορίου στομάτων μία γλῶσσα γίνεται, καὶ ἀνακηρύττει παρόντα τὸν πατριάρχην ὀρ θόδοξον, ἅπαν δ' ἐκεῖνο σκάνδαλον καὶ πᾶσαν τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀποστασίαν τῷ τοῦ Μάρκου γράμματι ἀνετίθει ὡς ἐκεῖθεν ἀνε γηγεμένων τῶν ταραχῶν, οὔ δὴ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ πατριάρχ χου ἀποβληθέντος

ἐκείνους μηδένα ἔχειν τὸν δισταγμὸν ἐπ' αὐτῷ τοῦ μὴ ὀρθόδοξον ἔχειν διωμολόγει. ταῦτα λέξας τε καὶ πλα τύνας ἐπίτηδες τῶν ἄλλων ἐστῶτων ἐν σιωπῇ καταπαύει τὸν λόγον.

(9) ὁ δέ γε Γρηγόριος βασιλεῖ συνταξάμενος καὶ τοῖς συν εὐλεγεμένοις, καὶ τὰ εἰκότα δεξιωσάμενος, ἐκεῖθεν ἀπαίρει, καὶ ἐπὶ σχολῆς τῇ ὑστεραία συντάττει τὸν τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως λίβελλον, ἔχοντα ἐπὶ λέξεως οὕτως. "ἐμὲ προυβίβασαν εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ εἰς τὸ τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχιερω σύνης ἀξίωμα οὔτε αἱ ἑμαυτοῦ σπουδαὶ οὔτε τῶν ἐμῶν φίλων συνάρσεις, ἀλλ' ἀνήειν ὡς οἶδε μόνος θεός. ἐπεὶ δὲ τοῦτο γέ γονε καὶ διετέλεσα ἔτος ἕκτον ἤδη καὶ πρὸς εἰς τότε τὸ λειτούργημα, πάντα ἐποίουν καὶ ἔλεγον ὥστε καὶ τοὺς σκανδαλιζομένους καὶ τῆς ἐκκλησίας ἀποδυσταμένους εἰς εἰρήνην ἀγαγεῖν καὶ ἐνωσαὶ 131 αὐτῇ. ἀλλὰ τὸ σπούδασμα τοῦτο εἰς τούναντίον ἢ ἐγὼ ἐβουλό μιν προέβαινε, ὥστε καὶ ἐβῶν τινὲς ὡς οὐκ ἂν ἢ εὐκταία αὕτη εἰρήνη γένοιτο, εἰ μὴ ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον καταλιπὼν ἐκ τοῦ μέσου γενοίμην. οὐκ ἠνεσχόμην ἐπὶ χώρας μένειν, οὕτως ἐναν τῶς ὀρῶν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἔχοντα, ἀλλ' ἠγάπησα μᾶλλον σπεν δομένους τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἀλλήλοις τοὺς σκανδαλιζομένους ὀρᾶν ἢ ἑμαυτῷ τὴν τοιαύτην κατέχειν ἀρχήν. ἔνθεν τοι καὶ διὰ τὴν αὐτῶν τούτων ἐν θεῷ εἰρήνην καὶ τὴν τῶν ψυχοβλαβῶν σκανδάλων ἀργίαν παραίτησιν ποιοῦμαι τοῦ θρόνου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς πατριαρχικῆς καὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ μέντοι γε καὶ τῆς ἱερωσύνης, ἐπεὶ ταύτην ἔλεοῦντός με τοῦ θεοῦ φυλάξω ἑμαυτοῦ διὰ βίου παντός, ὅτι καὶ διὰ μόνην τῶν πολλῶν εἰρήνην καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἐνωσιν ποιοῦμαι τὴν τοιαύτην παραίτησιν, οὐ μὴν ὅτι ἑμαυτῷ σύννοιά τι πράξαντι ἀπειργον τῆς ἱερωσύνης ἐμέ. ἔνθεν τοι καὶ ἔξεστι τοῦ λοιποῦ σὺν εὐδοκίᾳ θεοῦ ἄλλον ἐκλέξασθαι πατριάρχην καὶ εἰς τὸν θρόνον τὸν πατριαρχικὸν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην ταύτην ἀναβιβάσαι, ὃς ἂν καὶ ὑπὸ θεῷ συμμάχῳ καὶ βοηθῷ, ὅσα καὶ κανονικὸς πατριάρχης καὶ γνήσιος ἀρχιερεύς, εἰς ἐν τὰ διεστώτα τῆς ἐκκλησίας μέρη συνάγειν καὶ ἐπισυνάπτειν δυνησεται. καὶ γένοιτο τοῦτο οἰκτιρμοῖς τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δυσωπουμένου ταῖς τῆς πανάγου δεσποίνης ἡμῶν παρθένου καὶ θεομήτορος καὶ πάντων τῶν ἁγίων πρεσβείαις." ταῦτα γράψας, οὐ μὴν δὲ καὶ ὑπογράψας οὐδ' ὀτιοῦν, δῆλος ἦν συνεστῶς ἑαυτῷ τὸν θρόνον καὶ εἰς καιρὸν τῆς τιμῆς ἑαυτῷ προμηθούμενος τῷ μῆθ' ὑπογράψαι (ἔδει γὰρ τὸ "ὁ χρηματίσας" γράψαι) μήτε μὴν αἰτίαν θεῖναι τῆς παραιτήσεως ἄλλην ἢ τῶν σχιζομένων εἰρήνην, ἧς μὴ προβάσης ἄντικρυς, ὡς ἐπίστευεν, αὐτὸν τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα αὐτὸν εἶναι καὶ αὐθις τὸν πατριάρχην ἐκ τοῦ ἀκολουθίου ζυνέβαινε. ὁ γὰρ ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ ἀκαταιτία τος, ἐπὶ δὲ μόνῃ προφανεῖ αἰτία τὴν τιμὴν παραιτούμενος, δῆλον ὡς τῆς αἰτίας μὴ προβάσης αὐτὸς ἂν εἴη καὶ πάλιν, θέλων μόνον, ὁ τὴν τιμὴν ἀναλαμβάνειν ἄξιος. οἱ μέντοι γε περὶ τὸν βασιλέα, καὶ μᾶλλον ὁ τὰ πάντα κυκλῶν Θεόκλητος, μόνον ὅτι γράμμα παραιτήσεως παρὰ τοῦ Γρηγορίου ἐδέχοντο, χάριν εἶχον ἐκείνῳ ὡς ἤδη τὸ πᾶν λαβόντες, καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον μὴ πολυπραγμονεῖν, μὴ ζητεῖν πλέον, μὴ τὴν ὑπογραφὴν ἀπαιτεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ καὶ μόνῳ τῷ γράμματι οἰκειοχείρῳ γε ὄντι, καὶ γ' ἀπαλλαχθέντας οὕτως ἐκέλευον ἀγαπᾶν. Γρηγόριος δὲ καὶ τοῖς ἐκ μακροῦ δυσμεναίνουσιν ἑαυτῷ πέμπων συγχώρησιν διηλλάττε 133 το· καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις καὶ δῶρα προσπέστελλεν, ὅσους ἄρα τῶν κληρικῶν ἐκ σκανδάλου τοῦ τότε δισταμένους ἀφηρεῖτο τὰ σιτηρέσια,

(10) τῷ δέ γε Ἡρακλείᾳ Γερμανῷ καὶ τῷ Προῦσης Νεοφύτῳ, οὓς δὴ καὶ καθεῖλεν ἐπ' αἰτίαις, τὸν μὲν Γερμανόν, ὅτι σκανδαλισθεὶς ἐπ' ἐκείνῳ, τοὺς λογισμοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνου δεξάμενος καὶ τελέσας εἰς μοναχοὺς καὶ πατρὸς ἐπ' ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχων, τὰς ἐξαγορείας παρελογίζετο, τοῦ ἐξομολογουμένου μὴ ὁμολογήσαντος ὡς ἐκοινώνει τοῖς προτέροις οὐχ ὅπως εὐχῶν καὶ ψαλμῶδιων, ὡς

ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ ἀγίου κλάσματος ἄρ του, μαθῶν παρ' ἄλλων ἐσύστερον, ἀρχιερεὺς πατριάρχην ἐγ γράφως ἀφώριζε, Νεόφυτον δὲ ὡς συνυπογράψαντα καὶ ὁμογνῶ μονήσαντά οἱ, ἐκείνοις τότε ὑπερηφανῶν ὡς ἀμαθέσιν, ἐνευ μενιζόμενος ὕστερον, πέμπων ἐλάμβανε τὴν συγχώρησιν καὶ ἂν τισυνεχώρει. καὶ γε τῷ τοῖς Ἀριστινῆς μονυδρίῳ, ἐχόμενά που κειμένῳ τῆς τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου τοῦ ἐν τῇ κρίσει μονῆς (ἐκεῖ γὰρ πρωτοβεστιάρισα Ῥαούλαινα συνῆγεν, ἐξ ἑαυτῆς περιθάλπουσα τὰ μεγάλα) φέρων ἑαυτὸν δίδωσι.

11. Βασιλεὺς δὲ τῶν τοιούτων ἀπαλλαγείς, πολλοῦ τοῦ 134 κατὰ τὸν τόμον ὑφέρποντος πλημμελήματος, οὐχ οὕτως ἡξίου ἕαν ἀδιόρθωτον, καὶ συνόδους συνεκρότει, καὶ πνεύματι ζῶντας σοφοὺς συνέλεγε, καὶ κοινῇ σκέψει μονωθέντα τὸν τόμον τοῦ βοηθοῦ (ὁ δ' ἦν Γρηγόριος) προσέταττεν ἐξετάζειν. καὶ πρῶτα μὲν κατὰ τὸ μέγα παλάτιον συνάμα βασιλεῖ συναχθέντων σεισμὸς ἐνσκήψας ἐξαίφνης τὸν σύλλογον ἐκείνον καὶ τὴν σκέψιν διέλυεν· εἶτα κατὰ τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα καὶ αὐθις συνήγοντο καὶ ἐπιμελέστερον διεσκέπτοντο. καὶ οἱ μὲν τὰ οἱ δὲ τὰ ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις διαφιλονεικοῦντες καὶ λέγοντες, τέλος, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμφωνεῖν ἐπὶ τῇ τοῦ γράμματος διορθώσει, ὑπεξεῖλον τέλεον τὴν ἐξήγησιν, κρεῖττον ἡγησάμενοι μὴ ὅλως τὸ ῥητὸν ἐξηγεῖσθαι ἢ ἐξηγουμένους ἀναρρίπτειν κίνδυνον

. 12. Τούτων δὴ γεγονότων οὕτως, βασιλεὺς καὶ αὐθις πολὺς ἦν ἀλγῶν ἐπὶ τῇ διαστάσει τῶν Ἀρσενιατῶν, καὶ ἅπας ἐγίνετο εἰ οἷόν τε συμβιβάζειν αὐτοὺς καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐνοῦν. ἔτυχον γὰρ καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς στασιάσαντες, ὡς δύο μοίρας γενέσθαι, τοὺς μὲν πλείους ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, ἐνίους δὲ ἐν τῷ Ταρχανειώτῃ Ἰωάννῃ σαλεύειν, ἀκριβολογουμένους ὑπὲρ ἐκείνους τὰ πλεῖστα, καὶ ὅτι χθὲς καὶ πρὸ τρίτης ἐν πυρὶ ἐκάλουν θεὸν οἱ ἀμφὶ τὸν Ἰάκινθον, πυρσολάτρας ἐκείνους ἀποκα 135 λούοντας κάκεινων σχιζοσθαι μέχρι καὶ αὐτῆς προσλαλιάς ἐγνωκότας. καὶ γὰρ ἐν πυρὶ δοκιμάζειν τὰ παρὰ τῶν γραφῶν διωρισμένα οὐχ ὅπως ἀμαθὲς ἀλλὰ καὶ ἀσεβὲς ὁ Ἰωάννης οἰόμενος ἀπεσχίζετο μὲν καὶ τῆς ἐκκλησίας ὡς πρότερον, ἀπεσχίζετο δὲ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν περὶ τὸν Ἰάκινθον, ὡς μὴ συναινέσων κἂν ὅτι ποιοῖεν. διὸ δὴ καὶ παρὰ βασιλέως, ὡς τὸ εἶκός, παρορώμενος τῷ τῆς Χηλῆς φρουρίῳ ἐξορισθεὶς ἐγκαθεύργυντο. τότε τοῖς νυν τῆς ἐκκλησίας κεκηρωμένης, πειρᾶν ἐθέλων τῶν σχιζομένων ὁ βασιλεὺς εἶπεν σφᾶς καὶ δυνηθεὶς εἰρηνεύσειε, πέμψας κατὰ γειτὸν Ἰωάννην, καὶ που πλησίον τῶν κατὰ Βλαχέρνας παλατίων ἐν τῷ πάλαι ἀρματοφυλακίῳ ἐν ἐλευθερίᾳ κατέχει, ἐνδοὺς ἐκεῖ νῶ καὶ οἷς ἰδίῳ εἶχε συνοῦσι συνεῖναι τε καὶ συνομιλεῖν. καὶ δὴ γνοὺς συνάγειν ἀμφοτέρους καὶ ἐρωτᾶν τὰ πρὸς εἰρήνην, πρότερον ἀκροβολισμοῖς τισὶν ἐπειρᾶτο τοῦ Ἰωάννου. ἐν μῆ δὲ καὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον πέμψας, μέγαν παρ' ἐκείνῳ δὴ τῷ Ἰωάννῃ δοκοῦντα, ὡς αὐτοῦ πρὸς βασιλέα λέγοντος μανθάνειν τὸν βασιλέα καὶ τῷ πατριάρχῃ τοὺς λόγους πληροφορεῖν, πέμψας οὖν διὰ ταῦτ' ἐκείνον διεμνηύετο τὰ δοκοῦντα, ἅμα τε προστάς 136 σων καὶ ἀξιῶν ὁμονοεῖν σφᾶς ἀμφοτέρους, καὶ οὕτως εἰς ἓν κατὰ γνώμην συναχθέντας τοὺς σχιζομένους συναχθῆναι καὶ κατὰ τὸ πον, συνόδου κοινῆς ὑπὸ βασιλεῖ γινομένης, ὀρέγοντι καὶ αὐτῷ δεξιάν, εἰ τὰ δυνατὰ καὶ ἄλλως συμφέροντα λέγοιεν, βραβευθῆναι τε τὴν εἰρήνην ἐντεῦθεν εὐδοκίᾳ θεοῦ, εἰ καὶ αὐτοὶ θέλοιν. εἶναι γὰρ ἐν μέσῳ καὶ θεὸν τῶν ὁμονοούντων, καὶ ζητοῦσιν εἰρήνην ὄντα τῶν μακρὰν τε καὶ τῶν ἐγγύς καὶ σφίσι ταύτην διδοῦναι, καὶ μᾶλλον ὁπότε τις μὴ τὴν ἰδίαν ἀλλὰ τὴν ἐκείνου δόξαν ζητοῖ. ταῦτα καὶ πλείῳ λέγουσι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀλεξανδρείας οὐδὲν ἦν ἀκούειν εἰ μὴ στροφὰς αἰνιγμάτων καὶ διωρίας πραγμάτων καὶ ἄλλ' ἄττα, οἷς ἄρα οἱ τὸ παρὸν ἀποκρουόμενοι καὶ πρὸς τὸ μέλλον τὰς ἐλπίδας ἀναρτῶντες χρῆσθαι εἰώθασιν. τέως δὲ καὶ συνόδους ὁ βασιλεὺς συγκροτῶν, τὸ ἐκείνους, μὴ ἔχοντας εἰρηνεύειν πρὸς ἀλλήλους, ἑαυτῷ εἰρηνεύειν

πειρᾶσθαι καὶ ἄμ φοτέρους ἀδύνατον ἔκρινεν. ἀλλὰ καὶ ἀδυνάτοις, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐπεχείρει διὰ τὴν πρὸς τὴν ὁμόνοιαν ζέσιν, καὶ πολλοὺς καθ' ἑκάστην συνέλευσιν ἐξελίττων λόγους οὐδὲν ἦνυτε τὸ παράπαν. τοῦ μὲν Ἰωάννου καὶ λίαν ἀπεγίνωσκε τότε, καὶ μᾶλλον βασιλειᾶν 137 κατακριθέντος, ὥστε κὰν μιᾷ τῶν συνελεύσεων ἐς μέσον ἔμφα νισθῆναι χειρίδας ἐμμαργάρους κοκκίνας καὶ ἄλλ' ἄττα ὡς δὴ θεν σημεῖα βασιλικά, ἃ δὴ παρά τινι τῶν αὐτοῦ εὐρεθέντα τὴν ἀναφορὰν τῆς κατηγορίας πιστὴν ἐπ' ἐκείνῳ παρεῖχε, καὶ διὰ ταῦτα φυλακῆ καὶ πάλιν δοθέντος κατὰ τινα χειρίστην ὑποψίαν μηδὲν ἐκείνῳ προσήκουσαν. τοῖς δὲ περὶ τὸν Ἰάκινθον κηδεμο νικῶς ὡς δῆθεν προσήγετο, ὥστε καὶ ἐφεῖναί οἱ, ἵππον πα ρασχῶν τῶν καλλίστων, συχνὰς προσόδους πρὸς βασιλέα ποιεῖσθαι καὶ ὑπὲρ τῶν δεομένων ἀναφέρειν τε τὰ εἰκότα καὶ λύσεις πολλῶν ἐργάζεσθαι, ἐπεῖτοι γε καὶ αὐτὸς βασιλέα ὑπέσαινε, ἑαυτὸν μὲν λέγων εἰρήνης φίλον εἶναι καὶ ἔτοιμον εἰρηνεύειν, χρῆναι δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὑπέρχεσθαι, ἐφ' ᾧ περ καὶ ἐντελέστερον εἰρηνεῖοιεν. Ἰωάννην δὲ καὶ δυσθανατᾶν, καὶ γ' ὑποκεῖσθαι καὶ παρὰ τῶν ἰδίων καταγνώσει, οὐς καὶ αὐτοὺς θεραπεύειν δεῖν, καὶ οὕτω τὸ τοῦ κολοιοῦ παθεῖν ἐκείνον, τῶν ἀλλοτριῶν ἐψιλωμένον πτερῶν. εἶναι δὲ καιροῦ ταῦτα καὶ ἐπιστήμης ἀπαιτούσης μακροθυμίαν, τὰς ἐκείνων ἀτασθαλίας καλύψουσιν ὡς 138 κατὰ καιρὸν ἐνδωσόντων. ταῦθ' Ἰάκινθος λέγων περιεβουκό λει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ τὴν τοῦ Μωσελὲ μονὴν ἐκείνοις ἀνεῖναι, καὶ θαρρεῖν τὴν ἐκείνων ὁμόνοιαν οὐκ εἰς μα κρὰν γενήσεσθαι. ἀλλ' ἦν ταῦτα πάντ' ὄνειρος ἐντυπούμενος τὰ ἀνύπαρκτα. ἀμέλει τοι κάκεινους μὲν, ἐπεὶ πολλακίς προσμί ξας καὶ τιμαῖς μεγίσταις δεξιωσάμενος, ὥστε καὶ τοῖς τυφλοῖς ὑπεξανίστασθαι προσιούσι καὶ μακαρίζειν τὰ πάθη καὶ παρακαλεῖν μὴ καλὰ καλύπτειν κακοῖς, τὸν ὑπὲρ θεοῦ καὶ τῶν θείων ζῆλον ταῖς τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας ἀποστασίαις, τέλος ἀφήσει, σκέπτεται δὲ μετὰ κοινοῦ συνεδρίου καὶ ἱεροῦ ὁποῖος ἂν καὶ κληθεῖν εἰς προστασίαν τῆς ἐκκλησίας μετὰ Γρηγόριον. ἐκείνοι μὲν γὰρ καὶ ἀκίχητα διώκουσιν ἐώκεσαν ἄντικρυς, ἀθετεῖν μὲν ἀξιοῦντες τὸν Ἰωσήφ, ἀθετεῖν δὲ καὶ δόγμα τῆς ἐκκλησίας τὸ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκ πατρὸς ἐκπορεύεσθαι, ἀρχιερεῖς δὲ φιλοκρινεῖν, καὶ ἱερωσύνην τὴν μὲν προσίεσθαι τὴν δ' ἀποπέμπειν, καὶ τινὰ τοιαῦτα πολὺ τὸ δυσχερὲς καὶ εἰς ἀκοὴν ἔχοντα μόνην μιᾷ τινὶ 139 συμφοροῦντες ἀξιώσει καὶ λέγοντες ὡς εὐαγγελικῶς τε καὶ κανονικῶς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν διάθωνται, εἶγ' ἐπ' ἐκείνοις τὰ πράγματα γένοιτο βασιλέως νεύσαντος. οὗτοι δὲ μεγάλ' ἄττα τῶν κακῶν ὑπειδόμενοι πρὸς τῷ ἀτόπῳ τῶν ὑπονοουμένων κα τωρρώδουν μὴ πως ἐπὶ νεαρᾷ καταστάσει τῆς ἐκκλησίας κωφὸν κῦμα πραγμάτων ἀναταράξειαν. ἔνθεν τοι κάκεινων ἀφειμένοι κοινῇ περὶ τοῦ πατριάρχου κατεσκέπτοντο.

(13) καὶ δὴ ψηφίζονται τρεῖς γε κατὰ τὸ σύνηθες, πρῶτον μὲν τὸν Γεννάδιον, ὃς δὴ καὶ ἐπὶ τῇ πρώτῃ Ἰουστινιανοῦ ψηφισθεὶς καὶ τὴν ψῆφον δεξάμενος, ἐπιδημήσας καὶ ἐγχερόντας ἔπειτα παρηγεῖτο, δεῦτερον τὸν Ἰάκωβον, ἄνδρα τοὺς τρόπους ἀπλοῖκόν καὶ εὐλαβείας πλήρη, τὴν τῶν κατὰ τὸν Ἄθω προστασίαν πεπιστευμένον, καὶ τρίτον τὸν Ἀθανάσιον, ὃν δὴ καὶ κατὰ τὰ ὄρη τοῦ Γάνου ἐν διατρίβοντα, ἐκ τῶν χωρῶν τῶν κατὰ τὴν Ἀδριανούπολιν τὴν γένεσιν ἔχοντα, τοῦ Ἰονοπολίτου βασιλεῖ συστήσαντος ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου τότε διάγοντα βασιλεὺς ἐν τοῖς πρώτοις τῶν γνωρίμων ἔταττε. διαμνησθέντος δὲ τοῦ πρώτου καὶ τὰ πολλὰ καταναγκασθέντος, ἐπεὶ οὐκ ἐπέθετο, περὶ ἀμφοῖν τῶν λοιπῶν προσώπων ἢ κρίσις τῷ βασιλεῖ ἐνεδοίαζε, καὶ τὰ ζυγὰ τῆς ἀρεσκείας ὑπὲρ τὸν δεύτερον πρὸς τὸν τρίτον ἔκλιναν. κἀντεῦθεν προσκληθεὶς Ἀθανάσιος οὐκ εὐθύς καὶ αὐτὸς ἐνεδίδου, ἀλλὰ τὰ 140 καθ' αὐτὸν πρὸς τοιοῦτον ὕψος ὑπεκορίζετο. τέως δὲ βία τῷ δοκεῖν βασιλέως καὶ τῆς συνόδου κατανεύει καὶ τὴν πρόσκλησιν δέχεται. ἦσαν δ' εὐθύς τὰ προοίμια ἄλλ' ἄττα παρὰ τὰ φθάσαντα· πεζῆ γὰρ ἠβούλετο διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς ἐνδυμά τε τραχὺ

φέρειν καὶ βλαύτας εἰκαίως ἠτύουρημένας ὑποδεδέσθαι καὶ ἐν παντοίᾳ λιτότητι διαζῆν. πλὴν οὐ διὰ ταῦτ' ἐζητεῖτο. οὐ γὰρ ἐνδυμάτων καὶ βλαυτῶν ἦν καὶ αὐτουργίας τὸ ὡς δεῖ ποιμαίνειν, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ ἐχούσης πρὸς τοῦτο, ἀγάπην χωρούσης Χριστοῦ, δι' ἧς τὸ κατὰ Χριστὸν ποιμαίνειν ἐγγίνεται. εἰ φιλεῖς με γάρ, Πέτρε, φησί, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου. οὐκ ἄλλο δὴ πάντως ἢ εἰς Χριστὸν ἀγάπη ἢ τὸ αὐτὴν δὴ τὴν Χριστοῦ ἀγάπην ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ. ἀγάπη δὲ Χριστοῦ τὸ δοῦναι τὴν ψυχὴν καὶ ἀποθανεῖν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἔτι μενόντων ἀμαρτωλῶν. τοῦτο δ' αὖ θις τὴν πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας συμπάθειαν παριστᾷ. τίς γὰρ ποτε τὸ οἰκεῖον μέλος νοσοῦν θεραπεύων οὐκ ἠπίως ἀφεῖται καὶ ἰλαρῶς ἐκεῖνῳ προσφέρεται, κἂν ζέη σκώληκας; τίς δὲ καὶ θριαμβεύσειε τὸ ἐλάττωμα ἑαυτοῦ, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον κατανοουμένου ὑπεραπολογοῖτο; τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πᾶν, κατὰ Πίνδαρον. καὶ Χριστὸς μὲν, ὅτι καὶ μόνον ἐσμὲν Χριστοῦ καὶ τὸ αὐτὸ φέρομεν 141 ἅγιον ὄνομα, μέλη ἐκ μέρους λογιζέται σαπροὺς τοῖς πλημμελήμασιν ὄντας· ἡμεῖς δὲ ὑπερηφανήσομεν καὶ καταγνωσόμεθα τῶν ἀνθρώπων, δίκαιοι ὄντες ἀμαρτωλῶν καὶ ἀνέγκλητοι ἐχόντων ἐγκλήματα, καὶ τὸν μὲν κολάσωμεν, τῷ δ' ἐπιπλήξωμεν, τὸν δ' ὑποπτεύσωμεν, καὶ μὴ ὄντα τῶν κακῶν πολλάκις ὡς ὄντα κατακρινοῦμεν; καὶ κατορθοῦντας μὲν οὐκ ἀξίως ἐπαινεσώμεθα, ἀποβλέποντες πρὸς τὸ ἡμέτερον ὑψηλόν, σφαλέντας δὲ ὡς μικροῦ μετέλθωμεν ἀναμάρτητοι; Χριστὸς δὲ παραχωρεῖ, καὶ ὁ τῶν μαθητῶν πρῶτος πίπτει, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης φωστὴρ διώκτης πρότερον γίνεται καὶ κολαστὴς εὐσεβῶν, καὶ ἀλιεῖς μὲν καὶ τελῶναι εἰς μαθητεῖαν παραλαμβάνονται πρὸ τοῦ φανῆναι πάμπαν κακοί, ἐπὶ Παύλῳ δὲ χάρις παραχωρεῖ καὶ ὑποστέλλεται, ὡς ἂν μετὰ τὸ φανῆναι κακὸς καὶ διώκτης καὶ τιμωρὸς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν ἀπαραίτητος τότε ἐκεῖνῳ λάμψη τὸ φῶς, καὶ γινώμαται ὡς θεὸν ὕστερον προσκυνεῖ. τί δαί; ἀλλὰ τοῖς μαθηταῖς ἐκεῖνος ἀποσεμνύεται καὶ τὴν εὐεργεσίαν κρύπτει τῆς χάριτος; οὐδαμῶς, ἀλλὰ κηρύττει καὶ μεγαλύνει τὸν ἔλεον. ταῦτα Χριστός, ταῦθ' οἱ Χριστοῦ, ἐκεῖνος μὲν ἵνα νομοθετήσῃ τὸ συμπαθές, οὗτοι δὲ ἵνα τὴν εὐεργεσίαν ἐφ' ἑαυτὸν 142 τοῖς πρῶτοις δεῖξωσιν. ἀλλ' οὐ φασι οἱ περὶ ἐκεῖνον, ἀλλὰ κολαστέοι οἱ ἀμαρτάνοντες, ἀλλὰ καταγνωστέοι οἱ σφίσι συμπαθοῦντες. τότε δέ γε καὶ προσδεχέσθωσαν, ὅτε καὶ τοῖς ἀξίοις προστιμοῖντο, καὶ ὡς ἐκείνοις δοκοίη, πικρῶς καὶ ἀναλγήτως τι μωρουμένοις. τὸ δ' ἐμὸν εἶπω πάθος, καὶ εἰ μὲν ἐπαινετόν, εἰ δ' οὖν, ἔχον φερέτω τὴν μέμψιν. πᾶσι μὲν πιστοῖς τὴν θεῖαν φιλανθρωπίαν ἐξαπλουμένην κατανοῶ, καὶ οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκω γνησίως μετανοήσαντι, μόνῳ δ' ἑμαυτῷ τὴν τοῦ ἐλέους χάριν συστέλλω καὶ τρέμω τὴν θεῖαν κρίσιν ὡς ἐπενεχθῆ σομένην δικαίως, κἂν ὅτι ποιοίην. πλὴν ἐξ ἐλέους καὶ πάλιν θαρρῶ, καὶ τὸ Χριστοῦ ὄντα παρ' αὐτοῦ καὶ κολάζεσθαι φιλανθρωπίας ἡγήμαι πέλαγος. τοῦτο πολλάκις κατ' ἑμαυτὸν ἠύξά μιν, οὐδενὶ τῆς σωτηρίας ἀπογινώσκων, κἂν τὰ φαυλότατα διαπράξῃται μόνον ἢ πρὸς τὸ καλὸν ὁδηγία ἔστω καὶ ἢ ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς μετάνοια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶπον, ὅτι τὸ σκληρὸν τῶν περὶ ἐκεῖνον ἦθος καὶ ἀτενές πολλαῖς τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ταραχαῖς περιέβαλλεν ὕστερον. ἀλλ' οὕτω ταῦτα. 143

14. Ἄλλα πρῶτον μὲν ἀκουσθὲν ὡς ἐς πατριάρχην ἐκεῖνος ἐψήφιστο, πολλοὶ τινες ἐξαναδύντες τῶν καθ' αὐτοὺς φωλεῶν οἱ μὲν πόλλ' ἄττα τῶν ἀχαρίτων ἐκεῖνῳ προσεμαρτύρουν, καὶ τὸ πλέον εἰς αὐτονομίαν καὶ ἀσπλαγχνίαν, ὅτι καὶ ἐξ ἐπιταγῆς ὄνῳ ποινήν ἐπιθεῖν τῶν ὁμμάτων τὴν στέρησιν δόξαντι ἀδίκῳ περὶ τὸν τῶν λαχάνων κῆπον τοῖς μοναχοῖς, οἱ δὲ καὶ ὡς θαυματουργὸν ὠμολόγουν, ὅτι τε ἐν μιᾷ λάχανα συνάξας, λύκον εὐρών ἐπιτίθησι ταῦτα, ἐφ' ᾧ οἱ τοῦ κήπου συναίροιο, ἐπιτάξας ἀπάγειν εἰς τὴν μονὴν (ἦν δὲ ὁ λύκος ἄνθρωπος, εἰ καὶ παρελογίζοντο λέγοντες, ὡς ὕστερον ἔγνωστο), καὶ ὡς πεμφθέντος ἐκεῖνῳ παρά τινος ἀπὸ μελισσεῖου κηρίου αὐτὸς τε φάγοι καὶ γλυκανθεῖν τὸν φάρυγγα, εὕξαιτο δὲ τὸν

γλυκασμὸν καὶ τῷ πέμψαν τι, καὶ ὡς αὐτὸς ἐντεῦθεν ὁ πέμψας ἐξ ἐκείνου καὶ ἐς ἡμέρας ἀνὰ στόμα τὴν γλυκύτητα περιφέροιο, τῆς εὐχῆς ἐκείνῳ τόπον ἀποπληρωσάσης κατὰ στόμα τοῦ μέλιτος. ταῦτ' ἐκείνοι μὲν ἔλεγον, τὸ δὲ γε τοῦ ἀνδρὸς ξένον καὶ ἄθρες καὶ ἀμφοτέροις ἀνὰ μέρος πολλοῖς πιστεύειν ἐδίδου. ὅτι δὲ καὶ ἀσκητῆς ἐκ τῶν εἰ κότων ὑποτοπάζοιο καὶ ἀκριβῆς περὶ τὰς ἐντολὰς νομίζοιο, μάρτυρες ἦσαν οἱ ἐκείνῳ φοιτῶντες, νήλιποί τινες καὶ ὠχρίαί 144 καὶ κατεσκληρότες καὶ γυμνοὶ καὶ ἀπέριττοι, μὴ πολλὰ λαλοῦντες, μὴ περιττὰ ὁμιλοῦντες, κατηφίαί τε καὶ τὰς γνώμας ἀπα ραίτητοι καὶ ἀμείλικτοι τοῖς πᾶσι φαινόμενοι, ἃ καὶ δείγματ' ἦσαν σαφῆ τῆς τοῦ διδάσκοντος ἀκριβείας καὶ τοῦ περὶ τὰς ἐντολὰς δεισιδαιμονήματος. ταῦτα λεγόμενά τε καὶ φημιζόμενα φθά νουσι καὶ ἐς βασιλικὰς ἀκοάς. ὁ δὲ πολλὰ μὲν εἰδὼς καὶ ἐφ' ἑαυτῶν ψευδῆ λαλοῦντας ἀνθρώπους, ἐκ βασκανίας κινουμένους δῆθεν καὶ παθῶν ἄλλων ὧν ὁ βίος ἐμπέπλησται (μαρτύριον δὲ τὸ μηδένα λέγειν ἐκείνου ἰδιωτεύοντος), τέως δὲ καὶ τὰ περὶ ἐκεῖνου σκοπῶν λεγόμενα, καὶ ἀντιβάλλων τοῖς ἀγαθοῖς τὰ κακά, καὶ συνετῶς κρίνων ὡς εἶπερ εὐρεθεῖεν ἀληθῆ τὰγαθὰ, ἀνάγκη πᾶσα συναφανίζεσθαι τὰ κακά, παρυστάσεις ὄντα ἐκ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπουσίας, ὡς μὴ ἅμα τοῦ αὐτοῦ οἴκου καὶ φῶς καὶ σκότος χωροῦντος, συνάξεις ἐπιτελέσας κοινὰς. εὐρῶν τοὺς τὰγαθὰ λέγοντας καὶ τὰ πιστὰ λαβῶν παρ' ἐκείνων ὡς μαρτυρησόντων ἐνόρκως, αὐτίκα διαλαλεῖ τῷ λαῷ κοινῶς περὶ τούτων, καὶ πρῶτον μὲν τὴν κακίαν ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ δείκνυσι, καὶ τὸν κακὸν θησαυρὸν ὅθεν αἱ κατὰ ἀνθρώπων διαβολαὶ θριαμβεῦν· ἔπειτα 145 δὲ καὶ παρ' ἐκάτερα στήσας τὰ ἀγαθὰ μαρτυρήσοντας, προσέταττε λέγειν ἐκείνους ἃ δὴ καὶ συνοίδασι περὶ τὰνδρὸς ἑαυτοῖς. οἱ δὲ τοσοῦτον πιθανῶς ἔλεγον, προστιθέντες καὶ ὄρκους τοὺς ἐπὶ πίστει τοῦ βασιλέως καὶ δὴ καὶ τοὺς συνήθεις ἄλλους, ὥστε θαυμάσαι μὲν πάντας, τὸν δὲ γε μέγαν λογοθέτην καὶ γραφῆ δοῦναι ταῦτα πεισθῆναι. 15. Οὕτω δὴ καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐπὶ κοινῶν συνάξεων λαληθέντων τῶν κατ' ἐκείνον, ἐπειδὴ ἔδει καὶ παρὰ βασιλέως προβάλλεσθαι, ὑποτεμνόμενος ὁ κρατῶν ἐκείνῳ τὸν κόπον, ἐν τῷ μεγίστῳ παλατίῳ κατὰ τὸν Ἰουστινιάνειον τρίκλινον, ὃν ὁ νέος Ἰουστινιανὸς ἐδομήσατο ἔξαιτον ὄντα καὶ μέγαν καὶ θαυμαστόν, λέχριον ὄντα τοῖς κατὰ πύλας εἰσιούσι πρώτως καὶ ἄνωθεν ἕως κάτω διήκοντα, λαμπρὸν μὲν τοίχοις λαμπρὸν δ' ἐδάφει, καὶ περιττὸν τὸ κάλλος, ὃς τῷ χρόνῳ παρεγκλιθεὶς ἐπὶ θάτερα νότου βιαίου πνεύσαντος ὕστερον καταπίπτει, ὡς μηδὲ εἰ ἦν οἶκος ἐκεῖσε πάλαι καὶ τοῖς ἰδοῦσι γνωρίζεσθαι, κατὰ τοῦτον τοῖν νυν τὸν τρίκλινον, ἰστάμενον τότε, τῆς τάξεως γεγонуίας μεγαλοπρεπῶς καὶ ὡς ἔδει πατριάρχην προβάλλεται. εὐθύς τε κλόνος οἶον ἐπισημαίνει τῇ γῆ, καὶ παῖς τις κατὰ τὴν Νέαν πεσὼν 146 κινδυνεύει τῷ πτώματι. τετάρτη δὲ καὶ δεκάτη μηνὸς Ἐλαφῆ βολιῶνος ὁ προβληθεὶς πεζῆ καταλαμβάνει τὸ θεῖον τέμενος, μικρὸν δ' ὕστερον καὶ χειροτονεῖται. γίνεται δὲ καὶ τότε σημεῖον σύνηθες· νηνεμίας γὰρ οὕσης τὰς πρὸς τῷ στασειδίῳ φωταγωγὸς μέσον ἐκ τῶν κατὰ κύκλον ἀπηρωρημένων, ἃς πᾶς τις τῶν ἐν κλήρῳ ἐπ' ἐκβολῇ πατριάρχου σημεῖον εἶχεν (ἅμα γὰρ ἐκεῖναι τελουμένων τῶν ὕμνων ἐσειόντο, καὶ ὁ βλέπων ἐκβολὴν κατενόει τοῦ τότε πατριαρχεύοντος· καὶ γέγονε ταῦτα ἐπ' Ἀρσενίῳ Γερμανῶ Ἰωσήφ Ἰωάννη καὶ Γρηγορίῳ), ταύτας τότε ξυνέβαινε σεῖεσθαι. καὶ πολλοῖς βλέπουσιν ἐξητάζετο τὸ τελούμενον, εἰ καὶ μὴ ἐς προὔπτον βασιλέως ἐστῶτος διεπυρηνθάνοντο. ὡς δ' ὁ Καρακάλος Νικομηδείας τὸν ζυγὸν τοῦ ἀγίου εὐαγγελίου ἐτίθει, καὶ ἤδη τὸν θεῖον θεᾶσθαι χρησμὸν ἔμελλον (φέρουσι γὰρ τι κακὸν τούτων ἐπὶ τοῖς τελουμένοις οἱ πολλοὶ πίστεις, κἂν οὐκ ἀναγκαῖα ἢ ἐπισήμανσις), τὸ εἰς κόλασιν ἀπόφημον ἐν τῷ ἱερῷ εὐαγγελίῳ ἐνεφανίζετο· τὸ δ' ἦν "τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ." ὧ δὴ καὶ προσαληγῆσας πρῶτος ἰδὼν ὁ Νικαίας ἐπειρᾶτο καθόσον ἦν συγκαλύπτειν, καὶ μεταλλάττων τὰ τῆς βίβλου φύλλα καρπὸν 147 ἐνέφαινεν ἕτερον. τὸ δ' ἦν "καὶ τὰ

πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατα σκηνοῦσιν ἐν αὐτῷ," ὃ καὶ αὐτὸ πολὺ τὸ ἀπεμφαῖνον ἔχειν ἐδόκει πρὸς τὰ τελούμενα τέως τὸ πρῶτον καὶ λαθεῖν σπουδάζοντες οὐκ εὐώδουν συγκαλύπτειν, ἀλλὰ τὸ ἀληθές ἐφημίζετο, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς κατάγνωσιν ἄγειν τὰ τελεσθέντα ἐντεῦθεν, κατὰ τύχην μὲν οὐ λεγόντων ἐκβῆναι (πόρρω γὰρ ἡ τύχη τελουμένων θείων πραγμάτων), ἄλλο δὲ τι ὑποδηλοῦν τὸ λόγιον κατὰ τὸ λοξὸν πι στευόντων. ἃ δὴ πολλὰ τοιαῦτα καὶ ξυμβεβήκασι. βρυγμὸν λέγουσιν ἐκβῆναι τῷ Ἀρσενίῳ· ἄλλ' ὁ χρησμὸς ἐπ' αὐτῷ μὲν οὐδ' ὅτιοῦν ἐπληροῦτο, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ δὲ τοῖς κοινοῖς τῆς ἐκκλησίας καὶ λίαν, ὅπου γε καὶ τις, ὡς λέγεται, θεοφόρος ἀνὴρ, ἀκουσθὲν ὡς Ἀρσένιος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας κατέστη, εἶπεν "Ἀρσένιος ἀρχὴ σκανδάλων," τῇ ἀρχῇ συμβαλλομένου ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὀνόματος. διὰ τοιαῦτα καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῇ προσηκούσῃ τὸν πατριάρχην καὶ κλῆρος καὶ λαὸς ἅπας ἐδέχοντο.

16. Ὀλίγον τὸ μεταξὺ, καὶ ἐπεισφροῦσι τούτῳ ὑπηρεταὶ μοναχοὶ ποθεν ἔξωθεν. καὶ οἱ μὲν ἐκτὸς οἱ δ' ἐντὸς ἐκεῖνα ποιεῖν οὐκ ἀπώκνουν, ἃ δὴ πνευματικῶν μὲν ἀνδρῶν οὐκ ἂν εἴ 148 ποι τις, τέως δ' ἀνθρώπων καὶ μετρίων τὸ παράπαν ἦσαν οὐκ ἄξια. πολλοῖς γάρ, μοναχοῖς δὲ μάλιστα, καὶ λίαν ἐπέιχον. καὶ ἡ πρόφασις εὐλογος, ὡς ἀδιαφοροῦσιν ἐξ ἔθους, καὶ τὰς τῆς ἐβδομάδος νηστίμους καταλύουσι μὲν εἰς διφαγίαν καταλύουσι δὲ καὶ εἰς οἶνον πολλάκις καὶ ἔλαιον, καὶ παραρτύμασι χρῶνται, καὶ παρὰ τοὺς πολλοὺς τρέφονται, καὶ ὡς χρήματά τινες ἔχοιεν. καὶ τοσοῦτον ἐφυλοκρῖνουν ταῦτα καὶ ποιναιῖς ἐξεκόλαζον, ὡς μὴ μόνον τοὺς ἀδιαφοροῦντας δεδιέναι καὶ τρέμειν τὴν ἐκείνων ἐπιστάσιαν, ὡς εἰ μόνον προσαγγελθεῖεν κολασθησομένους τὰ μέγιστα, ἀλλὰ καὶ τὸν δοκοῦντα προσεκτικώτατον. καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ σκορπίου φασίν, ἐκ τῆς ὀπῆς ἐξίόντα μηδὲν εἶδέναι ὅπη τὸ κέντρον προσβάλοι, ἀλλ' εὐθύς ἐνιέναι πᾶσι, καὶ φυτοῖς καὶ πέτραις καὶ ζώοις καὶ γῆ, τὰ αὐτοῦ πράττοντα, οὕτω κάκεινοις ἀντικρυς ἦν τοῦπιτήδευμα, ἐνιεῖσι πικρίαν οἷς ἐπισταῖεν διὰ τὴν τοῦ πατριαρχοῦντος ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἐδόκει, ἀκρίβειαν. ἐκεῖνῳ τὸ εὐρεθὲν χρυσίον κατάγνωσις, τούτῳ τὸ τῶν ἱματίων καινόν, ἄλλῳ τὸ δυοὶ χιτωνίσκοις ἢ καὶ τρισὶ χρῆσθαι, ἄλλῳ ὅτι ὁ σταυρὸς ἐξ ἀργύρου ἢ μὴν καὶ χρυσοῦ, καὶ ὅτι πολυτελής 149 κατεσκευάσται, ἄλλῳ ὡς τὸ μαχαίριδιον εὖ ἤσκηται, καὶ ἄλλῳ ὡς λελεύκωται τὸ χειρόμακτρον, ὡς ἐλούθη οὗτος, ὡς ἐκεῖνος ἀπερραθύμηνεν, ὡς φίλοις ἐχρήσατο, ὡς ἀσθενήσας ἰατρῷ προσῆλθε. καὶ τίς ἂν τὰ αἰτιάματα ἀριθμήσειεν, ἃ δὴ καὶ ὡς ἐπὶ σκηνῆς τοῦ βίου τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων ἢ τληπαθῆς φύσις ὡς ἐφόλκια ἐπισύρεται; οἷς ἐκεῖνοι ἐπιφυόμενοι κατωεῖδι ζον καὶ ἠτίμουν καὶ περιέσυρον καὶ φυλακαῖς ἀπαρακλήτοις διαικοῦν οὐκ ἔληγον. ἦν δὴ που καὶ ἀπὸ μονῶν ἐξέλεγον χρήματα, ὡς ὕλην παθῶν ὑποσπώντες ταῦτα καὶ τὸ πῦρ τῆς ἐμπαθείας ἐντεῦθεν ἀπομαραίνειν δικαιούντες· εἰ δὲ καὶ ταῖς χερσὶν ἐκείνων οἱ σπινθῆρες, ὡς ἔδοξαν, ἐνεσποδιάζοντο, ἠράκλεις, τοῖς ἄλλων, ὅ φασιν, ἰατροῖς, εἰ ἔλκεσιν ἔβρουν. ὅμως μέντοι μῖσος οὐκ ὀλίγον ἐντεῦθεν σφίσι παρὰ πολλῶν ἐντέτροφε καὶ ἄσπονδος μῆνις, καὶ κατεστύγουν ἅπαντες, ἐκείνων σπενδομένων μόνων οἷς δὴ καὶ ὡς ἰδίους ἐχρῶντο. πολλοῖς δὲ καὶ πληγὰς ἐνέτεινον βαρείας ἀμαρτεῖν δόξασιν, ἀπὸ ζήλου δῆθεν καὶ ἀκριβείας, τὸ 150 ἀπαραίτητον ἐπὶ πᾶσιν δεικνύμενοι καὶ ἀσυγκατάβατον, ὡς πάντας μὲν εἶναι ἐν φόβῳ καὶ ἀγωνίᾳ, τοὺς πλείστους δὲ καὶ ἐν καταγνώσει λογιζέσθαι. πάντα δ' ἀνέτρεπον καὶ συνέχεον διὰ τὴν νομιζομένην ἀκρίβειαν κατὰ τὰ Ἀναξαγόρεια χρήματα. οἱ δὲ γε τῆς ἐκκλησίας ὀρώντες τὰ πλείστα μὲν καθ' ἑαυτοὺς κατεμέμφοντο, ὑπομιμνήσκοντες δὲ καὶ τῷ πατριάρχῃ προσαναφέροντες ὅτι πολλοὶ παρὰ τῶν ἀγρίων ὑπηρετῶν πληγὰς ἀνηλεῶς ἐλάμβανον, ὡς δῆθεν τὰ πολλὰ μηδ' εἰδότι, κατεγινώσκοντο ὡς ἀταλαιπωρῆτως ἔχοντες περὶ τὸ καλόν, ὥστε τῷ μὴ τὸ κακὸν ἐκτόπως μισεῖν μηδὲ τὸ καλὸν τοῖς αὐτοῖς ὑποδέχεσθαι μέτροις. ἦν γάρ, ὡς

ἔωκει, ὁ σκοπὸς τῷ πατριαρχεύοντι ἐκ μέσου θεῖναι τὸ ἀδιάφορον, εἴτε ὄν εἴτε δοκοῦν, ἐκ παλαιοῦ ἐπεισφρῆσαν διὰ τὴν τῶν πνευματικῶν προστατῶν, ὡς ὤετο, ἀτημελησίαν ἢ 151 καὶ συνήθειαν. ὅθεν κάκεῖνοι ἐπειλημμένοι προφάσεως εὐπροσώπου τοιαύτ' ἔδρων, ἦν πού τις αἰτίαν ἀδιαφορίας εἰλήφει. τέως δὲ περὶ τὴν τοιαύτην αἰτίαν οὐκ ὀλίγοις καὶ αὐτὸς ἐνεπικραίνεται τὸ ἀδιάφορον ὄνειδίζων, μὴ κρίνων, οἶμαι, ὡς μέσον κακοῦ τε καὶ ἀγαθοῦ τὸ ἀδιάφορον κείμενον πρὸς ἑκάτερον ἐναντιοῦται τῶν ἄκρων, καὶ εἶγε πρὸς τὰγαθὸν κακὸν νομίζεται, ἀλλ' οὖν καὶ πρὸς τὸ κακὸν ἀγαθόν, καὶ ἀγαπητὸν ἂν μετριοπαθοῖμεν, μὴ τοῦ ἀπαθοῦς ἐφικνούμενοι. αὐτὸς δ' ὑπὸ κανόνι τῇ φαινομένη ἰδίᾳ ἔξει, εἴτε καὶ γνώμονι, τὰ τῶν ἄλλων ἠθέλεν ἀπευθύ νειν. κἀντεῦθεν καὶ οἱ πολλοὶ διυπνίζοντο καὶ ἐν ὑπονοίαις ἤγον μεγίσταις τὸν ἀπευθύνοντα. ἦν δ' ἐκείνους τὸ ἐφορμοῦν πρῶτον μὲν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀτηρὸν καὶ πρὸς ἅπαν δυσέντευκτον, τοῖς μὲν ἐξ ἀρετῆς δοκοῦν, τοῖς δ' ἐκ γνώμης ἐμφύτου, τοῖς δὲ καὶ ἐκ συνηθείας τῆς πρὸς τὴν ἄσκησιν καὶ μονώσεως (ἅπαν γὰρ δύσοιστον τὸ μὴ σύνηθες), εἶτα δὲ γε καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ὅλοις κρυπτόν τε καὶ ἀφανὲς καὶ ψάλλοντος καὶ ἐσθίουτος καὶ κατὰ μόνας 152 διάγοντος, ὡσπερ ἡσκητό τε καὶ εἴθιστο. ὅμως (τὸ γὰρ τῆς ἀνάγκης ἐστὶν ἀδήριτον) τὴν σκληρὰν ἐκείνην καὶ ὡς ἐν σιδηρᾷ ῥάβδῳ διέφερον ποιήσαντες, οἱ μὲν εὐγνωμονέστεροι σφίσις ἕνα τοῖς τὴν αἰτίαν προστρίβοντες, ὅσοις δηλαδὴ μὴ ἦν ἐν νῶ τὰ τῶν ἄλλων κρίνειν ἀλλ' εἰς ἑαυτοὺς νεύειν καὶ ἑαυτοὺς κατὰ τὸ προσῆκον κατανοεῖν, εἰ δὲ καὶ ἀλλήλους κατανοεῖν, εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ μόνον, συγχωροῦσι τέως τοῖς γιγνομένοις, ἀλλ' οὐ περιεργαζομένοις τοὺς ἐργαζομένους, κἂν ὅτι ποιοῖεν. τοῖς δὲ καὶ πολυπραγμονεῖν ἐπήγει καὶ ἀνταμύνεσθαι πάσχουσι καὶ λαμβάνειν λόγους ἐξ ἄλλων, πιθανοὺς ἄλλως ἐκ τῶν εἰκότων ὡς ἀγνώτος πολλοῖς ὄντος ἐκείνου διὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσκήσει μόνωσιν.

17. Τούτων οὕτως ἐχόντων ὁ μὲν πατριαρχεύσας Γρηγόριος νόσω πολυημέρω κατεργασθεὶς, ὡς δὲ τινες ἔλεγον, καὶ διὰ τὴν παρόρασιν ἐκ μικροψυχίας, μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ τὸν βίον. καὶ τὸ μὲν ἐν ψαλμωδίαις θάπτειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἐδίδουν, τὸ δ' ὡς ἀρχιερέα, ὡσπερ δὴ κάκεῖνος ὤετο τὴν ἱερωσύνην παρκατέχων, συχνοὺς ὁ κρατῶν ἀποστέλλων ἀπέλεγε, καὶ τῇ αὐτῇ τανειψίᾳ ἐπέσκηπτεν ἐπιτάττων, ἢ τις ἦν Ῥαούλαινα, μὴ τι τοιοῦτον ἐπιτελεῖν, ὃ δὴ καὶ γίνεται. 153 18. Αὐτὸς δὲ φθάσας ἐπ' ἀνατολῆς, τὸν πορφυρογόνον νητον ἀποστείλας ἔχοντα καὶ τὴν συνοικοῦσαν ἐκ τῶν τοῦ Ῥαούλ κατὰ γένος, ἐξεληλακῶς ἐπ' ἀνατολῆς ὄρμα. καὶ διελθὼν τὰ τῆς Βιθυνίας μέρη, καὶ ὅσα πρὸ μικροῦ ἐρρέθη ἐπὶ τῷ Βέκκῳ καὶ τοῖς λοιποῖς εἰργασμένος, τῷ Νυμφαίῳ ἐπίσταται, φέρων καὶ τὸν Μουζάλωνα πρὸς τῷ τοῦ μεγάλου λογοθέτου σεμνώματι καὶ πρωτοβεστιάριον κλειζόμενον. οὗ δὴ καὶ σκηνήσας, ἐκεῖθεν τὰ κατ' ἀνατολὴν διοικούμενος, ἐσκέπτετο καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ Μιχαήλ, ἐπαγαγεῖν ἐκείνῳ ἐκ τοῦ ῥηγὸς Πουλίας τὴν συνοικὴν σουσαν, ἢ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ Βαλδουίνου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καρούλου, Αἰκατερίνα, ἣτις καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς μητρὸς θεῖῳ τῷ υἱῷ Καρούλου θεῖαν εἶχε τὴν τοῦ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὸς θυγατέρα, θεῖαν οὖσαν πρὸς μητρὸς καὶ τῷ βασιλεῖ Μιχαήλ, ἣτις καὶ τοὺς γάμους δυοῖν ἀδελφοῖν ἀνά μέρος κατήπειγεν. ὅθεν καὶ αὐτὸν μὲν ἐπὶ τῆς πόλεως καταλείπει ὁ βασιλεὺς, τοὺς δὲ γε τῷ κήδει μεσιτεύοντας Ἴταλοὺς ἐπήγετο πρὸς τὸ Νύμφαιον, συχνὰ καταναλίσκων καὶ προσφιλοτιμούμενος, νεύων ὅλος εἰς τοῦτο καὶ μόνον οὐ καὶ συνδέσμους τῶν ἀναγκαίων ποιούμενος. ἐπὶ πολὺ γὰρ καὶ προσελιπάρουν ἐκεῖνοι, καὶ συμφέρον παμπληθὲς ἐδόκει καὶ βασιλέως ἄξιον τὸ συνάλλαγμα. ὑπέτεινε δὲ καὶ χρηστὰς τὰς 154 ἐλπίδας ἐκείνοις ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνησμένιζον τοῖς μέλλουσιν ὡς ἐξ ἀνάγκης ἐσομένοις. ὅθεν καὶ τοῦ συγγραφέως τῷ Νυμφαίῳ ἐσύστερον ἐνδημήσαντος, ἐκεῖνοι μαθόντες πολίηθεν ἐλθόντα ἀξιοῦσι βασιλέα ἐπ' ἀρίστῳ καθήμενον ἐρωτᾶν ἐφείναι ὅπως ἔχοι τῶν ὑγειῶν ὁ νέος βασιλεὺς, καὶ ὅπη

καὶ τίσι διάγων ἑνασχο λοῖτο. καὶ δὴ προσέταττε βασιλεὺς ἐκείνοις τε πυνθάνεσθαι καὶ τούτῳ δίδοναι τὰς ἀποκρίσεις. καὶ γ' ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγομένων ἀκούοντες, ἐπεὶ καὶ χρηστὰ ἐξ ἀνάγκης ἠγγέλλοντο, προσὰ ποδεχόμενοι δῆλοι ἦσαν εὐχαριστοῦντες θεῷ. 19. Τῆς δ' εἰκοστῆς ἐνάτης μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, καθ' ἣν καὶ ἡ τῶν Ἀγίων ἀποστόλων ἑορτὴ τελεῖται, διετείας τρεχούσης ἐστρατοπεδευμένῳ τῷ βασιλεῖ, γίνεται τι τοιοῦτον, ὃ δὴ καὶ κακῶν ἤρξε μεγάλων τῷ πορφυρογεννήτῳ Κωνσταντίνῳ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἑορτὴ ἦν καὶ ἔδει συνάξεις μὲν τῶν μεγιστάνων πρὸς βασιλέα προσόδους δὲ καὶ τῶν ματρωνῶν παρὰ τὴν Αὐγοῦ στὰν γίνεσθαι, ἀπήντων μὲν καὶ ἄλλαι πλείσται καὶ μέγισται, ἀπήντα δὲ καὶ ἡ εὐγενὴς γραῦς Στρατηγοπούλινα, ἡ τοῦ Ἰωάννου μὲν τοῦ Δούκα καὶ βασιλέως ἀδελφιδῆ, Κωνσταντίνῳ δὲ τῷ Στρατηγοπούλῳ τῷ καὶ ὕστερον τυφλωθέντι παρὰ τοῦ υἱοῦ καὶ βασιλέως συνοικήσασα. ἐπεὶ δὲ οὕτῳ καιρὸς ἐκάλει εἰσελθεῖν πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν, ἐκείνη ἔξω που καθῆστο τὴν πρόσκλησιν ἀναμένουσα. ἀλλ' ἐφίσταται καὶ ἡ τοῦ πορφυρογεννήτου 155 σύζυγος ἀβροσύνη καὶ χλιδῆ πρεπούση ὑπὸ προπομποῖς τε πλείστοις καὶ ὀπαδοῖς, ἐπεὶ δὲ τῇ θείᾳ ἢ μᾶλλον καὶ μᾶμμη προσήγιζεν (ἡ γὰρ πρὸς πατρὸς ἐκείνης μᾶμμη αὐτανεψία ταύτης ἦν, εἶπερ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ἀξίαν σε βαστοκράτορος ἐγεγέννητο, ἡ δ' ἐκείνης μᾶμμη ἐκ θατέρου τῶν ἀδελφῶν, ἡ δὴ καὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ συνώκει τῷ Ῥαοῦλ Ἀλεξίῳ), ἐπεὶ γοῦν προσεγγιζούση ἔδει τὴν γραῦν καθέδρας ὑπεξὰ νίστασθαι κατὰ τὸ προσῆκον τὰ δευτερεῖα πρὸς τὴν Αὐγοῦσταν φερούση, ἐκείνη τοῦτο μὲν γήρα τοῦτο δὲ καὶ ὡς δῆθεν παιδί, καὶ ἐκγόνης καταφρονήσασα, οὐδ' ἵκταρ ὑπεξανίστατο, παραιτησαμένη πρὸς ἐκείνην μόνον καὶ γήρας προβαλλομένη καὶ τὴν τοῦ γήρους ἀσθένειαν. ὕβριοπαπαθεῖ τε παρευθὺς ἐκείνη καὶ ἀκάθεκτος ἦν τὴν ὀργὴν, εἰ βασιλέως οὕσα νύμφη καὶ ἀνδρὸς ὑπὲρ δεσπότης σύζυγος οὐδὲν τῶν ἀξίων ἐπιτυχάνει παρὰ προσγενοῦς μὲν βασιλέως, ἀλλὰ γε καὶ ἰδιώτιδος νομιζομένης ἐκ τοῦ τὸν ἐκείνης σύζυγον ζῶντα μηδενὸς ἐπιβῆναι ἀξιώματος. τρέπει τε τὴν ὀργὴν εἰς λύπην, καὶ κλαυθμοῖς τε καὶ ὄδυρμοῖς ἀφωσιούτο τὴν δεινοπάθειαν. τοῦτο γεγονός τὸν ἐκείνης οὐκ ἔλαθε σύζυγον. ὁ δὲ φιλότιμος ὢν καὶ αὐτός, ἔτι δὲ καὶ τοὺς λογι 156 σμοὺς ἐπικλασθεῖς ἐκ τῶν θρήνων τῆς γυναικός, ἀντιλυπεῖν μὲν τὴν γραῦν παραμυθῆσθαι δὲ τὴν ἰδίαν ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνην ὕβρεως ἐδικαίου. καὶ δὴ ἐκείνη μὲν οὐκ εἶχε τι διαθέσθαι ἀνήκεστον, εὐγενῆ τε οὕσαν καὶ μᾶμμη λογιζομένην τῷ βασιλεῖ· εἶχε δ' οἰκείον ἐκείνη Κωνσταντίνον Μαυροζώμην ὠνομασμένον, ᾧ δὴ καὶ συγχρῆσθαι κατὰ κοίτην κρυφίαν ἐλέγετο. καὶ τοῦτο δὴ μᾶλλον ἦν τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ σοφόν, ἐφ' ᾧ ἀτιμουμένου ἐκεῖνου ἡ κατ' ἐκείνης ὑποτρέχουσα βᾶξις ἐκ τῶν δυνατῶν θριαμβεύοιτο. πέμψας γοῦν αὐτίκα καὶ περισχῶν τὸν ἄνθρωπον μηδὲν τῶν πραχθέντων εἰδότα, γυμνοῖ τε πάμπαν ἀτίμως καὶ κατὰ πᾶσαν ἀγορὰν θριαμβεύειν τοῖς οἰκείοις προστάσσει· ἅμα δὴ καὶ πληγὰς δεινάς τε καὶ πλείστας ἐντείνουσι. τοῦτο γινόμενον καὶ ἀνενεχθὲν βασιλεῖ, πολὺς ἦν ἐκεῖνος τὴν τόλμαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, καὶ ἀχθόμενος τὰ μεγάλα εἰ αὐτοῦ βασιλέως ἐνδημοῦντος μηδὲν μηδενὸς ἐκεῖνος ἐπιστραφεὶς ταῦτα πράττει, καὶ ταῦτα παρὰ τοιαύτην αἰτίαν. ὅμως τοὺς θυμοὺς κατασχὼν προσέταττε τὴν ταχίστην, καὶ μόλις μὲν ἀλλ' ὅμως νικησάσης τῆς ἐξουσίας ἐλευθεροῦται ὁ τιμωρούμενος. ἐντεῦθεν καὶ μῆνις μετὰ χόλον ἐντετῆκε τῷ βασιλεῖ, καὶ δεινὰ ἔστρεφε πῶς ἂν ταπεινοῖ τὸν 157 ὑπὲρ τὰ μέτρα κατεπειρόμενον, εἰς ἑαυτὸν ἀνάγων τὸ γεγονός καὶ τὴν τοῦ καταφρονεῖσθαι δόξαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, καὶ ἀπὸ προσώπου ἐποίει τὸν ἀδελφόν, καὶ ἀπόντος κατημέλει, καὶ προσιόντι ὀφθαλμοὺς ἰλαρότητος οὐκ ἐδίδου, καὶ συνιπαζόμενος τὴν ἐγγύτητα ἀφηρεῖτο, καὶ ἦν ἐξ ἐγγίονος εἶχε τῆς ὁμιλίας πρότερον δόξαν προσεποιεῖτο παρακατέχειν. ἀξιοματικώτερον γὰρ κάκεῖνος ταῖς ἀληθείαις τῶν πραγμάτων ἐφήπτετο, πολλοῖς μὲν τοῖς ὑφ' αὐτὸν θεραπεύουσι, πολλῶν δὲ τῷ

συναγομένω πλούτῳ καὶ τῇ χλιδῇ ἐντροφῶν. ὑπὲρ γὰρ ἐξήκοντα χρυσίου χιλιάδας αἱ οἰκονομίαι τούτῳ ἀπεκληροῦντο παρὰ πατρός, καί γε σκοπὸς ἦν, εἰ περιῆν, καὶ ἐς ἑκατὸν ἐπαύξειν. καὶ μεγάλοις ἀνδράσιν ἄρχουσι τοῖς ἐκ τοῦ παλατίου εἰς θεραπείαν ἐκεῖνος ὑπέταττέ οἱ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖνος πολλὰ μὲν προσόδων ἔχων ὀλίγα δ' ἐξαντλῶν, εἰ μὴ που εἰς τὰς κατ' εὐεργεσίαν φιλοτιμίας, ὃ καὶ αὐτὸ εἰς ὑποψίαν ἔκειτο μείζω, πολλοῖς ἐνετρύφα καὶ ὑπερηφανεύετο εἰς ὑποταγὴν τὴν ἐς βασιλέα πρέπουσαν. ταῦθ' ὀρῶν βασιλεύς, καί γε τῆς ἐξ ὑπογούου ἐκείνης συμβάσης 158 αἰτίας χάριν παρακεκνισμένος, διενυκτέρευέ τε μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου ἐν νόσῳ πολυημέρῳ κειμένου· τῷ νεφρῷ γὰρ πολυῶ δύνοις πόνοις ἐβάλλετο, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ εἰς θεραπείαν προσαγόμενον ὅπερ οὐ προσεζημίον τὸν πάσχοντα. καὶ διὰ τοῦτο μὴ οἶψ' ὄντι αὐτῷ τῷ κρατοῦντι τὰς προσόδους ποιεῖν, τούτῳ προσιῶν βασιλεὺς ὁσημέραι περὶ τῶν κοινῶν συνεφρόντιζε. τότε τοίνυν ἐκείνῳ συνῶν διεπονεῖτο τὴν τὰδελφοῦ καὶ ὑπὲρ τὰ ἔσκαμμένα ὑπέραλσιν, καὶ ταπεινοῦν συμφέρον ἀμφοτέροις ἐδόκει. τὸ δ' ἦν τέως ἀποπροσποιήσεσι καὶ ἀποστροφαῖς καὶ τῷ μηδὲν τῶν ἐκείνου φροντίζεσθαι, κἂν παρῆ κἂν ἀπῆ· οὕτω γὰρ ὑπομαλάσσειν τὰ ἦθη καὶ πρὸς τὸ δουλικώτερον ὑποκλίνειν ᾤοντο. ἐκεῖνος δὲ ταῦθ' ὀρῶν βασιλέως πράττοντος, συχναῖς τε προσόδοις μᾶλλον πρὸς βασιλέα ἢ πρότερον θεραπεύειν προσεποιεῖτο, καὶ τῇ παιδεύσει καθυποκλίνεσθαι δοκεῖν ἠθέληεν. ὅθεν καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίον πέμπων ἠξίου καὶ αὐτὸν προσλιπαρεῖν βασιλέα μὴ χολᾶν, κἂν τι καὶ ἐκ συναρπαγῆς ἐπράχθη νικήσαντος τοῦ θυμοῦ, συμπαθεῖν τε καὶ μὴ ὀργίζεσθαι. ἐν τούτοις οὖν τοῦ καιροῦ τριβομένον, καὶ τοῦ πατριαρχεύοντος μοναχὸς Σάβας ἐκεῖ παρῆν, καὶ τὰ συνήθη τῆς ἀτασθαλίας ἔργα διαπραττόμενος 159 νοσῶν οὐκ ἀνίει, βασιλέως ἐπὶ πᾶσιν ἐφιέντος, μὴ κρίνοντος ἴσως πρέπον μὴδ' ἄλλως εὐσχημον ἐμποδῶν ἴστασθαι τοῖς παρὰ τῶν τοῦ πατριάρχου πραττομένοις λόγοις εὐλαβείας, καὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἐμποδίζειν τοῖς εἰς διόρθωσιν τῶν πολλῶν νομιζομένοις. ἃ γὰρ ὁ Σάβας ἔπραττε, θέλημα τοῦ πατριάρχου ὅλως ἠγεῖτο, ὡς αὐτὸς ὕστερον ἔφηνε πρὸς τινὰ τῶν ἀρχιερέων ἀπολογούμενος· ἐκείνου γὰρ τῷ βασιλεῖ λέγοντος ὡς εἰκὸς ἦν ἂν ἐμποδίζεσθαι παρ' αὐτοῦ βασιλέως ὄντος τὸν πατριάρχην, εἴπερ ἐβούλετο, αὐτὸς ἀπελογεῖτο ὡς οὐκ ἄξιον πατριάρχην ὡς Τζυκανδύλην Νι κήταν, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο ὄνομα ὑποκοριζόμενος (ὃ δ' ἦν ὁ τοῦ παλατίου ἐλάχιστος), παρὰ βασιλέως προστασσεσθαι. ὡς γοῦν οὕτω ταῦτα καὶ ὁ μοναχὸς Σάβας συνήθη ὡς ἐκείνῳ πιστὸς ἐν πολλοῖς κατεφαίνετο, ἀκούσας, ὡς ἔλεγε, παρ' ἐκείνου βασιλεῖ προσήγγελεν, ὡς δῆθεν πρὸς αὐτὸν λέγοντος ἐν ἀπορρήτοις τοῦ πορφυρογεννήτου ὡς ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπιδημήσει τῇ Κωνσταντινῶν, ἅμα δὲ τὸν πατριάρχην ἐκβαλὼν τὸν μοναχὸν Κοσμᾶν ἀντεισάξειε. τότε γοῦν καὶ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐξηγρίαιεν, εἰ γέ οἱ ἐκπολεμῶν ἐκεῖνος καὶ αὐτὸν πατριάρχην ψευδόμενος, τοὺς οἰκείους ἐκείνῳ ὑποποιούμενος, καὶ ὑποψίας οὐκ ἀγαθὰς συνέλεγε γενεῶν. ὀλίγον τὸ μεταξύ, καὶ τινες τῶν ἐκείνου βασιλεῖ προσιῶν τεσφάλας μεγάλα ἄττα καὶ εἰς ἀπιστίαν τὴν κατὰ βασιλέως φέροντα λέγειν τε καὶ φρονεῖν ἐκείνον συνάμα πρωτοστράτορι Στρατηγὸ πούλῳ διανυκτερεύοντι οἱ προσήγγελεν, καὶ γ' ἐλέγχειν σφᾶς ἐτοίμους ἑαυτοὺς παρεῖχον ἀναδεχομένου τοῦ βασιλέως. ταῦτ' ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον, ἐδόκουν δὲ πάντως ἐκ τῶν γινομένων καὶ τὰ τῆς κατηγορίας πιθανὰ τοῖς ἀκούουσι. διὰ ταῦτα δὴ πολλὴν καὶ μεγίστην πρόνοιαν ὁ κρατῶν ποιούμενος τοῦ τε λαθεῖν ἐκεῖνον ἔφ' ᾧ προσκαλοῖτο τοῦ θ' ἀλῶναι, καὶ μὴ τι καὶ νεωτερισθεῖν παρ' ἐκείνου, ὡς ᾤετο, πέμψας ἄγει παρ' ἑαυτῷ τὰς δυνάμεις, καὶ τοῖς οἰκείοις πᾶσιν ὑπ' αὐγὰς ἔω ἐπήγγελε κατὰ τὸ παλάτιον συναθροῖζεσθαι. καὶ τότε περὶ πλήθους ἀγορὰν πέμψας προσκαλεῖται τὸν ταῖς κατηγορίαις ἐνεχόμενον, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδότα. ὃν καὶ διὰ ταχέων παραγενόμενον ὁ μὲν βασιλεὺς εὐθύς, μὴ οἶός τ' ὦν κατέχειν τὰς κατ' ἐκείνου ὀργὰς, ἅμα μὲν ἐκείνον ἅμα δὲ καὶ τὸν Στρατηγόπουλον, μετ' οὐ πολὺ καὶ

τοῦτον τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι καταγνωσθέντα, ὄνειδισμοῖς τε καὶ προπηλακισμοῖς ἔβαλλε, καὶ "τί παθόντες, ὦ οὔτοι," παρού σης καὶ πάσης τῆς συγκλήτου ἔβόα, "καὶ κακῶν κάκιστοι, αὐ τοῖ τσοαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ παρ' ἐμοῦ, τὸ εἰς ἀναβολὰς ὀφθῆναι πρὸς τὸν εὐεργέτην κακοὶ οὔμενον θέσθαι προεθυμήθητε, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ὁ μὲν δεσπότης καὶ αὐταδέλφου, ὁ δὲ πρότερον μὲν 161 αἰτίου τοῦ καὶ ἔτι βλέπειν τὸν ἥλιον, ὕστερον δὲ καὶ εὐεργέτου, τοιαῦτα καταμελετηκότες ἐλέγχεσθε;" τοῖς δ' ἀρνούμενοις πάμπαν καὶ τοὺς ἐλέγχους ζητοῦσιν εὐθύς οἱ κατειπόντες παρὶ σταντο, καὶ ὡς ἦν ἐκείνοις ἰσχὺς ἅμα καὶ εἰς σπουδὴν πρόθεσις, ἤλεγχον. αὐτίκα τοίνυν, οἷα φιλεῖ ἐπὶ τοιούτοις γίνεσθαι, θροῦς ἦν τῶν μὲν ἐκπληττομένων τῶν δὲ καὶ στυγούντων, ἄλλων δὲ καὶ πλέον τοῦ εἰκότος κατὰ τινα θεραπείαν παρακεκινημένων καὶ λέγειν καὶ πράττειν. τέλος τοὺς μὲν τὰς ἐκείνων οἰκίας πολυὸν βουοῦσας, καὶ μᾶλλον τὴν τοῦ πορφυρογεννήτου, καθέξοντας ἀποστέλλει, αὐτοὺς δὲ τὸν μὲν φυλακαῖς ἐδίδου, τὸν δ' ἀδελφὸν συγκλείσας ἐνὶ τῶν κατὰ τὰ παλάτια βασιλικῶν οἰκημάτων ἐν ἀσφαλεῖ καθείργνυσι. προνοίας δ' ἐκείνας καὶ ἀγέλας καὶ ἀπο θήκας παντοίων εἰδῶν καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ἐν νομίμασι κεκομμένον τὸν δ' ἐν ἐκπώμασιν εἰργασμένον, καὶ ἄργυρον καὶ πέπλα παντοδαπὰ τῷ κοινῷ ταμιεῖω προσανετίθεντο, καὶ ἡ χλιδὴ ἐκείνη καὶ περιφάνεια μιᾶς ὥρας σκηνῆ καὶ παίγνιον ἦν. καὶ θαῦμα ἦν τοῖς ὀρώσιν ὄγκος τοσοῦτος τρυφῆς καὶ οἰκίας τοιαύτης φιλοτιμίας, μηδ' αὐτῆς βασιλείου κατὰ πολὺ λειπομένης, πῶς ἐν ἀκαρεῖ εἰς τὸ μηδὲν κατήντησε, καὶ τὰ λαμπρὰ ἐκείνα καὶ τέως 162 περίπυστα πνευσάσης δυσχεροῦς καὶ τελχινώδους αὔρας κατέσβεστο. Καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Κρονίου μηνός, ὅτε καὶ πολλοῖς μὲν τῶν τοῦ παλατίου οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀσυνθεσίας πρὸς βασιλέα ἔγκλημα δι' ἐκείνον ὡς δῆθεν βασιλειῶντα ἐφήπται. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ὁ ἀνὴρ ἐς ἄκρον φιλοδωρότατος, καὶ πολλοὺς συνυπήγετο τοῖς φιλοφρονήμασιν, ὥστε καὶ ἀγαπᾶν εὐεργετούμενους, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ συνειδέναι οἱ ἢ δὴ συμβούλεσθαι ἃ δὴ ἐκεῖνος εἰδὼς καὶ βουλόμενος, ὡς οἱ κατ' ἐκείνου λέγοντες δεικνύειν εἶχον, ἐξηλέγχετο. τοῖς οὖν τοῦ παλατίου πολλοῖς τισὶν οὔσι τοῖς παρ' ἐκείνου εὐεργετούμενοις συνεγνωμένοι ὁ βασιλεύς, ὑπὲρ ἀξίαν μὲν τοῦ διδόντος, ἀξία δὲ τοῖς λαμβάνουσι τὰ διδόμενα κρίνων. ἐκείνον μὲν γὰρ ἀδελφὸν βασιλέως ὄντα τοσοῦτοις δωρεῖσθαι ὅσοις μηδὲ βασιλέα σχεδὸν εἰκὸς ἦν αἰτίας ἐποιεῖτο δῆθεν· τοὺς δὲ γε λαμβάνοντας μεγαίσταντας ὄντας, εἰ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐλάμβανον, ἀλλ' οὖν δι' αἰτίας εἶναι τοιαῦτα καὶ τόσα λαμβάνειν ὑποκατακλινομένους ἐκείνῳ ἐκ τῶν εἰκότων ἐδικαίου. τοῖς δὲ τῆς ἐκκλησίας μὴ ὅπως τοῖς ἐξ ἐκείνου εὐεργετηθεῖσιν ἀλλὰ καὶ ξύμπασιν αἰτίας ὁ Σάβας ἐπειλημμένος εὐσχήμονας, ὡς δῆθεν κατ' ἐκείνων καὶ ὑπὲρ βα 163 σιλέως ζηλῶν, καὶ πρὸ τοῦ τοῖς πᾶσι κακοποιός, ἀνέδην τε δύσνους ὠνόμαζε (20) καὶ διῶν ταῖς οἰκονομίαις ἐκείνων ἐπέχρα, παρακατέχων καὶ ἀπαιτῶν τὰς προσόδους ὡς ἂν ἐκείνων καθωσιωμένων. ἄπερ τοῖς κληρικοῖς μανθάνουσι πόνος ἦν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀποφυγεῖν τὴν κατηγορίαν δύνασθαι. ὁ δὲ καὶ πλέον τούτους τοῦ στέρεσθαι τῶν οἰκείων ὠδύνα, καὶ οὐκ εἶχον τὴν κατηγορίαν διαθέσθαι καὶ ἐν μετρίοις ποιήσασθαι. ὁ δὲ καὶ μεγάλως τοὺς τοιούτους ἐκύμηνε, καὶ οὐκ εἶχον ὅτι καὶ πράξιαν, καὶ ὡς ἂν γε τῇ λύπῃ καθοσιώσαντες ἑαυτοὺς ἐν ἀπόρῳ ἦσαν. τέλος ἀποφυγὴν μίαν ἔγνωσαν τῆς κακίας τὴν πρὸς τὸν πατριάρχην καταφυγὴν, ὡς αὐτίκα τῷ μαθεῖν ἐν δεινῷ ποιησομένου κάκεινου τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας διαβολὴν. ἐλθόντος τοιγαροῦν καὶ τοῦ Σάβα συνελθόντες ἐνεκάλουν τὸ πάθος, καὶ ὡς οὐκ ἀνεκτὴν ἐτραγῶδουν τὴν συμφορὰν, καὶ "τί παθὼν, ὦ οὔτος," ἔλεγον παρόντος κάκεινου, "τοιούτοις τοὺς τοῦ κλήρου περιβάλλεις δεινοῖς; δέον τὸν μὲν ἐπ' αἰτίαν κείμενον κρίνεσθαι, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀθώους τοῦ ἄγους μένειν." τοῦ δὲ μηδὲν ἀπο 164 λογουμένου τῶν ἐς λόγον κειμένων, ἀλλὰ κύκλω περιβαλλομένου αἰτίας μηδὲν

προσηκούσας μηδ' ὄπωσοῦν, τέλος ἤξιουν πατριάρχην ἀμύνειν ἀδικουμένοις τὰ ἔσχατα. ὁ δέ, οὐκ οἶδ' ὅπως, ψυ χρὸς ἐπὶ τούτοις κατεφαίνεται καὶ ἀκίνητος. ὡς δὲ πολλάκις οἱ τοῦ κλήρου ἐπέκειντο καὶ προσελιπάρουν, ὁ δ' ἄφωνος ἦν καὶ τῷ μὴ τι λέξειν ἔχοντι ἀκριβῶς ἐώκει. τέλος ἐκκλίνων τὴν ἐκ τῶν πολλῶν βίαν ἀπέπεμπε κατειρωνευσάμενος τὴν τιμωρίαν τῷ κατειπόντι, τὴν τοῦ Πιλάτου πρὸς Ἰουδαίους φωνὴν ἐπειπὼν παραδιδόντος εἰς σταύρωσιν τὸν δεσπότην, "λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε." τοῦτο ἐπῆλθε μὲν ἐκείνῳ ἐκ τοῦ τυχόντος εἰπεῖν ἀγνώστῳ πολλοῖς διαθέσει ψυχῆς, τοῖς δὲ καὶ λίαν δόξαν βαρὺ παρώξυνε τὰς ὁρμάς, καὶ προσλυποῦντες καὶ οὗτοι ἐσχί ζοντο, ὥστε μήτε συνέρχεσθαι οἱ μήτε μὴν συνεύχεσθαι, βασιλεῖ προσανατιθέντας τὴν περὶ τούτων ἐκδίκησιν. βασιλεὺς δὲ τῆς νόσου κατεπειγούσης τὸν πρωτοβεστιάριον, ὡς μηδ' ἀναπνεῖν ἐώσης τοῖς πόνοις, σκέψει καὶ βουλῇ τούτου τὸν Χοῦμνον κοιὰι στορα Νικηφόρον εἰς μυστικὸν ἀνάξας ἐπὶ τοῦ μέσου καθίστησι, προσνείμας αὐτῷ κοινωνὸν (οὕτω γὰρ ἐκείνῳ καὶ μόνῳ ἐθάρρει) καὶ τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺν Ἰωάννην. καὶ δὴ τοῦ αὐτοῦ 165 ἔτους, ἐπιφερόμενος καὶ τοὺς κατακρίτους, τὸν μὲν ἀδελφὸν ἐν κλοβῷ (εἰρκτῆ φορητῆ τις εἶπη) τὸν δὲ Στρατηγόπουλον δέσμιον, ἐξελθὼν Νυμφαίου εἰκοστῇ ὀγδόῃ Μαιμακτηριῶνος τὴν μεγαλὸν πολιν εἴσεισιν. ἦν οὖν τὸν τεύθεν κωφή τις ὀργὴ παρὰ βασιλέως τοῖς τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὸ μὲν ἐπαγόμενον ἔγκλημα δύσνοια, αἱ δὲ πρὸς τοῦτο κατασκευαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ πατριάρχου σφῶν ἦσαν ὑποστολαί, ὡς κακῶς δῆθεν τὴν τῆς δυσνοίας αἰτίαν, ἦν καὶ παρὰ τοῦ Σάβα κατηγορητο, δυσχεραίνοντων. ὥστε καὶ μιᾷ συναγαγὼν ἐκείνους ἔκ τινων ὑποπευομένων τὴν κατὰ πάντων συνίστα δύσνοιαν, περιποιούμενος δῆθεν ἐντεῦθεν τὸν τοῦ πατριάρχου θεράποντα. θάλασσαν γὰρ συνόλην καὶ ἀπορροὴν ἐκείνης παρεδειγμάτιζεν, ὡς φύσιν ἔχοντος τοῦ παντὸς ἐκ τοῦ γεύματος οἷον ἐστὶν ἐκείνῳ γινώσκεσθαι. εἶναι δὲ καὶ τούτους οὐ πάντας, ἀλλ' ἐκ τινῶν ἴσως ὑποπευομένων τοὺς πάντας ὑπὰ γεσθαι ταῖς αἰτίαις. ἦσαν δὲ ταῦτα δεσποτικά μᾶλλον ἢ ἀληθῆ, θέλοντος θεραπεύειν τὸν πατριάρχην. 21. Κἂν ἐπὶ πλέον τῆς ἀπὸ βασιλέως διὰ ταῦτα ἐπει ρῶντο ἀγανακτήσεως, εἰ μὴ καὶ ἕτερ' ἄττα πραχθέντα βασιλέα 166 μὲν ἐθορύβει, ἀρχιερέας δ' ἐκίνει ζητεῖν αἰτίας καθ' ἃς ταῦτα πράττεται ξένα τῶν τῆς ἐκκλησίας νόμων δοκοῦντα· μήτε γὰρ ἰατρὸν χρῆναι τιμωρεῖν ἀλλ' ἰατρεύειν τὸν πάσχοντα, μήτ' ἀρχιερέα κολάζειν ἀλλὰ θεραπεύειν τὸν ἀμαρτάνοντα. διὰ τοῦτο καὶ συναχθέντες κοινῇ σκέπτονται, καὶ διαμηνύειν ἐκείνῳ καὶ γε διαπυθάνεσθαι (ἦψαντο γὰρ τὰ δεινὰ καὶ ἀρχιερέων) ἐγνώκεσαν. τὸ δὲ μήνυμα, καθημένων ἐν τῷ ἐκκλησιαρχείῳ, ἐφ' ᾧ σφίσι ἐφείη συνελθεῖν ἐκείνῳ ἐρωτῆσαί τε καὶ μαθεῖν πῶς ταῦτα πράττοντο· μηδὲ γὰρ ἐκκλησιαστικὰ εἶναι ἀλλὰ τυραννικὰ τὰ πραττόμενα. ταῦτα λέγοντες προσετίθουν καὶ τὰ πραχθέντα, ὅσα τε ἔξω ὅσα τε ἐντὸς ἐπράττοντο. τὸν δ' ἀκούσαντα τὸ παρὰ μὴδὲ φροντίσαι, ἀλλὰ σκήψεις τοῦτ' εἶναι φάναι ἀποστασίας τῆς ἀφ' αὐτοῦ, καὶ διὰ τὰ μὴδὲ δίκαιον ἐγνώκεναι πρὸς τούτους ἀπολογεῖσθαι. ὡς δὲ καὶ αὐθις πειρῶντες οὐκ ἔπειθον, διστᾶν ἑαυτοὺς ἐκείνου ἐδικαίουν καὶ οὗτοι· τὸ γὰρ τοιούτων πραττομένων συγκοινωνεῖν μὴ ἔχειν λόγον ἀπολογίας τοῖς μεμφο 167 μένοις δικαίως. ἔπειθον δὲ καὶ οἱ περὶ τε τὸν Γεννάδιον καὶ τὸν Σουλαιώτην βασιλέα μὴ ἔαν ἀνεξέταστα ταῦτα, ἀλλ' ἐπαρήγειν ἀρχιερεῦσι καλῶς λέγουσιν. αὐτοὺς γὰρ εἶναι πάντως τοὺς τὸν εἰς τὴν πατριαρχίαν ἀναγόμενον χρησταῖς μαρτυρίαις συστήσαντας, αὐτοὺς δὲ καὶ πάλιν διαγινώσκειν ὡς ἐπιχωλαῖνοι ὁ μαρτυρηθεὶς οὐ φαῦλος ἐπ' ἄλλοις τὴν ποίμανσιν· μηδὲ γὰρ πάντα πᾶσι διδόναι θεόν. ταῦτ' εἶναι θεοῦ, ὡς πάντας εἰδέναι. καὶ γε πολλάκις τὸν κατὰ τὸ ἠθικὸν οὐκ ἀπόβλητον κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ὑποσκάζειν, καὶ αὐθις ἀριστεύοντα ἐπὶ τούτῳ μὴ φθάνειν τὴν ἐπὶ τῷ πολιτικῷ ἀρετῆν. ἀναστέλλεσθαι δὲ τὴν κακίαν καλὸν καὶ προσήκον εἶναι, πλὴν ἐντὸς μέτρων καὶ νόμων Χριστοῦ. νόμον δὲ Χριστοῦ πάντως εἶναι τὸ ἱερὸν εὐαγγέλιον. ἐκεῖ δὲ ζή

τούντων τῶν μαθητῶν ἐξ οὐρανοῦ καταγαγόντας πῦρ ἀφανίσει τοὺς ἀπειθοῦντας, εἰπεῖν τὸν δεσπότην ὡς οὐκ οἶδατε ποίου πνεύματος ἐστέ. τὸ γὰρ καλέσαν ἐκείνους πνεῦμα, κἄν μήπω οἶδασι, πλήρες ἀγαθωσύνης καὶ φιλανθρωπίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἀλλ' οὐ τιμωρίας καὶ ἀγανακτήσεως καὶ κόλασεως. ταῦτ' ἐκείνων λεγόντων καὶ ἀμφικλινῆ τὸν βασιλέα ποιούντων, καιροῦ δραξάμενοι οἱ κακῶς ἔκ τινων αἰτιῶν ἔχοντες 168 ἐκείνῳ ἐθορύβουν καὶ γράφοντες κατηγορίας ἀτόπους ἐδίδουν, καὶ ἀνέδην λοιδορίαις μονωθέντα τῶν πολλῶν περιέβαλλον, ὥστε καὶ μιᾷ ἱσταμένου ἄνω που, καὶ τῶν ὕμνων ἐξανυσθέντων ἔπευ λογοῦντος κατὰ τὸ σύνηθες, τινὰς ἐκείνου κάτωθεν ἱσταμένους κράζειν καὶ ἀπόφημα κατ' ἐκείνου λέγειν, ὡς ἂν πλεόν τοῦ εἰκότος διὰ τὸ μῖσος καταυθαδιζομένους.

22. Ἐπεὶ γοῦν Ἀθανάσιος ἔγνω μονωθεὶς καὶ τὰς αἰτίαις ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ὠρμημένας, τὰς δὲ λοιδορίας ἀπὸ πολλῶν συμβαινούσας, ὡς καὶ κρίσιν θέλειν ἄγειν, καὶ οὐκ ἀνυστά οἱ γένοιτο εἰ βούλοιο τὴν τιμὴν κατέχειν (μηδὲ γὰρ ἐν τεῦθεν εἶναι τὸν εἰρηνεύσοντα ἢ καὶ προσέξοντα), καθυφίει καὶ ἄκων τῆς προστασίας. οὐκ ὀλίγοι γὰρ καὶ τῶν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης τῶν ἰδίων παρὰ τῶν ἐκείνου στερηθέντων ὁμοῦ συμφρήσαντες διεφόρουν ἄρδην τὰ ἴδια. οἱ δὲ καὶ τοῖς σιτῶσιν ἐπεχείρουν καὶ κατεγέλων καὶ ἐπετώθαζον ἀνέδην τε κατηρῶντο καὶ ἀπεφῆμιζον. ἄλλοι δὲ καὶ λίθους ἔβαλον φανέντος ἐκείνου. τόσον 169 τὸ μῖσος, καὶ κατεστύγουν οἱ πλείους. αὐτὸς δὲ γνοὺς ἐντεῦθεν καὶ εἰς κρίσιν ἀπαξόμενος, ὡς τοῖς δοκοῦσι μᾶλλον ἐδόκει, βασιλεῖ διαμηνύεται ἀποσταλῆναι μὲν τοὺς τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξομένους, ἀποσταλῆναι δὲ καὶ τοὺς διακομίσοντας κατὰ τὴν ὁδόν, ὡς μὴ κινδυνεύοι. ἐν τοσοῦτῳ δὲ σχεδιάσας βιβλία δύο, τὸ μὲν ἐν τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως, θάτερον δὲ πόλλ' ἄττα περιέχον καὶ ἰδίας κατὰ τὸν βίον συστάσεως χάριν καὶ καταρῶν τῶν ὡς δῆθεν κατ' αὐτοῦ ἀποφημισάντων, ὁ μίμησιν ἀναδεξάμενος τοῦ Χριστοῦ, τὸν μὲν ἐν ἀφανεί κρύπτει ἐν κορυφῇ κίονός τινος τῶν κατὰ τὰ ἀριστερὰ εἰσιούσι κατηχουμενεῖα τοῦ μεγάλου νεῶ ἱσταμένων, ὑπ' ὀπὴν περιστερεῶνος, δίκην φωρός, ὡς μή τις εἰδείη προμηθευσάμενος, κλίμακά τ' αὐτὸς προσερείσας καὶ ἐπιθεῖς πλὴν οὐ γυμνὸν τὸν χάρτην, ἀλλὰ δυσὶν ἐκπώμασιν ἐμβάλων, ὑπογραφήν ἰδιοχείρῳ καὶ βούλλῃ μολιβδίνῃ τὰ γράμματα ἐξασφαλισάμενος, τετρήνας καὶ σπαρτίῳ περισφίγγας, ὡς μή τις ἐπιβουλεύθῃ τῶν λυμαντήρων ἐς μακρὰν ἐκεῖ κείμενος. θάτερον δὲ τὸν τῆς παραιτήσεως πέμπει πρὸς βασιλέα, ἀξίῳ τὴν ταχίστην τοῦ γε τὴν ὁδὸν ἀσφαλῆ οἱ θήσοντας ἀποστεῖλαι. εἶχον δ' ἐπὶ λέξεως ὁ μὲν ἐν τοῖς ἐκπώμασι χάρτης τάδε.

(23) "δύο τινὰ ἐφάνη πρὸς καταβολὴν τῆς ἐκκλησίας, εἰς ὧφέ 170 λειαν δῆθεν αὐτῆς ἐπινοηθέντα, ἐξ ἐπιβουλής τῶν ἐπιχειρόντων τοιούτοις, ἐν μὲν τὸν Βέκκον ἐλθεῖν εἰς τὸ διαλεχθῆναι καὶ τάχα καταγνωσθῆναι καὶ ἡττηθῆναι, ὃ ἀμήχανον ἦν τοῦ λαοῦ μεμνηνότες καὶ τὸ γλυκὺ πικρὸν ἐχόντων τε καὶ λεγόντων, δεῦτερον, ἠνίκα τῷ Ἰακίνθῳ ἐξεχωρήθη ἀπανταχοῦ τῆς Ῥωμαίων προσκαλεῖσθαι κατὰ τῆς ἐκκλησίας οὓς εὗρισκεν οὐ συνειδήσει, οὐ νόμοις θεοῦ τεθραμμένους, ἀλλ' ἀγυρτώδεις καὶ τριωβολιμαίους τινὰς, καὶ ἱκανοὺς καταστρέψαι τὴν ἐκκλησίαν Χριστοῦ, καὶ ὅσα παρέλαβεν, ἀλόγῳ θράσει καὶ διαβολῇ καὶ ὕβρει, ἐν οἷς εἶχον ἐκεῖνοι τὸ ἰσχυρόν. καὶ ἔτι, ὡς ἔοικεν, ἔμελλε τοῖς δυσὶν ἐκείνοις κακοῖς καὶ τρίτον ἀναφυῆναι, ὃ καὶ διὰ πλῆθος ἡμετέρων ἁμαρτιῶν τῇ ἡμετέρᾳ συνέβη ἡμέρα καὶ καθ' ἡμῶν ἔστρα τεύσατο. τῆς γὰρ Χριστοῦ ἐκκλησίας οἷς αὐτὸς οἶδε κρίμασι τὴν φροντίδα δεξάμενοι, οὐκ ἐξησφαλίσθημεν τοῦ μήτε τοὺς σχιζομένους τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ καὶ ὕβριστὰς αὐτῆς τιμωρεῖν μήτε τοὺς ἀκαθαρσίαις μοιχείαις τε καὶ πορνείαις ἐαλωκότας ἀναχαίτιζειν. ἠγνοήσαμεν δὲ ὅτι καὶ οἱ πατριαρχεῦντες τοιαύτας εὐθύνας ὑπέχουσι παρὰ τῶν ἐπὶ σφάλμασιν αὐτῶν εὐθυνθέντων καὶ τῶν

τούτοις ὁμοίων εἰς ἃ διωκήκασι, καὶ ταῦτα μηδὲ τοῖς ἔνερ γοῦσι σήμερον τὰ δημόσια τοιαύτας ἐν οἷς ἐνήργησαν ὑπεχόντων εὐθύνας, ὅσα ἢ κακοτρόπῳ γνώμῃ ἢ καὶ ἀγνοίᾳ κατὰ τοῦ δικαίου πεπαρωνήκασιν. ἀλλ' ὡ τῶν ἐμῶν κακῶν, ὡς μηδὲ κἂν ἴσα τοῦ 171 τοῖς ἐξισωθῆναι καὶ τὰ ἡμέτερα. καὶ εἰ καὶ πόθεν ταῦτα ἐπῆλθεν ἡμῖν, ἄδηλα τοῖς πολλοῖς, ἀλλ' οὐχὶ καὶ θεῶ. ὁ γὰρ εἰ πῶν παρρησιασάμενος πρὸς θεὸν ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με, εἶπε καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. οὐ γὰρ ἡμετέρων ταῦτα σφαλμάτων ἀντέκτισις, καὶ χάρις θεῶ. ἡμεῖς μὲν ἀδικούμενοι οὕτως ἀδικούμεθα, ὅτι τὸν μὴ ἑαυτὸν ἀδικοῦντα οὐδεὶς δύναται παραβλάψαι, ἢ ἐκκλησία δὲ πάλιν ὑβρίσθη καὶ ἐζημιάται. τίς δὲ ἢ ζημία; τῶν μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν καὶ λοιποῦ χριστωνύμου λαοῦ, τῶν μὲν λόγῳ τῶν δὲ καὶ βίᾳ βλεψάντων πρὸς τὸ σεμνότερον, ὡς καταγιγίς ἀγρία ἀθρόον ἐπεισεσοῦσα ἢ καθ' ἡμῶν ὑβρις πρὸς τὰ πρότερα ἔστρεφεν. ἢ δὲ ὑβρις καὶ τὸ αὐτῆς λυπηρὸν τὸ μὴ κατὰ τῆς ἡμῶν ὑπολήψεως μόνον καὶ τὸ λίθους κρατῆσαι βαλεῖν ἡμᾶς καὶ ἀναθεματίσαι, καὶ ὅσα σωματικῆς ὑβρεως ἐπειπεῖν, ἀλλ' οἴμοι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ σεβάσματος. διὸ καὶ φημί, εἰ σύνοιδα ἑμαυτῷ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἀρρενομανίᾳ ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ φρονῶ ἢ φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ μου, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου σὺν τῷ προδότη καὶ τοῖς τὸν κύριόν μου σταυρώσασιν. εἰ 172 δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονοῦντα, καὶ ἀποβαλόμενον ἐκ ψυχῆς ὃ μὴ δοξάζει ἢ ἐκκλησία μηδὲ παρέλαβε, συκοφαντῆσαι οὐκ ἔφριξαν γλώσσαι λέγειν μαθοῦσαι κακά, ὅσοι καὶ οἵτινες εἶεν, ἔχω αὐτοὺς καθὰ ὁ κανὼν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς τριάδος ἀφωρισμένους. ὅτι δὲ βιασθέντες ἀλλ' οὐ βιάσαντες ἐτέθημεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐλπίδι εἰρήνης καὶ ὠφελείας κοινῆς, οὐ προέβη δὲ κατὰ τὰς ἐλπίδας ὅσον διωκήσαμεν, οὕτω συμφέρον ἡμῖν κατεφαίνετο, μάρτυς θεός, καὶ ὃ μὴ ὡς κακὸν ἀλλ' ὡς πρέπον ἐπράττομεν. πλὴν εἰ ἐν ᾧ μέτρῳ μετροῦμεν ἀντιμετρηθῆσόμεθα, τὴν τούτων διάκρισιν ἀνατίθημι τῷ ἀγίῳ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ εἴτε ἀποδοχῆς εἴτε εὐθύνης κριθῶμεν, στέργομεν, καὶ ὡς ἐκ θεοῦ τὴν τῶν τούτων κέλευσιν ἐκδεχόμεθα. ἕτερον, εἰ καὶ ὁποῖόν ἐστιν ἐκάστου τὸ ἔργον τῆς ἡμέρας ἐκείνη δηλοῦται, χάριν τῆς δυσφημίας ἣν ἐξήμεσε καθ' ἡμῶν ὁ διάβολος λέγομεν. εἰ σύνοιδα ἑμαυτῷ πορνείᾳ ἢ μοιχείᾳ ἢ ἀρρενομανίᾳ ἐαλωκέναι, καὶ εἰ ἐφρόνησα πώποτε ἢ φρονήσω ἀλλότριον φρόνημα καὶ ἀπαῖδον τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου μου, καὶ εἰ μὴ ὡς οἱ ἅγιοι μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι τούτου παραδεδώκασιν καὶ οἱ διάδοχοι τούτων θεοφόροι πατέρες, ἰδικῶς καὶ συνοδικῶς, καὶ εἰ μὴ ἅπαν ἑτερόδοξον φρόνημα, ὃ μὴ παρέλαβε καὶ κρατεῖ ἢ ἐκκλησία Χριστοῦ, παρα 173 πέμπῳ τῷ ἀναθέματι, ἀνάθεμά μοι ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ ἡ μερίς μου σὺν τῷ προδότη καὶ τοῖς τὸν κύριόν μου σταυρώσασιν. εἰ δὲ ὀρθῶς καὶ πιστῶς με λατρεύοντα καὶ φρονοῦντα καὶ ἀσπαζόμενον καὶ κηρύττοντα διαβολαῖς μέτινες τοιαύταις διέβαλον, ὅσοι καὶ οἵτινες εἶεν, ἐκκήρυκτοι τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ, καὶ ἀλύτῳ ἀφορισμῷ τῷ ἀπὸ τῆς ζωαρχικῆς καὶ μακαρίας καὶ ἀγίας τριάδος ἢ μετριότης ἡμῶν ὑποβάλλει αὐτούς, καὶ ἀρᾷ ἀναθέματος καὶ τὸν τοιούτοις παρασυρέντα εἰς τὸ βλάψαι καὶ ἀδικῆσαι με. ὡς δὲ τοῖς ἀδίκους καὶ βλασφημοῖς αὕτη ἀρὰ παρὰ θεοῦ, οὕτω καὶ τοῖς φειδομένοις τὴν γλώσσαν καὶ ἀλήθειαν ἀγαπῶσι καὶ λέγουσιν ἢ τοῦ θεοῦ εὐλογία καὶ σκέπη περικυκλώσοι καὶ ὧδε καὶ ἐν τῷ μέλλοντι." Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ἐν τοῖς ἐκπώμασι καὶ ἐν ἀποκρύφῳ τεθέντα· ἃ δὲ ὅποια μὲν καὶ ὅπως ἔχουσιν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν παρασυρέντα, ὅστις ἂν καὶ εἴη, ὑπ' ἀνάθεμα ἄγειν, καὶ εἰ σύστασις ταῦτα ἀπαθῶν τρόπων εἴτε καὶ μὴ, εἶδειεν ἂν οἱ πνεύματι ζῶντες καὶ τῷ κυρίῳ δουλεύοντες. ὅμως ὕστερον εὑρεθέντα, ὡς μετ' ὀλίγον ρηθήσεται, ἱκανῶς αἰτίαις δικαίαις ὑπῆγον τὸν γράψαντα. ἕτερον δὲ γράμμα σχεδιάσας πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέστειλεν, οὕτω κατὰ ῥῆμα διαλάμβανον. "θεῶ καὶ μετὰ θεὸν τοῖς

λόγοις θαρρήσας τῆς ἐκ θεοῦ βασιλείας σου τὴν ἐκκλησίαν ἐκράτησα. εἰ δ' ἐγκαλοῖ μοι καὶ τις ὅτι μὴ κατὰ τὸ ἀρέσκον ἐκάστῳ 174 διώκησα, μάρτυς αὐτὸς θεός, κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν. ἐπεὶ δὲ Χριστὸς τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας σὲ κατέστησε φροντιστὴν, ἰθύνειν πρὸς τὸ ἀρέσκον αὐτῷ, ἐνώπιον λέγω τοῦ κυρίου μου Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰ καὶ ἁμαρτωλὸς εἰμι, ἀλλὰ πρᾶκτικῶς οὐκ ἐπίσταμαί τι ἀπειργον κατὰ κανόνας ἱερωσύνης. εἰ δὲ τινες ἐξηγέρθησαν κατ' ἐμοῦ λέγειν ὅσα εἰς ἀνθρωπίνην ὕβριν φθάνει καὶ παραλύπησιν, καὶ εἰσὶν οἱ πιστεύοντες ταῦτα, θέτωσαν εἰς καθαίρεσιν ὅσα ἐκ τούτων καὶ βούλονται, καὶ εἰ ἀδικηθῶ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δικαιοθήσομαι. τὴν γὰρ παραίτησιν λογίζομαι ἀκανόνιστον, καὶ αὕτη μοι ἡ διάκρισις. ἐπεὶ δὲ πρὸς τρέμοντα τὰ δικαιώματα θεοῦ βασιλέα λαλῶ, εἰ κελεύεις, τὸ θέλημά μου ἐῷ, καὶ ἀνατίθημι τῷ θεῷ καὶ τῇ ἐξ αὐτοῦ βασιλείᾳ σου τὰ ἐμά, ἵνα ὅπερ αὐτῇ θεάρεστον δόξει καὶ τῇ ψυχῇ μου σωτήριον, εὐργετήσης καὶ συμβουλευσῆς καὶ συνεργήσῃ μοι, καὶ οὕτω παρὰ θεοῦ χαρισθῆ τῆς εὐεργεσίας τὰ ἴσα τῇ ἐκ θεοῦ βασιλείᾳ σου." ἀλλὰ τοῦτο μὲν, κατὰ τὸ εἶκός, οὐχ ὑπέγραψε, τὸ δὲ γε πρότερον οἰκειοχείρως ὑπεσημήνατο· εἶχε γὰρ "Ἀθανάσιος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης." ἦν δ' ἔτι φερόμενον καὶ ἄλλο τι ἐν κρυπτῷ γράμματι, ὅπερ οὐκ οἶδα εἰ προσετέθη ὕστερον παρὰ τῶν ἐκείνῳ προσκειμένων, ὡς "κἂν εἴ τι ποιήσω παρὰ ταῦτα, 175 ἄστοργον ἔχω καὶ ἔξω τῆς ἡμετέρας γνώμης, κἂν αὐτὴν ἐγχαράξω μοι τὴν παραίτησιν." Τέως ταῦτα γράψας, τὰ μὲν ἐν ἀφανεῖ τίθησι τὸν εἰρημέον ἐξασφαλισάμενος τρόπον, αὐτὸς δὲ τὸ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ μόνον ἐξαποστείλας, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκεῖθεν, καθὼς ἴσως καὶ οἱ ἥλιπστο, ἡ βοήθεια καὶ τὸ ἀντειληφθῆναι, ἀλλ' ἤδη μᾶλλον οἱ νυκτὸς ἐξελεусομένου κατὰ τὴν ὁδὸν δεφενδεύσοντες ἀπεστέλλοντο, καὶ ἄλλοι οἱ τὸ πατριαρχεῖον ἀναδεξόμενοι, γνοῦς ἐντεῦθεν ἴσως καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος γνώμην, ὡς οὕτω τὰ καθ' ἑαυτὸν δοκιμάζοντες εἰς συνοῖσον εἰ ἐκσταίῃ παρακεκινημένων τῶν ὄλων (οὐδὲ γὰρ ἐχώρει ἄλλως γίνεσθαι), ἀωρὶ τῶν νυκτῶν δίδωσιν ἑαυτὸν τοῖς ἀπάξουσι. καὶ πρὸς τῇ κατὰ τὰ Εὐγενίου γε γονότες θαλάσση ἀλιάδος τε ἐπιβαίνουσι, καὶ τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλεύσαντες τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαμβάνουσι. κάκεῖ τὴν νύκτα προσμείνας στέλλει πρὸς βασιλέα τὴν αὐτοῦ παραίτησιν, ἔχουσαν ἐπὶ λέξεως οὕτως.

(24) "ἐπειδήπερ λυσιτελείας χάριν κοινῆς εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνήχθημεν θρόνον καὶ διὰ τὴν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ εἰρηναίαν κατάστασιν καὶ κυβερνήσιν, ἀπέβησαν δὲ τὰ πράγματα εἰς τούναντίον καὶ παρ' ἐλπίδα τὴν ἡμετέραν καὶ τῶν βιασαμένων ἡμᾶς, ὡς ἐντεῦθεν κριθῆναι ἡμᾶς τῷ λαῷ ἀδοκίμους καὶ παραιτητέους καὶ ἀδιακρίτους, ἄλλως τε δὲ καὶ ὡς ἀσθενεῖς καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνίκανοι καὶ οὐδὲ 176 ἄξιοι λειτουργίας τοιαύτης, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ εἴ τι ἠγνοήσαμεν ἢ καὶ διεπραξάμεθα ἔξω τοῦ πρέποντος, αἰτοῦμεν συγχώρησιν, καὶ ὑμᾶς ὁ κύριος συγχωρήσοι, καὶ τὸ συμφέρον παρέξει, καὶ κυβερνήσει ἀμφοτέρους, καὶ ποιμένα ὄψεται τὸν ἀρμόδιον, πρεσβεῖαις τῆς θεομήτορος." εἶχε δὲ ὑπογραφῆς τὸ "Ἀθανάσιος ὁ χρηματίσας ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, οἰκουμένης πατριάρχης." Ταῦτα τὰ τῶν γραμμάτων, ταῦτα τὰ τῆς παραιτήσεως Ἀθανασίου. οἷς ἐννοήσειέ τις τὸ ἐμφαινόμενον τοῦ γράφοντος ἐμπερίσκεπτον. καὶ τέως τί βούλεται τὸ "οὕτως ἐφρόνουν" καὶ αὖθις "κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν, μάρτυς θεός;" τοῦτο καὶ καταποντιστὴς οἶμαι νηὸς εἶπη, ὃς αὐτοβούλως καὶ αὐτονόμως κινδύνῳ περιβάλλει τὴν ναῦν, ὡς κρεῖττον οὐκ ἐφρόνουν. ἀλλ' εἴ πεν ἄν τις πρὸς αὐτὸν "ἀλλ' ἦσαν μεθ' ὧν ἂν καὶ συνεβουλεύσω, ὅτι οὐδὲ μόνος ἀλλὰ μετὰ πολλῶν κυβερνᾶν ἐτάχθης." ἀλλὰ τὸ παρὸν "ἐκρίθην γὰρ" φησὶ "τῷ λαῷ ἀδοκίμος," καὶ οὐ τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας μοναχοῖς· λαοῦ δ' ἀποδοκιμασία τί ἂν ἰσχυρὸν ἔχοι εἰς

πατριάρχου παραίτησιν; "παραιτούμεθα δὲ καὶ αὐτοὺς" φησὶ "μετὰ τῆς ἀρχιερωσύνης." οὐ θρόνον καὶ τιμὴν παραιτεῖται, ἀλλὰ λαὸν ἄτακτον καὶ ἀπειθῆ. πότερον δὲ τὸν λαὸν συνάμα τῇ ἀρχιερωσύνῃ παραιτεῖται, ὡς παραιτεῖσθαι δὴ καὶ ἀμφοτέρους, ἢ λαὸν παραι 177 τεῖται μετὰ τῆς ἐνούσης αὐτῷ ἀρχιερατικῆς ἰσχύος καὶ καταστάσεως, ὡς εἶναι καὶ αὐτὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐλογον τὴν ἀποβολήν; τί δὲ βούλεται καὶ τὸ ἀρμόδιον λέγειν; εἰ μὴ πάντως τὸν τὰ πάντα τῷ λαῷ συγκαταβησόμενον. Ἄλλα ταῦτα μὲν ἴσως τῷ ἱστοροῦντι καὶ παρακαίρια λέλε κται. τοῦτο δὲ τις καὶ μόνον παρατηρήσειεν, ὅτι τέσσαρσιν ἐνιαυτοῖς τὴν ἐκκλησίαν κατέχων αὐτὴν σχεδὸν ἡμέραν εἶδε τῆς ἐκβολῆς ἦν δὴ καὶ τῆς ἀναβάσεως ἔγνωκεν, ἥτις καὶ Ἐλαφρηβλιῶνος ἐκκαιδεκάτῃ ἦν, ὅτε καὶ ὁ μέγας λογοθέτης τὸν ἴδιον λόγον καταγνοὺς οἶον ἐκ τῆς τῶν πολλῶν βλασφημίας τῶν ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένων, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ λύκος ὁ τῶν λαχάνων ἄνθρωπος πρὸς παρὰ τοῦ ἀρχῆθεν εἰπόντος ἐλέγετο, πυρὶ παρεδίδου. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς δεξάμενος τὴν παραίτησιν, διὰ τε τὸ τῆς ἰδίας γνώμης εὐθύ, καὶ τοῦ μὴ θέλειν κινεῖσθαι τὰ μηδὲν ὀνήσοντα ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐκκλησίαν βλάψοντα, καὶ διὰ ταῦτα τοῖς γεγραμμένοις μηδ' εἰς βάθος προσσχών, καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τοῦτο πείσας, ἀγαπητὸν ἠγησάμενος εἰ μετ' εἰρήνης ἐξίσταται (οὐδὲ γὰρ συνέφερον, ὡς ἐφύκει, κινεῖσθαι τὰ κατ' ἐκείνον καὶ 178 κρίσει δίδοσθαι, τῶν πάντων δι' ἔχθους δικαίου, ὡς ἐδόκει, ἐχόντων τὸν ἄνθρωπον), ἐκείνον μὲν τῇ ἰδίᾳ μονῇ καὶ πάλιν νυκτὸς ἐξαποστείλας ἐγκαθιστᾷ, ὅπου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς οὖσι ἐπὶ χρόνοις ἀσκεῖν ἀπρόϊτος ἔμελλε τὰ συνήθη, τοῖς δὲ γε ἀρχιερεῦσιν ἐφίησι τὸν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖν προστησόμενον.

25. Τέως δὲ πρὸ τοῦ τάδε γενέσθαι δυσι πρότερον χρόνοις, καὶ ἀφήμι τὰ κατὰ τὴν περαίαν τὴν δυτικὴν, ὡς καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐνεπρήσθη, οὕτω συμβάν, ἐπὶ Γρηγορίου πατριαρχοῦντος. ἀλλ' οὖν κατὰ μῆνα μεσοῦντα Μουνυχιῶνα, ὑπ' ἀφᾶς λύχνων, ἐντὸς τῆς μεγαλοπόλεως, ὅπου τὸ τῆς ἀγορᾶς μεσαίτα τον, ἀπὸ τῆς βασιλικῆς λεγομένης πύλης ἄρχεται τὸ δεινόν. καὶ πάντα τὰ κύκλω περιλαβὸν τὸ παμφάγον καὶ ἀνυπόστατον πῦρ, οἰκίας ἐκείνας πληθούσας παντοίων τῶν εἰς πραγματείαν εἰδῶν αὐτονυχεὶ διανεμηθὲν ἡμάθυνε τὸ παράπαν, ὥστε καὶ γυμνοὺς ἐκφυγεῖν τοὺς ἐνωκημένους, μὴ ὅτι γε πλούτου καὶ περιουσίας ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἐνδυμάτων, καὶ μηδὲν πλέον ἐγκαταλειφθῆναι πρωΐας ὅτι μὴ κεράμων κατεαγότα ὄστρακα καὶ ἡλούς σφίσις ἐνεὶ λημένους, ἀφέτους τῶν ξύλων οἷς συνέχοντες εἶχοντο. καὶ γε τὸ τῆς ἀγορᾶς κάλλος ὡς πεδίον ἀφανισμοῦ κατεφαίνετο. ὁ μὴδ' αὐτὸν βασιλέα λαθὸν τῷ Νυμφαίῳ ἐνδιατρίβοντα ἐποίει θαυμάζειν, καὶ ἐφ' ἡμέραις ζητεῖν, εἴ πού τις Βυζαντίοθεν παραβάλλοι, 179 ὅπως καὶ ἀφ' οἴων τῶν αἰτιῶν γέγονεν. οὐ γὰρ ἐπ' ὀλίγον ἐπὶ δραμόν, ἀλλ' ὅσον εἰκάσαιτ' ἂν τις, καταταχῆσαν καὶ αὐτὴν μέσην τὴν πόλιν ἐν ἀκαρεῖ περιλήψεσθαι, πολλῶν μὲν οἰκιῶν κάλλη πολλὰ δ' ἐν αὐταῖς ἀποτιθέμενα δαρδάπτον, καὶ τὰ δεινὰ τοῖς πόρρωθεν ἀπειλοῦν, οὐ πρότερον ἔστη, πρὶν ἂν ἀμφοδοῖς περιπεσὸν εἰς πλάτος ἐνδούσαις χειροποιήτως τῶν ἐχόντων φθασάντων καταβαλεῖν καὶ προαρπάσαι τὴν ὕλην, ἐκεῖσε φθάσαν οὐχ οἶόν τ' ἦν ἐκπηδῆσαι καὶ τῶν καταντικρῦ παμφάγοις ἐπιδράξασθαι τοῖς ὁδοῦσιν. ἐπεὶ γὰρ πάντα τὰ κύκλω φρέατα ἐξάν τλήσαντες οὐκ ἀποχρῶν εἶχον τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν τοιαύτην ῥύμην πυρός, ἐκείνοις μὲν τὸ λοιπὸν ἀντὶ ταμιείων ἐχρῶντο, κἂν πού τι καὶ ἀφήρπαζον τοῦ πυρός, ὁμόσε τούτῳ χωροῦντες καὶ τοῦ λαβεῖν τι ἐν δευτέρῳ τιθέμενοι τὴν παρακινδύνευσιν, εὐθύς κατὰ τούτων ἐρρίπτουν καὶ ἐπωμάτιζον. αὐτοὶ δὲ τῷ μὲν ἅπαξ ἀλόντι οὐκ ἔχοντες προσαμύνειν, προκαταλαμβάνοντες δὲ τὰ ἐξωτέρω κείμενα προανηροῦντο καὶ μετεκόμιζον, καὶ οὕτω τὴν τροφήν τοῦ πυρός ἐκποδῶν ποιοῦντες τῇ ἀτροφίᾳ τὸ θηρίον ἀσθενέστερον ἀπειργάζοντο, κἀντεῦθεν μόλις κατ' ὀλίγον ἐξασθενούστος περιε 180 γέγοντο, οὐχ ἦττον τῶν παλαιῶν ἐμπρησμών καὶ αὐτοῦ τὴν ἰδίαν μνήμην καὶ εἰς τὸ ἐπιὸν καταλείψαντος. ἀλλὰ καὶ

αὔθις συνελ θόντες οἷς ἐκεῖνα διέφερον, καὶ μόλις γυμνὰ μόνα τὰ ἐδάφη γνωρίσαντες ἀπὸ τινων ἀμυδρῶν σημείων, δαψιλέστερον ἐποικοδομοῦνται, βασιλέως ἀπόντος, ὥστ' ἐπὶ μόναϊς ἀκοαῖς ἐκείνου τὸ πάθος στήναι, οὐ μὴν δὲ καὶ αὐταῖς ὄψουσιν. ἐφίσταται γὰρ ἀνοικοδομηθεῖσι λαμπρότερα, καὶ ἀλμυρὰν ἀκοὴν αἰ πότιμοι τῆς ὄψεως ὀπωπαὶ ἰδόντος μεθ' ἰλαρότητος ἀπεκλύσαντο.

26. Αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ μεγάλου λογοθέτου κήδους συνάλλαγμα ποιησόμενος, ὥστε τὸν τοῦ βασιλέως ἀτάδελφον Θεόδωρον εἰς γάμον ἀγαγέσθαι τὴν τοῦ Μουζάλωνος, ἐπεὶ γε κατηγγυημένης οὔσης τῆς κόρης συνέβη τι ἐκ νοθείας πρὸς τινὰ τῶν ταύτης συγγενῶν, φερούσης ἀμφισβήτησιν τῆς ζητήσεως εἰ κεκώλυται τὸ συνάλλαγμα, συνῆγε μὲν ἄρ' χιερεῖς συνῆγε δὲ καὶ τοὺς τοῦ κλήρου λογίους, καὶ συνάμ' ἐκεῖνοισι καὶ πατριάρχην, ἐκεῖσε ὄντος καὶ τοῦ πρωτοβεστιαρίου· οὐδὲ γὰρ ἡ νόσος εἶα μακρὰν ποῦ τῶν ἀνακτόρων κατασκηνοῦν, ἀλλ' 181 αὐτὸ ποῦ διόλου ἔν τινι τῶν βασιλικῶν οἰκημάτων. ἐκεῖ τοίνυν συναγομένων αἰ σκέψεις ἐγίνοντο, εἰ ἐγχωρεῖ πορνείας ἐκείνης προβάσεως συνίστασθαι τὸ συνάλλαγμα· καὶ ἐπεὶ τοῖς μὲν τοῖς δ' οὐδ' ὄλως ἐδόκει, ὁ βασιλεὺς ἀγάλλειν ἐθέλων ἐκείνον ᾧ δὴ καὶ συνέργω καὶ συμβούλῳ πρὸς πάντ' ἐχρᾶτο πρακτικωτάτῳ, τὸ ἀμφίβολον παρεικώς, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὴν τοῦ πιγκέρνη Λιβαδαρίου θυγατέρα ἐκ πρωτοβεστιαρίου ἐξευγενιζομένην πάππου συνεζεύγνυ πρὸς γάμους, τὴν δὲ τοῦ πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος τῷ ἰδίῳ παιδί Κωνσταντίνῳ κατηγγυᾶτο. ἀλλ' οὔτε ὁ Κωνσταντῖνος δεσπότης ἦν πῶ ἐξ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ υἱὸς βασιλέως εἶναι περιφανῶς ἐκλείζετο, οὔτε μὴν ὁ πρωτοβεστιαρίος ζῶν εἶδε τοὺς γάμους, ἀλλ' ἐν ἐλπίσι μόναϊς καὶ προσδοκίαις ἔτε λεύτα τὸν βίον. τὸ δὲ γε εἰς τέλος ἐξέβη προβληθέντος καὶ δεσπότης τοῦ Κωνσταντίνου, οὗ δὴ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἠξίωτο. ἐκεῖνον γὰρ καὶ λίαν ἡ μήτηρ ὀρεγομένη δεσπότην κατιδεῖν παρὰ τὰ δελφοῦ καὶ βασιλέως φημισθέντα, καὶ πολλὰ τὸν υἱὸν ἀναγκάζουσα, οὐκ ἐτύγχανε τῆς ἐφέσεως, οὐχ ὅτι ἦν τῇ μητρὶ ἀπειθῆς ὁ κρατῶν, ἀλλ' ὅτι τὸ εὐλαβὲς καὶ θεοσεβὲς διεκώλυεν· ἔφθασε 182 γὰρ ὁ κρατῶν οὕτω συμβὰν ὄρκους ἀπειπεῖν αὐτῷ τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τοῦτο τηρῶν τὴν ὀρκωμοσίαν οὐκ ἠθέλε δεσπότην ἐγκαθιστᾶν. διδόντος δὲ διὰ ταῦτα τὸ σεβαστοκρατορικὸν ἀξίωμα, ἐκεῖνος οὐ κατεδέχετο. κἀντεῦθεν ἀγέραςτος ἦν, ὅσον ἐξ ὀφεικίου καὶ ἀξιώματος, μόνῳ δὲ τῷ βασιλέως μὲν υἱὸς βασιλέως δ' ἀδελφὸς εἶναί τε καὶ κεκλησθαι, καὶ τῶν Ῥωμαίων δεσπόσουσος, ἐκλείζετο.

27. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦ προστησομένου νοθεύει, ἐζητεῖτο ὁ δοκῶν ἄξιος. εὐρίσκετό τις ἀνὰ τὴν πόλιν Κοσμάς μοναχός, ἐκ Σωζοπόλεως μὲν τὸ γένος ἔλκων, ἐπὶ χρόνοις δὲ καὶ συζύγῳ συζήσας καὶ βίον ἱερατικὸν ἰδικῶς ἐξηνυκώς, ἦν δὴ καὶ πάλαι καταλιπὼν μονάζειν αἰρεῖται συνάμ' ἀδελφῷ καὶ παιδί· καὶ δὴ καὶ ἐς πόλιν ὑστερον καταντήσας, ἐν τῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ βασιλέως μονῇ ἄλλας τε διακονίας ἐξήνυε καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦ ἐκκλησιάρχου. οὗτος εὐγερῶς ὢν καὶ πραῦς ἀνὴρ καὶ τὸ σύνολον ταπεινός τε καὶ ἡμερος, κατὰ τὸν καιρὸν ἐκείνον τὸν τοῦ σκανδάλου, ἐπεὶ καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς μαθεῖν ἠθέλε τοὺς τῆς οἰκείας μονῆς ὅπως ἐπὶ τοῖς πραττομένοις γνώμης ἔχουσι, καὶ ὅποιοι μὲν οἱ τῷ θελήματι οἱ προσκείμενοι, ὡς προσμενοῦντες τῇ μονῇ καὶ ἔτι, ὅποιοι δὲ καὶ ὅσοι οἱ ἐναντίως ἔχοντες, ὡς αὐτίκα τῆς μονῆς ἀπελαθισόμενοι, μέρος γίνεται 183 καὶ οὗτος τῶν ἀνθισταμένων, καὶ μετὰ χρόνιον ἐκούσιον φυλακὴν ἐν τῷ συγκαταρτερεῖν τοῖς ἐγκλείστοις μεσιτεῖαις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπολυθείς, τὸν πρῶτον καιρὸν ἔχων ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ κελλίον μοναχικὸν ἐν νήσῳ τῆς θαλάσσης ἐκείνης ἐκεῖ κατασκηνοῖ. ὁ μόντοι γε τῆνικάδε μέγας κονοσταυλὸς ὁ Ταρχανειώτης Γλαβᾶς, ὃν καὶ πρωτοστράτορα ὁ κρατῶν μετὰ ταῦτα ἐποίει, πολὺ τοῖς τῆδε τόποις ἐνδιατρίβων (καὶ γὰρ ἐπετέτραπτό οἱ τάκεϊ πρὸς βασιλέως) ἰδὼν κάκεῖνον, ἄλλως τε καὶ φιλομόναχος

ὦν καὶ φιλά ρετος, ἐνησμένιζε τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἦθει, καὶ οἶον συντακεῖς αὐτῷ κατὰ τινα διάθεσιν πολλοῖς τισὶν ἐδωρεῖτο καὶ ἐκυβέρνα οἰκτιρ μοῦ τρόποις καὶ χάριτος. εἶτα καὶ βασιλεῖ ἀναγγέλλει τὰ περὶ τούτου, καὶ οἱ ποιεῖται τὸν ἄνδρα ἐράσμιόν τε καὶ ποθεινὸν ἰδεῖν. διὰ ταῦτα καὶ ἄγων συνίστησι τε αὐτῷ βασιλεῖ καὶ τὴν ἰδίαν μονὴν τὴν τῆς παμμακαρίστου θεοτόκου εἰς χεῖρας δίδωσιν. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς καὶ λίαν ἐνησμένισε τῷ ἀνδρί, καὶ οἱ ἀγαπή σας τὸ ἦθος ἐν πνευματικοῖς ἔταπτεν αὐτὸν πατράσι, καὶ ἀπεδί δου τιμὴν τὴν προσήκουσαν. μαρτύριον δέ· ἐπεὶ τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι βασιλεῖ μιᾶ τῶν κυριωνύμων ἡμερῶν οἱ τοῦ κλήρου προσήλθον, καὶ κατὰ ναὸν ἐν καιρῷ λειτουργίας στάντες ἀπένεμον τὴν προσκύνησιν, διάφοροι ὄντες πατριάρχῃ τότε διὰ τὰ προειρημένα, ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς προσποιούμενος τὴν ὀργὴν διὰ ταῦτα, τὸν μυστικὸν πρὸς τὸν συγγραφεὰ πέμψας, ἐζήτην 184 μαθεῖν περὶ σφῶν παρ' αὐτοῦ τί παθόντες οὗτοι οὕτως ἀνέδην προσήλθον, μήδ' ὄλως ξυγιέντες ὡς ὑπ' ὀργὴν κεῖνται, τοῦ πατριάρχου ἀποστατήσαντες. τοῦ δ' ὑπὲρ ἐκείνων ἀπολογουμένου ὡς οὐκ αὐτόθεν ἦλθον ὡς δέσποτα, ἀλλὰ τῷ σῶ πατρὶ προσελθόντες κυρίῳ Κοσμᾷ παρ' ἐκείνου τὴν πληροφορίαν ἔσχον ὡς σε συμπάθηνται παρὰ τοῦ κράτους τοῦ σοῦ, αὐτὸς πάλιν ἀνταποσείλας τὸν αὐτὸν μυστικὸν ἄλλα τε πολλὰ προσεμαρτύρει ἀγαθὰ τῷ ἀνδρί, καὶ ὡς ἀποθανόντος αὐτίκα, εἰ μὲν ἐκκλησία θέλοι τε καὶ τιμῆ ὡς ἅγιον, καὶ αὐτὸν ἐν πρώτοις τὴν ἐκείνων ἀποδέχεσθαι γνώμην διωμολόγει καὶ τιμᾶν τοῖς προσήκουσιν, εἰ δ' οὐ δοκιμάζοι τοῦτο ἢ ἐκκλησία, αὐτὸν καὶ αὐθις τῆς αὐτῆς εἶναι γνώμης, καὶ μεγαλύνειν τὸν ἀπελθόντα καὶ τιμᾶν ὡς ἅγιον. τόσον ἐπληροφορεῖτο, ὡς ἐδόκει, βασιλεὺς ἐπ' αὐτῷ. ὡς γοῦν συνελθούσι τοῖς ἀρχιερεῦσι περὶ πατριάρχου ἢ ζήτησις ἦν, τὸ μὲν καὶ αὐθις καταναγκάζειν τὸν Γεννάδιον δοκοῦντα πρὸς τοῦτο χρῆσιμον, καθάπαξ ἀπειπάμενον τὴν ἀρχιερωσύνην, οὐκ ἔγνωσαν εὐπρεπές, ἄνδρα δὲ ζητεῖν ἐφ' ᾧπερ ὁ βασιλεὺς πεπληροφόρηται, τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐνόμιζον. καὶ λοιπὸν οὐδένα εὕρισκον τοῦ Κοσμᾶ ἀξιώτερον καὶ ἄλλως ἀρμόδιον τῷ καιρῷ· μετὰ γὰρ χειμῶνα ἡδὺ τὸ ἔαρ καὶ μετὰ ζάλην ποθεινὴν γαλήνην εἶναι τοῖς πλέουσιν, καὶ μετὰ τρικυμίας καὶ ζάλας πραγμάτων καὶ ἡθῶν 185 σκληρῶν ἀνωμαλίαν καὶ κάκωσιν μαλακὸν ἦθος καὶ ἡμερον αὐτόθεν ἀπόδεκτον. ὅθεν καὶ μιᾶς γεγονότες γνώμης τοῦτον ψηφίζονται. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις, πλὴν ἐνὸς τοῦ ἀμυγέπη φιλοκερδεῖν ἐξ ἀπλότητος καὶ ἰδιωτείας, ἀλλ' οὐκ ἐκ πάθους ἐν τετηκότος ψυχῆς, τᾶλλα προσήκων τῇ ψήφῳ· τὸ γὰρ συμπαθές, ὅπερ καὶ θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον λέγουσιν, ὑπὲρ τᾶλλα τῆς ἐκείνου ψυχῆς μεθ' ἰκανῆς ἀπλότητος ἐπεπόλαζε. 28. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς ἀποδέχεται τε ὡς εἰκὸς τὴν ψήφον, καὶ προσκαλεῖται μηνύμασι, καὶ εὐθὺς κατανεύει, καὶ πρὸς τῷ προβληθῆναι ἦν, καὶ ἡ κυρία παρῆν, καὶ πάντ' ἠὲ τρέπιστο. ἦν δὲ τις μοναχὸς Γρηγόριος ἐν τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ, ὃς ταῦτ' ἀκούων παρὰ τοῦ οἰκείου ἡγουμένου Λουκᾶ τὸν λόγον οὐ παρεδέχετο· μηδὲ γὰρ Κοσμᾶν ἀλλ' Ἰωάννην ἐντεῦθεν μέλλειν γενέσθαι, κἂν ὅτι γίγνοιτο, μὴ εἶναι τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν. τοῦτο δ' ἔλεγεν ἐκ βίβλων ἔχων, οἶμαι, ἀλλ' οὐκ ἔκ τινος θειοτέρας μύσεως. ὡς γοῦν πάντ' ἠὲ τρέπιστο καὶ ἡ κυρία ἐπέστη, καὶ ὁ μὲν προβληθησόμενος ἤγετο, ὁ δὲ Γρηγόριος ἐνστατικῶς τὴν πρᾶξιν ἀπέλεγεν, ὡς εἶναι τῶν ἀδυνάτων Κοσμᾶν μένοντα τοῦτον πατριάρχην γίνεσθαι, εὐθὺς ὀστράκου μεταπεσόντος, φασίν, αὐθημερὸν Ἰωάννης μετονομάζεται, οὐ γνωσθέν τισι 186 πρότερον ἢ εὐφημουμένου τοῦ προβληθέντος. τότε παρῶν ὁ Λουκᾶς καὶ ἀκούσας τέθηπέ τε εὐθέως, καὶ ἀπελθὼν ἐξαγγέλλει τῷ Γρηγορίῳ τὸ δρᾶμα, καὶ τότε ὁ Γρηγόριος πιστεύσας μᾶλλον τοῖς γράμμασιν, ἢ πείθειν ἄλλους σπεύδων, καὶ τὰ λειπόμενα προσετίθει, καὶ ὡς τόσους χρόνους πατριαρχεῦσει καὶ ὡς οὐ τῇ τιμῇ ἐπαποθανεῖται. καὶ ταῦτα γέρων ὦν καὶ πρὸς τῷ θανάτῳ προέλεγεν. ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν ποιμαντικὴν βακτηρίαν λαβὼν παρὰ τοῦ κρατοῦντος, ὡς εἴριστο, τιμᾶται καὶ διβαμβούλω. καὶ πρώτη

Ἐκατομβαιῶνος μηνὸς τὴν χειροτονίαν δέχεται. Ἐντεῦθεν ἐκείνου πᾶσαν ἐνδειξαμένου τοῖς πράγμασιν ἡμε ρότητα, τὰ τῆς ἐκκλησίας μέλη καὶ μέρη, ἃ δὴ χθὲς καὶ πρὸ τρίτης διηροῦντό τε καὶ δίσταντο ἐξ ἀντιπνοίας κυμαινούσης σφόδρα, συνηρμολογοῦντό τε καὶ καθίσταντο, οὐ μὴν δ' ὥστε καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας τελείαν ἄγειν εἰρήνην, τῶν μὲν ἐπισχομέων τέλειον διὰ τὴν χθεσινήν ἀκαταστασίαν, τῶν δέ, εἰ καὶ εἶχον τούτους ἐν τάξει τοῦ βήματος καὶ συλλειτουργοὺς, περιορῶ μένων ἐν μείζονι προκοπῇ, τῶν μοναχῶν προτιμωμένων ἐν ψήφοις ἀρχιερότητας. ὅμως γε μέντοι (τὸ γὰρ κοινὸν οἶστόν, κἂν 187 τῶν λυπηρῶν λογίζεται καὶ ἀνύποιστον) διέφερον τὴν ὁδύνην με τρίως, καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν εἰρηνεύοντές τε καὶ γαληνῶς ἔχοντες θεῶ προσανέτιθον τὰ καθ' αὐτούς. ὁ γὰρ Κοσμᾶς οὗτος καὶ Ἰωάννης ἔτι μὲν ἐκτὸς ὧν τῶν πραγμάτων καὶ ιδιωτεύων ἐφ' ἅπασιν τὸ ἐπὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας τελούμενον ἄδικον ἔκρινε καὶ παντάπασιν ἀκανόνιστον, καὶ δῆλος ἦν, ὡς ἐῴκει, εἰ αὐτὸς ἐπισταίη τοῖς πράγμασι, λύσων τὴν καταδίκην ὡς ἱεροῖς ἀνθισταμένην κανόσι καὶ καιρικαῖς ἀναφυσηθεῖσαν ἀνωμαλίαις, αἷς δὴ καὶ τὸ καθ' ἑστηκὸς ταρασσεσθαι πέφυκε, φύσιν ἔχοντος τοῦ κακοῦ μὴ μόνον ἐκεῖνο μένειν κακόν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἐπιφύεσθαι. ἐπ' αὐτῶν δὲ γεγονῶς τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἄστρασι τὰ κατ' ἐκεῖνους ἐῴκει μετρεῖσθαι, συνυπαγόμενος τοῖς λοιποῖς. ὅθεν καὶ πολλάκις τινῶν ἐπικλαιομένων ἐπὶ συνόδου καὶ τὴν κωφὴν κατα δίκην ὁδυρομένων, ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες ὄπη ἂν στῶσι καὶ ἀπερεῖσωνται (τὰ γὰρ τῶν κανόνων καὶ θεσμῶν τῶν πατέρων προσίσταντο ταῖς βουλήσεσι καὶ ἔλεγχος σφίσις ἦσαν) ἐπήρειδον τὰς πράξεις τῷ βασιλεῖ, αὐτοὶ μὲν τῶν κειμένων καταραραθυμοῦντες κανόνων, τῷ δὲ γε κρατοῦντι τῆς παραβασίας ἐχρῶντο κατὰ τὸ δυνατόν προτειχίσματι. 188

29. Τότε καὶ βασιλεὺς Κρονίου μηνὸς ἐνστάτος, οὐκ οἶδα εἴτε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ δεσποίνης ὡς ἄδικα πράξας πρὸς τὸν κάσιν παρακνιζόμενος, εἴτε μὴν καὶ προφανῆ θέλων θεῖναι Ῥωμαίοις τὸν ἐκείνου πρὸς ἑαυτὸν δόλον καὶ τρόπον, συμπάντας ἀγορήνδε καλεῖ, καὶ ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίνῳ προκαθίσταται μὲν αὐτός, συνεδριάζουσι δ' οἱ ἐν τέλει ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικοί, παρίσταται δὲ καὶ τῶν τῆς πολιτείας ὅσον περιφανές τε καὶ ἔκκριτον. καὶ δῆλα τὰ τε κατ' ἐκεῖνον καὶ τὸν Στρατηγόπουλον γίνονται. καὶ τὸν μὲν ἐμφανίζειν εὐπρεπὲς οὐκ ἐδόκει, τὸν δὲ γε Στρατηγόπουλον ἐπὶ τοῦ μέσου παρασησάμενος τὰ κατ' ἐκεῖνων ἐκίνει, ὡς ἐλεγχθεῖεν τὰ καὶ τὰ λέγοντες καὶ τὰ βουλευσάμενοι, κἀντεῦθεν δικαίαν ἢ μᾶλλον καὶ συμπαθῆ τὴν κατ' ἐκεῖνων παρίστα ψῆφον.

30. Τότε καὶ τις τῶν Βουλγάρων ἔκποθεν φανεῖς αὐτόματος Λαχανᾶν τε ἑαυτὸν ἐπιφημίζει, καὶ δῆλος ἦν πραξείων κατὰ τῶν ἐχθρῶν, εἰ βασιλεὺς ἐπιτρέποι, τὰ μέγιστα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ αὐτὸν ἐθορύβησε βασιλέα, εἰ ὃν εἶχον πεφονευσμένον παρὰ Νογᾶ τοῦ τῶν Τοχάρων ἄρχοντος, τοῦτον βλέπουσι ζῶντα καὶ τὰ μεγάλα περὶ αὐτοῦ φανταζόμενον. ὅθεν καὶ τῆς 189 ἰδίας ἀτανεψίας Μαρίας, τῆς καὶ τῷ Λαχανᾶ συνοικησάσης πάλαι, ᾧ δὴ καὶ παιδίον θῆλυ ἀπέτεκεν, δεικνὺς ἐξ ἀδήλου ἐπυνθάνετο εἰ αὐτὸς εἶη ταῖς ἀληθείαις ὁ Λαχανᾶς. τῆς δὲ μὴ ὅπως ἐκεῖνον εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ τὸ παράπαν εἰσκένοιο οἱ διαβεβαιουμένης, ἐν οὐ καλαῖς ὑπονοίαις εἶχον τὸν βάρβαρον. ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ζᾶκοτός τις φαινόμενος οὐκ ἄντικρυς οὐδ' οὕτως ἑαυτῷ περιετίθει τὸν Λαχανᾶν, εἰ καὶ λέγοιτο, ἀλλ' ὅμως εὐλάβειάν τινα περὶ τὸ θεῖον ὑποκρινόμενος ἐδίδου τισὶν ὁρῶσι τὰ μέγιστα περὶ ἑαυτοῦ φαντάζεσθαι, ἐκεῖνον μὲν ἐν τηρήσει εἶχον καὶ φυλακαῖς ἐδίδουν, τὴν τῶν πολλῶν ἐλπιδοτριβήσιν ἐπ' αὐτῷ ἐντεῦθεν ὑποτεμνόμενοι· μηδὲ γὰρ ὅλως εἶναι βάρβαρόν τε καὶ πλάνον κατανοούμενον ἀγαθόν τι ποιεῖν. πολλοὶ δ' ἐπ' ἐκείνῳ οὐχ ὅπως ἀκούοντες ἐλπιδοκοπούμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐλπίδας ἰστάντες (τοῖς γὰρ πονοῦσιν ἐσχάτως ἐκ τῶν παρόντων εἰς θεραπείαν μηδὲν βοηθούμενοις καὶ οἷς ἤλπισαν, ἄπτεσθαι καὶ τῶν ἀπλῶς δοκούντων χρησίμων ἀνάγκη, καὶ μᾶλλον, εἰ ξένα τινὰ εἶη

καὶ μὴ συνήθη τὰ προσαγόμενα) οὕτως ἐκείνοι κακούμε 190 νοὶ τοῖς ἐχθροῖς, ἤδη δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους Πέρσας μανθάνοντες ὡς εἶεν ὀρρωδοῦντες τὸν βάρβαρον φημισθέντα σφίσις ἕκ τι νῶν τῶν παρ' αὐτοῖς μαντιῶν, καὶ πρὸς τὴν ἀπ' ἐκείνου βοήθειαν ἀφεώρων, καὶ καθικέτευον ἀπολυθῆναι τοῦτον καὶ γ' ἕκ χωρηθῆναι κατὰ τῶν ἐχθρῶν μετὰ Ῥωμαίων ὁρμᾶν· τὴν γὰρ πρὸς αὐτὸν ὀρρωδίαν, ἣν εἶχον οἱ βάρβαροι, εἰς θάρρος τὸ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἔχοντας ἐτοίμους εἶναι μετ' αὐτοῦ καὶ προκινδυνεύειν καὶ μηδὲν ἐλλείπειν τῶν ὅσα καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ πράττει μετὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ θαρρεῖν ἔχων. ταῦτ' ἀκούων καὶ βασιλεύς, καὶ ὁσημέραι περὶ τῶν ἰδίων πονῶν, ἐπὶ νοῦν τινα ἔρχεται ὅτι πολλάκις καὶ ὁ δὴ ἰατρὸς τῶν κάμνοντι ἀπηγόρευσε ὡς αὐτίκα τεθνηζομένῳ εἰ προσενέγκαιτο, τοῦτο κατὰ τὸ λεληθὸς ὁ νοσῶν προσενεγκάμενος ἐξ ὀρέξεως παράλογον εὗρε τὴν θεράπειαν, καὶ ἡ μὲν τέχνη οὐπω ἐλέγχεται φαύλη τις οὕσα, τὸ δὲ συμβᾶν ἕκ τινος τυχερᾶς προσπαθείας ὠφέλησε, τῷ σφοδρῷ τῆς ὀρέξεως ἀναρρωσθείσης ὡσανεὶ κατὰ τῆς νόσου τῆς φύσεως. τί γοῦν, φησὶν, εἰ καὶ Λαχανᾶν μὴ ὄντα μηδέ τινα ψῆφον περὶ ἑαυτοῦ διδόντα τὸν βάρβαρον, ὅμως φοβερόν μὲν τοῖς ἐχθροῖς 191 δόξαντα χρησίμον δὲ καὶ τοῖς κακουμένοις, αὐτὸν ἀπολύει καὶ ἐπιτρέπει στρατεύειν, καὶ μᾶλλον ἐξ ἐγγίονος πείρας ἐν τῇ τῶν Ἀλιζώνων γῆ κατὰ Σάγαριν. ταῦτα διανοηθεὶς καὶ μετὰ τῶν οἰκείων σκεψάμενος ἀπολύει, προσετοιμάσας ἐκείνῳ καὶ τὰ καθήκοντα. οὐδὲ καὶ ἐξεληθόντος ὡς εἶχε, καὶ μόνον τῆς ὁδοῦ ἀψαμένου ἅπας συνεκινεῖτο καὶ ὁ πόρρω καὶ ὁ ἐγγύς, καὶ οὐδὲν ἦν εἰκάζειν εἰ μὴ αὐτῆς οἰκουμένης καὶ γῆς μετακίνησιν. οἱ γὰρ ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἔργων καὶ σκαπάνης οὐ πλέον εἰδότες καὶ τοῦ κεντρίσαι τὸν βοῦν, καὶ ποιμένες θρεμμάτων καὶ ἄγροικοὶ ἐκείνοι τὰς οἰκείας χώρας ἀφέντες καὶ αὐτὰς γεωπονίας, ἐν ῥάβδοις μόνας καὶ ταῖς καλαύροψιν αὐτόματοι κατεφαίνοντο στρατιῶται καὶ ὀπλιταὶ ἄοπλοι καὶ συντάξεις ἀσύντακτοι, τὸ ὑπὸ Λαχανᾶ τετάχθαι εἰς θάρρος μέγα τοῦ νικᾶν ὅπου φανεῖεν σὺν αὐτῷ θέμενοι. ἀμέλει τοὶ καὶ ἡμερῶν ὀλίγων περὶ ἐκείνον ἄπειρον πλῆθος συνήκτο ξυγκλύδων, μὴ πολέμων εἰδόντων, μὴ παρατάξεως, τὸ τῆς παροιμίας αὐτόθεν πληρούντων, ὅτι γλυκὺς τοῖς ἀπείροις ὁ πόλεμος. οὐδὲ γὰρ ὡς πολεμήσοντες ὤρων, οὐδ' ὡς προσβαλοῦντες ἐχθροῖς, ἀλλ' ὡς σκύλων ἐπιβαλούμενοι καὶ παίξοντες μᾶλλον ἢ σπουδάσοντες. ἡ μὲν οὖν ἐκείνων ὁρμὴ περὶ τὸν νέον στρατηγὸν τοιαύτη τις ἦν ὡς μηδὲ στήναι πληθουμένους, 192 οὐ κατ' ὀλίγον ἀλλὰ τρόπον πυρὸς κατ' ἀναλογίαν τὴν πολλὰ πλάσιον, ὡς ἅμα μὲν ἐξιέναι σὺν πολλαπλασίοις τούτων, δίκην ῥυάκων ἐπιρρεόντων τῶν ἀγροίκων ἐκείνων καὶ βουκαίων καὶ βοῶν τῶν. τοῦτο μαθὼν βασιλεύς, καὶ περὶ τῷ λαῷ δεισας μὴ τι πάθοι προσβαλὼν ἀσυντάκτως καὶ ἀμαθῶς, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ μὴ τι νεωτερισθεῖ ἐπιτυχόντων, πέμψας εἰς αὐτὸν μετακαλεῖται τὸν βάρβαρον, καὶ ἐλθόντος ἀποχειροτονεῖ παραυτίκα τὸν στρατηγὸν καὶ ἐν τῇ πρεπούσῃ τηρήσει εἶναι προστάσει. τὸ δ' ἀμαθὲς ἐκείνο πλῆθος καὶ ἄλογον ἅμα διασκεδασθὲν τὴν ταχίστην ἔλυετο, καὶ τὰ οἴκοι ἕκαστος κατελάμβανεν. 31. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ ὁ πρωτοβεστιάριος τῇ πολυημέρῳ νόσῳ κατεργασθεὶς τῶν νεφρῶν (οὐδὲν γὰρ ὁ ἐπενόουν εἰς ἰατρειάν οἱ θεραπεύοντες ἱκανὸν εἰς τὴν κατὰ τῆς ἀρρωστίας ἀνταγώνισιν ἔδοξεν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον προσεζημίῳ τὸν πάσχοντα), ἀφείς τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν κοσμικὴν ὄφρυν καὶ σκηνήν, τὸν μοναχὸν ὑποδύεται, καὶ ἅ κατὰ τῶν ταλαιπώρων κληρικῶν ξυνέπραξέ τε καὶ ξυμβούλευσε ὡς δῆθεν ἐκ ζήλου, αὐτοῖς ἐκείνοις παροῦσι διωμολόγει μετανοῶν, καὶ ἐζητεῖτο παρ' αὐτῶν τὴν συγχώρησιν. αὐτὸν δ' ἐπὶ τοσοῦτον ὁ πόνος ὠδύνα καὶ ἔθλιβεν ὥστε καὶ τὸ ζῆν ἐκείνῳ ποιεῖν ἀβίωτον· κἄν πού τις τῶν Ἀσκληπιαδῶν ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἐπισχέσεως μετὰ βραχὺ τὴν τελευτὴν ἐπηγγείλατο, εὐεργέτης ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἔδοξε λέγων καὶ προμηνύων οὐ πράττων 193 οὐδ' ἐργαζόμενος τὴν ἐκείνου ἀπαλλαγὴν. τόσος ἦν ὁ πόνος καὶ ἡ τῶν νεφρῶν ὀδύνη τῷ πάσχοντι. ὥστε καὶ μετ' οὐ πολὺ μεταλλάξει,

καὶ τὸν νεκρὸν Νικαίαζε κομισθῆναι, ἐν τῇ τοῦ Τοῦρ νικίου μονῆ, κατὰ τι κτητορικὸν ἀπὸ τῆς συζύγου δίκαιον ἐν σοριασθησόμενον. 32. Ἐκεῖνος μὲν οὕτως ἀπεβίω, βασιλεὺς δὲ τὸ πᾶν τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας ἐπὶ μόνῳ ἐτίθει τῷ μυστικῷ, ὃν καὶ οὐ μετὰ πολὺ ἐπὶ τοῦ κανικλείου καθίστα, αὐτῷ γε σὺν ὀλίγοις συμβούλῳ πρὸς τὰ πολλὰ καὶ συνεργῶ χρώμενος, οὐδὲν ὅσα τῶν πρὸς τρυφήν προσποιούμενος, ὅπου γε καὶ αὐτὴν βασιλικὴν τράπεζαν, ἐξ ἧς ἦν γεραίρειν ὀσημέραι βουλευτὰς τε καὶ ἀριστεῖς (νώτοισι γὰρ καὶ Ἀγαμέμνων βοὸς διηνεκέσι τὸν ἀριστεύσαντα γέραιρε), καὶ αὐτὴν παρ' οὐδὲν ἐτίθει, δημοτικὴν τρυφήν δυσχεραίνων καὶ τραπέζης ἐλευθερίαν ἀποπροσποιούμενος, στάσει τε καὶ νηστεία ὀλοημέρῳ προσκαρτερῶν, οὕτω δοκοῦν, ἔκφερε πόνου φρονήματος. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις ἐπὶ τούτοις καὶ αὐτὸν τῶν νικῶν τὸν ἀδάμαντα τὸν τῆς παροιμίας, ὡς ἀλουτεῖν καὶ νηστεύειν καὶ καρτερεῖν, νύκτας τε καὶ ἡμέρας ἰστάμενος, καὶ πού 194 καὶ ὅλην ἡμέραν διαγαγὼν φροντίσι κοιναῖς καὶ ἀσχολίαις φερούσας τι χρήσιμον καταλαβούσης νυκτὸς πούργου τὴν πρὸς θεὸν ὑμνωδίαν ποιεῖσθαι, ἦν συνήθως εἶχε σὺν ἱερωμένοις τελεῖν, ἀνωτέραν πάσης ἀνέσεως, καὶ ὁψὲ τῶν νυκτῶν ἐν ἴσῳ τίθεσθαι τό τε τραφεῖναι καὶ μὴ, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιούσαν καὶ πάλιν νυκτὸς ἀριστᾶν, ὅτι γε τύχοι. ἢ γὰρ τοῦ σώματος εὐεξία συμπλακεῖσα τῇ γνώμῃ οὔτε τῷ ἐθελουσίῳ τῆς καρτερίας χῶραν ἐδίδου βλάπτειν τὸν καρτεροῦντα, οὔτε τῷ ἀκουσίῳ τῆς ἀνάγκης λυπεῖν παρεῖχε τὸν καρτερεῖν ὀρεγόμενον, ἐκατέρας συγκροτοῦσης θατέραν εἰς μιᾶς συμπλήρωσιν ἀρετῆς, ὡς μήτε τὸ ἐνδεὲς διὰ τὴν εὐεξίαν λυπεῖν μήτ' ἀηδὲς εἶναι διὰ τὴν γνώμην τὸ σπουδαζόμενον. οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐντεῦθεν ἀρξάμενος καρτερικῶς διέφερε τὸ βιοῦν, συνόλην τρυφήν καὶ βλακειάν ἀποπροσποιούμενος, εἰ καὶ βασιλικὸν καὶ ἀρχαῖον ἀθετεῖσθαι συνέβαινε νόμιμον. 195

{Γ.} Ἐπεὶ δ' ἀντίπαις ἦν ὁ υἱὸς Μιχαὴλ ἤδη τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν ὑπὲρ τὸν ἔφηβον ἤλαυνεν, οὐκ ἀπεικὸς ἠγεῖτο οὐδ' ἀπρεπὲς ἄλλως μὴ βασιλικῶς ταινιοῦν, καὶ ταῦτα καὶ τόσην πληροφορίαν ἐπὶ τῷ ταινιώσονται κεκτημένος, ὅθεν καὶ ἐξαρτῦεται μὲν τὰ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ χρεῖα προσήκοντα ἀποχρώντως λίαν καὶ φιλοτίμως· καιρὸν δ' ἠγησάμενος πρέποντα ἡμέραν τῆς μνήμης τοῦ πρώτου ἐν Χριστιανοῖς βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ σφίσι τῆς ἐλευθερίας ἄρξαντος Κωνσταντίνου, ἐν ταύτῃ καὶ τὰ τῆς στεφηφορίας τῷ υἱῷ ἀπεπλήρου. καὶ εἰκοστῇ πρώτῃ Πυαντιῶνος μηνὸς κατὰ τὸν τοῦ θεοῦ σοφίας νεῶν, συναχθέντων ἀπάντων, ὅσον ἦν τῶν ἐν τέλει καὶ ἄλλως καὶ ὑπηρετικὸν βασιλεῖον, ὅσον τῆς πολιτείας καὶ ὅσον τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, οὐδ' αὐτῶν ἀπόντων τῶν κατὰ τὴν πόλιν Ἰταλῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ὅσοι κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐπεδήμουν τῇ Κωνσταντίνου, καὶ αὐτῶν δὴ τῶν τὸ ἐπὶ τῇ Αἰκατερίνῃ κῆδος μεσιτεούντων (οἱ δ' ἦσαν οἱ ἀμφὶ τὸν Συρπέρων λεγόμενον), τὸ μὲν ἱερατικὸν πᾶν καὶ μοναχικὸν ἀφ' ἐσπέρας παννύχιον ὑπὸ δαψιλῆσι φωσίν ἀπετέλουν τὴν ὑμνωδίαν, ἄνωθεν τοῦ βασιλέως ἰσταμένου καὶ ἀκρωμένου τῶν ὕμνων. 196 ὑπ' αὐγὰς δὲ συναχθέντων, καὶ τὴν τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίαν πληρύντων ἐς τόσον ὥστε καὶ εἰς μίαν ἀρμογὴν καὶ συνέχειαν ζύμπαντας ξυνεπτύχθαι ζῶν φαινομένους ἔν, εἰς πλάτος ἐνδιδὸν ἀλλόκοτόν τι καὶ ξένον, μυρίαίς χρώμενον γλώσσαις, τούτων οὖν ἀπάντων συναθροισθέντων, περιαιρεθέντων δὲ καὶ τῶν τοῦ τρικλίνου Μάκρωνος δρυφάκτων διόλου, ὡς καθαρὸς παρὰ πάντων θεῶτο ὁ εὐφημούμενος, ἐπ' ἀσπίδος τε τὸν νέον οἱ ἐν τέλει καθιζάνουσι καὶ μετέωρον αἴρουσι καὶ ἀνευφημοῦσι τρανό τερον. εἶτα καὶ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν τελοῦντες ἅμα μὲν αὐτὸς πατριάρχης ἅμα δ' ἀρχιερεῖς καὶ οἱ τοῦ βήματος πάντες, ἐφ' ἐκάστῳ τῶν τελομένων καὶ τῷ υἱῷ κατὰ τὸ εἶκος συναφωσίουν τὰ πρέποντα τῷ πατρί τε καὶ βασιλεῖ. καὶ δὴ τελεσθέντων ἐκεῖ νῶν

ἄνεισι μὲν ἐπ' ἄμβωνος ὁ κρατῶν, ἄνεισι δὲ καὶ ὁ πατριάρχης, συνάνεισι δὲ σφίσι καὶ ὁ εἰς βασιλείαν μετὰ τοῦ πατρὸς χρισθησόμενος. καὶ μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τελετῶν στέφει μὲν βασιλεὺς τὸν υἱόν, συνεπιλαμβανομένου τοῦ στέφους καὶ τοῦ ἱεράρχου, χρίει δ' ὁ ἱεράρχης τῷ θεῷ μύρω τὸν τῆς βασιλείας συμμετασχόντα. καὶ παιᾶνες ἐντεῦθεν καὶ εὐφημῖαι καὶ πᾶν χαριστήριον. ῥιπτοῦνται δὲ περιερχομένων τῶν βασιλέων καὶ οἱ συνήθεις ἀπόδεσμοι. καὶ τότε μὲν τὸ μέγα παλάτιον μετὰ περιφανοῦς τῆς δορυφορίας αὐτοὺς ὑποδέχεται·

(2) τῇ δ' ὅστε 197 ραῖα ταύτης μετακαλεῖται μὲν πατριάρχας ὁ βασιλεὺς, μετακαλεῖται δ' ἄρχιερεῖς καὶ τοὺς τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὺς καὶ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ δὴ κατὰ τὸν Μα νουηλίτην βασιλικὸν τρίκλινον ἔγνω συνάπτειν πανήγυριν. καὶ τὸν υἱὸν ἀγαγὼν Ἰωάννην, ὃν ἐκ τῆς Εἰρήνης ἔσχε νέον ἔτι τε λούοντα, εἰς δεσπότην προβάλλεται, συνεπιλαμβανομένου τῆς δεσποτικῆς στεφάνης τοῦ ἀρτιστεφοῦς βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος. καὶ οὕτως ἐκεῖθεν καὶ ἐς Βλαχέρνας προερχομένων τῶν βασιλέων, ἐρριπτοῦντο μὲν καὶ αὐθις τοῖς δήμοις ἀπόδεσμοι, πολὺς δ' ἐξ ἀπάντων κρότος καὶ συμμιγῆς ἤρετο εὐφημῖα, καὶ μεγαλυνόντων τοὺς βασιλεῖς. Ἐντεῦθεν καὶ ἐζητεῖτο πρὸς βασιλέως παρὰ τῆς ἐκκλησίας δοθῆναι καὶ ἐπὶ τῷ νέῳ στεφθέντι ὅσον δὴ καὶ αὐτῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ζητήσαντος πέπρακτο.

(3) τὸ γὰρ ἐξ αὐτῆς τόμον γενέσθαι, καὶ δι' ὑπογραφῶν συνήθων ἀσφαλισθῆναι οἱ τὴν βασιλείαν, καὶ τῷ κατεξαναστησομένῳ δῆθεν, εἴ ποῦ τις καὶ εἴη, εὐθύνας ἀφορισμῶν ἀλύτων καὶ ἄρων ἐπιτίθεσθαι, ἑαυτῷ μὲν γεγονὸς παρὰ τῶν τότε ἐς τὸ ἀκριβὲς ἠπίστατο καὶ ἐδείκνυ, ἠξίου δὲ καὶ τῷ υἱῷ ταῦτα παρ' αὐτῶν γίνεσθαι ὡς οὐ καινόν τι καὶ ξένον, ὡς ἔλεγεν, ἐχούσης τῆς ἀξιώσεως. ταῦτα μὲν βασιλεὺς 198 λιπαρῶς ἠξίου, ἀλλ' οὔτε πατριάρχην οὔτ' ἄρχιερεῖς ἔπειθεν, ἀλλὰ τὸν μὲν τόμον γενέσθαι καὶ ἀσφαλισθῆναι τῷ στεφθέντι τὴν βασιλείαν αὐτόθεν ἔτοιμοι ἦσαν πράττειν, τὸ δὲ καὶ ἀραῖς περιβάλλειν καὶ ἀφορισμοῖς Χριστοῦ τῆς μερίδος χωρίζουσι τὸν εἴ τις ποτε καὶ κατεξανασταίη τοῦ βασιλέως, οὐκ ἐδικαίου ὅλως, ἀποχρῶντα γὰρ εἶναι οἱ τὰ ἐκ τῶν νόμων πρόστιμα, εἰ ἀλώη, ὡς μηδὲν ἐντεῦθεν καὶ τὸ βιοῦν βιωτὸν ἔχειν ταῖς ἐκ νόμων καθυπαχθέντα ποιναῖς. μὴ δίκαιον δ' εἶναι πρὸς ταύταις, καὶ ἂν δράσι συμπαθείας φίλοις διεγνωσμένον, καὶ τῆς μερίδος ἐκεῖνον χωρίζεσθαι τοῦ Χριστοῦ. καὶ καλὸν μὲν βασιλεῖ προσεῖναι τὴν συμπάθειαν πλεονέκτημα· τέτακτο γὰρ αὐτῷ δηλαδὴ μὴ ἐκου σίῳ γνώμη ποινηλατεῖν ποτὲ τὸν ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀλόντα, ἀλλ' ἄλλως εἰρκταῖς καὶ ταῖς ἐκεῖθεν κακουχίαις δὴ καὶ δημεύσει κατὰ τρόπον τοῦ πλημμελήματος δικαιοῦν καὶ κολάζειν. καλὸν οὖν εἶναι καὶ ἐπαινετὸν τὸ ταχθὲν βασιλεῖ, οὐ καλὸν δὲ οὐδ' εὐπρεπὲς ἄλλως αὐτὸν συμπαθῶς ὅσον ἐπὶ τούτῳ τοῖς πταίουσιν ἔχον τα ἀσυμπαθῆ καταναγκάζειν τὴν ἐκκλησίαν γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον αὐτὴν διαφερόντως τὸ ζυμπαθὲς πρεσβεύουσιν. ὡς γοῦν ἀπετύγχανεν ὁ κρατῶν, καὶ πᾶς ἐς δικαιολογίαν λόγος ἐντεῦθεν 199 ἠπράκτει τῆς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀρχιερέων νικώσης ἐνστάσεως, τοῦτο μὲν καὶ ἄκων ὑπερετίθετο, καὶ τὸ δοκεῖν ὑπερηφάνει μὴδ' αὐτὴν ἐκείνην ἦν ἐτοίμως εἶχον διδόναι τομογραφίαν ὡς τι τῶν ἐξ ἀνάγκης θελητῶν προσιέμενος· συνεξακούεσθαι γὰρ καὶ τῷ παιδί τε καὶ διαδόχῳ κατὰ τὸ εἰκὸς τὴν ὡς ἑαυτὸν ὄρκωμοσίαν τε καὶ ὑπὸ θεῷ καὶ τοῖς ἐκεῖνου νόμοις ἀσφάλειαν. αὐτὸς δ' ὡς ἐώκει παροξυνθεὶς ἐφ' οἷς ἀξίων ἀπετύγχανεν, ἄλλως ἂν τιξύνει ἔγνω τοὺς ἀπειθοῦντας, ἀπρεπὲς καὶ ἄλλως τὸ κατὰ συνήθειαν πραττόμενον διακρίνων. τὸ δ' ἦν τὸ τὸν ἐπὶ ἀρχιερωσύνῃ χειροτονούμενον κανοῖς τισὶ καὶ δόσει λημμάτων τοὺς χειροτονοῦντας δωρεῖσθαι καὶ γε δὴ κληρικῶν ἕκαστον διὰ τὴν προσόντων αὐτοῖς ὀφικίων δικαιοδοσίαν, ὡς εἴθιστο· Σιμωνιακὸν γὰρ ἀπεκάλει τὸ πραττόμενον πάθος, καὶ ὄνιον χρημάτων κινδυνεύειν τὴν χειροτονίαν ἐντεῦθεν λογιζέσθαι. τοῦτ' εἰς μέσον προτείνω,

πολὺς ἦν δοκῶν καταδεισθαι καὶ τὸ ἀπερισκέπτως γινόμενον ἐκφραλίζειν καὶ εἰς κρῖμα μεῖζον γίνεσθαι. τινὲς γοῦν οἷς δὴ καὶ ἦν διευλαβεῖσθαι δοκεῖν, ἀρχιερεῖς ὄντες καὶ οὗτοι καὶ τὸ κέρδος τοῦ ἀσφαλοῦς ἐν δευτέρῳ δοκοῦντες τίθεσθαι, συνήροντο τῆς γνώμης τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ εἰκότα συνέπραττον. οἱ πλείους 200 δὲ καὶ παρ' ἐκείνους ζύμπαντες, καὶ παλαιὰν συνήθειαν προβαλόμενοι καὶ νόμους περὶ τούτων λέγοντας καὶ δικαιοδοσίας ἐκ παλαιοῦ ὀφφικίων, οὐκ ἐνεδίδουσαν. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραβασίαν τοῖς κειμένοις ἐφεδρεύουσαν καὶ ὄλισθον ἐντεῦθεν ἀνηρτημένον ὡς εἰκὸς διεγίνωσκον, καὶ ὅτι πόρον ζωῆς ἀναγκαίας τοῖς κληρικοῖς ἀποκεκλεισθαι ζυμβαίνει. καὶ πόλλ' ἄττα τοιαῦτα λέγοντες τοῖς ἀπεροῦσιν εἰς τέλος ἐώκεσαν. ἀλλ' οὐκ ἦννον. διὸ καὶ νεαρὰ προβαίνει νομοθεσία, καὶ ἐπ' αὐτοῖς μόνον οὐκ ἀκριβολογούμενων κηροῖς, ὅποσοι καὶ οἷοι ἐσοῦνται, οἷς ἡμμένοις ἐπὶ τῇ τελετῇ τῆς χειροτονίας χρήσιντ' ἂν οἱ τῶν παρόντων ἱερωμένοι. ἦν δὴ νεαρὰν ὑποσημαίνεται μὲν πατριάρχης ὑποσημαίνονται δ' ἱεράρχαι, καὶ πάντες πλὴν δυοῖν, τοῦ τε Σμύρνης καὶ τοῦ Περγάμου, συγκάταινοι γίνονται. πλὴν τὸ πᾶν τῆς ἀκερδείας οὐκ ἐπὶ τοῖς ὑπογράψασιν ἀλλ' ἐπὶ τοῖς κληρικοῖς πίπτει, ὡς ἄλλους μὲν ἐμπεδωθῆναι ταῖς ὁμολογίαις, ἄλλους δὲ καὶ ἄκοντας τὰς ἐκείνων ὁμολογίας ἀποπληροῦν. 4. Ἀλλὰ φθάνει καὶ ὁ ἐν δύσει δεσπότης ὁ ἐξ Ἀγγέλων Νικηφόρος τελευτῆσαι τὸν βίον, ἐπὶ δυοῖν ὑπεξουσίαις τέκνοις, 201 παιδί τε ἄρρενι ἀτελεῖ τῷ Θωμᾶ καὶ θυγατρὶ προφερούσῃ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἄρρενος τῇ Ἰθάμᾳ. καὶ ἡ ἐκείνων μήτηρ Ἄννα καὶ τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ, ἐκποδὼν γεγονότος καὶ τοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου τὰς ἐπιτροπὰς τῶν τε παίδων καὶ τῆς τοπαρχίας ἔχουσα, τοὺς τοῦ Ἰωάννου παῖδας δύο, τὸν Δούκαν τε καὶ τὸν Ἄγγελον (τὸν γὰρ Κομνηνὸν Μιχαὴλ φθάνει κατασοφισαμένη αὕτη δόλω καὶ ἐπισχοῦσα καὶ παραδοῦσα τῷ βασιλεῖ), γυνὴ ἀπόλεμος φύσει ἄνδρας καὶ πολέμοις ἐσχολακότας ἐκτόπως ὑπὸ πτενε, καὶ περὶ τοῖς παισὶ καὶ τῇ ἀρχῇ ἐδεδοίκει· ὁ γὰρ σφῶν πατὴρ Ἰωάννης ζῶντα τὸν Νικηφόρον, νόθος γνήσιον, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνου προσαφαιρούμενος ἐζημίω. διὰ τοιαῦτα καὶ οὐκ ἀνυστὴν ὄλωσ βουλὴν ἐβουλεύετο· ἔγνω γὰρ ἀποστέλλειν πρὸς βασιλέα, καὶ λιπαρεῖν μὲν αὐτὸν λιπαρεῖν δὲ πατριάρχην καὶ ἐκ κλησίαν παριδεῖν νόμους κειμένους, καὶ τῇ ἀνάγκῃ συγκαταβῆναι ἐχούσῃ μέγα τὸ χρήσιμον, ὥστε τὸν νέον βασιλέα γαμβρὸν ἐκείνῃ γενέσθαι, καὶ πᾶσαν χώραν καὶ ἑαυτὴν καὶ παῖδα ὡς ἀρχαῖα ἐλλείμματα Ῥωμαῖδος ἐγχειρίζειν χαιρούσαν ὡς εἰ καὶ αὕτη 202 ἐπ' ἐκείνοις τόσα λαβεῖν ἔμελλε. τὸ οὖν συνάλλαγμα, ὃ σὺνι σῶν ἤθελεν, ἔκτου ἦν βαθμοῦ καὶ ἐξ αἵματος, καὶ παντός γε μᾶλλον ἀπεκωλύετο. ὅθεν καὶ τῷ μὲν Θωμᾶ τὸ δεσποτικὸν ἀξίωμα ζητήσασα καὶ λαβοῦσα, τὴν δ' ἐντεῦθεν ἀσφάλειαν ἀπελπίσασα, πρὸς Ἰταλοὺς ἀφορᾷ, καὶ τὸν ἔκγονον τοῦ Καρούλου ἐπιγαμβρεύεται Φίλιππον, οὐκ ὀλίγα τῶν τῆς χώρας καὶ πόλεις ἐς προῖκα δοῦσα τῇ θυγατρὶ.

5. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρόποντα γάμον τῷ παιδί παρεσκεύαζε. καὶ τὸν μὲν ἱερομόναχον Σοφονίαν, ἄνδρα σοφόν τε καὶ συνετόν, ἀποπέμπει πρὸς Πουλίαν τὸ κινούμενον κῆδος διαπρεσβεύσεσθαι. ὡς δ' ἐν τῷ μεταξύ ἀπελθὼν περιήργει (ἐδέησε γὰρ καὶ εἰς πᾶν ἐκείνον γενέσθαι, κἂν οὐχὶ πρὸς ἐκείνον γράμμασιν ἱκανοῦτο τοῖς ἐκ βασιλέως, οἷς ἔδει ἀγιώτατον γράφειν τὸν πάπαν καὶ κρῖμα τὸ μέγιστον γίνεσθαι, ὡς τοῖς ἀσφαλέσι τὴν πίστιν ἐδόκει), πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ προσλιπαροῦντες ἄλλοθεν, ἔνθεν μὲν ἐκ τοῦ ἐν τῇ Κύπρῳ ῥηγὸς ἔνθεν δὲ καὶ ἐξ Ἀρμενίων, τὰ ἐν χερσὶ τῶν προσδοκωμένων ποιούμενος περὶ πλείονος, καὶ ἄλλως τὴν ἀπὸ 203 τοῦ πάπα τῆς Ῥώμης ὑπειδόμενος ὑπερηφανίαν, τῆς φροντίδος ἐκείνης ἀπαλλαγεῖς ἔγνω ἐπὶ θατέρῳ τῶν ἀξιούντων τὰ τοῦ κῆδους συστήσασθαι. καὶ δὴ πρῶτον μὲν τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, ἐκ Ῥόδου καὶ αὐθὶς τῇ Κωνσταντίνου ἐπανελθόντα μετὰ τὴν ἐκβολὴν Ἀθανασίουῆπτετο γὰρ τάκειθεν δεινὰ καὶ αὐτοῦ· τὸ δ' αἴτιον ἢ τῆς Λαύρας τοῦ ἀρχιστρατήγου μονῆ, καὶ ἄλλῃ ἢ τοῦ μεγάλου Ἄγρου, τῇ ἐκκλησίᾳ

Ἀλεξανδρείας δοθεῖσαι παρὰ βασιλέως Μιχαὴλ εἰς χάριν Ἀθανασίῳ, ἀσφαλῆσιν ἐμπεδώσει χρυσοβούλλοις. ὃ δὲ καὶ τὰ πολλὰ ὠδύνα ἐσύστερον τὸν πατριαρχοῦντα Ἀθανάσιον, καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Ἀγροῦ προσαφηρεῖτο. ἐπὶ δὲ τῇ τῆς Λαύρας ζητῶν τὸ μνημόσυνον ἑαυτοῦ, ἐπεὶ ἐς ταῦτόν τῷ ὀνόματι συνετρεχέτην καὶ Ἀθανάσιος ἐμνημονεύετο, τοὺς μοναχοὺς κατηνάγκαζεν ἀσφαλίζεσθαι ἐφ' ᾧ ὥπερ, ὅτε λέγοιτο καὶ ἀκούοιτο τοῦνομα, φέρειν αὐτοὺς ἐπὶ νοῦν τὸ αὐτοῦ καὶ μὴ τοῦ Ἀλεξανδρείας, πλάτος νοὸς ἀκαθέκτου συστέλλειν ἐθέλων διὰ τὴν αὐτοῦ ὄρεξιν. καὶ διὰ ταῦτα ἀπάρας εἰς Ῥόδον τὸ βιοῦν μετ' εἰρήνης διῆγε. τότε τοίνυν τοῦτον ἐπανελθόντα, καὶ καιρὸν ὅσον διαγαγόντα ἐν τῇ τοῦ Εὐεργέτου μονῆ, ὁ βασιλεὺς αἰδοῦς ἄξιον οἷς ἂν ἐπισταίη κρίνων τὸν ἄνδρα, πρεσβείαν στέλ 204 λεται δι' αὐτοῦ πρὸς τοὺς ῥήγας, τὸ δὲ πλέον πρὸς τὸν Ἀρμένιον, ὡς ἂν ἐκεῖθεν νύμφην ἀγάγη τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ γοῦν ὁ ἀποστελλόμενος συγκατέθετο καὶ πάντα μεγαλοπρεπῶς ἡτοιμάσθησαν, τὰ πρῶτα μὲν ἐξ οὐρίας ἔπλει ὁ πατριάρχης ἐπὶ τριῆ ρεως ἀσφαλοῦς, συνεπαγόμενος καὶ τὸν μοναχὸν ἐκτομίαν Νεόφυτον· ὡς δὲ περὶ που τὴν Φώκαιαν ἦσαν, πειραταῖς περιπίπτουσιν, οἱ καὶ περισχόντες αὐτοὺς φόρτον ἐκεῖνον διεφόρουν καὶ τούτους παρακατέχειν, ὡς ἀποδοῖντο, ἠβούλοντο. ἀλλ' ἐξαίφνης φαίνεται τις φορτὶς πλήρης ἀγωγίμων κατὰ τὸ πέλαγος, ἧς δὲ καὶ φανείσης μακρόθεν περὶ τὸ ἐκεῖθεν κέρδος οἱ πειραταὶ λιχνευσάμενοι ἀφιάσι μὲν πρὸς τῷ λιμένι ἅμα αὐτῇ τριῆρει τοὺς περὶ τὸν πατριάρχην, ἀφιάσι δὲ καὶ τὸν περιττὸν φόρτον ἐκεῖνον, καὶ ὡς προσμενούντων ἐλπίσαντες (τὸ γὰρ τοῦ πατριάρχου σχῆμα σφᾶς ἔπειθε μὴ τὸν ἀγεννή δρασμὸν ἐννοεῖν) ἀπτέρω τάχει καὶ προθυμία ἐπὶ τὴν φανείσαν ὥρμων. τῶν δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν γεγονότων, εὐθύς κακὸν ἐλπισμὸν περὶ ἑαυτῶν οἱ περὶ τὸν πατριάρχην ἔχοντες, εἰ ἐπισταῖεν καὶ αὐθις, δρασμὸν ἐννοοῦσι. καὶ δὴ τῆς νηὸς ἀποβάντες ὡς εἶχον μόναις στολαῖς καὶ βλαύταις, ἧ ποδῶν εἶχον, φεύγουσιν ἀνά κράτος, πάτον μὲν ἀνθρώπων ἀλεείνοντες, ἀτρίπτοις δὲ δυσχωρίαῖς, τὸ μὲν καὶ θελήσει τὸ δὲ καὶ τῷ μὴ εἰδέναι ὅπως τῶν τόπων, μόλις μετὰ τὴν πολλὴν τῶν πο 205 δῶν ἐπὶ θάμνοις καὶ πέτραις πρόσκρουσιν ἐπὶ τι φρούριον διασώζονται. ὕστερον δὲ καταλαβόντες οἱ πειραταὶ ἔγνωσαν ὅπως σεσοφισμένοι παρ' ἑαυτῶν, ἢ μᾶλλον τῆς προνοίας, ὡς ἂν τις εἰκάσειε· τέως δὲ λαβόντες καὶ ναῦν καὶ φορτία ἐχώρουν. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ περὶ τούτων μαθὼν, καὶ ὡς εἶκός προσαλήσας, ἄλλους εὐτρεπίσας ἐκπέμπει· οἱ δ' ἦσαν ὅ τε ἐπὶ τῶν δεήσεων Γλυκὺς Ἰωάννης καὶ ὁ τῶν ἀγγελῶν λογοθέτης ὁ Μετοχίτης Θεόδωρος. οἱ δὲ προσσχόντες πρῶτον τῇ Κύπρῳ, καὶ τῷ ῥηγὶ προσμίζαντες, εἶχον μὲν ἐκεῖνον αὐτίκα ἐφ' οἷς ἐζήτουν πειθήνιον, ἐν δὲ καὶ μόνον ἐκεῖνος προσιστάμενον ἐγνωκῶς τῇ πράξει ἔθελε κάκεῖνος ἐξημεροῦν· τὸ δ' ἦν τὸ ὑπὸ βουλῇ καὶ θελήσει τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας τὸ συνάλλαγμα διαπράττεσθαι. ταῦτα δ' ἦσαν χρόνου καὶ τριβῆς δεόμενα. ἀλλὰ προστεταγμένον αὐτοῖς καὶ παρὰ τοὺς τῆς Ἀρμενίας ἄρχοντας ἀπαντᾶν, ἐκείνων πρῶτον προσλιπαρούντων περὶ δυοῖν ἀδελφῶν, ἐφ' ᾧ ὥπερ ὡς βούλονται χρήσαιντο (μηδὲ γὰρ ἔχειν ποτέραν προτιμᾶν εἰς τὴν τῷ βασιλεῖ πρέπουσαν κήδευσιν, ὡς προτιμῶ μῆνης μιᾶς καὶ θατέραν ἔπεσθαι), ἐκεῖσε γοῦν γεγονότες οἱ πεμφθέντες καὶ ἀμφοτέρας ἄγουσι, τὴν μὲν τῷ βασιλεῖ οἱ συνοικὴ σουσαν, τὴν δ' ἄξιον εὐρήσουσαν τὸν νυμφίον. ὡς δὲ πλῶ χρωμένων κίνδυνος ἐφίσταται τῇ προτέρᾳ χαλεπῆς ἐνσκηψάσης 206 νόσου, προσίσχουσι τε τῇ Ῥόδῳ, καὶ ὅσα ἦν νόμος τελέσαντες ἐπ' αὐτῇ κατὰ συνήθειαν ὀρθοδόξου πίστεως, τέλος ἐξομοσαμένην τὰ κείνων χρίουσι μύρω καὶ ἀγιάζουσι. κἀντεῦθεν τῆς νόσου ῥαϊσάσης ἀπάραντες Ῥόδου τῇ Κωνσταντίνου προσίσχουσι. καὶ παρὰ τὸ τοῦ Κέρατος τέλος πρὸς τῷ Κοσμιδίῳ προσσχόντων, οὐδὲν ἦν εἰς φιλοτιμίαν ὅπερ οὐκ ἔπραττεν ὁ κρατῶν εἰς τὴν τῆς δεσποίνης ὑπάντησιν. καὶ τέλος ὑπὸ λαμπρᾶ καὶ πολυτελεῖ τῇ πομπῇ εἰσαχθείσης, λαμπρῶς καὶ περιφανῶς ἐπὶ τῇ προτέρᾳ Μαρίας καὶ τοὺς γάμους ἠντρέπειζε.

(6) καὶ εἶδε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καὶ βασιλεῖον τελετὴν ἡμέρα ἑξκαιδεκάτη Ἑκατομβαιῶνος μηνός. τὴν δέ γε ὑστέραν Θεοφανώ, καὶ αὐτὴν τῷ θεῷ μύρω χρυσθεῖσαν καὶ γε τιμηθεῖσαν τῷ τῆς μάμμης τοῦ νέου βασιλέως καὶ δεσποίνης ὀνόματι (Θεοδώρα γὰρ ἐκ Θεοφανοῦς μετεκλήθη), μετὰ καιρὸν τῷ τοῦ δυτικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου παιδὶ σε βαστοκράτορι καὶ αὐτῷ ὄντι (καὶ ὁ ἀδελφὸς γὰρ οὕτως ἐξ ἀξιώματος ἐφημίζετο, τοῦ Μιχαὴλ κατὰ πόλιν ἐγκεκλεισμένου) ἔτοιμάζουσι μὲν πέμπειν ὡς νύμφην, καὶ ὑπὸ πισταῖς ὁμολογίαις μετὰ προικὸς πολυταλάντου οἴκοθεν ἔπεμπον· ἀλλ' ἐν τῷ με ταξὺ τελευτήσασαν ἡ Θεσσαλονίκη δέχεται.

7. Ἐντεῦθεν καὶ αὖθις τῶν Ἀρσενιατῶν ἀπεπειράτο ὁ βα 207 σιλεύς, εἰρηνεύσειν κάκεινους ἐλπίζων ἐκ τῆς πρὸς πάντας εἰρήνης τοῦ πατριάρχου ἐν τισὶ γνώμῃς ἠθεσι μάχης ἀπάσης καὶ φιλονεικίας ὑπερτεροῦσιν. ὅθεν καὶ συνάγων ὠμίλει καὶ εἰρηνεύειν ἠξίου. εἶχε γὰρ καὶ τὸν αὐτοῦ θεῖον τὸν Ῥαοῦλ καὶ τυφλὸν Ἰσαάκιον συνάμα τῇ ἀδελφῇ πρωτοστρατορίσῃ ἀποσπάσας τῆς ἐκείνων ζυμωρίας ἐν εἰρήνῃ παντοῖα, καὶ περιέθαλπε θεράπεια ἀπάσαις, ὥστε καὶ τὸν ἐν εἰρῆνῃ τὸ πάλα τελευτήσαντα πρωτοστράτορα τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον διὰ τὰ προγεγονότα τῆς ἐκκλησίας σκάνδαλα ἐτησίαις μνήμαις ἀξιοπρεπῶς τιμᾶν. κάκεινων ἄλλως καὶ τὰ πάθη τιμῶν καὶ τὴν πολυετὴ κακουχίαν θαυμάζων ἠξίου μόλις καὶ εἰρηνεύειν· μηδὲ γὰρ εἶναι λοιπὸν τὸ ἀποχρῶν εἰς τόσων καὶ τοιούτων ἀνδρῶν σκάνδαλον. ἐπεὶ δὲ πολλὰ λέγων κενὴν ψάλλειν ἐώκει καὶ διανεύειν τυφλοῖς, ἐκεῖνα καὶ πάλιν προβαλλομένων ἃ δὴ καὶ πρότερον προεβάλλοντο (εἶχον δὲ πάλιν ἐκ τινος μικροψυχίας συμβάσης καὶ τὸν Ἰάκινθον ὅλως μεθ' ἑαυτῶν), τούτους κρατῶν ἀφήσει παραγγείλας ἡσυχάζειν, τὸν δ' Ἰάκινθον αὖθις ἐγκλείει τῇ φυλακῇ. τὸν μέντοι Ταρχανειώτην τῆς φυλακῆς ἐξαγαγὼν εἰρηνικὸν εἶχεν ἄλλως, εἰ 208 καὶ μὴ ἐπ' ἐκκλησίαν συνήγετο, ἐφείκει καὶ τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ εὐμενῶς οἷ ἔχειν καὶ θεραπεύειν, ὡς αἰροῖτ' ἂν ἐκεῖνος, τὰ εἰκότα. 8. Τὰ μὲν οὖν τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐς τὸδε τέλος κατηντήκει, τὰ δὲ τῆς Ῥωμαϊδος ἐξησθενήκει τέλεον. πλεονέκτημα γὰρ ἡμῖν ἐγένετο τοὺς παρόντας χρόνους μισθοῦ τοῖς μεσιτεύουσι καὶ λημμάτων τὰ πολλὰ πράττεσθαι. τοῦτο πολλοῖς μὲν τοῖς ἐς ἀρχὴν εὐδοκίμοις ἢ μὴ καταδεχομένοις καταβάλλειν (πολλῶ γὰρ οὐχ ἥκιστα τοῦτο, ὅσω καὶ ἀξιοῦσι λαμβάνειν) ἢ μὴ δυναμένοις ἴσως ἐκόλουε τὰς τιμὰς, ἄλλοις δὲ παρρησίαν ἐδίδου διδοῦσιν, ὡς ἔξιν ἐλπίζουσι. δεύτερον ἐπὶ τούτοις καὶ τὸ ἐλλιπῶς τὰς ἀποτεταγμένας ἀποδίδοσθαι ῥόγας τοῖς ἐν ταῖς ἄκραις, ἡγεμόνων τὸ πλεόν κακότητι, θελόντων τοῖς ἐντεῦθεν ὑπερημέρως πάντῃ διδομένοις στραγγεῦσθαι, ὡς κερδαίνοιεν. ταῦτα δὴ ἐπὶ ταῦτο συναχθέντα. τὸ γὰρ τοῦ βασιλεύοντος εὐσταθὲς καὶ τὸ πρὸς κρίσεις τε καὶ κολάσεις συμπαθητικόν τε καὶ ἡμερον μέγα τι τὸ κακὸν καὶ οὐκ οἰστὸν ὅλως τοῖς παθοῦσιν εἰργάζετο. τέως δ' ὡς εἶχεν ἡ τοῦ βασιλέως ὁρμή, 209 τῆς δυνάμεως ἐνούσης ἔτι τῶν νεύρων (τὰ δ' ἦσαν τὰ χρήματα) πέμπων τὰς τῆς ὀλομελείας κινήσεις τῆς Ῥωμαϊδος εὐρωστοτέρας ποιεῖν οὐκ ἀπώκνει. κατ' ὀλίγον δὲ τὸ δεινὸν ἐπαῦξον ἀνέστελλε πεμπομένων καὶ τῶν εἰς κεφαλὰς ἀξίων καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν σφίσι ἀντεχόντων, προσκειμένων καὶ τῶν ἐκ Κρήτης μαχίμων ταῖς τοπικαῖς δυνάμεσιν, οὓς Κρήτην προσχωρήσαντας βασιλεῖ ὡς μὴ καταδεχομένους τὴν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν, ἐπ' ἀνατολῆς κατοικήσας καὶ ῥόγαις ἐτησίαις ἀποτεταγμέναις ἐξικανῶν ὡς πιστοῖς συμμάχοις ἐχρήτο. ἦν δὲ συχνὸν τὸ τῆς συνδοσίας διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων, ὡς ἔλεγον, ἀνέδην τελοῦμενον. τὸ δ' ἦν, ὡς ἐρρέθη τὰ πρότερα, τὸ τῆς ἐφ' ἐκάστου προνοίας δέκατον. πλὴν καὶ οὕτω σφῶν ἐκνευριζομένων ἢ ζημίαι τοῖς παροίκοις περιστάτο. καὶ ἐπεβαρύνοντο μὲν οἱ ταλαίπωροι, οὐκ ἠδεδσαν δὲ ὄπη καὶ ἐς τὸ παντελὲς ἔμελλον βαρυνθῆναι· ἦ γὰρ ἂν εἰ πάντως ἠδεδσαν ἢπερ πάσχειν μετὰ μικρὸν ἔμελλον, καὶ πάντα τὸν βίον

καταπρόϊντ' ἂν ἀπαιτούμενοι. 210 9. Τῶν γοῦν ἀκρῶν κακουμένων, ὡς μὴ μόνον τῶν κατὰ Μαίανδρον καὶ τὰ τῷ ζυγῷ ἐκείνῳ προσήκοντα ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ἐντὸς ἕξαφανιζομένων ἐξ ἐπιδρομῶν συχνῶν τῶν Περσῶν, ὁ τοῦ προρρηθέντος πρωτοβεστιαρίου τοῦ Ταρχανειώτου δεύτερος παῖς, ὁ Φιλανθρωπηνὸς ἐκ τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου Ἀλέξιος, τοῦ προτέρου εἰς πρωτοσεβαστὸν τιμηθέντος πιγκέρνης τῷ βασιλεῖ τιμηθεὶς, τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν τὴν μικρὰν καλουμένην, ἔτι δὲ Λυδίας καὶ Κελβιανὸν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς θαλάσσης ἠγε μὴν ἀναδείκνυται, τοῦ πρωτοβεστιαρίτου ἔτι Λιβαδαρίου τῶν περὶ τὰ Νεόκαστρα καθηγεμονεύοντος. ὁ γοῦν πιγκέρνης ἐπὶ χρόνοις τὴν ἡγεμονίαν ἔχων, ἔχων δὲ καὶ τὸ Κρητικὸν καὶ τὰς κατ' ἀνατολὴν ἀπάσας δυνάμεις ἐπιφερόμενος, φύσεώς τε τάχει καὶ σπουδῇ στρατηγία πρεπούση συναιρομένης καὶ τῆς παρὰ πολὺ λοῖς λεγομένης τύχης (λεγέσθω γὰρ καὶ τοῦτο, καθωμιλημένον τοῖς παλαιοῖς, καθ' ἣν Σκηπίωνες τε καὶ Κράσσοι καὶ Καίσαρες, ἔτι τε Θεμιστοκλεῖς καὶ Τιμόθεοι καὶ Κλέωνες ἠνδραγάθουν, καὶ τύχης ὡς καὶ θεῶν ἄλλων ἱερὰ ἀνιδρύνοντο) τὰ κατ' ἀνατολὴν καθίστα τε καὶ προσησφαλίζετο, τὰ μὲν καὶ μάχαις καθ' ἃς ἐνίκα, τὰ πλεῖστα δὲ συνέσει καὶ γε φιλοδωρία πρὸς τε τοὺς ἐχθροὺς ἅμα καὶ πρὸς τοὺς φίλους, τοῖς μὲν ὑποκόπτων τὴν 211 κατὰ τῶν ἡμετέρων λύσσαν καὶ καθιστῶν τὸ πολέμιον ἡμερώτερον, τοῖς δὲ τὰς τιμὰς ἐπαύξων καὶ τὰς προθυμίας ἐπιρρων νύων, μὴ μόνον ἐφίεις ἐκάστῳ κερδαίνειν ὅπερ ἐς χεῖρας ἐκ τῶν ἀλλοτρίων σκύλων ἐτύγχανε γεγονός, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ προστιθεὶς τὰ πλεῖστα, τὸν ἐκ τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον ἢ μετὰ τύχης ἀρετῆ εἰς χεῖρας ἦγεν ἐκείνῳ. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τι φρούριον πρὸς τὸ Μελανοῦδιον τῶν δύο βουνῶν, πάλαι μὲν ἡμέτερον τότε δὲ τῶν ἐχθρῶν, ὃ πάλαι οἶμαι τὸ Μιλησίων Διδύμιον ἐφημίζετο, ἔτυχε πολέμῳ κρατήσας τοιῶδε τρόπῳ. ὡς γὰρ ἡ πρώτη τῶν γυναικῶν τοῦ Σαλάμπακι Πέρσου, ἐξ ἀνθρώπων ἐκεῖνον γεγονότος, ἐκεῖ πεφύλακτο, τεθησαύριστο δὲ καὶ πλοῦτος παντοδαπός, τὸ μὲν πολέμου νόμῳ τοῦ φρουρίου περιγενέσθαι ἀδύνατα τέως εἶχεν, ἔγνω δὲ σοφίσασθαι τὴν γυναῖκα, ὥστε καὶ πέμπων ὡς δῆθεν ἐν ἀπορρήτοις ἀγαγέσθαι ταύτην σύζυγον ὑπισχνεῖτο. ὡς γοῦν πολλάκις πέμπων οὐκ ἔπειθεν, ἐπισχὼν τοὺς τῆς λίμνης καράβους συνδεῖ σχοίνοις, καὶ ξύλα μέγιστα ἐνίεις ἐπ' ἐκείνων κατασκευάζεται μόσυνας. τὰ δ' ἄλλα πλοῖα 212 πληρώσας πολεμιστὰς ἐν τούτοις ἐλεπόλεις ἰστάς καὶ μαχόμενος (οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ τυχόν καὶ αὐτὸς παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐκλείζετο, ἀλλ' ὀνόματος ἐπέβαινε ἅμα μὲν φοβεροῦ ἅμα δὲ γε καὶ ἔρασμίου, ὡς καὶ πολλοὺς προσχωρεῖν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ ἀγαπᾶν τάττεσθαι) αἰρεῖ μὲν οὕτω τὸ φρούριον, πλοῦτον δ' ἐκεῖθεν οὐ ῥαδίως ἀριθμητὸν περιβάλλεται, τοῖς δ' ἰδίους, ἀλλὰ γε καὶ τοῖς προσχωροῦσιν εὐπορον καθίστα τὸν βίον. ὅθεν καὶ πολλοὶ ὑπ' ἐκείνῳ δεδουλωμένοι ἔχαιρον, καὶ ὑπ' αὐτῷ τεταγμένοι ἦσαν καθ' ὧν περ καὶ προσταχθεῖεν, ὡς κατ' ἀγάπην ἅμα γυναιξὶ μετωκημένοι καὶ τέκνοις. ἐντεῦθεν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀγαπήσαντες οἱ ὑπ' ἐκείνῳ ταττόμενοι, καὶ μᾶλλον οἱ Κρητικοί, ἤρξαντο θεραπεύειν καὶ τρόποις καὶ λόγοις ὑπὲρ ὃ προσήκεν ἐκείνῳ, καὶ εἰς ἀποστασίαν τὴν ἀπὸ βασιλέως ὑπέκνιζον. ὁ δὲ νέος ὢν ἄλλως καὶ φουσηθεὶς ἐκ μεγίστου φρονήματος, τὰ μὲν πρῶτα τοὺς λογισμοὺς 213 κραδαινόμενος πολὺς ἦν προσλιπαρῶν βασιλέα τῆς ἀρχῆς μετατρίψασθαι. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν. οἶδα δ' ἔγωγε γνοὺς τῷ πυθέσθαι τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἡμῖν ὀμιλοῦντος καὶ περὶ ἀμφοτέρων τῶν αὐταδέλφων λέγοντος καὶ ὡς τι τῶν εἰς ἔπαινον τιθεμένου μέγαν τὴν τὰδελφοῦ περὶ θατέρου κρίσιν τὴν τῆς ἀρχῆς παράλυσιν ἐπισπεύδοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος μὲν καὶ ὑπὸ μεσίταις ἐζήτηι τῆς ἀρχῆς ἀφεθῆναι καὶ πολὺς ἦν εἰς τοῦτο δεόμενος, ὁ δὲ πρῶτος τῶν σεβαστῶν καὶ ἀδελφὸς ἐκείνου δυσωποῦντος ἀκούων περιήλγει καὶ κατεμέμφετο, καὶ αὐτοῦ κατέναντι βασιλέως ἀπιστίας ἐγγὺς τὸ πρᾶγμα ἔκρινεν, ἦν τις κατασταθεὶς εἰς ἀρχὴν, πρότερον ἢ βασιλέα ἀφ' ἑαυτοῦ κινηθέντα κελεύειν, αὐτὸς ζητοῖ καὶ προσαναγκάζοι τὴν ἄφεισιν, βασιλεὺς τὸν λόγον

ἀποδεξάμενος, ἐπὶ σχολῆς περὶ ἀμφοτέρων πρὸς ἡμᾶς λέγων, ἐκείνου μὲν τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἰκεσίαν ὑπεδήλου, τούτου δὲ τὴν κρίσιν ἐθαύμαζε, λόγῳ δεικνὺς ὅπόσον οἶδεν οὗτος ὑπὲρ ἐκεῖνον τὸ πρὸς τοὺς βασιλεῖς παρὰ τῶν ἐν τέλει κατὰ τὸ εἰκὸς ὀφειλόμενον. τὰ πρῶτα γοῦν οὕτως ἐκείνος οἰκονομεῖν ἔγνω τοιοῦτους λογισμοὺς ἀποκρούσασθαι. ἐπεὶ δὲ ἡ ῥάνις ἠνδελέχει ὥστε 214 καὶ τὴν πέτραν, τὸ τοῦ λόγου, κοιλαίνειν ἔχειν, καὶ οἱ ἀμφ' ἐκείνον μετέωροι πρὸς καινοτομίαν ἦσαν, μεῖζον ἢ κατὰ στρατηγὸν θωπεύοντες, καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως τινὲς τῶν ἐκεῖνου ἀποστροφὴν οἶον καὶ εἰς τὸ μετέπειτα ἐπλάττοντο κάκωσιν, ἐν δεινῷ τιθεμένου λέγοντες τὸν τοσοῦτων χρημάτων σωρόν, ὡς αὐτοῦ μὲν δέον ὄν τὰς δυνάμεις ἰκανοῦντος ῥόγαις, ἐκείνου δὲ νοσφίζεσθαι βουλομένου τὴν δι' ἐκείνων τῶν ἐχθρῶν προνομίαν, φρόνημα ἐντεῦθεν νεανικὸν καὶ πλέων ἐξ ἀνδραγαθίας φρονήματος ὑποκατακλίνειν πρὸς ὅπερ ἤθελον ἤρξαντο, καὶ ἀδοξεῖν ἐποίουν ὡς οὐδὲν τὸν δεσπότην ὄντα. συνῆσαν αὐτῷ καὶ μονά ζοντες, ὁ μὲν φιλίως ὁ Τάρχας ἐκ δύσεως, τότε δὲ τῆς τῶν Σανίδων μονῆς καθηγούμενος, ὁ δὲ προσγενῶς ὁ Ἀκροπολίτης Μελχισεδέκ, θεῖος ὢν τῆς αὐτοῦ γυναικός, πρὸς ἐκείνον ἔχοντες, οἱ δὲ καὶ ὡς εἶχον κατήπειγον τὴν ἐγχείρησιν· πολλὰ γὰρ ἔλεγον φθάσαι πανουργήσασαν τὴν τύχην, εἴ ποτε μὴ αὐτὸς προλαβὼν τὰς ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὀργὰς ὑποτέμοιτο. τὸ δὲ γε στρατιωτικὸν ἅπαν καὶ παρακεκινημένον ἦν καὶ πρὸς ταραχὴν μετέωρον, διὰ μίσους τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ποιούμενοι, καὶ φανερώς τὰ τῆς μεταβολῆς ἠβούλοντο, διαγανακτοῦντες εἰ αὐτοὶ μὲν διὰ πόνων χωροῦντες καὶ τῶν ἐσσεὶ κινδύνων ἐτέροις τὴν ἐξουσίαν χαρίζονται, ἐκεῖνοι δ' ἐν ἀνέσει τρυφῶντες μηδὲ χάριν εἰσομένους ἐώκεσαν ὧν εὖ πεπόνθασι τε καὶ πάσχουσι παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καὶ τῶν ἀποτεταγμένων κολούονται. καὶ προσερχόμενοι κατὰ στίχας πλέον ἐθεράπευον τοῦ εἰκότος, καὶ ἀξιώτερον ἄρχειν αὐτὸν παρὰ τοὺς ἄλλους ἐδικαίουν καὶ προσηνάγκαζον, ὀλίγα βασιλέως καὶ τῶν τοῦ βασιλέως φροντίζοντες. εἶναι γὰρ σφίσι ἐκ πολλῶν τὸ βουλευόμενον ἀνυστόν, καὶ μᾶλλον τριῶν τῶν ἰσχυροτάτων, τοῦ τε τὸν λαὸν πάντα ζημίαις βαρούμενον καὶ συνδόσεσιν εἰς ἀποστασίαν ἔτοιμον εἶναι, τοῦ τε πάντας εὖ μενῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ὅσοι δὲ καὶ ὑπ' αὐτῷ στρατεύονται, καὶ τρίτου τοῦ καὶ παμπληθοῦς εὐπορεῖν Περσικοῦ, ἀνδρῶν οὐκ ἄλλον εἰδότην ἢ τὸν αὐτοῦ αὐτομολήσαντας καὶ ὑποδεξάμενον καὶ ὡς εἰκότως θεραπεύσαντα· εἶναι δὲ καὶ εἰς χιλιάδας ποσομένους, μαχίμους ξύμπαντας, ἐνὸς ἐξημμένου βλέμματος τοῦ 216 σφᾶς ἄγοντος. ταῦτα λέγοντες κατεμάλασον τὴν ἐκείνου γνώμην μετεωριζομένην ἤδη πρὸς ἀρχῆς ὄγκον, καὶ φανερώς ἀποστατεῖν ἐπειθον. τότε τοίνυν τόσους ὀργῶν ἐκείνους τολμήματος γέμοντας οὐ μετρίου καὶ ταῖς ὑπὲρ τοῦ ζῆν εὐμαρῶς ἐλπίσι σπερχομένους, πρὸς μὲν τὸ τῆς ἐγχειρήσεως μέγεθος καὶ λίαν ἄτολμος ἦν καὶ ἐπιεικῶς κατωρῶδει, τῷ δὲ κατὰ σφᾶς ἀλογίστῳ θράσει ἐν ἐλπίσιν ἦν ταῖς μεγίσταις καὶ ἀπεθάρρει τὸ τόλμημα. ἀλλ' ὅμως πείρα θέλων μαθεῖν καὶ τῶν λοιπῶν τὴν γνώμην, καὶ εἰ πάντες πρόσκεινται τοῖς αὐτοῖς, συναγαγὼν εἰς ταῦτ' οὐδὲν συνόλους καὶ σταθεῖς ἐπὶ μέσων πλεῖστά τε κατετείνετο, ἐξ ὧν παρὶ στατῆρ' αὐτοῦς ἀγάπην καὶ τὸ δημοτικὸν ἐφ' ἅπασιν, τὴν τε ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων μετὰ σφῶν αὐτοῦ σπουδῆν, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἐν ἀνέσει καὶ τρυφῇ διαγόντων (τοὺς περὶ τὸν βασιλέα λέγων) οὐχ ὅπως ἀποδοχὴν ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἀποστροφὴν καὶ ἐπαιτιάσεις μυρίας μηδὲν προσηκούσας, ὡς περ' ἂν αὐτὸς μὲν ἐτρυφάτο τοῖς πράγμασι καὶ συνάμα κατεβλακεύετο, ἐκεῖνοι δ' ἐπὶ νόον καὶ κατεγῆρων τοῖς κράνεσι καὶ μάχαις ταῖς κατ' ἐχθρῶν 217 παρεβάλλοντο. δοκεῖν γὰρ ἐκείνους μὴ χαίρειν ἐπὶ τοῖς σφῶν κατορθώμασι, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀδημονεῖν καὶ ἀλύειν ὡς κακὰ πάσχοντας. παρ' ὧν καὶ τί προσδοκᾶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς ὁσημέραι ταλαιπωρουμένοις, ὅπου γε καὶ οὐκ ἀγαθὰς τὰς ἀπ' ἐκείνων πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένας φήμας φόβον τὸν ἔσχατον ἐμποιεῖν συμβαίνει ὡς διαπραττομένοις τὰ χεῖριστα; ταῦτα δ' εἶναι μὴ

μόνον πολλῶν φθονούντων ἄλλων, ἀλλὰ καὶ βασιλέως αὐτοῦ μηδὲν ἐπαίοντος πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν· "οὐ δὴ μὴ συνηδομένου, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἄν τις καὶ συλλογίσαιτο," ἔλεγε "κατορ θεοῖσιν ἡμῖν, σφαλεῖσί γε πάντως τίς ἐλπίς ὑπολέλειπται;" ταῦτα λέγων, καὶ τὰς δυνάμεις καταδημαγωγῶν τῷ καὶ βαθυτέρων ἄπτεσθαι καὶ γ' ἐμφανεστέραν τὴν αὐτοῦ γνώμην ποιεῖν ὡς ἀπο στατησειόντος σὺν αὐτοῖς, εἰ βούλοιντο (οὕτω γὰρ ἄν καὶ τοῦ λοιποῦ εὐμαρῶς διάξειν, εἰ καθ' αὐτοὺς πονοῦντες αὐτοὶ τῶν κινδύνων τὰ ἄθλα καρπίζονται), εὐθύς καὶ ἔτι συνείρων τοὺς λόγους, καὶ τῶν κρατούντων τὰ πολλὰ καθαπτόμενος ὡς μηδ' 218 οἶων τ' ἐσομένων ἑαυτοῖς ἀμύνειν μηδὲ βραχὺ ἐκείνων ἀποκλι νάντων, ὑπερηφανῶν ὅλως καὶ μεγαλιζόμενος ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐκείνους εὗρισκε παραυτὰ πειθηνίους ἐς τόσον ὥστε καὶ βοᾶν ἄπεν τεῦθεν καὶ πόλλ' ἄττα λέγειν ἀπόφημα κατὰ βασιλέως, ἀπο προσποιουμένους τὴν ὑπ' ἐκείνῳ δουλείαν καὶ ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι θέλοντας. ὅθεν καὶ ἀλλήλους παρακροτήσαντες ὡς οὐδὲν ὦν ἔγνωσαν μεταβληθησόμενοι, αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν δέχεσθαι κατηνάγκαζον ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ γε καὶ τεθνηξομένων ἀπάν των, εἰ εἰς ἀνάγκην τινὰ κατασταίεν. καὶ τοῦτο συμβαίη· μηδὲ γὰρ ἔχειν ἐντεῦθεν ὅλως ἀφηνιάσαντας ἀμφιγνωμονεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀξιοῦν ἐρρωμένως καὶ τοῦτον στήναι τοὺς λογισμοὺς καὶ μηδὲν τῶν ὅσα φέρει τοῖς καθ' αὐτὸν ἀρωγὴν ταῖς ἀμφινοίαις καταπροΐζεσθαι. μηδὲ γὰρ δίκαιον αὐτοὺς μὲν ἐκ τοῦ παραχρῆ μα ὄλαις ἡνίαις αὐτῷ προσρυῆναι καὶ αὐτοῦ μόνου ἔχουσθαι, καὶ ἡ θωπείαις ἢ φόβοις ἔτοιμον εἶναι ἐνδιδόναι τε καὶ ὑποχαλᾶν. τοῦτο γὰρ ἰδεῖν τινὰς καὶ ἐπὶ τῶν ἐνοχλούντων, βάρος τὸ προσ τυχὸν εἶπερ οὐχ ἅμα πάντες ἐρρωμένως οὐδ' ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀνωθοῖεν ἐνστάσεως, κινδυνεύειν, εἴ τινες καθυφεῖντο, ἐντεῦθεν πάσχειν τὰ ἔσχατα ζύμπαντας. μέγαν δ' εἶναι καὶ τοῦ 219 τον οὐχ ἦττον τὸν ἄθλον, καὶ κοινῆς τῆς ἀπὸ πάντων δεόμενον κατὰ τὸ προσήκον ἐνστάσεως. ταῦτα λεγόντων τε καὶ τῷ πιστῷ κατὰ σφᾶς θάρρει διδόντων, εἴκει μόλις ἐκείνος καὶ τὸ τῆς ἡγεμονίας ἀναδέχεται ὄνομα. καὶ δῆλος ἦν ἐντεῦθεν ἐκ πολλῶν ὦν ἔπραττε στρατηγίαν φέρων καὶ ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον, οὕτω δὲ ἡ παρασήμοις ἢ μὴν ὀνόματι ἀπεθάρρει κλειΐζεσθαι, καὶ τοι τὰ πολλὰ παρὰ τῶν προυχόντων ἐν τῷ στρατῷ βιαζόμενος. ἐξουσιαστικώτερον δὲ τῶν πραγμάτων ἐπέληπτο, καὶ οὐδὲν ἐδόκει οἱ ἐξ οὐπερ ἄν καὶ ὠρρώδει, οὐδ' ἄλλοις ὑπακούειν ὅλως τὸ ἀπὸ τοῦδε ὑφίστατο, ἀλλ' αὐτὸς ἡγεμῶν ἐν πᾶσι καὶ παρὰ σφίσι καὶ ὄπη παρήει. ἔφριξαν γὰρ τότε καὶ οἱ περίοικοι τὴν ἐπισύστασιν, καὶ μᾶλλον ὅτι τὸ Περσικὸν πολὺ ἦν, οἷς δὴ καὶ πιστοῖς ἐχρήτο καὶ παρασπίζουσιν ἀπεθάρρει, καὶ μόνον κελεύειν ἦν ὡς συνδρα μουμένοις αὐτίκα καὶ κατὰ τὸ ἐκείνου δρασείουσι θέλημα. ἀπέ σβεστο τοιγαροῦν ἐκεῖσε τὸ βασιλέων ὄνομα, παρὰ μόνον τὸ εἰς περισυρμὸν μεμνησθαι καὶ λοιδορίαν. αὐτὸς δ' ἦν ἐκείνοις καὶ ἄρχων καὶ ἡγεμῶν καὶ βασιλέως φέρων, εἰ καὶ μὴ ὄνομα, ἀλλ' ἀξίωμα. καὶ ὅσων τῶν ἐκεῖ φρουρίων ὡς ὑπαρχος βασιλέως ἐπέληπτο πρότερον, ταῦτ' ἀποστείλας τοὺς καθέξοντας ὑφ' 220 ἑαυτὸν ἄλλως καθίστη ὡς δεσποτικῶς τούντεῦθεν ἄρχοντα. ἦν δὲ που καὶ μοναῖς παραβάλλη (πολλαὶ δ' αὐταὶ καὶ μέγισται), οὐ βασιλέως ἦν ὄνομα τὸ μνημονευόμενον, ἀλλ' αὐτοῦ γε καὶ μόνου κατὰ τι κράτος ἀρχοντικὸν καὶ αὐτοδέσποτον ὄνομα. ἀφ' ὧν καὶ πολλὰ δεσποτικῶς ἀφαιρούμενος τοῖς στρατιώταις παρεῖ χεν, ἀσμένως τῶν ἐχόντων κατατιθεμένων παρ' αἰτίαν ταύτην ὅτι τοιούτοις καιροῖς ἐμπεσόντες οὐ τὰ προσήκοντα τοῖς καιροῖς ἔπασχον, ἀλλ' ἄσκυλτοι διέμενον καὶ ἀτάραχοι. πρῶτον δ' ἦν ἐκείνου στρατήγημα τὸ ἐκεῖ που τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Θεό δωρον διατρίβοντα ἀποστεῖλαι τοὺς κατασχόντας· ὃν δὴ καὶ κα τασχόντες τῷ κατ' Ἔφεσον φρουρίῳ φέροντες ἐγκατέκλεισαν. ἔπειτα τὴν στρατείαν ἀναλαβῶν, συνεωσμένων σφίσι παρ' ἐλπίδα καὶ τῶν πραγμάτων, ἐν τοῖς κατὰ Νύμφαιον τόποις ἅμ' ἠυλί ζοντο. καὶ δὴ συνεκρότει μὲν τοὺς ἵππεῖς καὶ φιλοτιμίαις ἦγαλ λε πάσαις, τοὺς δὲ γε πεζοὺς ἐπιβήσας ἵππων ἱκανοὺς ὀπλίτας

ἐξητοιμάζετο. ἀφεώρα δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀλλαχόθι ἡγεμονεύον τας, καὶ ἐσκόπει πῶς ἂν αὐτῶν περιγένοιτο. καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἀμελῶς εἶχεν, ὡς αὐτίκα ἢ χειρὶ ἢ λόγοις προσαξόμενος· περὶ δὲ γε τοῦ πρωτοβεστιαρίτου Λιβαδαρίου, ὅσον συνέγγυς εἶχε τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἡγεμονίαν ἐν τοῖς περὶ τὰ Νεόκαστρα καὶ Λυδῖαν πᾶ 221 σαν καὶ Σάρδεις αὐτάς, τοσοῦτον καὶ διὰ φροντίδος πλείονος εἶχεν ἐλεῖν, εἰ καὶ ἄλλως ὑπερηφάνει, οὐδὲν τὰ κείνου οἰόμενος, δίκην δὲ πτωκὸς ἐλπίζων ἐκείνον χειρώσασθαι. ἀλλ' ἔδειξε ταῦτα διὰ βουλῆς ἔχων, ὡς ὅπου θεὸς ἀντιπράττει, καὶ ὁ δοκῶν βρα δὺς φθάνει καὶ τὸν ὠκύτατον, πᾶσα δ' ἰσχὺς μάταιον συνέσεως ἀμοιροῦσα. ἐκείνον γὰρ καὶ βλέπειν ἤθελον ἐν βασιλικαῖς ἀξίαις οἱ συλλαμβάνοντες, ὡς ἐντεῦθεν ἀναρρίψαντας κίνδυνον ὅλως ἐμπεδωθέντας ὅλαις ἐνεργεῖν προθυμίαις καὶ ἐπαποθνήσκειν τῇ ἐγχειρήσει βούλεσθαι. τὸ δ' ἦν ἐν ἀναβολαῖς τὸ τόλμημα, ὡς δοκεῖν διευλαβεῖσθαι καὶ ἀμφιγνωμονεῖν. καὶ τὸ μὲν παρὸν στέργων, πρὸς δὲ τὸ μέλλον ἀποσκοπῶν, ἐκείνους μὲν ἐθερά πευε παντοίως καὶ χάριν ἐδόκει εἰδέναι μὲν τῆς εἰς αὐτὸν σπουδῆς, ἑαυτὸν δὲ παρεξήγε τῶν μεγίστων ὀνομάτων, οὐκ εὖελ πῖς ἀραρότως ὦν ἐπὶ τῷ τέλει, ἀλλὰ καὶ λίαν δυσελπιστῶν. καὶ αὐτὸς μὲν οὕτω διττὰ στρέφων τὸν καιρὸν ἐζυγοστάτει, καὶ τὸν μὲν παρόντα ὡς εἶχεν ἐξεθεράπευε, τὸν δὲ μέλλοντα ὑφωράτο, καὶ γε ἀπολογίαν ὑπολελειφθαι, ἂν τι προσκρούσοι, προυνόει. τοῖς δὲ γε Κρητικοῖς, καὶ μᾶλλον τῷ σφῶν ἐξηγουμένῳ Χορτάτζη, 222 τοῦτ' ἀσφαλὲς οὐκ ἐδόκει τέως· αὐτῷ γὰρ εἶναι καὶ ἐσαυθὶς με ταγνόντι παραιτεῖσθαι πρὸς βασιλέα, καὶ ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ εἰσι κούα, ἔστι δ' οὐ καὶ ὑπὸ μεγίσταις χάρισι, εἰς χεῖρας ἑαυτὸν ἐγχειρίζειν τοῖς πρὸς τὸν βασιλέα ἀξιούσι, σφίσι δ' εἶναι τὸν κίνδυνον ἀφυκτον πάντως, οὐκ ἔχουσιν ὅπῃ ἂν τῶν τῆς ἀποφυγῆς τόπων ἐκσταῖεν καὶ ἀπερείσαιτο. Καὶ ταῦτα μὲν ὀρώντων τὰς τοῦ ἡγεμόνος ἀναβολὰς ὁ νοῦς οὐκ ἔξω τῶν εἰκότων ἀπεσχεδίαζε, καὶ ἐν ὑπονοίαις μεγίσταις ἐποίει εἶναι· (10) ἐτέρωθεν καὶ ὁ πρωτοβεστιαρίτης τὸ ζυμ πεσὸν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα μαθῶν, τῷ βασιλεῖ καθοσιούμενος ὡς παρ' αὐτοῦ τιμηθεῖς, ἐν φροντίσιν ἦν καὶ περὶ τοῖς ὅλοις ἔδε δῖει. ποῦ γὰρ εἶχεν ἐκεῖνος ἀναρριφθέντος τοσοῦτου κινδύνου πρὸς τόσον στρατιᾶς ἀντιστῆναι πλήθος; εἰ δ' οὐν ἀλλ' εἰ καὶ συμπλοκάς ἐνενοεῖ μόλις, ὁ γοῦν ἐντεῦθεν κίνδυνος οὐπω συστᾶ σαν τὴν περὶ τούτων ἔννοιαν ἔλυε. χωρὶς γὰρ τῶν ἐκ τῆς Ἰωμαΐδος δυνάμεων, τὸ περὶ ἐκείνον Περσικὸν μόνον καὶ ξενικὸν ἀποχρῶν εἶναι πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς ἀνταγώνισιν ᾤετο, ὥστε μηδ' ὑποστῆναι τούτους φανέντων ἐκείνων. ἄλλως τε δὲ καὶ φοβερῶν τοιούτων ἀψαμένους ἐκείνους εἰκὸς εἶναι καὶ ὑπὲρ τὸ 223 δέον ἀνδρίζεσθαι, ὡς τῆς ἡττης ἐχούσης καὶ κίνδυνον. δεῖν δ' εἶναι καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοιούτους, ὡς ἴσας ὑσμίνῃ τὰς κε φαλὰς γίνεσθαι· ἀλλὰ ζυμβαίνειν μὴ εἶναι τοιούτους ἐξ ἀναγκαιῶν, καὶ μάλισθ' ὅτι πολέμοις ἐμφυλίοις ὁμοσε χωρεῖν οὐδ' οἶδασι τὸ παράπαν. ἔγνω γοῦν ἄλλως τὰ πράγματα μετελθεῖν, καὶ θράσει καὶ πλήθει καὶ παραλόγῳ φρονήματι ἐν ἀντιστῆσαι τὸ μέγιστον σύνεσιν, ὡς ἴσως οὕτω καὶ ἐξανύσων κἂν οὐ τὸ σύμπαν ἀλλά τι καὶ μερικόν. καὶ αὐτίκα στέλλει μὲν τοὺς ἀγγελοῦντας τὸ συμβᾶν πρὸς τὸν βασιλέα, στέλλει δ' ἐν ἀπορρήτοις καὶ πρὸς τινὰς τῶν Κρητικῶν, οὓς ἤδει δοκοῦντας, ὧν ὁ Χορτάτζης προέφευρεν, ἀμνηστῖαν τε κακῶν παρὰ τοῦ κρατοῦντος σφίσι γε 224 νέσθαι διομνύμενος καὶ γε προσφιλοτιμηθῆναι τὰ μέγιστα, ἦν που καὶ στραφέντες μεταβουλεύσασιντο καὶ εἰς συμπλοκὴν δῆθεν παραστάσει πολέμου παραδοῖεν τὸν ἀποστατήσαντα· δόξιν γὰρ ἐντεῦθεν καὶ ἀγαθοῦς καὶ πρὸς βασιλέα πιστούς, καὶ ἐς ὃ τι μὲν καὶ πέπρακτο ἀκουσίως ἀναγκασθέντας καθυπαχθῆναι τῇ τοῦ καιροῦ ῥύμῃ, μὴ ἔχοντας ἀντιτείνειν καὶ τοσοῦτον πλήθος εἰς μεταβολὰς παρακεκινημένον ἐπισχεῖν, τὸ δὲ παρὸν τέως ἐνστάτω καιροῦ, καὶ ἀνδρῶν φανέντων ἀντιστησομένων τοῖς γεγονόσι, καὶ αὐτοὺς ἐτοίμους μετακληθέντας τὴν ἀρχῆθεν πίστιν ἐμφαί νειν τῷ συνεργεῖν τοῖς ἀνθισταμένοις εἰς ἅπαν. αὐτὸν δ' ἐκεῖ νους ἀναδέχεσθαι μὴ ὅπως

παθεῖν τι πρὸς βασιλέως τῶν ἀνηκέστων, ἀλλὰ καὶ εὐεργεσίας εὐρεῖν. ταῦτα τοὺς ἀμφὶ τὸν Χορ τάττην ἀκούσαντας ἐπὶ πλεῖστον τε γνωσιμαχῆσαι, καὶ ἐς βουλήν θέσθαι ἐς ὃ τὸ ἀκίνδυνον ἑαυτοῖς σφίσι περιποιεῖν. τὸ δ' ἦν ὡς εἰ μὲν βιασαμένων ἐκείνων τὸν στρατηγὸν αὐτὸς χωροῖη καὶ ἐς τὰ μείζω, ὥστε καὶ ὀνόματι εἶξαι καὶ παρασήμοις συνήθεσι, τότε καὶ αὐτοὺς τὰ πιστὰ λαβόντας ὡς εἰς τέλος ἀνθεξο 225 μὲν παρακινδυνεύειν· εἰ δὲ μὴ βούλοιο ταῦτα πράττειν, αὐτοὺς τὴν παρακινδύνουσιν παντὶ τρόπῳ διεκφυγεῖν πειρᾶσθαι, ἐπ' αὐτῷ καὶ μόνῳ τὰ τοῦ κινδύνου τρέψαντας. ὡς λέγοντες τοῖνυν οὐκ ἔπειθον, ἀλλ' ἐώρων τοῦτον καταλαζονεούμενον τῶν φανεσομένων καὶ ὕβρεσι πλύνοντα τὸν πρὸς αὐτὸν ἀντιπαρατάττεσθαι ἀκουόμενον ὡς αὐτίκα κατ' ἐκείνου λαφύζοντα (τούτοις καὶ γὰρ παραθαρρύνειν ἐδόκει τὰς ἐκείνων ὀρμάς, οὐδὲν πλέον ἤθελεν ἀναδέχεσθαι), ὑπολαβόντες ἐκεῖνοι ἐν σκέψει γίνεσθαι ταῦτα καὶ εἰς καιρὸν μεταγνώσεως ἀποκείσθαι οἱ βούλεσθαι, ὃ γε καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως ξυνοίσει, σφίσι δὲ περιστήσεται μόνις εἰς κίνδυνον, πρύμναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς τὸν πρωτοβεστιαρίτην τὰς γνώμας ἀνταποκλίνουσι, καὶ πίστεις λαβόντες ἅμα καὶ δόντες ἐξ ὄρκων φρίκης μεστῶν καὶ γε καὶ ἀντιδόσεσιν ἱερῶν ἐγκολπίων, ἧ μὴν παραδοῦναι τοῦτον ἐς χειρὰς 226 ἐκείνῳ ἀκονιτὶ φανέντι καὶ μόνον μετὰ τῶν συντάξεων (δέος γὰρ μή τι καὶ παρακινδυνευθεῖη τοῦ Περσικοῦ, οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ἐπεισπεσόντος), ταῦτ' ἐν ἀπορρήτοις πράξαντες ἐκαρτέρου, τὴν ὑποψίαν ἐξ ἅπαντος ὡς εἶχον ἐκκλίνοντες.

11. Ἄλλ' ἐπέστη καὶ ἡ κυρία· ἡ δ' ἦν ὑστεραία. καὶ ὁ μὲν συνηθροικῶς τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἐκ Λυδίας ἐφίσταται τῷ Νυμφαίῳ, ὅπου καὶ οἱ ἀποστατοῦντες διῆγον· ὁ δὲ τὸν αὐτὸς πύργον, ὃν ὁ πορφυρογέννητος τῆδε διάγων ὠκοδομήσατο, τοῦτον τοῖνυν κατέχων καὶ γυναῖκα καὶ παῖδα καὶ πράγματα ἐκεῖ συγκλείσας τε καὶ ἀσφαλισάμενος, πρῶτον μὲν τὴν ἐκείνου ἀκούων ἀφίξιν καὶ λίαν ἐν θαύματι τῷ μεγίστῳ ἐτίθει, πῶς ἂν καὶ τολμῶη χωρεῖν ὁμοσε τοσοῦτοις τε καὶ τοιοῦτοις. ὅμως θαρρῶν ἐπὶ τοῖς ὅλοις, ὡς αὐτίκα φανεῖς τὸ πᾶν ἐργάσαιτο, παραγαγείλας καὶ τοὺς ἄλλους ὀπλίζεσθαι, αὐτὸς τὴν ταχίστην ἐξοπλίσθαι καὶ κατὰ τοῦ φανέντος τὰ πλεῖστα νεανιευσάμενος ἔξεισι. καὶ δὴ ἀφ' ἑκατέρου μέρους σταθεισῶν τῶν δυνάμεων, καὶ ὅσον οὐπω μελλουσῶν συμπλέκεσθαι, ὥστε καὶ ἀκροβολισμοὺς ἀμφοτέρωθεν γίνεσθαι, οἱ Κρητικοὶ τοῦ συνθήματος οὐκ ἠμέλουν, 227 ἀλλὰ φανέντος τοῦ πρωτοβεστιαρίτου, δεδιότος καὶ ἔτι περὶ τοῖς ὅλοις, μή πως ἀπάτη καὶ δόλω χρήσαιντο οἱ τέως καθυπισχόμενοι προδιδόναι, οἱ ἀμφὶ τὸν Χορτάτην αὐτίκα, οὕτως ὡς εἶχον ἔφιπποι τε καὶ ὀπλισμένοι, ἀθρόως ἄλλοθεν ἄλλος περιστάντες τὸν ἡγεμόνα, οἱ μὲν ῥυτῆρας οἱ δὲ καὶ σπάθην ἐπέχουσιν, οἱ δ' ἐμβριθέστερον ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου ἐκέλευον. ὁ δὲ γνοὺς τὴν ἐπιβουλήν αὐτίκα, θαρρῶν τοῖς Πέρσαις ἐπεχειρεῖ μὲν ἀμύνεσθαι, καταταχούμενος δὲ τὸ παράπαν ἀπηύδα, καὶ συσχεθέντα τοῖς ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην ἔτοιμον θήραμα, ταπεινὸν τὸν σοβοῦντα πρὸ τοῦ καὶ ἄφωνον τὸν πολλὰ λέγοντα, παρεδίδουν. οἱ δ' ἐκδραμόντες ἐκ τοῦ ἐξαίφνης, ἐπεὶ τὸν ἀποστατοῦντα ἐν ἀφύκτοις εἶχον, τοὺς περὶ ἐκεῖνον διασκεδαννυμένους ἤδη καὶ μόνον ὅπη σωθήσεται ἕκαστος ἀφορῶντας ἀμεταστρεπτὶ κατεδίωκον. τὸ δὲ Περσικὸν ἄρτι πρῶτως μεταβολὴν πραγμάτων ἰδόν, καὶ τὸν ἕως τότε μέγαν δοκοῦντα καὶ φοβερὸν ἐν ἀφύκτοις ἐλεεινὸν δέσμιον, οὐκ εἶχον πῆ τράπωνται. ὅθεν μήτ' ἀνθίστασθαι μήτε φεύγειν οἷοί τ' ὄντες, μένοντες κατεκτείνοντο. ἄλλος δὲ τοῦτον ἄλλος ἐκείνον καὶ ἕτερος ἄλλον καταλαμβάνων, καθότι καὶ δόξειεν ἐκείνῳ ἐκάστῳ, ἔπραττον, κτείνοντες δεσμεύοντες αἰκίζόμενοι ἐκτυφλοῦντες, τὰς οὐσίας δημεύοντες. 228 ἐδόκει ἀσφαλὲς τοῖς Πέρσαις αὐτόθεν χωρεῖν πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ ἀπεδίδρασκόν τινες ὡς ἠδύναντο, τῶν λοιπῶν κτεινομένων. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν πρωτοβεστιαρίτην καὶ μᾶλλον ἔρμαιον τὴν ἀποχῶ

ρησιν λογιζόμενοι ἐκόντες ἠφίεσαν· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐλπίζειν ἐπὶ τῷ προτερήματι, καὶ οὕτω προχωρησάντων σφίσι τῶν πραγμάτων κατ' εὐτυχίαν μεγίστην, ἀλλὰ τὰ ἐν χερσὶν ἀπολλύειν, εἴ τινες παρακινηθεῖεν καὶ ἐξ ἀντιστροφῆς ἐπιπέσοιεν, ὥντο. ταρᾶς ἦν βλέπειν ἐκεῖ φοβερὰς καὶ Πανικὰ δείματα, συσχεθέντων τῶν ὄλων. ταῦτά τοι καὶ περὶ τοῖς ὄλοις δεδιὼς ὁ πρωτοβεστιαρίτης μή πως καὶ ἐκ χειρῶν αὐτῶν διαρπασθεῖ τὸ θῆραμα (δεινὴ γὰρ τοὺς πολλοὺς ὠπλιζεν εὐνοία, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀφέντες ἐκείνον ἀπωλοφύροντο· τὸ Περσικὸν δὲ μάλιστα καὶ παρακεκινήσθαι ἐδόκει, ὡς τι πραξείεν γενναῖον) ἔγνω τὸν θέμεθλον ὑποσπᾶν καὶ τὸ συνέχον ἐκποδῶν ποιῆσθαι καὶ οὕτω τοὺς φόβους λύειν οὐκ ἔπαυτο ὠνειροπόλει. τὸν γοῦν μυρίον πλοῦτον συλλέξας, 229 καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς δῶρα τύχης παίγιον εὐρηκῶς, τέλος Ἰουδαίοις ἐκτυφλοῦν παραδίδωσι. καὶ ὁ μὲν τετύφλωτο, πόλλ' ἄττα δυσπῆσας καὶ περὶ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' οὐ πείσας τὸ παράπαν. οἱ δὲ τῶν ἐκεῖθεν φόβων ἀπολυθέντες τοῖς λοιποῖς ἐπεχείρουν, καὶ ἔδρων μὲν σὺν τοῖς μοναχοῖς καὶ ἄλλους τὰ ὅμοια, ἀπηνῶς φλοιδοῦντες τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς δὲ καὶ βίους ὄλους ἀφηροῦντο, καὶ σχήματι ἐκδικήσεως τῆς πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἑαυτοῖς ἐξεδίδουν τὰ χρήματα.

12. Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα μηνὸς Σκιρροφοριῶνος περὶ ποῦ τὰς χριστουγεννίους ἡμέρας, Ἐκατομβαιῶνος δὲ πρώτη ἔφθασαν οἱ πρὸς τὸ ἀγγέλλειν πεμφθέντες, οἱ καὶ ὡς οὐδὲν πλέον εἰδότες οὐ κατάλυσιν ἀποστασίας ἀλλ' ἀρχὴν μάλλον καὶ σύστασιν ἠγγελλον. καὶ θόρυβος ἦν αὐτίκα, καὶ θυμὸς καὶ ἀθυμία τὴν ἀγγελίαν ἐμεριζέτην. ἐθυμοῦντο μὲν γὰρ ὅτι νέος ὢν ἔτι καὶ παρ' αὐτῶν ἀναχθεῖς τοιοῦτοις ἐπιτολμῆσαι ἠνέσχετο, τὰς πρὸς τοὺς βασιλέας πίστεις παρ' οὐδὲν τιθέμενος· ἠθύμουν δ' αὖθις τὸ θερμουργὸν ἐκείνου καὶ νέον ὑποτοπάζοντες, καὶ ὡς ἔργον ἔσται τὸ μέγιστον, μὴ ὅτι γε καταλύειν εἰς τέλος μαχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐξημεροῦν τέως μετιόντας ὑποποιήσεσιν. ὅθεν καὶ δοκούσης ἔτι τῆς ἀποστασίας συνίστασθαι δεινὰ ἐποίουν, καὶ 230 τὸ πᾶν ἐν ἐκείνοις κράτος καταλύεσθαι ὥντο, καὶ ὡς ἀφαίρεθέντες τὸ τῆς ἀρχῆς πλέον καὶ περὶ τοῦ λειπομένου ἐφρόντιζον, καὶ δεινὴ τις κατελήφει κατήφεια τὰ ἀνάκτορα. καὶ δὴ φανέντος καὶ τῆς ἀδελφοῦ πρωτοσεβαστοῦ, τὸ πᾶν τοῦ θυμοῦ ἐπ' ἐκεῖ νῶ δαψιλέστερον ἐξεκένουν, καὶ ἀπειλαῖς καὶ ὕβρεσιν ἔβαλλον, ὥστε καὶ καθ' ὑποκειμένου τὰ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς γίνεσθαι καὶ μὴ κενὰ τῷ ἀέρι δίδοσθαι. τέλος τὴν πρὸς ἐκείνον ἀπογνόντες μάχην, χρησταῖς ὁμολογίαις καὶ δεξιῶσεσιν ὑποκατακλίνειν ἑαυτοῖς τὸν ἀποστατήσαντα ἐβουλεύοντο, καὶ σφίσι ἐδόκει διαπρεσβεύεσθαι πρὸς ἐκείνον τὸ τάχος. καὶ πρὸς τὴν πρεσβείαν ἐξελέγοντο ὁ τυφλὸς Ῥαοῦλ Ἰσαάκιος καὶ ἡ πρωτοβεστιαρίσση Θεοδώρα. ἦν δὲ σφίσι τὸ ἀνακείμενον, πλὴν χρησαμένους καὶ ἐπιστάντας συγγνώμην τὴν παρὰ βασιλέως ὑπισχνεῖσθαι καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος ἀξίωμα ἐπαγγέλλεσθαι καὶ πρεπούσας οἰκονομίας τῷ ἀξιώματι, εἰ μόνον μεταπεισθεῖν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως εὐνοίαν καὶ τῇ ἐξ ἀρχῆς καθυπαχθεῖ δουλείᾳ.

13. Ἀλλ' ἐξ ἐκείνου οὐπω παρήλθεν ἡ ἔκτη, καὶ ἄγαθαὶ ἀγγελίαι καταλαμβάνουσιν, ὡς τὰ τῶν ἀποστατούντων καὶ πρὸ ἡμερῶν διαπέπρακται. καὶ κατὰ λεπτόν ἐρωτῶντες ἐμὴν θάνατον τότε τὰ δεινὰ σφίσι ἀγγέλλεσθαι ὅτε παῦλαν εἶχον τὰ 231 λυπηρά, καὶ ὅτ' αὐτοὶ περὶ ἐκείνων ἐφρόντιζον τότε ἐκείνους ἐπιτετελεσμένη τῇ καταμύσει τῶν χαλεπῶν ἐνηδύνεσθαι. ὁ μὲν τοι γε βασιλεὺς τὸ πᾶν προσνέμειν δεῖν κρίνων τῇ θεομήτορι, καὶ ὡς αὐτῆς βοηθοῦ πιστεύων φανείσης τὸ τῶν ἀποστατῶν οὕτως ἐν ἀκαρεῖ κατελύθη φρύαγμα, δεῖν ἔγνω καὶ μόνη ταύτη ἀπονέμειν τὰ χαριστήρια, καὶ ἅμα τῷ τὰς ἀγγελίας δέξασθαι καὶ πιστεῦσαι, αὐτόθεν ἐξ ἀνακτόρων πεζῇ τὴν ὁδὸν διεξεληλυθῶς ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν τάξει τὴν τῶν Ὀδηγῶν καταλαμβάνει μονήν, καὶ κατέναντι τῆς σεβασμίας εἰκόνας σταθεῖς ἀπονέμει μὲν κατὰ τὸ εἰθὸς τὴν προσκύνησιν, λιπαρὰν τὴν ἰκεσίαν ποιούμενος, ἀπο νέμει δὲ γε

καὶ τὴν εὐχαριστίαν μετὰ θερμῆς ὑποπτώσεως, αὐτῇ γε μετὰ θεὸν λέγων καὶ βασιλείαν καὶ ἐκκλησίαν εἰς χέρας τιθέ ναι, καὶ παρ' αὐτῆς καὶ μόνης ἐλπίζειν ἀξίαν γε τὴν διοίκησιν καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις. ταῦτα ποτνιασάμενος καὶ τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας, ἐπιβὰς ἵππου ἐπανεζεύγνυ πρὸς τὰ ἀνάκτορα. τῷ δέ γε πρωτοβεστιαρίτῃ πρόσταγμα χαριστήριον σχεδιάζεται, καὶ τιμῆς ὑπερτάτης ἐπὶ πολλοῖς ἄλλοις φέρον ὑπόσχεσιν. ὃ δὴ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀπεπλήρου τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι, μέγαν στρατοπε δάρχην ἐτίμα, καὶ τιμαῖς τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ σπουδῆς χάριν ἤγαλλεν. 232 14. Ἐντεῦθεν καὶ πόνος ἦν Πέρσαις ἢ τῶν ἰδίων παντε λῆς ἐξαπώλεια· οὐς δὴ ἐκεῖνος μὲν ἐπ' ἀνατολῆς ἤγεν αὐτομο λήσαντας, οἱ δ' ὕστερον ἐλθόντες συνάμ' ἐκείνοις κακῶς διετί θουν τὴν χώραν. σκοπῶ δὲ εἰ καὶ μὴ παρὰ τὴν τοιαύτην παντε λῶς ἐρημωθῆναι τὰ κατ' ἀνατολὴν ζυμβέβηκεν ὕστερον, ἐκείνων τοῦτο μὲν πονούντων ἐφ' οἷς ἔπαθον, τοῦτο δὲ καὶ ἀκριβῶς τοὺς τόπους μαθόντων, προσέτι δ' ἐκλελοιπότης καὶ ὄν εἶχον διὰ φόβου τὸ πάλαι καὶ θαύματος, ὡς καὶ ἄλλους καταφρονοῦν τας ἀνέδην ἔχειν ἐκθέειν καὶ τὰ μέγιστα ζημιοῦν, καὶ σὺν αὐ τοῖς ἄλλοις ὡσπερ κύνας ὡστοτραγηκότας λιχνεύσασθαι, καὶ οὕτω κατ' ὀλίγον τῇ Ῥωμαίων ἐπέχοντας ἄλλην ἐρήμην δεῖξαι τὴν ἀπ' Εὐξείνου Πόντου μέχρι καὶ τῆς κατὰ Ῥόδον θαλάσσης κατὰ τε μῆκος καὶ πλάτος διέχουσαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον.

15. Τότε δὲ διαφορᾶς ἐνστάσης μεγίστης μεταξὺ Γεν νουῖτων καὶ Βενετικῶν, ὡς πᾶσι πάντας δι' ἔχθρας εἶναι καὶ κα κὸν ἀλλήλοις ἀπάντημα γίνεσθαι καὶ ναυσὶ πλέοντας καὶ ὀδοίπο ροῦντας πεζῇ, οὐκ ἦν ὄλως καιρὸς καθ' ὃν οὐκ ἠκούοντο ἢ Γεν νουῖται τὰ χεῖριστα διατεθεικότες Βενετικούς ἢ Γεννουίτας Βενε 233 τικοί, ὅλας ναῦς αὐτάνδρους καταποντίζοντες, καὶ χρήματα τὰ μὲν ἀφαρπάζοντες τὰ δ' ἀφανίζοντες, ὡς καὶ πᾶσαν μεσι τείαν καὶ αὐτῆς τῆς κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίας εἰς εἰρήνην ἀγούσης ἀπρακτεῖν τὸ παράπαν, καὶ λόγους κενοὺς εἶναι τοὺς σφίσι τὰ τῆς εἰρήνης εἰσηγουμένους. πρώτην μὲν οὖν ἤγε Μαιμακτη ριών, καὶ βασιλεὺς τρισὶν ἡμέραις πρότερον τῆς Κωνσταντίνου ἐξεληλακῶς πρὸς τὴν Χηλὴν τὸ ἀμφιθαλασσίδιον φρούριον ἤλαυ νεν, ἔτι δὲ πρὸς τῷ Δαματρύϊ ἐσκήνου τὸ ὑπηρετικὸν προσμέ νων, καὶ ὅσοις ἦν αὐτῷ ἔπεσθαι. καὶ τῆς πρώτης τοῦ μηνὸς ἐσπέρας περὶ που τὸ μεσονύκτιον σεισμὸς ἐμπίπτει μέγας, κατὰ τοὺς τῶν ζώντων σωμάτων σφυγμοῦς· οὐς μᾶλλον καὶ δεινοὺς οἱ περὶ τούτων γράψαντες λέγουσιν ὡς κάτωθεν διένοντας καὶ ὑπο σπῶντας θεμέλια. τόσος γοῦν ὁ τότε ὥστε καὶ μηδένα ἔχειν μὴ παλαιὸν μὴ νέον εἰδένα, μὴ ὅτι γε μείζω, ἀλλ' οὐδ' ἴσον πῶ ποτε. τινὲς δὲ τῶν ἤδη γεγηρακότων τῷ κατ' ἐξοχὴν λεγομένῳ μεγάλῳ ἐκεῖνον παρείκαζον· οὕτω γὰρ καὶ τοῦτον ἐφ' ἡμέραις πλείσταις ἐπισυμβαίνειν, καὶ πλειστάκις τῆς ἡμέρας ἢ καὶ νυκτὸς προφαίνειν κατὰ μικρὸν τὰ τοῦ πνεύματος ἐγκαταλείμματα, ὥστε καὶ Ἀνθεστηριῶνος ἑπτακαίδεκάτῃ ἐνταῦθα μὲν πλείω τὸ τοῦ χρόνου μῆκος γενέσθαι, μαλακώτερον δὲ τῇ δυνάμει, ἐν δὲ τῇ 234 ἀνατολῇ καὶ μείζω τοῦ φθάσαντος καὶ δεινότερον. ἐνέσκηψε δὲ τὸ δεινὸν τότε ἀπὸ τῶν περὶ Πέργαμον διὰ Χλιαρῶν μέσων καὶ ἐς αὐτῆς Περσίδος μέρη, ὡς διαστήναι μὲν πολλαχοῦ τὴν γῆν, ἐκ βλύσαι δ' ἐνιαχοῦ καὶ ὕδατα, ἀνατραπῆναι δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὰ Χλιαρὰ φρουρίου θεμέλια, καὶ ναοὺς καὶ οἴκους τῶν περιπύστων καταπεσεῖν. τοῦ γοῦν πρώτου σειμοῦ καὶ καθ' ἡμᾶς μεγάλου ἐνσκήψαντος πολλὰ μὲν ἀναστήματα τῶν κατὰ τὴν πόλιν κατέ πιπτον, ἐκ παλαιοῦ τὸν ἔδρασμὸν ἔχοντα πολλὰ δὲ καὶ τῶν νέων οἰκιῶν κατηρεῖποντο. τοὺς δέ γε τῶν αὐλαιῶν θριγκούς, οἱ καὶ ἐκ ξηρῶν συνίσταντο λίθων, κατὰ σωρείαν ἕκαστον εἶδέ τις κεί μενον, ὅμοιον ὡς ἂν ἐπισωρευθέντων ἄλλοθεν ὁ τεχνίτης τοὺς τοίχους ἔμελλε συνιστᾶν. δύο δ' ἔργα τῶν μεγάλων πεσόντα τὴν βίαν ἐσήμηνε τοῦ κινήματος. ὁ γὰρ τῶν ἀγίων ἀπάντων ναὸς ἐς τότε συνεστηκώς, καὶ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων λειπόμενος, ἔλεεινήν θραῦσιν πάσχει καὶ πτώσιν τῆς

ὄροφῆς, ὅση τε περὶ τὸ βῆμα καὶ ὅση περὶ μέσον ἀνωκοδόμητο. καὶ ὁ ἐκεῖσε χαλκοῦς ἀνδριάς τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὁ ἐπὶ κιονώδους μὲν ἐρηρισμένος τοῦ ἀναστήματος, ἐς πόδας δ' ἔχων τὸν ἀνακτα Μιχαήλ τὴν πόλιν φέροντα κάκείνω προσανατιθέντα καὶ τὴν ταύτης φυλακὴν ἐπιτρέποντα, ὁ τοιοῦτος οὖν ἀνδριάς καὶ ἡ ἀνὰ χεῖρας τῷ βασιλεῖ πόλις, ὁ μὲν τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται, ἡ δὲ τῶν χειρῶν τοῦ κρατοῦντος ἐξολισθαίνει, καὶ πρὸς γῆν ἄμφω πίπτουσι. τούτων 235 οὖν συμβάντων ἡ μὲν πόλις πᾶσα ὑπ' αὐγὰς ἡμέρας, τῷ μεγάλῳ νεῷ προσδραμόντες, ἰκεσίαις ἐσχόλαζον καὶ λιταῖς· ὁ δὲ γε βασιλεὺς εὐρεθεὶς ἔξω τῆς πόλεως, ὡς εἰρήκαμεν, καὶ τὸ δεινὸν ἐννοήσας ὁποῖον, ἐδεδίει μὲν καὶ περὶ τῆ πόλει πάση μή πως κατεπόθη, ἐδεδίει δὲ μᾶλλον καὶ περὶ τῷ μεγάλῳ ναῷ, ὥστε καὶ συχνοὺς τῆς αὐτῆς ὥρας πέμπειν ὡς γνῶσιν μακρόθεν ἰδόν τες εἰ ἴσταται. τέως δὲ καὶ τὴν ἔξοδον οὐκ ἀγαθὴν ἐντεῦθεν οἰωνισάμενος ὑποστρέφειν ἔγνω, καὶ ἀντιπεραιουῖται πρῶτας ἐκ θαμβούμενος οἶον, καὶ μῆνιμα θεῖον, ὅπερ καὶ ἦν, τὸ δεινὸν ἐκεῖνο ποιούμενος.

16. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἔσπευδε θεραπεύειν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ θεῖον, ἐφ' οἷς καὶ δίκαιον ἔχειν ἤγητο. δίκαιον δὲ βασιλείας τὸ περὶ ταῖς κρίσεσι δίκαιον καὶ ἀδέκαστον, μηδὲν παρατε θραυσμένον ἢ δῶροις ἢ χάρισιν, εἶπερ καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ. ἐδόκει δὲ τοῦτο καὶ παρορᾶσθαι τῷ τέως ἔκ τινος ἀμελείας ἢ καὶ δωροδοκίας τῶν κρινόντων, ὡς αὐτὸς ὤετο. καὶ δὴ λιτανεῖαν παραγγείλας παντὶ τῷ λαῷ, συνέρχεται καὶ αὐτὸς ἄμ' ἄρχουσι πολλοῖς ἄλλοις, ὡς πολλάκις εἶθιστο, καὶ πατριάρχῃ μὲν καὶ ἀρχιερεῦσι τὰ ἑαυτῶν ἐφήκε ποιεῖν, εὐχὰς ἐκτενεῖς δηλονότι καὶ ψαλμωδίας καὶ ἄλλ' ἄττα, οἷς τὸ θεῖον ἐξευμενίζε 236 σθαι πέφυκεν· αὐτὸς δὲ σχεδιάσας δημηγορίαν πρέπουσαν τῷ καιρῷ, παρακατέχειν βουλόμενος ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοὺς συνειλεγμένους, μέχρι καὶ τοῦ Ἴπποδρομίου τὴν λιτανεῖαν περιορίσας ὡς χωρήσοντος ἅπαντας, κατεναντίον ἰσταμένης τῆς εἰκόνης τῆς θεομήτορος, μακρὰν καὶ διωλύγιον τῷ λαῷ κατετείνετο τὴν δημηγορίαν, ὑποδηλῶν μὲν καὶ μῆνιμα θεῖον τὸ γεγονός, παραπτόμενος δὲ καὶ αὐτῶν ὡς ἀμελῶς διαγόντων καὶ ἀνεπιστρόφως ἐχόντων πρὸς νόμους θεῖους καὶ δικαιώματα, τὸ πᾶν μέντοι γε εἰς ἀδικίαν συγκλείων ὡς μὴ οὔσης κατὰ τὸ προσῆκον τῆς ἐφ' ἑκάστω κρίσεως, ἧς δὴ καὶ αὐτῷ μέλειν βασιλεῖ γε ὄντι ὡς εἰκὸς ἔκρινεν. ἔνθεν τοι καὶ τούντεῦθεν καθυπισχνεῖτο συντάττειν λόγον χρυσοβούλλειον περὶ κρίσεως, καὶ δικαστὰς ἐκλέξασθαι ἔκ τ' ἀρχιερέων ἔκ τ' ἄλλως ἱερωμένων καὶ ἐκ τῶν συγκλητικῶν, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς πάντας εἰς δώδεκα, οἷς δὴ καὶ ὀρκωμοτήσα σιν ἡ μὴν ἀδωροδοκῆτως καὶ ἀπροσωπολήπτως τὰς κρίσεις ἐκφέρειν ἀπ' αὐτῆς τῆς αὐτοῦ μητρὸς καὶ δεσποίνης ἄχρι καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τυχόντα, πιστοῖς χρήσαιτ' ἂν κριταῖς κατὰ τὰ ἀνάκτορα. καὶ πλεῖστ' ἄλλα παραινέσας ἀπέλυε τὸν λαόν.

(17) ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις καὶ ὁ χρυσοβούλλειος μὲν συντάττεται λόγος, οἱ δ' ἐκλέγονται πρόσφοροι, καὶ συναξίς πάλιν αὐθις κατὰ τὰ 237 τῆς δεσποίνης ἀνάκτορα γίνεται, τῆδε τότε τοῦ κρατοῦντος σκηνοῦντος. καὶ δημηγορεῖ βασιλεὺς τὰ εἰκότα, καὶ ὁ χρυσοβούλλειος λόγος ἀναγινώσκεται. πρόβη δὲ καὶ τισιν ὄρκος τῶν δικαστῶν, ὅσοι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκλήτου πείρα νομικῆ καὶ συνέσει προφέροντες ἐκλελέχατο. καὶ φοβερὸν καθίστατο δικαστήριον μεγάλῳ τε καὶ μικρῷ ἐπ' ἴσης τὰς κρίσεις ἐκφέρων, εἰ καὶ μὴ ἐς μακρὰν διετέλεσεν, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον, κατὰ τὰς τῶν μουσικῶν χορδῶν κρούσεις, ἐξησθηνηκὸς διαπεφωνήκει.

18. Τότε δὲ μετ' ὀλίγον, εἰκοστῇ δευτέρᾳ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος μηνός, Βενετικοὶ μακραῖς ναυσὶ πέντε καὶ ἑβδομήκοντα τὸν Ἑλλησποντον διελθόντες ἐξαπιναίως τῇ Κωνσταντίνου προσβάλλουσι. καὶ ἡμέρα κυριώνυμος ἦν, ὅτ' ἐκεῖνοι μὲν προσελῶν τες ἐν χρῶ τῶν τῆς πόλεως τειχῶν, μεθ' ὅτι πλείστης κορύζης Ἰταλικῆς καὶ φρυάγματος, πρὸς τὸ τοπικὸν ρεῦμα ἀντωθοῦντες ταῖς κώπαις ἀνήγοντο, βασιλεὺς δὲ πρῶταίτερον ἐπιβάς ἵππου σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτόν, ἐν τῇ τοῦ

Ἴπποδρόμου σφενδόνη ἰστάμενος, τὴν τῶν νεῶν ἀναγωγὴν κατεπόπτει. κάτωθεν δὲ οἱ περὶ τὸν μέγαν δομέστικον Ἰωάννην τὸν Συναχηρεῖμ καὶ Ἄγγελον τῆς στρατιώτιδος τάξεως ὀπλισμένοι διέθεον ἔνδον καὶ αὐτοὶ τοῦ τείχους, ὅπου ἂν αἱ νῆες προσβάλλοιεν, ἐννοίας οὔσης (οὐ γὰρ εἶχον ἀκριβῶς εἶδέναι τὴν ἄφιξιν), μή τί που καὶ τῶν δεινῶν ἐπὶ 238 τῇ πόλει καταπανουργεῦσαιντο, ὥστε καὶ τὰς πύλας ἐγκεκλεισμένους πολλοῖς ἔνδοθεν τοῖς ὀπλίταις διατηρεῖσθαι, μιᾶς δὲ κατὰ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Λαζάρου πυλίδος ἀνοιχθείσης κατ' αὐτὴν ἐξελθεῖν τὸν ἀπὸ βασιλέως πρὸς ἐκείνους σταλέντα περιφανῆ τινὰ ἄνδρα Βενετικὸν κατὰ χρεῖαν πρεσβείας ἐνταῦθ' εὐρισκόμενος, ὥστ' ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν ἐφ' ᾧ παραγένοντο ἐκείνους, καὶ τὸν ἀπόστολον παρακατασχεῖν, καὶ μηδὲν ἀξιῶσαι τῶν εἰς ἀπόκρισιν. παρ' ἣν αἰτίαν καὶ μᾶλλον τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Βενετικούς ἐν δειναῖς ὑποψίαις ἄγοντες φυλακαῖς διετήρουν. ἐκεῖνοι δὲ τότε, ὡς προσελῶντες ἀνήγοντο, νῆας μακρὰς φανείσας Γεννουῖτων ἐγγύθεν πλεούσας ἐπέσπευδον τὴν πρὸς ἐκείνας. ἀλλ' αἱ μὲν ἐλαφραὶ οὔσαι, θαρροῦσαι τῇ ταχύτητι, ἐπ' ὀλίγον προσέμενον, καὶ πλησιαζόντων ἐκείνων αὐτοὶ ταχυναυτοῦντες πολλῶ πλεον ἢ πρότερον ἀπεῖχον διάστημα. τοῦτο δις καὶ τρις γεγὼνός, ἐπεὶ ἐώρων πονοῦντες ἀνήνυτα, ἀφέντες ἐκείνους πληροῦσι νεῶν τὸν λιμένα τὸ Κέρας. καὶ Γεννουῖτας μὲν οὐ κατὰ τὴν περαίαν καταλαμβάνουσι. τὴν γὰρ τῶν νηῶν ἐκεῖνοι προεγνωκότες ἔφοδον, προσλιπαροῦσι βασιλέα αὐτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ πράγματα ἐντὸς πόλεως δέξασθαι· φανερὰν γὰρ ἐπὶ σφᾶς εἶναι τὴν ἔφοδον. οἷς δι' ἀνάγκην βασιλεὺς γίνεται κά 239 ταινος, καὶ τὸ κατὰ Βλαχέρνας μέρος σφίσι δίδωσιν, ὅπου νῆας ἰδίας βυθίζουσι ὡς φυλάζοντες, αὐτοὶ δὲ τὴν ἐκ τῆς ἰδίας χειρὸς ἕκαστος πρὸς τὸ συμβᾶν παραμυθίαν ζητῶν τῆς εἰς τὸ δυνατὸν οὐκ ἡμέλουν σωτηρίας. διὰ ταῦτα κάκεινους κακοῦν οἱ ἐπιόντες οὐκ ἔχοντες, σκευαγωγησάντων καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐκ τῆς περαίας, πῦρ ταῖς τῶν Ἰταλῶν οἰκίαις ἐνέεισαν καὶ κατεπίμπρων τέλεον. κάκεινοι μὲν τῷ κατεπαίρεσθαι τῶν ἐντὸς ἀπειροκαλίας αἰτίαν εἶχον, ἐπιμαινόμενοι τοῖς ἀψύχοις, οἱ δ' ἐντὸς τέως ἀνάδρων ἔφερον σχῆμα κατεπτηχότες ὑπὸ τοῖς τεύχεσιν. οἱ δ' ἐς τοσοῦτον αὐθαδείας ἐξώκειλαν, ὥστε καὶ συγκείμενον παρὰ βασιλέως ἀρχῆθεν τοῦ δεξαμένου τὰ γένη ὥστε διαφορᾶς ζυμβάσης αὐτοῖς ἐκτός, ἔνδοθεν μὲν τῶν τῆς Ἀβύδου στενῶν ἔνδοθεν δὲ τοῦ Φάρου, οὕτω κατὰ θάλατταν μάχεσθαι, τὸ μέσον δὲ τοῦ των πάσαις ἄβατον μάχαις ὡς τι τῶν ἀφωσιωμένων καὶ ἱερῶν καὶ ἀμφοτέρους διατηρεῖν, αὐτοὶ ἐκ φρονήματος κατεπαρθέντες μείζονος, παριδόντες καὶ τὰ συγκείμενα, ἐντὸς αὐτῆς τῆς βασιλέως οἰκίας κατὰ τῶν ἱκετῶν τῇ βασιλείᾳ πολέμους ἐξέφερον. καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς μισήσας τὴν σφῶν ἔπαρσιν, ἐφήσει καὶ Ῥωμαίοις 240 Γεννουῖτας προσαμύνειν καταστάσιν εἰς πόλεμον. ὅθεν κάκεινοι μὲν ἐξερχόμενοι καὶ ἰλαδὸν συνταττόμενοι διεμάχοντο γαίηθεν τοῖς ἐκ τῶν νηῶν. τὸ δὲ τοῦ βασιλέως στρατιωτικόν, ὅσον ἦν ἐν πεζοῖς τε καὶ ἐλαφρόν, ἐκ τειχῶν προκύπτον, τόξοις βάλλοντες καὶ σφενδόναίς τοὺς ἐν ταῖς ναυσὶν ἐκάκουν καὶ τὰς ἐμβολὰς σφῶν ἐποίουν ἀσθενεστέρας. ἤδη δὲ καὶ πετροβόλον μηχανήματα διεκίνουν, ἐκεῖσε τοῦ βασιλέως ἔξω βελῶν ἰσταμένου καὶ βλέποντος, καὶ μεγίστοις τοῖς ἀπ' ἐκείνου λίθοις τὰ τῆς ἡμετέρας νεῶς κόρυμβα, ἣν ἐκεῖνοι κατεῖχον πολεμοῦντες ἐκείθεν κατὰ τοῦ τείχους, κατέφλων πέμποντες, καὶ τῆς ὀρμῆς τοὺς ἄνδρας ἀνέστελλον. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσοψὲς ὁ πόλεμος διετείνετο καὶ ἅπαν τὸ παρ' ἐκείνων μηχανήματα ἔργων ὑστέρει καὶ οὐδὲν ἠνύοντο, ἐκ μανίας ἀπαλλάξαντες πλείστης ὅτι καὶ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι τούτοις ἐπήεσαν, στραφέντες αὐθημερὸν πῦρ ἐμβάλλουσι καὶ ταῖς τῶν Ῥωμαίων οἰκίαις, καὶ καταφθεῖρουσι τέλεον. δι' ὅλης μὲν οὖν νυκτὸς τὸ πῦρ ἐνέμετο τὰς οἰκίας, φλεγόμεναις δ' ἐπανέτειλεν ἡ ἡμέρα. αὐτοὶ δὲ τὰς τε ναῦς προσελάσαντες καὶ τοῖς θυρεοῖς φραζάμενοι μάχην στερρὰν ἐγείρουσι Γεννουῖταις. οἱ δὲ τὰς ἐμβολὰς καὶ πάλιν δεχόμενοι ἀπημύνοντο, ἕως καὶ τινὰ τῶν ἐν μεγιστάσιν

ἐκείνων βαλόντες φονεύουσιν. καὶ διὰ ταῦτα ψυ 241 χρότεροι τῆς ἐλπίδος ἀποχωρήσαντες ἀνακωχὴν τε τῷ πολέμῳ ἐδίδουν καὶ κατ' αὐτοὺς ἦσαν. 19. Τότε καὶ βασιλεὺς πέμψας τὸν εἰς κεφαλὴν τεταγμένον ἐκείνων μετακαλεῖται μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ἰλαρότητος, καὶ ὑπὸ τῆ προσηκούσῃ ἀσφαλείᾳ σὺν ἑτέροις καταλαμβάνει ὠνείδιζέ τε τὰς παραλόγους ὀρμάς, καὶ τὴν τῶν συγκειμένων τῆ βασιλείᾳ μετὰ τούτων παραβασίαν εἰς φανεράν ἐτίθει αἰτίαν, τὸ δὲ καὶ πῦρ ἐνιέναι Ῥωμαίων οἰκίαις ταττομένοις ἐν φίλοις ὑπερβολὴν μανίας ἔκρινεν. ὁ δὲ πόλλ' ἄττα πρὸς βασιλέα λέγων τε καὶ ἀπολογούμενος οὐδὲν πλέον τοῦ κακῶς δόξαι πράττειν καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἀπηνέγκατο. ὅμως δ' ἐξ αὐτῆς πρεσβείαν μὲν στέλλει πρὸς τὴν ἐκείνων συναγωγὴν, αὐτῶν γε λαβόντων ἐπὶ τῶν ἰδίων νεῶν τὸν εἰς πρεσβευτὴν ταχθέντα. ὁ δ' ἦν ὁ Κρήτης Νικηφόρος, ἀνὴρ γεραρὸς καὶ τίμιος καὶ διὰ πολλὰ μὲν προκριθεὶς εἰς τοῦτο, πλέον δὲ καὶ ὅτι ὡς οἰκείον δῆθεν ἀρχιερέα ἔμελλον βλέπειν Βενετικοί· Κρήτη γὰρ ὑπὸ τούτους ἦν, ἧς ἐκεῖνος ἀρχιερεὺς ἐπικεκήρυκτο, εἰ καὶ πόρρω διῆγε ταύτης διὰ τὴν τῶν Ἰταλῶν ἐπικράτειαν. αὐτὸς δὲ βασιλεὺς εἰς ἀγανάκτησιν τὴν πρέπουσαν 242 προηγμένος, καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ καταφρονηθῆναι δόξαν, ἐπισχὼν τοὺς ἐν τῇ πόλει Βενετικούς ἱκανοῖς χρήμασι μέχρι δὴ καὶ εἰς χιλιάδας ὀγδοήκοντα ἐνεχύραζε τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν χάριν, ὅσαι τε Ἰταλῶν κατὰ τὴν περαίαν ἦσαν καὶ ὅσαι Ῥωμαίων· καὶ γὰρ καὶ τὰς τῶν Ἰταλῶν χρεῶν ἦν δεφενδεύειν διὰ τὰ συγκείμενα βασιλεῖ τε καὶ σφίσι. δοκοῦσι δέ μοι καὶ Γεν νουῖται τῆς αὐτῆς χάριν αἰτίας ἐς ὕστερον τῶν ἐν τῇ πόλει κατεπαρῆναι Βενετικῶν.

(20) τοῦ γὰρ αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Σκιρ ροφοριῶνος λήγοντος, ἔκ τινος εἰκαίας αἰτίας παρακροτήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥηγὸς Ἀρμενίας τυχόντος ἐν πόλει, ὃς δὴ καὶ κατὰ φρερίους Ἰταλοὺς διῆγε, τὰ πλείστα γοῦν καὶ αὐτοῦ δυσωποῦντος καὶ μεσιτεύοντος, πλείστοι ὀλίγοις καὶ ἡμέροις ἄγριοι ἐπιθέμενοι, δυναστεύσαντες καὶ αὐτὴν τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, τολμῶσι τὰ ἀνοσιώτατα πράττειν, θυμῷ τε συστρατιώτῃ χρησάμενοι καὶ ὀργῇ ἐκ μνήμης τῶν χθὲς συμπεσόντων σπάθας τε γυμνοῦσι, καὶ συῶν τρόπῳ ὀδόντας θήξαντες ἄνδρας ὑποκλινομένους σφίσι καὶ λιπαρῶς ἐξ ἀνάγκης δεομένους μεγίστης ἀνηλεῶς αὐθημερὸν κτείνουσιν, ἐντὸς οἰκιῶν κατασφάττοντες ἱερείων νόμῳ. ἀπὸ γὰρ τοῦ σφῶν μπαϊούλου ἀρξάμενοι, ὃν ἐγκεκλεισμένον ἀπὸ τέγους χαλασθέντες κρεανομοῦσι, τοῖς λοιποῖς 243 ὅπου τύχοιεν ἐπιτίθενται, ὡς καὶ συχνοὺς ἅμα τεθάφθαι καὶ γε νέσθαι τὰ μνήματα πολυάνδρια. τῶν γοῦν ἐπιφανῶν οὕτως ὀλωλότων ἀνδρῶν οἱ ἐλλειμμένοι, βάνουσοί τινες ὄντες καὶ σκυ τοτόμοι καὶ κιβωτῶν τέκτονες καὶ πάσης ἄλλης ἐπήβολοι τέχνης, τότε μὲν ὑπὸ σκότον δύντες τὸ ξίφος ἐκφεύγουσιν, ὕστερον δὲ διὰ δέους ὄντες μετοικεῖν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν καὶ τὴν τοῦ γένους συναγωγὴν ἔγνωσαν.

(21) ὁ γὰρ βασιλεὺς ἅμα μὲν τῷ ταῦτα γενέσθαι δι' ἐννοίας γενόμενος μὴ αἰτίαν σχοίη ὡς συμπράξειε δῆθεν, πρέσβεις ἐκλεξάμενος τὸν τε μοναχὸν Μάξιμον τὸν Πλα νούδην καὶ τὸν ὀρφανοτρόφον Λέοντα, ἄνδρας ἐλλογίμους καὶ συνετούς, ἐπ' Ἀκουιλίας ἀπέστειλεν, ἀπολογούμενος τῷ κοινῷ συνεδρίῳ τούτων καὶ παριστῶν τὸ οἱ ἐπὶ τοῖς τετελεσμένοις ἀναίτιον. οἱ καὶ παραγεγονότες ἐν χρῶ κινδύνου κατέστησαν, τῶν προσγενῶν τῶν φονευθέντων σφίσι ἐπαναστάντων. μόλις δὲ τοὺς περιόντας οἰκείους ζητήσαντες καὶ λαβόντες, περὶ τῆς μετὰ τῶν Ῥωμαίων εἰρήνης τῆς νῦν ὡς πάλαι καιρὸν ἐτίθουσαν βουλευέσθαι. οὐ μὴν δὲ καὶ πρέσβεις ἀντεπέστελλον τότε, ἀλλὰ δι' αὐτῶν περιαλγῶς ἐξωνειδίζοντο βασιλεῖ τε καὶ Ῥωμαίοις, ὅπως ἐν τὸς χειρῶν ἐκείνων τοιαύταις συμφοραῖς μὴ χωρουμέναις τῷ 244 ἐκείνων ἔθει τοὺς οἰκείους οἱ ἐχθραίνοντες περιέβαλον. τὰ μὲν τοι γε πράγματα τῶν Βενετικῶν καὶ σφοδρότερον ἀνταπήτουν (τὰ δ' ἦσαν ἅ φθάσας ὁ βασιλεὺς ἀντὶ τῶν πυρποληθεισῶν οἰκιῶν ἐνεχύραζεν) ὡς οὐχ οἷον τε τῶν σπονδῶν γενήσεσθαι, εἰς

άνα νέωσιν ἤδη κειμένων, ἐξηनुσμένων τῶν τῆς προτέρας εἰρήνης καιρῶν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο. βασιλεὺς δὲ καὶ ἔτι ἀπριξ εἶχετο τούτων, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ δικαίου δόξαν, ὑπερ ἠφανῶν ὄλως ὡς ἐκείνων καὶ μᾶλλον αὐθις τῆς πρὸς Ῥωμαίους δεηθησομένων εἰρήνης.

22. Τῆς μὲν τοῦ βασιλέως περὶ τὴν ἐκκλησίαν κηδεμονία πολλὰ καὶ ἄλλα τὰ δείγματα, εἰ καὶ τὰ κατ' αὐτὴν πράγματα ὕδρα τις ἦν ἢ μυθευομένη καὶ πολλὰς σκανδάλων ἀνέφυε κεφαλὰς. ἔδει δὲ πάντως τῷ Ἡρακλεῖ τέμνοντι καὶ ἐπικάοντος Ἰολάου. ἀλλ' ὁ μὲν Ἡρακλῆς ἦν οὗτος, Ἰόλαος δὲ ὁ καὶ ἄξιοςσυνεργὸς ἐζητεῖτο μὲν, οὐχ εὐρίσκετο δέ. διὰ τοῦτο καὶ οὐκ ἦν ὄλως μόνον τὰς τομὰς εὐδοεῖν, εἰ καὶ μὴ τὸ ξίφος τῆς φροντίδος ἠμβλύνετο. καὶ ἀφήμι τὰς παρὰ τῶν σχιζομένων ἀφανεῖς τε καὶ φανεράς ἐπιτεχνιτεύσεις, ψυχρῶν χαρίτων παρὰ πολλῶν καὶ 245 τατιθεμένων αὐτῇ, ὡς εἰρηνεύειν μὲν, οὐ μὴν δὲ καὶ παγίως ἔχειν πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ἀμφικλινῶς καὶ ὡς ἔτυχεν. ἀλλ' οἷον τὸ τότε. φάκελος γὰρ γραμμάτων καὶ τόμος, ὃ δὴ λέγεται φάμουσος, εἰς χειρας τῷ βασιλεῖ γίνεται, τὸ μὲν ὅθεν καὶ παρὰ τίνων οὐκ οἶδα, τέως δὲ πόλλ' ἄττα φέρων αἰτιάματα. τοῦτον βουλευθεῖς ἀνατρέπειν ὁ βασιλεὺς καὶ λόγους φέρειν παλαίοντας (ἠπτοντο γὰρ ἐπιεικῶς κάκεινου τὰ αἰτιάματα) τὸ μὲν γραφαῖς τὴν ἀντιλογίαν ἐπιτρέπειν γίνεσθαι, ὡς ἂν γε κατὰ ῥῆμα τὰ τῆς ἀνασκευῆς γίνοιτο, οὐκ ἐδοκίμαζε τέως πολλῶν αἰτιῶν ἔνεκα· αὐτὸς δ' ἔγνω προκαθίσας, συναγωγῆς κοινῆς γενοῦσας, καθ' ἕνα ἀναγινωσκόμενον ἀνατρέπειν. καὶ γέγονεν οὕτω. καὶ δὴ συνάγονται μὲν ἀρχιερεῖς συνάγονται δ' οἱ τοῦ κλήρου καὶ μοναχοὶ καὶ λαός, καὶ βασιλεὺς ἅμα τοῖς ἐν τέλει συνεδριάσας ἕκαστον κεφάλαιον τῶν τοῦ τόμου οὐκ ἀγενῶς διέλυεν, ἔργω δεικνὺς ὡς πειθῶ κρείττων βίας, καὶ μᾶλλον ὅπου καὶ τὸ τῆς ἐξουσίας ὑφορᾶσθαι πέφυκε πρὸς τὴν τοῦ κρατεῖν ἰσχύον συμβαλλόμενον. καὶ ὁ γράψας ἀφανῆς ἦν, τὴν οὐδενίαν τάχα καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τισιν 246 ἰσχυρίζεσθαι τῇ ἐκ τῆς ἐξουσίας ὑπωπτευμένη βία καλύπτειν οἷο μινος· βασιλεὺς δ' ἐμφανῶς ἀντέλεγε προτιθεῖς τοῖς πᾶσιν εἰς κοινὸν τοὺς λόγους, τὴν μὲν ἀνάγκην τῆς ἐξουσίας ἐν μέρει τιθεῖς, τῇ δὲ πειθοῖ προσάγεσθαι θέλων ἐκ περιουσίας πολλῆς τὸν ἀκούοντα.

23. Τοῦτο καὶ πρότερον ἐπὶ Ἀθανασίῳ πατριαρχοῦντος ἐποίει, καὶ κεφαλὴν ἄλλην σκανδάλου σοφῶς ἀπέκοπτε, καὶ λόγους ἐπὶ κοινῶν λεχθεῖσιν ὡς τισιν ἐπωδαῖς τὸ ἀνοιδεῖν κατεμάλαττε· σοφοῦ γὰρ ἱατροῦ πρὸς τομῶντι πῆματι τομὰς ἐπάγειν, πρὸς δ' αὐτὸ ὑφιέντι τῆς ἀνοιδίσεως προσηνέσι φαρμάκοις ἐκ τῶν λόγων καταστέλλειν πειρᾶσθαι, καὶ μηδὲν διδόναι τῇ ἐκτῆξει πάροδον. καιρὸς δὲ συνάπτειν τοῖς παροῦσι καὶ τὸ ἠπτον ἐγγίζον διὰ τὴν τῆς ὑποθέσεως γεινιότητα. κεκίνητο λόγος τῷ βασιλεῖ περὶ τοῦ κατὰ τὴν Βαβυλῶνα σουλτάν, διευλαβουμένῳ τέως ὅπως εἰς ἀδελφότητα γράφοι τὸν ἐχθρὸν τοῦ σταυροῦ. καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπιεικῶς τῶν ἀτόπων ἐδόκει, εἰ καὶ σύνηθες ἦν ἐξ ἀρχαίου τοῖς εὐσεβῶς βασιλεύουσιν. οἷος οὖν ἦν ἐκεῖνος, πρὸς 247 τοιαῦτα διευλαβούμενος (τὸ γὰρ πατέρα γράφειν οὐκ ἀξιοῦντα τὸν πάπαν διὰ τὸ δῆθεν ἐσφάλαθαι, εἰς ἀδελφούς τάττειν μὴ ὅτι γε ἄθεον ἀλλὰ καὶ ἐχθρὸν τοῦ Χριστοῦ, πόνος ἦν οὐ μικρὸς ἐκείνῳ) κοινοῦταί τισι τῶν ἀρχιερέων παροῦσι τὸ σκέμμα, καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ συνειδότος ζητεῖ. καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν, ὁ δὲ ἄλλος ἄλλο τι τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ συνειδότος ἀπεσχεδίαζεν. ὁ μὲντοι γε Φιλαδελφείας Θεόληπτος θέλων θεραπεύειν βασιλεῖ τὴν συνείδησιν, ἀνεκτὸν ἀπὸ γραφῶν ἐπειρᾶτο τὸ πρᾶγμα δεικνύειν. καὶ τί γε, φησί, τοῦτο δεινόν, εἰ καὶ τοῖς δαίμοσιν, οὐχ ὅπως ἄνθρωποι πάντες, ἀλλὰ καὶ Χριστιανοὶ ἀδελφίζουσιν; τὴν γοῦν ἀνάγκην γίνεσθαι χάριν νικά τῇ συνέσει. ὅπου δὲ τοῦτο καὶ γέγραπται; υἱὸς μητρὸς μου ἐμαχέσαντό μοι, λέγει ἢ ἀσματίζουσα. υἱὸς δὲ μητρὸς τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ ὁ Νύσσης ἐξηγεῖται τοὺς 248 δαίμονας, ὡς ἂν ἐκ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς αἰτίας (ἢ δ' ἔστιν, οἷμαι, ἢ τοῦ θεοῦ ἀγαθότης, ἀρχὴ τις γενομένη τοῖς μὴ οὔσιν εἰς ὄντωνσιν) τούτους τε κάκεινους ὡς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς προῆχθαι καὶ ποιητοῦ. τοῦτο ἴσως καὶ κατὰ τὸ

τυχὸν τῷ εἰ πόντι παρέρριπται, ἐξ εἰκότων δὲ γέγονε μέγα καὶ εἰς σκανδάλου πρόφασιν ἱκανόν. ὁ γὰρ Δυρραχίου Νικήτας τὸν λόγον ἀκούσας οὐκ ἀνεκτὸν ἀκοαῖς εὐσεβέσιν ἠγήσατο πάμπαν, εἰ δαιμόνων ἂν τικειμένων θεῶ ἄνθρωποι ὑπήκοοι τῷ Χριστῷ καὶ υἰοθετηθέντες θεῶ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀδελφοὶ λέγοντο. γνησίους γοῦν διὰ ταῦτα τὸν εἰπόντα βλέπειν ὄμμασιν οὐκ ἠνέσχετο, ἀλλὰ πολλοῖς διελάλει τὸν λόγον καὶ βλασφημίαν τοῦτον οὐ μετρίαν ἔκρινε. ταῦτα πολλοῖς μὲν ἐπήει χλευάζειν καὶ τὸν λόγον ἐπιεικῶς ὡς ἰὸν πικρίας καὶ ὄφρων ἀποστρέφεισθαι· ἐπέπυστο δὲ καὶ βασιλεὺς πλατυνομένου τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἰκὸς περιαλήσας καὶ τῶν πρα γμάτων καταστενάξας, εἰ μὴ μόνον τοῖς σχιζομένοις ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς ἠνωμένοις τὰ τῶν ἰδίων χλευάζονται, σύνοδον συγκροτεῖ, καὶ διαλαλεῖ πᾶσι τὰ τέως λεχθέντα, καὶ ὡς ἦν κατὰ τὸ εἰκὸς τοὺς λόγους διευθετεῖ, ἐκβάλλων ὑποψίαν ματαίαν ἐκ καρδιῶν ἀκούοντων ἐνσκιρρουμένην ἤδη τῷ Θεολήπτῳ. αὐτὸς 249 δὲ πειράσας κακοῦν τὸν τὴν τοῦ σκανδάλου πυρκαϊᾶν ὑπανά ψαντα αἰδοῖ τοῦ ἀνδρὸς εἶργεται, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐκείνου κατὰ στασιν (ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις εὐλαβῆς ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐ κακουρ γία ἀλλ' εὐλαβεῖα παρακεκίνητο), τὸ δὲ καὶ διὰ τὸ ἀρθῆναι θέ λειν μέγα τὸ σκάνδαλον ἐκ τοῦ τὸν ὑπομνήσαντα κινδυνεῦσαι.

24. Δεινὸν δὲ πάθος ἐντεῦθεν εἰσῆει τὸν πατριάρχην Ἰωάννην, καὶ ἦλυε δεινῶς δι' εὐλάβειαν ἐξ αἰτίας τοιαύσδε. τινὲς γὰρ τῶν ἐκείνου, οἷς νέοις οὔσι ζωγρεῖν ἐπήει περιστερῶν νεοσσὸς νεοκομουμένους ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, ἐφίστανται καὶ τῷ κίονι ἔνθα τὰ δηλωθέντα τῶν γραμμάτων ἐκπώματα ἐν κρυφῇ κείμενα ἦσαν (Γαμηλιῶν δ' ἐνειστήκει μὴν καθ' ὃν ταῦτ' ἐπράττετο) ἐν ἀριστεροῖς τοῖς εἰσιουσι κατηχουμενείοις τοῦ πε ριωνύμου ναοῦ. καὶ ἐπεὶ περιστερεῶν ἦν τῆδε, καὶ ἔδει οὐκ ἰξοῖς καὶ λίνοις ἀλλὰ χερσὶ καὶ μόναίς νεοσσὸς ἀπτῆνας αἰρεῖν, κλίμακά τε ἐπιτιθεῖσι, καὶ εἷς ἀναβάς ἐκείνων νεοσσὸς μὲν ἐκεῖ νους ὑπὸ χεῖρας εἶχεν, ὑπεφαίνετο δ' εὐθέως καὶ τὸ ἐν μυχῷ τῆς ὀπῆς κείμενον. τὸ δ' ἦν τὸ συνεπτυγμένον τῶν ἀρῶν ὄστρακον. ὡς δ' ἀναπτύσσοντες κατεμάνθανον ὅ τι ποτ' ἦν ἐκεῖνο, ἐν θαύματι ὡς εἰκὸς ἦσαν καὶ διηπόρουν ὅ τι καὶ δράσουσι. τέως δ' 250 ἀπαγγέλλειν μὲν πατριάρχην, ἐγχειρίζειν δὲ καὶ χάρτας καὶ ὄστρα κα ἔγνωσαν. ὡς γοῦν εἰς χεῖρας ὁ πατριάρχης εἶχε καὶ κατενόει τὸ δρᾶμα, προσαναφέρειν ἔγνω τὰ περὶ τούτου καὶ βασιλεῖ, ὅτι καὶ οὐδένα ἄλλον ἢ αὐτὸν ὑπενόει τὸν παρασυρέντα καθ' οὔπερ ἦσαν καὶ αἰ ἀραί. καὶ δὴ τὸν ἀδελφὸν πέμπας Μεθόδιον, ἠξίου βασιλέα παραγενέσθαι οἱ· μηδὲ γὰρ ἔχειν ἀπαντᾶν παρ' ἐκείνων. ἀπήγγελε δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, ὡς ἔλαθον ἐπὶ τοσοῦτον φρικτῶν ἀρῶν εὐθύνας ὡς οὐκ οἶδασιν ἐνεχόμενοι, καὶ ὡς ἀπεναντίας τῆς πάλαι περιστερᾶς, λύσιν εὐαγγελιζομένης κατακλυσμοῦ, ἢ ἐπὶ τοῦ κίονος ἐκείνη φαίνεται, παρ' ὅσον οὐκ εὐλογίας ἀλλὰ κα τάρας καὶ ἀφορισμῶν μηνύτρια γέγονε. καὶ τὸ χεῖριστον, ὡς τότε μὲν ὁ δέων πατριάρχης ἦν καὶ τὴν τοῦ δεῖν ἐξουσίαν τοῦ πνεύματος ἔφερε, νῦν δ' ὁ καὶ ἴσως λύειν μέλλων, εἰ τέως καὶ λύοι, ἐστερημένος τῆς τοῦ λύειν ἐξουσίας εὐρίσκεται. καὶ διὰ ταῦτα ὡς πολλῆς τῆς δυσκολίας οὔσης χρή κοπιᾶν, ἔλεγε, καὶ συμβουλεύειν τὸ ποιητέον, ὡς ἐμβραδύνουσιν ἴσως μὴ σφίσιν ἀκίνδυνον ὄν. ταῦτα βασιλεὺς ἀκούσας διευλαβήθη τέως τὴν πράξιν καὶ πρὸς τὸν λόγον ἐθορυβήθη, καὶ ὡς εἶχεν εὐθέως παρὰ τὸν πατριάρχην γίνεται. ὡς δὲ τὰ γράμματα εἶδε, καὶ ὅπου κεί 251 μενα καὶ ὅπως εὐρέθησαν πέπυστο, ἐν ἀπόρῳ ἦν καὶ τὸ ποιητέον ἐσκόπει· τὸ γὰρ πατριάρχην Ἀθανάσιον δέοντα ἀξιοῦν ἰδιωτεύεσαντα λύειν, οὐχ εὐρίσκον αὐτάρκες. ὅθεν καὶ συνέρχεται μὲν σφίσιν ἐκ προσταγῆς ὁ Ἀλεξανδρείας, συνέρχεται δὲ ὁ τῆς Ἐφέσου Ἰωάννης, οὕτως ἀργῶς τῆς τιμῆς ἔχων, συνῆσαν δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ παρευρεθέντες, καὶ κοινῇ σκέψει τὸ πρᾶγμα ἐδίδοσαν. κοινῶς οὖν κατεστύγουν ἅπαντες, καὶ τῆς πράξεως τὸν πράξαντα ἐν οὐ καλαῖς ὑπονοίαις ἦγον· οὐ γὰρ ἄλλο τι ἀλλ' ἔαυ τῷ καὶ πάλιν περιποιεῖν τὴν τιμὴν, ἀφύκτως οὕτω καὶ ταῦτα ὄν οὐκ ἐχρῆν δεσμοῦντα. τέως γε μέντοι τοῖς μὲν ἐδόκει

αὐτὸν ἀξιοῦν λύειν, τοῖς δὲ ἄλλ' ἀδύνατα ἀξιοῦν καὶ ἄλλως ἀπάδοντα κατεφαίνετο, εἴπερ ἰδιώτης ὢν καὶ τῆς ἱερατείας γεγυμνωμένος ἄλυστα λύοι· τοῦ γὰρ εἶναι καὶ τὸ σκέμμα τῷ πεπραγότι. διὰ ταῦτα ἑτέροις ἐδόκει, καὶ μᾶλλον τοῖς ἀκριβέσι, μηδ' ἀξιοῦν ὄλως κατὰ λύσιν, ἀλλὰ κρίνειν ὅπως ἐν ἀδήλω τὰ φρικτὰ πράξει, καὶ εἰς ἀπολογία καθιστᾶν ὑπὸ Ῥωμαίοις πᾶσιν ὅπως καὶ 252 ποίοις κανόσιν ἐπόμενος ἀνθρώπους Χριστιανούς ἀφορίσειε μηδὲν γινώσκοντας, καὶ οὕτω συνελᾶν αὐτὸν ἐκείνον καταγινώσκειν τῆς πράξεως. ἦς δὴ καταγνωσθείσης καὶ παρ' ἐκείνου, προκατεγνωσμένον πάντως καὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας κανόσι, μὴ λύσιν ἄλ λην ζητεῖν· τὰ γὰρ δικαίως καὶ ὑπὸ κανόσι δεδεμένα, ἐκεῖνα καὶ λύεσθαι εἶναι ἀνάγκην, τὰ δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνυπόστατα μόχθον πε ριττὸν ἄλλως εἶναι καὶ ζητεῖν λύεσθαι. εἰ δ' οὖν, ἄλλ' αὐτίκα καὶ πατριάρχην εἶναι καὶ σύνοδον εἰς λύσιν τὴν ἀπὸ τῶν κανόνων δικαίαν ἀξιοπίστους. αὐτὸν δὲ καὶ μᾶλλον ὑπ' αἰτίας δικαίας ἀχθέντα κανονικῶς εὐθύνεσθαι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν συνιστᾶν ὑπο νοηθέντα τὰ χεῖριστα ἐν ὄρκοις τε καὶ ἀραῖς ταῖς καθ' αὐτοῦ, τίνα λόγον ἔχειν, εἴπερ καὶ τοῦθ' ἱκανὸν εἰς τελείαν τῶν ἐγκλημάτων ἀποφυγῆν; οὐκ ὁμνύειν γάρ, ἀλλ' ἀποτρίβεσθαι τὴν κατηγορίαν διὰ πιστῶν παραστάσεων εὐλογον. τὸ δὲ τοὺς κατεῖπόντας ἢ τοὺς συναρπασθέντας ἀραῖς ὑποβάλλειν, ποῦ δίκαιον καὶ ὄλως κανονικὸν καὶ τῶν νόμων τῆς ἐκκλησίας; βασιλεὺς δὲ 253 σοφώτερόν τι ποιῶν, ὡς ἐδόκει, καὶ ἀεὶ τὰς ἐς εἰρήνην αἰρού 253 μενος, συνεβούλευε πέμπειν καὶ ἐρωτᾶν Ἀθανάσιον, καὶ τοὺς χάρτας δεικνύοντας πυνθάνεσθαι εἰ αὐτὸς πράξειε καὶ ὅπως πράξειε καὶ εἰ τούτοις αὐθις ἐμμένει. ἐκλέγονται τοίνυν πρὸς τὴν ἀποστολὴν δοξάσης τῆς βουλῆς ὁ ἐπὶ τοῦ κανικλείου τε Χοῦμνος καὶ ὁ Κυπριανὸς χαρτοφύλαξ, οἱ καὶ συγγεγονότες ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς συνόδου, ὡς ἐχρῆν, διαμήνυσιν ἐποίησαντο. ὁ δ' αὐτίκα καὶ ὡς αὐτὸς γράψειεν ὡμολόγει καὶ ὡς ἐκ μικροψυχίας τότε ποιήσειε, μὴ μὴν δὲ καὶ ἄλυστα ἔχειν, ἀλλὰ καὶ αὐθις αὐτίκα λύειν. εἰ καὶ οὐκ ἐξεγένετο, φησί, καὶ τοὺς χάρτας ἐκεῖθεν ἐπανελέσθαι ἐπεισεσούσης τῆς ταραχῆς. ταῦτ' ἔλεγε μὲν ἐκεῖνος, ὑπενοεῖτο δὲ τὰ μὴ ὄντα λέγων. ἔδει γὰρ ἐμ φανίζεσθαι, οἱ δοκιμάζοντες ἔλεγον, καὶ ζητεῖν συγγνώμην, εἴπερ εὐθύτης ἠκολούθει τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ μὴ ἐμπερισκεψία καὶ βαθύτης ὑπουλος, ὡς ἂν εἰς καιρὸν τὰ φοβερά καὶ φρικτὰ προανατετακῶς ἀξιοῖτο λύειν, ἀναλαβὼν τὴν τιμὴν ἣν παρητεῖτο, σκοπῶ δὲ εἰ μὴ διὰ ταῦτα τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ αὐθις παρεισῆχθη διὰ 254 τὴν πλείστην περὶ τὰ θεῖα τοῦ βασιλέως εὐλάβειαν, ὃν καὶ ἄφωκτον εἶχε δεσμεῖν ὡς δῆθεν παρασυρέντα. τότε δὲ ἐπεὶ καὶ ἔτοιμος ἦν γράμμασι πιστοῖς ἐγχαράξαι τὰ τῆς ἀπολογίας, ὡς καὶ ἀπήτητο, λαβὼν χάρτην οἰκειοχείρως τὰ πλεῖστα τὰδ' ἔγραψεν. "ἐμοὶ συνέβη πατριαρχεῦντι πολλοῖς καὶ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ αὐτῆς τῆς κατασχούσης με ὀδύνης καὶ πικρίας παρακινηθεὶς γράμματα ἐξήνεγκα βᾶρος ἀφορισμοῦ καὶ λοιπῶν ἐπιτιμίων κατ' αὐτῶν ἔχοντα τῶν θλιψάντων με καὶ λελυπηκόων. ἐγνώρισε δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπιτιμηθέντων οὐδεὶς οὔτε περὶ τῶν εἰρημένων γραμμάτων οὔτε περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπιτιμίων. εἶτα αὐτὰ μὲν τὰ γράμματα ἐν ἀποκρύφῳ τινὶ καὶ παντελῶς ἀδήλω τῷ τῷ μεγάλῳ ναοῦ τῆς τοῦ θεοῦ ἁγίας σοφίας ἀποτεθέντα ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ διέμεινε φυλαττόμενα. ἐγὼ δὲ ἐπεὶ τοῦ θρόνου ἀναχωρήσαι καὶ τῆς πατριαρχικῆς πάσης προστασίας παραίτησιν ἠβουλήθην ποιήσασθαι καὶ ἡσυχάζειν πάλιν κατ' ἐμαυτὸν ὡς καὶ πρότερον, εὐθὺς καὶ τὸ σὺμπαν τῶν γεγραμμένων ἐκεῖνο βᾶρος ἐξ αὐτῆς ψυχῆς διαλύσας ἠθέτησα, συγχωρῆσας πάσης τῆς τοῦ θεοῦ πάσης μεταδούσης ἐκκλησίᾳ, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνωτέρω, ὡς εἴρηται, θλίψαι ἡμᾶς καὶ παραλυτῆσαι σπουδάσασιν. οὐ γὰρ ἦν οὔτε τῆς τοῦ θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκεῖ 255 νοῦ νόμων καὶ παραγγελμάτων, οὔτε ψυχῆς φόβον ὄλως ἐχούσης αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ ἔννοϊαν τῆς μελλούσης κρίσεως ὁμοῦ καὶ ἀνταποδόσεως, ἀκατάλλακτον τὴν ἔχθραν τηρεῖν καὶ ἀντὶ κακῶν ἀντιδιδόναι κακά, οὔτε μὴν ἐπαρᾶσθαι κατὰ τῶν ἐπηρεαζόντων,

εὔχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν θεοῦ σαφῶς καὶ λέγοντος καὶ προστάσσοντος. διὰ ταῦτα καὶ γράμματα μὲν ἐκεῖνα πάντα τὰ τῆς μικροψυχίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν τὴν αὐτοῖς ἐγκατατεθεῖσαν βαρύτητα τοῦ ἀφορισμοῦ τε καὶ τῶν ἐπιτιμιῶν, ἐκ ψυχῆς πάσης ἀπεβαλὼν λόμην, πᾶσι τοῖς ἐπιτιμηθεῖσι καθαρὰν διδούσας τὴν συγχώρησιν· ὥστε δὲ καὶ ἀναλαβέσθαι τὰ τοιαῦτα γράμματα καὶ ἀφανίσαι ἡμελήθη παρ' ἡμῶν, καὶ οὔτε ἐλάβομεν οὔτε ἠφανίσσαμεν. εὐρὶσκονται οὖν ἀρτίως, καὶ δίδονται εἰς χεῖρας τῷ κρατίστῳ καὶ βασιλεῖ μου καὶ αὐτοκράτορι. παρ' οὗ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐρωτήσεως γενομένης αὐτῶν δὴ τούτων τῶν γραμμάτων ἔνεκεν, οὐδὲν ἕτερος ἢ αὐτὸ τὸ ἀληθὲς εἰπόντες ἐπληροφόρησαμεν οἷον ὅτι οὐ νῦν πρότερον τὴν γνώμην μεταβαλόντες καὶ τὴν ἐπιτίμησιν λύοντες πᾶσι καθαρῶς συγχωροῦμεν καθ' ὧν αὕτη γέγονεν, ἀλλὰ τοὶ καὶ πρότερον, ἐξ ὅτου δηλονότι τῶν πατριαρχικῶν θρόνων ἀναχωρῆσαι ἠβουλήθημεν, εὐθὺς καὶ τῆς πρὸς πάντας ἔχθρας ἀπέστημεν, μηδεμίαν πρὸς οὐδένα φανεράν ἢ κεκρυμμένην ἔχοντες ἄμυναν, καὶ τοὺς εἰρημένους ἀφορισμοὺς καὶ λοιπὰς ἐπιτιμήσεις ἀπὸ τότε εὐθὺς καταλύσαντες ἠθετήσαμεν. καὶ εἶχε ταῦτα ἐπ' ἀληθείας οὕτως. ἵνα δὲ μή τινα τῶν κατὰ τῆς τοῦ θεοῦ ἀγίας ἐκ 256 κλησίας ἐπιχειρούντων καὶ ταύτην βουλομένων διαταράττειν πρόφασίς ποτε γένοιτο, κακῶς μὲν παντάπασιν καὶ ἀδίκως, γένοιτο γοῦν μετὰ τοῦ πονηροῦ ζητοῦντι τὰ σκάνδαλα, τούτου δὴ χάριν καὶ τὰ παρόντα γράμματα, θεοῦ αὐτοῦ κατενώπιον κατὰ τῶν πρώην ἐκείνων, ὡς ἔφημεν, γεγραμμένων ἐξεθέμεθα. δι' ὧν καὶ πάλιν οὐ συγχώρησιν μόνον πᾶσαν πᾶσιν ἀπονέμομεν τοῖς, ὡς εἴρηται, ἡμῶν ἔτι πατριαρχεούτων ἐπιτιμηθεῖσι λόγοις ἢ γράμμασιν ἡμετέροις τισὶ φανεροῖς ἐν τῷ παρόντι γεγεννημένοις ἢ ἐν τοῖς ὑστερον τῶν χρόνων δήλοις ἐσομένοις, ἀλλὰ καὶ εἰρήνην καὶ τὴν κατὰ θεὸν ἀγάπην μετὰ πάντων τούτων κυροῦμεν, οὐδενί τι τῶν ἀπάντων ὡς ὑπ' αὐτοῦ δῆθεν ἠδικημένοι ἔχθραν ἢ ὀργὴν ἢ βάρος τὸ τυχὸν ἀποταμιεύοντες. καὶ εἴ τις δὴ ποτε τὰ λεχθέντα γράμματα καὶ οὐ βάρους μετέχοντα, ἢ ἕτερα κάκεῖνα ἡμέτερα, εἰς ταραχῆς πρόφασιν κατὰ τινῶν τῶν κοινωनोंντων τῇ ἐκκλησίᾳ προβαλέσθαι θελήσει καὶ ταρασσῶν προβάλλοιτο, τοῦτον ἐπάρατον καὶ μὴ ἀνεύθυνον εἶναι βουλόμεθα, ὡς ἰδίαν μὲν πληροῦντα κακίαν, ἀφορμὴν δ' ἡμᾶς οὐκ ἀληθῆ ψευδῆ δὲ παντελῶς προβαλλόμενον. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδ. ια΄." ἦν δὲ καὶ τοῖς γράμμασιν ὑποσήμανσις αὕτη "Ἀθανάσιος ἁμαρτωλὸς ὁ χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης." Ἀθανασίῳ μὲν οὖν οὐδὲν ἐλάττων τῶν ἄλλων αἰτία καὶ αὕτη 257 προσπεσοῦσα, τοῦ δόξαι οὐχ ἦττον βαθέως ἢ ῥαδίως ἐργάζεσθαι, μείζων παρὰ τοῖς κατ' ἐκείνου ἐπιτηροῦσιν ἔδοξεν ἑαυτῆς ἕκ τε τοῦ καὶ αὐτὸν ὁμολογεῖν τὸ προσῆκον Χριστιανοῖς, ὡς οὔτε τῆς τοῦ θεοῦ ἐντολῆς οὔτε τῶν ἐκείνου νόμων καὶ παραγγελμάτων, οὔτε μὴν ψυχῆς φόβον ὅλως ἐχούσης αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ ἔννοιαν τῆς ἀνταποδόσεως, κακὰ ἀντὶ κακῶν ἀποδοῦναι. εἰ δέ τι ἄλλο ἀπὸ Χριστοῦ ἀφορισμῶν μείζον κακὸν ταῦτα ἐπ' αἰτίαις τισίν, ὁ θέλων κρινέτω. τέως γε μὴν κἂν τῷ ὁμολογεῖν, ὅσον τὸ δοκεῖν, ὡς οὐκ ἐν χρόνῳ τινὶ ἀλλὰ καὶ αὐτίκα ἐπ' αὐτοῖς μεταγνοίη γράμμασι καὶ λύειν ἐθέλοι καὶ ἀφανίζειν αἰροῖτο ἃ τέως ἔδεε τε καὶ ἠσφαλιζέτο.

25. Βασιλεῖ δὲ καὶ αὐθις φροντίς ἦν οὐ μικρὰ παρακεκινημένων ἔνθεν μὲν τῶν Τοχάρων, ὅσοι δὴ καὶ ἐπὶ βορείοις τοῖς μέρεσιν ἔκειντο, ἐκεῖθεν δὲ γε τῶν Τριβαλλῶν χρωμένων τῷ Κοτανίτζη, ὃς δὴ καὶ ἀποδρὰς ἐντεῦθεν, προσρυεὶς τῷ κράτῳ Σερβίας ληϊστορὸς τρόπον καταθέων τὰ πρόσχωρα ἐληΐζετο, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς ἀνατολῆς οὐ καλῶς ἐχόντων ἐκ τῆς προτέρας 258 ἐκείνης συγχύσεως. ταῦτά τοι καὶ βασιλεὺς ἀνδρὸς σπουδαίου ὄρων δεόμενος τὸν καιρὸν καὶ στρατηγοῦ, ἅμα μὲν ξυνητοῦ τῶν τοιούτων ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐγγιζόντων αὐτῷ πρὸς αἵματι, παριδὼν τὴν ἐπὶ τῷ σχίσματι μικρολογίαν τοῦ Ἰωάννου, καὶ ὡς αὐτὸς μὲν ἤκιστ' ἀνδιὰ τὸ σχίζεσθαι βλάψειεν, ὀνήσειε δὲ τὸ κοινὸν διὰ τὴν εὐβουλίαν καὶ τὸ ἐπ' ἔργους

σπουδαῖον, εἰ προσληφθεῖη, διανοούμενος, αὐτίκα ἀφείς ἐγκαλεῖν ἐκείνῳ τὴν πρὸς ἐκκλησίαν διαφοράν, ὡς εἶχε δὲ τῆς γνώμης καὶ πάλιν ἑάσας ἔχειν, προσ λαβῶν, ὀλίγοις τισὶν ἐφοδιάσας καὶ χρήμασι καὶ στρατεύμασιν ἐπ' ἀνατολῆς ἐκπέμπει. ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἀναδεξάμενος πᾶσαν σπουδὴν ἐνδείκνυται καθιστᾶν μὲν τὰ τῆδε μέρη, θεραπεύειν δὲ καὶ βασιλέα ταῖς καθ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς πράγμασιν οἰκονομίαις καὶ διοικήσεσιν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καιρῶν πολλάκις λαβόμενοι καὶ προσηῦζον τὰς οἰκείας προνοίας καὶ ἄρ γῶς εἶχον ἐκ τοῦ δώροισ καὶ δεξιώσεσιν ὑπέρχεσθαι τοὺς ἡγεμο νεύοντας, ἄλλοι δὲ πολλάκις καὶ σφῶν ἀξιώτεροι ἐκλελοιπιῶν τῶν κατὰ σφᾶς οἰκονομιῶν τὴν ἀπορίαν εἶχον καὶ προαιρούμενοι τοῦ στρατεύεσθαι κώλυμα, καὶ ἦν ἀμφοτέρωθεν τῷ κοινῷ ζημία, 259 καὶ ἡ ἀνισότης αὕτη ἐδέετο ἐξιώσεως, αὐτὸς τὰ μεγάλα θαρρῶν, ὡς πιστῇ γνώμῃ καὶ καθαρᾷ πρὸς βασιλέα πράττοντι οὐδὲν ἂν προσσταίῃ τῶν ὅσα καὶ εἰς ἐμπόδιον εἶη, μεταγγίζειν ἔγνω πρὸς τὰ κοινὰ τὰ πληρέστατα καὶ οὕτως ἐξισοῦν τοῖς ἀνδράσι καὶ τὰς ὀρμάς, ἐξιῶν τοῖς πράγμασιν. ἐντεῦθεν καὶ στρατὸν μὲν συνί στα πλέον, νῆας δ' ἐξητοιμάζετο, καὶ διττὰ στρέφων ἔνθεν μὲν κατὰ γῆν ἐκείθεν δὲ κατὰ θάλατταν διηυμάριζε, καὶ καλῶς ἠκού ετο πράττων, καὶ βασιλεῖ ἀπόδεκτος ἦν, εἰ καὶ τῷ πατριαρχοῦντι Ἰωάννῃ ἡ ἐκείνου στρατηγία διὰ μεγίστης ἀγανακτήσεως ἦν, καὶ πολλάκις προσαναφέρων βασιλεῖ προσωνείδιζετο, εἴ γε ἀνὴρ στρα τηγοίη οὐχ ὅπως μηδὲν εἰδὼς τιμᾶν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πολλαῖς τοὺς αὐτῆς πλύνων ὕβρεσι. βασιλεὺς δὲ τῇ παρ' ἐκείνου θερα πεία ἐνειλημμένος, ὡς αἱ συχναὶ πίστεις εἶχον, λογισμῷ διδοὺς πλέον ἢ ὀργῇ διὰ τὴν ἐκ τοῦ πατριάρχου ἀναφοράν, οὐδὲν πε ραίνειν κατ' ἐκείνου παρεῖχε τοὺς κατ' ἐκείνου λέγοντας, ἀλλὰ καὶ προσάντως μᾶλλον ἐδέχετο τὰς ὑπομνήσεις, τὴν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις σταθιρότητα βασιλικωτέραν κρίνων παλιμβολίας 260 καὶ ἀστασίας ἐπὶ τοῖς δόξασι. πλὴν μετὰ καιρόν, ὡς ἀρμόζειν αὐτίκα λέγειν, ἐπιτίθενταί οἱ τινὲς τῶν ὅσοι καὶ τῶν οἰκονομιῶν τὸ πλεῖστον προσαφηρέθησαν, προφάσει μὲν τῇ εἰς βασιλέα πί στει χρησάμενοι· οὐδὲν δὲ ἤττον ἑαυτοῖς ἀμύνειν ἤθελον, παρα λελυπημένοι οἷς προσαφήρητο. καὶ τῷ Θεολήπτῳ Φιλαδελφείας προσελθόντες τὰς πρὸς βασιλέα πίστεις ἠθετηκέναι τὸν Ἰωάννην ἔλεγον, καὶ δῆλον εἶναι, ἐξ ὧν γε καὶ πράττοι, τὸν τῆς ἀποστα τήσεως κύβον ἀναρρίπτειν ἀρξάμενον. ταῦτα λέγοντες ἔπειθον, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειαν ὠρμημένον πάλαι ἄτε καὶ αὐτὸν κατ' ἐκείνου τὰ πολλὰ μωμούμενον. καὶ σὺν σφίσι τὴν πρὸς ἐκείνον (ἦν δ' ἐπὶ τοῦ πυργίου τότε) ἠπειγόnton. ὁ δὲ προγνοὺς τὴν τῶν ἐπιόντων ἐφοδον, καὶ ὡς ἐπὶ κακῇ προὔπηρ γμένῃ φήμῃ, εἰ καὶ ψευδῆς ἦν, ἀπαντῶσιν ἤδη, θραύεται τὴν ὀρμήν, καὶ εἰσελθὼν τὴν ἐκείσε μονὴν τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Γεωργίου, τὴν τοῦ Διὸς ἱεροῦ πάλαι, τοῦ ἀσφαλοῦς ἑαυτῷ προυνοίει. καὶ οἱ μὲν ἐπιστάντες ἔξωθεν ἐπιζυγωθεισῶν τῶν πυ λῶν τῆς μονῆς ἐσπουδασμένως τὰ τῆς κωφῆς ἐκείνης κατηγορίας συνέπλεκον, καὶ οὐκ ἂν ἔλεγον Ἰωάννην περαιτέρω τῶν ἐντολῶν 261 τῶν παρὰ βασιλέως προεληλυθέναι (τὸ δ' ἦν τὸ τὴν αὐτῶν ὑπαλ λάττειν στρατείαν), εἰ μὴ γε καὶ τῆς εἰς βασιλέα καταφρονήσεως ἄρχειν ἐγνώκει. τὸ δ' ἦν ἀντικρυς καταδημαγωγία, ὡς ἐντεῦθεν τὴν κατ' αὐτοῦ σφῶν ἰσχύειν ἐπίθεσιν, καὶ πρόβλημα ἦν αὐτοῖς ἰσχυρὸν τῶν κατ' ἐκείνου λοιδοριῶν ὡς δικαίως ἐπεξιοῦσιν. ὁ δ' ἐνδοθεν ἀφ' ὕψους τοῦ τείχους ἐωραμένος πρὸς τὴν κατηγο ρίαν ἀσφαλῶς ἴστατο, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσωνείδιζεν, ἀνοίας κρίνων, εἰ συμπεπεισμένος τοιοῦτοις ἀνδράσι ποιεῖν τὰ ὅμοια ἔγνω παραγεγονῶς τὸν μηδὲ σκιὰν ἀπιστίας εἰδότα. βασιλεῖ γὰρ καὶ μᾶλλον φυλάττειν πίστιν καὶ βεβαίαν φέρειν τὴν εὐνοίαν, αὐτῷ δὲ τούντεῦθεν καὶ μᾶλλον μηδ' ὡς ἀρχιερεῖ προσέχειν, εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν τοῦ σχίσματος αἰτίαν ἀπέχθειαν, ὃ δὴ καὶ βασιλεὺς οἶδε καὶ συχωρεῖ αὐτός, τοῖς οὐκέτ' οὔσι κατὰ βα σιλέως αἰτιάμασι συμπλέκειν ἐθέλοι καὶ τοῖς ἐπιούσι συμπράττειν 262 φόνον μηδὲν

προσήκον διὰ τὴν τῆς συνειδήσεως καθαρότητα. ταῦτα λέγων ἀντετεχνᾶτο κάκεινος, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ μάρτυρος φέρων ἐπευφήμει τοὺς βασιλεῖς. καὶ λοιπὸν ἄπρακτον μὲν ἦν αὐτοῖς τὸ ἐγχείρημα, συνεῖναι δ' ἐκείνοις ἤκιστα ἀσφαλὲς ἐδόκει. ὅθεν καὶ πᾶσαν ἀφείς ἐνοχὴν προστρέχει τῷ βασιλεῖ τῇ πολυαν δροῦση πόλει Θεσσαλονίκη ἐνδιατρίβοντι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον, καθ' ὃν καιρὸν τὰ οἱ στρατηγοῦντι πεπονημένα ἐσπουδα σμένως τῆς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κατορθώσεως χάριν ἀθετηθέντα καὶ εἰς οὐδὲν λογισθέντα παρὰ τῶν ἐσαῦθις πεμπομένων πολλὴν τὴν λύμην ἐνέδοσαν γίνεσθαι, ὑπερημέρων μὲν καὶ τῶν μισθο φοριῶν γινομένων στρατιώταις παρὰ τῶν κατ' ἀνατολὴν συλλε γόντων χρήματα, ἐλλειμμένων δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῆς τῶν προυχόντων περὶ αὐτὰ σφετερίσεως, καὶ τῶν πολεμικῶν ἐντεῦθεν ἀμελουμένων κατὰ τὸ εἶκος πράξεων.

26. Περί δέ γε τῶν βορείων Τοχάρων (οἱ γὰρ κατ' ἀνα τολὴν τὸν Καζάνην εἶχον, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἄν, Κάνιν, ὃς δὴ καὶ ἐκ Χαλαοῦ τε καὶ Ἀπαγᾶ τὸ γένος κατήγε) περὶ γοῦν ἐκείνων ἄξιον ἄνωθεν διελθεῖν. ὁ τοίνυν Νογᾶς, περὶ οὗ καὶ πρότερον 263 ἐρρέθη, πεμφθεὶς ἀρχῆθεν παρὰ τῶν ἐκ γένους ἀρχόντων, οὐκ ἄρχων ὢν ἀλλ' ὑποστράτηγος σφῶν, πεμφθεὶς οὖν μεθ' ὅτι πλείστης δυνάμεως ἐπὶ τῆς κατὰ βορρᾶν περαίας, ἵνα καὶ διὰ φορα ἔθνη πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπήκοα, ὕστερον δ' ἀλούσης τῆς Κωνσταντίνου καθ' αὐτὰ ὄντα καὶ τοπαρχίαις τισὶ μεριζόμενα, ὡς ἐρήμων καταδραμούμενος, ἐπιστὰς τῷ κατὰ σφᾶς δέει μόνω χειροῦται καὶ ὑποκλίνει Τοχάροις αὐτονομούμενα πρότερον. ἅμα γοῦν τοσοῦτων ἐθνῶν ἤρξαν, καὶ ἅμα πολυανδροῦντα τόπον ἰδόντες καὶ ἀρετώσαν γῆν πρὸς πάντα τὰ ἀναγκαῖα, ἑαυτοῖς ὑπο ποιοῦνται τὰς χώρας καὶ καθ' αὐτοὺς ἦσαν. ὡς δὲ καὶ τῶν ἄνω Τοχάρων, οἷς καὶ ἦν ἄρχειν, ἐπιόντων καὶ τὸ κράτος ζητούντων ἐκεῖνος συνέσει τε καὶ τῷ καθ' αὐτὸν πλήθει περιεγένετο, τοῦ λοιποῦ ἀνέδην ἠύτονομοῦντο καὶ τὸν ἄνω Εὐξείνου τόπον ἀρχοντι κῶς ἐκαρπίζοντο. ἦν γοῦν ταῦτα ἐπὶ καιροῖς, καὶ τῷ τοῦ βασι λέως κήδει ὁ Νογᾶς ἠγλαΐζετο. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐκποδῶν γεγο νότων οἷς δὴ καὶ τὸ ἄρχειν ἐκ γένους προσῆν, ὁ Τουκταῖς ἐγκα ταλέλειπτο καὶ ἤδη γεγηρακότι τῷ Νογᾶ ἐφειστήκει καὶ εἰσβολῆς 264 στερρᾶς γεγονυίας περιῆν κατὰ κράτος καὶ ὁ Νογᾶς ἔπιπτε, τὰ μὲν κατὰ τὸν τόπον γεγονότα ἐκ τῶν ἐνεστῶτων πολέμων καὶ τῆς συγχύσεως, καὶ ὡς ἠρήμωτο μὲν χώρα πᾶσα καὶ ἄνθρωποι διε φθείροντο, ἐκεῖθεν δ' οἱ λελειμμένοι πρὸς τὰ ὧδε μετωκίζοντο, καὶ ὅλα νηῶν πληρώματα καὶ φορτία ἄνθρωποι ἐγεγόνεισαν, ἰδίας ἱστορίας χρήζει καὶ οὐ τῆς τυχούσης πρὸς ἀγγελίαν γλώττης. τέως δὲ περιγεγονῶς ὁ Τουκταῖς κύριος τῶν τόπων κατέστη, καὶ τὸ Τοχαρικὸν ὑπ' ἐκείνῳ γίνεται, ὀλίγων τινῶν προσμεινάντων τῷ ἐκ τῆς Ἀλάκκης τοῦ Νογᾶ υἱεῖ Τζακᾶ τοῦνομα, οἷς δὴ καὶ ἐθάρρει ἐκεῖνος ἐπιῶν τὴν Βουλγάρων. ὁ γὰρ Τερτερῆς καὶ αὐ τὸς ἐκ τῆς ἀπειλῆς τοῦ Νογᾶ φυγῶν προσεχώρει τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ που τὴν Ἀνδριανοῦ διῆγε, τοῦ βασιλέως ἀποπροσποιοῦμέ νου τὴν ἰκετεῖαν, ὡς ἂν μὴ πέμψαντος τοῦ Νογᾶ αὐτὸς ἐκεῖνον κατὰ τὸ εἶκος ὡς προσφυγόντα περιποιούμενος τὰς τοῦ Νογᾶ ὄρ γὰς ἐρεθίσσειεν. ὁ γοῦν ἐκείνου υἱὸς Τζακᾶς, τοῦ Νογᾶ ἐκποδῶν γεγονότος, θαρρῶν τοῖς περὶ αὐτὸν Βουλγάρους ἐπέχρα, πλην οὐ δίχα προφάσεως, ἀλλ' ἔχων τὴν τοῦ Τερτερῆ θυγατέρα εἰς σύζυγον ἑαυτῷ. προσλαμβάνει τε καὶ τὸν ταύτης ἀδελφὸν Ὁσφεντίσθλαβον, καὶ σὺν αὐτῷ Βουλγάρους δουλαγωγεῖν ἤθε 265 λεν. ἀλλ' ἐκεῖνος πένης ὢν ἀφνειῷ τινὶ ἀπὸ πραγματειῶν ἀνδρὶ Παντολέοντι προστυχῶν, εὐγενῆς ὢν καὶ ἐκ βασιλέως τυχόντι καὶ ἰδιώτη ἐπ' Ἐγκόνῃ Μαγκούσου τινὸς θυγατρί, τεκνοποιη θείση πάλαι τῇ τοῦ Νογᾶ Εὐφροσύνη ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος, διὰ τὸν πλοῦτον ἐπιγαμβρεύεται. καὶ τοῖς μὲν Βουλγάρους δό μασι τὰς γνώμας καταδουλώσας, τῷ Τζακᾶ δὲ ὡς κυρίῳ χρώμε νος, τῆς Τερνόβου σὺν ἐκείνῳ ἐπιλαμβάνεται. ὀλίγον τὸ με ταξύ, καὶ ἐνευκαιρήσας Ὁσφεντίσθλαβος, Βούλγαρος ὢν ἐκ μη τρὸς (ὁ γὰρ πατήρ Τερτερῆς ἐκ Κομάνων ἦν), τέως δέ γε τὰ πλείστα οἰκείως

πρὸς Βουλγάρους ὑπὲρ τὸν Τζακᾶν δοκῶν ἔχειν, ἐπιτίθεται τῷ γαμβρῷ ἐπισχῶν δόλω, καὶ φυλακαῖς ἀσφαλέσι δούς, ὕστερον Ἰουδαίους ὑπηρέταις καὶ οἷς εἰς τὰ τοιαῦτα ἐθάρρει χρησάμενος, ἀποπνίγει κεκλεισμένον, καὶ τὸν τῆδε πατριαρχοῦντα Ἰωακείμ κατακρήμνησιν ὡς σφᾶς προδοῦναι Τοχάροις τὸ πάλαι ὑποπτευθέντα, καὶ οὕτως ἐξ ἀλαστορίας τόσης τῶν ὄλων κύριος γίνεται. καὶ κατ' ὀλίγον προβαίνων κραταιοῦται, εἰ καὶ φθάσας ὁ βασιλεὺς πρὸ τοῦ κείνον ὄλως κραταιωθῆναι, τῶν Βουλγάρων πεμψάντων καὶ τὸν ἐκ τοῦ Κωνσταντίνου υἱὸν τῆς Μαρίας ζητούντων εἰς βασιλέα διὰ τὸ ἐξάντειν ἤδη φανείσης Το 266 χαρικῆς ἐξουσίας γίνεσθαι βούλεσθαι, ἀποστέλλει τὸν Μιχαήλ, ὃς καὶ οὐδὲν πλέον ἔσχε Βουλγάρους ἐπιστὰς ἢ τὸ ἔξω Τερνόβου περιπλανᾶσθαι καὶ βίον τρίβειν ἰδιωτικοῦ μὲν οὐ πόρρω, τέως δὲ βασιλεία ἤκιστα πρέποντα. ἀλλ' οὕτω μὲν Ὁσφεντίσθλαβος, ὃς καὶ μετὰ χρόνους τοῦ ἰδίου πατρὸς Τερτερῆ πολλοὺς τῶν τοῦ παλατίου ἀντήλλαξεν. ὁ γὰρ τῶν Βουλγάρων σεβαστοκράτωρ Ῥαδοσθλάβος βασιλεῖ προσχωρήσας, καὶ παρ' αὐτοῦ δὴ εἰς τὸ τῆς σεβαστοκρατορείας βεβαιωθείς ἀξίωμα, γένους ὦν τοῦ πρωτίστου παρὰ Βουλγάρους (τῷ γὰρ Σμίλτζω καὶ ὠμαιμόνει), συνάμα πλείστοις Ἑλτιμηρῆ κατὰ τὸν Κρουνὸν δεσποτεία τετιμημένω, ἀδελφῷ γε ὄντι τοῦ Τερτερῆ, καὶ αὐτῇ δὴ τῇ τοῦ Σμίλτζου συζύγῳ προσβάλλει, Σμίλτζου τοῦ πρὸ ὀλίγου καὶ αὐτοῦ Βουλγάρων ἄρξαντος βουλήσει Νογᾶ ἀποδράντος τοῦ Τερτερῆ, εἰ καὶ μετὰ μικρὸν διὰ τὸ κῆδος καὶ τὸν Τζακᾶν προτιμηθέντος τοῦ Ὁσφεντίσθλαβου μετὰ τὸν Τζακᾶν φροῦδος ὁ Σμίλτζος γίνεται. τότε τοίνυν ἐκ Θεσσαλονίκης παρὰ βασιλέως ἀποσταλέντες οἱ περὶ τὸν Ῥαδοσθλάβον, σὺν τοῖς μεγιστᾶσι τοῦ βασιλέως, 267 Βουλγάρους τοῖς περὶ τὸν Ἑλτιμηρῆ προσβάλλουσι κατὰ τὸν Κρουνὸν ἰδίως ἄρχοντα· καθ' ὧν αὐτὸς ἀριστεύσας, τὸν μὲν σεβαστοκράτορα ἐκτυφλώσας στέλλει παρὰ βασιλέα πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ σύζυγον, τοὺς δὲ γε μεγιστᾶνας Ῥωμαίων Ὁσφεντίσθλαβῷ πέμπει, οὓς δὴ καὶ κατέχων ἐκεῖνος οὐ πρότερον διαφῆκε πρὶν ἂν τοῦ πατρὸς Τερτερῆ παρὰ βασιλέως ἡμείψατο. καὶ οὕτως ἅμα μὲν ἐντεῦθεν ὁ Τερτερῆς ἅμα δ' ἐκεῖθεν οἱ μεγιστᾶνες Ῥωμαίων εἰς δέκα καὶ τρεῖς ποσοῦμενοι ἀπελύοντο. οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπολαβὼν τὸν πατέρα ὁ ἐξ αὐτοῦ βασιλικῆς ἀξίας ἐπέβησεν, ἀλλὰ μῖα τῶν καθ' αὐτὸν πόλεων περικλείσας, ὡς ἤκεν ἡμῖν ἢ πίστις, ἀπραγμόνως ζῆν ἐν τρυφαῖς δὴ καὶ μόναις παρεσκευάκει. καὶ ὁ μὲν Ὁσφεντίσθλαβος ταῦτα, ἐπὶ νηπία τῇ ἡλικία καὶ συνειρχθεὶς τῇ μητρὶ κατὰ Νίκαιαν, καὶ αὐθις ἀπολυθείσης ἐκείνης κατὰ σπονδὰς αὐτὸς ὀμηρεύσας παρὰ Ῥωμαίοις, ὕστερον δὲ τοῦ πατριάρχου Βουλγαρίας Ἰωακείμ πρὸς βασιλέα πρεσβεύσαντος κατὰ τι προσδοκώμενον κῆδος, τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ μεγάλου στρατοπεδάρχου Συναδηνοῦ, πρὸς τὸν πατέρα ἀπολυθείς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον. 268

27. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς τὸν Τουκταῖν ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Μαρίας ἐπιγαμβρεύεται. ἢ δὴ καὶ ἀρμοσάμενος ὁ Τουκταῖς, ἐπεὶ καὶ ἔτι τὰ τοῦ Τοχαρικοῦ πολέμου συνεκεκρότητο καὶ τὰ κατὰ τὸν Νογᾶν ὡς οὐραῖον παρέσπαιρεν ὄψεως, ἀσχολίαις πολεμικαῖς ἐκεῖνος θέλων ἑαυτὸν διδόναι καὶ μὴ γάμοις τὸ σῶμα ἐκθηλύνουσιν, ἀνταποστέλλει καὶ πάλιν τὴν Μαρίαν πρὸς βασιλέα. κἀνταῦθα ἐπὶ χρόνοις ἦν, ἕως οὗ κατὰ κράτος ἐκεῖνος τὸ Τοχαρικὸν ἐχειρώσατο, ὡς μηδὲν τὸ ἀντιζοοῦν εἶναι ἅπαντων ὑποκλιθέντων. καὶ τότε πέμψας πρὸς βασιλέα ἀπῆτει τὴν σύζυγον, ἣν δὴ καὶ ἐσαῦθις ὁ βασιλεὺς ὑπὸ προσηκούσῃ τῇ τι μὴ καὶ δορυφορίας ἀπάσαις ἐκπέμπει. καὶ ὁ μὲν Νογᾶς ἠφάνιστο, ὁ δὲ Τουκταῖς τὰ τῆς ἐπικρατείας ἐκείνου ὑφ' ἑαυτῷ ποιησάμενος ἔσχε, τὰς σπονδὰς διὰ τὸ κῆδος βεβαιωτέρας ἀποταμόμενος.

28. Τότε καὶ Ποσειδεῶνος ἐνάτη καὶ εἰκοστῇ, καθ' ἣν ἀπὸ θερινῆς τροπῆς πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀποκλίνει ὁ ἥλιος, ῥαγδαῖος ὑετὸς κάτεισι ἐφ' ἡμέρας ὅλης γε καὶ νυκτός, τῶν ἄκρων 269 τοῦ καθ' ἡμᾶς ὀρίζοντος ὑπὸ νεφῶν πιεσθέντων, ὥστε

καὶ χαρὰ δρωθῆναι μὲν τὸν κατὰ τὴν περαιάν ἅπαντα τόπον ἄνωθ' ἐν ποθεν τῶν ὑδάτων ἀθρόων κατερχομένων, δένδρα δὲ καταφέρεσθαι χερσὸθεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ἐφ' ὧν καὶ ὄφεις τὰς κατακλύσεις φεύγοντες καὶ δένδρεσι συνειλούμενοι ἐκσπασθεῖσιν ἐκ ῥιζῶν συν εφέροντο, οἱ μὲν καὶ ζῶντες, οἱ δὲ καὶ ἔτι συνεσπειραμένοι τοῖς τῶν δένδρων κλωσίν ἐναποψύξαντες, οἰκίας δ' ἀγρώτιδας καὶ αἰζιῶν ἀνδρῶν ἔργα, τὰς μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνεσπᾶσθαι τῶν θεμελίων καὶ φορητὰς μακρόθεν εἶναι τοῖς ὕδασι, μὴ τῆς φορᾶς ληγούσης πρὶν ἂν ἀπεσκήφθαι τῷ τείχει τῆς πόλεως, τὰ δ' ἀφανί ζεσθαι ταῖς προσχώσεσιν· ἀμπέλους δὲ ἐπὶ γυμνοῖς τοῖς πυθμέσιν ὑποσυρείσης τῆς γῆς ἀμενηνὰς ἴστασθαι, παρὰ τοσοῦτον οὐ καθυπεικούσας τοῖς ῥύαξι παρ' ὅσον ταπεινούμενα τῇ φορᾷ τὰ φυτὰ καὶ ἀντίστασιν ἤκιστ' ἔχοντα τριβὴν οὐκ ἐδίδουν τῷ ῥέυματι, ὥστε χρονίζειν καὶ ἀνασπᾶν, ἀλλ' εὐθύς ἐπιρρέειν ἐπὶ τὸ κάταντες σφίσις ὑποκλινομένοις· γῆν δὲ πᾶσαν τῆς Κωνσταντίνου, τὴν μὲν ἐξ ὧν οὐρανόθεν τὴν δ' ἐξ ὧν καὶ ἀλλοτρίων ὑδάτων ἐπιφορὰς ἐδέχετο, ἐπικλύσιμον γίνεσθαι. τὸ δ' ἐπὶ τοσοῦτον ῥαγδαῖον καὶ συνεχὲς κατεφέρετο, ὡς μηδὲ καὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν 270 σαν κυανίζειν τῷ φυσικῷ χρώματι, ἀλλὰ ποικίλον τι τὴν χροίαν χρῆμα φαίνεσθαι, ὡς πῆ μὲν κοκκίνην ὀρᾶσθαι, ὅσον οἱ ἐκ μιλοπαρειῶν ὀρέων ῥύακες ἐκβάλλοντες ἔρρευθον, πῆ δὲ λευκὴν τῆς κιμωλίας πλεονασίας, ἀλλαχοῦ μέλαιναν καὶ τεφρώδη καὶ ὑπόκιρρον, πανταχοῦ δὲ θολερὰν εἶναι διὰ τὴν ἀπὸ γῆς ἐπιμιζίαν καὶ τὴν τῆς εἰσβολῆς κίνησιν, μηδ' εἰς τινα κατάστασιν τὸ κεχρωσμένον ἄγουσαν, ἀλλὰ τὰ πάντα εἰς ἓν ἐκεῖνο τὸ θολερὸν ἐπικρατῶς συναγούσης.

29. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγός, ὃν καὶ γαμβρὸν βασιλέως ἐν τοῖς ἄνωθι ὁ λόγος ἐδείκνυ, ἐπὶ παισὶ δυοῖν τὸ βιοῦν τελευτᾷ, ὧν τοῦ μὲν ἐν τῇ πατρικῇ καταστάσεως ἐξουσία τοῦ Ἀλεξίου, θάτερον τὸν νεώτερον ἢ μήτηρ Εὐδοκία λαβοῦσα παρὰ τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα κατὰ τὴν πόλιν γίνεται. θνήσκει δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ εἰς πατριάρχην χρηματίσας ὁ Βέκκος, ἐν τῇ κατὰ τὸ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου φρούριον εἰρκτῆ, μηνὸς Κρονίου λήγοντος, αὐτοῦ που ἐν τῇ κέλλῃ εἰκαίως ταφεῖς, ἀλλὰ τοῦτον μὲν καὶ διὰ πόνου ὁ βασιλεὺς ἐποίησατο, ἐπεὶ καὶ ὁ συγκείμενος ἦν τοῖς περὶ ἐκεῖνον καὶ βασιλεῖ, κινηθῆναι λόγους ἐφ' ὧν συνθέσθαι καὶ εἰρηνεύειν, σοφῶν γε καὶ πνευματικῶν 271 κρινάντων καὶ μὴ τῶν τυχόντων καὶ ἀλογιστοτέρων, οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι· τὸν Μελιτηνιώτην δὲ ἐξαγαγόντες ἐκείθεν καὶ τῷ κατὰ τὴν πόλιν Μετοχίτῃ συνδυάσαντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσις εἰρηνεύειν, καθὼς ἀπήτουν οἱ τε περὶ τὸν βασιλέα καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κατακλείουσιν, ὅπου καὶ ὁ Ταρχανειώτης Ἰωάννης ἐς ὕστερον κατακλείεται. τὴν δὲ γε ἀδελφὴν Εὐδοκίαν ὁ κρατῶν ὑποδεξάμενος, καὶ τὰ εἰκότα συνάμα μητρὶ τῇ ταύτης περιαλγήσαντες συμφορᾷ, παρ' ἑαυτοῖς τέως εἶχον ὡς καὶ αὐτῆς ἀνταποστελοῦντες πρὸς τὸν υἱόν, καὶ αὐτῷ δὴ τὰ τῆς ἀρχῆς ὡς οἶόν τε κατασφαισάμενοι, ἐπεὶ καὶ τῷ βασιλεῖ ὁ παῖς παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπετέτραπτο.

30. Ἐν τούτῳ τοιγαροῦν ὄντων δεινῶν μὲν ἔνθεν ὁ κράλης Σερβίας ἔνθεν δὲ ὁ ἐκεῖνον ὑποστράτηγος Κοτανίτζης καὶ ὁ Τορνίκιος ἠγγέλλοντο τὰ πρόσχωρα δρᾶν. διὰ ταῦτα καὶ ὁ βασιλεὺς πολὺς ἦν καὶ ἅπας ἐγίγνετο τὸν βάρβαρον ὑπερχόμενος νῦν μὲν πρεσβεΐαις νῦν δὲ καὶ πολεμικαῖς ἐπεξελεύσεσιν, ἐπεὶ τοι καὶ τότε τὸν τηνικάδε μέγαν κονοσταῦλον Γλαβᾶν, τὸν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπον ἐκεῖνον, συνάμα στιβαρῶ στρατεύματι ἐπ' ἐκεῖνον ἐξέπεμπε, ὃς δὴ πολλάκις προσβάλλων οὐχ ὅπως ἦνυεν, ἀλλὰ καὶ προσητᾶτο, ὅτι μηδ' ἐκ τοῦ προφανοῦς εἰσβάλλοντες ἦσαν ἐκεῖνοι, ἀλλὰ ληστείας τρόπον ὡς τὰ πολλὰ μετεχειρίζον, καὶ 272 οὐκ ἦν ὅλως ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεσιν εὐδοεῖν. διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ ὁ στρατηγός καθήμενος εἰργάζετο μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ δοκοῦντα πρὸς ἀνταγωνιστῶν, ὅμως δ' ἐκ πολῶν ἀπογινώσκων ἀνδρῶν οἴκοθεν ὠρμημένων περιέσεσθαι, ἅμα τε

προβαινόντων καὶ ἅμα θηρεύειν ἐχόντων τὰ κατὰ θύρας προ κείμενα, διὰ ταῦτα καὶ τῶν τοιούτων ἀπογινώσκων, σπονδαῖς τισὶ χρῆσθαι πέμπων συνεβούλευε τῷ κρατοῦντι, καὶ μᾶλλον καὶ τῶν ἀνατολικῶν κακουμένων ὑπὸ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς καὶ χρηζόντων τῆς ἱκανῆς ἀντιλήψεως. τό τε σπονδὰς ἀποτεμνομένους εἰρηνεύειν καὶ βασιλεῖ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν βουλῇ καλὸν ἐδόκει καὶ τῶν καλλίστων. τὸ δὲ τοῦ βαρβάρου ἦθος εὐκόλον ὄν πρὸς σπονδῶν συγχύσεις διαλύων αὐτίκα ἐκ τυχούσης αἰτίας τὴν ὁμόνοιαν ὑπώπτευον. ὁ γοῦν βασιλεὺς κἀνταῦθα ποιεῖν προαιρούμενος ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν καὶ τῷ γε ὁμορεῖν ἔχοντι, ἠβούλετο καὶ μετ' ἐκείνου ὡς οἶόν τε εὐορκεῖν. μὴ μέντοι γε ἀρκέσειεν πρὸς πίστιν τὴν τοῦ Σέρβου παλιμβουλίαν ἐκ τῶν δυνατῶν ἔκρινεν ἄλλως, εἰ μὴ κήδει τῷ κατὰ γάμον συνδέοιτο. ἐκείνος δ' εἶχε τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐκ τῆς τοῦ Ἀσάν ἀδελφῆς θυγατέρα, λαβὼν ὑπ' 273 ἀσφαλῆσι πίστεσι σύζυγον. εἶχε δ' ἑτέραν πρῶην, τὴν τοῦ δυσικοῦ σεβαστοκράτορος Ἰωάννου θυγατέρα, καὶ πρὸ ταύτης ἄλλην ἦν ἀποστέρξας παρ' οὐδεμίαν αἰτίαν εὐλογον, ἀφείκει τὴν νόμιμον πάντως, τῇ τοῦ Ἰωάννου συμπλέκεται θυγατρί. ἀλλὰ καὶ ἐσέτι τῆς νομίμου ζώσης ἀπολύσας ταύτην πρὸς τὸν πατέρα, οὐδὲν συμπεσὸν ὑπὲρ τοῦ ταύτης διαζυγῆναι δίκαιον, τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπηγάγετο, καὶ εἶχε ταύτην τρίτην ἀπὸ τῆς νομίμου λαβὼν· ζῶσα γὰρ ἢ προτέρα τὰς ἐπιγενομένας παρανόμους ἀπὴ λεγχεν. ἐπεὶ τούτων καὶ μόνον βασιλεὺς τοῦ βαρβάρου πρὸς σπονδὰς ἤδη κλιθέντος, ἐπεὶ καὶ ἢ προτέρα τεθνηκυῖα ἠκούετο καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε τῇ συνοικησοῦση νομίμῳ εἶναι μετὰ τὴν πρῶτην ἐδίδοτο, τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ὡς νόθων ἀπηλλοτριωμένων, εἴπερ ἀπολύων τὴν τοῦ Τερτερῆ ἐπιγαμβρεύεσθαι οἱ βούλοιο καὶ τέως ἐπ' αὐταδέλφῃ τῇ Εὐδοκίᾳ ἤδη κατὰ τὴν πόλιν οὔση κεκηρωμένη τοῦ Ἰωάννου. ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας, ἀλλ' ὡς τὰ μέγιστα καὶ ληψόμενος, ἔτοιμος ἦν ἐφ' ὁμολογίαις τε καὶ συνθήκαις τὴν τοῦ Τερτερῆ ἀποπροσποιεῖσθαι καὶ τὴν τοῦ βασιλέως δέχεσθαι ἀδελφὴν· ἔσπευδε γὰρ τὰς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλπίδας, καὶ ὡς μεγάλων ἐπιτευξόμενος ἠθέλεε τὸ συνάλλαγμα, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκραδαίνετο τοῦ ἀδελφοῦ Στεφάνου προήκοντός τε τῷ χρόνῳ καὶ γε τῷ δικαίῳ προτιμωμένου, εἰ κάκεῖνος ἐπίχλωρος ὢν καὶ μῶμον φέρων ἐν σώματι, ἔτι δὲ καὶ ἀπραγμοσύνη συζῆν ἐθέλων, χώραν τὴν ἱκανὴν ἀποτεμόμενος ἑαυτῷ τὴν τῆς 274 ἀρχῆς ἀσχολίαν πρὸς ἐκεῖνον ἠφείκει, τοῖς παισὶν ἑαυτοῦ τὴν ἀρχὴν φυλάζοντα μετὰ θάνατον. ὥστε καὶ διὰ ταῦτα παντοίως ὑπῆκτο τῷ τοῦ βασιλέως θελήματι, καὶ προσελιπάρει φίλος γε νέσθαι καὶ συγγενής. τὸν δὲ γε Κοτανίτζην καὶ Λίαν καθυπισχνεῖτο παραδιδόναι· τὸν γὰρ γαμετῆς προϊέμενον οὐκ εἰκὸς εἶναι ἀλλοτρίου φεῖδεσθαι. τούτοις κατανεύει καὶ βασιλεὺς, καὶ ἤδη τὴν ἀδελφὴν παντοίως ὑπέρχεται, νόμιμόν τε τὸ συνάλλαγμα βεβαιούμενος· ἢ γὰρ νόμιμος ἐτεθνήκει, ἢ δὴ ταῖς μὲν ἐπιούσαις περιούσα ἔτι τὸ νόθον εἰργάζετο καὶ παράνομον, τῇ δὲ ἐφεξῆς ἔκτοτε τελευτήσαντα νόμιμον δίδωσι καὶ ἄξιον προσέτι ἀξία. ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἄττα λέγων οὐκ ἔπειθεν· ἠβούλετο γὰρ, ὡς ἐώκει, ἐκείνη τῷ ἀνδρὶ φυλάττειν τὰς πίστεας καὶ τελευτήσαντι, καὶ μὴ ὅτι γε κράλη Σερβίας, ἀλλ' οὐδὲ καὶ τούτου πολλῷ μείζονι εἰς λέχος δεύτερον συνιέναι. τὰς δὲ τοῦ βασιλέως θεραπεύσεις ἱκανὰς μὲν ἔκρινεν ἄλλως καὶ πιθανὰς, ἄλλη δὲ γ' ἴσως, 275 οὐ μὴν ἑαυτῇ, εἰ καὶ πρέπειν ἔλεγε τοῖς μεγέθεσι στοργὴν πρὸς τὰς συνοικούσας ἀμετακίνητον μᾶλλον ἢ εὐκολίαν πρὸς ἀλλοτρίωσιν. ὅμως δ' ἐπεὶ οὐ μέλον ἦν ταύτη τοῦ συναλλάγματος, τὸ πρὸς τὰς ἐπ' ἀδόξοις ἀναμνήσεις ἀταμίευτον ἔχειν τὴν παρρησίαν περισσὸν ἔκρινε, καὶ ἐσίγα.

(31) ἀπογνοὺς δ' ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς τῆς μετὰ τῇ ἀδελφῇ πείρας, τὸν κράλην Σερβίας ἀδοξότερον ἢ πρὸς οἰκειότητα τὴν ἐξ ἰδίας θυγατρὸς ἔκρινε, μείζονα δ' αὐθις ἢ καταφρονεῖσθαι. διὰ τοῦτο καὶ τὸν καιρὸν τῷ ἐλλείποντι προστιθεὶς ἀξιώτερον ἐποίει πρὸς τὴν ἐπὶ θυγατρί συζυγίαν. ἦν οὖν πάνυ ἀστεῖον τοῦτο τὸ θυγάτριον, οὕτω τὸν ἔκτον παραλλάττον ἐνιαυτόν, ἀγαπητόν μὲν ἑαυτῷ, ἀγαπητόν

δ' ἐκτόπως καὶ τῇ μητρὶ. ἐπὶ τούτῳ τὸ κῆδος ἠβούλετο συνι στᾶν, οὐ κατὰ χρεῖαν μάλλον ἢ κατ' ἀνάγκην. ἤδη μὲν οὖν τὰ πρὸς τὴν συνοικοῦσαν τῷ κράλει παρακεκίνητο φίλτρα, καὶ ὅλως ἦν ἐκεῖνος τῆς ἐπὶ βασιλεῖ πίστεως· τὸ δ' ἐπὶ ταύτην εἰλ 276 κυσμένον παλινδρομεῖν ἐξ ἀσυνθεσίας δεινὸν ἦν καὶ μόνον κατα νοούμενον· ἐκλύεσθαι γὰρ ἀνάγκη τὸ πρόθυμον ἀποτυχόντι τῶν ἐλπισμῶν καὶ τούντεῦθεν ἐχθραίνειν μάλλον ὑποκνισθέντι, καὶ πρὸς τὰ μείζω μὴ εὐδοούμενον. ταῦτα τὴν βασιλέως ἔπειθον γνώμην καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς πραγματεύεσθαι. καὶ δὴ ὅλον οἰκειοῦται διὰ πρεσβείας τὸν κράλην, μαθόντα τὴν ἐπὶ θυγατρὶ ἀντὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως συγγένειαν· καὶ ὄρκοι τὸ λοιπὸν πρὸς βαῖνον ἐπὶ τούτοις καὶ συνθεσῖαι, καὶ ἡ δεσπόσυνος κράλαινα ἐπικέκλητο. μόνον δ' ἦν ἀπαντᾶν λοιπὸν κατὰ τὴν Θεσσαλῶν μητρόπολιν βασιλέα, ὡς διαπρεσβευομένοις συνέκειτο, καὶ οὐ τως ἐλθεῖν κράλην, καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ μὲν ἀποστέλλειν τῷ βασιλεῖ, προδιδόναι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην, λαμβάνειν δὲ τὴν τοῦ βασιλέως γνησίαν, ἣν δὴ καὶ Σιμωνίδα ἐκυριωνύμουσαν Ῥω μαῖοι, καὶ οὕτως αὐτῇ συνοικοῦντα, πλὴν τὸν συναφείας καὶ ρὸν ἀναμένοντα, ἐν παισὶ τετάχθαι καὶ φίλοις γνησίοις τῷ βασιλεῖ.

32. Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὴν τῆς ὀνομασίας αἰτίαν εἰπεῖν ἱστοροῦσιν. ἐλύπει τῷ βασιλεῖ παίδων θηλειῶν ἀποβολὴ 277 πρὶν καλῶς καὶ φανῆναι, καὶ τοῦτο ἐπὶ δυσὶ καὶ τρισὶ παισὶ γέγονεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ νεᾶνις αὕτη ἀπεγεννᾶτο καὶ φόβος δεινὸς ἦν καὶ περὶ αὐτῆς, τῶν τις γυναικῶν ἐμπείρων, ἅμα δὲ καὶ σεμνῶν, βουλήν εἰσάγει, πλὴν τὴν συνήθη πολλοῖς, καθ' ἣν δὴ καὶ σώζονται τὰ γεννήματα. καὶ ἡ βουλή, εἰκόνας τῶν προυχόντων ἐν ἀποστόλοις δώδεκα στήσαντας κηροῦς ἰσομήκεις τε καὶ ἰσοστάθμους καὶ ἅμ' ἡμμένους ἀν' ἐκάστην πῆξασθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ νεωστὶ γεννηθέντος ἰκετεύειν ψάλλοντας, ἐπέχοντας τὴν εὐχὴν μέχρι καὶ αὐτῆς δὴ τῆς ἐκ τοῦ πυρὸς τῶν κηρῶν δα πανήσεως, καὶ ἐφ' οὗ δὴ ὁ περιγεγόμενος τῶν ἄλλων τέως ἀφα νισθέντων ἔσθη, τούτου καὶ τοῦνομα τῇ ἀρτιγενεῖ τίθεσθαι τοῦ περιεῖναι κάκεῖνο φυλαττόμενον ἔνεκα. ὃ δὴ καὶ γέγονε τότε βασιλέως προστάξαντος, καὶ τῷ Σίμωνι ὁ κηρὸς ἐνελέλειπτο, καὶ Σιμωνίς ἡ ἀρτιγενῆς παρωνύμως ἐκλήθη, τὴν ὀνομασίαν τοῦ ἀποστόλου εἰς φυλακὴν φέρουσα.

33. Τότε τοίνυν καὶ χειμῶν ἐφειστήκει καὶ χειμῶνων ὁ μέγιστος, καὶ τῶν ἐξαισίων, καὶ ὃν ἰδεῖν πῶ καὶ γηράσκουσιν οὐδαμῶς ἐξεγένετο. τόση γὰρ χιῶν ἐπεστοίβαστο, ὡς κλεισθῆ 278 ναὶ μὲν οἰκιῶν τῶν χθαμαλῶν διεξόδους, σημείοις δὲ τισὶ καὶ κοντοῖς τοῖς μὲν στοχαζομένους τοῖς δ' ὀργάνοις χρωμένους τινὰς ὑπανοίγειν τοῖς ἐγκλεισθεῖσι τὰ δώματα, καὶ ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις μηδένα γῆν ἢ ἰδεῖν ἢ πατεῖν, ἀλλ' ἐπὶ πεπελησμένης χιόνος ὡς στερραῶς γεγνουῖας γῆς μέχρι καὶ ἐγγὺς ἔαρος τοὺς ὀδίτας διέρχεσθαι, καὶ μάταιον εἶναι τὸ ἐφ' ἵππου ὀχεῖσθαι, πλὴν τοῦ καὶ μάλλον ἐξολισθεῖν κινδυνεύειν.

ταῦτα δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἐκστρατείαν ἐκώλυεν. Μηνὸς δὲ Ληναίωνος ἐνεστηκότος ὑπὸ χιόνι ἐκσκίρωθεισῃ τῇ γῇ καὶ πάγοις στερροῖς τοῖς ἐκ ταύτης, ὡς καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀενάων ποταμῶν ἐπεχομένων τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὕδατος πῆξιν, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ γῆ συστελλομένη τῷ κρύει ἐζήμει τὰ φυέντα καὶ τὰ ἐσπαρμένα παντάπασιν ἠχραιοῦντο, ὅψε 279 παρασκευῆς ὑπὸ λύχνων ἀφάς, τῶν κεκοιμημένων κατ' ἔθος μνημονομένων ἀρχαίων, ἔξαισιν ὁ βασιλεὺς καὶ τῇ Δριπεῖα ἐφ' ἡμέραις ἀυλίζεται. καὶ ὁ μὲν τέως ἐπέιχε τὸν ἐς τὸ πρόσω δρόμον, διδοὺς μὲν δεσποίνῃ ἐνευκαιρῆσαι τὰ εἰς τὴν ἔξοδον, διδοὺς δὲ βασιλεῖ Μιχαὴλ συνάμα συζύγῳ κατὰ σχολὴν τὰ τῆς ἀπάρσεως ἐτοιμάζεσθαι, καιρὸν δὲ καὶ τοῖς ἀμφὶ τὸν δέσμιον ἀδελφὸν ὑφείεις, ἐπεὶ κάκεῖνον ἀπάγεσθαι ἔγνω, κατὰ τρόπον ὑπεξίεναι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα Ἰωάννης δὲ ὁ τηνικάδε πατριάρχης, ἐπεὶ οὐδ' ἀφανῆ ἦσαν τὰ τῷ βασιλεῖ πραττόμενα ἀλλ' ἀνάπυστα γεγονότα καὶ τῷ τυχόντι εἰκὸς ἦν κάκεῖνον μὴ ἀγνοεῖν, εἰ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ

εἶχε τὸ δῆλα γίνεσθαι ταῦτα τῷ πατριάρχῃ οὐχ ἦττον ἢ καὶ τοὺς τῆς θαλάσσης χόας, ὡς λέγεται, ἐξιὼν ὡς δῆθεν συντακτηρίου ἀποδώσων τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ περὶ τούτου κινεῖν ἐν πρώτοις ἐβούλετο. βασιλεὺς μὲν γάρ, ἐπεὶ πόλλ' ἄττα τὰ προσιστάμενα τῷ συναλλάγματι κατεφαίνετο, τό τ' ἐφ' ὀρκωμοσίαις τὸν κράλην φρικταῖς τὴν τοῦ Τερτερῆ προσλαβέσθαι, τό τε νομίμως δοκεῖν συνεζευχθαι, ἢ τ' ἀφηλικίωσις τῆς νεάνιδος, καὶ τὸ φθάσαι τὸν Σέρβον τὴν τᾶδελοφου Στεφάνου γυναικαδέλφην, εἴτ' οὖν καὶ αὐτοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ ῥῆ 280 γὸς Οὐγγρίας κόρην, κατὰ χρεῖαν τοῖς τῆς Σερβίας τόποις ἐπιστάσαν καὶ τὰ μοναχικὰ ἡμφιεσμένην πορνικῶς γνῶναι. ταῦτ' εἰς ἐν συναγόμενα αὐτάρκη τῇ πράξει προσιστασθαι κατεφαίνετο. ὁ γοῦν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἅμα μὲν τὰ πολλὰ θεραπεύων, ἅμα δέ γε καὶ λογιζόμενος ὡς εἴ τι καὶ παρασπονδοίη ὁ κράλης ἐπὶ τοῖς συγκειμένοις αὐτῷ τε καὶ Τερτερῆ, οὐδὲν ἐσεῖται μῖσος τῇ ἐκκλησίᾳ μὴ ἀνάγκην ἐχούσῃ καθ' ἱεράς τελετὰς διὰ τὴν ἀμιξίαν ἐκείνου μιμησέσθαι, διὰ ταῦτα θαρρῶν οἷς ἐλογίζετο, οὗτ' ἐκοινοῦτο τῷ πατριάρχῃ τὴν πρᾶξιν καὶ ὅλαις ὀρμαῖς ἐχώρει διαπραξόμενος τὸ συνάλλαγμα. πατριάρχης δ' αὐθις ὑβριοπαθῶν ἴσως ὑπερφρονούμενος ἐν τοιοῦτοις οἷς καὶ μᾶλλον ἔδει τῆς αὐτοῦ γνώμης, δοκῶν δέ καί τι λέγειν ἄξιον εἰς τὸ καὶ ἑαυτὸν δεικνύναι μετεῖναι τῶν τοιοῦτων οὐχ ἦττον, καίτοι γε καὶ τῶν ἐνοχῶν ἀνεῖς τὴν τοῦ κράλη μητέρα ἀξιώσασαν πρότερον ἐφ' οἷς ἐπὶ τῇ τοῦ Τερτερῆ ἐνείχετο, εὐλόγα λέγειν ἐδόκει. ὡς τοίνυν βασιλεὺς ἦδει εἰς τοῦτ' ὄντα τὸν πατριάρχην, προῆγε τοῦτον εἰς Σηλυβρίαν, αὐτὸς ἐν Δριπεῖα καὶ ἔτι παρακαθήμενος. ὡς δὲ 281 τῆς πρώτης ἐβδομάδος ἐνστάσης τῶν νηστειῶν ὁ μὲν πατριάρχης καταλαβὼν τὴν Σηλυβρίαν καὶ βασιλέα προσαπεκδεχόμενος τῷ τέως ἡσύχαζε,

(2) βασιλεὺς δὲ σχολαίως κατὰ μικρὸν προσήει, Σηλυβρίας ὀψὲ σαββάτου ἐπέβαινε. ἢ μετ' αὐτὴν μὲν καὶ ὅστε ραία (ἢ δ' ἦν ἡ τῆς ὀρθοδοξίας ἡμέρα) ἐφίσταται, καὶ τότε μετὰ μεσημβρίαν κατ' ἔθος τῆς ἱεράς τελουμένης λειτουργίας ἐπιμιγνύει τῷ πατριάρχῃ κατὰ τὸν ἐκεῖσε νεῶν τῆς μονῆς τοῦ σωτήρος, καὶ ὅσον ἦν ὀμιλεῖ. οὐκ ἦν δὲ πάντως τότε προσαναφέρειν πατριάρχην ἃ δὴ κατὰ σχολὴν τὴν πρέπουσαν κινεῖν ἠβούλετο, ὧν ἦσαν δύο τὰ μέγιστα, περὶ ὧν ἐσπουδάκει πλέον προσαναφέρειν, ἐν μὲν περὶ τοῦ Ταρχανειώτου Ἰωάννου (ἔτι γάρ, ὡς ἐπέμφθη, τῶν τῆς ἀνατολῆς μερῶν ἡγεμόνευεν) ὡς οὐ δίκαιον ὄν ἄλλως οὐδ' εὐλόγον ἄνδρα τῆς ἐκκλησίας ἀποσχιζόμενον, καὶ πολλὰ σὺν ἄλλοις καὶ αὐτοῦ πατριάρχου λιπαρῶς ἐφ' ὕβρεσι καθαπτόμενον, ἐν ἀξίαις εἶναι μεγίσταις ἡγεμονίας καὶ ἀνέδην κατεπαίρεσθαι τῶν πολλῶν, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκεῖσε ἀρχιερέων, ὡς ἔλεγε, δεῦτερον δὲ τὸ περὶ τοῦ συναλλάγματος· εἶναι γὰρ αὐτῷ πόλλ' ἄττα τὰ προσιστάμενα, ἃ δὴ καὶ χρῆναι σκέψει διδόναι καὶ οὕτω τὸ φανερὸν ἀσφαλὲς ὑπ' αἰδοῖ τῶν νόμων καὶ διαπράττεσθαι. τούτων ὄντων τῷ πατριάρχῃ διὰ σκοποῦ, ἐπεὶ τὰ τῆς ἱεράς τελετῆς τέλος 282 εἶχε καὶ ἤδη ἀπαίρειν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἠτοιμάζετο, ἅμα τε ὀλίγ' ἄττα τῷ πατριάρχῃ περὶ τῶν ὠμίλησε, καὶ ἅμα ὡσπερ ὑποτεμνόμενος τοὺς λόγους ἐκείνῳ εὐλογίαν ἐζήτει καὶ συνετάττετο. ὁ δὲ τῷ καιρῷ συγκλασθεὶς τὸ νυμφίον ἐζήτει βλέπειν καὶ εὐλογεῖν· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς εἶναι ἄρτι πρώτως μετὰ τὴν ἡλικιωτὴν σχεδὸν μετὰ τὰ βᾶσιν, καὶ οὐ πολλῶν τινὶ χρόνῳ μετὰ τὰ ἀμφιδρόμια, μὴ τὸν πατριάρχην βλέπειν καὶ εὐλογεῖν. ἠβούλετο δὲ οἱ τὸ δράμα λόγους ἐντεῦθεν ἀνακινηθῆναι τῶν τελουμένων, ἐφ' ᾧ καὶ λαλῆσαι βασιλέως ἐπισχόντος. ὡς γοῦν φανεῖσαν ἠλόγει καὶ ἀμηγέπη τῶν λόγων ἤπτετο, δόξαν ἀναχωρεῖν βασιλεῖ διὰ τὸν καιρὸν, θεραπείας ἧς ἠπειγεν ὁ καιρὸς ἀξιῶν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις τὸν πατριάρχην, τὴν προκειμένην βαδίζειν ἠπειγέτο. ἐκεῖνος δὲ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν προσδοκωμένων ἀποκρουσθεὶς ἀλύειν ἤρξατο, καὶ μὴ ὑποστρέφειν ἠπεῖλει καὶ δι' Ἰωάννην οὕτως ἡγεμονεῦοντα καὶ διὰ τὰ παρόντα. ὡς γὰρ καὶ περὶ τούτων κινῶν τὰς θεραπείας ἤκουεν ἀπαντώσας, οὐδὲν πλέον ἢ προσαλήσας ὅτι συντέμνοντος τοῦ καιροῦ τῶν

καθηκουσῶν ὀμιλιῶν οὐκ εἶχε τυγχά νειν (οὐκ οἶδ' εἰ καὶ βασιλεὺς οὕτως ἐξεπίτηδες ἔπραττε, μὴ θύ 283 ραν παρρησίας ὑπανοιγνὺς τῷ θέλοντι ἐντυγχάνειν, ἐπεὶ καὶ οὐκ ἦν μεταγινώσκειν αὐτόν), ἀψάμενοι τῆς ὁδοῦ, βασιλέα μὲν καὶ οὕτως ἐξαποστέλλει μετ' εὐλογίας, αὐτὸς δ' ἐκεῖ καταμένειν ἕως οὗ βασιλεὺς ὑποστρέψειεν ἐκεκρίκει, ἀλγεινῶς μὲν ἀναύδως δ' ὁ μὴ διαφέρων τὸ ἄλγος, εἰ καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς ἅμα Θεσσαλο νίκης ἐπέβη, τῶν ἀγίων ἐγγιζουσῶν ἡμερῶν τοῦ Πάσχα, προ φάσει τοῦ τῶν ἀγίων ἐκείνον μεταλήψεσθαι δῶρων, εἰ πατριάρχης ἐφίει, πέμπων εἰς Σηλυβρίαν καὶ τὰ τοῦ ξενῶνος συνήθη νομίσματα προσφιλοτιμούμενος, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς μὲν κρυφῆδὸν ἀεὶ ποτ' ἐδίδου, τῷ πατριάρχῃ δὲ τὸ τέλος εἰς χιλιοστὺν κατ' ἔτος ποσούμενον ἀπεγράφετο. τότε τοίνυν καὶ ταῦτ' ἀποστέλλων λόγοις ὠμάλιζε καὶ τοῖς καθήκουσιν ἠγαλλεν. ἐκεῖνος δὲ καὶ αὐθις ἐν Σηλυβρία προσμένων οὐ πρότερον ἐκείθεν μετέβαινεν, ἢ δεινῶς ὀφθαλμίων, κατὰ χρεῖαν τῶν ἰατρουσόντων ἐκείθεν ἀπάρας, πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Κοσμιδίου μηνὸς Μαιμακτηριῶνος μετωκίζετο. πλὴν Ἀνθεστηριῶνος εἰσπλευσάντων ἑπτὰ μακρῶν νεῶν κατὰ πραγματείαν, καὶ λόγου διαδοθέντος ὡς καὶ στόλος νηῶν κατὰ μάχην προσαναβαίνει, δεισας ἐντεῦθεν τὴν Κωνσταν 284 τίνου εἰσέρχεται, καὶ τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονὴν κατοικεῖ, 284 ὅπου καὶ ἐπὶ καιρῷ μὲν μετρίῳ ἠπράκτει, εἶτα δ' ἀξιωθεὶς παρά τε τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἀρχιερέων τὰς θύρας ἀνοίγνυσι τοῖς προσόδους παρ' ἐκείνον ποιεῖν βουλομένοις κατὰ τε κρίσιν καὶ οἰانوῦν ἑτέραν ἀναδοχὴν πατριάρχῃ πρέπουσαν.

3. Ὁ βασιλεὺς δ' ἐν Θεσσαλονίκη καθήμενος, τότε πρῶ τως ἰδὼν ἐκείνην, ἔπεμπε μὲν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτανεψίαν τὴν Ἄνναν, αὐτῆς γε προσλιπαρούσης καὶ κινούσης τὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως εὐμένειαν, ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς σεβαστοκράτορας (ἔτι γὰρ ἐν τοῖς ζώσιν ἦσαν) προσαπαιτῶν Δημητριάδα, ἣν φθάσας ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ κατέχων ἀνωκοδόμει καὶ βασιλεῖ καθίστα ὑπήκοον. ἥς καὶ πρότερον βασιλεὺς καθυφίει διὰ τὸ τῆς Θεοφανοῦς πρὸς θάτερον τῶν ἀδελφῶν κῆδος. ἐκείνου δὲ κωλυθέντος θανάτῳ τῆς νύμφης κατὰ τὴν Θεσσαλονικὴν, ἀπὴ τει τότε πέμπων τὸ ἑαυτοῦ δίκαιον· Δημητριάδα γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ἑαυτοῦ εἶναι, καὶ τότε δικαίως προσαπαιτεῖν. ταῦτα τοῦ βασιλέως διαπρεσβευομένου ἐκείνοι πρὸς τριβὰς ἐχώρουν τὰ συνήθη ποιοῦντες, ὑπὸ δέος μὲν ὄντες, ὅτι βασιλεὺς ἐγγὺς ἐφεί στήκει, ὅμως δὲ τοῦ συνήθους ἀλωπεκισμοῦ οὐδὲ τότε πάμπαν ἐπελάθοντο. ταῦτα δ' ἄρα ἐξαγῶνια ἦσαν τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴδ' αὐτῶν ἐξεληλάκει χάριν πρὸς δύσιν. προυργοῦ δ' ἦν τὸ 285 τοῦ Σέρβου, καὶ πέμπων ἀνελάμβανέ τε τὰς κοινὰς συνθεσίας, καὶ κατηνάγκαζεν ἐγχειρίζειν μὲν Ῥωμαίους καὶ Κοτανίτζην καὶ τὴν τέως εἰς γαμετὴν οὔσαν, ἀντιλαμβάνειν δ' εἰς γυναῖκα νόμιμον τὸν τοῦ βασιλέως θυγάτριον.

(4) ἀλλ' ἐκεῖνος δεδιὼς ἴσως μὴ πως παραλογισθεῖ τὰς ὁμολογίας, καὶ δῶ μὲν οὐκ ἀντιλάβῃ δέ, ἢ καὶ αὐτὸς ἐμπέσοι γε εἰς ἀρκύστατα, ὑπὸ πιστοῖς ὁμήροις ἐζήτει τὰς πράξεις γίνεσθαι· οὕτω γὰρ καὶ ραδίως ποιεῖν τὰ συγκείμενα, εἰ αὐτὸς ἀξίως προσλήψαιτο τοὺς ὁμήρους, ὑφ' οἷς συνισχημένοις ἐτοίμως καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ. ἐνὸς γὰρ τοῦ τὴν παῖδα τοῦ βασιλέως γυναῖκα σχεῖν τὰ πάντα προῖετο· εἰ δ' ἀστοχοίη τούτου ἕκ τινος ἀπάτης, ὡς ὑφωρᾶτο, ἐπὶ κεφαλαίῳ ζημιοῦσθαι δικαίως ᾤετο. ὅθεν καὶ ὡς εἶχε κατησφαλίζετο, καὶ λαμβάνειν ὁμήρους διὰ τοὺς αὐτοῦ, ἀντιδιδόναι δ' ὁμήρους διὰ τὴν τοῦ βασιλέως παῖδα ἠξίου τε καὶ ἀντηξιοῦτο, βασιλέως ἐπὶ τοῖς νεύσαντος. πέμπονται τοίνυν ἐκατέρωθεν ὁμηροὶ, καὶ κατὰ μέσον τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἀνταλλάττονται, τοῦ Σέρβου δόντος μὲν καὶ Κοτανίτζην καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἀντιλαβόντος δὲ τὴν τοῦ βασιλέως παῖδα, μεθ' ὅτι πλείστης τῆς σπατάλης τε καὶ δορυφορίας πεμφθεῖσαν. καὶ δὴ καὶ παρὰ τοῦ Ἀχριδῶν Μακαρίου τελεσθεισῶν τῶν συνήθων ἱερολογιῶν τὰς τιμὰς προσηκούσας ἐδέχετο, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ κράλης μεῖζον ἢ κατὰ 286 σύζυγον τὴν τοῦ βασιλέως καθυπεδέχετο. οὐ γὰρ ὡς εἶχεν ἔφιππος ἠνείχετο ὑποδέχεσθαι, ἀλλ' ὑποπτώσεως σχήματι, αἰδοῖ τῷ

πρὸς βασιλέα, ἀποβὰς τοῦ ἵππου προσερχομένην, ὡς δεσπὸ συνον δῆθεν καὶ οὐχ ὡς σύζυγον, φιλοφρονούμενος ὑπεδέχετο.

(5) τότε καὶ βασιλεὺς κατὰ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην, ἐκεῖνον μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευεν καὶ δώροις καὶ τιμαῖς ἐφ' ἡμέραις ἤγαλλε, καὶ τοὺς αὐτοῦ μεγιστᾶνας βασιλικῶς ἐδωρεῖτο τοῖς μεῖ ζοσιν. εἶτ' αὐθις καὶ ἀποπέμπει πολυταλάντους ἐκχέας τὰς δόσεις, παρακεκινημένου τᾶδελφοῦ Στεφάνου (ὑπενόει γὰρ καὶ κείνος ἤδη τὴν ἰδίαν παρακινδύνευσιν ὡς αὐτίκα τᾶδελφοῦ μεῖζον ἢ πρότερον κατὰ τὸ εἶκὸς φρονήσαντος, καὶ διὰ τοῦτο ἔσπευδε προκαθιστᾶν ὡς εἶχε τὰ καθ' ἑαυτὸν) πέμπων συμμαχικὸν βασιλεύς, ὡς οἶόν τ' ἦν, ὑπέθραυε τὰς ὀρμὰς τῷ Στεφάνῳ.

6. Τότε καὶ Βενετικοὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν πρὸς βασιλέα διεπρεσβεύοντο, καὶ τὴν μετὰ Ῥωμαίων εἰρήνην ἐζήτουν ἀνα νεοῦν. ἤθελε μέντοι καὶ βασιλεὺς αὐτοὺς δέχεσθαι, ἀλλ' ὅμως μεταξὺ ἀμφοῖν βουλομένοι προσίσταντο τὰ ἐνεχῦρα ἅπερ φθᾶσας βασιλεὺς ἐκ Βενετικῶν τῆς πυρπολήσεως ἔνεκα προσαφῆρει, ἃ ἐκεῖνοι μὲν ἀπήτουν καὶ οὕτως ἠθέλον δέχεσθαι, βασιλεὺς δὲ περιεώρα καὶ ὡς δικαίων τῶν ἀφαιρεθέντων ἀντείχετο. Βενετι 287 κοῖς δ' ἦν ὀρεγομένοις τῆς μετὰ βασιλέως εἰρήνης καὶ πλεῖστον ἀφεῖναι τῶν ἐνεχῦρων, εἰ βασιλεὺς καὶ οὕτως σπένδεσθαι κατανεύοι. ἤδη δὲ καὶ βασιλεὺς ἀγαθοθελῶς ὑπεκλίνετο κἂν ἐκεῖσε, καὶ τὴν εἰρήνην οὕτω καθίστων, εἰ μῆγε βουλή τινων τῶν ἀμφ' αὐτὸν μεσολαβήσασα (καὶ γὰρ τὸ κακῶς ἔχειν ξυμπεσεῖν τῶν πραγμάτων ἐκείνοις ὑπέτεινε τούτοις ἐλπίδα μεῖζω τοῦ καὶ οὕτω μηδὲν λαβόντας τῶν ἐνεχῦρων τὰς σπονδὰς ἀγαπᾶν) τὴν τῆς εἰρήνης πρόβασιν διεκώλυε. καὶ οἱ μὲν ἐντεῦθεν μὴ οὕτω καταδεξάμενοι ποιεῖν τὰς σπονδὰς ἄπρακτοι καθυπέστρεφον.

7. Βασιλεὺς δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου Χοῦμνον θέλων ἀγάλλειν ὡς πιστὸν ὑπῆρέτην καὶ ἐφ' οἷς ὑπούργει τὸν δοκιμὸν τατόν, ἄλλως τε καὶ πολυταλάντους τὰς προίκας τῇ θυγατρὶ ἐτοιμάσαντα, τῷ κατὰ Λαζοὺς παιδί Ἀλεξίῳ, οὗ δὴ καὶ ἀδελφιδοῦ γε ὄντος ἀπὸ πατρῶων διαθηκῶν ἐπετρόπευεν, ἔτ' οὔσης ἐν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρός, ξυναρμόζειν ἠθέλε τὴν τοῦ Χοῦμνου· συμφέρειν γὰρ ὦετο οὐχ ἦττον ἐκείνῳ ἢ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν, ἐθεράπευε δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον τῷ ἀπὸ τοῦ γένους κήδει τιμῶν ὡς καὶ αὐτὸν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξεταζόμενον. ἐς τόσον δ' ἐφήμοττε τὴν βουλήν τῇ πράξει, ὥστε καὶ αὐτόθεν δε 288 σποτικοῖς παρασήμοις τὴν κόρην ἐκόσμη καὶ νύμφην ὠνόμαζε. προσαπεδέχετο δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἀκούσασα τὸ συνάλλαγμα, καὶ τῇ βασιλικῇ ψήφῳ συγκάταινος ἦν, καὶ τοὺς γάμους ἐλθοῦσα ἐτοιμάζειν ἠθέλε τῷ παιδί. ἀλλ' ἐκεῖνος ἢ πειθόμενος καὶ τοὺς γάμους ἀπαξιῶν, ἢ μὴν καὶ ἄλλως ἐπελθὸν αὐτῷ, φθάσας ἐκ τινος τῶν ἐπ' ἐξουσίας Ἰβήρων τὴν συνοικήσουσαν ἄγεται. ὃ δὴ καὶ μαθὼν βασιλεὺς πολὺς ἦν τοὺς νόμους προτείνων καὶ τὸ τῆς ἐπιτροπείας δίκαιον προβαλλόμενος· ὡς γὰρ πατὴρ ἐπ' ἐκείνῳ τάξιν ἐπέχων, ἅμα μὲν καὶ τῶν διαθηκῶν ἅμα δὲ καὶ τοῦ σὺν τῇ βασιλείᾳ ἀπὸ τοῦ γένους δικαίου χάριν, ἠβούλετο διστάσαι τὴν συζυγίαν. οὐ μὴν δὲ καὶ δεσποτικῶς ἐξ ἐπιτάγματος ἄλλως ἠθέλε πράττειν, ἀλλ' οὐχ ἦττον καὶ γνώμη καὶ ψήφῳ τῆς ἐκκλησίας. ὅθεν καὶ πέμπων πρὸς τε πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν σύνοδον, τὸ ἅμα μὲν βασιλέως καὶ πατὴρ ἅμα δὲ καὶ ἐπιτρόπου ἐπὶ τῷ νέῳ προτείνων δίκαιον, ἄκυρον ἀπὸ νόμων ἐπεῖρα δεῖ κνύειν τὸ συνοικέσιον, καὶ διαλύειν ἡξίου ὡς παρὰ βουλήν τὴν αὐτοῦ συνεστῶς. τῶν γοῦν λόγων συνοδικῶς κινουμένων, τινὲς μὲν τῶν ἀρχιερέων νόμων ἀκριβείας ἠμμένοι δῆθεν τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει ἔγνωσαν ἐνδιδόναι, ὃ δὲ γε πατριάρχης καὶ μετ' 289 αὐτοῦ οἱ πλείους ἀπρίξ ἀντέτεινον· καὶ γὰρ καὶ κατὰ γαστρὸς ἔχειν τὴν ἐξ Ἰβήρων ἐξ Ἀλεξίου, ὡς ἤκουον, κατηγγέλλετο. ἢ μέντοι γε μήτηρ ἐκείνου ἐπανακάμπτειν ὀρεγομένη ἐλπίδας τοῖς τοῦ κανικλείου ὑπέτεινε, ὡς ἤκουσα καταπράζεται μαλλον τὴν λύσιν τοῦ συναλλάγματος ἢ μηνύουσα· αὐτῷ γὰρ προσώπῳ καὶ μὴ γραφαῖς ἔχει ἀναπεῖθαι τὸν παῖδα, καὶ οὕτω

ποιεῖν τῷ βασιλεὶ πειθήνιον ὡς οὐκ ἄλλως ἐνὸν ἀπειθεῖν. τῷ τοι καὶ βασιλεὺς ἀφέντος πλὴν χρησαμένη πρὸς τὰ κεῖ γίνεται. ὅπως οὖν ἐπανήκουσα πρὸς τὰ ὑπεσχημένα διετέθη, εἶδειεν ἂν οἱ ἐκεῖσε· τὸ δὲ πρᾶγμα ἔδειξε τὴν ἐπὶ τῷ λύειν ἰούσαν τὰναντία προαιρουμένην, εἰ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀπειθείας ἐπὶ τῷ παιδί τεθείτο. ἄπε γνωκῶς οὖν ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐδ' ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀναμφίβολος ἢ τοῦ γάμου λύσις τὸ σύνολον ἐλογίζετο, τὴν μὲν κόρην καθάπαξ εἰς δεσποτείαν τιμήσας εἰς τοῦτ' ἐτήρει καὶ αὐθις, ἐλπίδας δ' ἐδίδου συζευγνύειν ταύτην δεσπότην γε ὄντι τῷ υἱῷ Ἰωάννη· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ εἰς προῖκα πολὺ ἦν καὶ οὐ πόρρω πάνυ τοῦ πρέπειν καὶ βασιλέων υἱοὺς ἐπάγεσθαι. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἐν πολλοῖς ἐδήλου τὴν τοῦ κανικλείου προσησόμενος ἐφ' υἱεὶ νύμφην, ἢ δὲ γε μήτηρ καὶ δέσποινα ἐκ μεγάλου 290 τοῦ φρονήματος ἀπεπροσποιεῖτο καὶ ἀνεβάλλετο, οὐδ' ἴκταρ ἄξιον κρίνουσα τὸ συνάλλαγμα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ βασιλεὶ πολλή τις ἦν ἡ ἐχεμυθία περὶ τῶν τοιούτων, καὶ πού τις καὶ εὐμεθόδως πολλάκις παρεγύμνου τὸ βούλημα, τὸ μέντοι γε πρὸς τὴν πριγίπισσαν Ἀχαΐας ἤδη κεχηρωμένην ἀνδρὸς κῆδος ἀξιώτερον ἔκρινε, καὶ παρὰ μόνον τὸ τῆς γυναικὸς ἕζωρον, αὐτοῦ γε νεανίσκου ὄντος καὶ τὸν ἔφηβον παραλλάττοντος, ἤδη ἤθελε συναλλάττειν.

8. Τέως δ' ἐπεὶ καὶ ὑποστροφῆς ἔδει τούτοις τὰ περὶ τὸν κράλην διευθετήσασιν καὶ τὰ δυτικά ὡς οἷόν τε καταστήσασιν, ἐπαγόμενοι μὲν καὶ τὴν τοῦ Τερτερῆ, ἐπαγόμενοι δὲ καὶ τὸν Κοτανίτζην ἐν τηρήσει προσηκούσαις, ἕξω πού τῆς πόλεως κατεσκήνουν. καὶ ἡ κυρία τῆς ὑπαντιῆς ἐνειστήκει· ἢ δ' ἦν ἡ μηὶς Μουνυχιῶνος εἰκοστή δευτέρα. ἢ μὲν πόλις πᾶσα καθάπερ τι ρεῦμα ποτάμιον ἀπὸ διαφόρων πηγῶν τῶν ἰδίων οἰκιῶν εἰς ἐν συνελθοῦσα ἕξω πυλῶν τῶν τοῦ Χαρσίου ἐχέετο, καὶ φιλοτιμῶς πρὸς τὴν τῶν βασιλέων ὑποδοχὴν ἠὲ τρεπίζετο, ἐν δυσὶ χρόνοις ἐγγὺς ἐκδημούντων ἤδη. καὶ ὁ δῆμος ἅπας διημερεύσας ἐπὶ πολὺ, ὅσος τε Ῥωμαϊκὸς καὶ ὅσος ἄλλος ἐξ ἄλλων γενῶν τε 291 καὶ γλωσσῶν, καὶ μᾶλλον Ἰταλικὸς, σὺν τῷ περιφανεῖ μέρει τῆς πόλεως καὶ κλήρω παντὶ καὶ ἀρχιερεῦσι, μετέωρος ἴστατο ὅσον οὐπὼ τοὺς βασιλεῖς φιλοτίμως ὑποδεξόμενος. συμβὰν δέ τι τότε, οὐκ οἶδ' εἰ καὶ ἄλλο πρὸς τούτω (τὸ δ' ἦν ὅτι πλήθους ὄντος ἀπείρου συμποδισθεῖς τις ἐμπίπτει τῇ τάφρῳ καὶ ἐν χρῶ τοῦ κινδύνου γίνεται), ἀκουσθὲν τοιγαροῦν τοῦτο, οἶμαι, ἢ καὶ ἄλλως συμβὰν βασιλέα πείθει ἐξαπιναιῶς ἀποπέμψαι ἐκ μη νυμάτων τὸν λαὸν ἅπαντα, δεξάμενον μὲν τὴν αὐτῶν φιλοφροσύνην ἤδη καὶ εὖνοϊαν, πλὴν διασκεδασθέντων τῶν ὄλων ἤθελεν εἰσελαύνειν. οὐδὲ γὰρ καὶ γεγονότος, ὡς καὶ ἐπὶ ταῖς πύλαις δυσχερῶς διεκπαίειν τὸ ἀπειρον πλῆθος ἐκεῖνο, ὁπρὲς τῆς ἡμέρας οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτοῦ τὴν πόλιν εἰσίασιν. Ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ κεῖ τῷ βασιλεὶ κατὰ νοῦν προκεχωρήκει, καὶ μόνον τὸ τοῦ πατριάρχου διὰ φροντίδος ἦν, ὑπὸ γωνία καθήμενος τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῆ, διὰ ταῦτα πέμπων πολλάκις ἠξίου μικροψυχίας πάσης ἀφέμενον ἀπαίρειν ἐκεῖθεν καὶ πρὸς τὸ πατριαρχεῖον μετασκηνοῦν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθεν ἀξίων πολλάκις. ἐδίδοτο δὲ τις καὶ ἔννοια τοῦ ἀλύειν χάριν τῶν γεγοθέντων 292 νότων, πλὴν οὐ γυμνῶν καὶ μόνων ἐκεῖνων, ἀλλὰ καὶ τιν' ἄλλα συμπλέκοντος, ἐφ' οἷς προσελθεῖν μὲν βασιλέα ἠξίου, προσελθεῖν δὲ καὶ τινος τῶν τοῦ κλήρου, καὶ ἀρχιερέων ὅποσοι καὶ δόξειαν ἀποχρώντως ἔχειν, καὶ λόγους κινηθῆναι, καὶ οὕτω πως θεραπευθέντα τὸν πατριάρχην, εἰ ἐγγωροῖη, τὴν οἰκείαν διακονίαν ἀναλαμβάνειν, ὡς ἔλεγεν, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ παραιτεῖσθαι καὶ καθ' ἡσυχίαν τὸ λοιπὸν διαφέρειν τοῦ βίου.

(9) πρώτη γοῦν Ἀθηναίωνος ὁπρὲς τῆς νυκτὸς γίνεται τοῦτο· διὰ σπουδῆς γὰρ ἦν βασιλεὶ τῆς μεγίστης ἐπὶ τῷ μὴ τηνικάδε παραιτεῖσθαι τὸν πατριάρχην, καὶ πολλοῖς δόξαι ὡς οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ κατὰ τὸν κράλην συναλλάγματος παρητήσατο, κἀντεῦθεν σκάνδαλον συμβῆναι γενέσθαι τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασι. διὰ τοῦτο καὶ δυοῖν μεταξύ, τῆς τε πρὸς τοῦτον θωπείας καὶ τῆς δοκούσης αὐτῷ δικαιολογίας,

έναποληφθεις συνετῶς ὑπήγετο πρὸς ὅ τι καὶ δόξοι πατριάρχῃ. παραγίνεται τοιγαροῦν βασιλεύς, καὶ τοῖς περὶ τὸν πατριάρχῃν συγγίνεται· ἡμεν δὲ καὶ ἡμεῖς σὺν ἄλλοις ἐκεῖ. τότε καθίσαντος μὲν βασιλέως, συνεδριασάντων δὲ καὶ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν, ἐκίνει πατριάρχῃς πρὸς 293 βασιλέα τὰ δοκοῦντά οἱ πρὸς παραλύπησιν, δι' ἃ καὶ ἐγγωνιά ζειν ἐθέλει καὶ παραιτεῖσθαι καὶ ἐκκλησίας προεδρίαν καὶ ἱερῶ σὺνην αὐτήν, εἰ πλέον συναναγκάζοιτο. καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ τοῦ κράλη προετίθει, καὶ τὰ δοκοῦντά οἱ προσίστασθαι ἀνετάττετο, ὅτι δηλαδὴ συνεστῶς κατὰ νόμους γάμος διαλυθεῖ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἐκεῖνος, ἠθετηκῶς τὴν ἰδίαν, νηπίαν οὗσαν ἀγάγοιτο· καὶ ὅτι χρυσολογεῖται τε καὶ ἀργυρολογεῖται τὸ πᾶν, τετιμιουλκημένου μὲν τοῦ χρειώδους ἄλατος τετιμιουλκημένου δὲ καὶ σιδήρου, συχνῶν δὲ καὶ συνδοσιῶν γινομένων, καὶ τρίτον ὡς καταφρονεῖται αὐτὸς ἀναφοράς πολλάκις ὑπὲρ τοῦ δοκοῦντος δικαίου ποιούμενος. ἐντεῦθεν δὲ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπὲρ τούτων ἀπολογία καταστάς ἐπὶ μὲν τῷ τοῦ κράλη συναλλάγματι οὐκ ὄρεξιν ἰδίαν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἑαυτῷ ὄνησιν ἠτιάτο· πολλῶ γὰρ ἦκιστα τοῦτο, ὅσω καὶ προσζημιωθείη αὐτὸς τὰ μεγάλα, κόριον ὃ ἐκ ψυχῆς ἔστεργε καὶ ᾧ προσετέθηκε καὶ αὐτὸς καὶ μήτηρ καὶ γάμους ἐτοιμάζειν ἐγκαίρους τοὺς ἐκ ῥηγῶν ᾤετο, ἐξ ἀγκαλῶν οἰκείων ἀναρπασθὲν βαρβάρῳ τε καὶ τὰ πάντα ἀστόργῳ καὶ μηδὲν σεμνὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔχοντι καταπροϊέμενος. ἀλλ' ἀνδρῶν καὶ χωρῶν καὶ πραγμάτων προσηκόντων τῇ βασιλείᾳ, τῶν μὲν ἀπαγομένων ἀθλίως, τῶν δ' ἐρημουμένων ἐσχάτως, 294 τῶν δὲ σκυλευομένων ἀναποδότως, καὶ αἰχμαλωσίας τοσαύτης τε καὶ τοιαύτης χάριν ταῦτα πράττοι καὶ παρὰ γνώμην καὶ παρὰ θέλησιν· πολλὰ γὰρ καὶ εἰρήνην ἀνύτειν ὅσα σίδηρος οὐκ ἰσχύει, καὶ σπονδὰς καταπράττειν, καὶ μόλις τὰς ἐκ τῶν γάμων συντακτικωτάτας οὔσας καὶ ἀσφαλεῖς, ὅσα μὴ μάχαι καὶ πόλεμος οὐ μὲνουν κατεπράξαντο. οὐ μὴν δ' αὖθις καὶ νόμων ἐς ἅπαν ἐκ τός, ὡς αὐτὸν οἶεσθαι, πράττειν. δηλὸν γὰρ εἶναι καὶ κανόσι καὶ νόμοις προσεταγμένον, μὴ ἂν ἐκχωρεῖσθαι τὸν νόμιμον ἀγαγόμενον ταύτην μὲν ἀφεῖναι παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν εὐλόγον, συμπλέκεσθαι δ' ἄλλῃ· εἰ δέ τις τολμῶη, αἰτίαν μὲν μοιχείας ἀποῖσθαι τὸν τολμῶντα, τὴν δὲ συνοίκησιν εἶναι παράνομον, ὥστε τῆς πρώτης ἠθετημένης καὶ ζώσης, ὅπως τὸν τεῦθεν ἠγάγετο, μὴ ἐγκεκριμένας τοῖς νόμοις μηδ' ἐν γυναιξὶ νομίμοις τάττεσθαι. "ἢ οὐ ταῦθ' οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν ἔχει;" φησὶν ὁ κρατῶν. "πυν θάνου τοιγαροῦν τῶν εἰδόντων, καὶ πιστῶς μάνθανε ὡς οὐκ ἄλλως ἡμῖν ἐγένετο καταδέξασθαι τὸ συνάλλαγμα, εἰ μὴ καὶ ὄρκους τοὺς πρέσβεις προσαπητήσαμεν βεβαιοῦν, ἢ μὴν καὶ ἔτι περιεῖναι τὴν νόμιμον ὅτε τῇ τοῦ Τερτερῆ συνεπλέκετο, καὶ ἄρτι 295 μὴ ζῆν ὅθ' ἡμεῖς εἰς γαμβρὸν ἐτάττομεν, ὡς ἐντεῦθεν τὴν μὲν συμβαίνειν εἶναι παράνομον, τὴν δ' ἡμετέραν, εἰ καὶ νηπίαν, ἀλλ' οὐκ ἔννομον. καινοτομεῖσθαι δὲ καὶ χρόνον, ὡς οἴδατε, ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς κήδεσι, φέρουσι καὶ τι συνοῖσον πάντως διὰ τὴν ἐκ τῆς εἰρήνης κατάστασιν. τέως δὲ καὶ οὕτως ἐχόντων ἡμῶν τῆς ἀπολογίας ἡμῖν μὲν καὶ ταῦτα καὶ πλείω πράττειν ἀνάγκη πρὸς τὸ συμφέρον κοινόν, εἰ καὶ λυπήρ' ἄττα ξυμπίπτοιεν, ὡς ἀλγεινὸν καὶ τότε διαφερόντως· ὑμῖν δὲ προκεισθῶ καὶ αὖθις εἰς σκέψιν, καὶ ὃ δόξειεν ἂν μόνον μετ' εὐλόγου τοῦ αἰτιάματος, συγχωρῶ γίνεσθαι. βασιλεῖ γὰρ εἶναι ἢ πατέρας ἐτέρους τῶν νόμων ἢ παῖδας ἄλλους Ῥωμαίων ἀπάντων οὐκ οἶμαι." ταῦτ' ἔλεγε βασιλεύς, καὶ ἐδόκει πιθανά τε λέγων, καὶ τὰς γνώμας τῶν πολλῶν ἔπειθε. δεύτερον τὰ περὶ τοῦ ἄλατος καὶ σιδήρου καὶ χρυσολογιῶν ἐτέρων ἀπελογοῖτο, τὴν χρεῖαν προβαλλόμενος καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀνάγκην, ὡς οὐδὲν τῶν δεόντων ἀνευ χρημάτων πεφυκὸς ὄν γίνεσθαι. μηδὲ γὰρ αὐτὸς 296 χρυσὸν ἀγαπᾶν μηδ' ἄργυρον τὸ παράπαν, εἰ μὴ βοηθοῖεν χρεῖαις ταῖς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων. παρ' ἣν αἰτίαν ἐκλελοιπότες χρημάτων καὶ ῥόγας συνήθως διδομένας παρακατέχεσθαι, καὶ προσεξ ευρίσκειν ἀνάγκη πόρους εἰς συλλογὴν, ἵνα γοῦν καὶ κινούμεθα ἔλεγεν. ἐπῆγε δὲ καὶ βασιλεῖς ἀρχαίους, καὶ

μαλλον τον Ἰωάν νην, όπόσην τήν ύπέρ τών χρημάτων εἶχε σπουδήν, ώς έγκλη θέν παρά των ότι χρήματα εἰσκομίσαντες ούκ έξαπιναίως παρά τών έν τῷ κοινῷ ταμιείῳ έχόντων τήν ένοχήν προσδεχθεῖεν, όρ γήν προστριβήναι τοῖς μή παρευθός δεξαμένοις τόσην, ώστε και ένός εἰς Λαζούς φυγόντος θατέρῳ πληγάς έκ προστάξεως έντει νάντων συμβήναι τῷ τότε ήμερῶν όλίγων τεθνάναι. παρήγε δέ και μάρτυρα τών λεγομένων τον τότε λογαριαστήν τής αύλῆς Ἄγγελον. οὔ και παρευθός επί τούτῳ οἰκοθεν εἰσκληθέντος, τὸ μέν εἰσελθεῖν και αύτὸν εἰπεῖν ούκ ένεχώρει γίνεσθαι· όφφι κίω γάρ τετιμημένον τών άλλων καθημένων εκείνον ἴστασθαι ούκ έδικαίου ό βασιλεύς, καθέζεσθαι δέ páλιν εἰσιόντα παρακαίριον έδοξε. διό δῆ και γε τῷ συγγραφεί τών τοιούτων, και δευτέρῳ 297 τών έκ του κλήρου και αύτῷ τιμίω, παρά βασιλέως ώριστο έξελθόντας έρωτάν και πυνθάνεσθαι τούτου περι ὧν ό βασιλεύς έλεγε. και γέγονε ταῦτα, και έμαρτυρεῖτο τὸ λεγόμενον áλη θές, πλέον εἰπόντος εκείνου και τον τών ήμερῶν áριθμόν και γε τήν του θανάτου νόσον τῷ τελευτήσαντι· τέσσαρας γάρ ήμέρας και αίμόρροϊαν έπισυμβάσαν τῷ αίκισμῷ τήν του θανάτου αίτίαν προσεμαρτύρει. ήκε δ' ό λόγος και τών περι τών αναφορῶν, και μεθ' ότι πλείστα δῆ τὰ λεχθέντα, έφ' οἷς ό βασιλεύων έδεί κνυ τὸ πρὸς τον πατριάρχην συγκεχωρηκός έφ' άπασι σχεδόν ή τοῖς πλείστοις, διήρει τὰ προσαναφερόμενα, και άλλα μέν έτί θει τὰ κατ' ανάγκην προκείμενα, á μηδ' εἶναι δίκαιον παροραῖ σθαι δια τήν κατὰ τὸ δίκαιον δυσωπίαν, άλλα δέ γε τὰ κατὰ χά ριν προτεινόμενα εἷς γε λύσιν, έφ' οἷς και ύπακούοντος μέν χάριν εἶναι οἱ, μή κατανεύοντος δέ μή δοκεῖν δικαίως λυπεῖν τον άπο τυγχάνοντα. συνάπτειν δέ ταῦτα πατριάρχην, και έν ήγεῖσθαι τὰ τρόπον όρισμάτων Μυσῶν και Λυδῶν διιστάμενα, και δια τουτο λυπεῖσθαι εἰ έν τισιν άσυγκάταινος εἶη ό βασιλεύς, ούκ έχειν τὸ εύλογον ισχυρίζετο. τέως δέ και καθυπόσχεσιν έπενέγ κας ώς εύμενῶς έντεῦθεν και άκούοιτο και συμπράξειε, διαλύειν τε 298 τήν λύπην ήξίου και μικροψυχίας πάσης άπαλλαγέντα τής τι μής έχεσθαι. ταῦτ' οὔν εκείνος λιπαρῶς ήξίου, και τους άλλ ους εἶχε ξυναξιοῦντάς τε και συμπεῖθοντας. κάντεῦθεν ό γη ραιός εκείνος μαλακισθεῖς (ήν γάρ ταῖς áληθείαις και τήν γνώμην εύένδοτος), παροτρυνθείς εἰς τουτο και παρά τών ιδίων κατα νεύει, και βασιλεῖ άξιοῦντι πείθεται, και καθυπισχνεῖται αύτίκα εκεί μόνον μείναντα ύπ' αύγας τας πρώτας τὸ πατριαρχεῖον κα ταλαβεῖν. γέγονε τουτο, και ή τής ύπαπαντῆς έορτή τον πα τριάρχην επί τής εκκλησίας όρα. Ἄλλ' ούκ ήν και έσαῦθις τον του Τελχίνος ήρεμεῖν φθόνον,

(10) άλλ' έαρος ένστάντος έντεῦθεν και τών πασχαλίωv διελ θουσῶν ό περι του Ἐφέσου Ἰωάννου λόγος κινεῖται. και βασιλεύς μέν αύτὸς όμολογῶν εἰς αύτὸν άμαρτεῖν, μηδὲ γάρ εἶναι άλλον τον καθαιρήσοντα, άλλα μόνον τὸ σφέτερον θέλημα δια τὸ επί του Γρηγορίου σκάνδαλον, μή τοῖς άλλοις κάκείνου συμ βαίνοντος έφ' ὧπερ όμολογεῖν εἶναι εκείνον παρρήσια μηδέν σφα λέντα επί τοῖς δόγμασιν, έπειτα δέ τήν εκείνου παραίτησιν δέ χεσθαι. και δια τουτο ύψίθρονον όντα βασιλεύς έπίτηδες ύπε χάλα και τῆ κέλλη παρέβυεν. αύτὸς γοῦν αναλαμβάνων τήν τι 299 μὴν εκείνῳ ήθελεν άνορθοῦν, εκείνο διδούς ό και ώργισμένος προσαφηρεῖτο, τήν εύμένειαν. άρχιερεῖς δέ, πλην του Φιλα δελφείας και του Σμύρνης, ούκ οἶδα εἰ και τρίτου έτέρου, βα σιλέως λύοντος τήν όργήν επί τής οικείας εκρινον έχειν εκείνον τι μής, τὸ τε δίκαιον δυσωπούμενοι, και άνδρὸς όντος εκείνου τήν άρετήν και τον λόγον ούχ ήκιστα ίκανοῦ και χρειώδους επί τής εκκλησίας τὰ μέγιστα· μηδὲ γάρ όλως ισχύσαι τὰ κατ' εκείνου έπ' Ἄθανασίου πατριαρχοῦντος κεκινημένα, άλλ' ήμιτέλεστον μείναι τήν κρίσιν δια τήν τών άρχιερέων επί τοῖς άνισχύρως κι νουμένοις άμφιγνωμόνησιν. και οἱ μέν οὔτως έδικαίουv τον άνδρα, πατριάρχης δέ και ό Φιλαδελφείας (ό γάρ τρίτος ό Σμύρ νης έγκλήματι καθοσιώσεως ύπαχθεις ώς εύλογήσας τον Μαλά κηνΜαλάκης δ' ήν ό επί του Φιλανθρωπηνοῦ τήν Σμύρνην

ἐκείνῳ κατέχων, ὃς δὴ καὶ πεφόνευτο ὑστερονἐκινδύνευε καὶ ἀργὸς ἦν) τέως ἄμφω πατριάρχης τε καὶ ὁ Φιλαδελφείας ἀντέτεινον, καὶ ἓν τι τῶν ἀδυνάτων εἶχον τὸν Ἰωάννην ἀποκαθιστᾶν. ὅθεν καὶ μεταξὺ τούτων μεγίστη φιλονεικία ἤρξατο ἀναφύεσθαι, ὥστε καὶ ἀπειρηκότα τὸν πατριάρχην ἀποχωρῆσαι καὶ πάλιν εἰς τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονὴν τὸν τῆς συνόδου ὄχλον εἰς τοῦτο. 300 ὁ γὰρ βασιλεὺς μαλακῶς ἀντείχετο καὶ πατριάρχην κατὰ τὸ εἰκὸς ἐφυλάττετο, ὡς εἶχεν ἀποκρουόμενος.

11. Ἐκείνου γοῦν ἰδιάσαντος καὶ γε τὴν θύραν ἀποκεκλεικός τοῦ μή τινα εἰσιέναι τῶν ἔξωθεν κατὰ χρεῖαν δῆθεν ἀναφορᾶς ἢ καὶ κρίσεως, οἱ ἀμφιγνωμονοῦντες ἐκείνῳ ἀρχιερεῖς δόξαντές τι ποιεῖν ἱκανὸν ἐπ' ἐκεῖνον, καὶ τοῦ Ἐφέσου συνεργοῦντος σφίσι πλαγίως, τόμον συντάττουσι μέμψεως καὶ βασιλεῖ ἐγχειρίζουσι, τὴν βασιλέως ἐντεῦθεν ὑποχαλαῶν καὶ ἐκλύειν πρὸς ἐκεῖνον πειρῶντες διάθεσιν. αἱ δὲ μέμψεις, ὅτι εὐταξίας ἀπαίτουμένης, εἴπερ ἐν ἄλλοις, κὰν τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασι (ταύτην γὰρ καὶ τοὺς πατέρας διὰ τῶν οἰκείων συνιστᾶν κανόνων), κατ' οὐδὲν ὄλως τῷ πατριαρχεῦντι μεμέληκε ταύτης. κρίσεις μὲν γὰρ ἄς αὐτοῖς συνοδικῶς ἀποκαθιστῶσιν, ἐκεῖνος μὲν ὁ νοσὸς ἐξαλλάττει, καὶ δι' οἰκείας γραφῆς τὰ τοῖς δόξασιν ἐναντία διακελεύεται, καὶ ἐκκλησίας κεχηρωμένας τῶν προεστώτων, αὐτὸς ἐξεπίτηδες τὰς ἐπ' ἐκείνας ψήφους ὑπερτιθέμενος, πέμπων σφετερίζεται τὰ κείνων, καὶ τὰ μὲν ὡς βούλεται διατίθεται, τὰ δὲ καὶ δίδωσι τοῖς ἐπ' ἐκείνοις καταστᾶσι. τὰ δὲ γε τῆς οἰκείας ἐκκλησίας τῷ σφετέρῳ υἱεὶ ἐγχειρίσας Ἐφραὶμ ὕλην δίδωσι τούτῳ κακίας τοῖς ἐκεῖθεν λήμμασι, μὴ οἰκονόμον κατὰ τὸ σύνθηδες κα 301 θιστῶν, παρ' οὗ δὴ καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας διεξάγοιτ' ἂν πράγματα. καὶ πόλλ' ἄττα τοιαῦτα γράφοντες ὑπαίτιον δεικνύειν ἤθελον τὸν τέως σφᾶς ἀποπροσποιοῦμενον. ταῦτα βασιλεῖ δεξαμένῳ τὸ πολὺ ἐπήγει καθυφιέναι τῆς διαθέσεως, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ἀπολύειν παντάπασις ἔγνω, ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν ὑφιέναι καὶ ἐνδιδόναι, ἦν πως ἀνακάμπειν βούλοιο, μὴ μέντοι γε ὡς τὰ πρῶτα λιπαρῶς ἀξιοῦν καὶ καταναγκάζειν. ἦν δ' ἐπ' ἀνήκοι, δέχεσθαί τε καὶ οἱ τοὺς ἀρχιερεῖς ὁμονοεῖν πείθειν ἅμα καὶ τῷ τὰ αἰτιάματα θεραπεύειν κελεύειν. τὰ γὰρ τοῦ Ἀθανασίου κέντρα τὴν οὐλήν ὑπέκνιζε. μηδὲ γὰρ ἔχειν ὄλως αὐτὸν εἰρηνεύειν καὶ τὰς ἀρὰς λύειν, ἄς οὕτως ἐμπερισκέπτως καθίστη καὶ φρικτῶς ἀφώριζε, μὴ τὸν θρόνον καὶ αὐτὸς ἀπολαβόντα, καὶ ταῦτα μηδὲ τῷ παρ' αὐτοῦ τῆς λύσεως γράμματι τὸ ἅγιος προστιθέντα κατὰ τὸ σύνθηδες τῷ τοῦ βασιλέως ὀνόματι, ὅτι οὐδ' ἐκεῖνος ἠρέμει ἐν τοιοῦτοις καιροῖς τοῦ σκανδάλου, ἀλλὰ τὰς θύρας 302 ὑπανοιγνύς τῆς μονῆς πολλοῖς ἐπήρκει πενομένοις ἐκ τῶν τυχόντων 302 των. ἦν δὲ ἄρα ταῦτα τοῦ μέλλοντος προκεντήματα, καὶ ἡ παλίμπους ἐφήδρευε δίκη μὴδὲν ἐπαῖουσι. τότε δ' ἦν ταῦτα, οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς ἅπαν τῷ πατριάρχῃ ἠγνόητο τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι πραττόμενα. διὰ ταῦτα καὶ τὰ τῆς τιμῆς περιποιούμενος ἑαυτῷ ἀυθορμήτως ἔγνω πρὸς βασιλέα παραγίνεσθαι, καὶ προσώπῳ γνησίῳ ἐντυγχάνοντα εὐμενίζειν τῷ αἰδῶ προσβαλεῖν.

(12) ταῦτα διανοηθεὶς ἐπιβὰς ἵππου πρὸς ἐσπέραν εἰκοστῆς πέμπτης μηνὸς Ἐλαφρηβολιῶνος βασιλεῖ πρόσσεισιν. ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον ἀσμένως, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνει πρὸς εὐλογίαν, καὶ καιρὸν οἰηθεὶς ἐκεῖνον εἶναι τῆς σφῶν καὶ ἀμφοτέρων πρὸς τὴν τῶν Παλαιολόγων μονὴν ἀφίξεως τῆς ἐορτῆς ἕνεκα, συμπαραλαβὼν, συνέρχονται καὶ ἀμφοτέροι. εἶτ' ἐκεῖθεν, ἐπεὶ τρίτῃ τῆς ἔβδος μάδος ἦν καὶ γ' ἐξ ἀνάγκης ἐκ πολλοῦ τῷ βασιλεῖ ἦν τῆ τῶν Ὀδηγῶν μονῇ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν παραβάλλειν προσκυνήσεως ἕνεκα, συνιόντες ἅμα, αὐτὸς μὲν τὴν ἀναγκαίαν ὁδὸν ἐξήνυεν, πατριάρχης δὲ τὸ πατριαρχεῖον καταλαμβάνει, διαδοθέντος λόγου, ὡς καὶ αὐτὸς ὑστερον ἐν οἷς πρὸς βασιλέα ἔγραφε καὶ τοῦτ' 303 ἐδήλου, ὅτι καθήμενος μόνος ἰδίᾳ ὑπάρσχεδόν, οὐκ ὄναρ, φωνῆς ἀκούοι παιδὸς

ἐπιστάντος, ὡς ἔδοξεν, "εἰ φιλεῖς με, Πέτρε, ποίμαινε τὰ ἀρνία μου." παρ' ἦν αἰτίαν καὶ ἔλθειν αὐθωρὶ καὶ βεβαιοῦν ἔτι μὴ ἂν ἐξελθεῖν ἐντεῦθεν, εἴ τι καὶ γένοιτο. τότε δὴ καὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ μὲν ἐδέχοντο τοῦτον, οἱ δ' ἀφηνίαζον ἐπ' αἰτίαις ταῖς οὐ τυχοῦσαις τιθέντες τὸ μὴ συμφωνεῖν ἐπὶ πολλοῖς σφίσιν ἐθέλειν τοῦτον, ἀλλ' οἷον μένειν αὐτόνομον. ὑπεκρούοντο δὲ ταῦτα λέγοντες τὸ κατὰ τὸν Ἐφέσου Ἰωάννην τοῦ παντός γε μᾶλλον· μηδὲ γὰρ συμφωνεῖν ἐθέλειν, ὅ τι καὶ πράττειεν, ὑπὲρ τούτου. βασιλεὺς τοίνυν τὸ πρὸς τὸν πατριάρχην τιμητικὸν συντηρεῖν καὶ αὐθις ἐθέλων συχνὰς τε προσόδους πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο, καὶ τοὺς ἀρχιερέας μεταπεμπόμενος τὴν τῆς γνώμης σφῶν ἀνοίδησιν ἐξωμάλιζε πολυτρόπως, οἷς δὴ πολυωρεῖν εἶχε τὴν τοῦ πατριάρχου σύστασιν· προσυπέσχετο δὲ καὶ ταῦτα γίνεσθαι μετ' εἰρήνης καὶ διορθοῦσθαι τὸ πλημμελούμενον. καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἄκοντες, τοῦτο μὲν τῇ παρὰ βασιλέως βία τοῦτο δὲ καὶ τῷ ἀπαραιτήτῳ τοῦ πράγματος, ὑπεκλίνοντο, 304 καιρὸν δ' ἐτίθουν καὶ αὐθις ἀνακινεῖν τὰ μεταξὺ κείμενα καὶ ζητεῖν διόρθωσιν.

13. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης τὴν συνοικοῦσαν πρὸ χρόνων ἀποβαλὼν (ἢ δ' ἦν ἡ τοῦ βασιλέως ἀνταδέλφη) τῇ τοῦ Τερτερῆ κεκηρωμένη ἤδη τοῦ κράλη Σερβίας ἐποφθαλμίσει, καὶ θέλων θέλουσας ἄγεται, ἐφιέντος μὲν βασιλέως, ἐφίεισθαι δὲ καὶ ἐκκλησίας ἐν ὑστέρω τῶν γενομένων. ἦν δὴ καὶ ἀρμολογούμενος ἑαυτῷ, τὸ τῆς δεσποτείας ἀξίωμα ἔχων καὶ ἔτι, συμμετεδίδου τῆς ἀξίας καὶ τῇ συνωκημένῃ ἐκ κραλαίνης, ἐξ ἧς καὶ παῖδας ἀποτετόκει. καὶ γε δηλὸς ἦν τῇ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν ὡς γνησίᾳ.

14. Καὶ τότε ἀστὴρ κομήτης ἀφ' ἐσπέρας ἐξέλαμπεν, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς κατ' ἑμαυτὸν δι' ἐπῶν ὑπέμνησα, οὕτω γράφων. ἤδη μὲν φθινοπωρὶς ἰσημερινὴ ἐπέλαυνεν, ἡέλιος δ' ἔχε παρθενικῆς ἐρατεινὰ πρόσωπα. καὶ τότε δὴ φαῖδρος λάμπε θρήκηθε κομήτης, ἐκταδίην τε κόμην ἔχεν ἀντολίηνδε ῥέπουσαν, ἐσπέριος δ' ἠὺγαζ' ἐπὶ τόσον νυκτὸς ἰούσης, αἰὲν ἀπαινύμενος τὸ πλέον νῦν ἢ τὸ πάροιθεν, ὅσον ἀνωτερίεσσι διαλλάξεσιν ἔφωσκεν. 305 οὐ γὰρ ἔν' ἀπλανέων κατὰ μοῖραν χῶρον ἔτετμεν. ἀλλὰ γ' ἐκάστης νυκτὸς ἀνώτερα εἶχε κέλευθα, μέσφα ὑπερπῶδις αἰὲν ἀνώτερος ἀμφαναβαίνων, ἔνθα οἱ ἄκραι τὰ πρῶτα τρίχες ἐμπεφύασιν, ἦκα μαραινόμενος μείουρος, καὶ τότε λήξε. περὶ τούτου ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀπεφαίνοντο καὶ ὡς εἶχον γνώσεως ἔλεγον, οἱ πλείους δ' εἰς κακὸν κοινὸν τὴν ἐπιτολὴν ἐκείνου ἐφοίβαζον· οὐδεὶς γὰρ κομήτης ὅστις οὐ φύσει κακός, φασίν. ἔμοι δὲ τῇ τῶν ὄλων προσανέχοντι φύσει, καὶ μᾶλλον οἷς ὁ Σταγειρόθεν φιλοσοφεῖ, ἐκεῖνα ἐπὶ λέγειν περὶ τε τῆς κινούσης αἰτίας καὶ αὐθις τῆς τελικῆς καὶ ὧν προεφωσφόρει ἀποβησομένων, ὅσα δὴ καὶ τὰ μὲν προυγεγόνεισαν τὰ δ' ἔμελλον ἐπιγεγονέναί. ἐξ ἔαρος γὰρ καὶ ἐς τότε αὐχμὸς παιπαλόεν τὸ πέδον δεικνὺς ἀμφοτέρωθεν τὴν περὶ ἡμᾶς οἰκουμένην, ὡς μηδὲν μὲν ἐκβλαστάνειν ἰσχύειν ὅσα καὶ θέρους εἰώθει βλαστάνειν, πάντα δὲ φρέατα καὶ πᾶσας πηγὰς ἀποσβῆναι. εἶτα δὲ καὶ ἐκνεφία ξηροὶ τε καὶ ἀπηνεῖς· λειμῶνες ἐπὶ ὄλῳ μηνὶ καὶ πρόωροι ξυμβεβήκασι. καὶ ταῦτα μὲν ὁ συγγραφεὺς, τὸν νοῦν ἐπερείδων τοῖς φυσικοῖς· ἠγνοεῖ δὲ ἄρα καὶ ὡς μεγάλων ἐκεῖνος κατάρχει κακῶν, οὐ τῷδε ἢ τῷδε μέρει τῶν κατ' ἀνατολὴν ἐπείσφρησάντων τόπων, ἀλλὰ 306 πᾶσαν ἐπιληψόντων τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως.

15. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς ἐνεστῶτος Ἰαννουαρίου, ὃν οἱ τὸν Ἀσκηθην ποιητὴν ἐξηγοῦμενοι Ληναίῳνα κατ' Ἀθηναίους ἔλεγον, οὐκ ὀρθῶς, οἶμαι, εἰ καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν τοὺς ἐποποιοῦντες τῇ ἐκείνων ἠκολουθήκειμεν ἐξηγήσει (ἀκριβῶς γὰρ Ἀθηναῖοι τὸν κατὰ Ῥωμαίους Ἰαννουάριον Ἐκατομβαιῶν λέγουσι), κατὰ τοῦτον οὖν θεμέλιον πρῶτον τῆς σελήνης ἐχούσης ἐκλειψίς ταύτης ξυμπίπτει, τῶν τῆς ἐπιστήμης ξυνετῶν τῷ βασιλεῖ προειπόντων. καὶ ἡμεῖς οὕτω πως ἐν τοῖς ἡμετέροις γεγράφαμεν. μηνὶ δὲ Ληναίῳ πρώτη βᾶσις ἴστατο μήνης, ἢ διχόμενος ἔην,

καὶ δὴ φθίνε καλὰ πρόσωπα, καὶ τότε νυκτὸς ἐνὶ τριτάτῃ σχεδὸν ἐσπερίηθεν λάμπ' ἐπιδίφριος, αἴφνης δὲ σκοτόεσσα τέτυκτο, ἀρξαμένη τὰ πρῶτ' ἐκλείπειν ἀντολίηθεν, μέσφ' ὄλη ἐξαπόλωλεν, ἐφ' ὥρῃ μηδὲν ἐοῦσα. ὥρης δὲ τρίτον ἔσβη. ἀτὰρ ἀπήρχετο φώσκειν, καὶ πάλιν ἀντολίηθεν ἐς ὥρην ἔμπλεος ὤπτο. τότε καὶ ἐς μετέωρα ἐειδώσ τις ἔειπε, καὶ γε ἰδὼν θήησατο, ὅς γε προμάνθαν' ἀκούσας. 307

16. Ταῦτα μὲν τοῦ ἔτους ἐκείνου γέγονει. Ἀλανῶν δὲ μεγάλθυμον ἔθνος ὡσεὶ δέκα καὶ ἕξ χιλιάδας ποσοῦμενον, ὧν τὸ ὑπὲρ ἡμισυ μάχιμον ἦν, ἀπολυθὲν Νογᾶ καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνῳ δου λείας ἐν πολέμῳ ἀπολωλότος, ἐζήτουν προσχωρεῖν βασιλεῖ, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσελθόντες Βιτζίνης ἰκέτευον δι' αὐτοῦ βασιλέα σφᾶς δέχεσθαι. ἐνόσουν γοῦν καὶ δεινῶς εἶχον τότε τὰ κατὰ ἀνατολήν, καὶ τοῦ Βιτζίνης τὴν σφῶν ἀγγέλλοντος ἰκετείαν ἔρ μαιον ἐλογίζοντο ὡς καιρόνδ' ἐπιστάντων· αὐτοὺς γὰρ εἶναι καὶ τοὺς τῷ Νογᾶ παρασπίζοντας, καὶ δι' ὧν ἐκείνος τὰ μεγάλα κα τώρθου. καὶ διὰ τοῦτο τὴν σφῶν ἄφιζιν θεόθεν τινὰ μηχανὴν ἠγοῦντο εὐκαιρῶς σχεδιασθεῖσαν εἰς ἀρωγὴν. γράμματά τε παρ' αὐτοὺς βασιλικά κατεπέμποντο, καὶ παμπληθεὶ ἐφ' ἀμαξῶν καὶ λαμπήναις προσηυτομόλουν. καὶ βασιλεὺς ὅτι πλείστην ἐκ χω ρῶν Θρακικῶν τε καὶ Μακεδονικῶν τὴν ἐκείνων παρεσκευάκει σί τησιν. τοὺς δὲ γε μεγιστᾶνας ἐκείνων εἰσαγαγῶν καὶ φιλοφρόνως δεξιωσάμενος, ἐκ συνδοσιῶν κοινῶν τὰ ἐκείνων ἐτοιμάσας ὀψώ νια, ἔτι δὲ καὶ ἵπποις ἱκανώσας ἐκ τῶν ἰδίων στρατιωτῶν μάλι στα, τοῖς ἱκανῶς ἔχειν σφίσι δοκοῦσι παραδοὺς διασωσταῖς Ἦω 308 μαίοις, ἐπ' ἀνατολῆς ὥρμα. ἦν δὲ καὶ προστεταγμένον πρὸς βασιλέως αὐτοὺς κατοικίζειν τῆδε. καὶ ἦν ὁ σκοπὸς τῷ κρα τοῦντι καὶ λίαν εὐελπις· εὐάγωγον γὰρ ἐμάνθανεν εἶναι τὸ ἔθνος καὶ εὐπειθές, πρὸς δὲ πολέμους καὶ λίαν ἀρεϊκόν τε καὶ μάχιμον. καὶ διὰ ταῦτα κατωλιγῶρει σχεδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς γυναικι σθέντων ἄντικρυς καὶ ἐξ ἀνάγκης μὲν τὰ πολλὰ καταμαλακισθέν των, οὐχ ἦττον δὲ καὶ ἀπὸ κακοθελοῦς γνώμης καὶ προαιρέσεως. τοῖς δὲ καὶ μᾶλλον ἐθάρρει ἄρτι πρῶτως φανεῖσι καὶ ἀποδυομέ νοις εἰς Περσικοὺς πολέμους, τὸ ἱκανὸν παρὰ βασιλέως ἔχουσιν. ἐκεῖνοι μὲν, ὡς εἴθιστο πάλαι σφίσι σὺν Νογᾶ πολεμοῦσιν, οὐ τως κἀνταῦθα στρατεύειν ἐζήτουν, πανσυδίην δηλαδὴ, ὡς ἄλ λήλοις ἀρήγοιεν κατὰ πόλεμον. τὰ δὲ γε κατὰ τὴν Ῥωμαῖδα πανταχόθεν πράγματα μερίζεσθαι τούτους ἐποίει, ὡς μήτ' αἰδῶ παρ' ἀλλήλων εἶναι σφίσι μήτε συνασπισμὸν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν πρέποντα. τῷ τοι καὶ τοὺς μὲν πλείστους κατ' ἀνατολήν ἔπεμ πεν, ἄλλους δὲ γε τῷ Μουζάλωνι Ἀλιζώνων ἡγεμονεύοντι παρε 309 δίδου. πολλοὺς δὲ καὶ τοὺς κρείττους προσητοιμάσας τῷ υἱεῖ συνεξώρμα καὶ βασιλεῖ· ἐδέησε γὰρ καὶ βασιλέως ἐπιστασίας τοῖς κατ' ἀνατολήν πράγμασιν. ἀλλ' οἱ μὲν προεξεληλακότες ἐπ' ἀ νατολῆς ὡς ἦδη καὶ μόνον τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πόρον ἐπεραι οὔντο, εὐθύς ἐχρῶντο τοῖς αὐτῶν ἦθεσι, καὶ τῶν ἀγόντων κα τολιγωροῦντες μεγάλα διετίθουν κακὰ Ῥωμαίους, ληστῶν ἐπίον τες τρόπον, τοῖς μὲν παροικοῦσι τὰς χώρας κακὸν ἀπρόοπτον ἐφιστάμενοι, τοῖς δὲ συναντῶσι δεινὸν ἀπάντημα γνωριζόμενοι, οἷς δὲ καὶ συνεσκήνουν, χαλεπὸν γειτόνημα ὄντες, οἷς βοηθεῖν ἀπεστέλλοντο. εὐρόντες δὲ χώρας παντοίων πληθούσας καλῶν, ἐνευπάθουν ἐκείνοις ἀρπάζοντες. μόλις δ' ἀποσωθέντες, πολ λῶν ἀποναμένων τῶν δυσχερῶν οἷς τ' ἐπεστάτησαν οἷς τε συνήν τησαν, ἐμέμνηντο καὶ τῶν συγκειμένων, πλὴν οὐχ ὡς ἔδοξαν ἀπεφάνησαν, ἀλλ' ὑπερηφάνουν μὲν ἡγεμόνων, καθ' αὐτοὺς δὲ ὅσα καὶ βάρβαροι συνιστάμενοι Ῥωμαίοις πλέον ἢ πολεμίοις ἐπῆε σαν. ἐνίοτε δὲ καὶ δουλαγωγηθέντες ἐκ μεγάλης καὶ προμηθοῦς 310 δεξιώσεως συνελθόντες κατὰ τόπον τὴν Χήναν σὺν Ῥωμαίοις προσβάλλουσι, καὶ ἀνδραγαθοῦσι τὰ μάλιστα, ἀπαγωγὴν ἱκανὴν καὶ λείαν περιβαλλόμενοι. ἐδόκουν δὲ λῆμα μὲν πολεμικὸν ἔχον τες, ἦθεσι δ' ἀνυποτάκτοις ὡς βάρβαροι χρώμενοι, ἔξοντες δὲ κατὰ τρόπον, ἐπεὶ τῶν ἄλλων κατωλιγῶρουν, ἦν ὑπὸ βασιλεῖ στρατηγοῦντι γένοιτο.

17. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς ἀληθείαις μὲν πο λέμοις οὐκ ἐσχολάκει καὶ μάχαις ἐς τότε, ὅμως δ' εἶχε καὶ φρό νημα ἐμβριθὲς καὶ λῆμα γενναῖον καὶ ζῆλον ὑπὲρ τῶν κακουμένων Ῥωμαίων οὐχ ἥκιστα, καὶ ταῖς προθυμίαις, ὡς τοὺς εἶδὼ τας λέγειν, ἐσφάδαζεν. ἐπεὶ δὲ καὶ καιρὸς ἐφειστήκει ὁ τότε κα λῶν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, ἔτοιμος ἦν αὐτίκα. καὶ ἅμ' ὁ πατήρ καὶ βασιλεὺς προσέταττε, καὶ αὐτὸς ἐδίδου τὰς προθυμίας οὐκ ἀγεννεῖς. ἅμα γοῦν ἦρι περί που τὰς Πασχα λίουσ ἡμέρας ἐξώρμα, πολὺ μὲν βαρβαρικὸν ἐκ τῶν Ἀλανῶν ἐπαγόμενος, οὐκ ὀλίγω δὲ καὶ Ῥωμαϊκῶ ἐντυχεῖν ἐλπίζων, τῷ μὲν καὶ συνειλεγμένῳ ἐντεῦθεν ἤδη, τῷ δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἐκεῖ στρα 311 τείαν διάγοντι. ἐξήει μὲν οὖν ἐν ἐλπίσι μείζουσιν, ὡς ἐννοεῖν πολ λοὺς ἦν, καὶ διὰ ταχέων τοῖς τῆς ἀνατολῆς ἐφίστατο μέρεσι, Μαγνησίᾳ δὲ τῇ κατὰ τὸν Ἑρμον προσοικήσας ἐκεῖθεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν συνέταττε τὰς δυνάμεις ὡς πολεμησειούσας αὐτίκα ἦν που φανεῖεν. τέως δέ γε καὶ ἀποστολὰς ἐποιεῖτο, καὶ προσβάλλοντες κατὰ λόχους ἠχμαλῶτιζον, καὶ σκύλοις τῶν πολεμίων οἱ ἡμέτεροι ἐνετρύφων. τὸ δὲ προφανῶς εἰσβαλεῖν οὐτ' αὐτοῖς ἦν ἀσφαλές, χρωμένων τοῖς ὀχυρώμασι τῶν ἐχθρῶν, οὐτ' ἐκεῖνοι παρεῖχον, ἅπαξ κατὰ φήμην τὴν βασιλέως ἀνασταλέντες καί γε τοῖς ἐρυμνοτάτοις τῶν ὀρέων ἐνδύντες. βασιλεὺς δὲ καιρὸν ἐζή τει τὸν εἰς τόλμην σφᾶς ἐπάξοντα, ὥστε καὶ τῶν μυχῶν ἀνακύ ψαι καὶ προσβαλεῖν ἐθέλειν. καὶ μόλις ἐφειστήκει, (18) ὅτε δὴ καὶ ἅμα κατ' αὐτὸν οἱ πολέμοιοι γεγονότες, καὶ συνταχθέντες εἰς πλῆθος ἄπειρον, ἐθάρρουν καὶ αὐτοῖς τοῖς περὶ τὸν βασιλέα σὺν μεγάλῳ καὶ ἐμβριθεῖ ἐπιέναι φρονήματι. ἀγγελθὲν δὲ βασιλεῖ ὅτι τε κατὰ πλῆθος συνέστησαν οἱ πολέμοιοι καὶ ὅτι μήπω θαρροῦντες προσβάλλειν γνωσιμαχοῦντες μένουσι, βουλήν βου λεύεται ἐφ' ᾧ μὴ ἀναμένειν τοὺς ἐπιόντας, ἀλλ' αὐτοὺς ἐπιέναι σφίσι καὶ ἐμπεσεῖν μή πω θαρροῦσι τὴν συμπλοκήν, ὡς ἂν ἅμα μὲν καταπλήξαντες ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν θαρροῦντων ἑαυτοῖς 312 ὑπόνοιαν θέμενοι πράξωσι τι γενναῖον. ταῦτ' ἔλεγε, καὶ μόλις τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ἡγεμόνας ἔπειθε. καὶ γὰρ ἔτι ἦν καὶ τὸ Ἄλανι κὸν ἀκμάζον, καὶ ἐν ἐλπίσι τοῦ εὔ σχήσειν ἦσαν, καὶ προεθυ μοῦντο μείζον ἢ ὥστε δύνασθαι. ἐτέρωθεν δὲ καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν πολὺ ἦν, καὶ οὐχ ἦττον καὶ τοῦτο τὰς ὀρμὰς παρεθῆγετο ὑπὸ νέῳ βασιλεῖ στρατηγούμενον. καὶ ἦν ἐλπίς τοῖς ὀρῶσι μεγάλων κατορθωμάτων καὶ παντὸς ἐπέκεινα σφάλματος. ἐπεὶ τοίνυν οὕτω βασιλεὺς μὲν ὥρμα στρατὸς δὲ ξυνώρμα, καὶ ἤδη ἐξιόντες προσέβαλλον μείζονι καὶ αἰεὶ νέῳ καθάπαξ τῷ λήματι χρώμενοι, καὶ ἤδη οὐ παρ' αὐτοῖς ἀλλ' ἐν αὐτοῖς ἦσαν τοῖς πολεμίοις καὶ προσβαλεῖν ἔμελλον, αὐτίκα, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, γνω σιμαχοῦσιν ἐκ δέους οἱ ἡγεμόνες καὶ ἐν ὑπονοίαις ἐγένοντο, οὐ δεδιότες ἐχθροὺς, ὡς ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὲρ βασιλέως φροντίζοντες δῆθεν. αὐτοὺς μὲν γὰρ καὶ μόνους λειφθῆναι μάχης οὐ τόσον δεινόν, βασιλεῖ δὲ συγκινδυνεύειν τὰ πράγματα καὶ λίαν παγχά λεπὸν εἶναι. μηδὲ γὰρ ἀραρότως καὶ ἀσφαλῶς τῶν ἐλπίδων πε ριγενέσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ ἠττηθῆναι. πλῆθος γὰρ κὰν τοῖς 313 ἐναντίοις εἶναι καὶ μάχης ἔμπειρον, καὶ οὐκ ἂν ἄλλως θαρρήσαν φανεροὺς ἐπιέναι, εἴπερ οὐκ ἦλπιζον τὰ μεγάλα. ἀνάπυστον δὲ καὶ τὴν βασιλέως φήμην σφίσι γεγενῆσθαι, δι' ἦν καὶ μᾶλλον ἐν δυοῖν εἰκὸς εἶναι ξυμβῆναι, ἢ φοβηθέντας ἐξ ἀσθενείας ἀναχω ρεῖν ἢ θαρροῦντας ἐξ ἐλπίδος μεγίστης φαίνεσθαι. ὃ καὶ φοβη τέον ἂν μᾶλλον εἶναι σὺν βασιλεῖ καὶ μὴ μόνοις καθ' αὐτοὺς ἐπιούσι. ταῦτα λέγοντες αὐτοῖ μὲν τῆς ὀρμῆς καθυφίεσαν πάντη, ὑπέκλων δὲ καὶ τὰς τοῦ βασιλέως ὀρμὰς, καὶ ἅμα δεῦτερος ἐπὶ πρώτῳ καὶ τρίτος ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐφεξῆς, φόβους λέγοντες καὶ ὑπονοίας εἰδωλοποιούμενοι φοβεράς, ὑποστρέφειν ἔπειθον, ὡς μήτε σὺν βασιλεῖ προσβάλλειν φαινόμενον ἀσφαλές, μήτ' αὐ τοὺς γε μόνους καταθαρρεῖν τὸν πόλεμον· πάντα γὰρ δεύτερα ἐλογίζοντο τοῦ βασιλέα τε καὶ στρατὸν τόσον ἐν ἀσφαλεῖ γε περι ποιήσασθαι. γίνεται τοιγαροῦν καὶ μὴ θέλων ὁ βασιλεὺς τῆς ἐκείνων βουλῆς, καὶ στρατὸς οὕτως ἔχων πλῆθους τε καὶ παρα σκευῆς μηδὲν τι πράξας ὑπέστρεφεν. οὐ

μὴν δὲ καὶ ἀκίνδυνα ἦσαν ἐντεῦθεν τοῖς τοῦ βασιλέως λαοῖς. ἅμα γὰρ ἀγγελθὲν τοῖς 314 Πέρσαις ὡς ὑποστρέψαι ὁ βασιλεὺς, καὶ θάρρος λαβόντες μεῖζον πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν κατατρέχουσι, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ Μαι νομένου κάμπον ἐκθέουσι. καὶ πολλὰ μὲν τοὺς ἐκεῖ δράσαντες χαλεπά, πολλὴν δὲ λείαν περιβαλόμενοι, ἐν τροπαίοις Ῥωμαίοις ὑπέστρεφον. οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ καθυφεικέναι τοῦ θράσους ἐν τεῦθεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατολιγώρησαντες τῶν περὶ τὸν βασιλέα πραγμάτων φανερώς ἐπὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ Μαγνησίας ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ πολέμιοι ὅση μέραι περιερχόμενοι τὰ μέγιστα ἔπραττον. καὶ ὁ λαὸς ὁ μὲν κατεσφάττετο ὁ δ' ἀπανίστατο φθάνων, καὶ οἱ μὲν πρὸς νήσους τὰς ἐγγιζούσας οἱ δὲ πρὸς τὴν δύσιν διαπεραιούμενοι διεσώζοντο. ἦν δ' ἐντεῦθεν Πέρσαις καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἐντὸς προσχώρησις εὐμαρῆς, προοδοποιούμενοι οἷον ταῖς τῶν προσχώρων ἀναχωρήσεσιν, ἔχουσι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων αὐτάρκως ἐκ τῆς τῶν ἀναχωρούντων περιουσίας.

19. Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Ἄλανοι νόστου ἐμέ μνηντο, καὶ ἀπολύειν σφᾶς βασιλέα πρῶτον μὲν ἰκέτευον, ἔπειτα δὲ καὶ κατήπειγον. ἐπὶ χρόνον γὰρ καὶ προσταλαιπωρεῖσθαι, ὥστε δεῖν αὐτοῖς καὶ ἀνέσεως ἀήθεσιν οὔσι πολέμων ἐπὶ τοσοῦτον πολυημέρων· αὐτοὺς γὰρ Νογᾶ συστρατεύοντας, κατὰ πόδας τοῖς ἀντιπάλοις συμπλεκομένους, ἐπ' ὀλίγον μάχεσθαι, καὶ τὰ 315 πράγματα καθιστάντας τὸ λοιπὸν ἐν ἀνέσει τε καὶ τρυφῇ διαζῆν, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατατρύχεσθαι μάχαις καὶ ἐκστρατεῖαις μὴτ' εἰ δέναι μῆτε μὴν δύνασθαι. ταῦτα λέγοντες δῆλοί τε ἦσαν ἔτοιμοι ὄντες ἀναχωρεῖν καὶ βασιλέως μὴ ἀφιέντος, καὶ τοῖς ἐπισχεῖν ὠρμημένοις ἀντιστῆναι. ταῦτα μὲν μαθὼν βασιλεὺς, καὶ πολλῶν ἀβουλήτων ἐτέρων αὐτὸν περιστάντων καὶ γὰρ ἔνθεν μὲν ὅσον ἦν περὶ αὐτὸν Ῥωμαϊκὸν μάχιμον, πεπυσμένοι περὶ τῶν σφῶν οἰκιῶν κειμένων ἤδη εἰς ὄλεθρον, ἀφέντες τὴν περὶ τὸν βασιλέα στρατείαν ἀνεχώρουν, τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος περιποιησόμενος· ὁ τούτου τε θεῖος ὁ Ἄσαν ἐτεθνήκει, ὁ δ' ἕτερος θεῖος αὐτοῦ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης νόσῳ περιπεσὼν ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ οἴκοι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἐν τοῖς Ἄλανοῖς. τὸ μὲν βιάζεσθαι σφᾶς καιρὸν οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ κατεῖχεν ἐκείνους ἐπὶ ῥητῶν τριμηνιαῶν καιρῶν ἐφ' ὁμολογίαις ἐν ὄρκοις, ἢ μὴν ἢ ἰκανοῦν ῥόγαις ἢ ἀπολύειν ἐντεῦθεν, ἐλπίζων διὰ τῶν πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γραφῶν τε καὶ μηνυμάτων πόρον ἐπὶ τούτοις σχεῖν ἢ μὴν χρημᾶ των ἢ καὶ βουλῆς. βασιλεὺς δὲ μαθὼν ἐν φροντίδι ἦν τοῦ καὶ τῷ υἱῷ περιποιεῖν τὰ προσήκοντα καὶ τῷ ἔθνει τὰ ἀναγκαῖα ἐξὶ 316 κανοῦν· οὐδὲ γὰρ ὄλως ἀσφαλὲς ἔκρινεν ἀναχωρεῖν ἐκείνους ἐκεῖθεν. ἀλλ' ἐν τούτοις ὄντος, ἔνθεν μὲν τὰ τῆς ἐκκλησίας ἄρχονται καὶ αὐθις ταρασσεσθαι, ἔνθεν δὲ τὰ περὶ τὰ τῆδε μέρη ξυμπίπτειν δεινά, περὶ ὧν ἐσαυθις ῥηθήσεται. καλὸν δὲ συνείρειν ἐς τέλος τὰ τῶν Ἄλανων, εἰ κάκεῖνα ἐν τῷ μεταξύ ξυμβεβήκει, ὡς ἂν ἡ περὶ τούτων ξύμφρασις συνεχῆς ἦ.

20. Ἐνεσχολακότος τοιγαροῦν τούτοις ὡς ἀναγκαίοις τοῦ βασιλέως κύκλῳ τὰ δεινὰ περιέστησαν, ὡς ἐκεῖ μὲν ἄλλους εἶναι τοὺς τὴν Ῥωμαίων κακοῦντας, ἐνταῦθα δ' Ἀμούριον καὶ Λαμίνσην καὶ Ἀτμᾶνα καὶ μυρίους ἄλλους τοὺς ἐπιόντας. οὕτω τοῦ τριμηνιαίου κατατριφθέντος καιροῦ Ἄλανοι καὶ ἄκοντος βασιλέως ἀναχωρεῖν ὄρμων. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διὰ ταῦτα, ἐπεὶ οὐκ εἶχεν ἐν Μαγνησίᾳ καὶ ἔτι κατῆσθαι (οὔτε γὰρ προσβοηθεῖν εἶχε τοῖς κακοῦμένοις, καὶ ἀνία ἦν μὴ ἰσχύοντι, μυρία δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν προσεδοκάτο ἢ ἐπιμώκησις, ἄλλως τε δὲ καὶ περὶ ἑαυτῷ ἐδεδοίκει τῶν ὄλων ἀνεστατωμένων), ἔγνω καὶ αὐτός, πλὴν ἀφα νῶς, ἀναχωρεῖν, ἔνθεν μὲν τοὺς τῶν ἰδίων ὀφθαλμοὺς ὑποκλέ 317 ψας, ἐκεῖθεν δὲ τὰς τῶν ἐχθρῶν ὑπονοίας παραλογισάμενος. ὅθεν καὶ ὑπὸ νυκτὶ καὶ χειμῶνι ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ. ἀλλ' οὔτε τοὺς ἰδίους ἔμελλε λήσειν εἰς τέλος, οὔτε μὴν τοὺς ἐχθροὺς ἐν παντελεῖ καταστῆσαι ἀγνοῖα τοιαῦτα ποιεῖν βουλόμενος. χράται γοῦν διὰ μὲν τοὺς

ιδίους νυκτί, διὰ δὲ τοὺς ἐχθροὺς χειμῶνι, οὕτω ξυμπεσόν. ὅσοι τοιγαροῦν εὐζωνοί τε καὶ πρὸς τὸ φεύγειν προητοιμάσθησαν, τότε συνειλούμενοι τῷ στρατῷ πεζῇ καὶ βάδην, ἄνδρες συνάμα γυναιξὶ καὶ νηπίοις, παρ' ἵππεῖς ἐσπουδα σμένως φεύγοντας ἔτρεχον, καὶ ὅσον μὲν τὸ εὐτονοῦν ἦν, ὡς εἶ χον, δρόμῳ καὶ πόνῳ τὴν σφετέραν ὠνοῦντο ζωὴν, οἱ δὲ λοιποὶ οἱ μὲν ἐξαπορούμενοι καθυφίεσαν καὶ πόνου καὶ δρόμου, οἱ δὲ παρὰ δύναμιν συνωθούμενοι ἔπιπτον ἐν τῷ μεταξύ, καὶ οἱ μὲν τῷ χειμῶνι ἐναπέψυχον, οἱ δὲ καὶ συνεπατοῦντο. καὶ ἦν τότε πόνος ἀλεγεινός, τῶν μὲν ἐχθρῶν ἐγγύθεν προσκαθημένων καὶ ἡμέραις ταῖς παρ' αὐτοῖς πυραῖς δῆλων ὄντων καὶ ἐπιδραμου μένων, εἰ θέλοιεν, ἄλλων δὲ τῶν μὲν ἀπορία καὶ ἰσχύος ἐνδεία, τῶν δὲ χειμῶνι, τῶν δὲ καὶ φόβῳ, ἔστι δ' οὗ καὶ ταῖς παρ' ἀλ λήλων συμπατήσεσι κινδυνευόντων; πολλῶν δὲ καὶ ἐξ ἐφόδου με 318 τόπισθεν κατασχεθέντων. γέγονε ταῦτα, καὶ περί που ψυχὰς ἑκατόν, ὡς ἡ πίστις εἶχε, συνέβη κινδυνεῦσαι. αὐτοὶ δὲ μόλις καὶ ἀσυντάκτως σπεύδοντες τὴν Πέργαμον αὐτονουχεῖ ἐν πλείστῳ πόνῳ καταλαμβάνουσιν.

21. Ὑπὸ μέντοι χρείας καὶ κακῶν ὅσα τοῖς ἀνωτέρω Περ γάμου ἐφίστατο ἀνέδην ἐπιόντων σφίσι Περσῶν, οὐδεὶς ἦν ἐκεῖ νῶν ὅστις εὐελπὶς ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις καθῆστο, ἀλλ' εὐθύς ἀνάγκης ἐπιπεσοῦσης ἀπάρσεως ἐμέμνητο πάντες, οἱ μὲν μέχρι καὶ αὐ τῆς Περγάμου καὶ ἐνδοτέρῳ περί που τὴν τοῦ Ἄτραμυτίου περί χωρον, οἱ δὲ καὶ ἐγγύς θαλάσσης περί τὴν Λάμψακον· οἱ δὲ πλείους τὴν ἀντιπεραίαν κατελάμβανον, διαπεραιούμενοι τὸν Ἑλλήσποντον. ἄλλοι δὲ καὶ περαιτέρῳ προελήλυθεισαν διὰ τὸ φό βους κατασεισθῆναι μεγίστοις καὶ τὴν ὑποστροφὴν ἀπεγνωκέναι τέλεον. καὶ προαπανίσταντο παντὸς βράδους εἰς κίνδυνον ὑπονοούμενου μεῖζω πάσης ἀσφαλείας. καὶ τὸ χεῖριστον, ὅτι τοὺς τῶν προαπαιρόντων βίους οἱ ἐκ παρόδου καταλαμβάνοντες, δεῦ τεροὶ τούτων εἰς φυγὴν τρεπόμενοι, οὐδὲν ἦττον καὶ ἀπόρως εἶ χον τῶν ἰδίων στερούμενοι. καὶ τὸ πρᾶγμα ποταμῶν ἔδοξεν 319 ῥεῦμα, ὃ οὔτε τὸν ἴδιον ἔχειν τόπον παρὰ τῶν ἐπιόντων συγχω ρεῖται, καὶ ὃ τέως κατείληφε, ταχέως ἀφήσιν ἐξωθούμενον, καὶ τέλος ἀστατοῦν καὶ πανταχοῦ φέρεται καὶ οὐδαμοῦ μεμένηκε, πᾶσιν ἐπιβάλλον καὶ οὐδέ τισι περικλειόμενον. κτήσεις δ' ἐκεῖναι καὶ οἰκίαι, ἔργα σπουδαίων ἀνδρῶν, εἰς οὐδὲν ἐλογίζοντο, ὅπου γε καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιτηδείων καὶ κατὰ χρείαν ζωῆς ἀναγκαίας καὶ τούτων κατολιγωροῦντες, ἄποροι καὶ γυμνοὶ καὶ ἀνέστιοι, ὅπη ἐκάστῳ εἰς σωτηρίαν ἔδοξεν ἀσφαλές, ὄλῳ ποδὶ ἀνεχώρουν, μόνοις ἄστρασι τὰ ἑαυτῶν ἐκμετρούμενοι. 22. Τότε καὶ Ἄλανοις ἀφεμένοις τῆς περὶ τὴν στρατείαν ὑπηρεσίας, τοῦ συγκειμένου διανυσθέντος καιροῦ, διαπεραιοῦσθαι τὸν κατὰ τὴν Καλλίου πορθμὸν ἔδοξε, καίτοι βασιλέως ἐν τεῦθεν κατὰ πολλὴν σπουδὴν καὶ πέμποντος τὰ φιλοτιμήματα καὶ πειρωμένου ἐμποδῶν ταῖς διαπεραιώσεσιν ἴστασθαι, ὥστε καὶ ἱκανὸν λαὸν προσαποστείλας ἅμα τῷ μεγάλῳ δομεστικῷ Ῥαοῦλ Ἀλεξίῳ, ὃν ἐν ἀκμῇ ἡλικίας ὄντα ὁ δεσπότης Μιχαὴλ γαμβρὸν ἠγάγετο, τῆς δεσποίνης Θεοδώρας ζηλωτὸν ἐκτόπως ποιούσης τὸ κῆδος, τοῦτον ἐξαποστείλας ὁ βασιλεὺς σὺν δυνάμει πλείστη πρῶτον μὲν κωλύειν προσέταττε τὴν διαπεραιώσιν, εἰ 320 δ' οὐ πείθοι λέγων καὶ τοὺς ἀπεροῦντας προσαποστέλλων, ἀλλ' οὖν διαπεραιουμένους καὶ ἵππους ἀφαιρεῖσθαι καὶ ὄπλα· μηδὲ γὰρ δίκαιον εἶναι συνόλως πρὸς τὰς τῶν βασιλέων διαπειθοῦντας προστάξεις, καὶ μὴ θέλοντας συμπαρεῖναι βασιλεῖ, οὓς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο καὶ προσηγάγετο, ἵππων ἐπιβαίνειν καὶ ὄπλοις χρῆσθαι οὓς τε τοὺς οἰκείους ἀφελόμενος σφίσι ἐδίδου, καὶ ἃ παρέχων αὐτὸς γυμνοὺς καὶ ἀνόπλους ὄντας ἱκανῶς ὥπλιζεν. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς οὕτως ἐκέλευε, καὶ ὁ ἐπὶ τούτῳ σταλεῖς οὕτω τοὺς τοῦτ' ἐροῦντας ἀπέστελλεν· οἱ δὲ ἅπαξ ἀφηνιάσαντες, συμπλέ κοντες καὶ προφάσεις ὡς ἐπὶ χρόνον ταλαιπωρήσαντες οὐχ οἰοί τ' εἰσὶ παραμένειν καὶ ἔτι, ἀλλ' ἀνέσει δόντες μετρία πάλιν ἀπο στραφήσονται, ταῦτ' ἀπολογούμενοι πρὸς ἐκείνους τὸν πορθμὸν

διεπεραιούντο. πλήν κάκεῖνοι τὴν ἔφ' ἑαυτοὺς ἐγχείρησιν ὑπο τοπάσαντες οὐτ' ἀνὰ μέρος ἐπέρων, οὐτ' ἐπὶ τὸν συνήθη τῆς ἀποβάσεως τόπον, ὅπου καὶ κατὰ προσδοκὰς ἴσταντο διεφέζοντες τῷ τέως, ἀπέβαινον, ἀλλ' ἅμα πολλὰς φορτηγοὺς κατασχόντες καὶ ἐμπλησάμενοι ἐδοχμιάζον τὴν ἀπόβασιν, καὶ ἅμ' ἀπέβαινον καὶ ἅμ' οἱ πλείους ὠπλίζοντο, πλήν οὐκ εἰς φανεράν μάχην ἀλλ' ἔφ' ὧ μόνον ἑαυτοῖς περιποιῆσαι τὴν τῆς δοκούσης ἀτιμίας ἀπὸ 321 δρασιν. ἀλλ' ἑκατέρωθεν καὶ οἱ ἄμφι τὸν μέγαν δομέστικον, θέλοντές τι πράξαι καὶ γ' ἀτιμίαν καὶ αὐτοὶ ἐκφυγεῖν τὴν δόξην δειλίας ἐπιτρέβεσθαι σφίσι μέλλουσαν, ὠπλίζοντό τε καὶ τῶν ἵππων ἐπέβαινον. φιλονεικία καὶ μάχη τις φυλετικὴ συνερρήγνυτο· εἰ γὰρ καὶ γένει διέφερον τὰ στρατεύματα, ἀλλ' οὖν ὑπὸ μίαν ἀρχὴν τὴν βασιλικὴν ἤγοντο, καὶ ἦν ἐμφύλιος ὁ πόλεμος ὅσον εἰκάζειν. ὅθεν καὶ ἀκροβολισμοῖς ἀλλήλων ἐπειρῶντο, καὶ σα ρίτταις ἔβαλλον ὀϊστεύοντες. ὁ τοίνυν μέγας δομέστικος ἴσας ὑσμίνην καθισταμένας τὰς πράξεις κατανοῶν, ὕβριοπαθῶν οἶον εἰ αὐτοῦ παρόντος ἐκ βασιλέως, ὄντος τοιοῦτου, αὐτὸν πολεμεῖν πειρῶνται καὶ ἀντιτείνειν τολμῶσι πρὸς βασιλικὴν κέλευσιν, τὸν κοντὸν ἀνὰ χεῖρας ἔχων θυρεὸν τε φέρων φορῶν τε θώρακα ἐμπίπτει τοῖς Ἀλανοῖς ὡς ἐφέζων μόνον φανείς. κάκεῖνος μὲν οὕτω τὴν τῆς μάχης διωκνόμεναι καταστολήν, εἰς δ' ἐκείνων ἐν ἀφανεί μιμεῖται Πάνδαρον καὶ ὀϊστῶ βάλλει, καὶ καιρίαν οὐ κατ' ἐκεῖνον τὴν πληγὴν δίδωσι. τούτου δὲ γεγονότος τό τε πλῆθος ἀνεστάλη καὶ ἀμφοτέρωθεν τοῖς μὲν ὀδύνη τοῖς δὲ δέος περιέστατο· καὶ τοῖς μὲν μετέμελε τῆς ἐπὶ θατέρους ὀρμῆς, οἱ δὲ ξυνιέντες 322 ὁποῖος ἀνέρριπται σφίσι κύβος, τοὺς τὰ πράγματα παρασχόντας μεθ' ὅτι πλείστης τῆς πρὸς τοὺς Ῥωμαίους παραιτήσεως ἦτιών το, καὶ βασιλεῖ ἐζήτουν ἀπολογεῖσθαι. ἐδεδίεσαν γάρ, ὡς εἰ κός, μὴ σφίσι κατάρξοι τοῦτο μεγάλων κακῶν ἐπὶ μέσης τῆς Ῥωμαίων διάγουσι, καὶ ἅμα δυσωπούμενοι, εἰ βασιλεὺς μὲν ξενοτροφεῖν ὅσον ἔφ' αὐτοῖς αἰρούμενος ἐλπίδος ἀγαθῆς εἶχετο, αὐτοὶ δὲ τοιαύτας ξενίας ἀνταπεδίδουν, κακοῖς τὸ ἀγαθὸν ἀμειβόμενοι. διὰ ταῦτα καὶ βασιλέα μὲν πέμποντες καθικέτευον, ἐκείνοις δὲ παρεδίδουν καὶ ἵππους καὶ ὄπλα, καὶ ἀνθ' ὀπλιτῶν καὶ ἱππέων πεζοὶ καὶ ἄνοπλοι ἦσαν, ἕως πάλιν βασιλεὺς αὐτοὺς ἰκετεύοντας δέχεται, συγγινώσκων σφίσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

23. Συνέβη δὲ πρὸ τούτων, τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῷ πέρυσσι καὶ ἡμέρας ταύτης, προσβαλεῖν τῇ πόλει ἐξ Ἀκουιλίας τριήρεις Βενετικές, πλήν οὐ κατὰ τοιαύτην χρεῖαν καὶ πάλιν, ἀλλὰ τῶν ἐνεχυρασθέντων πραγμάτων διὰ τὴν τότε πυρπόλησιν ἔνεκα. οἱ δὲ ἐπεὶ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην πέμποντες, ἐκεῖ βασιλέως διὰ γοντος, οὐδὲν ἤνυτον, ἄλλως ἔγνωσαν τὰ περὶ τούτων ἐνεργέστερον μετελθεῖν. καὶ δὲ τριήρεις μᾶλλον πλείους τῶν δώδεκα ἢτοι 323 μασμένοι, προσθεμένων καὶ πειρατικῶν ἐτέρων ἑπτὰ, τῇ Βυζαντίδι προσβάλλουσι, καὶ μεσημβρίας σαββάτου φανέντες μεθ' ὅτι πλείστης κορύζης, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πειρατῶν ἀπήνειαν ἔπα γόμενοι, τὸν λιμένα τὸ Κέρας εἰσπλεύσαντες καὶ κατανακτικρῶν τῶν ἀνακτόρων ναυλοχησάμενοι δεινὰ τοὺς προσχώρους ἐποίουν, καὶ τινι θημωνία ἐκεῖ που ἰσταμένη πῦρ ἐνιᾶσιν, οὐ τόσον εἰς ζημίαν τῶν κεκτημένων ὅσον εἰς χλεύην. βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν ἐξ ἰδίων τριήρων ἀντιπαλάμησιν μὴ ἔχων ἀντικαθιστᾶν (τὸ ναυτικὸν γὰρ πρὸ χρόνων ἀπέσβεστο· κἄν πού τινες περιῆσαν ἔτι ὡς μὴ τοῦ παντὸς καθάπαξ ἐκλείψαντος, κατὰ χρεῖας ἄλλας ἔτυχον ἐσταλμένοι) ἐν ἀμφιβόλῳ ἦν τοῦ τί δεῖ ποιεῖν. ὅτε μὲν οὖν εἰς τὴν ἐκείνων ἀποβλέψειε τόλμαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀλιγωρίαν, οὐ σὺνηθες σφίσι τὸ τόλμημα ὄν, τηνίκα καὶ ἀνθίστασθαι ἐδικαίου καὶ κακῶς πράττειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπιόντας, ἐς ὃ καὶ μαθεῖν σφᾶς ὡς ὑπὲρ τὸ δέον ἐγχειροῦσιν· ὅτε δ' αὖθις εἰς τοὺς ἀποβῆσομένους φόνους ἐντεῦθεν καὶ τὴν ἐν κενοῖς ἀντικατάστασιν καὶ τὸν ἀναγκαῖον κίνδυνον ἀφορώη, παντὶ δικαίῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ συνωμολόγει. μηδὲ γὰρ εἰς μακρὰν καὶ τούτους γνωσιμαχήσαντας ἐπεστράφθαι καὶ συγγινώσκειν δέεσθαι. εἶναί τε καὶ

ὀλίγου πόνου τε καὶ δαπάνης ναυπηγεῖσθαι Ῥωμαίους, εἰ μόνον αὐτὸς 324 κελεύοι· κὰν ἦρται δὲ σφίσι τὸ φρόνημα ἐκλείπουσῶν τῶν τριήρων, αὐτὸν κελεύειν, καὶ συνεστηκυῶν ἐν ὀλίγῳ καταπίπτειν αὐθις καὶ ταπεινοὺς γίνεσθαι. ταῦτ' ἐννοούμενος ἀνέστελλε τὰς ὁρμὰς τῶν πολλῶν, οἳ δὴ καὶ ζηλοτυποῦντες οἷον εἰ οὗτοι κατὰ Ῥωμαίων οὕτως ἐπάρθησαν, καλὸν ἔλεγον γεφυροῦν ἀλίαισι καὶ φορηγοῖς, ὡς τινὰς συνδέσμους ἐχούσαις καὶ τὰς καθευρεθείσας ἐνταῦθα μεγάλας ναῦς, τὸν τοῦ Γαλατᾶ πορθμὸν, καὶ παρ' ἐκάτερα τοξότας τε καὶ σφενδονήτας στήσαντας οὕτως ἐπιχειρεῖν τοῖς ἐντὸς συνεβούλευον. καὶ τὸ βούλευμα ἄριστον κατεφαίνετο· χωρὶς γὰρ τῶν παρ' ἐκάτερα τεταγμένων καὶ ὄσους αἰ νῆες ἐχώρου, οἱ ἀπὸ τῶν τειχέων ἰστάμενοι μόνοι αὐτάρκεις ἐδόκουν ἰοῖς πεμπομένοις καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν πέτραις καταβάλλειν εἰς τέλος καὶ ἀφανίζειν τοὺς ἐπίοντας. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν εἰσβολὴν κινδυνώδη κρίνων Χριστιανικοῖς ἔθνεσιν οὐδ' ὄλωσ ἠφίει, ἐνε δίδου δὲ μᾶλλον ἀναβάλλων τὰς ὁρμὰς ἐμπιπλᾶν.

(24) ἀλλ' ἐκεῖνοι μὴ ἔχοντες πλέον ποιεῖν ὧν ἔπραξαν, ὡς ὄργανοις τῆς σφῶν μανίας ἐχρῶντο τοῖς πειραταῖς, οἳ καὶ αὐτονυχεῖ τῇ Πριγ κίπων νήσῳ προσίσχουσι, καὶ οὐχ ὅπως τοὺς ἐν αὐτῇ πάλαι κα 325 τωκηκότας, ἀλλὰ καὶ λαὸν ἱκανὸν ἐκ Πηλοπυθίων, ἄρτι τὰς τῶν Περσῶν ἐκφυγόντα χεῖρας καὶ τῆδε καταφυγόντα, ἐξάνδρα ποδίσαντες πράγματα μὲν σκυλεύουσιν, ἀνθρώπους δὲ κατασχόντες ἐν ναυσὶν εἶχον, καὶ ἅμ' ἔω δεινὰ ἐκείνους ἠπείλουν ποιεῖν, εἰ μὴ τὰ τιμήματα ἄξια καταθεῖντο, κρεμαννύντες καὶ αἰκιζόμενοι καὶ σφάττειν ἔτοιμοι ὄντες, ἐλεεινὴν θεὰν μέσον θαλάσσης ἰστώντες, καὶ τὰς τιμὰς παρὰ βασιλέως κατ' ἔλεον ἀναγκάσι λαβεῖν ἐλπίζοντες. διὰ τοῦτο καὶ πόνος οὐχ ὁ τυχῶν κρατοῦντι, εἰ φεύγοντες Πέρσας οἱ δεῖλαιοι χερσὶ πειρατῶν ἐμπεπτῶκεσαν, οὐκ ἄλλως καιρὸν τοῦ θαρρεῖν ἐχόντων εἰ μὴ ἐξ ὧν ὅμαι χμοῖεν σφίσι ἐαυτοῖς, οἳς δὴ πολλάκις καὶ βασιλικαὶ συμβεβήκασι χάριτες. Ῥωμαῖοι δὲ παρ' αἰγιαλοῦς ἰστάμενοι τὴν δεινὴν κατεστύγουν θεὰν καὶ τὸ πάθος ἀπωλοφύροντο. οἱ δὲ γε καὶ ἀκμηῆτες εἰς ὄπλα ἦσαν, καὶ Ὀδυσσεῖους, ὡς ἐκεῖνος ἐπὶ τὴν Σκύλλαν, οὕτως οὗτοι τὰς ὁρμὰς ἐπ' ἐκείνους προῖσχοντο· πλὴν κατ' ὄψιν καὶ μόνην τὸ ἀμυντικὸν περίστατο. τοὺς μὲν γὰρ ὁ αἰγιαλὸς εἶχε σφιδάζοντας τὰς ὁρμὰς ἐφ' ὧπερ ἀμύνοντο, οἱ δὲ παρὰ μόνην τὴν θάλασσαν ἀλώσιμοι ὄντες, καὶ τίνων οὐκ ἄσθε νέστεροι; ὅμως ὡς ὀχυρώματι τῇ θαλάσῃ χρώμενοι, ἐς ὃ τι 326 καὶ ἐδόκει σφίσι τοὺς ἐν χερσὶ διετίθουν, οἳ δὴ καὶ τὰ περὶ τῆς Σκύλλης εἰκόνιζον, χεῖρας ὀρεγνύντες τοῖς ἔξωθεν καὶ θρήνους ἐλεεινοὺς κλάζοντες. οὕτω πᾶν ἡμᾶρ τετέλεστο, καὶ βασιλεῖ ἀγγελλόμενα τὰ δεινὰ ἐνεποίουν οἴκτον· καὶ δὴ στήσας τιμὴν τοῖς οἰκτροῖς τεσσάρων χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων τοὺς πάντας εἰλήφει. καὶ τότε ἀποστείλας πρὸς τὸν τῶν νηῶν ἡγεμὸν νεύοντα τὴν ἀπόνοιαν κατωνείδιζεν καὶ τὴν τόλμαν, οἳς ὅτι παρὸν πρεσβείαν πέμπειν καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς λόγους καθίστασθαι, περὶ τῶν κατὰ σφᾶς δικαίων λέγοντας, οἳ δὲ πειραταῖς μιχθέντες τὰ ληστῶν σὺν ἐκείνοις πράττοιεν. ταῦτα λέγων τοῖς μηδὲν ἄλλο προτείνουσιν ἢ τὴν τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρόσταξιν, ἐπεὶ τούντεῦθεν καὶ τούτοις τῶν αἰσχίστων ἔργων μετέμελεν, ἰκέτας τοῦ λοιποῦ ἀντ' ἀντιστατῶν εἶχε καὶ εὐπειθεῖς πρὸς εἰρήνην τοὺς πρὶν ἐχθίστους, εἰ λύοιντο τὰ ἐνέχυρα· τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ αὐτὸς θέλειν, καὶ ἀξιοῦν ἐπὶ ταύταις ἐπιταχθῆναι, λυομένων μόνον τῶν κατὰ τὰ ἐνέχυρα διαμφισβητήσεων. ταῦτ' ἐκεῖνοι μεταβαλλόμενοι καθικέτευον, καὶ βασιλεὺς κατένευε τὰς ἐπιχρόνοιας σπονδὰς προσιέμενος, καὶ οὕτω πρεσβείαν στείλαμενος τὰς εἰρηνικὰς ἐτάμετο. πόνος γὰρ ὁ τῶν Περσῶν ἠπειγεν ἄλλος, κυ 327 κλούντων ὡσπερ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τὴν ἀνατολὴν ἅπαντες. καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἄλλοι κίνδυνοι τοῖς ταλαιπώροις Ῥωμαίοις περιεστήκεισαν, τὰ δὲ κατὰ Μεσοθινίαν πᾶσαν καὶ ἀπανέστησαν σφαλέντος τὰ μεγάλα τοῦ εἰς ἡγεμόνα τούτων ταχθέντος Μουζάλωνος.

25. Μηνὸς γὰρ Ἀνθεστηριῶνος εἰκοστῇ καὶ ἑβδόμῃ περί που τὸν Βαφέα (χῶρος δ' οὗτος περί τὴν θαυμαστὴν Νικομήθειαν) Ἀτμὰν συνάμα τοῖς ἄμφ' αὐτὸν εἰς χιλιάδας πλείστας ποσομένους ἐπιστὰς αἴφνης, μᾶλλον μὲν οὐνάλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον ἀρχῆθεν. Ἀλῆς γὰρ Ἀμούριος σὺν ἀδελφῷ Ναστρατίῳ τῷ παρὰ Ῥωμαίοις ἐπὶ χρόνοις ὀμηρεύσαντι, τοὺς περί τὴν Καστάμονα Πέρσας προσεταιρισάμενος, Ῥωμαίους κακῶς ἐποίει. καὶ τέως περί που τὸν Πόντον καὶ ἐνδοτέρω, πέραν Σαγγάρεως, τὰ τῆς ἀλαστορίας ἐπιδεικνύμενος τῇ καθ' αὐτὸν ἀσφαλείᾳ ἀπείχετο τῶν ἐπίταδε, ὡγκώθη δὲ τὰ πλείστα ἐκ πλείονος καὶ τῶν ἡμετέρων καθυπερηφανεύετο ἐξ ὅτου τὸν τοῦ Ἄζα τίνη σουλτὰν υἱὸν τὸν Μεληκ Μασούρ ἀπεκτόνει προπολεμῶν, ὃς δὴ τῷ πατρὶ συμπροφέρων ἐφ' ἱκανὸν τὴν πλάνην κατὰ τὰ βόρεια, ἐξ ὅτουπερ ἐκεῖνος Αἴνοθεν ἀπελύετο, καθὼς καὶ φθάσαντες εἶπομεν, ἐξ ἀνθρώπων ἐκείνου τῆδε γεγονότος περαιουῖται τὸν Εὐξείνου, καὶ Θυμαῖνη προσχῶν, μακρόθεν τὸν Τοχάρων Κάνιν, ὡς αὐτοὶ φαῖεν, Ἀργάνην δώροις ὑποποιούμενος, ἐν 328 τεῦθεν δεσπόζει τῶν τόπων ὡς πατρικῶν κλήρων, καὶ καθυποκλίνει τοὺς πρῶχοντας τῶν τῆδε Περσῶν, οὓς δὴ σατράπας ἐκεῖ νοικαλοῦσι. καὶ οἱ μὲν ἐκόντες ἄκοντες ἐδουλοῦντο, Ἀμούριος δὲ ὁ τοῦ Ἀλῆ πατὴρ ὑπελθὼν Τοχάρους καὶ οὐλαμὸν ἐξ αὐτῶν προσλαβόμενος ὅλαις ὀρμαῖς ἀντέπραττε τῷ Μεληκ. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ πολέμους πρὸς αὐτὸν ἐκφέρων κατετροποῦτο, ὥστε καὶ ἀπηυδηκότα τοῖς ὅλοις συνάμα γυναικὶ καὶ ἰδίῳις γνῶναι βασιλεῖ προσχωρεῖν. ὅθεν καὶ τὴν τοῦ Πόντου καταλαβεῖν Ἡράκλειαν. κάκειθεν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσας, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐς Νύμφαιον ἀπεδήμει, τὴν μὲν σύζυγον τῆδε καταλιμπάνει, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἐφ' ἡμέραις ἀνεθείς τῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ κόπων, ὑπὸ βασιλικῷ ποδηγέτῃ, βασιλέως προστάξαντος ἀκουσθέν, τῆς ἐπὶ τὸ Νύμφαιον ἴετο. ἀλλὰ που περί τὸ Ἀτραμύτιον γεγὼνός, εἴτε παρ' ἄλλου μαθὼν εἴτε μὴν καὶ αὐτὸς ὑποτοπήσας ὡς οὐκ εἰς καλὸν ἐσεῖται οἱ ἢ πρὸς τὸν ἄνακτα ἄφιξις, γνωσιμαχεῖ τε αὐτίκα, καὶ καιροῦ λαβόμενος, τοῦ ποδηγέτου (ὁ δ' ἦν ὁ Ἀβράμπαξ πρωθιερακάριος) τὰς πολυωρίας παρενεγκῶν, αὐτόθεν ἐκφεύγει νυκτός, πλὴν οὐ νυκτιλόχου τρόπον, παρὰ γνῶσιν τῶν ἐντυγχανόντων δῆθεν, ἀλλ' ἐμφανῶς καὶ θαρρούντως, ὡς ἦν τις ἐπ' αὐτὸν ἴοι, αὐτόθεν ἐπεξελευσόμενος. Πέρσαις τε αὐθις παραγίνεται, καὶ λαὸν συναγροχῶς τῷ περιόντι τῆς φήμης 329 τοῦ προτέρου κράτους καὶ μείζονος ἔχεται. καὶ τοσοῦτον κραταιούμενος ἐνισχύετο ὥστε καὶ αὐτὸν Ἀμούριον μὴ συνοίσουσιν ἔτι τοῖς καθ' αὐτὸν πράγμασι τὴν ἀπ' ἐκείνου ἀφηνίασιν δοκιμάσαντα γνῶναί οἱ ἐπτά συνάμα παισὶ καθ' ἰκετείαν παραγενέσθαι, καὶ δώροις ἐκμειλιζάμενον, εἴτα δουλεύοντα ἀγαπᾶν. ταῦτα γνοὺς καὶ δοκιμάσας ζυμφέροντά οἱ, λαβὼν τοὺς παῖδας συνάμα πλείστοις, ἰκέτου αὐτομολεῖ σχήματι. ὁ δὲ τοῖς προτέροις ἀπομηνίων καὶ μηδὲν καθυφείς τοῦ κότου δέκτο μὲν δῶρα, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν. ὡς γὰρ μόλις εἰσαχθεὶς μετὰ τῶν δώρων πρὸ ποδῶν ἐκαλινδεῖτο καὶ καθικέτευεν, ἐκεῖνος τὰ πάλαι πρῶφερε καὶ πικρῶς ὠνειδίζε καὶ ἀπήλεγε, καὶ τέλος σκύφον οἴνου λαβὼν ὡς πίομενος, τοῖς περί αὐτὸν συγκείμενον ὄν αὐτοῦ τὸ ξύμβολον δεῖξαντος (τὸ δ' ἦν ὡς δῆθεν σκορδιωνῶντος καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείναντος) αὐτοὺς τὰς σπάθας γυμνώσαντας κατακόπτει τοὺς ἰκέτας, ἐκείνου τὸ σύμβολον δόντος εἰσπηδῶσιν αὐτίκα καὶ ἀθλίαν θοίνην ἐκείνόν τε καὶ παῖδας δεικνύσι. τοῦτο τῷ Ἀλῆ πόνος ἦν καὶ τῶν συμφορῶν ἡ ἐσχάτη, παιδί γε ὄντι τοῦ κρεοῦρ γηθέντος καὶ ἔκ τινος προνοίας περιωθέντι, καὶ τὸ τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι πάσης ἀσχολίας ὑπέρτερον ἐλογίζετο. ἱκανοὺς δὲ διὰ 330 ταῦτα προσεταιρίζεται τῶν Περσῶν, καὶ τρόπον ληϊστορος περί θείει, ἐμφανῆς ὢν ἢ ἀμνυόμενος ἢ πεσοῦμενος. ὡς δὲ κατατρέχων ἡρήμου τὰς χώρας καὶ τὴν ἀνταγώνισιν ἔσπευδε, τὸ τοῦ Μεληκ λῆμα τὸ μόρσιμον ἐρεθίζει, καὶ τοῦτον ἐκείνῳ συνίστησι κατὰ πόλεμον. οὐ δὲ συρραγέντος σφάλλει τὸν Μεληκ ἢ τύχη, καὶ ὁ ἵππος ὄλω ῥυτῆρι φερόμενος

συγκάμπει τῷ πόδε, καὶ τὸν ἐπιβάτην μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ῥύμης ἐπὶ γόνυ συγκατασπᾶ, καὶ ἔργον αὐτίκα σπάθης ὁ πεσὼν γίνεται. ταῦτα τὸν Ἀλὴν ἐπῆρεν εἰς ὄγκον Ἀμούριον, κάντεϋθεν συνάγων πλείστους κακῶς ἔδρα τὰ Ῥωμαίων. οὐπω δὲ μάλα δὴ καὶ ἐς τέλος, ἕως οὗ δαι μόνιον τι μῆνιμα (τί γὰρ ἂν ἄλλο καὶ εἴποι τις;) κατὰ Ῥωμαίων ἐφύσησεν, ὃ δὴ καὶ λέξεται. ὡς γὰρ πέραν Σαγγάρεως διατρίβων τοῖς ἀνὰ τοῦτον φρουρίοις ἰσχυρῶς ἀντεκρούετο, ἃ φθάσας ὁ βασιλεὺς συνώκισε Μιχαήλ καὶ σταυροῖς μηκίστοις ἐκ δένδρων ἀξινοκοπηθέντων μεταξὺ κατωχύρωσε, μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν πόδας τὸ ἐντὸς πλάτος ἄβατον καταστήσας, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις ἐλέγομεν, καὶ ἦν τῷ Πέρσῃ στερρὸν ἐντεϋθεν τὸ τῆς καταδρομῆς κώλυμα, Κρονίου μηνὸς ἐκ τοῦ παραχρήμα ὁ ποταμὸς μετοχε τεύεται καὶ ζητεῖ τὴν παλαιὰν κοίτην, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἰουστινιὰ νειὸς ποντογέφυρα. ὕστερον δὲ μετοχτευθέντος τοῦ ποταμοῦ, 331 τὸν ἐξ ἐκείνου Μέλανα ὑπεδέχετο, οὐτόσον ὄντα, ἀλλ' ἱκανὸν τέως καὶ τοῦτον ἐκ βάθους αὐτάρκους τὴν τῶν ἐχθρῶν ἀποκωλύειν ἔφοδον. τότε τοίνυν ἐξ ὄμβρων ὁ Σαγγάριος πλημμυρῆσας τῆς ἰδίας μεταίρει καὶ αὐθις κοίτης, ἧς ἐκ παλαιοῦ ποτ' ἐκκοιτὶ σθεῖς ἐπελάβετο, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἀνέτρεχε, καὶ οὐ μὲν ἀπέστη, περαιοῦσθαι καὶ τῷ τυχόντι παρείχεν, οὐ δ' ἐπελάβετο πλημμυρῶν, μὴ ὅ γ' ἐκ τῆς πλημμύρας βάθος ἐδίδου τῷ ῥεύματι, ἀλλὰ καὶ χοῦν ἐκ μιλοπαρήων ὀρέων κατάγων καὶ χέραδος ἱκανὸν προσέχων καὶ πόρον ἐτίθει τῷ περᾶν θέλοντι. τῷ τοι καὶ οἱ ἐν τοῖς πέραν φρουρίοις συνωκηκότες, τὴν ξένην ἰδόντες μετάστασιν καὶ γνόντες ἐν χρωῖ κινδύνου γενόμενοι, ἀπανίσταντο. οὐ μὴν δ' αὐθις ἐπὶ πολὺ τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ ποταμῷ ἦν, ἀλλ' ἐς μῆνα προσχώσας μόνον ὑπέστρεφε. καὶ ἦν ἡ ἐκ τοῦ παλαιοῦ ἀποχώρησις καὶ τῶν ἐν τοῖς φρουρίοις φυγῆς καὶ τῆς τῶν ἐχθρῶν διαπεραιώσεως προφανῆς αἰτία, τῷ περᾶν ἀνέδην τοὺς βουλομένους· ἡ δ' ἐξ ὑπογύου ἐσαυθις ἀνυποστροφή τοῖς κὰν τούτῳ περῶσιν εὐθέτησε, τῷ περᾶν διὰ τῆς προσχώσεως. ταῦτα γε γόνει ἐκ παραδόξου, καὶ βασιλεῖ ἠγγέλλετο ὅτι πληρὴς ἐχθρῶν 332 τὸ μεσόγαιον, εἰ καὶ Ἀλῆς Ἀμούριος εἰρήνην καὶ ἐς τότε σχηματιζόμενος ἐφησύχαζε τέως. ἀλλὰ τὰ τῷ Ἀτμᾶν τὰ περὶ τὴν Νίκαιαν κατατρέχοντι ἐσύστερον ἀριστουρηθέντα καὶ τοῦτον ἐπῆρεν, ἱκανὴν φιλοφροσύνην δόξαντα καταπράττειν τῷ βασιλεῖ, εἴπερ εἰρηνεῦοι μὴ εἰσβαλλόντων ἄλλων· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀρπάξοι τὰ τοῖς πολλοῖς ἀπαγόμενα. Ἀτμᾶν τοίνυν τῶν ἀμφὶ τὴν Νίκαιαν τόπων ἀπάρας (τὸ γὰρ συμβᾶν πρότερον τῷ Μουζάλωνι σφάλμα καὶ πλεονῶν γῆσιν τοῦτον), τοὺς ὀρεινοὺς διελθὼν σίφωνα ἔτοιμος ἦν καταθέειν Ἀλιζώνων. ἀλλὰ πρὶν αὐτὸν εἰσβαλεῖν, πλῆθος ἐχθρῶν συναχθέν, εἰς ἑκατὸν ποσῶθεν καὶ μόνους, περὶ ποῦ τὴν Τελεμαίαν καταδαρθεῖσι τοῖς περὶ τὸν Μουζάλωνα ἐπιστὰν ἐξ ἀπροόπτου, ἐκείνοις μὲν ὡς εἰκὸς ταραχὴν ἐμβάλλουσι τὴν μεγίστην, πολλὰ δὲ λαβόντες, καὶ αὐτοὺς ἐν σαυρωτήρσιν ὑσσοῦς, ὑποστρέφουσιν. ὡς δὲ συστάντες Ῥωμαῖοι τοὺς ἐπιόντας ἐδίωκον, ἐκείνοι τὰ ὀρεινὰ προκαταλαβόντες καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεϋθεν ἔχοντες, στάντες ἔβαλλον οἰστοῖς καὶ κυκλώσαντες ἐτοξάζοντο, καὶ τῶν διωκόντων τοσοῦτον περιγεγὼ νεισαν ὥστε καὶ αὐτὸν κατασχεῖν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον· κὰν ἀπήγαγον, ἦν μὴ τις τῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος λῆμα γενναῖον φέρων, στερρῶς ἐμπροσθεν καὶ περιγεγονῶς τῶν ἀγόντων, τοῦ ἵππου μόνου τρωθέντος ἐκείνον ἐξείλετο. τοῦτο γεγονὸς τε καὶ 333 ἀκουσθὲν ἐπὶ πλεονπαρώτρυνε τὸν Ἀτμᾶν, καὶ ὑπερηφάνει ὁ βάρβαρος· ἐς τόσον γὰρ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα ἐπληθύνετο, ὥστε καὶ Πέρσας ἄλλους ἐκ τῶν περὶ Μαϊάνδρον παραγεγονότας συμμάχους ἔχειν καὶ πρὸς τὴν καταδρομὴν συλλήπτορας ἱκανούς. τοῦτο δ' ἦν καὶ τὸν Ἀμούριον ἐπηρκὸς καὶ πείσαν παρασπονδεῖν, ζητολυποῦντα τέως εἰ ὧν αὐτὸς κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα χάριν ἀπέσχετο, ταῦτα μακρόθεν ἐσβάλλοντες ἄλλοι παρακερδαῖ νοιεν. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτῳ πεπραγμένα μικρὸν ἦσαν, κὰν αὐτὸς οὐκ ἀφίστατο πράττων· τότε δ' Ἀτμᾶν ἐπιστάς, καὶ ἄγων μὲν τοὺς ἰδίους,

ἄγων δὲ καὶ πολλοὺς κατὰ συμμαχίαν ἑτέρους ἔξωρ μημένους κατὰ λύσσαν πάλαι τῶν κατὰ Παφλαγονίαν μερῶν, ἐτοίμους ἔξαλείφειν τε καὶ ἀπάγειν τὰ πρὸς ποσὶν ἐκ πολλῆς ἴτα μότητος, ἐκεῖ που πάντας συνῆγεν. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Μουζάλωνα, ὅσον Ῥωμαϊκὸν καὶ ὅσον Ἀλανικόν, ὅσον ἰθαγενὲς καὶ ὅσον ἔξωθεν, μόλις που περὶ δύο χιλιάδας συνίστατο. ὅμως γε μέντοι τὸ ἐπὶ τῆς οἰκείας μάχεσθαι πολλὴν σφίσι ῥοπήν ἐπὶ τῷ τολμᾶν πρὸς πλείστους ὀλίγοις ἐδίδου. κἂν καὶ περιγενέσθαι σφᾶς ζυμ βεβήκοι, εἴπερ γνησίαις καρδίαις, ὡς πολλοῖς ἐλέγετο, ὥρων 334 καὶ τῆς μάχης ἀντελαμβάνοντο. νῦν δ' ἄλλ' ἔρραθυμηκότες οἶον καὶ νάρκην παθόντες, οὐχ ἦττον ἐκ δυσνοίας ἢ ἀβουλίας, ἀφηρημένοι ἐξ ὑπογούου καὶ ἵππους καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπισυμ βᾶσαν τῶν Ἀλανῶν ἔνεκα ἐξ ἀπάντων συντέλειαν, τὰς ὁρμάς τ' ἐπεκλῶντο καὶ ἀτολμότερον συνερρήγγυντο. ὃ καὶ τοῖς Πέρσαις μεγάλην ῥοπήν ἐνεποίει, καὶ μᾶλλον ἐτόλμων κατ' ὀλίγων πλείστοι. οὕτω δὲ τῆς μάχης ἀνισουμένης καὶ πλήθει καὶ γνώμῃ, πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι, φεύγουσι δ' οἱ πλείους, καὶ τῇ Νικομηδεῖα ἐγγύθεν οὖση μετὰ περιφανοῦς τῆς τροπῆς διεκπαῖον τες συνεισβάλλουσιν ἀκλεῶς. ἔδοξαν δὲ τότε καὶ ἐς πολὺ χρήσι μοι Ἀλανοὶ πεσόντες πλείους ὑπὲρ Ῥωμαίων· τῷ γὰρ πεζῷ πολλῷ γε ὄντι διδόντες ἄνεσιν εἰς τὸ φεύγειν κλινάσης ἤδη τῆς μάχης, αὐτοὶ μὲν περικυκλοῦντες τοὺς πολεμίους καὶ ὑπὸ πόδα χωροῦντες καὶ λέχριοί πως ἐπιτιθέμενοι, περιαργοῦντες ἐπίτηδες, οἷστοις ἔβαλλον καὶ πεζοὺς τοὺς τέως ἰππότας ἐδείκνυον. πεζῶν δὲ νέφος ἐκείνων συνειλούμενον σφίσι καὶ διεκπαῖον τὰ πρόσω ἀπεσώζετο. ἐκεῖνοι δὲ τῆς αὐτῶν σωτηρίας τοὺς καθ' αὐτοὺς προβαλλόμενοι κινδύνους συνεχεῖς ἔπιπτον. καὶ οὐδὲν ἦν τὸ λοιπὸν καὶ τὸ νικᾶν 335 Πέρσας καὶ διασπαρέντας ἄλλον ἀλλαχοῦ κατατρέχειν τὰ πρόσχωρα, τῶν πολλῶν ἐντεῦθεν εἰς ῥαδίαν προνομὴν κειμένων κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τῶν κωλυόντων. ἦρξε τοίνυν ταῦτα μεγάλων κακῶν ἀπάση τῇ χώρᾳ, ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίοις, τοῖς τῶν καρπῶν συλλογῆς, τῶν μὲν ἀπαγομένων τῶν δὲ σφαττομένων, ἔστι δ' ὧν καὶ φευγόντων, εἴ τις καὶ προαπανίστατο τῶν δεινῶν καὶ φρουρίῳ τινὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἐπίστευεν. 26. Εἶδες δὲ τότε καὶ τοὺς ἐνδοτέρω σκευαγωγοῦντας, καὶ οἰκτρὰν θέαν περαιουμένους εἰς πόλιν, ἀπογνόντας ἤδη τὴν τῶν ἰδίων σωτηρίαν. καὶ ὁ πορθμὸς οὗτος ἐκάστης μυρμηκίαν ἀνθρώπων καὶ ζῶων ἐδέχετο, οὐκ ἄνευ συμφορῶν τῶν μεγίστων ἀπαλλαγέντων· οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις οὐ τῶν ἰδίων ἀπεθρήνει τὴν στέρησιν, τῆς μὲν ἀνακαλουμένης τὸν ἄνδρα, τῆς δὲ τὸν υἱὸν ἢ μὴν τὴν θυγατέρα, ἄλλης ἀδελφόν τε καὶ ἀδελφήν, καὶ ἄλλης ἄλλο τι συγγενείας ὄνομα, πάντων δὲ ἐλεεινῶς προκειμένων, τῶν μὲν ἐντὸς πόλεως, τῶν δὲ καὶ ἐκτὸς παρ' αἰγιαλὸν εἰκαίως κατασποδουμένων, λείψανα φερόντων καὶ ζωῆς καὶ βίου. νήπια δὲ καὶ γυναῖκες καὶ οἰκτροὶ πρεσβῦται προκείμενοι ταῖς ὁδοῖς ἀλγεῖν ἐποίει καὶ τὸν μόνον ἀκούοντα. πλήν ἐντεῦθεν στρατὸς μὲν τὸ 336 μὲν ξενικὸν περαιούμενον ἀκλεῶς ὑπέστρεφε, τὸ δ' ἰθαγενὲς καὶ αὐτόχθον, καὶ αὐτῶν οἰκιῶν ἐκκεχωρηκὸς τοῖς ἐχθροῖς, ἐξ ἀναγκαίου ἐζήτει ὅπῃ γε καὶ ἀποφυγὸν σωθήσεται. ἐχθροὶ δὲ τέως πολλῶν ἐμπλησθέντες τῶν ἀνωτέρω ἀνέδην ἐκείνοις ἐνεσπατάλων, ἀπάγοντες μὲν αἰχμαλώτους, ἀπάγοντες δὲ καὶ ζῶα καὶ λείαν πᾶσαν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν καρπὸν τῆς γῆς τὸν ἐπέτειον, ζώοις τοῖς ἐκ τῆς λείας διευθετούμενοι, καὶ ὅτι καὶ ἔδοξεν ἀσφαλὲς μεταφέροντες. οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν κατωτέρων Νικομηδεῖας ἦπτοντο, οὕτω θαρροῦντες ἴσως τὴν εἰσβολὴν· ἐπήγει γὰρ ἐκείνοις φοβεῖσθαι τὴν ἐξ ἐγγίονος ἔφοδον, καὶ ὡς ἱερῶν ἀθίκτων ἔτι τῶν τῆς πόλεως προαστείων ἀπέιχοντο, εἰ καὶ τοῖς τῆδε τῶν δεινῶν προσδοκωμένων ἀναστολῆς ἔδει, καὶ ὡς ἦν ἀνεστέλλοντο. οὐ γὰρ ἐνταῦθα μόνον ἦν τὸ δεινόν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἀνατολὴν μέχρι καὶ Ἀτραμυτίου, ὅπου καὶ βασιλεὺς ἐπεχωρίαζε, τὰ ἀνωτέρω πάντα δίχα τῶν ὀχυρωτάτων φρουρίων τοῖς ἐχθροῖς εἰς προνομὴν ἔκειντο, τὰ δὲ προσωτέρω περὶ που τὴν Ἀχυράους καὶ Κύζικον καὶ Πηγὰς καὶ Λοφάδιον ὀλίγω τινὶ διαστήματι τῷ ἀπὸ θαλάσσης ἐλεύθερον

περιῆν. Προύση δὲ καὶ Νικαία ταῖς πύλαις ἐπέχραε τὰ δεινά, ἀπάντων τῶν ἕξω προνομευθέντων, καὶ δει 337 νὸν τὸ πάθος καὶ ἀπαραμύθητον τὸ συμβάν, ἀπάντων ὀλίγων ἐξαπολωλότητων μηνῶν. καὶ ὡσπερ θείας ὀργῆς καὶ μηνίματος δαιμονίου τὸ πάσχειν, οὕτω καὶ θείας ἀντιλήψεως μόνης καὶ συμπαθείας τοῦ κρείττονος τὸ τὰ δεινὰ στήναι εἰκὸς ἦν ἐννοεῖν.

27. Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. οὐκ ἦν δὲ ἄρα καὶ ἀρχιερεῖς ἡσυχάζειν καὶ μὴ δι' ὄχλου μεγίστου τῷ πατριάρχῃ γίνεσθαι τοῦ τῆς Ἐφέσου καὶ πάλιν Ἰωάννου καὶ τῆς ἐκείνου ἀνορθώσεως ἕνεκα. εἷς δὲ τις αὐτῶν (ὁ Σηλυβρίας οὗτος ἦν Ἰλαρίων) καὶ μέγα τι κατὰ τοῦ πατριαρχοῦντος ἐφθέγγατο, οὐ τότε πρώτως, ἀλλ' ὅτε δὴ πατριάρχης ἐπὶ τῇ τῆς Παμμακαρίστου μονῇ ἀναχωρῶν τῶν φροντίδων καθῆστο, οὐκ αὐτὸς ἰδὼν ἀλλὰ παρ' ἰδόντος ἀκούσας, ὡς ἔλεγεν. ἀπῆν δὲ τῶν ζώντων ὁ φήσας, ἀνάγωγος καὶ ἄλλως ὢν ἐκεῖνος καὶ ἐπὶ διαβολαῖς γνώριμος. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔγκλημα ἀπᾶδον ὄλως καὶ ψευδολόγημα ἄντικρυς. ὅμως ὁ Σηλυβρίας οὐ πάνυ τι καὶ αὐτὸς πιστεύων, ὡς ἐώκει λέγειν, τὸ τοῦ πράγματος ἄτοπον ἐν ἀπορρήτοις παραλαβῶν, βασιλεὺς πιστεύει τὸν λόγον. τῷ δὲ μέγα μὲν ἀκούσαντι ἔδοξε, καὶ βαρέως ἤνεγκε τὸ λεχθέν· ὅμως δὲ μέντοι καὶ μὴ πιστεύσαντι ἐπήει φροντίζειν τοῦ ἐν ἀπορρήτοις διακεῖσθαι τὸν λόγον, ὡς 338 ἄλλως καὶ ἀπρεπῆ ὄντα οὐ μᾶλλον ἢ ψευδῆ. διαφυλάττεσθαι γὰρ καὶ τὰς τῶν πολλῶν ὑπονοίας ἄξιον ἐκεκρίκει. πλὴν καὶ τοῦ προσανενέγκαντος κατεγνώκει, ὡς τὸ τέλος ἔδειξεν, ὅτι καὶ ὄλως ἐπὶ τοιοῦτῳ καὶ παρὰ τοιοῦτου πιστεύσειε λέγοντος. ἦν ταῦτα, καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς καὶ αὐθις διὰ τὸ τοῦ πατριάρχου πρὸς αὐτοὺς ἀμφίγνωμον περὶ τῶν κατὰ τὸν Ἐφέσου πραγμάτων πατριάρχῃ ἐπέειχον καὶ οὐ καθαρῶς εἰρήνευον. ἦσαν δ' οἵτινες τούτων καὶ ὠμογνωμόνουν τῷ πατριάρχῃ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς διεφέροντο. βασιλεὺς δὲ πάντα τρόπον τὰ τῆς εἰρήνης στέργοντι οὐκ ἦν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ τὸ μὲν τὸν Ἐφέσου ἀποκαταστῆναι καὶ προσαπεδέχετο καὶ συνήργει τοῖς βουλομένοις, τὸ δ' αὐθις ἐκείνου χάριν πατριάρχῃν προαναγκάζειν οὐ οἱ τῶν δεόντων ἔδοκει. ὅθεν κἂν καὶ τοὺς ὑπὲρ τοῦ Ἐφέσου λέγοντας ἀπεδέχετο, ἀλλὰ τό γε σχίζεσθαι διὰ ταῦτα σφᾶς πατριάρχου καὶ λίαν διὰ βάρους ἦγε καὶ προσωνείδιζε, καὶ τισιν ἐμβριθέστερον προσεφέρετο. σκοπῶ δὲ μὴ Πάτροκλος ἦν ὁ Ἐφέσου καὶ τὸ τοῦ Αἰνείου ἔσχε διάζετο εἶδωλον, τῆς βασιλικῆς γνώμης ἤδη κλινούσης πρὸς Ἄθα νάσιον τῷ τὸν Ἰωάννην ἀποπροσποιεῖσθαι, εἰ καὶ ἐν ἀφανεί 339 ταῦτ' ἦσαν ἔτι. ὡς δὲ πού καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα κεῖσθαι δοκοῦν ἀνάπυστον ἤδη ἤρξατο γίνεσθαι, καὶ τινες ἀφωσιωμένως πως καὶ ἐπιπολαίως τὰ περὶ ἐκείνου ἠνίσσοντο, τὸ ἐκείνου σχίζεσθαι ἑαυτοῖς εὐπροσωπότερον καθιστάντες, τότε βασιλεὺς τὸν πρῶτος ὑπομνήσαντα περὶ τούτου ὑπόπτευν, ὡς καὶ ἄλλοις εἶποι τὸν λόγον, κἂν αὐτὸν μὴ σκανδαλίσειεν ὑπειπών, ἄλλοις ἴσως εἰπὼν μῶμον προστρίψειε. διὰ τοῦτο, καὶ τῇ τοῦ πατριάρχου θαρρῶν σεμνότητι, ἐκφαυλίζει τὸν λόγον, καὶ τὸν πρώτως εἰπόντα δῆλον καθίστησιν. ἄρρητον μὲν γὰρ εἶναι καὶ ἄπιστον, καὶ λίαν ὠρέγετο, ὡς ἐώκει· ὑπολαλουμένου δὲ καὶ παρ' ἄλλων, αὐτὸς ἀναγκασθεὶς φανεράν καθίστησι τὴν κατηγορίαν, καὶ ὡς ὑβριστὴν οὐκ αἰτίας ἀνίει τὸν φάμενον. ἀκούει ταῦτα καὶ πατριάρχης, καὶ ὡς εἰκὸς δεινοπαθήσας, ἐπεὶ οὐ περιῆν ὁ πρώτως ἐπειπών, ὡς ἐλέγετο, αὐτῷ δὴ Σηλυβρίας τὴν συκοφαντίαν ἐπέτριβε, καὶ συνόδῳ ἐπεγκαλεῖ ζητῶν τὴν ἐκδίκησιν ἑαυτῷ, κἂν ἐκεῖνος ὡς εἶχεν ἐπειλύνων τὸν λόγον ἄλλως ἔλεγεν ἐξειπεῖν. (28) παρ' ἣν αἰτίαν καὶ βασιλεὺς (οὐδὲ γὰρ ἦν ψεύδους γράφεισθαι βασιλέα γε ὄντα) ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις συκοφαντοῦντα διελέγγειν ἀναγκαζόμενος, ὃ τέως ἀνέκφορον ἠβούλετο μένειν, ἐπὶ 340 πολλῶν ἐξέφερον, ὅπως καὶ ὅτε καὶ τί προσελθὼν εἶπειεν ὁ εἰπών. τέως δὲ πολὺς προσετρίβετο ἐντεῦθεν μῶμος, ἀμφοτέρωθεν ἀντιδιατεινομένων. καὶ διὰ ταῦτα πατριάρχης δεινῶς ὑβρίο παθῶν ἦν, καὶ οὔτε βασιλέα προσαπεδέχετο κινουντα τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῷ πρώτως εἰπόντι κακῶς εἶχε, καὶ συνόδου ἐζήτηε ἐκ

δίκησιν, εἰ πιστεύειν θέλοιν ὡς καὶ αὐτοὶ συκοφαντίαν τὸν λόγον, ὡς λέγουσι, κρίνουσι. τῷ τοι καὶ τῷ μὲν ζητεῖν πατριάρχην δίκαια ξύμπαντες ὠμολόγουν, πρὸς δὲ τὸ καταδικάζειν τὸν λέξαντα διαμφιγνωμονοῦντες ἦσαν· μηδὲ γὰρ κάκεῖνον αὐτόθεν ἐκφῆναι τὸν λόγον, μηδ' ὡς κατηγορίαν συνθεῖναι, ἀλλὰ βασιλεῖ πιστεῦσαι, ὥστε μείναι καὶ ἐν ἀπορρήτοις οἴεσθαι. ὡς δὲ πολλάκις ὁ μὲν πατριάρχης συνιστᾶν βουλόμενος σύνοδον ἐπὶ τοῖς τοῖς ἀρχιερεῖς μετεπέμπετο, ἐκεῖνοι δὲ οἱ μὲν συνήγοντο καὶ ἔτοιμοι ἦσαν κρίναι καὶ καταδικάζειν τὸν φάμενον ὡς οὐκ εὐσχημον ὄν οὐδ' ἄλλως εὐπρεπὲς πρὸς βασιλέα λέγειν τοιαῦτα, οἱ 341 δὲ αἰτίας τῆς ἀποφυγῆς πλαττόμενοι τὴν ἄφιξιν ὑπερετίθεντο καὶ τῷ Σηλυβρίας ἀγαθὰς ὑπερέτεινον τὰς ἐλπίδας, ταῦτα δ' ἐποίουν πολλάκις ἔννοιαν διδόντες ὡς ἐπαλγοῖεν καὶ οὗτοι μὴ καὶ πατριάρχου σφίσις ὁμογνωμονοῦντος ἐπὶ τοῖς τοῦ Ἐφέσου πράγμασιν, ὥστε καὶ κινδυνεύειν σχίζεσθαι, τότε πατριάρχης ἀπαλῶν τοῖς τελουμένοις, ἐπεὶ γε συνοδικῶς προκαθήμενος μέχρις ὁψὲ τῆς ἡμέρας τὴν ἐκείνων περιέμενε ἄφιξιν, αὐτίκα συντόνω ψυχῆς καταστήματι καὶ ἰκανῶς ἐνθέρμω ἐκλύπης ἀποχωρεῖ, τελευτᾶν εἰπὼν εἰς τοὺς τότ' ἀρχιερεῖς ἢ μὴν τοῦ λοιποῦ μὴ εἶναι μέσον αὐτῶν, κἂν ὅτι ποιοῖεν, καὶ ὄρκον ἐπιπροσθεῖς, ὡς τι νες ἤκουσαν. ὁ δ' ὄρκος ἰδιωτικῶς πῶς οὕτως ἐξενεχθεῖς "νὰ ἡμεῖς δοῦλος τοῦ Χριστοῦ, οὐ μὴν εἰμι μεθ' ὑμῶν, εἰ μὴ τὰ γένοιτο." τὸ δ' ἦν, εἰ μὴ ὁ Σηλυβρίας κολάζοιτο. πέμπτην μὲν οὖν ἤγε τότε μὴν Ἀνθεστηριῶν, ἡμέρα δ' ἦν ἡ πρὸ τοῦ σαββάτου παρασκευῆ, καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας τῇ κέλλῃ πρὸς ἐσπέραν σὺν τοῖς ἰδίοις μεταχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς Παμμακαρίστου μονήν, ὅπου καὶ εἴθιστο καταμένειν, γίνεται, ἀφείκει ἕνα τῶν αὐτοῦ ἢ καὶ δεύτερον τὰ τοῦ πατριαρχείου κατέχειν καὶ διοικεῖν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος ἔπραττεν, οὐ μὴν δ' ὥστε οἱ καὶ καθάπαξ ἀπαλλάττειν ἔγνωστο, ἀλλ' ὡς πολλάκις εἴθιστο πρὸς 342 τειν, οὕτω καὶ πάλιν ὑπελαμβάνετο. αὐτὸς δὲ μεθ' ἡμέρας καὶ παραίτησιν σχεδιάσας πέμπει πρὸς βασιλέα οὕτως ἔχουσαν ἐπὶ λέξεων. 29. "Δέσποτά μου ἅγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς δεσπότης μου ἅγιοι ἀρχιερεῖς, ἐγὼ τὸ πρῶτον ἀμαρτωλὸν εἰδὼς ἐμαυτὸν πάντα ἔπραττον ὑπὲρ τοῦ τῆς ἀμαρτίας ῥυσθῆναί με. μᾶλλον δὲ ἔπραττον μὲν ὀλίγα, τὸ πλεον δ' ἐθάρρουν εἰς τὸ ἀνεξάντλητον πέλαγος τῆς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας, ὅπερ πλουσίως ἐξέχεε τε καὶ διηνεκῶς ἐκχέει πρὸς τε δικαίους καὶ ἀμαρτωλοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν κτίσιν. καὶ τούτῳ μόνῳ θαρρῶν διήνυσον ἡδέως τὸν ἐμὸν βίον. εἶτα ἀναγκασθεῖς ὅσα οἶδε θεός, κρίμα σιν οἷς οἶδεν αὐτός, ἀνήχθην εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. ὑβρίσθη μετὰ ταῦτα ὅσα οἶδε πᾶς ὁ ἐνταῦθα καὶ ἐκτὸς λαός. ἐλυπήθην διὰ ταῦτα πολλά, οὐχὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόστασιν, οἶδε θεός, ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἅπαν πλήρωμα, ἧς Χριστὸς καὶ διὰ τῆς χάριτος ἐκεῖνου ἐγὼ κεφαλή. εἰδὼς τοίνυν ὡς οὐ τῶν πρεπόντων, οὐ τῶν δικαίων ὄν, οὕτως ὑβρισμένον ἀποφείρεσθαι πατριάρχου ἀξίωμα, ἀναγκασθεῖς ὡμοσα τὴν αὐτοῦ ἀποβολήν. καὶ ἴστημι τοῦ φυλάξαι τοὺς λόγους μου, καὶ ἀποδίδομι ἰδοὺ τὰς εὐχὰς μου, ἃς διέστειλαν τὰ χεῖλη μου ἐν τῇ θλίψει μου. παραιτοῦμαι γὰρ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον· ὡς ἂν δὲ 343 καὶ μὴ πρόφασις εἰς τὸ ἐξῆς δόξω σκανδάλου, σὺν αὐτῷ καὶ τὴν ἐμὴν παραιτοῦμαι ἱερωσύνην, τὸ μέγα ὄντως ἐμοὶ χρῆμα καὶ τοῦ παντὸς ἀντάξιον. ταῦτα τίθημι γνώριμα τῇ ἐκ θεοῦ βασιλεῖ σου καὶ τοῖς δεσπότης μου τοῖς ἀρχιερεῦσι Χριστοῦ διὰ τῆς παραιτήσεως ταύτης, δι' ἧς καὶ τελείαν νέμω συγχώρησιν τοῖς τε ὑβρίσασιν τοῖς τε εἰς τοῦτο συνεργήσασιν καὶ τοῖς προαχθεῖσιν τούτοις πιστεῦσαι, καὶ ἴλεως αὐτοῖς εἶη διὰ τοῦτο θεός. ἂν δὲ τι συμβῇ εἰς τὰ ψυχικὰ καὶ εἰς τὰ σωματικὰ εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ἢ εἰς τὸν λαὸν τοῦ θεοῦ, ἀθῶός εἰμι τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ μου." εἶχε καὶ ὑπογραφὴν τήνδε "Ἰωάννης μοναχὸς ὁ χρηματίσας πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως." Ταῦτα γράψας τε καὶ ὑπογράψας καὶ τῷ βασιλεῖ ἀποστείλας, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπαμφιασάμενος, ἀφῆσὺ χάριτος τοῖς ἐγνωσμένοις ἐμμένων. βασιλεὺς δὲ δεξάμενος

τὴν πα ραίτησιν οὐδ' ἤθελεν ἀναπτύσσειν ἐξ εὐλαβείας ἀλλὰ πυρὶ διδό ναι, ἐπεὶ καὶ ἄλλοτε ταῦτ' ἔπραττεν. ἐπεὶ δ' ἀναγνωσθέντος τὸν πατριάρχην ἤκουε λέγοντα ὡς ὁμόσοι, ἐν φροντίδι μεγίστη ἦν, καὶ ὅ τι περὶ τούτων ἀρχιερεῖς ἀποφάναιτο διεσκόπει. τὸ μὲν οὖν ἅμα δεικνύναι καὶ ἐξετάζειν ἐφίεναι τὰ ἐφεστῶτα τῇ Ῥω μαῖδι κακὰ οὐ παρεῖχεν. ἡμέρας γὰρ ἐκάστης ἠγγέλλοντο τὰ 344 δεινά, καὶ οὐ καθ' ἓν τι μέρος ἀλλὰ πανταχόθεν καὶ πανταχῆ συρρέοντα, οὐ κατὰ γῆν μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ κατὰ θάλασσαν. πρότερον μὲν γὰρ πειραταὶ καταλαβόντες Τένεδον νῆσον ὡς ἰδίαν εἶχον, καὶ ὀρμητηρίῳ ἐχρῶντο, κάκειθεν ἀναπλέοντες καὶ πόλλ' ἄττα τῶν δεινῶν πράττοντες ἐν ταύτῃ καὶ αὐθις προσώκελλον ὑποστρέφοντες. τότε δ' ἀλλ' ἐκείνων καὶ ἐκόντων κατὰ φόβον ἀπαλλαζάντων, τὸ Περσικὸν ὅσον ἦν ἐνδοτέρω ναυπηγησάμενον ταῖς Κυκλάσιν ἐπέχραον καὶ κακῶς ἐποίουν, καὶ τοῦτο μὲν Χίῳ τοῦτο δὲ Σάμῳ καὶ Καρπάθῳ καὶ αὐτῇ Ῥόδῳ καὶ πολλαῖς σὺν αὐταῖς ἑτέραις οὐκ ὀλίγαις προσβάλλοντες ταῖς ναυσὶ τὰς τέως ἐνωκισμένας σχεδὸν ἀοικήτους εἰργάζοντο. οὐκ ἦν δ' ὅλως οὐ δὲ τοῖς ἐν τῇ γῆ τε καὶ ἡπειρώταις ἀναπνέειν τῶν μόχθων οὐδ' ἐς βραχύ· ὅσον γὰρ ὅσον καὶ δίκην ἀγρίου πυρός, τὰ ἐντὸς κα τεβόσκοντο, καὶ καθ' ἡμέραν νέαι δύαι ἠγγέλλοντο καὶ βασιλέα πρὸς ἑαυτὰς ἀντέσπων, καὶ ἀτελεῖς μετήλλαττον τὰς φροντίδας φροντίδες ἕτεραι. τὸ μὲν οὖν τὰ τοῦ πατριάρχου ζητεῖν αὐτό θεν δυσχερὲς ἦν, καὶ ὁ καιρὸς οὐκ ἐνεδίδου· τέως δὲ καιρὸν ἐζήτει τὸν εὐθετον καὶ ἀρμόδιον. 345

30. Ἐντεῦθεν καὶ τῶν κατὰ θύρας καὶ ἐγγυτέρω ἐπὶ πλέον κακουμένων (τὰ δ' ἦσαν τὰ ἐκ Νικομηδείας καὶ μέχρι πορ θμοῦ Θρακικοῦ) ἐπεὶ οὐκ ἦν μετελθεῖν πολέμῳ τὰς μάχας καὶ τῷ φανερῷ προσβάλλοντας, ἄλλως ἔγνω μεταχειριεῖσθαι τὰ κατὰ τοὺς ἐχθρούς. καὶ τὸν Κουζίμπαξιν Τόχαρον, ὃς Νογᾶ μὲν ὠκείωτο πάλαι, τὰ Περσῶν δ' ἔσεβε καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον Μά γων τὰ κράτιστα ἦν, ὕστερον δ' ἐκεῖνου ἀπολωλότης τῷ ἐκεῖθεν πλῶ πρὸς τοὺς κατ' ἀνατολὴν Πέρσας χρώμενος ὅσα γυναικὶ καὶ παισὶν ἐξ ἀντιπνοίας περιπίπτει τοῖς κατὰ τὴν Ποντικὴν Ἡρὰ κλειαν Ῥωμαίοις, καὶ βασιλέα ἐπικαλεσάμενος σώζεται τε καὶ τὰ Χριστιανῶν αἰρεῖται καὶ πανοικὶ βαπτίζεται, κἀντεῦθεν ὠκείωτο βασιλεῖ. τότε τοίνυν βασιλεὺς κρυπτόν τι καὶ συνετὸν πειρώμε νος ἐννοεῖν, κηδεύειν τοῦτον ἐπὶ θυγατρὶ τὸν Σολυμάμπαξιν ἐγ χωρεῖ, ὃς δὴ καὶ τῶν πλησίον ἐχθρῶν ἠγεμόνευε, καὶ μετὰ τοῦ τὸ κῆδος προβῆναι καὶ αὐτὸν ἠγεμόνα τῶν κατὰ τὴν Νικομηδείαν καθιστᾶ, ἐφ' ᾧπερ ἐξ ἀγάπης καὶ συγγενείας ὄνησὶς τις τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι γίνοιτο, κἀν οὐδὲν ἐς τόσον ἢ ἐπίνοια ὤνη σεν. ὁ μὲν γὰρ τὰς ἐπιγαμίας πρὸς τὸ συμφέρον ἐποίει, καὶ ἐπὶ 346 βεβαίαις ταῖς ἐλπίσιν ὥρμει, εἶγε κατὰ συγγένειαν συνεγγίζοντες, ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ τοῖς τόποις, ὁ μὲν βασιλεῖ δουλεύων προ νοοῖτο Ῥωμαίων, ὁ δὲ τὸ κῆδος καὶ τὰς συνθεσίας αἰδούμενος ἀνακόπτοιο τὰς ὀρμάς. οἱ δὲ, ὁ μὲν εἰς εἰρήνην ἐνάγων ὁ δὲ σπενδόμενος, ὅμως τὸ τῶν προσχώρων συμφέρον οὐκ ἤνυτον. μᾶλλον μὲν οὖν διὰ ταῦτα αἰτίαν καὶ ἀμφοτέρω ἀπηνέγκαντο, ὁ μὲν παρασπονδήσεως τῆς πρὸς βασιλέα, ὁ δὲ δυσνοίας τῆς πρὸς Ῥωμαίους. περιέρχεται γὰρ ἄλλοθεν τὸ κακόν· τὸ δ' ἦν τὸ ἐκ τοῦ Ἀμούρη, ἄλλου Περσῶν στρατηγοῦ, ὃς καὶ καταθέων Μεσοθινίας συχνάκις τὴν Σολυμάμπαξι χάριν ὡς οὐδὲν ὄνοῦσαν ἀπήμβλυσε. τὸ γὰρ κατὰ συστάσεις καὶ ἰδίως καθ' ἓνα μάχε σθαι ἐκ τοῦ μὴ ἓνα εἶναι τὸν κυριεύοντα ἦν πάντως. παρ' ἦν αἰτίαν καὶ δυσχερῆς τῷ βασιλεῖ καὶ σχεδὸν ἀδύνατος ἢ τῶν ἐπι συμβαινόντων διόρθωσις ἐνομίζετο, τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δ' ἐκεῖ θεν ὀρμώντων, καὶ κατὰ γνώμας διαφερόντων, καὶ λαὸν ἀγόν των ἐκάστου ἐπὶ τοσοῦτον ἀγόμενον ἐφ' ὅσον καὶ τὸ κερδαίνειν σφίσι ἐκ τοῦ πολεμεῖν ἔσοιο, εἰ δὲ μὴ θέλοιν πολεμεῖν οἱ προ 347 ἀγοντες, ἑτέρους ζητοῦντα τοὺς ἄξοντας, ὧν καὶ μαχομένων αὐτοὶ κερδαίνοιεν πολεμοῦντες. τοῦτο συμβεβηκὸς καὶ τῷ Σολυ μάμπαξι ἀχρεῖαν ἐποίει Ῥωμαίοις τὴν τῆς ἀνακωχῆς χάριν, τῶν ὑπ' αὐτῷ στρατηγουμένων τέως ἑτέροις συνιόντων, καὶ τὰ αὐτὰ

Ῥωμαίους δρώντων ὅσ' ἂν κἄν ὑπ' αὐτῶ τὸ πρὶν ἐστρατήγηντο ἔπραττον. ἀλλὰ τὰ ἐντεῦθεν ἐπισυμβάντα εἰρήσεται κατὰ τὸ πον ἐσαῦθις. 31. Τότε δὲ βασιλεὺς δεινὸν οἰηθεὶς εἰ καὶ πλεον ἀφέξειτο τοῦ τὴν ἐκκλησίαν καθιστᾶν (μηδὲ γὰρ ἐπ' ἀγαθῶ εἶναι τοῖς Ῥω μαίων πράγμασι τὸ μὴ ἐν καταστάσει τὴν ἐκκλησίαν εἶναι), μι κρὸν ἀφέμενος τῶν ἕξω φροντίδων ἐδίδου καὶ ταῖς ὑπὲρ τῆς ἐκ κλησίας μερίμναις, ἦδη καὶ πάλιν ἀρχομένης κραδαίνεσθαι. καὶ δὴ συνόδους συνῆγε, καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν σύνταγμα, ὅσον ἦν ἐξ ἄρ χιερέων καὶ ὅσον ἐκ κληρικῶν τε καὶ μοναχῶν, εἰς ταῦτὸν καθί στα, καὶ συνδιημέρευε τούτοις, τὰ περὶ τῆς παραιτήσεως κατὰ κανόνας διερευνώμενος. τότε' ἐφ' ἡμέραις συναγομένων σχίσμα γηγόνει. καὶ οἱ μὲν πατριάρχῃ προσκείμενοι τὰ τῆς παραιτήσεως οὐκ ἐδέχοντο· ὑβρίσθαι γὰρ ἔλεγον τοῦτον, καὶ ἀνάγκην εἶναι 348 μὴ ἐκδικούμενον, ὑβριοπαθήσαντα, ἐκχωρεῖν αἰρεῖσθαι, ὥστε καὶ τῆς ἐκδικίας κατὰ τρόπον προβάσης αὐτὸν καὶ αὐθις ἐπανή κειν καὶ τὴν τιμὴν λαμβάνειν ἔτοιμον γίνεσθαι. ὄρκον δὲ μὴδ' εἶναι τὸ παράπαν, ὃ δὴ καὶ ἀπὸ θλίψεως διεφθέγγατο, παραχρῆν δὲ μᾶλλον λογισμῶν ἐκ ζήλου τινὸς ἀνοιδουμένην, ἐξ ὀλίσθου προαχθεῖσαν γνώμης καὶ οὐκ ἔκ τινος εὐσταθείας καὶ μεμεριμνη μένου σκοποῦ τε καὶ καταστάσεως. οἱ δὲ ἀπεναντίας καὶ τὴν παραίτησιν ὡς λελογισμένην ἐδέχοντο καὶ τὸν λόγον ὡς ὄρκον ἄφυκτον ἔκρινον· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν δὴ ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως ἐκθέσει ὁμολογεῖν, καὶ εὐχὴν πρὸς θεὸν ὀνομάζειν τὸ προαχθέν, διεσταλμένην τοῖς αὐτοῦ χεῖλεσι. καὶ διεφιλονείκουν ἐντεῦθεν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δ' ἐκεῖθεν τὰ τῆς γνώμης ἔχοντες. καὶ οὐ το σοῦτον περὶ τῆς παραιτήσεως σφίσιν ὁ λόγος ἦν ὅσον περὶ τοῦ ὄρκου, εἰ ἕξεστι τέως παριδόντας αὐτὸν ἀναγκάζειν καὶ αὐθις πατριάρχῃ τὴν ἀρχὴν δέχεσθαι. καὶ τοῖς μὲν ἀπώμοτον ὄλως ἐδόκει τὸν ψευδορκίας ἀλόντα πατριάρχῃ τὸν τεῦθεν καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι· οἱ δὲ βίβλους ἀνέπτυσσον καὶ ἱστορίας προέτεινον, καὶ ποῦ μὲν Φλαβιανὸν προσῆγον ὁμόσαντα τὴν χειροτονίαν μὴ δέχεσθαι καὶ δεξάμενον ὕστερον, ποῦ δὲ τὸν ἐπὶ τοῦ μεγάλου 349 Βασιλείου Βιάνορα, θεραπευσάντων τῶν ἀγίων τοὺς ἐκείνων ὄρ κους τρόποις οἰκονομίας καὶ πνευματικῆς καταστάσεως. ταῦτ' ἔλεγον διαγνωμονοῦντες, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ χρόνος ἐτρίβετο. μό λισ μετὰ τὴν πολλὴν διαφιλονεικίαν καὶ τὴν ὑπὸ βασιλεῖ ἀκροατῇ γε καὶ διαγνώμονι συνδιάσκεψιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν συμβαίνειν τὰς γνώμας αὐτῶν, εἰς πολὺ τοῦ καιροῦ κατατεινομένου, ἔγνωσαν ἅμα πέμπειν καὶ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον αὐτὸν πατριάρχῃν, ὅπως ἔχοι γνώμης καὶ ὃ τι λέγει ἐπὶ τε τῇ παραιτήσει καὶ ἐπὶ τῷ φημιζο μένω ὄρκω· τὸ γὰρ εὐλαβὲς καὶ ἀπλοῦν τοῦ ἀνδρὸς ἐχέγγυον εἶ χον λέγειν ἐκεῖνον τὰ πάσης ἀποδείξεως κρείττω, ἐφ' οἷς ἄρα διημφισβήτουν ἀλλήλοις. καὶ δὴ ἤξίου μὲν πατριάρχῃν Ἀλεξαν δρείας, ἐκεῖ καὶ αὐτὸν προκαθεζόμενον, τῆς παρ' ἐκεῖνον ἀφί ξεως ἔνεκα, συνέπεμπον δὲ οἱ τοὺς συνοροῦντας καὶ δύο ἀρχιε ρεῖς, τὸν τε Κρήτης Νικηφόρον καὶ τὸν Περγάμου Ἀρσένιον. οἱ καὶ ἐπιστάντες περὶ τῆς παραιτήσεως καὶ τοῦ λόγου ὡς ἐκ συν ὄδου πάσης καὶ βασιλέως διεπυθάνοντο.

(32) ὁ δὲ τὸν ἀπὸ λόγον ὅσον ἦν συντεμῶν, γραφῇ σημῆνας ἀπέστειλεν. ἦν δ' ἐπ' αὐτῆς εἰπεῖν τῆς λέξεως ἔχουσα οὕτως. "δέσποτά μου ἅγιε βα σιλεῦ, διεμηνύσατό μοι ἡ κραταιὰ καὶ ἁγία βασιλεία σου καὶ ἡ θεία καὶ ἱερὰ σύνοδος, μετὰ τοῦ ἀγιωτάτου πάπα καὶ πατριάρ 350 χου Ἀλεξανδρείας καὶ μετὰ τῶν δύο ἀρχιερέων, ἵνα παραδηλώσω τῇ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου ὅπως ἔχω γνώμης περὶ τοῦ συμβάντος εἰς ἐμὲ λόγου, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς παραιτήσεώς μου. καὶ ἔδει μὴ τὸ παράπαν ἀποκρίνασθαι με, τῆς ἐμῆς παραιτή σεως σαφῶς παριστώσης τὴν ἐμὴν βούλησιν· ἐπεὶ δὲ μόλις νῦν ἐρωτῶμαι, ὡς ἐν βραχεῖ τοῦτο ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ κραταιὰν βασιλείαν σου, ὅτι ἐγὼ ἐκ πολλῶν ἦδη τῶν χρόνων ἐθέ μιν ἐν ἐμαυτῷ μήτε ὁμόσαι μήθ' ἕτερον ὄρκον ζητῆσαι, μηδὲ ὑβριν μέμψεως ἀξίαν τοῦ στόματος προενεγκεῖν, ἀλλὰ μηδὲ τινι καταράσασθαι. καὶ ἐφυλασσόμην μέχρι τῆς

δεῦρο Χριστοῦ μου χάριτι. πλὴν εἶχον εἰς πληροφορίαν τῶν λόγων μου καὶ παράστασιν ἀπλᾶ καὶ μὴ βλάπτοντα, μηδὲ εἰς ὄρκον λογιζόμενα ταῦτα, νὰ ἔχω τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ, νὰ ἦμαι δοῦλος τοῦ θεοῦ, καὶ νὰ ἀποθάνω ἐν μετανοίᾳ. ὥστε καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφθηγᾶ μην ἀπὸ παραλυτήσεως τῶν ἀδελφῶν μου, οὐχ ὡς ὄρκον λογιζόμενος εἶπον, ἀλλ' ἀπλῶς ἔχων ἐκ συνηθείας τοῦτο λέγειν. τὸ δὲ ἦν· νὰ ἦμαι δοῦλος τοῦ θεοῦ, οὐ μὴ εἰ μὴ μεθ' ὑμῶν ὑπᾶ γω δηλονότι τό γε νῦν ἔχον, ἀφίσταμαι ἐξ ὑμῶν. οὐχ ὄρκον δὲ τοῦτο ἐλογιζόμεν, μαθῶν καὶ ταῦτα παρὰ τοῦ μεγάλου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, λέγοντος ἐν τοῖς ἠθικοῖς αὐτοῦ λόγοις ὅτι ἔνθα τὸ νὰ τίθεμεν, οὐχ ὄρκον παραδηλοῦμεν, ἀλλ' ἔνθα τὸ μά. 351 εἰ δέ τις ἐπιλαμβάνεται μου τῆς παραιτήσεως ὡς κάκεῖσε γράψαν τος διὰ τὸν ὄρκον ἐξέρχεσθαι, πρῶτον μὲν λογιζέσθω ὅτι ἀπὸ ἄκρας παραλυτήσεως γέγραπται, ὡς κάκεῖ παρεδήλωσα. ἄλλως τε καὶ ἐδόκουν ἀπαλλαγῆναι τῆς ἐκκλησίας εἰρηρικῶς. ἐπεὶ δὲ συμβαίνει σκανδαλίζεσθαι τοὺς ἀρχιερεῖς διὰ ταύτην ὡς μὴ κα νονικῶς προβεβηκυῖαν, εἰ μὲν ὁμοῦ γένοιτο ἅπαντες τεσσαρὰ κοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντες καὶ δέξαιτο τὴν παραίτησίν μου ὅλοι, εὖ ἂν ἔχοι, κάγω τότε τὸ τυχὸν οὐκ ἐρῶ, ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκστήσομαι, καὶ ὄψεται κύριος ἑαυτῷ ποιμένα, κάμοῦ, εἴγε βούλοιντο, μετ' αὐτῶν συνδιασκεψαμένου περὶ τοῦ νεύσει θεοῦ τὴν αὐτοῦ κυβερνήσοντος ἐκκλησίαν. εἰ δ' ἀπολειφθεῖεν τινες τῶν ἀρχιερέων, ἄχρι καὶ τριῶν λέγω, μὴ δεχόμενοι τὴν ἐμὴν παραίτησιν, μηδ' ὡς κανονικῶς προβάσης ἀποδεχόμενοι, κάγω μετ' αὐτῶν δηλονότι ἔσομαι καὶ τῆς δεδομένης μοι παρὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἐξουσίας οὐκ ἀποστήσομαι, ἅμα μὲν φει δόμενος τῶν ψυχῶν τῶν ἀδίκως καὶ παραλόγως κατειπόντων μου, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐκκλησιῶν προμηθούμενος, ἵνα μὴ τέλεον ἀπόλωνται τῇ τῶν ὑπερμαχούντων τῆς ἀληθείας ἀποχωρήσει. ὅτι δὲ καὶ ἡδίκηθην παρὰ τε τῆς ἁγίας βασιλείας σου καὶ παρὰ τῶν ἀρχιερέων, εὐδηλον· ὅκτῳ γὰρ παραδραμόντων μηνῶν ἐν οἷς ὑβρίζομην, οὐδεμίαν ἐποίησεν ἐκδίκησιν ἡ ἁγία βασιλεία σου 352 εἰς ἐμέ, οὔτε ἡ σύνοδος. ὅσον δ' ἐντεῦθεν ἐπισυμβῆ τῇ ἐκκλησίᾳ, πάντως οὐκ ἐγὼ τὸν ὑπὲρ τούτου ἀποδώσω λόγον. ταῦτα διὰ τὸ ἀσφαλὲς γεγραφῶς τῇ κραταιᾷ καὶ ἁγίᾳ βασιλείᾳ σου πέμ πω. γένοιτο δὲ αὐτῇ θεοῦ κυβερνωμένη χειρὶ, ὅσον ἀσφαλὲς καὶ ἀτάραχον, τῇ αὐτοῦ πραγματεύσασθαι ἐκκλησίᾳ." Ταῦτα δεξαμένῳ τὰ γράμματα βασιλεῖ ὑπονοεῖν ἐπήει ὡς οὐ γνησίας φρενὸς καὶ γνώμης τοῦ πατριάρχου ταῦτα, ἀλλὰ τι νων ἄλλων ὑποβαλλομένων, οἷς ἦν ἀμφισβητεῖν ἀρχιερεῦσιν οὗ σιν πρὸς τοὺς κατ' ἐκείνου σπουδάζοντας· ὅμως δὲ καὶ αὐθις ζύναξιν καθιστὰς τῇ συνόδῳ τὰ τῆς ἀπολογίας κοινοῦται, καὶ ὅτι μεταμέλειν δοκεῖ τῷ παραιτουμένῳ τῆς παραιτήσεως, συν διασκεπτεσθαι ἀξιοῖ. τότε τοίνυν στερρὰ τις φιλονεικία καὶ ἕκα τέροις τοῖς μέρεσι γίνεται, τῶν μὲν ὑπὲρ ἐκείνου λεγόντων καὶ μᾶλλον ἰσχυριζομένων, ὡς παραλυτήσεως, οὐ προαιρέσεως ἢ παραίτησις, καὶ ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ τρισὶν ἀρχιερεῦσι καὶ μόνοις ἴστα σθαι βούλεται, τῶν προσκειμένων ἐκείνῳ πολλῶ γε δικαιοτέρον ἴστασθαι, τῶν δὲ τούτοις ἀνθισταμένων ὄρκον εἶναι διατετι νομένων τὸν λόγον, καὶ ὄρκον φρίκης μεστόν, καὶ ἱκανὸν κωλύειν ἱερωσύνης παραβαινόμενον. οἷς δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιεικῶς ὁμογνωμονῶν ἦν, τῷ μὲν πλείονι, ὡς ἐώκει, δι' ἄκραν εὐλά 353 βειαν τὴν ἐπὶ τὸν ὄρκον, τῷ δ' ἀδήλω, οἶμαι, καὶ σκοπὸν ἔχων τοὺς Ἀρσενιάτας, εἰ εἰρηνεύειν δύναιτο, (οὐδὲ γὰρ μικρὸν ὠδύνα τὸν βασιλέα τὸ ἐκείνων σχίσμα, ὡς ἔδειξε) προσλαβέσθαι. ἢ μὴν ἄλλως καὶ δι' Ἀθανάσιον, ἄδηλον ὃν ἐς τότε. τούτων ἐπὶ πολὺ τριβομένων καὶ τῶν ἀρχιερέων μὴ συμβαινόντων ἀλλήλοις μετέωρα τὰ τῆς ἀποφάσεως ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦνυτον συνερχόμενοι. διὰ τοῦτο καὶ ἔτι ἐμνημονεύετο μὲν Ἰωάννης, οἱ αὐτοῦ δὲ τὸ πατριαρχεῖον διώκουν κατέχοντες, καίτοι γε καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα κινεῖσθαι πέμποντος μὲν εἰς μονὰς τοῦ ἔτι πατριαρχοῦντος, πέμποντος δὲ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, καὶ παύειν τὸ ἑαυτοῦ μνημόσυνον ἐπιτρέποντος ὡς δῆθεν παραιτησαμένου καὶ ἀποβεβληκότος

τὸν ἱερέα παντάπασιν. ἀλλ' ἐκεῖνοι τὴν ἀπό τε συνόδου καὶ βασιλέως ἀποκατάστασιν ἐκδεχόμενοι κατασιγᾶν οὐδ' ὄλως ἐπέιθοντο τὸ Ἰωάννου ὄνομα. 33. Τῷ μέντοι γε βασιλεῖ ἔνθεν μὲν ὀρώντι τὴν ἐπὶ τῷ παραιτεῖσθαι πολλάκις εὐκολίαν τοῦ Ἰωάννου, ἔνθεν δ' αὖθις ὑπονοουμένῳ τὴν τῶν Ἀρσενιατῶν ἐς ἔσχατον ἀντοχήν, ὡς οὐδ' ἂν εἰρηνευσόντων ἄλλως εἰ μὴ γε καθ' αὐτοὺς τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα γένοιτο (καὶ γὰρ καὶ τοῦ Ὑακίνθου ἐξ ἀνθρώπων γε γονότος ἐκεῖνοι τῇ τοῦ Μωσελεῖ μονῇ προσκαθήμενοι πολλοὺς εἰ 354 χον ἐξωτέρῳ τοὺς σπουδαστάς, καὶ τοὺς αὐτῶν νεκροὺς ἴσα καὶ ὁμολογητάς ἐτίμων, καὶ πολλοὺς ἐντεῦθεν ἐπήγοντο), ἔννοιά τις ἐπήγει, ἥδη καὶ τοῖς λογισμοῖς αὐτοῦ προκαθίσασα, μήπως θεῶ δοκοῦν τὰ τούτων ὁ δὲ τὰ πόρρω διώκοι, καὶ ὧν ἴσως τελεσθέν των οὐδὲν ὀνήϊστον γένοιτο, καὶ διὰ ταῦθ' ὀδηγοῦν τὸ θεῖον τὴν τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸ πατριαρχεῖν ἐμποιεῖ νάρκην, εὐχε ρῶς παραιτουμένου κάκ τῆς τυχούσης προφάσεως. τῷ τοι καὶ γνωσιμαχῶν ὑπὲρ τούτων, καὶ ὅτι ἄλλως ἀνάγκη ἦν καὶ τρίτον ἐπὶ δυσὶ πατριάρχην ἐπικηρύττεσθαι αὐτοῦ γε παραιτουμένου ἥδη, καὶ τὸ ἀπρεπὲς δυσωπούμενος, ἔγνω προκαταλαμβάνειν ἐκείνους, καὶ πέμψας ἐν ἀπορρήτοις τὴν ἐκ Νοστόγγων Ταρχα νειώτισαν ὁμαιμονοῦσαν τῷ Κομνηνῷ Ἰωάννῃ καὶ τὰ ἐκείνων ἐξ ἀρχῆς φρονοῦσαν ἄγει παρ' ἑαυτῷ, καὶ κοινοῦται ταύτη τὸ σκέμμα, καὶ πρὸς ἐκείνους διὰ ταύτης πρεσβεύεται, καὶ ζητεῖ τοὺς ἐκείνων πρώτους, καὶ μάλιστα τοὺς τυφλοὺς, Λάζαρόν τε τὸν Γοριανίτην καὶ τὸν Περιστερὴν Μακάριον, ἐφ' ᾧ καὶ περὶ τούτων σφίσι συνδιασκέψασθαι. καὶ δὴ ἐφίσταται μὲν ἡ μοναχὴ γραῦς ἀσμένοις τοῖς μοναχοῖς, ἐκλέγονται δὲ παρ' αὐτῶν τοῖς τυφλοῖς συνάμα οἱ τῶν ἄλλων προέχοντες, καὶ εἰς πέντε ποσῶ θέντες ἐξαποστέλλονται. ὧν δὴ καὶ τῶν νυκτῶν ἄωρὶ μηδενὸς ἄλλου συνειδότος προσόδου πρὸς βασιλέα τυγχανόντων, οἱ περὶ 355 τούτων κινοῦνται λόγοι· καὶ βασιλεὺς οὐδὲν ἄλλο προυργιαίτερον ἔχων ἢ ὅπως μὲν τὸ ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ἀμώμητον σχοῖεν, ἐπὶ τε χειροτονία δηλαδὴ πατριάρχου καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅπως δὲ καὶ ἀρχιερεῖς περιποιοῖντο ἐν ταῖς τιμαῖς (τὸ γὰρ τοῦ Ἰωσήφ μνημό συνον καὶ προπέποτο), πολὺς ἦν ἀξιῶν πρὸς ταῦτα, μὴ πως, φησί, καταστορεθέντος μέρους μέρος αὖθις ἀνασοβοῖτο καὶ πά λιν ἀναζῶεν τὰ σκάνδαλα, ἀλλ' ὅλη τις καὶ ἐφ' ὅλοις εἰρήνη ἐπισχεθεῖη τοῖς πράγμασι· τοῦτο γάρ, φησί, καὶ τὸ σπουδαζόμενον. οἱ μέντοι γε μοναχοὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ γενησομένου πατριάρχου, ὅπως ἂν ψηφισθεῖη καὶ ὅπως χειροτονοῖτο καὶ τίς οὐ τὸς δὴ καὶ ὁποῖος, τὸν μὲν ἔχειν ἔλεγον καὶ ἐπιεικῶς ἐπὶ τῷ πράγματι ἄξιον, τὴν ψῆφον δ' αὐτοῦ καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ πράττειν ὄλως ἀπέλεγον τοὺς ἀρχιερεῖς· μηδὲ γὰρ ὅσιον εἶναι κατασεσειμένον ἐξ ἀρχῆς ὑποτιθέσθαι τὸν θέμεθλον. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἀπρακτεῖν τὸ πάμπαν καὶ ἡσυχάζειν, ἔστ' ἂν καταστάντος 356 πατριάρχου νομίμου τὰ κατ' αὐτοὺς ἐξετάζοιντο, αὐτοὺς δὲ καὶ 356 οὐς κοινωνοὺς εἶχον ἐτέρους ψηφίζεσθαι· χειροτονεῖν δὲ τὸν τῶν Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον προσκληθέντα ἐκ δύοσεως, ἄνδρα γηραιὸν μὲν ἥδη καὶ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης χειροτονίας, οὐδ' ὄλως δὲ τοῖς μεταξὺ πραχθεῖσι κεκοινωνηκέναι δόξαντα. ὑπέτεινον δὲ καὶ χρηστάς ἐλπίδας ἀρχιερεῦσι, λέγοντες μὴ τελέως αὐτῶν ἀφειδεῖν ἐς ὃ καὶ ἀργοῖεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ Ταρασίου πρᾶξιν περιποιεῖσθαι, πλὴν ἐκείνων ὅσον ἐκ τοῦ γενησομένου πατριάρχου κανονικὴ ἐξέτασις, ὡς εἰκός, ἀποδοκιμάσειεν. ὡς δὲ καὶ περὶ τοῦ Μαρμαριτζίων ἐζήτησεν ὁ κρατῶν, καὶ πολλὴν ἐν πολλοῖς ἀδιαφορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατεμάνθανεν, ὅτι τε χρημάτων ὧνιον τὴν ἱερωσύνην ποιοίη, καὶ ὅτι συνάμα πολλοὺς χειροτονοίη ἐν μιᾷ ἱερᾷ τελετῇ τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ τάξεως, καὶ ἄλλ' ἄττα τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπάδοντα πράττοι, καὶ μᾶλλον ὅτι ἐκλελοιπότεν κατὰ δύοσιν καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης συνόδου ἀρχιερέων διὰ τὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν σκανδάλων ἐπάλληλα. ὡς γοῦν ταῦτ' ἀκούων τοῖς μοναχοῖς προέτεινεν ὁ κρατῶν, τὴν τοῦ καιροῦ ἐκεῖνοι προβαλλόμενοι δυσκολίαν καὶ τὸ τῶν φυλαχθέντων σπάνιον ἐπὶ τοιούτοις καιροῖς, παρέλκειν

ἔλεγον ταῦτα 357 ὡς ἄξια συγγινώσκεσθαι· ἐκείνον γάρ, κἂν πάντ' ἔχοι τὰ φημι ζόμενα, ἀλλ' οὖν τὴν ἐκ παλαιοῦ χειροτονίαν καὶ τὸ μὴ συγκε κοινωνηκένα δόξασι τοῖς χθές τελεσθεῖσι καὶ πρώην εἰς τὸ τῆς ἐκ κλησίας σκάνδαλον ἐς τέλος περιποιεῖν δύνασθαι. ταῦτα λέγοντες τες δῆλοι ἦσαν ἀκριβείας καθυφεικότες, ἵνα ἄρα τὰ τῆς ἀκριβείας πράττειν ἐβούλοντο. βασιλεὺς δ' ὅμως ἅπαξ διὰ σκοποῦ θέμενος αὐτοὺς προσλαβέσθαι, οὐδὲν ἐφυλοκρίνει πρὸς ταῦτα, ἀπεθάρρει δὲ τὴν ἐγγχείρησιν, ἀκριβῶς εἰδῶς, ὅπερ καὶ φανερόν ἦν, ὡς παρ' αὐτοῖς ἂν εἴη καὶ μόνοις καὶ τὸ ἐπίμωμον δοκοῦν ἐξιᾶσθαι, ἀκριβείας δόξασιν ἐπειληφθαι ὡς καὶ διὰ ταύτην ἀρχῆθεν πιστευομένοις κακοπαθεῖν. τῷ τοι καὶ ὑπὸ πολλῇ πληροφορία ἐπ' αὐτοῖς τὸ πᾶν ἐτίθει, καὶ δῆλος ἦν ἐκείνοις προσέξων ὅτι καὶ πράττειεν. γράμμασί τε τὰ συντεθειμένα ἠσφαλίζοντο. καὶ μόνον ἦν τὸ ἀρχιερεῖς ὁμοφωνεῖν ἐπὶ τῇ τῆς παραιτήσεως τοῦ Ἰωάννου παραδοχῆ, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ὄρκον τὸ λεχθέν τιθεμένους ἀποπροσποιεῖσθαι τὴν ἐκείνου ποιμαντικὴν, κἂν αὐτὸς ἀνακαλῆται ἱερωσύνην ἐκ μεταγνώσεως. οἱ μὲν οὖν συναγόμενοι ἐφ' ἡμέρας ἀπάσαις διημφισβήτουν ἀλλήλοις καὶ ἀμφεγνωμόνουν περὶ 358 τοῦ Ἰωάννου. οἱ πλείους δὲ καὶ περιφανέστεροι, ὄρκον τιθέμενοι τὸ λεχθέν, παραιτήσεως μὲν ἐκείνης ἠλόγουν πάμπαν, κἂν ἐμμένη ταύτη κἂν μὴ ἐκθέμενος, μὴ δυνατόν δ' εἶναι αὐτὸν ἰεραῖσθαι τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δόντος δηλαδὴ τὰς δίκας τοῦ Σηλυβρίας τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως· μηδὲ γὰρ δυνατόν εἶναι δίκας ὑπέχειν τὸν μὴ τρόπον κατηγοροῦ σταθέντα μηδὲ προδήλως ὕβρισαντα. ὁ μὲντοι γε Φιλαδελφείας Θεόκλητος πρὸς τὴν τοῦ Ἐφέσου Ἰωάννου κατάστασιν συνόδῳ πάσῃ διαμφισβητῶν, τὸ ἐκποδῶν γενέσθαι τὸν πατριάρχην ὁμογνωμονοῦντάς οἱ περὶ τοῦ τοῦ τῆς οἰκείας γνώμης κατάλυσιν τὸ σύμπαν οἴομενος, ἀπρίξτε εἶχετο τούτου, καὶ τῷ Σηλυβρίας ἐτίθει δικαίας τὰς δίκας τῆς καθαιρέσεως, δι' ἃς ἀπρακτεῖν καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὄρκον ἐξ ἀναγκαίων ὤφειτο. ἀντέλεγον δὲ πλείστοι, καὶ μάλιστα ταύτης γε καὶ αὐτοὶ τῆς αἰτίας ἕνεκα, σὺν οἷς καὶ βασιλεὺς ὄρκον ἔκρινε μέγιστον τὸ λεχθέν. πλὴν δ' ἀλλ' εἰ βούλοιο, φησὶ, πατριάρχης ἀναλαμβάνειν καὶ οὕτως τὸν θρόνον καὶ τὴν τιμὴν, ἔτοιμος εἶ 359 ναὶ καὶ πάλιν ἐκείνον δέχεσθαι, πιστεύων, οἶμαι, τῷ τέλει, ὡς οὐδὲν ἂν καταδεξομένου τοῦ γέροντος ἀντέχεσθαι μωμητῶς οὐπὲρ προθύμως ἐξίστατο. 34. Ἄλλ' ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ὄντων (θεὸς δ' εἰ δεῖ πῶς ταῦτα καὶ ἐπέπρακτο) μοναχὸς τις τῶν εὐλαβῶν δοκῶν των καὶ ἐλλογίμων, Μηνᾶς τοῦνομα, Σκωλήκης τοῦπύκλην, γνώριμος μὲν ἐκκλησίᾳ γνώριμος δὲ γε καὶ βασιλεῖ, προσόδους εἰς Ἀθανάσιον τὸν πάλαι πατριαρχεύσαντα ἐκ συνηθείας ποιούμενος, οὗτος, ὡς βασιλεὺς ἔλεγε καὶ πάντες ὡς εἰκὸς ἐπίστευον, μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος πεντεκαίδεκάτη, ἡμέρας ληγούσης προσελθὼν βασιλεῖ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγγελιῶν ἠξίου ἀναφέρειν περὶ αὐτοῦ ὡς ἐρεῖν τι ἔχοντος ἀναγκαῖον. καὶ οἱ μὲν ἀνέφερον, βασιλεὺς δὲ σχολάζων ἐπ' ἀναγκαίοις τότε μὲν ὑπερετίθετο τὴν εἰσαγωγὴν, πέμπων δὲ προσέταττε μένειν ἐφ' ὧπερ κατὰ σχολὴν εἰσαχθεῖν. καὶ ὅς ἐξω μένων, ὡς ἤδη νύξ ἦν καὶ περιαργῶν καθῆστο, μηνύει καὶ πάλιν καὶ τὴν εἰσέλευσιν ἐπισπεύδει. ὡς δὲ καὶ αὐθις ὑπερετίθετο βασιλεὺς καὶ μετὰ μικρὸν εἰσιέναι κελεύσοντος ὑπισχνεῖτο, ἐκείνος "καὶ τί γε" μηνίων φησὶν "ἀνύσομεν διερχομένης τῆς ὥρας, ἀναγκαῖον ὃν λέγειν περὶ ὧν ἀφίγμεθα, πρὶν καὶ ὀψὲ γενέσθαι νυκτός." ταῦτ' εἰπὼν ἐπειθεν ἐκ τοῦ παραχρῆμα, δόξαν τῷ βασιλεῖ αὐτόθεν καινόν τι ἀκούειν καὶ σπουδῆς 360 δῆς ἄξιον. καὶ εἰσαχθεὶς μόνος μόνῳ τῷ βασιλεῖ "δέσποτά μου" ἔφη "καὶ βασιλεῦ, ἐμοὶ μὲν σύνηθες πρὸς τὸν κύριον Ἀθανάσιον ἐκ διαλειμμάτων τινῶν καιριακῶν παραγίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ παραγεγονῶς τὴν σήμερον κατηφείας εὗρον τὸν ἄνδρα μεστὸν καὶ πλήρη συννοίας ὅσον εἰκάσαι. ὅθεν καὶ πρὸς με λέγων τὸ ποιοῦν τὴν κατήφειαν ἐκ θάρρους οὐ πρὸς ἐκείνον ἔχω, ὀργὴν φησι θεῖαν ἐφειμένην τοῖς ἐνθάδε κατανοῶ καὶ αἰθ' εἴ τις ἴοι καὶ βασιλεῖ ἀγγείλειε τὴν ἐμὴν συμβουλήν, μοναῖς ἀπάσαις προστάξαι, πλὴν ἐκ τῆς

σήμερον, παννύχους τούς ἐν αὐταῖς καὶ ἐκτενεῖς ἰκετείας ἐπιτελεῖν, λέγοντας καὶ αὐτὴν τὴν ἐκτενῆ δέησιν, ὑπὲρ τοῦ διαφυλαχθῆναι πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀπὸ λιμοῦ λοιμοῦ σεισμοῦ καταποντισμοῦ, καὶ ταῦτα πράττειν καὶ τὴν σήμερον καὶ τὴν αὔριον καὶ τὴν μετ' ἐκείνην, καὶ ἐς αἰεὶ σχεδὸν ἐξιλεομένους τὸ θεῖον διὰ τῆς συνεχοῦς παρακλήσεως. οὕτω γάρ, οἶμαι, καὶ θεὸς ἀνεῖς τὴν ὄργην εὐμενῆς ἡμῖν γένοιτο. ταῦτ' ἀκούσας ἐγὼ ἔλθὼν τῷ Ἑρακλείας μητροπολίτη τὸν λόγον ἐκοινωσάμην, καὶ ὃς παρευθὺς ἐπέειπε μοι τὴν πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἄφιξιν ἐφ' ᾧπερ ἀνενεγκεῖν ὅσον παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἦκουσα. πάρειμι τοίνυν καὶ λέγω, καὶ ὡς δόξει τῇ ἐκ θεοῦ βασιλείᾳ σου, κελευέτω καὶ πραττέτω. πλὴν εἰ ἐν φροντίδι ποιεῖς τὸν λόγον τῇ προσηκούσῃ, αὐτόθεν ἄρχεσθαι τὸ ἔργον κέ 361 λευε γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος παραγγελίαν. κάμοι γὰρ προσέταττε θεοῦ δέεσθαι, καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο παρακαλεῖν εὐλα βεῖς ἄνδρας, ὅσους ἂν καὶ συνήθεις εἰδείην." δέχεται τὸν λόγον ἀσμένως ὁ βασιλεὺς. καὶ ὁ μὲν μοναχὸς εἰπὼν ἀπηλλάττετο, βασιλεὺς δ' εἰς νοῦν στρέφων τὸ ἀγγελθέν, καὶ περὶ τῶν φρικτῶν ἀπειλῶν τοῦ θεοῦ ἐννοούμενος ὦν ῥυσθῆναι κατὰ τὸ σύνθηθες λέγοντας προσέταττεν ὁ εἰπὼν θεοῦ δέεσθαι, λιμὸν μὲν καὶ λοιμὸν ὡς ἐν χρόνῳ καὶ διὰ μακροῦ ξυμβαίνοντας τῆς φροντίδος ἐξῆρε (μηδὲ γὰρ ἐν τρισὶν ἡμέραις ταῦτ' ἐνσκήψαι οἷά τ' εἶναι), σεισμοῦ δὲ καὶ καταποντισμοῦ ἀναλαμβάνων ἐννοίαν δι' ἐννοίας εἶχε τὸν λόγον. ὑπώπτει δὲ καὶ τὸ τοῦ μοναχοῦ μήνυμα, τὴν τοῦ καιροῦ αἰτιωμένου παραδρομὴν, ὡς μηδὲ οἷόν τ' ἐσομένου, ὡς ἔλεγεν, ἐντεῦθεν ἀνύσαι, μὴ πως ἐκεῖνος εἰδὼς τι τῶν ἤδη γενησομένων ἔλεγε. καὶ ταῦτα μὲν βασιλεὺς ἐβούλετο δ', οἶμαι, ὁ λόγος καὶ ἄλλο τι δηλοῦν, τὸ κατὰ καιρὸν δηλαδὴ τὰς ἀποστολὰς εἰς τὰς μονὰς γίνεσθαι, καὶ μὴ ἐξώρους ἐς ἅπαν ὀψὲ τῶν νυκτῶν τῶν ἀποστόλων ἐφισταμένων. τέως δ' ὅμως ὑπέκνιζε τὸν κρατοῦντα καὶ ἄλλο τι βαθύτερον ἐννοούμενον, ὡς αὐτὸς δημηγορῶν ὕστερον ἔλεγε. καὶ τῷ μὲν λογοθέτῃ προστάσει τῶν γενικῶν πέμπειν ἐπὶ μονὰς τοὺς ἐροῦντας τὴν τοῦ βασι 362 λέως πρόσταξιν, ἐφ' ᾧπερ αὐτόθεν παννύχους ἰκεσίας ποιεῖν. τὸ μὲντοι γε καὶ τὴν ἐκτενῆ ὅπως ποιοῖεν, καὶ τί λέγοιεν ἂν προδηλοῦν, πρῶτον μὲν περιττὸν οἷον κρίνων ἠφίει· εὐθὺς δ' ἐκ μεταμελείας τὸν λογοθέτην ἀνακαλούμενος, ὡς καὶ αὐτὸς δημηγορῶν ἔλεγε, παράγων κάκεῖνον ἐπὶ τούτοις μάρτυρα, καὶ τοῦτο προσέτασσε παραγγέλλειν τοῖς πεμπομένοις παραδηλοῦν τοῖς μοναχοῖς. αὐτὸς δὲ διανυκτερεύων καὶ γρηγορῶν, εἰωθὸς ὃν ἐκεῖ νῦ τὰ ταῦτα ποιεῖν, ὅμως καὶ ἐν ἐννοίᾳ σεισμοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν. ὡς δὲ χρόνος παρήλθε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἰδίαν μητέρα τὴν πρόσοδον ποιεῖν κατὰ τὸ σύνθηθες ἔμελλεν, ἐπισημαίνει παραχρήμα, ὡς ἐκεῖνον καὶ γινῶναι καὶ λέγειν, σεισμὸς μαλακός, ἐπὶ τοσοῦτον δῆλος ὥστε καὶ γνωσθῆναι μόλις τῷ γρηγοροῦντι. ἦν οὖν τοῦτο τῷ βασιλεῖ εἰς δόξαν ἀληθείας τῶν λεχθέντων προσίμιον· ὅμως ἐχεμυθῶν, ὡς ἔλεγε, καὶ πλέον τι τοῦ συμβάντος παρετήρει καὶ ὑπεσκέπτετο. νῦξ μὲν οὖν ἐκείνη παρῶ χετο, καὶ ἡ μετ' αὐτὴν αὐθις, καὶ τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ πρωΐας σεισμὸς προσήραξε κραταιότερος, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ τι τῶν ἐς κίνδυνον ἐκ τούτου γενέσθαι. καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς ἐν πληροφορίᾳ ὥρμα γενέσθαι τοῦ ἐκεῖνα λέγοντος, καὶ καθεκτὸς οὐκ ἦν θαύματος καὶ ἐπαίνου ἐκεῖνον τιθέμενος, κἂν τέως τοῦνομα ὑπεκρύπτετο. 363 35. Διαλαλεῖται τοίνυν πρωΐας πᾶς ἀνὴρ ἱερός, ἀρχιερεὺς καὶ κληρὸς καὶ μοναχῶν οἱ κράτιστοι, καὶ εἰς κοινὴν ὁ κρατῶν τὸν λόγον τιθεὶς μετ' ἐπιμελείας πάσης διεπυθάνετο τί ἂν καὶ δοκοῖη τούτοις ὁ μοναχὸς (οὐπῶ γὰρ ἔλεγε τοῦνομα) ὃς περὶ τοιούτων φθάσας ἐδήλωσεν, οὕτω πως διαμηνυσάμενος. καὶ τοῖς μὲν οὕτως τοῖς δ' ἐκείνως, ἐπεὶ οὐκ ἦν εἰδέναι τὸ πρόσωπον, ἐδόκει τὰ περὶ τούτων ξυμβῆναι. πλὴν ὅτι τις εἴποι, οὐπῶ γε ἔλεγε, καὶ διηπίσται ἑαυτῷ λέγοντι, μὴ ἔχων ὅπη στή καὶ ἀπερείσεται πρὸς ἀλήθειαν. οἱ μὲν γὰρ μοναχὸν τῷ τέως τὸν εἰπόντα μανθάνοντες θείαν τὸ πρᾶγμα πρόρρησιν ὠμολόγουν, εἰ τέως προδήλως καὶ ὡς ἠκούετο εἴπειεν· εἰ γὰρ τινα τῶν

τῆς σαρκὸς δεσμίῳ τὸ θεῖον χαρισμάτων ἀξιῶν βούλοιο, μο ναχὸν ὑπὲρ ἄλλους ἂν ἀξιῶσαι. οἱ δὲ καὶ ἐναντίου πνεύματος ἀπεκάλουν ἐνέργημα, κλέπτοντος τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν ἐκ τοῦ τὰ τῷ θεῷ πρέποντα προαρπάζειν, ὡς τὸν μέγαν λέγειν Ἀντώνιον. τοῖς δὲ καὶ ἐγχωροῦν εἶναι ἔκ τινων μαθημάτων εἶδέναι τὰ τοιαῦτα ὑπελαμβάνετο. πάντες δὲ ὡς ἐπ' ἀσφαλεῖ θεμελίῳ τῷ τοῦ ἀνδρὸς προσώπῳ ἤθελον ἐποικοδομεῖν τὴν διάγνωσιν, ὡς αὐτοῦ γε ἀδήλου ὄντος ἀπάσας ὑπονοίας ἀρμύζειν. πλὴν τὸ μὲν κήδε' 364 ἐφῆφθαι Ῥωμαίοις, ἔλεγον, καὶ ταῦτα τὰ μέγιστα ὧν ἀκοῆ παρειλήφαμεν, οὔτε μάντεως οὔτε μὴν προφήτου εἰπεῖν χρῆζοιεν. τὸ δὲ καὶ θεόθεν ὀργιζομένου, καὶ ἄς εἶπη τις ἂν αἰτίας, πολὺν γε οὐσῶν, ἐξαίρομεν μέντοι καὶ ἀμαρτίας τὰς τοῦ καθ' ἕκα στον, Χριστιανούς γε ὄντας καὶ πρεσβεύοντας πρόνοιαν εἰκὸς ἐννοεῖν, καὶ εἴ γ' ἐπὶ τούτοις ἢ ἐπὶ τοῦ λιπαρῶς θεοῦ δέεσθαι συμβουλή ὡς εὐμενίζοιτό τε καὶ ἐλεῶν ἴσταται, θαυμαστὸν οὐ δέν. τούναντίον μὲν οὖν ἂν θαυμαστὸν εἰ εὐθηνούσιν ἐς ἅπαν καὶ οὐδὲν ἔχουσι λυπηρὸν προέλεγέ τις τὰ φοβερά, ἂν τέως ἀπέβαινον, ὅπου γε καὶ Ἰωνᾶς ὑπωπτεύετο Νινευίταις τρυφῶσι μέχρι καὶ ἀκοῆς, ἀλλ' οὐ πείρας, σταθέντων τῶν λυπηρῶν. εἰ δὲ καὶ προφητείας ἀξιῶτό τις ἐπὶ τῷ πλείονι τῶν κακῶν, θαυμαστὸς μὲν ἐκεῖνος δόξειεν ἂν, μακαριστοὶ δὲ καὶ ἡμεῖς λογιζοίμεθα ὡς οὐκ ἐκείνου ἀλλ' ἡμῶν γε χάριν τῆς προρρησεως γεγонуίας. κρύπτεσθαι μὲν οὖν ἐκεῖνον καὶ μὴ φανερούμενον ἐκφανεροῦν τὰ θεῖα μυστήρια, πρὸς τῷ μὴ ἔνδοξον εἶναι κατὰ τὴν γραφήν, καὶ 365 κινδυνῶδες καθίσταται. καὶ ὅσον ἡμᾶς δίκαια περιελεύσονται κατωλιγωρηκότας δίκαια, εἰ τὰς αἰτίας ἐκεῖνος λέγει τοῦ δαιμονίου μηνίματος, οὕτως ἐκείνῳ σιγήσαντι τὸ διὰ κηδεμονίαν προοραθὲν κίνδυνος περιστήσεται. τὸ δ' ἐπὶ τούτοις ἴσταν τὸ θαῦμα μὴ τὰς αἰτίας λέγοντα, καὶ ταύτας οὐ κοινὰς καὶ συνήθεις τῷ κόσμῳ ἀλλ' ἴσως ἰδίας καὶ καινοφανεῖς ἄντικρυς, μὴ καὶ ἐαυτῷ τις λέγων τοιαῦτα περιποιοῖ τὸν θαυμασμόν συναρπάζων μόνον καὶ δόξαν θηρώμενος. ταῦτα λέγοντες δῆλοι μὲν ἦσαν παρακινούντες καὶ βασιλέα τὸ πρόσωπον ἐμφανίζουσιν, ἐμφανεῖς δὲ καὶ χαίροντες εἰ κριθείη τῶν τοιούτων ἐκεῖνος ἄξιος, θεοῦ φιλανθρωπίας ἐντεῦθεν δεχόμενοι σύμβολα. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς πολὺς ἐφαίνετο τὴν ἐχεμυθίαν, τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν φυλαττόμενος. ἤθελε δ' ἐνεχυράζειν τὰς γνώμας τῶν ἀκουόντων καὶ ἔτι καθαρὰς γενομένης πάθους, ἴν' οὕτω τὸ πρᾶγμα θαυμάσαντες, 366 ὡς εἰκὸς, παραλλάττειν μὴ ἔχοιεν τὰς ὁμολογίας αἰδούμενοι, ἦν τις ἐν ὑστέρω γνωσιμαχεῖν αἰροῖτο μαθὼν τὸ πρόσωπον. κὰν τούτοις ἡμέρα μὲν ἕως ὅψε διηνύετο, νύξ δ' ἐπελθοῦσα καλὸν ἠγεῖσθαι καὶ τὸ νυκτὶ πείθεσθαι καὶ βασιλέα καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκεῖνον ἐπειθεῖ λύσαν δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν μηδὲν πλέον τῶν ἀκουσθέντων ἔχοντες. 36. Ἄμα δ' ἔω συγκαλέσας καὶ αὐθις ὁ βασιλεὺς οὐ τοῦτους μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὅσον ἦν τῆς πολιτείας καθαρὸν τε καὶ ἔκκριτον, καὶ μοναχοὺς σχεδὸν πάντας, ἔγνω καὶ πάλιν ἐν κοινῷ τὰ περὶ τούτου δημηγορεῖν. ὡς τοίνυν τὸ πλῆθος ὁ χρυσοτρίκλινος οὐκ ἐχώρει πολὺν γε ὄν, ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ περιπάτου σφίσι κάτωθεν ἴσταμένοις, περὶ ἐκεῖνον τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν ὄντων καὶ ὅσον βασιλείον, πόλλ' ἄττα διεξιῶν, καὶ ὅπως ἐλέχθη τε καὶ ἐπράχθη ἕκαστον πάντα κατὰ μέρος διειληφώς, τέλος ὑπερθαυμάσας μὲν τὸν ἄνδρα, κρύπτων ἔτι τοῦνομα, ὑπερθαυμάζειν δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἐργασάμενος, ἐντεῦθεν ἐξ αὐτοῦ λόγου (καὶ γὰρ ἠτοιμάστο καὶ στολῆ καὶ ζώνη καὶ καλύπτρα καὶ ὑποδήμασιν) ἐξορμᾶ μὲν ἐκεῖνος πεζῆ πρὸς τὸν τέως ἄγνωστον, ἐξορμᾶν δὲ 367 πείθει καὶ τοὺς ἐθέλοντας, οὐ προστάσων βασιλικῶς ἀλλ' ἀφιεῖς ἐκάστῳ τὸ αὐτεξούσιον, πλὴν τῷ εἰς τέλος κεκοπιακὸν μεγάλην καὶ ἀγαθὴν ἐγγυώμενος τὴν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς εὐλογίαν. ὅσοις δὲ καὶ γέρουσιν οὗσι πεζοπορεῖν οὐκ ἦν, ἐπὶ πηλοῖς καὶ ταῦτα καὶ τέλμασι χειμῶνος ὄντος, τούτοις καὶ ἵππων ἐπιβαίνειν ἠφίει. καὶ γε προῆγε σημείοις τισὶ τεκμαιρομένους τὰ τῆς ὁδοῦ. ταῦτα καὶ τινες μὲν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν μοναχῶν ἔπραττον, ἄλλοι δὲ πεζοὶ πεζῶ συνωπήδουν τῷ βασιλεῖ. τῷ μέντοι γ'

Ἀλεξανδρείας καὶ ἰππεύειν προστέτακτο καὶ τὸ πρόσωπον ἔγνωστο καὶ τὰ τῆς ἀξιώσεως λελιπάρητο. καὶ βασιλεὺς μὲν ἠλπίζεν ἐκεῖ τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, ἐκεῖνος δὲ τὴν τοῦ μεγάλου πατρὸς Ἀθανασίου λειτουργίαν σκεψάμενος ἐπορεύετο ἐπ' οἴκου. καὶ ἦν ἐντεῦθεν ὄραν ἄπειρον πλῆθος περὶ τὸν ἄνακτα, ρύακας μιμούμενον ποταμοῦ, εἰς ἔν συνιόντων καὶ προθυμίαις ἀπάσαις ἐπεισερόντων, ὅπου γε προστάξειε βασιλεύς, καρτερικῶς καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ὁδὸν διανύοντος, ἕως οὗ τὴν τῆς ὁδοῦ μόλις διε νεγκόντες δυσχέρειαν ταῖς πύλαις ἐπέστησαν τῆς μονῆς, καὶ ἀνεωγμέναις κατὰ πρόνοιαν ταῖς ἐπὶ χρόνοις κεκλεισμέναις ἐνέ τυχον. 368 {

Ε.} Τῷ μὲν οὖν πατριαρχεύσαντι Ἀθανασίῳ ἡ πύλη τῆς καθ' αὐτὸν μονῆς ἐπ' ἔτη δέκα κεκλεισμένη, μηνῶν δεόντων ἐννέα, ἀπροΐτω καὶ αὐτῷ μένοντι ἐς τοσοῦτον, ἦνοικτο τότε, πλὴν οὐ πεφεισμένως καὶ ὡς τινὰς πλῆθους ὄντος τὰ τῆς εἰσόδου παρα βιάσασθαι, ἀλλὰ ποιητοῦ τινὸς ἦν εἰπεῖν, πᾶσαι δ' ἀνεώγνυντο πύλαι. καὶ ἅμα μὲν βασιλεὺς ἐπέστη καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τῶν μο ναχῶν ὅσον ἔκκριτον, καὶ ἅμ' ἐκεῖνος τῆς κέλλης ὑπεξιῶν χλαῖ νάν τ' ἐνειμένος καὶ καλύπτραν ἐκ καλάμης ἔχων καὶ ξύλω ἐπερει δόμενος νάρθηκι ὑπήντα ἐκείνοις κατὰ τὰ πρόθυρα, πολλῆς τι νὸς μοίρας συνεκπαιούσης καὶ τοῦ λαοῦ. καὶ τότε πρώτως μαν θάνουσιν ἅπαντες ὅστις ποτ' ἦν ἐκεῖνος ὁ ἐπὶ μεγίστοις καὶ μυ στηρίοις θεοῦ παρὰ τοῦ ἄνακτος φημιζόμενος. καὶ αὐτίκα πάν τες ὑπέκυπτον καὶ ἀταμιεύτους τὰς ὁρμὰς εἶχον, καὶ μᾶλλον ἀρ χιερεῖς, ἐπὶ τῷ καλεῖν πατριάρχην καὶ προσκαλεῖσθαι ἐπ' ἐκκλησίαν καὶ τὰς προτέρας τιμάς. καὶ γὰρ ἦν παρ' ἐκάστῳ μνήμη τῶν πάλαι ξυμβεβηκότων, τοῦ χρόνου τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τραχέων καλύψαντος, καὶ ὡς δῆθεν ἐν κενοῖς συμβᾶσιν ἐκείνοις ἐπήλγουν. 369 καὶ δὴ ταῖς καλύπτραις τὸ πλέον τῆς κεφαλῆς ἀποκαλυπτόμενοι μέρος τῆς παρ' ἐκείνου εὐλογίας ἀπολαύειν ἤξιουν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθον ταῦτα πράττοντες· ἐκεῖνος γὰρ καὶ γῆρας καὶ ταλαιπωρίαν καὶ τὸ μὴ ἐπὶ τοιούτοις δύνασθαι παραιτούμενος προεβάλλετο. ὅμως θεὸν τε ἰκετεύειν καθ' αὐτούς τε ἴδια καὶ ἅμα παρήγγελλεν, ὡς τὸ δόξαν ἐκείνῳ τοῦτο γίνεσθαι πάντως ἀνάγκη εἶναι. οὔτε δ' ἐκείνους οὔτε τινὰς τοῦ λαοῦ προσιόντας εὐλόγει, μόνον δ' ἐδίδου τὴν χεῖρα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς εὐλογίας ἠσπάζοντο. τότε τοιγαροῦν τὰ εἰκότα διαλαλήσας καὶ ἐπεὶ ξάμενος ἀπέλυε τὸν λαόν. Πλὴν καὶ ἀπολυθέντων τὰ πολλὰ ἐώκει φροντίζειν, προ διοικῶν ἐντεῦθεν τὰ κατὰ θέλησιν βαθέως καὶ ὡς οὐκ ἂν τις ᾤετο τῶν ἄλλως ἐκείνῳ προσεχόντων. πρόφασις δὲ τῆς φροντίδος ἢ πρὸς ἀλλήλους δῆθεν ἀδικία καὶ τὸ τῶν μικροτέρων τοὺς μείζους κατωφρυῶσθαι καὶ ἢ τῶν κρειττόνων πρὸς ἀδικίαν ῥοπή, μὴ ὄντος τοῦ τοῖς μικροῖς παρισταμένου καὶ πολυωροῦντος τοὺς καταπονουμένους δυνάμει κρείττονι. ἐνθεν τοι καὶ βασιλεὺς ἐν δούς τούτῳ ἀξιοτέρῳ τε φαινομένῳ τῶν ἄλλων τοῦ ἐπαρήγειν ἀδικουμένοις, ἀνοιγνύει τοῦ λοιποῦ τὰς πύλας κελεύει καὶ 370 προσιόντας δέχεσθαι, εἴτε κατὰ τινὰ κρίσιν προσίοι τις εἴτε κατὰ μεσιτείαν τὴν πρὸς αὐτόν· τὸν γὰρ ἐπαλγοῦντα γνησίως ταῖς συμφοραῖς, ἐκείνον καὶ γνησίως φροντίζειν εἰκὸς εἶναι καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν συνασπίζειν τῷ πάσχοντι. ἦν δ' ἐντεῦθεν ἐξ ἀνάγκης καὶ προοδοποιήσις σφίσι πρὸς ὅπερ ἄρα καὶ πράττειν ἠβούλοντο, ἃ τότε μὲν ἐπειλύοντο, ὕστερον δὲ καὶ διεφαίνοντο, ὅτε οὐκ ἦν ἀναλαμβάνειν τὰ δεδομένα τινὰς. ὅθεν καὶ ἡμέρας ἐκάστης ἐξ ἑωθινοῦ καὶ ἐς νύκτα ἀνέδην τὰ πρὸς ἐκεῖνα ποιοῦμε νοὶ ἄνθρωποι, οἱ μὲν κατὰ χρεῖαν ἐγκλητεύοντες κρίσεως, μετὰ καλουμένου καὶ τοῦ ἀντιδικήσοντος ἐπ' αὐτοῦ, συνόντων καὶ τινῶν ἀρχιερέων ἐκρίνοντο, οἱ δὲ μεσιτείας τῆς πρὸς βασιλέα χάριν ποτινῶμενοι φακέλλους γραμμάτων ἐδίδου, καὶ ἢ ἐκάστου ἀναφορὰ τῷ κρατοῦντι ἐνεχειρίζετο. Ἦν δὲ καὶ φροντὶς βασιλεῖ τούντεῦθεν, ἐπεὶ τὰ τοῦ Ἰωάννου καθυφεῖντο τὸ ἀπὸ τοῦδε καὶ οἱ τέως δοκοῦντες παρίστασθαί οἱ ἔκλινον ἤδη πρὸς

Ἄθανάσιον, συμπεῖθειν ἀρχιερεῖς καὶ ἀνά γειν πειραῖσθαι ἤδη τῆς προστασίας ἐπιλημμένον ἀναδοχῆς χάριν 371 τῆς ἐπ' ἀνθρώποις καὶ κρίσεως. μετελάμβανε γὰρ αὐτὸν καὶ ἡ τῶν λοιπῶν πραγμάτων ἐλπίς ἀγαθή, ὡς αὐτίκα εὖ σχησόντων εἰ ἀποκαθιστῶτο τῷ θρόνῳ ὁ Ἄθανάσιος. καὶ ἀρχιερεῖς συνῆγε καὶ κλῆρον καὶ μοναχοὺς, καὶ τὰς μὲν συσκέψεις, εἰ ἀνελθεῖν δέοι, παρὰ φαῦλον οἶον ἐτίθετο, πιστεύων τοῖς πρότρίτα· οὐ δεῖς γὰρ τῶν ἀρχιερέων ἦν ὅστις ἄμ' ἰδὼν καὶ μαθὼν τὴν πρῶτην ἐκείνην ἡμέραν, οὐχ ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν ὡς πατριάρχην ἐδέχετο καὶ ἤπειγε τὴν ἀνάβασιν· περὶ δὲ τοῦ πῶς ἀνέλθοι καὶ πότε, εἰ τέως θελήσει, ὡς ἔλεγε (τὸν γὰρ Ἰωάννην ὑπερεώρων καὶ οἱ τέως προσκείμενοι), συνάγων ἡρώτα.

(2) ἀρχιερεῖς δὲ μέχρι μὲν ἐκείνης τῆς πρώτης ἡμέρας θερμῶς εἶχον, καὶ μηδεμιᾶς προσπαιούσης ἐννοίας οἱ ἀπεναντίας τοῖς λογισμοῖς ἐκείνῳ κα λῶς προσεφέροντο. εἶτα δὲ καὶ λογισμῶν βασάνῳ διδόντες τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν καὶ αὐθις ἐνέμενον τοῖς προτέροις καὶ τὰς ἐπ' ἐκείνῳ ῥοπὰς ἀνεπάλαιον, καὶ προῆγον μὲν παραιτήσεις ἐφ' οἷς ἐποίει τότε ἀπάδουσι, προέτεινον δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τοσοῦτοις χρό 372 νοις ἀργίαν, καθ' οὓς καὶ ἄλλος κανονικῶς καταστὰς ὡς αὐτοῦ γε παραιτησαμένου τὰ τῆς ἐκκλησίας δίδυθεν, ὃν οὐδὲ δίκαιον εἶναι ἐν τοῖς μισθωτοῖς παρεγγράφεισθαι καὶ ὡς μὴ γνήσιον ὄβε λίζεσθαι, ἐπὶ τοσοῦτοις ἔτεσι τὴν ἐκκλησίαν κατέχοντα καὶ γε καὶ πλείστας χειροτονίας τελέσαντα· δυοῖν γὰρ θάτερον ξυμβαίνειν, ἢ αὐτὸν μὲν δικαιουῖσθαι κάκεῖνον ἐν τοῖς νόθοις εἶναι, ἢ μὴν κανονικῶς καταστάντος ἐκείνου καὶ κανονικῶς ἐνεργοῦντος αὐτὸν ἐν ἱερεῦσι καὶ πατριάρχαις μὴδὲ τὸ παράπαν λογιζέσθαι. ἐρρα διουρηγημένην δὲ καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων ἀξίωσιν ὑπετό παζον, ὡς αὐτίκ' ἂν καὶ τοὺς συντρέχοντας πολλοὺς εἶναι βοη θείας ἔνεκα τῆς πρὸς τὸν κρατοῦντα, καὶ τὴν τῆς προστασίας τι μὴν ἐρριζῶσθαι ἐξ ἀναγκαίου συμβαίνειν, κὰν μὴ σφίσι δοκοίη. διχῆ οὖν διαιρουμένων τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἡδικῆσθαι καὶ τότε τῶν ἱερέα κρινόντων καὶ αὐθις δικαιούντων ἀνάγεσθαι, ὧν τινὲς εἰ καὶ τῆς ἐκείνου χειροτονίας ἦσαν, ἀλλ' οὖν ὑποσχεῖν εὐ θύνας, εἰ κάκεῖνος θέλοι, ἑαυτοὺς ἐδικαίουν, τῶν δὲ μὴδ' ὄλως ἀνεχομένων δέχεσθαι ἅμα μὲν παραιτησάμενον, ἅμα δὲ καὶ 373 ἐπ' αἰτίαις σκληρότητος καὶ τοῦ πολλοὺς αἰκίζεσθαί τε καὶ ἀπο κλείειν αἰτίας ἀνακυπτούσης καὶ τῆς τυχούσης, ὧν ἔνεκα ἦν, εἰ μὴ μεταβάλλοιτο, καὶ κατὰ κανόνας εὐθύνεσθαι, συνίσταται τις ἐν τούτοις καὶ τρίτη μοῖρα, οἱ δὲ τὴν μὲν τῆς γνώμης μετὰ θεοῖν αἰσχυρόμενοι, εὐπρόσωπον δ' ἐπὶ ταύτῃ πρόφασιν προῖσχύ μενοι ἐδέχοντο μὲν, ὡς καὶ πρὶν, τὸν ἄνδρα καὶ πατριάρχην, πλήν ἐπ' ἀσφαλείᾳ μεγίστη τοῦ μή τι τοιοῦτον τὸ ἀπὸ τοῦδε παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὡς ἐκείνων ὀλεθρίων ὄντων καὶ δυναμένων ἀρχιερεῖς καθαιρεῖν, ἦν τις ἄρα καὶ τοῖς κανόσι πιστεύσειε. ταῦτα λέγοντες διεφιλονεῖκου ἡμέρας ὄλας, καὶ τὰς γνώμας οὐ μενουν οὐ ξυνέβαινον. βασιλεὺς δὲ γνοὺς ὡς τὸ ἀτηρὸν τοῦ ἀν δρὸς καὶ ἀμάλακτον καὶ ἐπὶ τοῖς τυχούσι ἀσυγκατάβατον, ὃ δὲ καὶ ἀπ' ἀρετῆς ἴσως, τὸ δὲ καὶ πλέον καὶ ἀπὸ γνώμης εἰκάζειν ἦν, τῆς μὲν τὸ ἀκριβὲς ζητούσης ἐφ' ἅπασι, τῆς δὲ φυσικῶς πειθούσης ἔχειν καὶ τὸ μὴ χρήσιμον χρήσιμον, ἀλλοῖον γενέσθαι τοῦτον, ὅσον εἰκάσαι καὶ ἐκ πολλῶν, διετείετο. μὴδὲ γὰρ αὐ 374 τὸν τόσον, ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀμαθία γνώμης τὸ μὴ δέον ἐρ γάζεσθαι καταναγκάζεσθαι. εἰ δὲ γε καὶ αὐτὸς ἀκριβείας ἐπει λημμένος πολλοῖς γινομένης παρὰ τὸ δέον ἐμποδῶν ὑφορῶτο στήσεσθαι, βασιλεῖ γε μᾶλλον ἀτηρὸν φανεῖσθαι, πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐξ ἀνάγκης πράττειν παραγομένῳ. πλήν καταδέ χεσθαι μάλα πολλῶ ἀναξαινόντος τούτου τὰ ἔλκη ἢ ἄλλως μα λάσσοντος. "ἐμοὶ μὲν οὖν" ἔλεγεν "ἐν ἀναγκαῖον καὶ αὐτῆς πνοῆς προτιμότερον, τὸ θεοῦ θέλημα γίνεσθαι, κὰν λυπῆ κὰν μῆ. πλήν καὶ χαρᾶς ὑπέρτερον πάσης τὸ κατὰ λύπην ἐκείνο, εἰ θεὸς κελεύει, γιγνόμενον. διὰ ταῦτα καὶ εἴ τι μὲν προύβη ἀκρι βείας τῆς κατὰ νόμου, ἄνετον δόξαν, ἄνετον μὲν, προτενεῖν τὰς αἰτίας ἀνάγκη, αὐτὸς δὲ

δοκιμαζέτω, καὶ τὸ δόξαν δέξομαι. εἴ τι δ' ἔσαυθις δοκοῦν συνοῖσον πράττειν ἀναγκαζοίμεθα, αὐτὸς καὶ τότε ἂν δοκιμάσειε, κἂν πολλοῖς οἶδα μὴ συγχωρούμενος 375 λυπηθήσομαι. οὕτω τὸ ἀτηρὸν παρὰ πάντας ἐμοί" φησί "περὶ 375 στήσεται." ταῦτ' ἔλεγε βασιλεὺς, ἐνάγων ὡς δῆθεν αὐτοὺς ἐς ὁμόνοιαν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθε· πολλῶ γὰρ ἤκιστα τοῦτο, ὅσῳ καὶ δοκῶν δουλεύειν ἰδίῳ θελήματι ἀντέχειν παρεῖχε καὶ ἀντιπαῖν σφίσι πρὸς ὃ τι καὶ λέγοι. Μακρότεροι μὲν οὖν διὰ ταῦτα λόγοι τῆς χρείας ἐγίνοντο, καὶ βασιλεὺς τὸ ποιητέον διενοεῖτο. ἤκουε γὰρ καὶ πολλοὺς καὶ τοὺς μεγίστους, τοῦτο μὲν τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριαρχεύσαντα Ἰωάννην, τοῦτο δὲ τοὺς ἀμφὶ τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας, καὶ ὅσους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ῥαοῦλ Ἰσαάκιος, ὃς δὴ καὶ τὰ ὄμματα πηρωθεὶς διὰ τὰ συμβάντα πρότερον καὶ μέχρι καὶ Ἰωάννου ἐν τῷ τῆς ἐκκλησίας σχίσματι διαμείνας, εἰρηνεύσας ἐν τούτῳ, ἤδη καὶ πάλιν διὰ τὰ προβαίνοντα διεφέρετο, ἤκουε γοῦν τούτους καὶ ἄλλους πλείονας καὶ μεγίστους τῆ πράξει προσιστα μένους καὶ ἀντιβαίνοντας.

(3) καὶ διὰ ταῦτα δόξαν ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Ἰωάννην, ὅπως ὑποποιήσαιτο, ἐπεὶ κάκεῖνος βαθύ τι σκεπτόμενος, ὡς ἔδειξεν ὕστερον, βασιλέα ἤθελε βλέπειν καὶ 376 πέμπων προσελθεῖν ἠξίου (ἅμα δέ γε καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει· τὰ γὰρ τῆς τεσσαρακοστῆς ἐφειστήκει εἰσόδια καὶ τυροφαγίας ἦσαν ἡμέραι), ὄλαις προθυμίαις παρ' Ἰωάννην γίνεται. καὶ δὴ ἐπὶ στάντα, παρευρεθέντων καὶ ἀρχιερέων ἐκεῖ, ἡ δυσωπία σφάλει τὸν ἄνακτα. ἡ δ' ἦν, πρόσσεισι μὲν Ἰωάννην, καὶ εὐλαβείας ἠττάται τῆς πρὸς αὐτόν, καὶ ἔτοιμον ἑαυτὸν παρέχει, εἰ ἐκεῖνος εὐλογεῖν βούλοιο. ὁ δὲ "ἀλλὰ θεὸς εὐλογῆσαι σε καὶ οὐκ ἐγώ" ἔφη. τέως δὲ καὶ εἰ πατριάρχην αὐτὸν λογιζοιο ἐρωτᾷ. καὶ ὃς εἶτε τὴν εὐλογίαν λαμβάνειν θέλων, εἶτε μὴν καὶ διὰ τὸν καιρὸν δυσωπούμενος, ὡς μὴ λυπήσειεν ἀρνησάμενος, εἶτε καὶ τρίτον τὴν ἀπ' ἐκείνου πρὸς ὃ τι πράττοι ὑποποιούμενος εὐνοίαν, τὸ ἰλαρὸν καθιστὰς (ἀρχιερέων γὰρ, οὐ βασιλέως εἶναι τὴν ἐπὶ τούτοις ἀπόφασιν) ὁμολογεῖ πατριάρχην ἠγεῖσθαι τὸν Ἰωάννην. καὶ ὃς ἐν δεσμοῖς εὐθύς ἐπισχῶν τὸν λέοντα, "καὶ εἰ πατριάρχης ἐγώ" φησίν, "ὅτι καὶ οὐπω τελέως τὰ τῆς ἐμῆς παραιτήσεως οὐκ ἐδοκιμάσθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν πολ. λαῖς μοναῖς μνημονεύομαι, ὑπ' ἀφορισμὸν τὸν ἀπὸ τῆς ἀγίας 377 τριάδος ἄγω τὸν βουλευθησόμενον πατριάρχην τὸν κύριν Ἀθανάσιον καθιστᾶν." ταῦτ' εἶπε, καὶ προφανῶς κατεγίνωσκεν, ὡσπερ ἐκείνου σκαιότητα, οὕτως ἀπάτην καὶ εὐκολίαν τοῦ ἄνακτος, οἷς ὅτι τῶν προτέρων ἀμνημονήσας καὶ τοῖς δευτέροις ἐσαυθὶς ἐπὶ χειροίῃ. βασιλεὺς δὲ τοῦτο μὲν αἰδεσθεὶς τὴν φενάκην, καὶ ταῦτα τὴν ἐξ ἀπλότητος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ὑπὲρ τοῦ διαφευξέσθαι τὴν χλεύην προνοίας οἰκονομῶν, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν εἰπὼν ἀποστρέφεται, τοῖς δ' ἀρχιερεῦσι τοῖς τῆδε ὡς συμπράττειν ὑποπευθεῖσι καὶ λίαν ἐπέιχε καὶ προσωργίζετο. ἦσαν δὲ ἐκ προκλήσεως τότε παρευρεθέντες τῷ πατριάρχῃ ὁ τε Ἀγκύρας Βαβύλας, ὁ Κρήτης Νικηφόρος καὶ ὁ Βιτζίνης Λουκάς. ὅμως δὲ τὴν φήμην θέλων ἐπανορθοῦν, μήπως δόξοι καὶ ἀδιαστάτως ἀφορισθεὶς, συγκαλέσας καὶ αὐθὶς τῇ ὕστεραίᾳ οὐς συγκαλεῖν εἴθιστο, ἐπεγκαλεῖ μὲν τὴν ἀπάτην, ἀπογυμνοῖ δὲ τὸ δρᾶμα, ὑποχαλᾷ δὲ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ προθυμίας, εἰ κάκεῖνος ἀκούσας Σαπφείρας καὶ Ἀνανίου τρόπον τῷ Ἰωάννην προσέτριβε, δόντι θεῶ τὴν ἱερωσύνην, ὡς αὐτὸς παραιτούμενος ἔγραφε, καὶ πάλιν ἀναλαμβάνοντι.

4. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ ἡ μήτηρ ἐνόσει δεινῶς καὶ πρὸς ἀναπνοαῖς ἦν ταῖς ἐσχάταις· καὶ ἡ δευτέρα τῆς δευτέρας τῶν νη 378 στείων ἐβδομάδος νεκρὰν τὴν ἄνασσαν εἶδε, γυναῖκα πολλαῖς κατακώχιμον χάρισι. συντέθαπτο δὲ οἱ καὶ ἐνδεῶν πλήθος ἄπειρον, οἷς καθ' ἡμέραν ἐπήρκει. καὶ οἱ τὰ τῆς ὀσίας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐξασκούμενα πρὸς ἑαυτὰ ἐφείλκε τὸν ἄνακτα. καὶ τὰ μὲν τῶν κινουμένων ἠπράκτει τέως· ὁ δὲ τὴν ἐκφορὰν μεγαλοπρεπῶς ἐξαρτυρόμενος τῇ δεσποίνῃ, αὐτὸς καὶ μεγιστάνες καὶ κληρὸς ἅπας καὶ μοναχοί, καὶ ὅσον ἦν τὸ τῆς πολιτείας, συνελθόντες

ὕπὸ πολλῶ μὲν καὶ δαψιλῆι τῷ φωτὶ καὶ γε ποικίλαις ταῖς μελωδίαις, ἀντηχούντων τῶν γοερῶν θρηνητηρίων τοῖς ἄσμασι, πολλῇ δὲ τῇ δορυφορίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι, ὡς τὴν πόλιν ἅπα σαν γέμειν ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στε ναγμάτων, ἐν καιρῷ νιφάδων τε καὶ βορβόρου ἐξέφερον τὸν νεκρὸν, οὐδ' αὐτοῦ βασιλέως τὰ ἐς τιμὴν ἐλλείποντος, ἀλλὰ σοροῦ μὲν ἐκείνης ἡμέμου, διὰ βορβόρου δὲ πλείστου καὶ ὄλι σθηροῦ βαίνοντος, μέχρι καὶ τὴν Λεῖψη καταλαβόντες μονὴν ἐφ' ἡμέραις ὡς εἰκὸς ἐτέλουν τὰ τῆς ὀσίας, ἀναγκαίαν ἀσχολίαν ἐπὶ ταύτῃ καὶ βασιλέως ἔχοντος.

5. Ἄλλ' ἐπέστησαν αἱ πασχάλιοι, καὶ δόξαν δεσποίνῃ ἐπὶ Θεσσαλονίκης ἀποδημεῖν, ἐν φροντίσι καὶ διὰ ταῦτα ταῖς ἀναγκαίαις ὁ κρατῶν γίνεται. καὶ πρῶτα μὲν τῷ υἱῷ Ἰωάννῃ 379 καὶ δεσπότη τελεῖ τοὺς γάμους, καὶ τῇ ἐπὶ τοῦ κανικλείου θυγατρὶ τοῦ Χούμνου, ἀνδρὸς σοφοῦ τε καὶ εὐνοϊκοῦ τῷ κρατοῦντι διαφερόντως δόξαντος, πρὸ καιροῦ μνηστῆ τῷ Ἰωάννῃ ἐξ ἱερο λογίας οὔσῃ, βασίλισσα δεσπότην εἰς ταῦτὸν τὸν υἱὸν ἄγει καὶ διὰ γάμων· ἐδόκει γὰρ ξυνεκδημεῖν τῇ δεσποίνῃ κάκεινον. καὶ διὰ τοῦτο ἔνθεν μὲν τὸ ἐπὶ Αὐγούστη πένθος, ἐκεῖθεν δὲ διὰ τὸν υἱὸν καὶ οἱ γάμοι ἐσχεδιάζοντο. ὡς δ' ἐπ' ἐξόδοις ἢ δέσποινα ἦν (ἤπειγε γὰρ αὐτὴν ἢ ἐπὶ θυγατρὶ στοργή, ὡς ἐλθοῦσαν ἴδοι καὶ περιπτύξαιτο), ἐφ' ἡμέραις καὶ ὁ κρατῶν συνεξέρχεται, καὶ κατὰ τρόπον ἐξετοιμασάμενος τὰ ἐξιτήρια ὑποστρέφει. 6. Καὶ τότε τῶν πολλῶν ἀνεθείς φροντίδων ὁμοσε χωρεῖ ταῖς τῆς ἐκκλησίας καὶ αὐθις μερίμναις. καὶ πάλιν συνάξεις, καὶ πάλιν σύνοδοι καὶ συνδιασκέψεις καὶ λόγοι καὶ συζητήσεις, προηγουμένως περὶ τοῦ ἐκφωνηθέντος παρ' Ἰωάννου ἀφορισμοῦ, εἰ δίκαιον εἶχεν ἀφορίζειν ἐκεῖνος. καὶ τοῖς μὲν ἐδόκει· μέχρι γὰρ καὶ τότε αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν μνημονύεσθαι, ἰσχυρὸν δ' εἶναι καὶ ἄλλως τὸ ἐπιτίμιον, πατριάρχην ἐκεῖνον βασιλέως 380 ὁμολογήσαντος. καὶ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δέ, οἱ δὴ καὶ πρὶν ἐκεῖ νῶ διὰ τὸν ὄρκον προσίσταντο, ὁμολογα ἑαυτοῖς δρᾶν ἐθέλοντες μήτ' ἔχειν ἐκεῖνον πατριάρχην καὶ πρότερον ἢ ὅτ' ἀφώριζε, μήτε τὸν ἀφορισμὸν ἰσχύειν διισχυρίζοντο, ὥστε καὶ ἐν μιᾷ τῶν συνάξεων βασιλέα μανθάνειν αἰρούμενον οἱ τινες τῆσδε τῆς γνώμης καὶ τίνες θατέρας καὶ πόσοι, ἐρωτᾶν ἕκαστον, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς γνώμης εἰς μέρος ἐκατέρους καθίζειν. ἐκεῖνοις μὲν οὖν μετὰ τὰς πολλὰς ἐκεῖνας συνάξεις, συναγομένοις καὶ καθ' αὐτοὺς ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ναῶ, ἐκέλευε διασκέπτεσθαι ὡς ἂν γε καὶ συνελθόντες ἐπὶ τῷ Ἄθανα σίῳ τὸ δοκοῦν πράξαιεν· δοκιμάζειν γὰρ καὶ μᾶλλον ἐκεῖνον, εἴτε καὶ βούλοιο τέως. αὐτὸς δὲ συχνάκις ὑπῆρχετο διὰ μηνυμάτων τὸν Ἰωάννην. ὁ μέντοι γε Ἰωάννης τοῦτο μὲν καὶ ταῖς τοῦ βασιλέως ἱκετείαις θηλυνθεῖς τέως, ὑβριοπαθῶν δὲ τὸ πλέον ἐπὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ὡς αὐτὸς μὲν συναίροιο σφίσι τῆς γνώμης καὶ τὸν ἀφορισμὸν ἰσταίῃ ὡς ἔρυμα, ἐκεῖνοις δὲ ἐξ ἐθελοκάκου γνώμης προδιδούσι τὸ ἔρυμα ἀτιμοῦν καὶ αὐτὸν ἐπίοι, καταπροῖσα 381 μένοις ἅμα μὲν τὴν αὐτοῦ τιμὴν ἅμα δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀσφά λειαν, βασιλεῖ διὰ ταῦτα κατανεύει καὶ τὸ αἴτημα ἐκπληροῖ, ἐγ γράφως ἐξαποστείλας τάδε. "Δέσποτά μου ἅγιε βασιλεῦ, καὶ ὑμεῖς θεῖα καὶ ἱερὰ σύνοδος, ἢ τε σύγκλητος, καὶ ὁ παρεστῶς καὶ ἀκούων τοῦ κυρίου λαός, ὅσοι τε ἐν κλήρῳ καταλέγεσθε, οἱ μοναχικῶ διαπρέποντες σχήματι, καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος. ἐγὼ παρ' ὀρθοδόξων γο νέων γεννηθεῖς καὶ εὐσεβεῖα τραφεῖς πρῶτον μὲν τῆς ἱερατικῆς ἡξιώθην τιμῆς, εἴτα καὶ τὰ μοναχῶν τελεσθεῖς, κρίμασιν οἷς οἶδε θεός, εἰς τὸν θρόνον ἀνήχθην τὸν πατριαρχικόν, εὐδοκία μὲν θεοῦ πρῶτον, ἔπειτα δὲ βουλή καὶ θελήσει καὶ γνώμῃ ἐξετασμοῦ πάντων ὑμῶν τῶν προεχόντων ἐν ἀξιώμασι. καὶ ὡς διέπρεψα εὐσεβῶς καὶ ὀρθῶς, οἶδε μόνος θεός· καυχᾶσθαι γὰρ μοι οὐ συμφέρει κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον. συνέβησαν οὖν ἐν τῷ μεταξύ σκάνδαλα, ὅσα καὶ ὑμεῖς οἶδατε, καὶ διὰ τὸ μὴ παραβλαβῆναι ψυχὴν τινος Χριστιανοῦ καὶ διὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ καὶ καταστάσει εἶναι τὴν ἁγίαν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν ὑπεχώρησα καὶ ρὸν τοῦ θρόνου καὶ

ἐν τῷ κελλίῳ μου περικλεισθεὶς ἐκαθήμην. ἀμφιβάλλοντι δὲ καὶ δεομένῳ θεοῦ περὶ τούτων ἐμφάνειά τις θεία ἐπέστη μοι λέγουσα "Ζεῖ φιλεῖς με, Πέτρε, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου."³ πάλιν οὖν διὰ τοῦτο ἀνήλθον εἰς τὸν θρόνον. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις ἐκινούντο μειζόνως τὰ σκάνδαλα καὶ ἡ ἐκκλησία διὰ 382 τοῦτο ὑβρίζετο, πάλιν τῆς καθέδρας ἐξέστην τῆς πατριαρχικῆς διὰ τὴν εἰρήνην αὐτήν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις ἐγένετο ὅσον γινώσκετε, καὶ ἀφορισμὸς ἐξεφωνήθη μοι κατὰ τοῦ ἀναβιβάσοντος ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τὸν κύριον Ἀθανάσιον διὰ τὸ δοκεῖν τὴν αὐτοῦ ἀνάβασιν βαρεῖαν πᾶσι καὶ ἐπαχθῆ, ὑμεῖς δὲ ἀρτίως οὐ δέχεσθε τοῦτον δηλαδὴ τὸν ἀφορισμὸν ὡς μὴ ἐκφωνηθέντα κα νονικῶς, ὡς λέγετε, ἰδοὺ καὶ αὐτὸς ὅσον τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἀπολύω, καὶ παντάπασι λελυμένον ἔχω αὐτόν, οὐ μέντοι τὴν ἀνάβασιν αὐτοῦ εὐδοκῶ. πῶς γὰρ ἂν αὐτόν καὶ δέξομαι ὡς ἀρ χιερέα, ἄνθρωπον κατηγορηθέντα καὶ ὑβρισθέντα καὶ χεῖρονα ἢ ἐγὼ μικροῦ δεῖν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ, ἄλλως τε καὶ παραιτησάμενον ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς; ταῦτα λέγω πᾶσι καὶ διαμαρτύρομαι. εἴ τι δὲ συμβῆ μετὰ ταῦτα, ὑμεῖς ὄψεσθε· τὸ γὰρ ἡμέτερον ἅπαν δεδήλωκα. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρή νης, ὁ τὸ ἴδιον αἷμα δούς ὑπὲρ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἐκκλησίας, αὐ τὸς ταύτης ποιήσοι τὸ συμφέρον καὶ εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον." ἢ ὑπογραφή "ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης."

7. Ἡμέρα μὲν οὖν παρασκευὴ ἦν, πρώτην δὲ μετ' εἰ κάδα ὁ κατ' Ἀθηναίους Μαιμακτηριῶν μὴν ἦγε, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸ γράμμα ἐδέχετο. ὁ δὲ καὶ εἰς προὔπτον μὲν καὶ πασίδηλον 383 οὐκ ἐδείκνυ. τέως συλλέξας ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὺς τὴν λύσιν ἐδήλου τοῦ ἀφορισμοῦ, παρεμφαίνων καὶ τισιν ἐξ αὐτῶν τὸ γράμμα. καὶ τῷ ἐντεῦθεν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἄλλο ἐφέξον, ὡς ἐδό κει, τὴν πρᾶξιν, πολλῶν ὑπονοουμένων καὶ ἄλλων κατὰ τὸ λεληθός, ὅμως ὡς δῆθεν περιαιρεθείσης τοῖς ἀρχιερεῦσι τῆς ἐκεῖ θεν προφάσεως, σαββάτου τοῦ ἐπιόντος καὶ κυριακῆς ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ θείῳ δὴ πάλιν τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ περιωνύμῳ ναῶ προσέταττε συνάγεσθαι πάντας, καὶ μηδὲν κύκλῳ περιβαλλομέ νους ὁμονοίας τρίβους ποιεῖν καὶ τούτων ἄπτεσθαι, ὡς οὐ τριβὰς τοῦ καιροῦ χωροῦντος. γέγονε τοῦτο κατὰ τὴν πρόσταξιν, καὶ τῷ τόπῳ συναγόμενοι ἀπέιχον πολλῶ τὰς γνώμας καὶ ὁμονοεῖν οὐκ ἐδύναντο. ἐπεὶ οὖν πέμπων ὁ βασιλεὺς ὅ τι λέγοιεν ἐπυνθά νετο, εἰκοστῇ τρίτῃ μηνὸς τοῦ αὐτοῦ, περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας μεσαίτατον, ἐπιβὰς ἵππου τὸν θεῖον καταλαμβάνει τῶν ἀποστό λων ναόν. καὶ τὰ πολλὰ συγγεγονῶς σφίσιν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸ παράπαν ὁμονοεῖν, λαβῶν ἐκεῖνος τοὺς δεχομένους τὸν Ἀθανά σιον, ἀφείς τοὺς μὴ δεχομένους, εὐθὺ τῆς μονῆς ἐκεῖνου γίνεται, καὶ ὡς οἶόν τ' ἦν ἐκεῖνον ἀρχιερατικῶς ἐπισκευασάμενοι, πεζῇ 384 καὶ βάδην ὑπ' ἀέρι πῦρ πνέοντι καὶ καιρικῶ πνίγει, ἅμα κληρι κῶν τοῖς παρατυχοῦσι καὶ τῷ λαῶ ὅσος συνείλεκτο, τὴν ἐκκλη σίαν καταλαμβάνουσι, καὶ πάλιν ἐπίσκοπος, ὡσπερ ἐκ μαγγάνου τινὸς τῆς ἐπὶ τῷ σεισμῷ δοξάσης προγνώσεως εἰς τὸ μέσον ριφεῖς, ἀναφαίνεται ὁ μηδ' οἶός τε εἶναι τὴν ἱερὰν ἀρχὴν ἀναλα βεῖν προαιρούμενος. καὶ ὁ μὲν τυχῶν οὐπὲρ χάριν καὶ τὰ πολλὰ ἐκεῖνα τῶν καθ' ἡμέραν βουλῶν ἐξυφαίνοντο, σπουδαιοτριβῶν ἐς τέλος τὰ οἱ προσήκοντα καὶ ὑπὲρ δύναμιν οὐκ ἀνίει· οἱ δὲ γε τῶν ἀρχιερέων ἡμίσεις, σὺν οἷς καὶ τῶν ἐν μοναχοῖς δοκούντων τινὲς καὶ τῶν κληρικῶν ἔνιοι, καρτερῶς διέγνωσαν σχίζεσθαι. τῆς δ' ἐπιγενομένης ἡμέρας ὁ πατριάρχης Ἰωάννης τὰ καθ' αὐ τὸν πρὸς τὸ ἀδηλότερον μετασκευασάμενος ἐφ' ᾧ τῆς πόλεως ἐξελεθῆν, μηδ' αὐτῷ βασιλεῖ συνταξάμενος, ἅμα τοῖς αὐτοῦ ἀπαίρει τῶν τῆδε καὶ πρὸς Σωζόπολιν γίνεται. τῷ δ' ἦν ἐκάστης διαλαλεῖν ἐμφανῶς ὡς διωχθεῖη τῆς ἐκκλησίας καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ πάθοι, καὶ πάντων κατὰ κόσμου δυσχερῶν τὴν αὐτοῦ ἀπουσίαν ἐπαιτιᾶσθαι, καὶ τοῖς κληρικοῖς ἐξονειδίξεσθαι ὡς αἰτίοις, εἴ πού τι καὶ ξυμβὰν ἔτυχε, καὶ ἐπὶ λιτανείαις κοιναῖς θαρρεῖν ἐν τεῦθεν διορθοῦν τὰ σφαλέντα ὡς δῆθεν καὶ ἀπ' ἀμελείας καὶ τρυφῆς ξυμβάντα, ὡς καὶ τινα διορθοῦν δῆθεν

πειρασθαι πρὸς 385 τὸ δοκοῦν αὐτῷ εὐλαβέστερον, ἃ δὴ τὸ πρότερον κατ' ἀρχαῖον τύπον εἶα γίνεσθαι.

8. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἐγὼ δ' εἶμι δώσω τῷ βίῳ διήγημα φρικτὸν μὲν εἶπειν φοβερὸν δ' ἀκοῦσαι· καὶ παρέ λιπον τὴν συμφορὰν ὡς μὴ ἄλλοθεν ποθεν ἔχουσαν τὸ ἀποχρῶν εἰς τὸ ἱστορίας τοῖς ἄλλοις συνανατάττεσθαι, εἰ μὴ αὐτόθεν ὡς συμφορὰν μόνην ἠγούμην. κἂν γοῦν καθυφείμην τὸν λόγον, εἰ μὴ τὸ ἔργον φρικτῆς ἐγκαταλήψεως τοῦ θεοῦ σύμβολον ἀποφέ ρεται, καὶ ἅμα τοῦ παθόντος φέροντος οἶκτον διὰ τε τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας καὶ τὸ ἐλλόγιμόν τε καὶ ἐν πολλοῖς ἐπιτήδειον. Νεανίας τις ἤδη παραγγείλας εἰς ἄνδρας, Μελιτᾶς τοῦπί κλην, τῷ πατριαρχεῦσαντι Γρηγορίῳ ἐν παισὶ δουλεύσας καὶ παιδευθεὶς τὰ εἰκότα, ἐν διακόνοις τῆς ἐκκλησίας ταχθεὶς μετὰ τῶν λοιπῶν ἐλλογίμων ταῖς χρεῖαις διηκονεῖτο τῆς ἐκκλησίας μεθ' ὅτι πλείστης τῆς ἐπιτηδειότητος. οὗτος τὰ μὲν ἄλλα μέτριος ἦν, καὶ παρθενίαν ἤσκει, καὶ εὐλαβείας μετεποιεῖτο, καὶ γλῶσσα πολλοῖς ἦν ἐπὶ δικαστηρίοις συνοδικοῖς, καὶ βασιλεῖ γνώριμος καὶ κλήρῳ περιβλεπτός, καὶ τοῖς εἰδόσι ψῆφον φέρων περὶ ἕνα τοῦ ἐκ πολλῶν ὡς προκόψειεν· ἐνὸς δ' ἠτᾶτο φιλοτιμίας, δι' ἣν καὶ παρ' ἰσχὺν ἐπιτρέχων τοῖς μὴ καθ' αὐτὸν ἔτι πράγμασι 386 συλλέγων ἐξήντλει. καὶ ἦν ἐκείνῳ τὸ μὲν συλλέγειν λίαν ἐπίμω μον, τὸ δ' ἐξάντλειν ἱκανὸν ἀποκρύπτειν καὶ τὸ τῆς συλλογῆς αἰσχιστον οὐ μᾶλλον κατανοουμένῳ διὰ τὸν τρόπον τοῦ πορισμοῦ ὅσον ἐπαινουμένῳ διὰ τὸ τῆς προαιρέσεως εὐμετάδοτον. τοῦτο πολὺ προβαῖνον ἐξῆρε τὴν γνώμην εἰς ἀλλόκοτον ἔπαρσιν, καὶ οἰκίαις ἠθέλεν ἐλλαμπρύνεσθαι καὶ ναῶ κατ' ἰδίαν χρᾶσθαι καὶ λειτουργοὺς ἔχειν καὶ φιλοτιμότερον ἐνεορτάζειν ταῖς περιφανέσι τῶν πανηγύρεων. τούτοις δ' ἔδει πάντως καὶ ἀναλόγων ἐξόδων, ταῖς δ' αὖθις ἐχρῆν πορισμῶν ἄλλοθεν. οἱ δ' οὐκ ἦσαν· εἰ δ' ἦσαν, ἀλλ' οὐκ ἠτάρκειν ἐν ταῖς χρεῖαις. γίνεται γοῦν ἀγύρτης φιλότιμος καὶ ποριστῆς ἀνελεύθερος. καὶ τῷ πρὸς πολ λους οἰκείως ἔχειν καὶ φιλικῶς ἐξ ὧν ἔπραττε, σφίσι ἐπιφυόμε νος ἐκίχρατο ὡς αὐτίκ' ἀφέξουσι τὰ διδόμενα. καὶ ὁ μὲν ἐν ἐλπισμοῖς ἦν ματαίοις ἔκ τινων οἰημάτων χειρίστων ὡς εὐπορήσων πρὸς τὴν ἀπότισιν, τοῖς δ' ἐν ἀνέσει αἰ ἐπ' αὐτῷ φροντίδες ἠώρηντο. ὅπερ γοῦν ἰδεῖν ἔστιν ἐπὶ ποταμῶν, κατ' ὀλίγον μὲν 387 τῶν ρυάκων ἐπεισερόντων ἀδήλως, εἰς ἐν δὲ συναγομένων καὶ τὸν πληθυσμὸν παρεχόντων τῷ ρεύματι, καὶ τέλος ἐπισχεθέντων ἐκ λειψυδρίας ξηρὸς ὁ τέως μετεωρούμενος καταφαίνεται, οὕτως ἐκείνῳ τῶν πολλῶν συνελθόντων τῶν μιτωμάτων, ὃ δὴ λέγεται, κακὸν ὑφαίνεται φᾶρος ἐντάφιον. καὶ τῶν δανείων τέως ἐπεισερόντων προνοία μεγίστη καὶ τοῦ λανθάνειν, πρὸς καιρὸν ἐντρυ φῶν ἐμετεωρίζετο· ἐκλελοιπότην δ' ἐκείνων ἔκπυστον ἤδη τὸ κατ' ἐκείνον γεγονὸς τὸ δρᾶμα, οὐχ ὅπως ἐτέρων ἠπόρει, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπητεῖτο, καὶ ὁ τέως ἐν ἐλπισμοῖς ὦν τοῖς μεγίστοις παρὰ πολλῶν ἐξαπαιτούμενος καθυβρίζετο. καὶ τὸ πρᾶγμα ὄνειρός τις ἐδόκει σφίσι τὸ κατ' ἐκείνον, καὶ τῆς ἀπατη λῆς μετέμελεν ὑπολήψεως. ἐντεῦθεν καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ συνεί ρειν; καθελκόμενος ἀπεδίδρασκεν, ἀπαιτούμενος ἠνιάτο, ὅμο λογεῖν τὴν ἀπορίαν ἠδεῖτο, ἠναξιοπάθει παραδειγματιζόμενος, ἀπολλύων τὴν δόξαν οὐκ εἶχε φέρειν, καὶ τέλος ὑπὸ μεσίταις δεό μενος πατριάρχου ἐφ' ᾧπερ δουλεύοι πάλιν, καὶ μὴ τυγχάνων τῶν κατ' αἴτησιν, διὰ ταῦτα διαπορεῖ τε τελῶς ἐξ ἀθυμίας, καὶ μεσημβρινὸν ἐκείνῳ δαιμόνιον τι ἐπιπηδᾷ, καὶ τριακοστῇ Ἄνθε στηριῶνος μηνὸς ἐπ' οἰκίας ἀψάμενος βρόχον διαπεφώνηκε. τὰ 388 μὲν οὖν κατ' ἐκείνον τοιαῦτα, ἡμῖν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ προσθετέον, ἀναλαβοῦσι μικρὸν ἄνωθεν.

9. Ὑπέρρει μὲν τὰ κατ' ἀνατολὰς ἔσαεὶ καὶ ἐπὶ τὸ χειρὸν προέκοπτεν, ὥστε καὶ ὁσημέραι ἀγγελίας ἐπ' ἀγγελίας χειρίστας ἐπὶ δειναῖς ἀφικνεῖσθαι πρὸς βασιλέα. τὰ μὲν οὖν καθ' ἡμᾶς ταῦτα καὶ ὀφθαλμοῖς ἐωρῶμεν, καὶ τῶν ἐωρακόντων ἢ μᾶλλον δὴ τῶν παθόντων, ἦν τις καὶ λαθὼν διέφυγε τὸ δεινόν, ἐκτρα γωδούντων τὰ πάθη ἠκούομεν, καὶ ἦν μέσον ἐχθρῶν καὶ ἡμῶν ὁ πορθμὸς οὗτος διέχων καὶ μόνος,

ἀνέδην ἐπεμβαινόντων καὶ χώ ρας ἀπάσας καὶ ναοὺς καὶ μονὰς καλλίστας καὶ τινα τῶν φρου ρίων κακῶς ποιούντων, καὶ πυρπολούντων τὰ κάλλιστα, καθη μερινοῖς τε φόνοις τρυφόντων καὶ ἀπαγωγαῖς πολὺ τὸ δεινὸν ἐχούσαις καὶ οἶον οὐκ ἤκουσται πώποτε. τὰ δ' ἀνώτερα Βιθυ νίας τε καὶ Μυσίας Φρυγίας τε καὶ Λυδίας καὶ τῆς ὑμνουμένης Ἀσίας, πλὴν γε τῶν πολισμάτων καὶ μόνων, εἰς τέλος διαπεπρά 389 χει. Ἀμούριοι ταῦτα καὶ Ἀτμᾶνες Ἀτῖναί τε καὶ Ἀλισύραι καὶ Μανταχίαι καὶ Σαλαμπάξιδες καὶ Ἀλαΐδες καὶ Ἀμηραμάναι καὶ Λαμίσαι Σφονδύλαι τε καὶ Παγδῖναι καὶ πᾶν ἄλλο χεῖριστον καὶ ἐπίρρητον ὄνομα. οἱ δὴ καὶ προαχθέντες ταῖς τόλμαις ἕκ τινος ἀλλοκότου καὶ Πανικοῦ φρονήματος δίκην πυρὸς ἀγρίου ἐπελά βοντο πάντων καὶ κατενέμοντο, αὐτῇ δὴ θαλάσση καὶ μόνη τοῦ μὴ πρόσω καὶ αὔθις προβαίνειν εἰργόμενοι. βασιλεῖ δὲ οὐδὲ διωρίαν βουλῆς παρεῖχον ἀγγελλόμενα τὰ δεινά. καὶ τὸ μὲν γὰρ ἀνθίστασθαι καὶ ἀντιπαράγειν ἐκείνοις στρατεύματα ἄπορον ἦν. αἱ μὲν γὰρ Ἑρωμαϊκαὶ δυνάμεις οὐχ ὅπως ἐξησθένουν, ἀλλὰ καὶ προνοίας ἀπολωλεκότες, ἀνατολήν φεύγοντες ἐπὶ δύσεως ὤρων, περιποιούμενοι ἑαυτοῖς μόνον τὸ ζῆν' ἑτέρους δ' ἐγκαθιστᾶν ἐπὶ ῥητοῖς γέρασιν ἀμήχανον ἦν. θεραπεύειν δ' αὔθις ὁμολογίαις τὸ Περσικὸν οὔτε τὸ πρέπον ἐδίδου, καὶ ἄλλως ἄπορον ἦν τόσων ὄντων καὶ διαφόρων τὰς γνώμας, καὶ γ' ἐπὶ τοσοῦτον ἡγεμόνων ἐγνωσμένων τοῖς ἄλλοις ἐφ' ὅσον σκυλεύειν τε καὶ κερδαίνειν τοῖς ὑποτεταγμένοις ἐξῆν, ἦν δέ που καὶ καθυφοῖτο ὁ ἄγων ἢ δώροις 390 ἢ χάρισι, ζητούντων ἕτερον τὸν αὐτοὺς ἄξοντα ἐπὶ σκυλευμοῖς τε καὶ κέρδεσι. καὶ διὰ ταῦτα ἐν τῶν ἀναγκαίων ἔδοξε τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ἐφεστῶσι πράγμασι, τὸ περιλειφθὲν τέως, ὅσον ἐν προ νοίαις ἐτάττετο μοναῖς τε καὶ ἐκκλησίαις καὶ τοῖς βασιλεῖ πα ρασπίζουσιν, ἀφεικότας τῶν δεσποτῶν, τάττειν εἰς στρατιωτι κόν, πλὴν καὶ μονοκελλικόν, ζύμπαντας, ὡς ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἐκείνοις ὑπὲρ τῶν ἰδίων προσμένοντας μάχεσθαι. ἐστέλλετο τοι γαροῦν καὶ παρὰ πατριάρχου θαλλὸς ἐλαίας ἀναυδήτως τῷ ἄνα κτι, ὅθεν καὶ τι θαρρεῖν εἶχε τῶν ἀγαθῶν ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν οἱ μεγίστης πληροφορίας. τὰ δ' ἦσαν ἐν μόναις βουλαῖς· οὐπω γὰρ ἐφίσταντο οἷς ἦν ἐπιτεταγμένον ταῦτα πράττειν, καὶ τὸ Περσικὸν πολλαχόθεν ἐπεισβαλόντες τοὺς μὲν ἔργον καθιστᾶσι μαχαίρας, ὅσοι δέ γε καὶ ἴσχυσαν ἐκφυγεῖν, τῷ τῆς Κυζίκου ἐπιτειχισμῷ ἄρτι τότε συστάντι παρὰ τοῦ ἐν αὐτῇ προέδρου Νί φωνος, ἀνδρὸς δραστηρίου καὶ γνώσεως ἐπηβόλου καὶ οὐ μᾶλλον πνευματικοῖς ἢ κοσμικοῖς τρίβωνος πράγμασι, φέροντες ἑαυτοὺς καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ ζῶα καὶ ὑπαρξιν ἐγκατέκλεισαν. 391

10. Διὰ ταῦτα καὶ βασιλεὺς Μιχαήλ οὐχ οἷός τ' ὦν ἐν Περγάμῳ διάγειν, ἀπάρας ἐκεῖθεν συνάμα καὶ ταῖς περὶ αὐτὸν δυνάμεσι Κυζίκῳ ἐπιφοιτᾶ. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ βραδύνει δέει προσ δοκωμένης τῶν Περσῶν δι' αὐτὸν προσβολῆς. ὅθεν κάκεῖθεν ἀπαναστὰς ἐν Πηγαῖς παραθαλασσιδίῳ γίνεται πόλει, ὅπῃ δὴ καὶ ἐς ὕστερον λύπη καὶ ἀθυμία συσχεθεῖς διὰ τὰ συμβάντα νόσω περιπίπτει βαρεῖα. καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεῦσαι, κἂν ἐκιν δύνευε (τοῖς γὰρ ἰατροῖς ἀπέγνωστο), εἰ μὴ γε προπεφθάκει τῆς παρθένου καὶ θεοτόκου προφανὲς ἔλεος. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τοῦτο καθ' εἰρμὸν συνάψαι. ἔκειτο μὲν οὖν βασιλεὺς τὰ λοίσθια πνέων, εἶπέ τις· ἐπέιληπτο γὰρ καὶ ἀναισθητῶς εἶχε πρὸς ὅ τι καὶ ἰατροὶ ἔγνωσαν ἐκεῖνον. μηνύματα δὲ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα ἢ μὲν χρεῖα καὶ ταχύτατα προσαπῆται, ὁ δὲ καιρὸς ἀντέβαινε ἀντι βαινούσης θαλάσσης, καὶ ὁ πλοῦς ἐπέιχετο. τέως δὲ δυσχερῶς μεθ' ἡμέρας φθάνουσι. καὶ τὰ πεμφθέντα ἐκεῖθεν γράμματα δάκρυα μᾶλλον ἦσαν ἢ γράμματα. ἐδήλουν μὲν οὖν τὴν νόσον, ὅποια καὶ ἐπὶ ποίοις σημείοις ὅσαι ἡμέραι καὶ ὅσαι νύκτες ἢ νό σος ἀκμάζει, καὶ τίσι φαρμάκοις παρ' αὐτῶν νοσηλεύεται, καὶ τέλος ὅπως ἔχων κυρεῖ· κἂν εἴ τι βοθηεῖν ἰατροὶ ἔχοιεν, ἀπαντᾶν ἠπειγον τὴν ταχίστην, ἂν τέως καὶ ἐν ζῶσι τὸν κείμενον καταλή ψαιντο. βασιλεὺς δὲ μαθὼν τὰ πάνδεινα ταῦτα περὶ τῆ τοῦ βασιλέως ἐδυσσελπίσκει αὐτίκα ζωῆ, καὶ μετέωρος ἦν ἀκούειν τὸ

392 χαλεπώτατον. ὅμως πέμπει μὲν αὐτίκα καὶ ἰατρούς, πέμπει δὲ καὶ τῶν οἰκείων τὰ κράτιστα. τὸ πλεόν δὲ ἢ μᾶλλον, εἰπεῖν τᾶληθές, τὸ ὅλον, ἐθάρρει τῷ ἐκ θεοῦ καὶ τῆς πανυμνήτου ἔλεει, οἷος αὐτὸς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἐώκει, ὥστε καὶ ἀραρότως ἐπ' αὐτῇ πεποιθέναί καὶ τὰ εὐχαριστήρια ταύτης ἐπαγγέλλειν ψάλλεσθαι, κἂν αὐτὴ ἐφιστῶτο ἢ ἀναστάσιμος. τότε γοῦν καὶ ἐπὶ πλεόν ἐποτνιαῖτο, καὶ τῷ ἐκ τῆς φωταγωγοῦ ἐλαίῳ, πέμπων καὶ μοναχὸν ἐκ τῆς μονῆς, φιλοτίμως ἐδωρεῖτο τὸν κείμενον. ἦν δὲ ἄρα ὁ μοναχὸς ἀποβὰς τῆς νεὸς ἀνάνηψις τῷ κειμένῳ, καὶ περὶ αὐτοῦ μήπω φανέντος ὁ ἤδη νεκρὸς ἐπυνθάνετο ἐξ ὀνείρων αὐτίκα χρηστῶν, καθ' οὓς εὐσταλής τις γυνὴ ἦλον τοῦ πονοῦντος μέρος ἀποσπᾶν ἐώκει, "ἴδετε" λέγων, εἰ μοναχὸς ἐπ' αἰ γυαλοῦ ἀποβὰς ἴσταται φέρων καὶ δῶρα τῆς θεομήτορος." οἱ δ' ἐπιστάντες εὐθέως τὸ ἀκούμενον καθεώρων, καὶ ἡ ἐπιδημία τοῦ μοναχοῦ σὺν ἀγίῳ ἐλαίῳ ἐπανάκλησις ἦν τῷ νοσοῦντι, ἐν ὅτι πλείστῳ τῷ θειασμῷ γενομένη μετὰ θαύματος.

11. Ὀλίγον δὲ πρὶν ἢ ταῦτα γενέσθαι, Ποσειδεῶνος μὴ νὸς ὀγδόη, σεισμὸς ἐνσκήπτει, κατὰ μὲν τὰ ἐνταῦθα μέρη ἄγνωστος τοῖς πολλοῖς, ὥστε μὴδὲ σημῆναι τὸν κλόνον, κατὰ δὲ τὸ διὰ Ῥόδου κλίμα καὶ πρόσω λαμπρὸς καὶ τῶν πρότε μνημο 393 νευομένων ὁ χαλεπώτατος. ὅθεν καὶ Ῥόδος μὲν αὐτῇ πᾶσα ἐς τὸ παντελὲς ἀνατέτραπται, ἤκουστο δὲ γε καὶ περὶ Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἐξ ἴσου ταύτη τὰ πάνδεινα. Κορώνη δὲ καὶ Μεθώνη καὶ τὰ πολλὰ τῆς Πελοποννήσου, οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος καὶ Κρήτης, σεισμοῦ γεγόνασι παρανάλωμα.

12. Κατὰ τὸν ἐπὶ τούτῳ Γαμηλιῶνα τῆς δευτέρας ἐπινε μήσεως εἶδεν ἡ Κωνσταντίνου καὶ τὸν Λατῖνον Ῥοντζέριον, ὡς μὴ ὄφελεν, ἅμα ναυσὶν ἰδίαις ἐπτὰ καὶ συμμαχικῶν στόλῳ ἐκ Κατελάνων καὶ Ἀμογαβάρων πλείστῳ, εἰς χιλιοστύας ὀκτῶ ποσοῦ μένω, προλαβόντος ἐκεῖνον καὶ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ καὶ συμποσοῦντος τὸ στράτευμα. ἀλλ' ὁ μὲν Τζιμῆ εὐγενὴς ἦν, καὶ οὓς ἦγεν ἰδίους εἶχε, καὶ ἀκλητὶ παραγέγονε, συμμαχῆσων ἐπὶ τοὺς Πέρσας, εἰ βούλοιο βασιλεύς, πλὴν ἐπὶ ῥητῷ τῷ μισθῷ. ὁ δὲ γε Ῥοντζέριος ἐκ προσκλήσεως ἄνεισιν, ἀνὴρ νέος τὴν ἡλικίαν, γοργωπός, ταχὺς εἰς ὁ ῥέψοι, καὶ τὰς πράξεις θερμός. περὶ οὗ βραχεῶς βούλομαι προειπεῖν ὡς πέψυσμαι. εἰ δὲ γε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἐκκλίνειεν, οὐχ ὁ γράφων ἀλλ' ἡ φήμη τὴν μέμψιν φερέτω. οὗτος τῆ κατὰ Συρίαν Πτολεμαῖδι, ὅτ' ἐν τοῖς οὖσιν ἦν καὶ τὸ περίπυστον ἐν πόλεσιν εἶχε, τῷ Τέμπλῳ κατὰ φρερίους ἐνήσκητο. ὡς δ' ἐκείνη παρ' Αἰθιοπῶν ἠλίσκετο, ὡς ἐν τοῖς ἄνωθι λόγοις ἐλέγομεν, καὶ τὰ κεῖ κατέστραπτο, χρήματα νοσφι 394 σάμενος τῆς μονῆς καὶ μακρὰς συσκευασάμενος νῆας ἐπέιχεν Ἄγα ρηνοῖς, καὶ πειρατῆς βιαιότατος πολλοὺς τ' ἔχων αἰρετιστὰς νεωτέρων πραγμάτων ἀντείχετο. πλούτῳ δὲ καὶ τρυφῇ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὑπερηφανῶν ἐκ τῶν σκυλευμάτων τῶν κατὰ θάλασσαν σαντάξιν ἐκείνην τῶν φρερίων καὶ σχῆμα χαίρειν ἔα, καὶ ἐπὶ ναυσὶ κραταιωθεὶς πλείοσι τῷ ἐκ τοῦ Μαφρὲ ἀνεκαθεν Θευδερίχῳ Σικελίαν κατέχοντι, κατὰ τινα γονικὴν ἀποστασίαν τῆς ἐκκλησίας ἀποστατοῦντι καὶ διὰ τοῦτο εἰς πολέμους καὶ μάχας πρὸς τὸν Κάρουλον καταστάντι, πρόσεισι ῥόγαις τακταῖς βοηθήσων σὺν οἰκείῳ λαῷ. καὶ ἐπὶ χρόνῳ κατὰ γε συμμαχίαν συνὼν Θευδερίχῳ μετὰ τῶν οἰκείων προσεβοήθει. ἐπεὶ δ' ὁ πόλεμος παῦλαν ἔσχεν καὶ σπονδαῖς ἐπιγαμίαις οἱ τέως πολεμοῦντες εἰρήνευον (τὴν γὰρ Ἑκατερίναν ὁ τοῦ ῥηγὸς ἀδελφὸς εἰς γάμον λαμβάνει, ὃν καὶ εἰς βασιλέα στέψας ὁ πάπας, καὶ δίχα τέρας, εἴτ' οὖν γῆς, ἐπικὴ ρύξας κράτορα, περὶ τῆς πόλεως ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἀνῆρτα διὰ τὴν νύμφην οὖσαν τοῦ Βαλδουίνου ἐγγόνην), ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς ἐκκλησίας ἰλεουμένης πέμψας ὁ πάπας ζητεῖ τὸν Ῥοντζέριον. ὁ μὲντοι Θευδερίχος οὐ πρόπον γνοὺς οὐδ' ἄλλως δίκαιον προδιδοῦναι τὸν ἐπὶ καιροῖς ἀναγκαίους φανέντα χρήσιμον (ἐφῆπται γὰρ αὐτόθεν οἱ καὶ τὰ δεινὰ ὡς τὸ σχῆμα καταπατήσαντι), ἵκα νὴν μὲν αὐτῷ φιλοφροσύνην τῷ πάπῃ δὲ πρὸς τὰ ζητούμενα

ὑπὲρ 395 ξὶν ἠγησάμενος ἀπολύειν καὶ μὴ κατέχειν μήτε μὴν περιέπειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκποδῶν ἐπήγγελε γίνεσθαι καὶ ζητεῖν ὅπου σωθήσεται. διὰ ταῦτα τοῖς ὄλοις ἀπορηθεὶς ἐκεῖνος πέμπει πρὸς βασιλέα καὶ ἰκετεύει δέχεσθαι· ἔχειν γὰρ καὶ λαὸν ἱκανὸν συμμαχεῖν ὅπου βούλοιο βασιλεύς. ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις, ὡς ἔδοξε, καὶ λῆμα ἔχων γενναῖον καὶ πλέως Ἀρεϊκοῦ φρονήματος, πολλῶ δὲ μᾶλλον καὶ τῷ τῆς γνώμης σπουδαίῳ καὶ βαθυσκόπῳ λαὸν δουλαγωγῶν ἀτάσθαλον καὶ τούτῳ κατορθοῦν τὰ μέγιστα φημιζόμενος. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς διὰ τὴν ἀνάγκην ἀρξάμενος ἤδη ξενοτροφεῖν ὡς ἔρμαιον ἀρπάζει τὸ σύμβαμα, καὶ πέμπων πίστεις ἐκ χρυσοβούλλων αὐτὸν ἀνεδέχετο καὶ λαὸν προσεδέχετο, ὥστ' ἐκεῖ νὸν μὲν τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς τιμᾶν ἀξιώματι καὶ γε καὶ γὰμ βρὸν ἐπ' ἀδελφιδῆ Μαρία τῆ τοῦ Ἀσάν θυγατρὶ καθιστᾶν, τοὺς δὲ γε περὶ αὐτὸν ρόγαις ταῖς προσηκούσαις ἐξικανοῦν ὑπηρετοῦν τὰς τὰ κατὰ πόλεμον. τὸ γὰρ Ῥωμαϊκόν, ὡς εἴρηται, ἐξήσθε νηκὸς καὶ κατὰ δύσιν διασπαρὲν παρεώρατο, ζητοῦν τούντεῦθεν 396 ὅπου δουλεύσειε καὶ τραφήσαιο.

(13) παρ' ἦν αἰτίαν καὶ Μιχαὴλ ὁ δεσπότης αἰτίαις ὑποβληθεὶς κεκινδύνευκεν. ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν βασιλεὺς ἤπειγε τοῦτον εἰς Νίκαιαν συνάμα τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ στρατηγήσοντα, ἐκεῖνος δὲ πολλάκις γράψας μετεκαλεῖτο τὸν ἴδιον, κάκεῖνοι κατερραθύμουν, διὰ ταῦτα ἔδοξε χρῆσθαι τοῖς βασιλέως ὡς ὑπηρεταῖς, ἤδη ἀπολέμοις ἐκ τῆς ἀνάγκης γε γεννημένοις, καὶ πέμψας συνῆγε, πλὴν οὔτε βασιλέως εἰδότος, καὶ ὄρκους ἀπαιτῶν ἐκείνους ὡς περὶ ἑκατὸν ὄντας, καὶ κρυφιδὸν λαμβάνων καὶ μέρει διδοὺς πρὸς ἐκείνους. ἦν δ' ὁ ὄρκος βασιλεῖ πρέπων, οἶμαι, καὶ μόνῳ· εἶναι γὰρ τῶν ἐχθρῶν ἐχθροὶ καὶ τῶν φίλων φίλοι τοῦ τέως δεσπότου ἐπώμνυον. ὁ δὲ ἤ προσὰγ γελθέν, βασιλεὺς καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πλεῖστα συνηθροικῶς, συνοικοῦντος καὶ τῆ τοῦ Τερτερῆ θυγατρὶ, λιπαρῶς ὑπώπτευε κατ' αὐτοῦ ἀπιστίας μελέτημα, καὶ τὸ γεγονὸς εἰς κρίσιν ἐτίθει, καὶ τὸν προσαγγελλόμενον κατεδίκαζεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον καὶ ῥηθήσεται· τότε δὲ βασιλεὺς τοιαύτας ἐδίδου τὰς πίστεις τῷ Ῥοντζερίῳ. ὁ δὲ λαβὼν τὰ γράμματα, ὡς ἂν καὶ 397 μέγας τις δόξοι, οὐχ ὅσους ἀνά χεῖρας καὶ μόνους εἶχε τοσοῦτους καὶ ἄγειν ἠβούλετο, ἀλλὰ προσφιλοτιμούμενος καὶ ἄλλους συνῆγε, ταῖς ἀπὸ βασιλέως ἐλπίσιν ἀναπτέρων, ὥστε μὴδ' ἔχειν αὐτὰρ κείνους ναῦς συνεκφέρειν τὸ στρατολόγημα, μὴδὲ γε χρήματα τόσα ὥστε καὶ προκαταρκτικὰ διδόναι ἐπὶ βασιλεῖ ἐχεγγύῳ τὰ πλεῖστα παρέξοντι. διὰ τοιαῦτα καὶ Γεννουῖται προσσχὼν ἐπὶ πίστεσιν ἐκίχρατο ταῖς βασιλέως ὡσεὶ χιλιάδας εἴκοσι νομίσματων, τὰ μὲν καὶ λαμβάνων, τὰ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν νηῶν χρεῖαν ἐκείνων εἰς τὴν τοῦ λαοῦ διαπλώσιν προσδεχόμενος. Γὰρ μηλιῶνος μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, τῆ Κωνσταντίνου ἐφίστανται. καὶ βασιλεὺς τοσοῦτον λαὸν παρ' ἐλπίδα δεξάμενος, ὅμως τῆ τῆς συμμαχίας ἐλπίδι ἀναθαρρῶν τοὺς λογισμοὺς κραταιότερον ἴσθη καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντηλει σφίσι τὰ χρήματα, καὶ θησαυροὺς πάντας οὓς ἀνεπίμπλων οἱ πανταχόθεν δασμοί, ἐπισχεθέντων πάλαι καὶ αὐτῶν ρόγων καὶ προσοδίων τοῖς ἐν ἀνακτόρων δουλεύουσιν, ἃ δὲ καὶ βασιλεῖς ἐξ ἀρχαίου εἰς μισθοὺς ἐτίθουν ἀναγκασίους τοῖς ὑπηρετούμενοις, ἐκείνοις ἐξεκενοῦντο. ἀλλὰ τὸν μὲν Ῥοντζερίον εἰς μέγα τιμήσας δούκα, καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ καὶ ἰδίους μεγαλύννας ὀνόμασι, γαμβρὸν κατὰ τὰς ὁμολογίας καθίστη. ἦν δὲ ἄρα καὶ τοῖς ἐπιστάσι πολλῶν φιλοτιμιῶν ἀπολαύειν 398 δεικνύειν τὴν χρῆσιν, ὡς ἂν μὴ ἐν κενοῖς ἐπιστῆναι δόξωσιν. ἐτάχθησαν οὖν ἐς Κύζικον ἀπελθεῖν· πρὸς γὰρ τὸ ἔχον τὸν φθόνον ἔρπειν, μᾶλλον δὲ τὴν ἐπίθεσιν ὡς οἶόν τε διενόουν, κάκεῖ πολύ τι συναχθὲν πλῆθος, καὶ χρήμασι καὶ σώμασιν ἱκανούμενον, ἐφέλκειν τοὺς Πέρσας ἀνάγκη, οἷς καὶ δεῖν διὰ ταῦτα κατακεκλεισμένοις συμμαχίας ὦντο.

14. Ὡς γοῦν ἐξηρτύοντο καὶ ἤδη πρὸς ἐξόδοις ἦσαν, ἐπι συνίστανται Γεννουῖται οἱ κατὰ πόλιν τέως ζητοῦντες τὸ χρέος· βασιλέα γὰρ ἀπαιτεῖν ἐτέροις

δανείσαντας οὐκ ᾤοντο δεῖν. οἱ δὲ τὰ τοῦ χρέους βάρη προσανετίθουν τῷ βασιλεῖ ὡς αὐτοῦ γε χρηρ σάμενοι ἔνεκα. καὶ βασιλεὺς τέως οὐκ ἀνεχόμενος ἀλλ' οὖν πρὸς τὸ ἀποδιδόναι κατένευε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ φιλονεικίαν πᾶσαν ὑποτεμνόμενος ἔπεμπε τὸν Μουζάλωνα Στέφανον, μέγαν δρουγ γάριον τοῦ πλωΐμου ὄντα, καταστελοῦντα τὸν θόρυβον. ὁ δὲ τοσοῦτον ἐδέησε τοῦ ταῦτα ποιεῖν ὥστε καὶ κατεκόπη σπάθαις αὐτῷ γε ἵππῳ. καὶ ἔρις ἐντεῦθεν μεγάλη μεταξὺ σφῶν ὠροθὺ 399 νετο, τῶν μὲν ξενικῶν τὴν τοῦ Κοσμιδίου καταλαβόντων μονήν, κάκεινή ὡς ὀρητηρίῳ χρωμένων καὶ μαχομένων, Γεννουϊτῶν δὲ αὐτόθεν κατ' αἰγιαλοὺς βούτζοις καὶ τάρπαις καὶ σανίσιν ἀσφα λισθέντων κύκλω, κάντεῦθεν ὡς ἀπὸ τείχους βαλλόντων τε καὶ βαλλομένων, ὡς καὶ πολλοὺς πεσεῖν ἀμφοτέρωθεν. μόλις τὸν θόρυβον βασιλέως καταστορέσαντος, ἐπὶ Κυζίκου εἰς παραχειμασίαν ἀπέπλεον. ἐκεῖσε δ' ἐπιστάντες πόλλ' ἄττα τῶν χαλεπῶν κατεπράττοντο, ἐντὸς τοῦ τείχους καθήμενοι, χρήματα ἐκλέγοντες, βίους ἀρπάζοντες, γυναιξίν ἀνθρώπων ἐπιχειροῦντες, καὶ τῶν ἐποίκων ὅσα καὶ ὠνητῶν κατακυριεύοντες δούλων. τέως ὁ μὲν Φαρέντα Τζιμῆς, αἰσχυνθεὶς οἷον τὰ δρώμενα, καὶ πολλὰ κίς ἐλέγξας οἷων μὲν ἀπήλαυσαν βασιλέως οἷα δὲ πράττουσι, καὶ μὴ πείσας βαρβάρους ὄντας, καὶ αὐτοῦ κατεξανισταμένου τοῦ ἄγοντος ἀπαίρειν ἔγνω. ὅθεν καὶ συσκευασάμενος ἅμα ναυσὶν ἰδίαις καὶ οἰκείῳ λαῶ ἔπ' οἴκου πορεύεται. ἐκεῖνοι δὲ καὶ ἔτι τῷ κατὰ Κύζικον προσκαθήμενοι τείχει καὶ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἐν τρυφῶντες ἀτασθαλίαις, ὅπη καὶ λήξειαν τοιαῦτα πράττοντες, 400 ἦν οὐδεὶς ἀγνοῶν. Ῥωμαίους γὰρ πανταχόθεν τὰ δεινὰ περιέστη, καὶ διεφώνουν πάσχοντες. Ἐμοὶ δὲ λοιπὸν καὶ τι τῶν θαυμαστῶν καθ' ἡμᾶς τελεσθὲν ἐξειπεῖν,

(15) φοβερὸν μὲν εἰπεῖν ἄπιστον δ' ἀκοῦσαι, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς διηπίστησα ἄν, κἂν δι' αὐτὸ καὶ παρέλιπον, εἰ μὴ γε πολλοὶ μὲν οἱ εἰπόντες καὶ ἀξιόπιστοι, δεῖγμα δὲ προνοίας ἔχει θεοῦ καὶ τῆς περὶ τὸ ἀνθρώπινον ἔτι γένος κηδεμονίας, κἂν ἄλλως βαθέως καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐνεργῶνται τὰ θεῖα βουλήματα, καὶ ἅμα καὶ βασιλέως χρηστοῦ δόξαντος δόξαν, θεοῦ κρίνοντος πάντως μετὰ τῶν ἐπιτετηδευμένων, καὶ ἐφ' οἷς καὶ μόνοις ἐπιτηδεύουσι, τὸ τῶν ἀνθρώπων σφάλμα ἢ καὶ κατόρθωμα. ἤδη μὲν οὖν φθάσαντες ἐδηλώσαμεν πῶς Μαγνησίας τῆς κατὰ Ἔρμον βασιλεὺς ἀπαίρει. ταύτης μὲν προέστησαν ἕτεροι βασιλέως ἀπὴρ κότος ἐκεῖθεν, ἦν δὲ καὶ ὁ ἐπὶ τραπέζης Φιλανθρωπηνός, ἀνήρ εὐγενεῖα καὶ γήρα συνέσει τε καὶ ἐμπειρίας στρατηγικαῖς ἐς ἅπαν κοσμούμενος. ὡς γοῦν τὸ πόλισμα καστροφύλακι ἐπετέτραπτο καὶ ἤδη ἐν φυλακαῖς ἐκεῖνος διαγρυπνῶν ἦν ὀψὲ τῶν νυκτῶν, πολλάκις ἡμμένην λαμπάδα καὶ περιερχομένην τὸ πόλισμα καθεώρα. τοῦτο δις καὶ τρίς γεγονὸς ἐννοίας ἐπῆγε τὸν καστροφύλακα. ὁ δὴ καὶ τοῖς προέχουσι κατὰ τὸ εἶκος κοινωσάμενος 401 κάκεινους εἰς τὴν ὁμοίαν ἐνήγεν ἔκκληξιν. τέως μαθεῖν ἠβούλοντο τί ἂν καὶ εἴη τοῦτο. καὶ πέμπονται μὲν καὶ ἄλλοι κατασκοπήσοντες, οὐδὲν δὲ πλέον τοῦ πραττομένου ἐκείνοις ἀπεκαλύπτετο. σὺν πολλοῖς δὲ τοῖς ἄλλοις ἀπέρχεται καὶ ὁ τοῦ καστροφύλακος ἀδελφός, ὃν καὶ ἐκκεκωφευμένον ἐκ γενετῆς οἱ πάντες ἤδεσαν. καὶ τοῖς μὲν τοῦ συνήθους πλέον οὐκ ἦν μανθάνειν, τῷ δὲ τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπόρρητον θέαμα ἐκκαλύπτεται. καὶ ἡ πίστις προσετέθη τῷ κατ' αὐτὸν θαύματι· ὁ γὰρ λαλῶν ἐξ ἐννεοῦ καὶ κωφοῦ πιστόν τε καὶ ἀναντίρρητον ὅτι ἂν εἴποι καθίστα. βλέπει οὖν ἐκεῖνος προσμένων οὐ λαμπάδα ἡμμένην ἀλλ' ἄνδρα βασιλικῶς ἐσταλμένον, τὰς μὲν αὐτῶν φυλακὰς οἷον ἐξουθενοῦντα, αὐτὸν δὲ τὴν τῆς φυλακῆς ἐπιτροπὴν ἔχειν λέγοντα. καὶ ἅμα εἰπόντα ὡς πρὸς ἀκούοντα λέγειν· καὶ γὰρ ὁ κωφὸς ἤκουε παραυτικά. προστάσειν δὲ τὴν φωνὴν μεγάλη φωνῆ τοῖς φύλαξιν ἐπαγγέλλειν ἐγρηγορότας ὡς ἐνὶ μάλιστα τῆς σωτηρίας ἐπιμελεῖσθαι. καὶ θαῦμα παραυτικά ἐπηκολούθει τῷ θαύματι· ὁ γὰρ ἀκούων ἐφ' ὅτι πράξει ἤδη καὶ φωνῶν ἠκούε το, καὶ ἔδειξεν ἐκεῖνος λαλῶν τε λόγους πιστούς. προσπαίει δὲ πᾶσιν, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν, ἢ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τοῦ ἔλεῃ 402 μονοῦ Ἰωάννου,

καθὼς ἂν ὁ Λυδὸς εἴποι, ἐπιστασία, ἐν ἧ παρὰ θεοῦ φυλάττεσθαι ἐπιστεύοντο. 16. Ἦν μὲν οὖν τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ λίαν δεινά, τῶν μὲν ἐκτὸς πόλεως οὐδὲν ὑποστάντων τὴν τῶν Περσῶν ἀνυπόστατον ῥύμην, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν φονευομένων τῶν δ' ἀπανιστα μένων, τῶν μὲν εἰς πόλεις καὶ φρούρια τῶν δ' εἰς νήσους, ἄλλων δὲ καὶ εἰς τὰ κατ' ἀντιπεραίαν ἀσφαλῆ, ὅπου ἂν καὶ σω θεῖεν, βλεπόντων καὶ ὀρμώντων, τῶν δ' ἐντὸς καὶ λίαν ἐνδεῶς ἐχόντων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν τῶν ἐξωτερικῶν ἐξαπώλειαν. βασιλεὺς μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς οἶόν τ' ἦν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τὰς τῶν δεινῶν ἐπιρροίας, Ἀλανῶν μὲν ἐκείνων καὶ τῶν ἰδίων ἀπεγνώκως, ἐπὶ σαθροῖς δὲ σαλεύων τοῖς ξενικοῖς, πέμπει καὶ πρὸς Καζάνην τὸν τῶν ἀνατολικῶν Τοχάρων, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν, Κάνιν, καὶ γαμικὰς ἐπιμιξίας προτείνει, καὶ ἐπαμύνειν προσαξιῶ τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐσχάτως ἔχουσι πράγμασιν. ὁ δὲ καὶ τὴν ἀξίωσιν δέχεται, καὶ τὸ κῆδος (ἐπὶ γὰρ φυσικῆ θυγατρί, ἧς αὐτὸς βασιλεὺς πατὴρ ἐνομιζέτο, συνεφώνει) προσαπεδέχετο, καὶ ὑποσχέσεις ἀσφαλῶς ἐδίδου μετελεύσεσθαι τοὺς ἀλά 403 στορας. τοῦτο φημισθέν, ὡς εἰκός, τοῖς μὲν λοιποῖς ἄλλως ὠκονομεῖτο ἢ περὶ τὰς συστολὰς σπουδῆ, κἂν ἠφροντίστουν τὸ τέως· ἐνὶ δὲ τούτων τῷ Ἀλάϊδι τὰ κατὰ τὴν Λυδίαν καταδραμόντι, ὥστε καὶ λείαν Μυσῶν, οὐ Λυδῶν φανῆναι τάκει, κατασεισθέντι τῇ φήμῃ τοὺς λογισμοὺς ἔδοξε προνοεῖν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἰδίοις τῶν ἐκ φυλακῆς συμφερόντων. ἀμέλει τοι καὶ τοῖς κατὰ τὸ τῶν Σάρδεων φρούριον ὄχυρόν ἄλλως ὄν ὡς παλαιᾶς ἀκρόπολιν πόλεως, καθ' ἓν ἄβατον μέρος καὶ τὸ λοιπὸν ἀπόκρημνον, διὰ τὴν παρ' ἐκείνων ἐγκεκλεισμένην ἐπίθεσιν πέμπων ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολογίαις συνέπραττεν, ἐφ' ᾧ τοῦ φρουρίου διαμεμερισμένου μακρῷ τινὶ τείχει καὶ ἀσφαλεῖ ἡμισυ μὲν ἐκείνους ἡμισυ δ' αὐτοὺς ἔχειν, κἀντεῦθεν δεσμοῖς ὁμοιοῖας συνδεῖσθαι, καὶ ἀνέδην ἐξιόντας ἐκείνους μὲν τοῖς ἰδίοις ἔργοις προσανέχειν ἐξ ὧν τραφήσονται, αὐτοὺς δὲ τὰ οἰκεία πάντως ποιεῖν, αὐτῶν μὲν, ὡς εἰκός, ἀπέχοντας, ἄλλοις δ' ἐπιτιθεμένους ἐξ ὧν κερδανούσι τὸν οἰκείον τρόπον καὶ ληστρικόν. ἐκείνοι μὲν οὖν τοιαῦτ' ἠξίουσαν, 404 καὶ λιπαρῶς ἀντείχοντο τοῦ φρουρίου· τοῖς δὲ τὸ μὲν ἀνθίστασθαι μάταιον ἐνομιζέτο, τὸ δ' εὐπειθεῖν, εἰ καὶ μὴ σφίσι αὐτοῖς ἀσφαλὲς διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν γειτνίασιν (οὐδὲ γὰρ ἦν ἀρνειοῖς καὶ λύκοις κοινὰ ταμέσθαι τὰ ὄρκια), ὅμως διὰ τὴν ἐφεστῶσαν ἀνάγκην καὶ τοῦ ὑδρεύεσθαι τε καὶ κατασπείρειν ἔνεκα ἀνεκτὸν ἐδόκει, καὶ συγκατέβαινον. καὶ δὴ πολλοὺς τινὰς τῶν Περσῶν ὑποδέχονται (σωροὺς δὲ χρημάτων αὐτῶν, ὡς εἰκός, σὺν αὐτοῖς εἶδέ τις ἂν), παρὰ τοσοῦτον οὐ συνοικοῦντες τοῖς εἰσαχθεῖσι παρ' ὅσον τὸ μεταξὺ τείχος σφᾶς ἀπ' ἀλλήλων διεῖργε. κατὰ τινὰ δὲ πυλῖδα καὶ συμμετεῖχον ἀλλήλοις ἔνιοι, ὡς ἐλέγετο. ταῦτα γοῦν ἦσαν ἐπὶ χρόνον, καὶ ἀνακωχῆν τῶν κακῶν κατὰ τὸ φρούριον εἶχον. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν τῆς φήμης τῶν Τοχάρων κατ' ὀλίγον ἠσθένουν καὶ ἤδη θάρρος εἶχον ἐκείνοι καὶ τῶν φόβων ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον, οἱ τέως ἰκέται ἑαυτῶν γίνονται καὶ τῶν προτέρων ἀναμιμνήσκονται καὶ ἐπιχειρεῖν τοῖς γειτονοῦσι βουλεύονται. ἦν δὲ ἄρα τὸ σόφισμα καθ' αὐτῶν· ἐξ ἴσου γὰρ καὶ Ῥωμαῖοι ἀντεπιβουλεύειν ἐκείνοις ἔχοντες πρὸς τοῦτο καὶ διυπνίζοντο παρ' ἐκείνων, τὸ φθῆναι πράξαι παρὰ τὸ παθεῖν κερδαλεώτερον ἠγησάμενοι. καὶ δὴ προλαβόντες τὴν ἐπιβουλήν πέμψουσι πρὸς τὸν τῆνικάδε τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἄρχοντα πρὶν μικήριον ἐξ ἀξιώματος τῆς αὐλῆς. καὶ νυκτὸς ἐκείνος λαὸν ἰκανὸν ἐξετοιμασάμενος προσβάλλει τῷ φρουρίῳ, καὶ ἐμφανῆς ἦν τοῖς μὲν προσδοκώμενος τοῖς δ' ἀπροσδόκητος. ὅθεν καὶ οἱ μὲν ἀσμένως δέχονται τοῦτον, τοῖς δ' ἐφίσταται κοιμωμένοις δεινὸς ὄνειρος, καὶ ἐντεῦθεν διατεθείκει σφᾶς τὰ παγχάλεπα.

17. Ὁ μὲντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ ραΐσας τῆς νόσου ἔτι μὲν παρὰ ταῖς Πηγαῖς ἦν, καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσελθόντι ἐκ τοῦ κατὰ τὴν Κύζικον τῶν ἀμφ' αὐτὸν κυδοιμοῦ, ἐφ' ᾧ περὶ κατὰ τὸ εἰκὸς ἀπονεῖμαι μὲν τὴν προσκύνησιν, ἀπολαοὺι δὲ γε τῆς θεᾶς δεσπότητος δούλος, ἄβατος ἦν ἢ πόλις τὸ παράπαν ἐξ ἐπιτάγματος· τὰ γὰρ ἐξ

υπογούου πραχθέντα παρ' Ἰταλοῖς κατὰ Κύζικον καὶ λίαν ὠδύνα τὸν βασιλέα ἀνάπυστά οἱ γεγονότα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμιλίαν ἀπέστραπται. ἤδη δὲ καὶ τελείας ἐπιβάς ὑγείας, συνάμα τῇ Αὐγουστή τῇ ἑαυτοῦ, ἐπεὶ καὶ αὕτη συνῆν ἐκείνῳ κατὰ τὰς Πηγὰς ἀπαντήσασα, διαπεραιουῖται κατὰ δύσιν. καὶ ἐφ' ἡμέραις τοῖς κατὰ δύσιν χωρίοις ἐναυλισάμενος, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἐπανήκειν ἐς πόλιν καὶ ὁ πατήρ καὶ βασιλεὺς ἤπειγε τὴν ἐπιδημίαν, ἡμέρα μὲν εἰκοστῇ τρίτῃ Ἑκατομβαιῶνος μηνὸς καταλαμβάνει τὴν Δρίπειαν, τῇ δ' ἑξῆς ἐξέρχεται μὲν βασιλεὺς, συνεχέξρχεται δὲ καὶ ἅπαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ μοναχοὶ καὶ οἱ τῆς ἐκκλησίας ἅπαντες συνεξίασιν, οὐδὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον ἦν ἔκκριτον, ἐκεῖθεν λείποντος. καὶ τότε κατὰ τὸ μέσον τῆς 406 ὁδοῦ βασιλεὺς βασιλεῖ συναντᾷ, καὶ χρόνιος φαίνεται, καὶ ὡσπερ τις τροπαιοῦχος ὑπὸ πολλαῖς ταῖς εὐφημίαις τὴν πόλιν εἰσέρχεται.

18. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Ὀσφεντίσθλαβος τῶν Βουλγάρων, ὡς εἶπη τις, βασιλεὺς, εἴτε διὰ τὴν ἐκ τοῦ κράλη Σερβίας τῆς ἰδίας ἀδελφῆς διὰ τὸ τοῦ βασιλέως κῆδος παρόρασιν, εἴτε δι' αὐτὴν αὐθις καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ γαμβρὸν τὸν δεσπότην ἐπεσχημένον ἐξ αἰτιῶν ὧν ἐλέχθησαν παρακεκνισμένος, εἴτε καὶ διὰ τὴν τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐξασθένησιν τῶν βασιλικῶν καταφρονήσας πραγμάτων καὶ οἶον τῆς τύχης τῶν Ῥωμαίων κατεπαρθείς, ἐξ αὐτῆς ὡς εἶχε κατατρέχει τὰ κατὰ τὸν Αἴμον φρούρια. καὶ πλὴν ὀλίγων τὰ μὲν κατὰ κράτος ἦρει, τὰ δὲ καὶ δι' ὁμολογίας προσήγετο. προσδόκιμος δ' ἦν καὶ τοῖς λοιποῖς προσβαλεῖν, εὐκολία καιροῦ βαρβαρικὴν συμμίξας αὐθάδειαν. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐπιθήκην καὶ τοῦτο δεξάμενος τῶν δεινῶν, καλὸν ἡγούμενος καὶ σωτήριοις τοῖς ἐκεῖ τόποις τοῦ βαρβάρου τὰς ὀργὰς προκαταλαβεῖν, ἐκείνοις μὲν ὡς εἶχε βοήθειαν πέμπειν ἠπέιγετο, ὅμως γε μέντοι καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ βασιλέα πρὸς δύσιν ὄρμα, καὶ τέως αὐτόθεν ὑπονοῶν καὶ τὸν κατὰ τὸν Κρουνὸν ἐξάρχοντα τὸν τοῦ Σμίλτζου γαμβρὸν Ἐλτιμηρῆν, ὃς θεῖος μὲν ἦν πρὸς πατρὸς Ὀσφεντίσθλάβω (τῷ γὰρ Τερτερῆ ὠμαιμόνει), δεσπότης δ' εἶχε παρὰ Βουλγάρους ἀξίαν. καὶ διὰ ταῦτα τὴν ὁμαιχιμίαν 407 βασιλεὺς ἀποκρούμενος, τοῦ μὴ κάκεῖνον συνεισβαλεῖν Ὀσφεντίσθλάβω, ἀλλὰ γε καὶ προσεπαμύνειν Ῥωμαίοις, εἰ δυνατόν, ἐκεῖνον μὲν πέμψας δώροις ἱκανοῖς ἐπειρᾶτο διεκμειλίσεσθαι, καὶ προνοίαις ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἀγάλλειν κατεπηγγέλλετο, τῇ δὲ πενθερᾷ τούτου τῇ τοῦ Σμίλτζου συζύγῳ, αὐτανεψία οὖσα (τοῦ γὰρ σεβαστοκράτορος Κωνσταντίνου θυγάτηρ ἦν) τὰ μέγιστα προσθαρρῶν, ὡς τὸν γαμβρὸν παραπέισοι καὶ ἐκμειλίξαιτο, πέμψας τὸν αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ τοῖς ἐκεῖσε τόποις ὠκονόμει τὰ πρόσφορα. ἦν δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐπὶ τούτοις προσδόκιμος ἐξελθεῖν, ἐπεὶ καὶ ἐξηρτύετο κατ' ἰδίαν τὰ οἴκοι καὶ βασιλικῶς ὠκονομεῖτο· ἀποβαλόντι γὰρ τὰ ἀποτεταγμένα οἱ τῶν προνοιῶν κατ' ἀνατολήν ἐκ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν ἐπιθέσεως προσεκυροῦντο παρὰ πατρὸς τὰ κατὰ δύσιν κτήματα τοῦ δεσπότη Μιχαὴλ, ὅσοι ἄρα καὶ ὁ πενθερὸς ἐκείνου βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκ δύσεως ἀγαγὼν ὑπὸ φρικταῖς ὁμολογίαις καὶ τῇ θυγατρὶ συνοικίσας μεγαλοπρεπῶς ἐπολυῶρει καὶ ὡς γαμβρὸν ἤγαλλε.

(19) τὸ δ' αἴτιον τῆς ἐκείνου ταλαιπωρίας καὶ ἐπισχέσεως ἤδη μὲν καὶ προανατέτακτο, πλὴν ρητέον καὶ ἐντελέστερον ὅτι στρατιώτας βασιλικῶν ἀλλαγίων, οἳ δὴ καὶ ἀντολίθηεν ἀποικισθέντες ἐξ ὑπο 408 γούου διὰ τὴν καταδρομὴν τῶν Περσῶν αὐταῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἤλυον κατὰ δύσιν, διὰ τινος ἐνὸς ἐκείνων τοῦ Κοτέρτζη μέχρι καὶ ἐς ἑκατὸν προσεκαλεῖτο, καὶ προσιόντας δεχόμενος κατὰ πόλιν ὧν ὄρκους ἀπῆται πιστῆς προσεδρίας καὶ ξυναυλίσεως, ὡς σφᾶς εἶναι ἐχθροὺς ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου καὶ φίλους φίλων, καὶ ἀντεδίδου τὰ ὅμοια πρὸς ἐκείνους, τὴν ὁμαιχιμίαν προκαθιστάς, πόλλ' ἄττα διδοὺς καὶ μεγάλα καθυπισχνούμενος. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο παρ' αἰσθησιν πᾶσαν, μὴ ὅτι γε βασιλέως, ἀλλὰ αὐτῶν δὴ τῶν συνήθων καὶ ὠκειωμένων αὐτῶ. ἀλλὰ προσαγγεληθὲν παρὰ τῶν ἀμφὶ τὸν Κοτέρτζην, δεινὴν

βασιλεύς ὑπενόει μελέτην καὶ ἀπιστίας ὠδίνα ὑπώπτευε, καὶ μάλλον ὅτι τῆς ἀδελφῆς τε λευτησάσης τῆ τοῦ Τερτερῆ συνοικῶν, ἥτις καὶ ἀλλότριον εἶχε πρὸς τὸν κρατοῦντα τὸ γένος. διὰ τοι ταῦτα καὶ μηνὸς Ἐκα τομβαιῶνος μιᾶ προσκαλεῖ μὲν πατριάρχην προσκαλεῖται δ' ἄρ χιερεῖς καὶ κλήρον, παρόντων καὶ τῶν τῆς συγκλήτου, συνελ θόντων τε καὶ μοναχῶν καὶ τῶν τῆς πολιτείας, καὶ εἰς κρίσιν βασιλεύς καθιστᾷ τὸν δεσπότην· πρὸς ὃν καὶ εἰς ἀπολογίαν καταστάς ἐκεῖνος, πολλὰ λέγων καὶ κατὰ τῆς κατηγορίας ἀποδιδράσκειν πειρώμενος, τέλος καταδικασθεὶς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐγ κλείεται τρισκαίδεκάτῃ Κρονίου αὐτὸς καὶ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα, ἃ δὴ ἀπὸ τῆς τοῦ Τερτερῆ ἀπεγέννησεν. ἀγέλας δ' ἵππων καὶ πᾶ 409 σαν ὑπαρξιν τὴν ἐκείνου καὶ κτήματα τῷ υἱῷ καὶ βασιλεῖ δίδωσιν. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐκείνου οἰκίαν τῷ δεσπότη Ἰωάννῃ προσνέμει. ὕστερον δ' ἐκεῖθεν ἀποδρᾶναι πειραθεῖς, γνωσθέν, ταῖς κατὰ τὰς Βλαχέρνας εἰρκταῖς ἐγκλείεται. 20. Κάντεῦθεν μηνὸς τοῦ αὐτοῦ Κρονίου καὶ οἱ σχιζόμενοι τῶν ἀρχιερέων ἀπηυδακότες οἷον καὶ πείσαντες ἑαυτοῦς, μόλις καταμαλακισθέντες τὰς γνώμας βασιλέως ὡς δυνατὸν κατε πείγοντος, ἐν τῇ τῶν βαΐων ἑορτῇ τῇ μετὰ τοῦ Ἀθανασίου εἰρήνην ἀφωσιώσαντο. ὁ δὲ γ' Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιος πολλάκις καὶ αὐτὸς παρὰ βασιλέως παρακινούμενος ἀπρίξ τῆς γνώμης εἶχετο καὶ οὐκ ἐνεδίδου ὅλως οὐδὲ κατένευε τὴν ὁμόνοιαν. παρ' ἦν αἰ τίαν, καὶ τοῦ δόξαι τοῦτον μηδὲ βασιλέως αὐτοῦ μνημονεύειν διὰ ταῦτα, ἤθελον μὲν καὶ αὐτοὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας ἐκκόπτειν τῶν διπτύχων μνημόσυνον, δεινὸν ἠγούμενοι ἦν ἐκεῖνος μὲν οὐδ' ἴκταρ, τὸ τοῦ λόγου, σφᾶς γε προσδέχοιτο, ἐκεῖ νοὶ δὲ καὶ οὕτως ἀξιοῖεν ἐκεῖνον καὶ μνημονεύοιεν. τέως δὲ καὶ πόλλ' ἄττα κατ' ἐπήρειαν αἰτιώμενοι, караδοκοῦντες καὶ οὕτως τὴν τῆς γνώμης μετάθεσιν, τὸ μὲν ἀποθαρρῆσαι αὐτίκα τὴν τοῦ ὀνόματος ἐκκοπὴν ὡς ἄλλως ἄτοπον ὄν, μὴ φανείσης ἀξιολόγου αἰτίας καὶ ἀντικρυς ἐπὶ δόγματι, πατριάρχου ἀποβάλλεσθαι ὄνομα, μὴ καὶ μάλλον θήρα τις ἀνασοβηθεῖη καὶ ἀντιλάβας δοῖεν 410 τοῖς σχιζομένοις εἰς κατάγνωσιν· σοφώτερον δὲ ποιεῖν ἐδόκουν καὶ εἰσέτι διευθετεῖν, ὡς αὐτίκα ἐκκόψοντες, εἰ καὶ ἔτι ἀντέχοι καὶ τὴν ἐπὶ τῷ Ἀθανασίῳ μὴ δέχοιτο πράξιν. ἢ δ' οἰκονομία οὕτω πως ἦν, πατριάρχην μὲν αὐτὸν μὴ λειτουργεῖν ὅλως, ὡς ἂν μὴ συλλειτουργούντων κατὰ τὸ εἶδος διακόνων ὁ Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τῶν διπτύχων συμνημονεύοιτο, ἱερεῖς δὲ μόνους ἄτερ διακόνων ἱεουργεῖν. καὶ τοῦτο ἐπράττετο μὲν καὶ ἐν ἀνακτόρων, ἐπράττετο δὲ καὶ ἐπὶ τῷ μεγίστῳ ναῶ, καὶ ἄλλαις μὲν ἡμέραις, μάλιστα δὲ δημοτελέσι καὶ ἑορτασίμοις, ὡς κὰν τῇ τῆς ὀρθοδοξίας κοινοπληθεῖ, ὅτε βασιλέως ἐνδημήσαντος καὶ πλήθους ἰκανοῦ συναχθέντος ὁ μὲν πατριάρχης ἠπράκτει, ἱερεὺς δὲ μόνος ἀπερικτυπήτως πάντη καὶ ἀνηκούστως, μηδὲν ἐπαῖόντων διὰ τὸν θόρυβον, τὰ τῆς ἱεουργίας ἐξέπραττεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν ταῖς πασχαλίοις ἐγένετο. ὕστερον δ' ἐσαῦθις κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου ἐκκόπτουσι καὶ μνημόσυνον, κατὰ τὸν ἐν τοῖς μαγγάνοις νεῶν λειτουργήσαντες, ὃς ἀνεῖται τῷ μάρτυρι.

21. Ηὔξανε δ' ὁσημέραι καὶ αὔθις τὸ ἀπὸ τῶν Περσῶν δεινόν, ὥστ' ἀποκεκλεισθαι πανταχοῦ τὰς τῆς σωτηρίας ἐλπίδας. τί γὰρ τῶν δυσχερῶν ἀπῆν; καὶ ἐὼ τὰ μακράν. ἀλλὰ τὰ κατὰ θύραν ταῦτα καὶ τῆς βασιλίδος προαύλια. τὰ δ' ἦν εὐθύς νηὸς 411 ἀποβαίνοντι τῷ τὰ στενὰ τοῦ Βοσπόρου περαιουμένῳ, ὥστ' ἀφε μένῳ θαλάσσης λαμβάνειν κίνδυνον. ἀνέδην γὰρ διέτρεχον πανταχοῦ τῆς περαίας, καὶ κατεσκήνουν ὅπου ἦν βουλομένοις αὐτοῖς, καὶ ταῦτ' οὐκ ἰλαδὸν στρατεύουσι ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ κατ' ὀλίγους, ὥστε κεῖσθαι τὴν περαίαν τῆς Βυζαντίδος Σκυθῶν, ὃ δὴ λέγεται, ἐρημίαν, μηδενὸς τολμῶντος φανῆναι, ὅτε συνέβαινε καὶ παραβολώτερόν τινες διαπράττεσθαι καὶ ἐκθέειν τολμῶντας, ζήλου τινὸς πείθοντος ἢ καὶ μάλλον ἐνδείας πιεζούσης, τριβομένου τοῦ χρόνου καὶ τῶν ἐφοδίων σφίσι καταναλωμένων, ἅπερ οἴκοθεν ἀπεφέροντο. τὰ δ' ἦσαν μάλλον εἰς κίνδυνον. ὅθεν

καὶ οἱ μὲν ἐκωλύοντο ἀπειλαῖς τῶν κρατούντων καὶ φόβῳ σωφρονιζόμενοι· οἱ δὲ τολμῶντες, ἦν πού τις προεξέδραμε ἱκανὸς δοκῶν ἄγειν σύντομον (λοχαγὸν τὸν τοιοῦτον εἶπη τις ἄν) καὶ ἐπὶ τὸ παρὰ πᾶσαν αἴσθησιν ἐξήρχοντο, ὥστε καὶ συνέβαινε ποτὲ μὲν εὐστοχεῖν ὀλίγοις πρὸς πολλοὺς γυμνοῖς καὶ ἀνόπλοις, πολλάκις δὲ καὶ σφάλλεσθαι. καὶ οὐκ ἦν σχεδὸν ἡμέρα καθ' ἣν ἢ μὴ τοῖς κατὰ θάλασσαν φρουρίοις προσβάλλοντες ἠκούοντο ἢ μὴ ἀπάγοντες αἰχμαλώτους ἢ μὴ φονεύοντες, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ ἰκεσίαις ἐχρώμεθα πρὸς θεόν, τὸ οἴκτιστον. διεῖχε δὲ μόνος ὁ 412 πορθμὸς οὗτος. καὶ πολλάκις μὲν μεθ' ἡμέραν ἐφαίνοντο τοῖς ἐντεῦθεν ἀφορῶσι καὶ πεζοὶ καὶ ἰππεῖς· κᾶν που δέ τις ἢ ἐνδεία ἐξαπορούμενος κάντεῦθεν ἐλπίζων κερδαίνειν ἐκ τῶν ὑπολελειμμένων ἄλλοις, ἢ μὴν καὶ κατὰ χρεῖαν ἑτέραν ἢ τοῦ σφετέρου κτήματος ἐπιμέλειαν ἐξορμᾶν ἐτόλμα, αὐτίκα ἢ ἠλίσκετο ἢ ἐκτεῖνετο. καὶ πολλοὺς ἄν εἶδες ἐσφαγμένους ἢ τετρωμένους εἰς θάνατον, ἔστι δ' οὗ καὶ κεφαλῆς ἄνευ καὶ κόρσας ἀναύχενας. πεπλήθει δὲ τῶν ἀγρομένων ἢ πόλις, καὶ ἐστενοχωρεῖτο τοῖς πανταχοῦ κειμένοις εἰκῆ τε καὶ ὑπαιθρίοις, πνοῇ ζῆν καὶ μόνη πιστευόμενοι· λιμὸς γὰρ ἐντεῦθεν καὶ γε λοιμὸς τοὺς ἀθλίους διεμεριζέτην. καὶ οἱ ἀστικοὶ τοῦ κακοῦ παραπήλαυον, καὶ οἱ μὲν αὐτίκα τοῖς δεινοῖς συνείχοντο καὶ ἄποροι διήεσαν καὶ ἀμήχανοι, οἱ δὲ ὅσον οὕτω τὰ τοῖς πλησίον συμβάντα καὶ ἑαυτοῖς ἐπ' ἴσης ἤλπιζον. οἱ δὲ μὴ μόνον Χηλῆ τε καὶ Ἀστραβητῆ, ἀλλὰ καὶ Ἱεροῦ φρουρίῳ προσβάλλοντες τὰ πάνδεινα διεπράττοντο, ὥσπερ ὑπνώττοντος βασιλέως ἢ μὴ ζῶντος. Νικομήδεια δ' ἐξησθένει, λιμῶ τε καὶ ἐνδείᾳ ὕδατος πρὸς τὸ ἀμηχανώτερον μετεβάλλετο. ἡ δὲ γε περίπυστος Νίκαια ἀποκέκλειστο, καὶ τὰς πέριξ χάριτας 413 ἀποκειραμένη ἐνδεία καὶ αὕτη ἐστενοχώρητο. καὶ νῦν μὲν Βηλόκωμα, νῦν δ' Ἀγγελόκωμα, νῦν δ' Ἀναγουρδῆς καὶ Πλατανέα καὶ τὰ Μελάγγεια καὶ τὰ πέριξ πάντα τῶν ἐνοικούντων ἔρημα γεγονότα θρήνους ἐφείλκοντο τῶν εἰδόντων. ταῦτα Κρούλλα καὶ Κατοικία πεπόνθει καὶ χεῖριστα. ὥς γὰρ ἀποκέκλειστο μὲν ἡ ἐξ Ἡρακλείου καὶ Νεμικώμεως πρὸς τὴν Νίκαιαν, καὶ αἱ παλαιαὶ καὶ συνήθεις δίοδοι εἰς δεινὴν ὑποψίαν καὶ πεῖραν ἦσαν πολλάκις κινδυνευσάντων, ἡ δὲ κατὰ Κίον κατάσκιος καὶ συνηρεφῆς εἰ καίως πως πολισθεῖσα διεκδρομὴ πρὸς Νίκαιαν ἦνοικτο, οὕτω ἐν φόβῳ καὶ τότε μεγίστῳ καὶ ὑποψίᾳ· τὰ γὰρ αὐτὰ τοῖς Χαλκιδεῦσι καὶ Ἀλιζῶσι καὶ οἱ Βέβρυκες ἐκ Πυλῶν καὶ Πυθίων παρῶν νυμούμενοι ἔπασχον. καὶ ἦν τοῖς ἀποβάσι θαλάσσης κατὰ τὴν Κίον, τὴν ἡμέραν προσκαρτερήσασι, νυκτὶ πιστεύειν τὴν σωτηρίαν, καὶ καταλαβοῦσι τὸ ἐκεῖσε παράλιον τῷ περὶ τὴν Ἄσκανίαν πλῶν χρησθαι, καὶ οὕτω κατὰ τὴν τοῦ αἰγιαλοῦ πύλην τῆς πόλεως ἀποβαίνουσι διεκπαίειν εἰς Νίκαιαν, ἐπεὶ οὐκ ἦν τότε τὰς πύλας ἀνοίγεσθαι ἐπικειμένων τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰ μέγιστα Νικαεῖς ἐκινδύνευον. διὰ ταῦτα τὸ ὅλον ὁ κρατῶν ἀναστέλλειν οὐκ 414 ἔχων τῆς συμφορᾶς πέμπει τινὰ Σιοῦρον στρατοπεδάρχην τῶν τζαγκρατόρων τετιμημένον, συνάμα τισὶ καὶ μερικαῖς ἐξόδοις χρημάτων, ἐφ' ᾧ καὶ ἄλλους ἐκεῖθεν πρὸς τὸ στρατεῦσθαι ἱκανώσσειε. τῶν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Κατοικίαν μέρεσι φανέντων ἀνατεθαρσῆκασιν οἱ λαοί, καὶ ἐμφανεῖς ἦσαν τὸ ἀσφαλὲς ἐλπίζοντες. τὸ δ' ἦν συμφορὰ τούτοις καὶ ὄλεθρος. ἐπιτίθενται γὰρ παμπληθεὶ νυκτὸς ὡσεὶ πεντακισχίλιοι τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὰς πρὸς τὸ φρούριον ὁδοὺς, λαθόντες πᾶσαν αἴσθησιν, προκαταλαμβάνουσιν. οἱ δ' ἐπεισπεσόντες ἐτέρωθεν ἐτοίμην ἐδίδουν δὴ θεν πρὸς τὸ φρούριον τὴν φυγὴν κατὰ νώτου φεύγουσιν· οὐδὲ γὰρ ἦν ὑπιδέσθαι τὴν πεῖραν, ὅπου γε καὶ ὑπειδομένοις οὐκ ἦν ἱκανὰ πρὸς τὸ σῶζεσθαι. καὶ τότε οἱ μὲν ὑποστάντες ἐσφάττοντο, γυναῖκα δὲ καὶ παιδάρια πλῆθος μυρίον πρὸς τὸ φρούριον φεύγοντα ἄγρα ἦν ἐτοίμη τοῖς προκαταλαβοῦσι. καὶ τέλος οἱ τέως τοῖς ἄλλοις προσεπαμύνειν ἀποστελλόμενοι δρασμῶν μηχανῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ αὐτὰ προσαποβαλόντες τὰ βασιλικά χρήματα· ἔπειτα πῦρ ἐνάυσαντες οἱ ἐχθροὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη εἰς τέλος ἡμάθην ναυ. τότε καὶ Ἀτμᾶν ὑποστρέφωσιν σὺν τοῖς ἄμφ' αὐτόν, ἐπεὶ

συνήσαν σφίσι κατὰ συμμαχίαν καὶ Βηλοκωμίται, προσλαβὼν ἐκείνους κενῆ τῶν ἐποίκων Βηλοκώμη προσβάλλει καὶ κατὰ κρά 415 τος αἰρεῖ, καὶ τοὺς μὲν κτείνει, αὐτὸς δὲ μυρίον πλοῦτον εὐρῶν ἐξολβίζεται, καὶ τὰ πιστὰ οἱ τῆς ἀσφαλείας ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων περιποιεῖ. τούτων ἀπώνατο τῶν δεινῶν καὶ Προῦσα, μόνη περιλειφθεῖσα τῶν ἕξωθεν καλλονῶν. τούτων καὶ Πηγαῖ παραθαλασσία πόλις τῶν δυσχερῶν ἐπειράθη. τῶν γὰρ ἕξω πάντων συγκλεισθέντων ἐντός, ὅσοι καὶ τὸ ξίφος ἔφυγον, ἐντίκτει νόσον λοιμώδη τὸ συνεπτύχθαι λιμῶ καὶ κακοπαθείαις. ἔτι δὲ καὶ τῇ νόσῳ ἐς ἑκατοστῦας ἔπιπτον. τοῖς δὲ καὶ πρόστιμον ἐτέθη παρὰ βασιλέως ζημίας εἰς χιλιάδας ἐπ' αἰτία τοῦ μὴ τὸν μέγαν δέξασθαι δοῦκα, οὕτω τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ μετὰ τὴν ἐκείθεν ἐπάνοδον ἐπαγγείλαντος, καὶ δέει τοῦ μὴ παθεῖν κάκεινους τὰ τοῖς Κυζικηνοῖς ζυμβάντα. οὐδὲ γὰρ ἀνεκτὰ οὐδ' ὅσον καὶ ὑποσχεῖν δυνατὰ τάκει τολημθέντα ἠγγέλλοντο. βίοι γὰρ ἠρπάζοντο καὶ γυναῖκες ὑβρίζοντο καὶ κόρια διεφθείροντο. καὶ ὁ μὲν ἔχων εὐθὺς ἐσκυλεύετο, ἀγαπητὸν ἔχων εἰ διδοὺς σώζοιτο· ὁ δὲ μὴ ἔχων τῇ τοῦ ἔχειν ὑποψία κατεδικάζετο, καὶ αἰώραις δειναῖς καὶ βασιάνοις ἠτάζετο, ἔγκλημα φέρων τὸ μὴ χρημάτων θέλειν τὴν σω 416 τηρίαν πορίζεσθαι. πᾶσα δ' ἐκείνων περιουσία οὐ μᾶλλον τοῦ κεκτημένου ἢ τοῦ καταλαβόντος τῶν Ἀμογαβάρων ἐφαίνετο· οὕτω γὰρ ἰδιωνυμεῖτο τὸ ἔθνος, τῶν ἕξ Ἀβάρων, οἴμαι, κατὰ γεσθαι. οὐ μόνον δ' αὐτόχθονες ταῦτ' ἔπασχον, ἀλλ' ὡς εἰπεῖν ἀνατολή πᾶσα Ῥωμαίων, ὅτι καὶ ὡς προσφυγίῳ χρησάμενοι τῶν ἐπιτειχίσματι πάντες ἐκεῖ κατέδραμον, καὶ καινὴ τις ἄλωσις ἦν παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς ἀπ' ἐχθρῶν φεύγουσιν. ἐὼ σωματῶν ἀκρωτηριασμοὺς καὶ φόνους καὶ μiasμάτων φορυτὸν ἄλλως, οἷς οἱ ἀμύνειν ἐπιστάντες τοὺς ἀθλίους πυργηρουμένους ἐκ πάσης περιέβαλον ἀπηνείας. ὁ γὰρ σφᾶς ἄγων, τὸ μὲν προσθεραπεύειν θέλων ἐκείνους ὡς τὴν ἀρχὴν ἐκείνων πεπιστευκότας, τὸ δὲ δεδιὼς τὸν παρ' αὐτῶν κίνδυνον, εἰ αὐτοῦ ἰκανῶς τὰ κατὰ χρεῖαν εὐρόντος ὑστέρησαν ἐκεῖνοι τῶν ἠλπισμένων, οὐδ' ὅπως οὐκ ἀναστέλλειν εἶχεν, ἀλλ' ἐνεδίδου σφίσι τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, καὶ ταῦθ' ἰκανοῦμένοις καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως σιτηρεσίαις, κἂν οὐδὲν 417 ἔτι κατῶρθον οὐδ' ὅλως ἔπραττον. ἀλλ' ἀναληπτέον τὸν λόγον πρὸς τὸ εὐσύννοπον. Στρατηγὸς ἦν τῆδε Μαρούλης, καὶ μέγας ἄρχων ἐξ ἀξιώματος ἐκλείζετο. οὗτος τὰ μὲν πλεῖστα ἐκείνῳ προσεῖχε καὶ ἔθεράπευεν ὑποκείμενος (οὕτω γὰρ καὶ τὸ βασιλικὸν ἐβούλετο πρόσταγμα), τέως δ' οὖν καὶ τοὺς οἰκείους κακῶς παρ' ἐκείνων πάσχοντας κατωκτίζετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνίστα καὶ περιέθαλπεν. ἦπτο γὰρ κάκεινων τὸ κοινὸν ἐκεῖνο δεινόν, καὶ εἰς στρατιώτας τεταγμένους ἔτι καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐμπειροπολέμους πεζοὺς καὶ ἀνόπλους καθίστων καὶ τῶν κατ' οἶκον ἐστέρουσιν ὡς εἴ τινας ἀγρότας καὶ μετανάστας, ἐνθρυπτόμενοι σφίσι. οἱ δὲ τῶν κρατοῦντος δέει καὶ τῶν ἕξ ἐμφυλίων πολέμων νομιζομένῳ κινδύνῳ ὑποστελλόμενοι, ὡς μὴ τι νεωτερισθεῖ τῶν ἀνηκέστων, τέως ἐκ βίας ὤρμων καὶ πολλάκις ἐσφάδαζον ἀμυνόμενοι. τέλος τῶν ἐχθρῶν ἐγγὺς ἀγγελθέντων κατὰ τὸν τοῦ Γουλιέλμου πύργον, 418 οἱ μὲν ἀπαντόθεν συνάμα τῶν σφῶν στρατηγῶν τῶν Μαρούλη χωρεῖν οὐκ ἀπώκνουν ὁμοσε τοῖς πολεμίοις, οἱ δ' ἐλπισμὸν μὲν παρήχον φανῆναι καὶ συμμαχεῖν, ἀλλὰ τῶν συνήθων οὐ μὲν οὐκ ἐλήθοντο· βραδέως γὰρ ἐζώννυντο, καὶ μόλις ἐκόσμουσιν τοὺς ἵππους, καὶ προμηθεῖς ἦσαν τοῦ ἀκινδύνου σφίσι, ὡς φαίνεσθαι. καὶ τὸ βράδος ἐδίδου μεσοῦντων αὐτῶν τὴν ὁδὸν κατορθοῦν τοὺς προτέρους καὶ μόνους τὴν μάχην. ὡς δ' οἱ μὲν ὑστέρουν οἱ δὲ κατωρθωκότες ὑπέστρεφον, ἐνταῦθ' αἱ εἶδε τὸ τῶν συμμαχῶν κακότηδες, καὶ ὅτι οὐχ ὡς φίλοις, ὡς εἰκὸς ἦν, ἀλλ' ὡς ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσεφέροντο. συνίασι γὰρ ἐξ ὑποστροφῆς ἐκείνοις οἱ κατωρθωκότες, καὶ δέον ὄνειδίζειν σφίσι τὸ κατεβλακευμένον καὶ ἀμελές, οἱ δὲ καὶ δεινῶν ἐπειρῶντο, καὶ ὡς ἄλλοις πολεμίοις τοῖς ἰδίαις ἔγνωσαν προσβαλεῖν. ἦν δ' ἐκείνοις τὸ τῆς πείρας σοφόν, ὡς ἔδειξε, παρακερδαίνειν ἐκ τούτων τὰ λάφυρα. καὶ ὁ μὲν ὑπέικων διδοὺς τὸ ἐκ τοῦ πολέμου

κέρδος ἐσώζετο· ὁ δ' ὀπωσοῦν ἀνθιστάμενος, οὐχ ἦττον φιλοκερδῆς ἢ φιλελεύθερος ὢν, εἰ ἀφαιρεθεῖ ἀνάνδρως τὸ νίκης σύμβολον οἰκείῳ αἵματι διακινδυνεύσας πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οὗτος καιρίαν δεχόμενος ἀπηλλάττετο, τὸ πεσεῖν εὐκλεῶς τοῦ ἀκλεῶς στερηθῆναι τῶν ἐνάρων, ὡς εἰκός, ἀνθαιρούμενος. Καὶ ταῦτ' ἦσαν σφίσι τὰ κατορθούμενα εἰς ἦρος ἐξ Ἄρ κτούρου, ὅτε καὶ τινες ἐξ αὐτῶν, οὐκ ὀλίγη τις μοῖρα τῶν ὄλων, οὐκ ἔχοντες πλέον ἐκεῖ ποιεῖν ὢν πρὶν ἔπραξαν, τῶν αὐτοχθόνων 419 φυγῇ χρησαμένων διὰ τὴν ἐξ ἐκείνων καιρικὴν ἄδειαν, ἰκανὸν ναυσὶ φόρτον νηήσαντες, καὶ μᾶλλον ἐκ σίτου καὶ τῶν ἐς τροφήν ἀναγκαίων, κατὰ πόδας τῶν περὶ Τζιμῆν καὶ οὗτοι ἐξώρμων, ὀλίγα τῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα συνθεσιῶν φροντίσαντες. τῶν δ' ἄλλων ἀργούντων διὰ παντὸς χειμῶνος περὶ τὴν Κύζικον, πρόφασις ἦν αὐτοῖς τῆς ἀργίας τὸ τοῦ τριμήνου πληρωθέντος ἐφ' ὧπερ ἔλαβον τοὺς μισθοὺς, μὴ καὶ αὐθις ἐξ ἐτοίμου πέμπεσθαι ρόγας τῆς ἐς νέωτα ξυμμαχίας κατὰ τὰ σφᾶς συμφωνηθέντα πρὸς βασιλέως. διὰ τοι ταῦτα ἐρυθριῶν οἶον διὰ τὸ σφῶν ἄπρακτον ὁ αὐτῶν ἐξηγούμενος πρὸς βασιλέα ταχυναυτεῖ. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ὡς οἶόν τε ἐπειλύων, μόνα δὲ τὰ περὶ τῶν μισθῶν ἀνελέγκαστα καὶ δεηθεῖς, ἔτι δὲ καὶ Ἄλανοις ἰκανοῦσθαι θέλων ὡς ἀρεῖκοις τὰ ἐς πόλεμον (ἐώκει γὰρ ἐκείνοις τῷ μηδὲ τοῖς ἰδίῳ πιστεύοντι), τὰ μὲν ἐντεῦθεν λαβὼν τὰ δὲ καὶ ὅρι σθεῖς ἐκ νήσων ἐκλέξει, διὰ ταχέων ὑπέστρεφεν ὡς ἐτοίμως δεζόμενος καὶ ἵππους σταλέντας τοῖς Ἄλανοις, ὡς ἐζήτητο. γέγονε ταῦτα. καὶ ὁ μὲν δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πείραν διδούς καὶ λαμβάνων ἐπὶ τῷ παραμένειν καὶ προθυμεῖσθαι τὸν τὴν ρόγαν 420 λαβόντα, οὕτω διένεμε τὰ τοῦ μισθοῦ χρήματα. καὶ τοῖς μὲν Ἰταλοῖς διούγγια χρυσοῦ καὶ τριούγγια μηνὸς ἐκάστου ἐπλήρου, Ἄλανοὺς δ' ἕκαστον τρισὶ καὶ μόνους τοῦ μηνὸς ἐνικάνου νομίσασαι, πρὸς τῷ καὶ ἵππους τισὶ δοθῆναι οὐς ἀπεξεδέχετο κατὰ τὰ συνθήματα. ὁ δὲ καὶ μέγαν μεταξὺ τούτων ἀνήγειρε κυδοὶ μὲν ἐκ φιλαυτίας ἀναρριπισθέντα, ὡς μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἔξαρχον τῶν καθ' αὐτὸν καταστήσας νεῶν οὐσῶν ὡσεὶ δώδεκα, ὃν ἀμνηραλὴν ἢ ἐκείνων διάλεκτος ἐξυμνεῖ. ὀρισμῶ πρὸς τοῦτο καὶ τοῦ κρατοῦντος, στόλον ἐξαρτύσας ἐξ Ἰταλῶν, ἅμα παλλακαῖς αὐτῶν καὶ παντοδαποῖς πραγμάτων εἶδεσιν ἐκ τῆς χώρας, ὢν ἕκαστος ἐγκρατῆς ἦν καὶ ὢν ἐξ αὐτῆς λαβεῖν ἠὲ ῥησεν, ἀνὰ τὰς νήσους ἐκπέμπει, σύνθημα δούς ἐκείνοις τὴν σφετέραν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἄφισιν, τοῦ καὶ σφᾶς ἅμα προσσχέει Ἀναΐα καὶ τοῖς ἐκεῖ μέρεσι συμμαχήσοντας. τῶν δ' ὑπολειφθέντων ἀπεπειρᾶτο ἐς ὃ καὶ κινήσειεν ἐκ Κυζίκου τέως δυσὰ παλλάκτως διὰ τὴν ἐκεῖ βλακειάν τῆς χώρας ἔχοντας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα, βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀκούειν τάκείνοις πεπραγμένα θέλησιν παραιτούμενος ὡς οὐδὲν ὑγιᾶς ἔχοντα, μόνην δ' ὄργην θεοῦ τῶν ἀπάντων ἐκείνων ἐπαιτιώμενος, εἶχε μὲν καὶ τὸν τότε 421 πατριαρχοῦντα συχναιῖς παννυχίσι καὶ λιτανείαις, ὧν οὐδ' αὐτὸς βασιλεὺς πολλάκις ἀπελιμπάνετο, αὐταῖς ἰδίαις εὐχαῖς καὶ κανόσι τὰ τῆς πρὸς θεὸν ἰκεσίας καὶ παρὰ δύναμιν ἐξανύοντα τῷ ἤδη θαρρεῖν ἐξανύτειν χρηστόν τι ἐντεῦθεν. ὅμως δὲ τὸ πᾶν ἐπ' ἐκείνοις σαλεύων ἦν καὶ μόνους, ὡς αὐτίκα εἰ κινήσειεν πράξειεν. ἤκουε γὰρ καὶ περὶ Φιλαδελφείας τὰ πάνδεινα, καὶ ὡς Ἀλισύρας σὺν Καρμανοῖς περιστὰς τὴν πόλιν, τὰ περὶ αὐτὴν πρότερον χειρωσάμενος φρούρια, λιμῶ καὶ ἐνδεία τῶν ἀναγκαίων ἐν ἐλπισμοῖς ἐστὶ παραστήσασθαι· ὁ γὰρ λιμὸς ἤπειγε, καὶ ὄνου μὲν κεφαλὴ τόσων σίκλων ἐξωνουμένη ἠκούετο, αἶμα δὲ σφαγῆς προβάτου καὶ χοίρου εἰς χρυσοῦν τιμώμενον νόμισμα, πρὸς μικρὰν ἐνδείαν παραμυθίαν ἀρκέσον τοῖς ληψομένοις. διὰ ταῦτα καὶ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος καταλαβούσης, Κρονίου μηνὸς λήγοντος, τὴν ἰδίαν αὐταδέλφην τὴν τοῦ Ἀσάν Εἰρήνην ὡς πενθερὰν πλῶ χρησομένην Κυζίκωσσε ἀπολύει, οὐδενὸς χάριν ἄλλου ἢ τοῦ τὸν γαμβρὸν ἐκμειλιξαμένην ὀρμησαί· εἶναι γὰρ καὶ τὸν καιρὸν εἰς ἐκ στρατείας εὐθετον, ἀκμὴν δὲ ἀλλὰ καὶ στρατιωτικὸν ἐξ ὑπογούου λαβόντας ἔχειν τὰς ρόγας καὶ ἐντελομισθοὺς εἶναι. ὡς γοῦν μεθ' 422

ἡμέρας ἐπέστη, ἐκείνη μὲν οὐδὲν ἦν τῶν ἐς ἐξόρμησιν συντεινόντων ὅπερ οὐκ ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττε, Ἴταλοί δὲ καὶ αὐθις ἐν ὑπερῆμερίαις τρίβειν θέλοντες τὸν καιρὸν μάχας ἐμφυλίου ἐκ πολλῆς τῆς ὑπερηφανίας καθίστων, καὶ πρὸς Ἀλανοὺς εἰς διενέξεις ἀκαίρους ἐχώρουν. παρῶτρυνε γὰρ ὁ ζήλος καὶ Ἀλανοὺς, ὅτ' ἐκεῖ νῶν τριουγγίαι καὶ διουγγίαι μηνὸς ἐκάστου ἰκανομένων αὐτοῖ ἐν ὀλίγῳ τινὶ ἐμισθοῦντο καὶ τῶν ἀπερριμμένων παρ' ἐκείνοις ἐδόκουν. καὶ πρὸς ταῦτα διαφοραῖς τισὶ καὶ ἀπεχθείαις τὰς γνώμας ἐκείνων ἠλλοτριοῦντο. ὡς γοῦν ἔτυχον μὲν τινες τῶν Ἀλανῶν ἀλήθοντες κατὰ μύλωνα, ἔτυχον δὲ κακὰ τῶν Ἀμογαβάρων ἐξ ἀλαστορίας ὄντι ῥητῆς τῆ ἀλετριδὶ ἐπιχειροῦντες, ἐπέβαλον δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοῖς ἀλεύροις, ἕρις ἐντεῦθεν καὶ φιλονεικία διὰ λόγων τέως συνίσταται, καὶ Ἀλανός τις, ὡς λέγεται, πρὸς ἐκεῖνους ἠπέλει ταῦτα σφᾶς ὅσον οὐκ ἤδη καὶ τὸν μέγαν διαθεῖναι δοῦκα ἅττα καὶ τὸν μέγαν δομέστικον ἔδρασαν. τοῦτο ῥηθὲν εἰ καίως οὐκ ἔλαθε, καὶ ἡ ὑπόψια τοῦ λόγου δεινὴν ἐνέτεινε μῆνιν, καὶ ὡς ἤδη παθὼν ἀκούσας ἐκεῖνος ἠμύνετο. ἐμπίπτουσι τοίνυν νυκτὸς Ἀλανοῖς ὀλίγοις πολλοὶ καὶ εὐτρεπεῖς ἀνετοιμίαι. οἱ δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τὴν μάχην ἀναρριπίσαντες, πεφραγμένοι πελταῖς, τῷ καθ' αὐτοὺς ἀσφαλεῖ πίσυνοι, οἱ μὲν κατὰ θύρας τῶν οἰκιῶν, 423 οἱ δὲ καὶ ἀποστεγοῦντες τοὺς οἴκους, στερρῶς κατηκόντιζον Ἀλανῶν. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ τῷ ἀναγκαίῳ ἑαυτοὺς ἀρτύναντες ὑφιστάμενοι ἐτοξάζοντο, καὶ ἔπιπτον ἐκατέρωθεν. ἀλλ' Ἴταλοὶ περιῆσαν, καὶ ὁ τοῦ τῶν Ἀλανῶν ἐξηγουμένου Γεωργοῦ παῖς, ἀνήρ μαιστὴρ καὶ τὰς μάχας ἀρείκος, σὺν πολλοῖς ἄλλοις πίπτει κατὰ κοντισθεῖς. καὶ τότε πολλοὶ μὲν τρωθέντες πολλοὶ δὲ καὶ πεσόντες, καὶ ἄκοντες διελύοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ αὐθις καρτερὰ συνίσταται μάχη, τῶν μὲν ὑπερηφανούντων, Ἀλανῶν δ' οὐκ ἀνεκτῶς ἐχόντων τὸν τοῦ πεσόντος οἴκτιστον θάνατον. καὶ τότε ἀμυνομένοις τοῖς Ἀλανοῖς εἰς τριακοσίους πεσεῖν ὑπῆρξεν, ὡς λέγεται. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο Βοηδρομιῶνος ἐνάτη, ὅτε οὐδ' αὐτὸς μέγας δούξ οἶός τ' ἦν ἀμωσγέπως μεταξὺ τῶν μαχομένων φαινόμενος ἀναστέλλειν τὸν πόλεμον. ὅμως ῥαΐσαντος τοῦ κακοῦ, πολλῶν καὶ περὶ αὐτοῖς δεδοκίτων τῶν ἐγχωρίων, τοῦ Γεωργοῦ μεθ' ἡμέρας ἐπιστάντος ἐπὶ διαπεπραγμένοις τοῖς Ἀλανοῖς πολὺς ἦν ὁ τῶν Ἰταλῶν ἐξηγούμενος δώροις ἐκμειλίσσων τὸν βάρβαρον, εἰ κάκεῖνος υἱοῦ ποινὴν κατατεθνεῖως οὕτως ἀκόσμως οὐκ ἤθελε δέχεσθαι, ἀλλὰ γε καὶ μετόπισθεν κότον εἶχεν ὄφρα τελέσσοι. ἐπέστη Πυαντιῶν, κάκεῖνους μὲν ἡ Ἀχυράους εἶχε ποσομένους εἰς χιλιάδας, ὧν τὸ Ἰταλικὸν ἐξ ἦσαν, ἦσαν δὲ καὶ τὸ περιλεῖ 424 φθὲν Ἀλανῶν πλῆθος ὡς εἰς χιλίους. τὸ δὲ λοιπὸν Ῥωμαϊκὸν ἦν ὑπὸ τὸν μέγαν ἄρχοντα τὸν Μαρούλην. ὧν ἀπάντων ὁ μέγας δούξ ἐξηγεῖτο, αὐτὸς καθιστὰς τοὺς μισθοὺς, αὐτὸς παρέχων, καὶ τρόπον αὐτοκράτορος στρατηγοῦ ἄγων καὶ φέρων ὄπη καὶ βούλοιο.

22. Τὸν δὲ φυλακίτην πορφυρογέννητον ἢ τοῦ μηνὸς πέμπτη νεκρὸν καθορᾶ. τὸ γὰρ τῆς κυνάγης πάθος πάντα μᾶλλον ἐκείνον ἢ περιεσόμενον ἀπειργάζετο. ὁ γνωσθὲν βασιλεῖ, σπουδὴ ἦν κατὰ τὸ εἶκος πρότερον ἢ ἀπελθεῖν ἐτοιμασθῆναι. καὶ πέμψας (οὐδὲ γὰρ ἠξίου προσιδεῖν διὰ τὴν καθοσίωσιν) τὰ καθ' αὐτὸν προσέταττεν οἰκονομεῖν ὡς βούλεται. καὶ πειδὴ οὐδὲν ἦν ἄλλο οἱ προύργου περὶ οὗ διασκέπαιτο ἢ τὸ ἐτοιμασθῆναι καὶ μὴ ταραχθῆναι, ἀνακαλεῖται μὲν πατριάρχην, ἀνατίθησι δὲ οἱ τοὺς λογισμοὺς. καὶ τέλος παρ' αὐτοῦ ἀποκείρεται καὶ Ἀθανάσιος ὀνομάζεται, πάντ' ἐκεῖνα τὰ πρῶην μηδὲ λογισμοῖς ἐπιτρέψας, ὥστε καὶ περὶ τοῦ σφετέρου υἱοῦ ἐρωτώμενος, βασιλέως πέμποντος, εἴ τι καὶ περὶ ἐκείνου βούλοιο, προσθέντος καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ, ἐκείνον βαρέως ἀπολογήσασθαι μήτ' αὐτὸν ἔχειν υἱὸν μήτ' ἐκείνον ἀνεψιόν, καὶ οὕτως αὐτῆς ὥρας ἐφησυχάσαντα τῇ ὑστεραίᾳ ἀποθανεῖν. ἢ δ' ἐκφορὰ τοῦ 425 νεκροῦ καὶ λίαν μεγαλοπρεπῶς ἠτοιμάζετο. κελεύει γὰρ βασιλεὺς, καὶ πλεῖστον ὅσον ἐξ ἱερατικοῦ καὶ μοναχικοῦ τάγματος, ἐξηγουμένου καὶ πατριάρχου σὺν ἀρχιερεῦσι καὶ κλήρῳ παντί, συναθροίζεται. καὶ ὑπὸ δαψιλέσι φωσὶ καὶ λαμπάσι

καὶ ψαλ μωδίαις μεσαζούσης ἡμέρας τῆ τοῦ Λίψη μονῆ παραπέμπεται, καὶ οὕτω λαμπρῶς καὶ πολυτελῶς, μόνον δὴ φέρων εἰς μνήμην τὴν εἰς Χριστὸν δουλείαν καὶ ψιλὸν ὄνομα, κατὰ τοὺς πολλοὺς τοῖς ἐξωτάτω σορίοις ἐνταφιάζεται. καὶ ὁ μὲν τῆδε καταλύει τὸν βίον, εἰρκτῆς πολυετοῦς τὸν τάφον ἀνταλλαζάμενος, ὡς καὶ πρὸ τοῦ χρόνοις τέσσαρσιν ὁ σὺν αὐτῷ κατακριθεὶς Στρατηγὸς Πουλος.

23. Τὰ δὲ περὶ τὸν μέγαν δοῦκα στρατεύματα ἐν πολλῷ τῷ κατὰ σφᾶς θάρρει προσβάλλει τῆ Γέρμη, ὑπ' ἐλπισμοῖς ἄρα ρόσι τοῦ πλήθος Περσῶν τῆδε καταλαβεῖν καὶ τὰ τῆς ἀνδρείας ἐνδείξασθαι. οἱ δ' ἐκ τῆς φήμης κατασεισθέντες καὶ μόνης, ὡς ἔδειξαν, ἀκόσμῳ φυγῇ καὶ ἀγενεῖ δρασμῶ ἀφέντες τὸ φρούριον ἀπεδίδρασκον. οἱ δὲ κατόπιν ἐπιστάντες, ὡς εἶχον, τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐξικανοῦντο. πλὴν εἰ χρῆ πιστεύειν, καὶ τισι δι' ἀγχόνης μόρον κατὰ τὸν τρόπον τῶν Ἰταλῶν ἐπῆξεν ὁ ἀφηγούμενος, οὐ παρ' ἄλλο τι ἢ τὸ θέλειν ἐκείνους περιποιεῖν σφέτερα. 426 ὁ δὲ εἶτ' ἀμυνόμενος αὐτόθεν εἶτε μὴν καὶ τοὺς λοιποὺς δεδιττόμενος, καὶ ὑπὸ τοὺς δώδεκα, ὡς ἐλέγετο, ἀπηγχόνισεν, ὅπου γε καὶ αὐτὸν τὸν σφῶν ἐξηγούμενον, ἄνδρα ἀρεϊκὸν ἐκ Βουλγάρων καὶ μέγαν ἐξ ἀξιωματῶν τζαούσιον τὸν Χρανίσθλαβον, ὃν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Λαχανᾶν πολέμου ἐπὶ Μιχαῆλ τοῦ βασιλέως ἀλόντα καὶ δεσμοῖς ἐφ' εἰρκτῆς συνισχημένον πολλοῖς ὕστερον χρόνοις βασιλεὺς τῆς εἰρκτῆς ἐκβαλὼν καὶ τιμήσας τῷ ἀξιώματι τοῖς ἐκεῖ μέρεσιν ἐπὶ χρόνοις ἀρχηγὸν εἶχε, καὶ αὐτὸν γοῦν τοῦτον, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτοίμου τῆ μαχαίρα τρώσας τοῖς ἀπαγχονίσουσι παρε δίδου. κἂν καὶ τοῦτ' ἐγεγόνει, εἰ μὴ γε πολλοὶ καὶ πρὸς ἰκετεῖαν ἀξιόχρεω ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ὀλίγα προτείνοντες δίκαια ἐξηρήσαντο. κἀντεῦθεν Χλιαρὰ διελθὼν καὶ τᾶλλα τὴν ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔσπευδεν ἐσχάτως, ὡς ἐρρέθη, κινδυνεύουσαν. κάπειδὴ ἠλίσκετο μὲν Τρίπολις πρὸ καιροῦ, τὰ δὲ πέριξ φρούρια ἐξ ὁμολογίας διὰ τὴν ἀνάγκην Πέρσαις ὑπέκειντο, ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἀλισύραν Καρμανοὶ τὰ κράτιστα τῶν Περσῶν, πέμψαντες οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις κατὰ τὴν περὶ τὸν Αὔλακα διατρίβοντι ἀναγγέλλουσι μὲν τὴν βίαν, προσλιπαροῦσι δ' ἐπαμύνειν ἀντιπροσχωρήσουσιν ἐξ ἐτοίμου, ἦν που φανεῖη, Ῥωμαίοις γε 427 οὔσι καὶ τῆ τοῦ καιροῦ βία εἴξασιν. ὁ δὲ δέχεται τε τὴν ἰκετεῖαν καὶ ἀμύνειν κατεπαγγέλλεται. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν θάρρος λαβὼν οὐκ ὀλίγιστον πρὸς συμπλοκὰς κατὰ Περσῶν ἠτοιμάζετο. πλὴν δ' ἀλλ' οὐδὲ Πέρσαις ἀνήκουστα τάκείνου κατέστη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μαθόντες προσητοιμάζοντο. καὶ που περὶ τὸν Αὔλακα συνελθόντες οὐκ ἄξια μὲν τοῦ πλήθους οὐδέ γε τῆς παρασκευῆς ἐκατέρων ἀλλήλους ἔδρασαν, λέγεται δ' ὅμως τρωθέντος αὐτίκα τοῦ Ἀλισύρου καὶ εἰς φυγὴν διὰ ταῦτα βλέψαντος Πέρσας μὲν μετ' εὐκοσμίας καὶ κατὰ τρόπον ἀναχωρεῖν, τοῖς δὲ κατὰ τὸν μέγαν δοῦκα συναχθεῖσι κατὰ φρήτρας τριχῇ οὐκ ἦν ἀτάκτως μίγα πᾶσι διώκειν. ἕκαστοι δ' ὀρώντες ἀλλήλους εἰ προπηδήσειαν, ὅμως τῷ ὑπὸ τῶν συνήθων ἐνεδρῶν Περσικῶν φόβῳ (μηδὲ γὰρ εἶναι Πέρσας ὄντας ἐκλαθέσθαι τῆς μηχανῆς) ἐπεχόμενοι ὑφειμένως ἐνέπιπτον καὶ βάλλοντες κατηκίζοντο, ὥστε καὶ Πέρσας οὐκ ὀλίγους πεσεῖν. τέως δ' ἐντεῦθεν ἀναχωρησάντων Περσῶν Φιλαδελφεῦσι τῶν κακῶν ἄμπνευσις γίνεται, καὶ λιμῶν κινδυνεύοντες σιταρκοῦνται, καὶ πρὸς τὰ δεινὰ, ἦν που 428 καὶ ἐπεισφρήσωσιν, εὐέλπιδες ἴστανται. ἔδοξε δὲ μέγα τὸ ἔργον καὶ εὐφημίσθη, μὴ ἄξιον ὃν τοσοῖσδε καὶ οὕτω παρασκευῆς ἔχουσιν. αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐντεῦθεν τρεμούση καρδίᾳ (καὶ θάνατος γὰρ ἐκ τῆς πληγῆς τῷ Ἀλισύρᾳ ἐπεφήμιστο) τάκεϊ διελθὼν, καὶ ὡς ἔδει κατασφαισάμενος, ἔρχεται πρὸς τὸ Ἀμούριον.

24. Ὁ δὲ γε μέγας δοῦξ ἐπ' ὀλίγον τῆ Φιλαδελφείᾳ ἐν διατρίψας, καὶ ἱκανὰ χρήματα συλλεξάμενος, νόστου ἐμέμνητο. καὶ δὴ τάκεϊσε πάντα φρούρια κατασφαισάμενος τοῖς κατὰ τὸν Ἑρμον Μαγνησιώταις παραγίνεται. καὶ τότε ὁ μὲν πρότερον καὶ ἀποστάτης δόξας ἐγγύς, εἷς τῶν βασιλικῶν ἱποκόμων, Ἄττα λειώτης τοῦπίκλην, ἄτε παρ' εἶδησιν βασιλέως καὶ προσταγῆν κατασχὼν Μαγνησίαν καὶ

ιδίαις τισὶ θελήσει συνάμα τοῖς αὐτὸ χθοσι διοικῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ εἰς κεφαλὴν ὄντος τοῦ Νοστόγ γου καὶ Δούκα φροντίζων, μηδὲ τῆς πρὸς τὴν πόλιν εἰσόδου παραχωρῶν, ὁ γοῦν τοιοῦτος ἐξελθὼν καὶ λόγοις καὶ ὑποπτώσεσι παραυτικά τὸν μέγαν δούκα ἐκμειλιξάμενος καὶ γαμικῶ κήδει δεξιωσάμενος, ἅμα τε δι' ἐκείνου πιστὸς ἔδοξε βασιλεῖ, καὶ 429 ἅμα ὅλως ἦν ἐκείνῳ ὑποταττόμενος καὶ ὑπέικων ἐς ὃ καὶ προστά ξιε. τῷ γοῦν Νοστόγγῳ Δούκα, ὃν καὶ ἐς μέγαν ἐταιρειάρχην κρατῶν ἔταττε γράφων πριμικήριον τῆς αὐλῆς ὄντα, οὐκ ἦσαν θυμῆρη καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσταττόμενά οἱ, εἴτε μὴν καὶ πραττόμενα. εἴτε οὖν ὕβριοπαθῶν ἐκείνος ἐξ ὧν αὐτῷ οὐκ ἀξίως τοῦ κατ' αὐτὸν μεγαλείου ὁ τῶν ὄλων ἐξη γούμενος προσεφέρετο, εἴτε μὴν καὶ ὑποπτέουσας ἐξ ἐκείνου δεῖν' ἄττα εἰς τινὰς ἀπαιτήσεις χρημάτων ἐξ ὧν συλλέξας καὶ προσηγ γέλλετο, εἴτε καὶ δι' ἀμφοτέρα ταῦτα τὴν εἰς τοῦπιὸν ἀδοξίαν ἐν δεινῷ ποιούμενος, ἔγνω μὲν τὴν ὡς βασιλέα τεχνιτεῦσαι ἀπόδρα σιν, ταχὺ δὲ παρέσχε καὶ ἡ τύχη τὴν πρόφασιν. ἡ δ' ἦν, πέμ πεται μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀνὴρ οἰκεῖος τῇ πενθερᾷ οἱ ὁ Κανναβούριος πρὸς Κωνσταντινούπολιν διὰ τ' ἄλλα, καὶ ἀξιούντος ἀποσταλῆναι τὴν γαμετὴν· ἐπεὶ δ' ἔδει τῆς κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσφαλείας τῷ ἀνδρὶ προμηθεύσασθαι, πέμπει πρὸς τὸν Νοστόγγον παρεγγυῶν ἱκανῶσαι διασωσταῖς ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τὸν ἀποστελλόμενον. αὐτὸς δὲ τὰς παρεγγυήσεις δεξάμενος τῷ δοκεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ τὰ ἐπεσταλμένα θέλειν πληροῦν, ὡς 430 αὐτὸς ὑπὲρ ἄλλον εἰς χάριν ἅμα τοῖς ἰδίῳις διασωσάμενος, ἔτε χνίτευεν ἀποφυγῆν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τις τῶν ἐς γραμματέας ἐκείνῳ τελούντων, ἐπεὶ καὶ αὐτῷ ἐδόκει τοῦ κεκτημένου ἄλλο τριούσθαι, ἔνθεν μὲν οὗτος ἔνθεν δ' ἐκείνος τὴν πόλιν καταλαμ βάνουσι. ἀλλ' ὁ μὲν ἐπεὶ οὐδὲν ἑώρα ἀκίνδυνα ἑαυτῷ διὰ τὴν τῆς ἐνοχῆς παράλυσιν καὶ τὴν ἐς βασιλέα προσφυγῆν, πατριάρ χου προσφεύγει· ὁ δὲ γραμματεὺς ἐπιστὰς πρὸ τούτου, καὶ τὰ πιστὰ προσδοκῶν ἔχειν ἕκ τινος γράμματος τοῦ ἀπὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς, ὡς δῆθεν πρὸς τὸν κανικλείου δηλοῦντος τὴν ἀπόλυσιν ὡς ἐκούσιος, ἐλπίσι χρησταῖς ἠωρεῖτο. λόγος δ' ἦν ἀμφοτέρους συνελθόντας πρὸς πατριάρχην ἀπολογεῖσθαι διὰ τούτου τῷ βασιλεῖ τὴν ἐκ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀναχώρησιν, τὰ πολλὰ τῶν ἐκείνῳ πραττομένων ἀταμιεύτοις παρρησίαις καθαπτομένους. ἂ καὶ ἀγγελθέντα, οὐχ ὅπως οἱ λέγοντες ἔπειθον, ἀλλὰ καὶ δυσμεναίνειν ἑαυτοῖς τὸν κρατοῦντα ἐποίουν· βασιλεὺς γὰρ κα κίας, οὐκ ἀληθείας τὰ λεγόμενα κρίνων, καὶ ὑπεκκαύματα φθό 431 νου μᾶλλον ἢ προνοήσεις ἐξ εὐνοίας ὑπὲρ αὐτοῦ, ἐκείνοις ἐχόλα καὶ ἐξωργίζετο. τοῦ δ' ἐπὶ τούτοις καὶ μετελθεῖν τοῦ μὲν τὸ οὐκ εἰς ὀλίγα χρήσιμον παρητεῖτο, τοῦ δὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως παρόρασιν διεκώλυεν. ἦν δ' ἄλλως ἐμποδῶν πρὸς τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὸν πατριάρχην καταφυγῆ τοῦ Νοστόγγου, ὅθεν ὤετο ἔχειν τὴν ἐς ἅπαν ἀσυλίαν τῇ τῆς Περιβλέπτου τέως ἐγκεκλεισμένον μονῆ. ὅθεν καὶ παρὰ τῆς ἀδελφῆς ὁ κρατῶν πολλακίς παρωξυμμένος (ἀνάπτυστα γὰρ κάκείνη τὰ λεχθέντα κατὰ τὸ εἶκος ἐγεγόνει, καὶ ὕβριοπάθει τὰ μέγιστα, εἰ μὴ γε οἱ κα τειπόντες ἀξίας τὰς δίκας τίσαιεν, μηδὲ προσέξειν ἄλλον τῷ στρατηγῷ, μὴ τῶν φυγάδων ἐκείνων ὑποσχόντων τὰς δίκας) ἀλλὰ τὸ μὲν μονῆ ἐγκεκλειῖσθαι καὶ ἀπὸ προσώπου εἶναι τῷ βασιλεῖ ἄρκε τὸν εἰς τιμωρίαν ἔκρινεν, ἐκεῖνο παρ' ἑαυτοῦ καταδικασθέντος ὅπερ ἂν βασιλεὺς παθεῖν ἐκείνον ὡς πρόστιμον ἐδικαίου, τῆς μονῆς ἀντὶ φυλακῆς οὔσης αὐτικά, ἧ δὴ καὶ παρὰ πατριάρχου ἀποσταλεῖς ἐγκέκλειστο. τῷ δὲ γε γραμματιστῇ ἀπεπροσπάθει ὡς μὴ ἰδίῳ τὸ σύνολον ὄντι καὶ ὡς ἕκ τινος λατρείας ἐκείνοις 432 ἀναληφθέντι· δεῖν γὰρ τοῖς τῆς τῶν ἀρχόντων ἐπὶ πλημμελήμασι τιμωρίας οὐχ ἦττον κολάσεις ἢ καθάρσεις οὔσας ἰδίῳις προσήκειν, εἰ μέλλοιεν οἱ μὲν κολάζοντες κερδαίνειν, οἱ δὲ δεινὰ πάσχοντες ὠφελεῖσθαι, κατὰ τὴν εἰς τοῦπιὸν χρεῖαν τὸ χρήσιμον παρεξόμε νοι. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Νοστόγγος κατὰ τινὰ ἐλπισμὸν συμπαθείας τῆς μονῆς ἀπελύετο, ἡ δὲ τῆς ὀλιγωρίας δόξα καὶ ἔτι ἀναζέουσα ἦν, καὶ δεῖν' ἄττα τοὺς

τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσκειμένους ὑπέσμυ χον, εἰ καταφρονοῖτο, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν δοκούντων καὶ ἐν ἀξίαις (τοῖς γὰρ καιριωτέροις μέρεσιν, ὅταν ἐνδῶ πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάγκη συνδιεστράφθαι καὶ τὰ λοιπά, ἢν μή τις ἐπίσχη), τότε βασιλεὺς πέμψας ἄγει καὶ ἀμφοτέρους, καὶ δὴ ἡμέρα κυριωνύ μω, Μαιμακτηριῶνος τεσσαρεσκαίδεκάτη, τοὺς περὶ αὐτὸν παρασησάμενος, παρόντων κἀκείνων, πολὺν μὲν λόγον παρέειπε δημηγορῶν, τῷ μὲν δοκεῖν καθαπτόμενος τοῦ Νοστόγγου, τὸ δὲ πλεῖστον καὶ ὑπὲρ τοῦ μεγάλου δουκὸς πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας ἀπολογούμενος, ὡς μηδὲν ἀναξίως κἀκ τοῦ παρείκοντος μήτ' 433 αὐτὸν προβιβασμοῖς τιμῆσαι τὸν καὶ πρὸ τοῦ μέγαν δοκοῦντα, μήτ' ἐκείνον παρ' αὐτοῦ τιμηθῆναι, εἰ ἐπὶ τῶν ὄλων γένοιτο· εἶναι γὰρ καὶ ἀλλαχοῦ οὐχ ἤκιστα ἔνδοξον καὶ οὐδὲν ὅτι λαβεῖν μὴ ἔχοντα. τέλος τὸ τοῦ λεοντοκόμου ποιεῖ, καὶ κυνὶ τὸν ὡς δῆθεν λέοντα ἐκδεδίττεσθαι· προστάττει γὰρ αὐτίκα, καὶ τὸν μὲν γραμματέα ἐξατιμοῖ κουρᾶ τριχῶν καὶ γενείου, τὸν δὲ Νο στόγγον τὰ πολλὰ καθαψάμενος ἐν δημηγορίαις τέλος ἀξιωματῶν ψιλοῖ καὶ ἐγκλείει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῆδε. 25. Οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ τὰ κατὰ τὴν Τρίπολιν διελθεῖν, ὅπως ἐν τοῖς μέρεσι τοῖς κατ' ἀνατολὴν φρούριον οὔσα, ἔπειτα ἐκ τῆς εἰκαίας καὶ τῆς τυχούσης προφάσεως ταύτην ἄρ χαίαν οὔσαν καὶ Φιλαδελφείας προβεβλημένην ὁ Δούκας καὶ βασιλεὺς καὶ ὄπλοις καὶ σιταρκίαις ἐπετείοις ὠχύρου, καὶ τὸ τῆς Φιλαδελφείας μόρσιμον (τὸ δ' ἦν ἐκ πρώτης κατακλυσμῶν καὶ εἰσέπειτα μηδὲν ἀλῶναι, ὡς ἐφημίζετο) πιστὸν ἐντεῦθεν καθίστα. διὰ τοι ταῦτα καὶ ἐκυδροῦτο τὸ πόλισμα, καὶ τῶν ἐπιτιθεμένων ἠλόγει Περσῶν. ἀλλὰ χρόνος τὴν πολιορκίαν ἐμέτρει, καὶ τῶν 434 πολλῶν ὑποκλιθέντων εἰς μακρὰν ἀντεῖχον οἱ Τριπολίται. πλὴν καὶ κατ' ὀλίγον τῆ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεία στενοχωρούμενοι καὶ τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας ἐς τὰ μάλιστα ἔχρηζον. ἀλλ' ἐπεὶ ἐγγύθεν οὐκ ἦν ἀρωγή, ἔγνωσαν τισὶ συνωμοσίαις ταῖς πρὸς τοὺς Πέρσας τὰ τῆς ἀνάγκης διευθετεῖν. ἀμέλει τοι καὶ πρὸς καιρὸν ἐσπένδοντο Πέρσαις, καὶ σῖτον ἐκείθεν ἐλάμβανον. καὶ ὁ συνεθισμὸς τῆς ἐμπορίας μὴ μόνον ἐκείνους ἐξερχομένους ὠνεῖσθαι τὰ ἀναγκαῖα ἐποίει, ἀλλὰ καὶ Πέρσας εἰσερχομένους ἀνέδην τὴν πόλιν ἀπεμπολεῖν παρεσκεύαζε. τοῦτο πολλάκις πραχθὲν ἔννοιαν εἰσάγει Πέρσαις ἀλώσεως, καὶ προδόταις κοινολογησάμενοι τὰ εἰκότα ἐν προθεσμίαις πισταῖς τὰ κατὰ τῆς πόλεως ἐξεργάζονται. καὶ δὴ σάγμασι πλείστοις τὰ τῶν φορτίων ἐπισκευασάμενοι, τὸ μὲν στράτευμα ἔγγιστά που ἐνεκρυφίαζον, ἅμα δὲ πολλοὺς τὴν πόλιν εἰσήεσαν. σῖτος δ' ἡ ἐμπορία ἦν, καὶ ἕκαστος τῶν κανθῶνων ζυγάδα φέρων τῶν φορτωμάτων τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἠχεῖα, οἷς ἐκείνοι κροτοῦντες τὴν μάχην ἀνάπτουσιν, ἐν τὸς συνεπήγον τῶν σάκκων· καὶ ἀντὶ πιποῦς, τὸ τοῦ λόγου, 435 σκορπίον οἱ πολῖται δεξάμενοι, ταῖς εὐθηνίαις ἐλπιδοκοπούμενοι ἐν ἀνέσει ἦσαν. νύξ δ' ἤδη περὶ αὐτοὺς ἦν, καὶ ἠγνόουν, καὶ ταῖς ἀγαθαῖς προσδοκίαις ἠώρητο ἐν κακοῖς ἀναγκαῖοις ὄντες. ἐντεῦθεν καὶ νύξ μὲν ἐκείνη ἐμμέσον μηδὲν ὑπειδομένοις τοῖς πολίταις, οἱ δ' ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ ἠχεῖα πολέμου τρόπον ἀνεκυβάλιζον. καὶ τοῖς μὲν διυπνισθεῖσιν ἐκπληξίς ἐμπίπτει καὶ ἀπορία τοῦ πῆ τραπεῖναι καὶ ἐκφυγεῖν· οἱ δ' ἐπιστάντες ἀπτέρω τάχει ταῖς πύλαις αὐταῖς κλεισὶ καὶ ὄχευσι τῆ γῆ προσαράττουσι, καὶ ἐγγύθεν τοὺς σφετέρους ἐτοίμους ὄντας συμμαχήσοντας προσκαλοῦνται. καὶ οὕτως αὐτῆς νυκτὸς ἐκ μιᾶς ἐκείνοις ὀρμῆς τὸ πόλισμα παρεστήσαντο. ὧ δὴ καὶ Ἀλισύρας ὀρμητηρίῳ ἐς τὰ μάλιστα χρώμενος, τὰς συνάμα Καρμανοῖς ἐκδρομὰς ὅπου παρείκοι ἐποίουν. τότε τοιγαροῦν ἐκεῖνος μὲν εὐκόσμως φυγῆ τῶν ἀμφὶ τὸν μέγαν ἀπαλλάξας δοῦκα, τὸ πόλισμα ὑποδύς, ὅλος ἐν ἀφοβίαις ἦν καὶ ὑπερηφάνει τὸ σύμπαν.

26. Ὁ δὲ τῶν ὄλων ἀφηγούμενος στρατηγὸς ἀκίχητα γνοὺς διώκων, ὑποστρέψας προσβάλλει τῷ τοῦ Κουλαῖ φρουρίῳ, ἐνθα καὶ ἀπαγχονίζει ἐφίησι πλείστους αἰτίαις περιβαλῶν. τοῦτο 436 δὲ φρουρίῳ τοῖς Φούρνοις. καὶ οἱ μὲν αὐτὸν

(οὐδὲ γὰρ ἦν χθὲς καὶ πρὸ τρίτης προσχωρήσαντας κατ' ἀνάγκην Πέρσαις ταῖς πρὸς ἐκείνοις ὁμολογίαις καὶ ἔτι ἐμμένειν, φανεισῶν τῶν δυνάμεων) ὑπτίαις δέχονται ταῖς χερσὶ καὶ θερμαῖς μεταγνώσεσιν ἐμφανεῖς ἦσαν τὴν ἀναγκαίαν δυσχεραίνοντες μοῖραν τῆς πρὸς τοὺς ἐχθροὺς προσχωρήσεως· ὁ δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τῷ δοκεῖν ἀνίει τὰ πταίσματα, τοῖς δὲ δόξασι τῶν λοιπῶν προέχειν βαρέως εἶχεν. ὅθεν καὶ τὸν μὲν φύλακα τοῦ πολιέματος ἀφαιρεῖται τῆς κεφαλῆς, ἄλλους δ' ἄλλως τιμωρησάμενος ποινὴν ἀγχόνης καὶ πρὸς βυτέρου τοῦ τῶν λοιπῶν ἐξάρχου καταψηφίζεται. ὡς δ' οὐκ ἦν αἰωρουμένω οἱ ἀπερυγεῖν ἀναγκαίως αὐτίκα καὶ τὴν πνοήν, τῶν τις ἐπὶ τούτοις ἐπιτεταγμένων, θείαν ἔνδειξιν ἠγησάμενος τὸ τε λούμενον, εἴτε προσταχθὲν εἴτε καὶ μὴ, κοπίδι τέμνει τὸν βρόχον καὶ τοῦ κινδύνου τὸν κατάδικον ἐξαιρεῖται. εἴτα Φιλαδελφεία προσβάλλει, καὶ χιλιάδας συχνὰς ἐκεῖθεν ἐκλέγει χρυσοῦ, ἀδυσώπητον ἐπὶ πᾶσι φέρων τὸ φρόνημα. ἔπειτα τὰ ὅμοια δρᾶ Πυργίον καὶ Ἐφεσον, καὶ τὸν τῆς ἀπαναστάσεως φυγοῦσι, τὸ τοῦ λόγου, καπνὸν τὸ πῦρ ὑπανῆπτε τῶν πειρασμῶν. καὶ ὁ διδὸς πλεῖστα μετὰ πολλὰς βασάνους μόλις ἐσώζετο. ταῦτα κἂν ταῖς νήσοις Χίω καὶ Λήμνω καὶ Μιτυλήνῃ ἐπράττοντο. καὶ 437 ὅπου ῥοῖζος χρυσοῦ, κἂν μοναχὸς ἦν κἂν τάξεως ἱερᾶς κἂν τῶν ἐπιτηδείων καὶ γνωστῶν βασιλεῖ, δειναῖς αἰώραις ἠτάζετο, καὶ ὁ μακελλικῶ φιτρῶ καὶ κοπίδι πρὸ ὀφθαλμῶν ἀπειλούμενος θάνατος καὶ τὰ ἐν μυχοῖς γῆς κρυπτόμενα ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἀνώρυττε καὶ ἐδείκνυ. ὁ μὲν οὖν διδοὺς ἐντεῦθεν ἠλευθεροῦτο τῇ τοῦ χρυσοῦ ὡς ἀληθῶς ἐτυμότητι, ὁ δὲ μὴ ἔχων πρόστιμον εἶχε τὸν θάνατον. ὁ δὲ καὶ τῷ τάλαιπῶρ Μαχράμῃ κατὰ τὴν Μιτυλήνην γηγόνει. οὗτος γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν βασιλικῶν ὑπὴρῶν ὢν καὶ τῇ οἰκειότητι κλειζόμενος τὰς οἰκίσεις κατεῖχεν ἀνὰ τὸν Σκάμανδρον. ὡς δὲ πᾶσαν τὴν ἐκεῖ χώραν προκαταλαβόντων τὴν Ἰδὴν Περσῶν ἐρημοῦσθαι τῶν οἰκητόρων ξυνέβαινε, φθάνει καὶ αὐτὸς σὺν πολλοῖς ἄλλοις τὸ τῆς Ἄσου φρούριον ὑπεισδύναι· ὧ δὲ καὶ ὡς ἀξιοτέρω οἱ ἐκεῖ τῶν ὄλων, ἐπεὶ καὶ τοῦ ἐξηγουμένου ὡς εἰκὸς ἐν τοιούτοις καιροῖς περιστάσεως ἔχρηζον, αὐτοὺς τε καὶ τὸ φρούριον ἐγχειρίζουσιν. ὁ δὲ ὑφίσταται τὴν ἡγεμονίαν διδόντων ἐκείνων ἀνεπισημάντως ὅσον ἐκ τοῦ κρατοῦντος, ὅμως καὶ οὕτως ἔχων οὐκ ἐρραθύμει τῆς ἐφ' ἐκάστῳ προνοίας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν ἀμφεπονείτο καὶ συνεῖχε τοὺς τῆδε πυργυρούμενους. ἐπεὶ δὲ δηουμένων τῶν ἐξωτέρων τέλος αὐτοὺς ἔμελλε περιστῆναι τὰ χαλεπά, τὸ δρᾶσαι τι γενναῖον οὐκ ἔχοντες εἰ προσμένοιεν, πρὸς φυγὴν ὤρμων καὶ προαπανίσταντο, ἀγκά 438 λας σφίσις ὡς καὶ πολλοῖς ἑτέροις ἐξ ἐγγίονος προτεινούσης τῆς Μιτυλήνης, καὶ τὸ καθ' αὐτὸν σκοπῶν ἕκαστος ἠλόγει τοῦ ἄγοντος καὶ τῆς ἐκουσίου ἀνείτο ὑποταγῆς· ἐφ' οἷς μηδὲν ἔχων ἀντιπράττειν, τοῦ πλήθους ὡς εἰκὸς δυναστεύσαντος, συναπαίρειν ἔγνω κάκεῖνος, καὶ κενὸν ἐντεῦθεν τὸ φρούριον καταλέλειπτο. ἀλλὰ μεθ' ἡμέρας ὁ μέγας δούξ προσίσχει τῇ νήσῳ, καὶ ἔδει πάντως αἰτίας τῶν πορισμῶν τὰς μὲν εὐρίσκεισθαι τὰς δὲ πλάττεισθαι. σὺν ἄλλοις πολλοῖς καὶ οὗτος τῷ τροχῶ συλλαμβάνεται. οἱ δὲ ἄλλοι πάντες μίαν τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν, εἰ προτείνοιεν ἄβρον τὸ χρυσίον. καὶ τις δὲ ἄλλος ὃς προενηρηγκῶς δημόσια τὰ ἐξ ἐκείνων κέρδη ἐν χιλιάσι καὶ μάλιστα εἰσεπράττετο. τῷ δὲ προσετιμᾶτο θανάτου διὰ τὴν τοῦ φρουρίου κατάλειψιν. εἰ δ' ὠνεῖσθαι βούλοιο τὴν ζωὴν, εἰς χρυσοῦ χιλιοστύας πέντε ἢ ἑκτισὶς ἴστατο. κατηντήκει δὲ καὶ ποινὴ μέχρι καὶ ἑκατοστύος μιᾶς τῷ Μαχράμῃ. ὡς γοῦν βραδεῖς ἐφαίνοντο οἱ μὴ ἔχοντες περὶ τὴν ἀπόδοσιν, αὐτῆς ὥρας προστάσσει ἐπ' ὄψει θατέρου κατατομεῖσθαι θάτερον τὸν Μαχράμῃν, καὶ ὁ μακελλικὸς φιτρὸς παρευθὺς καὶ τὸ ξίφος ἔτοιμον εἰς ἀναίρεσιν· τὰς γὰρ τῆς κεφαλῆς τρίχας ἰμάσι δεθείς, εἴτα δ' ἑκταθεῖς ἐπὶ τοῦ φιτροῦ καὶ καρτερῶς πιεσθεῖς, ὥστε καὶ τοὺς σπονδύλους τοῦ τραχήλου ἐκ 439 λυθῆναι τῆς φυσικῆς ἀρμογῆς, οὕτως ἀθλίως καὶ τὴν τομὴν δέχεται. καὶ τὸ συμβὰν θατέρω θεασαμένῳ Γοργῷ τις ἦν ἀπολιθοῦσα τὸν δειλαῖον, καὶ πικρὸν κλαίει, καὶ

ποτνιαῖται πρὸς Γεννουίτας, καὶ τὴν ζωὴν χιλιοστυΐ χρυσίνων παρ' ἐκείνων περιποιεῖται. Ἄλλὰ μικρὸν ἢ ταῦτα γενέσθαι πρότερον, Μαγνησιώταις ἐκείνος τιμὴν ταμιεύων Κυκλώπειον, ὡς καὶ αὐτοὺς τὰ ὅμοια δράσων, κἂν ὑπερημέρει τὴν ἔκτισιν, τοῦ πιστεύειν ἐκείνοις πλέον τῶν ἄλλων καὶ παρὰ τοῦτο ἀποτεταμιεῦσθαι καὶ ἵππους τῆδε καὶ χρήματα, ἃ δὴ ἐκ τόσης ἀλαστορίας συνέλεγε, φθά νει σφαλῆναι προνοία τῶν οἰκητόρων. τὰ γὰρ τοῖς ἄλλοις συμ βαίνοντα καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον δείσαντες, καὶ μάλιστα προπαθόντες καὶ ὡς γεύματος τὸ πᾶν προμαθόντες, πρὸς ἀπο στασίαν ἀφορῶσι. τὸ δ' ἦν εὐχερὲς ἐννοῆσαι σφίσι, ἐκ τοῦ πρὶν καθ' αὐτοὺς εἶναι καὶ διοικεῖσθαι πιστεύοντας τῷ πολίσματι, ἔρμαιον εἶναι τούτοις, οὐ θησαυροὺς καὶ μόνον ἐκείνους καὶ ἵππους, ἀλλὰ καὶ πλήθος μάχιμον εἰσελθὸν καὶ μοῖραν οὐκ ὀλίγην τῶν Ἀλανῶν καὶ σιτῶνας πλήρεις, οὐς ἐπὶ χρόνον ἀρκέσον τας ὑπελάμβανον. ταῦτα καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ συνέδοξε περὶ ἑαυτῷ τὰ μάλιστα δεδιότι. καὶ πίστεις διδόντες τε καὶ λαβόντες 440 ἀλλήλοισι καὶ παρ' ἀλλήλων τοὺς ἐντὸς Ἴταλοὺς τοὺς μὲν ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι τοὺς δὲ καὶ ἀσφαλῶς καθειργνῦσιν. ἑαυτοὺς δὲ τὰ μάλιστα συγκροτήσαντες ὡς θανουμένους πάντως εἰ καθυ φεῖεν (οὐ γὰρ ἦν ἐλπίζειν ἄλλο, εἰ ὑπὸ χειρας τῷ μεγάλῳ δουκὶ γένοιτο), τὰς πύλας ἐν ἀσφαλεῖ θέμενοι δῆλοι ἦσαν ἀποστα τοῦντες. ὡς γοῦν ἀνάπυστα γηγόνει τὰ κείνων, καὶ οὐκ ἦν κα ταπέψαι τὴν χλεύην ὄντα Ἴταλὸν καὶ οὕτως ἀπηνῆ καὶ φρονηματίαν, τᾶλλα θέμενος ἐν δευτέρῳ, παραλαβὼν τὰς δυνάμεις ἐκέισε γίνεται, χρώμενος μὲν καὶ παντὶ τῷ Ἰταλικῷ συμμαχοῦντι, οὐκ ὀλίγον δὲ συνεπαγόμενος καὶ Ῥωμαϊκόν, ἔτι δὲ καὶ Ἀλανοὺς ἐπὶ τὴν μάχην προσβιαζόμενος. ἐκάστης οὖν προσβάλλων ἔπο λιόρκει, μηχανήματα ἐφιστὰς καὶ ἐλεπόλεις προσητοιμάζων, καὶ πολλαχόθεν θερμαῖς τισὶ προθυμίαις (ἐξωτρύνετο γὰρ καὶ προ φανῶς λαιδορούμενος ἔνδοθεν) κατὰ πρόσωπον ἀπεπειρᾶτο τοῦ τείχους. οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἐντὸς κατημέλουν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν τοῦ ὕδατος χρήσιν ἀναγκαίαν οὔσαν ὄχυροῖς τειχίοις μέχρι καὶ 441 ἐς τὰ Μάκαρος, οὕτω πως λεγομένου τοῦ τόπου, φθάσαντες ἐκρατύναντο· ἔπειτα τὰς κατ' ὄρος ὑπονόμεους μακρόθεν ὕδρα γωγούσας τῶν ἔξωθεν ἀνορυζάντων ὥστε μετοχετεύειν τοὺς ρύακας, ἐκείνοι παμπληθεῖ στρατεύσαντες διεκώλυον καὶ ὡς οἶόν τ' αὐ τοῖς τὴν ὀχετηγίαν κατησφαλίζοντο. ἐπὶ τῶν πύργων δὲ πετρο βόλα καὶ ἰοβόλα στήσαντες μηχανήματα καρτερῶς ἠμύναντο καὶ ἀντεῖχον. τέλος τὰ χρήματα ἀπαιτούμενοι, οἱ δὲ μὴ ὅτι γ' ἐδίδουν, ἀλλὰ καὶ προσελαιδοροῦντο καὶ πικρῶς ἐχλεύαζον. διὰ ταῦτα καὶ χρόνος μὲν τῇ πολιορκίᾳ ἐτρίβετο, ἡμελοῦντο δὲ τᾶλλα, ὡς μὴδ' ἂν ἦσαν οἱ χειρα σφῶν ὑπερέξοντες. καὶ οἱ Πέρσαι πάλιν κατὰ λόχους καὶ οὐλαμοὺς ἀνέδην τοῖς ἐρημωθεῖσιν ἐπήεσαν, ἦν τι ποῦ τῶν ὑπολελειμμένων ὄναιτο. οὐδεὶς οὖν ἐν χώραις ὑπελείπετο, ἀλλ' ὀλίγοι μὲν ταῖς πόλεσι παρεβύοντο, καὶ οὗτοι ἐκ τοῦ παρείκοντος, οἱ πλείους δὲ σοφώτερόν τι ποιοῦντες οἱ μὲν εἰς νήσους οἱ δ' εἰς ἀντιπεραίαν ὥρμων, καὶ τὰ αὐτῶν μακρόθεν ἐώρων, προσπελάζειν οὐ τολμῶντες οὐδ' ἐς βραχύ. οἱ δὲ τολμῶντες διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀπορίας αὐτόθεν πάσχοντες τὰ δεινὰ κατεμάνθανον, καὶ προμηθεῖς τοῦ ζῆν ἐποίουν τοὺς 442 ἄλλους αὐτοὶ πίπτοντες· οὐ γὰρ ὡς πολεμίοις σφᾶς οἱ Πέρσαι, ἀλλ' ὡς κλῶπας ὧν αὐτοὶ διὰ σπάθης ἐκτῆσαντο, ἀνὰ χειρας πεσόντας ἐτιμωροῦντο καὶ ἀνηλεῶς ἔσφαττον.

27. Ἐν τούτῳ καὶ τις νεανίας τὸ γένος Βούλγαρος, Χοι ροβοσκὸς τοῦπικλην, ἀπὸ τοῦ ἐπιτηδεύματος οἶμαι τοῦ πάλαι, Ἰωάννης, πολέμοις τισὶν ἐνδιατρίψας κατὰ Μυσίαν, ὡς ἰσχυρὴ ζετο, ἀκούων τὰ κατ' ἀνατολήν δρώμενα, καὶ ὡς ἀσυντάκτως οἱ Πέρσαι χωροῦντες καὶ κατὰ λόχους ἐρημωθείσας τὰς χώρας μηδενὸς κωλύοντος κατατρέχουσιν, ἀναλαμβάνει θάρρος, καὶ εἰς τριακοσίους τῷ ποσῷ προσεταιρισάμενος, τοξοφόρους καὶ κορυνήτας τοὺς πλείστους, τὸ μὲν πρῶτον πρὸς τῇ θαλάσῃ γε νόμενος ἠβούλετο διαπεραιουῆσθαι, ἔτι κατ' ἀνατολήν τοῦ βασι λέως

διάγοντος Μιχαήλ· ἐπεὶ δὲ ἀνενεχθὲν τοῦτο ἔννοιά τις ἐμπίπτει τοῖς ἐπ' ἐξουσίαις ἀκούσασι, μὴ λαὸς ἀγροϊκός τε καὶ ἀπὸ λεμὸς παραπόληται, καὶ διὰ ταῦτα κατασχεθεὶς ἐκεῖνος φυλακῇ δίδεται, καὶ μῆνας ἐννέα τῇ ἐγκλείσει προσταλαιπωρήσας ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἀποδράς τῇ ἐκκλησίᾳ προσφεύγει, ἐντεῦθεν αὖθις ἐνευ καιρήσας τῶν προτέρων ἐκείνων διανοιῶν γίνεται, καὶ τῆς ἐκκλησίας κρύβδην ἀποχωρήσας ζύγκλυδα λαὸν ἐκ τοῦ παραυτίκα συν αθροίζει, καὶ τὴν ταχίστην συνάμα σφίσι ἀνεπινοήτως διαπε 443 ραιοῦται. οὐδὲ γὰρ ἦν ἡρεμεῖν κάκείνους κακουμένους ἤδη τῷ χρόνῳ, καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ ζῆν ἐπὶ τῶν σφετέρων ἢ εὐκλεῶς πεσεῖν ἀγαπῶντας. καὶ οὕτως στρατὸς ὅλος γενόμενος ὑπὸ τῷ Χοιροβοσκῷ στρατηγούντι πειρὰν τινα ἀρπάζειν τῶν ἐχθρῶν ἐπειρῶντο. καὶ τὰ μὲν πρῶτα ὀλίγοις πλεῖστοι παρεμπίπτοντες ἦν δραγάθουν. ἦν δὲ ἄρα εἰρωνεῖα τύχης σφίσι τὰ δρώμενα, καὶ ἐπεγέλα τούτοις τὸ μόρσιμον, τὸ τοῦ κολυμβητοῦ πάσχοντες, ὧς δῆτα ὁ νόστος οὐκ ἔχει τὰ τῆς σωτηρίας ἐχέγγυα. ὡς γὰρ Κεγχρεαῖς πλῆθος Περσῶν περίστατο, καὶ οἱ ἐκεῖσε πολλοὶ τινες ὄντες ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον χωρῶν διὰ τὴν ἀνάγκην παραβυθθέντες ἐν κινδύνοις ἦσαν καὶ βοηθείας ἐτέρωθεν ἔχρηζον, ἅμα τῷ μαθεῖν καὶ αὐτοὶ συνταξάμενοι ἐκεῖ γίνονται. καὶ ἀνώϊστως ἐπεισεπρόντες ἐκ τοῦ παραχρήμα ἔδοξαν τινες εἶναι, καὶ ὑπερέσχον τραπέντων τῶν πολεμίων. καὶ τότε μὲν ὡς εἰκὸς ἀνακωχὰς τοῖς πολιορκουμένοις ἐδίδουν· ὕστερον δὲ συναχθέντες πλείους οἱ Πέρσαι ἐνὸς κατὰ τούτων ὀρμήματος γίνονται, καὶ ἵππεῖς πεζοῖς μεθ' ὀρμῆς σφοδρὰς ἐμπίπτοντες κατὰ κράτος νικῶσι, καὶ τὸν Χοιροβοσκὸν περισχόντες κτείνουσι, πλὴν οὐχ ἅμα τῷ περισχεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ περὶ τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσελιπάρει (ἔστησαν γὰρ τὴν τιμὴν εἰς νομίσματα πεντακόσια, ὧν λυτροῦν ὑπισχυοῦντο), οἱ δὲ κατημέλουν, ἐκεῖνος Βουλγάρων 444 γλώσση ὡς τινῶν ξυνησόντων (τὴν γὰρ Ἑλλάδα καὶ καχυπώπτειεν ὡς πολλῶν ξυνιέναι δοκούντων τῶν ἔξω) τοῖς ἐντὸς διελέγετο. οἱ λόγοι δ' ἦσαν ὡς ἰσχυρισμένου κατὰ Περσῶν, εἰ λύσαιτο. αὐτίκα γοῦν τινῶν ξυνιέντων καὶ Πέρσαις ἀγγειλάντων φωράται κακουργῶν Πέρσας, οἱ τὸ καθ' αὐτοὺς δεῖσαντες, εἰ ἐχθρὸν ἀπαραίτητον λύσαιτο, τιμὴν ἐκείνην καὶ κέρδη ὡς οὐδὲν λογιζάμενοι κτείνουσι. ἄλλος δ' ἔστι λόγος τούτου πιστότερος, ὡς πεφύλακτο μὲν τότε συνῶν τοῖς ἐχθροῖς, ὕστερον δ' ἀποδράς ἐκεῖθεν πρὸς δύσιν κάτεισι, καὶ τῷ Μιχαήλ προσελθὼν τιμὴν λαβὼν ἐπὶ Βουλγάρους τῆς σεβαστότητος, ἐπεὶ ἀνόνητα ὅσα κατὰ Τούρκων καὶ Ἀμογαβάρων Ῥωμαῖοι ὤρων ποιεῖν, ἐκχώρησιν αὐτὸς λαβὼν παρὰ βασιλέως, περὶ ποῦ δὴ καὶ χιλίους συναξας, πεζὸς σὺν πεζοῖς ἐπέχρα τοῖς Πέρσαις, καὶ κακῶς ἔδρα περὶ τὰ κατὰ τὴν Θεσσαλονίκην, οὐ Θεσσαλὸν πάντως ἀλλὰ Βουλγαρικὸν καὶ οἷον αὐτῷ σύνηθες. ἐντεῦθεν ἐκ πολλῆς ἀδείας οἱ Πέρσαι περικαθίσαντες ἐνδεία ὕδατος αἰροῦσι τὸ φρούριον, καὶ τοὺς 445 μὲν ὀλίγων ἀποδράντων ἔργον μαχαίρας ποιοῦσι, τὰ δ' ἐκεῖσε σκυλεύσαντες πῦρ ἐνιᾶσι καὶ τὸ πᾶν ἀφανίζουσιν.

28. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον. ἠσθένουν δ' αὖθις τὰ κατὰ δύσιν καὶ κακῶς εἶχον ἐξ Ὀσφεντισθλάβου, Ἐλτιμηρῆ πρὸς αὐτὸν ἀποκλίναντος. κάπειδήπερ τὰ κατὰ τὸν Αἴμον ἐδήουν καὶ καθ' ὁμολογίας τὰ πλεῖστα ἤρουν, Κτένια καὶ Ῥωσό καστρον καὶ ἄλλ' ἄττα πλεῖστα, ἤδη δὲ καὶ τὰ κατὰ Σωζόπολιν καὶ Μεσέμβρειαν Ἀγαθόπολις τε καὶ Ἀγχίαλος ἐκραδαίνετο καὶ τοῖς ἐτοίμως ἐώκεσαν προσχωρήσουσιν, ἐν ἀπόροις ἦν ὁ κρατῶν, καὶ προκαταλαβεῖν τὴν ἐς τὰ πρόσω ἔφοδον ἔσπευδε. τὰ μὲν οὖν κατ' ἀνατολήν πρὸς ἄλλοις τὸν νοῦν ἔχειν αὐτὸν οὐκ ἠφίει· ὁμως τῷ τῶν πραγμάτων ἀναγκαίῳ στενοχωρούμενος ἔγνω τὸν υἱὸν ἀποστεῖλαι καὶ βασιλέα. καὶ δὴ παρασκευασάμενος τὰ πρὸς ἔξοδον συνεκπέμπει τούτῳ καὶ Γλαβᾶν ἐκ Ταρχανειωτῶν πρωτοστράτορα, ἄνδρα ἀρεϊκὸν μὲν καὶ ἐμπειροπόλεμον, τὰ πλεῖστα δὲ τῷ τῶν βουλῶν ἐπηβόλω· ἢ γὰρ ποδάγρα προσίστατο τὰ πολλὰ πρὸς τὸ πράττειν δυνάμενον κατορθοῦν. συνήγοντο γοῦν αἱ δυτικαὶ δυνάμεις περὶ τὸν νέον βασιλέα

προσκαθήμενον τῆ Βι ζύη· ἀλλ' οὐκ ἐδόκουν αὐτάρκεις πρὸς ἀνταγώνισιν. ὅμως φανέντων Βουλγάρων περὶ Σωζόπολιν ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει συνάμα 446 πλείστοις τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν, τὸν Σμίλτζου καὶ Ῥαδο σθλάβου ὕστατον ἀδελφόν· ὃς δὴ καὶ διὰ ταχέων ἐπιστάς, καὶ φόβον ἐμβαλὼν οὐ μικρὸν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν παραυτίκα τρέπει τοὺς ἐπιόντας. καὶ τὸν Σκαφιδᾶν ποταμὸν περαιουμένους οὕτως ἀκόσμως δυστύχημα συναντᾶ, καὶ ἡ γέφυρα καταπίπτει, καὶ ποταμὸς ἐντεῦθεν καὶ ξίφος τοὺς ἀθλίους διμεριζέτην, καὶ φόνος οὐχ ὁ τυχὼν γίνεται. τοῦτο Βουλγάρους ὀτρύνει, καὶ σφίσι σύνηθες ὃν ἀναιμωτὶ τοὺς ἐαλωκότας ἀπολύειν, χωρὶς μὲν τοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ μεγάλων, ὡς μόνους συμβαίνειν πίπτειν τοὺς ἀνθισταμένους κατὰ τὸν πόλεμον, οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἄνδρια νοῦ προσβαλόντες καὶ τὰ λάφυρα διαρπάζοντες, σφαλέντων τῶν ἡμετέρων τύχης ἀστασία καὶ τῷ ἄλλοπροσάλλω τοῦ Ἄρεος, πολὺς οὐκ ἀπώκνουν φονεύειν. ὅθεν καὶ βασιλεὺς ὑπερπαθήσας, ἐπεὶ ἔδει καὶ ἱκανὰς συγκροτεῖν δυνάμεις ἐφίστασθαι μέλλοντι τῆ Ἄνδριανοῦ, πολλοὺς μὲν τινὰς ἐκ τῆς ἕω συνηπείγετο ἐμπειροπο λέμους, ἀλλὰ γυμνοὶ τῶν ὑπαρχόντων ἦσαν οὗτοι καὶ ἐνδεεῖς. τούτους γοῦν ἱκανοῦν ἐκ τῶν δυνατῶν προθυμούμενος, τὰ πολλὰ 447 τῶν ἰδίων σκευῶν, ὅσα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἦσαν ἐξεργασμένα, συνοτρυνούσης εἰς τοῦτο καὶ τῆς Αὐγούστης Μαρίας (τὰ γὰρ πλεῖστα ἐκ τῶν αὐτῆς ἦσαν προικῶν, ὧν οἴκοθεν ἐπεφέρετο) πέμπει πρὸς πόλιν, εἰς νόμισμα ταῦτα κοπήναι προστάσων. ὁ δὲ γεγρονὸς τὴν ταχίστην, καὶ στρατὸν εἰς χιλιοστύας ἐξετοι μασάμενος, ἐπὶ τῆς Ἄνδριανοῦ σὺν πολλῷ τῷ θάρρει σφίσι συν εξορμᾶ. καὶ τὴν Αὐγούστην ἐκεῖ καταλιπὼν, πρότερον τὴν θεοτόκον ποτνιασάμενος, κατὰ τὸν ἕξω ζυγόν, ὃν καὶ Ῥωμανίαν λέγουσιν, εἰκοστῆ τρίτῃ Ποσειδεῶνος ἀρεϊκῶς εἰσβάλλει, καὶ τὰ ἀπὸ Ῥεαχούβεως καὶ ἐς Στίλβον μέχρι καὶ Κόψεως, τὴν παλαιὰν παροιμίαν ἀνανεούμενος, λείαν Μυσῶν ἀπεργάζεται, καὶ τὸν Ἑλτιμηρῆν ἀποκλείει. αὐθις δὲ τὰ ὅμοια δράσας καὶ ἐφ' ἡμέραις τὴν τῶν ἐναντίων καταδραμῶν πρὸς Ὀρεστιάδα ἐπανα ζεύγνυσι. ταῦτ' ἀκουσθέντα ἐκ τῶν πρὸς τὴν Αὐγούστην Μαρίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως Θεοδώρου γραμμάτων, ἡ ὁμῶ νυμία τῆς Ῥεαχούβεως θόρυβον ἐμποιεῖ βασιλεῖ. τὸν γὰρ Στίλβον εἰδὼς ἐκ φημῶν καὶ τὴν Κόψιν, ἐπεὶ καὶ περὶ τῆς Ῥεαχούβεως ἐρωτῶν ἐγγὺς τῶν ὀρίων Τερνόβου ταύτην ἤκουε κεῖσθαι ἐκ μεσημβρίας, ἡμερησίαν ὁδὸν διέχουσαν, χλεύην ὅλως ὑπελάμβανε τὰ γραφόμενα, καὶ οὔτε συμβαλεῖν εἶχεν εἰς ἓν τὰ πόρρω 448 διεστῶτα, καὶ τόλμαν ὄντως εἰκαίαν, εἰ τοῦτ' ἐπράχθη, καὶ κίνδυνον ἀναγκαῖον τοῖς εἰσελθοῦσιν ὡς τὸ εἶκος ὑπελάμβανε. ἦν δὲ ἄρα, ὃ καὶ ἐκ τοῦ παρασχεδὸν ἠκούετο, ἕτερα τις ὁμῶν μουμένη Ῥεαχούβις, ἦν καὶ ὑποκοριζόμενοι ἄνθρωποι Ῥεαχοβίτζαν ἐκάλουν. καὶ οὕτω θόρυβος μὲν ἐπέπαυτο, τὸ δ' ἀσφα λὲς τῶν γραμμάτων κατελαμβάνετο. οὕτω δὲ καὶ Ποσειδεῶν ἐπληροῦτο, καὶ ἐντελεῖς φῆμαι, μὴνυτρα καθαρὰ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπαναζεύξαντος, λίαν διεβεβαίουν ὡς οἱ Βούλγαροι ἔκαμον.

29. Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους καὶ ὁ τῶν Λαζῶν ἀρχηγὸς καὶ τῆς βασιλέως αὐταδέλφης παῖς Ἀλέξιος, τῆ δεσποτικῆ σεμνυνόμενος μοῖρα καὶ τὸ Τραπεζῆιον ἄστνυ κατέχων, Γεννουῖταις γίνεταί διὰ μάχης ἐξ αἰτίας τοιαύσδε. Γεννουῖταις ἦν σύνηθες ἐξ ἀρχαίου κατοικοῦσι τὴν χώραν ἀπομερίζειν τὰ κέρδη ὧν μετεχειρίζον ἐκ κομμερκίου λεγομένου Ῥωμαϊκῶς τοῖς τῆς χώρας ἀρχοῦσιν. ἐπεὶ δ' ἠϋξάνοντο κατὰ πόλιν καὶ ταῖς ἀτελείαις ἐμεγαλύνοντο, ὥστε καὶ τὴν ἀντιπεραίαν τῆς Βυζαντίδος ἀποχαρισθῆναι σφίσι εἰς οἰκισμὸν ἅμα μὲν ἀσφαλῆ ἅμα δὲ καὶ μεγαλοπρεπῆ τοῖς οἰκοδομήμασιν, ἠδόξουν ἐντεῦθεν τὴν ἐκεῖ τῶν φορτίων ἀναψὴ λάφῃσιν, καὶ βαρέως ἔφερον τὰς εὐθύνας, εἰ παρὰ βασιλέως 449 ἀτελείαις τιμώμενοι τοπαρχοῦσιν ἄλλοις καθυποκλίνοντο. ὕβριο παθοῦντες τοίνυν ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ σφῶν συνεδρίου πρέσβεις πρὸς τὸν Ἀλέξιον πέμπουσιν, ἀπαιτήσεις τινὰς προτεινόμενοι, αἷς ἐκεῖνου μὴδ' ὅλως συντιθεμένου ἀναχωρεῖν τῆς χώρας παμ πληθεί τε καὶ

πανομιλεί εὐθέως ἐσχηματίζοντο. κάπειδήπερ καὶ νῆες μακραὶ σφῶν τῶ λιμένι ἐνώρμουν, τὴν ἀπανάστασιν διεκὴ ρυττον. καὶ οἱ μὲν ἐκήρυσσον μάλ' ὤκα, οἱ δ' ἤτοιμάζοντο. ὁ δ' ἀρχηγὸς τῆς χώρας ἀναχωρεῖν μὲν ἠφίει καὶ ἠφροντίσκει τῶν φαινομένων, πλὴν τῆς τῶν φορτίων τέως μερίδος ἄνωθεν καταχθέντων καὶ λίαν ἀντείχετο ὡς ἐπὶ τῆς χώρας αὐτοῦ γεγονότων. οἱ δὲ τῶ καθ' αὐτοὺς καὶ συνήθει φρονήματι ἐμετεωρίζοντο, καὶ πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα ἀντέτεινον καὶ ἀντέσπων. κὰν τεῦθεν Ἰβηρας ἔχων ἐκεῖνος τὴν πρὸς σφᾶς ἀναθαρρεῖ μάχην, καὶ παραυτίκα ἔρις καὶ πόλεμος ἐξ ἐκατέρων συγκροτεῖται, καὶ ἀλλήλους ἔβαλλον, καὶ συνεχεῖς ἔπιπτον· ῥέπει δ' ἡ νίκη τοῖς Ἰβηροῖς, καὶ κακῶς Γεννουῖται εἶχον. τέλος ταῖς τῶν Ἰβήρων προσβολαῖς ἀντέχειν μὴ ἔχοντες, καὶ πρὸς τὰ ἐφεξῆς δεδοικότες, πῦρ ἐνῖασι τῇ ἔξω τῆς πόλεως χώρα, οὐ κατὰ χρεῖαν νίκης, ἀλλ' ὥστε μόλις τὸ κακὸν ἐκφυγεῖν θορυβηθέντων τῶν ἀντιπάλων. τὸ δ' ἦν ζημία μὲν οὐ μέτρῳ ποσομένη καὶ τοῖς αὐτὸ 450 χθοσιν, οὐχ ἦττον δὲ ἀλλὰ καὶ πολλῶ μᾶλλον ἐζημίῳ κάκεινους τὸ πῦρ· φορτία γὰρ ἐκεῖνα δυοκαίδεκα ναυσὶν ἀρκέσοντα πρὸς τὴν πλήρωσιν (τόσαι γὰρ καὶ προσώκελλον ἐν λιμένι) δαπάνημα γίνονται τοῦ πυρός, καὶ τούντεῦθεν ταπεινωθέντες τὰ τῆς εἰρήνης ἠσπάσαντο.

30. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἡ κατὰ δύσιν βασίλισσα Ἄννα, ἡ καὶ αὐτανεψία τοῦ βασιλέως, τῶν ἐκ τῶν Ἰταλῶν ἀνεῖτο κακῶν, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀποκρουσθεῖσα κήδους διὰ τὴν συγγένειαν τὸν τοῦ Καρούλου υἱὸν ἐπεγαμβρεύσατο Φίλιππον, καθὼς φθάσαντες εἶπομεν, καὶ πόλεις ἦσαν καὶ χῶραι τὰ εἰς προῖκα δοθέντα, οἱ μὲν ἐξ αὐτῆς χειροῦσθαι τὰς πόλεις ἠβούλοντο καὶ Ἰταλικαῖς διοικήσεις τὰ κατ' ἐκείνας ἰθύνειν, Ἄννα δ' ἠργολάβει καὶ ἀνεβάλλετο, προβαλλομένη τὴν τῆς θυγατρὸς Ἰθάμαρ πρὸς τὰ Ἰταλικά ἦθη συγκείμενον ὄν μὴ μεταπεσεῖν ὅλως βιασθῆναι μετάκλησιν. διὰ ταῦτα καὶ πρὸς βασιλέα αὕτη ἀπέκλινεν, καὶ τὸν παῖδα Θωμᾶν γαμβρὸν ἐπειράτο ποιεῖν τῶ βασιλεῖ Μιχαὴλ, ἄξια διδοῦσα τὰ ἔδνα τῶ τὸν γαμβρὸν ἀποπροσποιεῖσθαι. ὁ δὲ μηδὲν μελλήσας μηδ' ἐς νέωτα ὑπερθέμενος στόλον ἀρτύεται ναυσὶ μακραῖς τέσσαρσι πλείοσι τῶν εἴκοσιν, αἷς δὲ καὶ ἐκπανεγγὺς ναυλοχησάμενοι τὸν τόπον ἠρήμουν καὶ ἐν 451 στενωῶ κομιδῇ τὴν Ἄνναν καθίστων, ἐπιβωμένην βασιλέα καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀρωγὴν θέλουσαν. ἀλλ' ἐκεῖνη μὲν καὶ οὕτως ὡς εἶχε κατὰ τὸ δυνατόν ἀνταγωνιζομένη ἐπὶ τοῦ προτερήματος ἔγε γόνει, τὸ δὲ γε κήδος καὶ ἐσαυθὶς ἦνυστο.

31. Βασιλεὺς δὲ ἀναγκαίως ἐν ὑπερθέσειν ἦν, πρὸς ὅπερ καὶ ἠξιοῦτο διὰ τὰ συμβαίνοντα τῶ σφετέρῳ κλήρῳ, πολὺ λῆς καὶ μεγάλης τῆς ἐπιμελείας χρῆζοντα, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ τὸ ξενικὸν ἅπαν, ὡς μὲν Ἰταλοὶ ὡς δ' Ἀλανοί, ταῖς γνώμαις ἠλλοτριοῦντο, δυσχερεῖς ὄντες πείθιν καὶ πρὸς τὰ παρὰ βασιλέως ἐπεσταλμένα καθυποκλίνεσθαι. τῶ μὲν οὖν μεγάλῳ δουκί, τοῦτο μὲν κατὰ Μαγνησίαν τοῦτο δὲ κατὰ Μιτυλήνην διάγοντι, αἱ συχναὶ προστάξεις τοῦ ὑπερθέσθαι τὸν πρὸς τοὺς Μαγνησιώτας πόλεμον καὶ περᾶν συνάμα τῶ ὑπ' αὐτὸν λαῶ κατὰ δύσιν πρὸς τὸν ἀνάκτορα Μιχαὴλ (εἶναι γὰρ καὶ Μαγνησιώτας ὑπὲρ κόους τῇ βασιλείᾳ, εὐφημοῦντας ὁσημέραι τοὺς βασιλεῖς, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν παροιρίας εὐθύνας εἰς καιρὸν ὑποσχεῖν δυναμένοισ) οὐδὲν ἦσαν, καὶ λόγοι τῆς ἀλλῶς λεγόμενοι Ῥωμαίους ἐν 452 δρολογοῦντι, καὶ μάλιστα ἐπὶ Μαγνησιώτας, καὶ εἰ μὴ ἀναστατοίη τούτους, οὐδὲ ζῆν θέλοντι. Ἀλανοῖς δὲ καὶ μᾶλλον διὰ τὰ προσυμβάντα κατὰ Κύζικον οὐκ ἦν ἀρεστὰ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ πανδημεῖ ὑπὲρ πεντακοσίους ἀφίσταντο. κάπειδὴ ἀπείρητο τούτους μὴ περαιοῦσθαι κατὰ τὴν Καλλίου ἐπὶ τὰ σφέτερα, ἀλῆται τόπους ἐκ τόπων ἀμείβοντες ἔξω που τῶν Πηγῶν σκηνοῦσιν. οἷς βασιλεὺς πέμπων καὶ ἱκανὰ ἀργύρια προσέταπτεν ὑποστρέφειν. τοῖς δὲ θάνατον τῆς ὑποστροφῆς ἀνθαιρουμένοις συνέβη τῶ τέως ἀνδραγαθῆσαι φανέντων Περσῶν. ἐπειδὴ γὰρ οἱ μὲν εἰς ἔννεα κοσίους ἐποσοῦντο, καὶ τὴν μάχην ὡς εἶπεν μετὰ θάρρους

εισβάλλουσι ἐκ μιᾶς· οἱ δ' ἐν μέρει συμβαλόντες ὡς εἰς διακοσίους ποσοῦσθαι, τῶν ἄλλων αὐτῶν ὡς ἐκ πολλοῦ διασκεδασθέντων, ὅμως τοὺς μὲν κτείνουσι τοὺς δ' αἰρούσιν εἰς φυγὴν τραπέντας, αὐτοὶ μὴδὲν παθόντες τῶν ἀνηκέστων.

32. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ τέρας τελεῖται θαυμάσιον τῆς ὅσιο μάρτυρος Θεοδοσίας, περὶ οὗ μὴ λέγειν ἰστοροῦντι καθ' ἕκαστον ἐμοὶ μὲν κίνδυνος οὐ μικρός, τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακηρύττειν ἄξιον ὄν, ζημία δὲ οὐκ ὀλίγη τοῖς μὴ ἀκούσουσι περιστήσεται· 453 ῥηθὲν δὲ πάντως καὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν ἀκριβῶσει, καὶ δεῖγμα τῆς πρὸς ἡμᾶς κηδεμονίας τοῦ κρείττονος παραστῆ. νεανίας τις ἀνὰ τὴν Κωνσταντίνου κωφός τε καὶ ἐνεὸς ἐπὶ χρόνοις ἦν οὐκ ὀλίγοις, καὶ τὸ πάθος καὶ αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀποροῦντα θητείας ἐδίδου, δι' ὧν ἐπολυωρεῖτο τοῖς ἀναγκαίοις, κἂν μὴ μόνιμος ἦν τὴν ἐφ' ἐνὶ δεσπότῃ θητείαν, ἀλλὰ τοὺς δεσπότης ἀλλάττων. θητεύει γοῦν πρὸς τοῖς λοιποῖς καὶ τινι Πηγωνίτῃ τοῦνομα, τοῦ περιφανοῦς που νεῶ τῶν θεοκηρύκων ἔγχι καταμένοντι. τούτῳ κατ' ὄναρ ἡ μάρτυς ἐφίσταται καὶ παρθένος, καὶ τὴν πρὸς τὸν νεῶν πάντως ἐκείνης σὺν κηρῷ τε καὶ θυμιάματι παραγγέλλει ἄφιξιν. ὁ δ' ἐγείρεται, καὶ σχῆματι μόνῳ προσητηκῶς τὰ ἀγγελθέντα, καὶ λαβὼν ξυνιέντων τῶν ἀκούοντων, προστρέχει τῷ νεῷ καὶ ἐφ' ἱκανῶς ποτνιᾶται, καὶ τῷ τῆς φωταγωγοῦ ἐλαίῳ χρισθεὶς, πεσὼν ὑπὸ πόδας κατὰ τὸ σύνηθες ἰκέτης τῇ μάρτυρι γίνεται. ἐπαναζευγνὺς δ' ἐκεῖθεν ἔδοξε τὸ οὕτως ἐνοχλεῖσθαι. πολλάκις δὲ κνωμένου τῷ λιχανῷ ἐκ πίπτει ἐκεῖθεν αὐτίκα, ὡς ἐδόκει, ζωῦφιον ἔμπνουν τε καὶ ὑπὸ πτερον, ὃ δὴ καὶ ἀφωμένου ἐν θαύματι καὶ πρὸς ἄμυναν ἰόντος ἀφανὲς παραχρήμα γίνεται. ἔδοξε δ' ὅμως ράϊσαι τὸ ἐμφωλεῦθον ἄλλως, καὶ ἐν χρησταῖς ταῖς ἐλπίσιν ἦν. ἀλλ' ἐφίσταται τῇ οἰκίᾳ ὁμοίως ἔχων καὶ αὐθις τοῦ πάθους. οἱ μὲν ὡς τὸ πάλαι 454 τὸ πῦρ διένευον ὑπανάπτειν, φέροντες ἄλευρα, ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐφύσα λιγέως. ἀλλ' οὔτε φλόξ ὤρτο οὔτε πῦρ θεσπιδαῆς ἴαχε κατὰ ποιήσιν, μόνος δ' ὑπετύφετο καπνός, καὶ εἰκαίως οὗτος ἐπὶ καὶ ἐδυσχέραινε. μετὰ πολλὴν δὲ πείραν τοῦ πυρὸς μὴδὲν ὑπακούοντος, μετεβλήθη τὸ ἄσθμα εἰς λόγους καὶ φωνὴν ἐκρήσει· ἀράται γὰρ τῇ ἐστία, ἀράται μὴ ποτε ὑπανάψαι μὴδὲ φλόγα τὸ σύνολον ποιῆσαι, μέγα βοῶν ἐκ βαρύτητος. ὁ δὴ, ὡς εἰκός, τοὺς ἐπὶ τῆς οἰκίας οὐκ ἔλαθεν. ὅμως δ' ἀκούσαντες ἐξεπλήττοντο, σφίσι ἐαυτοῖς διαπιστοῦντες, καὶ δυοῖν ἡγούμενοι θάτερον, ἢ τὸ πῦρ τὴν φωνὴν ἀνεῖναι ἢ μὴν τὸν τέως κωφὸν καὶ ὄν οὐκ ἤδυσαν φωνὴν ποτε προϊέμενον. ὡς δὲ πόρρωθεν φωνοῦντες ἀνέκρινον τίνας ἢ φωνὴ αὕτη καὶ τὰ λαλούμενα, ὁ κωφὸς ἀκούει, καὶ περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρεῖ, ὡς αὐτὸς ἀκούσας ἀνακρινόντων, αὐτὸς ἦν καὶ ὁ τῷ πυρὶ ἰδίῳ ἐπαρασάμενος στόματι. καὶ εὐθύς ἐπιστάντες τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο τέρας κατανοοῦσιν, τὸν λόγον τε διεκδιδοῦσι, καὶ πᾶσιν ἀνάπυστον τὸ πραχθὲν γίνεται. εἶτα καὶ πρὸς βασιλέα φθάνει τὸ θαῦμα, καὶ φέρουσι παρ' αὐτὸν ὀρισθὲν, παρόντος καὶ πατριάρχου, τὸν ποτε κωφὸν καὶ ἐνεόν, ὃς δὴ καὶ ἐρωτώμενος ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὸ πᾶν 455 ἐξαγγέλλει, αὐτὸς οἰκείῳ στόματι διηγούμενος. ταῦτα ἄρα καὶ μὴδὲν κρίναντος δίκαιον τοῦ κρατοῦντος σιγῇ παρελθεῖν τὸ δρᾶμα, πάννουχος ἐξ αὐτῆς παννουχίς τῇ μάρτυρι διαγγέλλεται, μὴδὲ αὐτοῦ βασιλέως ἐκεῖθεν λείποντος. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἐπὶ πλέον οὗτος τὸ σέβας τῇ θαυματουργῷ θέλων φιλοτιμεῖσθαι, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐφῆκε βαδίζειν ὡς βούλοιντο, αὐτὸς δὲ συνάμα συγκλήτῳ πάσῃ καὶ πατριάρχῃ ἀκρόνουχος πεζῇ βαδίζων πρὸς τὸν ναὸν τῇ μάρτυρι παραγίνεται.

{Z.} Ἐπάνειμι δ' αὐθις ἐκεῖνα δώσων τῷ λόγῳ πρὸς ἃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐπιεικῶς ἀπορεῖ ἠττώμενος τῷ μεγέθει τῶν γιγνομένων, ὥστ' εἰ ρημένον τοῦτο πολλοῖς περὶ ὧν ἕκαστος λέγειν προτιθέτο, ἐπ' ἐκείνοις μὲν τέχνης εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ εἰρωνεία τοῦ γράφοντος ἀντικρούει, ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ μόνοις ἐπὶ τοσοῦτον πι

στεύεσθαι τὴν παραίτησιν, παρ' ὅσον καὶ πᾶς εἰδῶς μαρτυρήσει 456 τοῖς γραφομένοις, ὡς μηδὲ σιγῇ τὰ πλεῖστα παρενεγκῶν, καὶ τὸ τοῦ δαιμονίου μῆνιμα πᾶς τις ἀναφανδὸν αἰτιᾶται τῶν συμφορῶν καὶ τὸ τῶν πραγμάτων ἀμήχανον. οὐπω γάρ τις ἔφθη ἐτέρῳ διεξιῶν, καὶ ὁ ἀκούων πικρὰ τῶν πραγμάτων καταστενάζων τὸ τῆς θείας ὀργῆς ἄφυκτον θαρρούντως ἀνωμολόγησε καὶ αὐτὴν πᾶσαν ἀπέγνω πρὸς τὴν τῶν τελουμένων ἀντιπαλάμησιν, καὶ ἰλιγγίων πρὸς τοὺς λόγους ἔδειξεν ἀκοὴν χωρεῖν ὅλως ὡς οὐκ ἔχουσαν τὰ πολλῶν πλέον μὴ δυνάμενα λέγεσθαι. πλὴν δ' ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ὅπως ἔσχε διαληπτέον, τὸ τῆς ἱστορίας λείπον ὑφαίνοντες. 1. Καζάνης μὲν οὖν ὁ τῶν ἀνατολικῶν Κάνις Τοχάρων, ἐφ' ἧς ἄρξας ἔτη καὶ πλεῖστα μνήμης κατεργασάμενος ἄξια, πεντεκαιτριακοστὸν χρόνον τὸν τῆς ζωῆς τελέσας ἀρπάζεται. συνέφθιτο δὲ καὶ ἡ ὑπ' αὐτῷ τῶν ὄλων ἐλπίς, καὶ τὰ δεινὰ ἠϋζανε πανταχοῦ, καὶ μᾶλλον ἐπὶ Φιλαδελφείας, ἐπιτιθεμένων τῶν Καρμανῶν. ἐκεῖνος γάρ, ἵνα μικρόν τι τῷ λόγῳ προσδια 457 τρίψω, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν παρελθὼν πρὸς Κύρον ἐκείνον καὶ Δαρειὸν ἑώρα, καὶ τοῖς πραχθεῖσιν ἐκείνοις πάλαι λεγομένοις εἰς ἡδίῳ τρυφὴν ἐχρᾶτο ἢ τοῖς τῆς ἀρχῆς σεμνώμασιν ἐξηγάλλετο. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὸν τοῦ Δαρείου νικητὴν Ἀλέξανδρον ἐπὶ λογισμῶν ἔστρεφε, καὶ ὑπὲρ πάντων ἄλλο τὰς ἐκείνου πράξεις ὑπερῆγάπα. δι' ὧν καὶ αὐτὸς τῶν ἴσων τυχεῖν ἐφίετο, καὶ κλέος ἐπόθει λαβεῖν τοῖς ὀπουδήποτ' ἐπ' ἴσης ἀνδραγαθήμασιν. ὅθεν καὶ πολλοῖς μὲν ὠγκοῦτο τοῖς παρασπίζουσιν, Ἰβηροὶ δὲ καὶ μᾶλλον ἐπὶ πολέμοις ἐχρᾶτο, πλεῖστον μὲν τὸ γενναῖον καὶ ἐκ τοῦ γένους ἔχουσι, πολλῶν δὲ πλέον καὶ ἐκ τοῦ τῶν Χριστιανῶν καθαροῦ καὶ ἀμωμήτου σεβάσματος. παρ' ἧν αἰτίαν καὶ σταυρὸν μαθῶν τὸ τῶν Χριστιανῶν τρόπαιον ὄν, οὐράγει σφίσι παρασπίζουσι κατὰ πόλεμον, καὶ πόλλ' ἄττα δεινὰ τὸν τῶν Ἀράβων σουλτάν εἰργάζετο, ὥστε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἱεροῖς προσβαλεῖν Σολύμοις καὶ ἐγγὺς τοῦ παραστήσασθαι γεγονέναι, καὶ μᾶλλον διὰ τὸ ζωηφόρον μῆνιμα τοῖς Ἰβηροῖς χαριζόμενος. ὁμοίως καὶ ὡς καὶ τὴν Αἴγυπτον ἔδρα, εἰ μὴ γ' ἐκείνῳ τὸ ἐν τῷ τό 458 πῶν ἀμμῶδες καὶ ἄνυδρον εἰς πολλὰ προσίστατο. καὶ ἐῷ τὰς αὐτουργίας αὐτοῦ ἐν ὅσαις ἀσμένως ἄρχων ὢν καὶ τῶν ὑπερτάτων ἐβαναυσίζετο, οὐ κατὰ χρεῖαν μᾶλλον ἀλλὰ κατὰ τινὰ τῶν ὑφ' αὐτὸν παίδευσιν. ἐφροστίδας μύωπας καὶ ῥυτῆρας ἵππων καὶ πέδιλα καὶ μαχαίρας καὶ ἡμιτύμβια καὶ πᾶν ἄλλο βαναύσου τέχνης ἐξεργαζόμενος, καὶ τὰς ἀνακωχὰς τῶν πολέμων ἀσχολίας τῶν τοιούτων ποιούμενος. ἀλλ' οἷα ἐφρόνει βάρβαρος ὢν, τὸ παράδοξον. ἠγεῖτο γὰρ εἶναι μίμημα θεοῦ τὸν καλῶς ἄρχοντα καὶ ὀσίως· καὶ ὡς οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ περὶ Ῥωμαίου καὶ Σκύθου, Σαυρομάτου καὶ Ἑλλήνου, ἔτι δὲ δικαίου καὶ μὴ, ἀκριβολεγεῖσθαι περὶ τὰς δόσεις, κοινῶς εὐεργετοῦντι καὶ ὑετοῦς καὶ ὥρας καὶ ἡλίον, οὕτως ὤφειτο δεῖν διακεῖσθαι καὶ τὸν δικαίως ἄρχοντα σὺν ὅλοις τοῖς ὑφ' αὐτὸν τὰς δωρεὰς διοικούμενον. ἔκοψε δ' ἐξ ἀπέφθου χρυσοῦ καὶ Καζάνειον νόμισμα, καὶ πᾶσαν εὐνομίαν ἐνομοθέτησεν. ἔμελε δ' αὐτῷ καὶ δικαιοσύνης ἐπὶ πᾶσιν, ὥστε μὴ ταύτης ἄλλο τι λογιζέσθαι προτιμότερον. οὗτος 459 αὐτανέψιον ἔχων Τουκταῖν, ὃν δὴ προσῆκεν ἐκ γένους καὶ ἡ ἀρχή, ἐπεὶ πρὸς θανάτῳ ἦν καὶ οὐ τοῖς ἰδίῳ τρόποις τοὺς ἐκείνου συμβαίνοντας ὑπετόπαζε, παριδὼν αὐτὸν ἔφεδρον εἰς ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἀναγκαίου ὄντα, πέμψας μετακαλεῖται τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν περὶ ποῦ τὰ τῆς Ἰνδίας μέρη σὺν ἰδίῳ στρατεύματι διατρίβοντα, ὃν δὴ Χαρμπαντᾶς τοῦνομα ὀρεοκόμον εἶπη τις ἂν ἐκείνον, οὕτω συμβᾶν ἐπὶ τῇ γεννήσει, φανέντος εὐθύς τοιούτου, ὡς εἶθιστο σφίσι γεννωμένοις ποιεῖν κατὰ τὸ νόμιμον. καὶ τοῦτον εἰς ἀρχὴν καταστήσας ἐπὶ τρισὶν ἔτεσι τὰ αὐτοῦ συνθήματά τε καὶ νόμιμα ἀπαρραχέριστα μένειν ἐντολὰς ἐδίδου τὸ ἐπίταδε, εἶτα ἄρα καὶ δόξειε γίνεσθαι παρηγγύα. τοῦτ' ἀνάπυστον γεγονός, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς ἄκρας αἰετὰς διεδόθησαν καὶ ὁ κατὰ τὸν Εὐξείνιον ἄρχων Χουτλουχάιμ ἤκουε τὸ συμπεσόν, διαδέχεται τὴν φήμην ὁ Σολυμάμαξ Πέρσης, ὃς καὶ γαμβρὸς ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Κουτζίμπαξι. καὶ

οὕτω διαμηνυθέντος τοῦ συμβάντος τῷ βασιλεῖ, ὁ τοῦ Καζάνου θάνατος τοῖς ἐκείνου πρέσβεσι κατὰ πό 460 λεις δῆλος γίνεται, καὶ τὸ πένθος σφίσιν αἴρεται μέγα. ὅμως δὲ καὶ παρακαλοῦνται βασιλέως πέμψαντος. πλὴν ἀλλ' Ἀμούριος καὶ οὕτως καθυπεστέλλετο, οὐκ οἶδα εἴτε τὸν ἀπὸ τοῦ Χαρμπαντᾶ φόβον (τὰς γὰρ τοῦ ἀδελφοῦ συνθεσίας ἐκείνος τηρεῖν ἤθελεν) ἔτι ὡς εἰκὸς ὑφορώμενος, εἴτε τὴν ἀπὸ βασιλέως εὐμένειαν προσποιούμενος, καὶ πέμψας ἤτει βασιλέα τὸ τῶν ποταμῶν μεσόγαιον ἀνὰ Σάγγαριν, Μεσονήσιον ἐτύμως ὠνομασμένον, ἐφ' ᾧπερ τοῖς ἰδίους οἰκηθησόμενον τοῖς ἐντὸς οἰκοῦσιν εἰς φυλακὴν κέοιτο. ἀλλὰ τῶν τοιούτων τέως ἀνηρητημένων, τινὲς τῶν ἐκείνου κατ' οὐλαμοὺς διεκθέοντες κακὸν ἀπάντημα Ἰωμαίοις εἰς τρυγητὸν ἐξιούσι τῶν ἀτημελημένων κτημάτων ἐγίνοντο. ἦσαν γὰρ ἐντεῦθεν τὰ πρόστιμα τῶν ἐαλωκότων φωρῶν ἀντικρυς πρόστιμα, εἰ γῆν ἣν διὰ σπάθης ἐκτήσαντο ἐκείνοι παρὰ τοῖεν καὶ τὰ σφίσιν ἐκ πολέμου περιγεγονότα καρπίζοντο. διὰ τοιαῦτα καὶ μαχητὰς μισθούμενοι ἄνθρωποι ἀποτολμώντες τὰ θαλάσσης ἐγγὺς ἐπιχειροῦντες δρέπεσθαι, οὐ μὲν ἠυστόχουν καὶ ἀπεκέρδαινον, τὰ πλεῖστα δ' ἐσφάλλοντο καὶ ἐσφάττοντο. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκτὸς τῆς Κωνσταντίνου ἐπράττοντο, ἐντὸς 461 δὲ τοῦτο μὲν ἢ πρὸς τὸν πατριαρχοῦντα τῶν πολλῶν ὑπονόησις, τοῦτο δὲ καὶ ἡ τῶν δυναμένων ἀπληστία, καπηλεύοντων καὶ σὶ τον καὶ ὦνια· καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα καὶ κεχυδαίωντο αἰσχροκερδεῖς ἠττώμενοι, καὶ πάντα χρημάτων καταπροϊέμενοι πάντα μαλακῶς διετίθουν, καὶ τὰ τῆς πολιτείας δεινῶς ἐκυμαίνοντο. ἀλλ' ἡ μὲν καπηλεία καὶ λίαν ὠδύνα, ὡς φαίνεσθαι, τὸν πατριάρχην δημοχαριστοῦντα τὰ πλεῖστα καὶ κατὰ τῶν δυναμένων ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἐδόκει, τοῦτον ἰστάμενον, ὥστε γράμμασι πρὸς τὸν κρατοῦντα παρρησιάζεσθαι, καὶ ὄρκους ἰσχυρίζεσθαι ἢ μὴν, ἢν μὴ γ' ἡ καπηλεία τοῦ σίτου ἐῷτο, ἀραῖς περιβαλεῖν ἐκ κοινού συνεδρίου τοὺς καπηλεύοντας, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐκ μέσου γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐπὶ μῦθῳ, καὶ οὐδὲν ἠνυστο παράπαν, ὡς μέρος καὶ ταῦτα τῶν κατ' αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅτι ἐπὶ ματαίῳ τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα ἐπὶ μῦθῳ τὸ καὶ τὸ ποιεῖν, εἰ μὴ ταῦτα γένοιτο, βούλεσθαι.

(2) τοὺς δὲ γε σχιζομένους ἐνάτη μετ' 462 εἰκάδα Γαμηλιῶνος ὁ κρατῶν συνῆγεν. ἐξῆγε δὲ καὶ τῆς φυλακῆς τὸν Ταρχανειώτην Ἰωάννην, ὃν ἐν ἀνέσει τὸ πρότερον ἔχων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τῷ πατριαρχοῦντι προσέκρουε, συνεκλείετο. τότε δ' ἐκβαλὼν μέρος τοῦ συλλόγου καὶ αὐτὸν εἶχε. καὶ εἰς πάντας προκαθίσας ἐδημηγόρει, καθημένων καὶ τῶν τυφλῶν μοναχῶν, πρὸς οὓς καὶ μᾶλλον ὡς ἀξιωτέρους τῶν ἄλλων δοκοῦντας, ἔχων παρὰ θάτερα μὲν πατριάρχην παρ' ἐκάτερα δὲ ἀρχιερεῖς τε καὶ κληρικούς, συμπαρούσης καὶ πάσης συγκλήτου καὶ μοναχῶν, μάλα γενναῖον καὶ πεφροντισμένον λόγον διεξιών. "ἐγὼ λογίζομαι καὶ ὑμᾶς εἰδέναι καὶ πάντας ἀνθρώπους ὡς οὐδὲν ἐμοὶ τῶν πάντων ἴδιον τοῦ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, πάσης περιαιρεθείσης σκανδάλου προφάσεως, εἰρηνεύειν, ἐφ' ᾧ καὶ σπουδὴ μοι πᾶσα παρέστη ἥδη αὐτοκρατήσαντι, πάσης ἀσχολίας ἄλλης καὶ υπερτέρᾳ, ὑπεριδόντι μὲν καὶ τρυφὴν βασιλείῳ ὑπεριδόντι δὲ καὶ θεσμὰ φύσεως, ὥστε καὶ τῶν φιλάτων προτιμηθῆναι τὴν ὑμετέραν ξυμπάντων εἰς ἓν συνδρομὴν καὶ ὁμόνοιαν. καὶ ὅσον ἦν εἰκός, ὡς ἔδοξε, καταπέπρακται, καὶ τῶν εἰς σκάνδαλον εὐλογον ἰκανῶν οὐδὲν περιλέλειπται, οἶμαι. τὸ δὲ καθ' ὑμᾶς θαυμάζειν με πολλάκις ἐπήει, τίσι λογισμοῖς ὀχυρούμενοι τῆς ἐκκλησίας διίστασθε καὶ πρὸς φέγγος οἷον ἀληθινὸν σκαρδαμύτ 463 τειν αἰρεῖσθε. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ καιρὸς τὸ τοῦ θείου Δαυὶδ ἐξείπειν πρὸς τὸν θεὸν ποτινῶμενον "Ἐκκύριε, κλίνον οὐρανοὺς καὶ κατάβηθι· ἄψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται· ἄστραψον ἀστραπὴν, καὶ φωτιεῖς αὐτούς,"³ ὡς ἂν μικρὸν παραμείψαιμι τὸ ψαλτῶδημα. θεοῦ γὰρ μόνου τὸ τὰς ὑμετέρας συνειδήσεις φωτίσαι, ἀνθρώπων θεῶ μὲν βιοῦν προελομένων, θεοῦ δὲ πόρρω κινδυνευόντων καθίστασθαι, οὐκ ἄλλης αἰτίας χάριν ἢ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ὀρθοδοξοῦσης καὶ καλῶς

ὡς εἰκὸς ἐχούσης ἀπρίξ ἀπο σχίζεσθαι. εἰ δὲ ταύτης σχίζεσθε καθολικῆς γε οὔσης, εἶπατε πάντως ἢ τινὶ δὴ καὶ ἐνοῦσθε, μὴ ἔχοντας δὲ λέγειν τὴν κεφαλὴν, ὑμᾶς ἀρμολογεῖσθαι κατὰ θεὸν πῶς εἰπεῖν εὐλογον; μὴδ' ἀρίζηλον τὸν σκοπὸν δεικνύοντας πῶς οὐ δίκαιον πλάνης ἀποίσεσθαι ἔγκλημα; εἶθε δὲ τοῦτ' ἦν καὶ μόνον, καὶ ἴσως τὰ καθ' ὑμᾶς εἰς δίκαιον ἔλεον περίστατο. νῦν δὲ ἀλλὰ δεδοικέναι ἀνάγκη μὴ πως (ἀλλ' οὐκ ἐμὸς ὁ λόγος, οὐδ' ἡ κρίσις κατ' ἄνθρωπον, πολλῶ δὲ μᾶλλον τοῦ πνεύματος, ἐπεὶ καὶ ὅσα ἅγιοι φθέγγονται, πνεύματι θεοῦ κινούμενοι φθέγγονται) μὴ πως γοῦν θεοῦ λατρευταὶ καὶ τῶν ἀσφαλεστάτων δοκοῦντες τῷ τε τῆς ἐκκλησίας σχίζεσθαι καὶ τῶν ποιμένων κατολιγωρεῖν λαθόντες τῷ ἀντικειμένῳ 464 λατρεύετε πνεύματι, καὶ κατὰ τοῦτο μισοῖσθ' ἂν δικαίως. ἢ γάρ; οὐ λέγει ταυτὶ ἀριδῆλως ὁ πρὸς τῆ μαθητεία τοῦ τῷ Χριστῷ ἡγαπημένου καὶ μαρτυρίῳ τετιμημένος, ὁ θεοφόρος οἶμαι καὶ τὰ θεῖα σοφὸς Ἰγνάτιος; ἢ βούλεσθε, καὶ ἀναγινωσκομένου τοῦ λόγου ἀκούετε. ἴνα τί γοῦν ἄνθρωποι θεῷ μὲν καθιερωμένοι ἀρετῇ δὲ προσέχοντες, καὶ προσέτι οἰοεὶ τινα σύμβολά τινες τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἐν τῇ σαρκὶ περιφέροντες, τοσοῦτον κίνδυνον ἀναρρίπτετε; δυοῖν γὰρ ἀνάγκη μόνον θάτερον αὐτάρκες τοιοῦτου κινδύνου ὑμᾶς ἐξαιρεῖσθαι, ἢ τὸ δεῖξαι ἢ δὴ τινὶ ἐκκλησίᾳ προσεσηκότες ἐπ' αἰτίαις εὐλόγοις καὶ κανονικῶς ἡμῶν σχίζεσθε, ἢ τὸ πᾶσαν εἰκότας σμικρολογίαν τῇ ἡμετέρᾳ ταύτῃ δὴ καὶ καθολικῇ ἐνοῦσθαι βούλεσθε. εἰ δὲ τὸ δεῦτερον οὐχ αἰρεῖσθε, τὸ πρότερον δεῖξατε. καὶ εἰ μὴ ἐκκλησίαν ἔχετε δεῖξαι, ἀλλ' ἡ ἀρχιερέα τέως εἶπατε, παρ' οὐ δὴ καὶ συνοχὴν ἑαυτοῖς, ὡς μὴ διαρρηῆτε μὴ δεσμὸν ἔχοντες, ἐπικατασκευάζειν δισχυρίζεσθε. γέγονε ποτε τοῦτο, καὶ ἤδη θαρροῦν 465 τες δεῖξατε. εἰ δὲ τὸν μέγαν προβάλλεσθε Μάξιμον, ὡς πολλάκις λεγόντων πυνθάνομαι, ὅτι κάκεῖνος αἰρέσει τῶν ἐκκλησιῶν προκατελημμένων κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας κινδυνεύων ἀπισχυρίζετο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ πάντες οὐδὲ τότε προκατελήφθησαν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ πρὸ πάντων ὁ τῆς Αἰλίας θεῖος ποιμὴν ὁ Σωφρόνιος καὶ λίαν ἐκείνῳ συνηγωνίζετο· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ τέως ἐπήνθει τὸ εὐσεβές, καὶ οὐπω τῇ ἐκκλησίᾳ παρεισεφθάρη Ὀνώριος· πρὸς οὓς μὲν εἶχε δικαίως ἀναφέρειν τὴν γνώμην ὁ τῆς ἀληθείας ὁμολογητής, καὶ μὴ ὡς δὴ θεν σχισματικὸς δοκῶν καθολικῆς ἐκκλησίας εὐθύνεσθαι. εἶτα ἀλλ' οὐδὲ διαφορὰ ὡς ἐκεῖ δογμάτων ἐνταῦθα, οὐδέ τί τις ἔχει αἰτιασθαι δικαίως τοῦ σχίσματος ἰκανόν, ὅτι θάτερον ἴσως μέρος φρονεῖ παρὰ θάτερον. καὶ γὰρ καὶ τὸ δοκοῦν ἐκεῖνο, τὸ χιζά τε καὶ πρωῖζα πραχθέν, οὐπω καλῶς ριζωθὲν ἀνέσπασται, ταῖς ἡμετέραις εἶπω, σὺν θεῷ εἰρήσεται, προθυμίαις. καὶ ὁ πράξας ἐκεῖνα, κἂν πατήρ ἦν κἂν εὐεργέτης κἂν τῶν φιλάτων, κἂν ὅ τί τις εἴποι εἶτε συγγενείας εἶτ' εὐεργεσίας ὄνομα, οὐδε 466 μιᾶς, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν εἶχεν, ὁσίας μνήμης, καὶ ἥς καὶ ὁ τυχὼν Χριστιανὸς ἔτυχε, παραπήλαυσεν, ἀνὴρ τε καὶ ἄναξ φοβερός μὲν ἐχθροῖς, πολλὰ δ' ὑπὲρ ὑπηκόων πονήσας τε καὶ παθῶν, καὶ διαφερόντως ἐμοὶ τέως ἄξιος ἐς ἅπαν εὐνοίας, ὅσον καὶ ἑαυτοῦ πολλάκις καὶ ἐς πολλοὺς λέγων προτίμα καὶ τὴν κατὰ σύγκρισιν ἦτταν ὁμολογῶν οὐκ ἠσχύνετο. ἀλλ' ὅμως τοῦτ' ἔδοξε καὶ τοῦτο γέγονε· δεινὴ γὰρ ἡ ἐντολὴ καὶ ἡ τοῦ μὴ ἄξιον εἶναι τε καὶ λογίζεσθαι Χριστοῦ ἀπειλή τὸν γονεῖς ὑπὲρ αὐτὸν ἀγαπήσαντα. ἀλλ' ἡ μήτηρ, καὶ τί γε εἶποι τις ἄλλο ἢ μήτηρ; καὶ μήτηρ τοιαύτη καὶ οὕτως πρὸς ἡμᾶς ἔχουσα, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ γε πρὶν τῆς μεθ' ἡμῶν βασιλικῆς μνήμης ἐπ' ἐκκλησίας ἔτυχε, πρὶν γράμμασι καὶ ἀσφαλείαις οἰκιοχείροις τὴν τῶν πρὶν πραχθέντων, εἶπω δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνδρός, ἀθέτησιν ἐμπεδῶσαι. ἐξήκοι δ' ὁ λόγος καὶ εἰς τὴν ἐμὴν προτέραν σύζυγον, ἣτις ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς τότε πραττομένοις ἀπήχθετο ὥστε καὶ τῷ πρωτοσεβαστῷ τότε Νοστόγγῳ θερμῶς ἐπαρᾶσθαι κατ' ἀνατολὴν τῶν πραχθέντων χάριν τοὺς σχιζομένους τὰ πάνδεινα δρῶντι, καὶ ἔρμαιον ἡγεῖσθαι καὶ πρὸς αὐτῆς ὅτι συμβαίνοι παρ' οὐτινοσοῦν ἐκείνῳ δεινὸν τοιαῦτα καὶ οὕτω πράττοντι. ἀλλ' ὅμως

ἐπεὶ μεταξὺ τελουμέ 467 νων ἐκείνων ἐκείνη τέθνηκε, καὶ οὐπω τρόποις μετανοίας τὸ τῆς κοινωνίας ἐκαθήρατο, ὡς μηδὲ τῆς ὀσίας τυχοῦσα καὶ ὧν ἔδει τότε, τῶν ἐς νέωτα μνημοσύνων ἐπὶ τῆς ἐμῆς αὐταρχίας ἀπέτυχε, καὶ ὁ ἐπ' ἐκκλησίας τόμος ὁ εἰς εὐφημίαν τῶν ὀρθοδόξως βιωσάντων καὶ μνήμην ὀσίαν κατ' ἔτος ἐπ' ὀκρίβαντος ἀναγιγνώσκου ἄλλων μὲν δεσποινῶν ὀνόματα φέρει, καὶ τῶν μὴ κατ' ἐκείνην ἴσως τὰς ἀρετάς, αὐτὴν δὲ μόνην ἐς ἅπαν ἠγνόησε, ζῶντος ἐμοῦ καὶ ταῦτα καὶ ἄρχοντος, ἤλιε. πλὴν εἰ χρὴ λέγειν τάληθές, ἐμοὶ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας πέπρακται, καὶ οὐπω τις οἷος οὗτος ὑπομνήσας ἔφθασε, καὶ τὸ ταύτης μνημόσυνον ἀπεκόπτετο. οὕτως ἐγὼ περὶ ταῦτα. καὶ ὑμεῖς ταῦθ' ὀρῶντες, πόλλ' ἄττα κύκλω περιβαλλόμενοι καὶ ἐς τόδε σχίζεσθε, ἀφορισμὸν τοῦ πατριάρχου Ἀρσενίου κατὰ τοῦ μετ' αὐτὸν ποιμεναρχήσαντος Ἰωσήφ προβάλλεσθε, καὶ διαθήκας ἐκείνου προτείνετε, καὶ τὸ δοκοῦν εἰς ὑποψίαν δικαίαν τοῦ ὡς δῆθεν πλάσματος, ὡς ἂν φρονῶν οἰηθεῖ τις, τὴν τῆς ὑπογραφῆς δηλαδὴ 468 παραχάραξιν, εἰς τὸν τοῦ ὑπογράφοντος πόνον δακτύλου (ἠσθέ νει γὰρ ἐξ ἄνθρακος δῆλον) ἀνάγετε. τί δαί; ἔχετε ποῦ καὶ ἐπὶ τι δικαίως ἀνάγειν καὶ τὸ μοχθηρὸν τῆς γνώμης καὶ τὸ ἐντεῦθεν ὑποτρέχον φαῦλον τῆς προαιρέσεως; ὁ δὲ ἐκείνῳ τοιαῦτα λέγοντες ἐκ τοῦ εἰκότως προσάπτετε. ὁ τυχὼν μεταλλάττων πᾶσιν ὡς ἔπος εἰπεῖν συγχωρεῖ καὶ πατριάρχης θνήσκων, ἀντὶ τοῦ συνήθως λύειν, δεσμεῖν καὶ μάλιστα εἴλετο, καὶ ταῦτα τὸν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἰστάμενος; ἐγὼ μὲν οὖν καὶ υἱικὴν ἐκείνῳ φέρω τιμὴν, κἂν πολλοῖς οἶδα ἐκεῖνα λαβὼν παρ' ἐκείνου ἃ δὴ καὶ ὀφειλὴν εὐγνωμοσύνης παρ' ἐμοῦ πρὸς ἐκεῖνον δικαίαν ἀνταπαίτει, καὶ τὸ μείζον, ὅτι καὶ ἐς βασιλείαν αὐτὴν ἐμὲ προὔτιμα τοῦ μου πατρός, ἐκείνου γ' ἄρχοντος ἅμα μὲν αὐτὸς τὴν ποιμαντικὴν αἰρούμενος παραιτεῖσθαι, ἐπικρίνων οὕτω τὴν θεραπείαν ἀξίαν τοῦ εἰς τὸν Ἰωάννην πλημμελήματος, ἅμα δ' ἀξίων καὶ τὸν πατέρα τὴν βασιλείαν ἐκτίθεσθαι, ὅτι, λέγων, τὰ πρὸς Ἰωάννην καὶ ἀμφοῖν παρηνόμηται, αὐτῷ μὲν καθυφέντι τῆς πολυωρίας 469 καὶ οἷον προδόντι, ἐκείνῳ δὲ τὰ εἰς βασιλείαν παραλογισαμένῳ, ὡς οὐκ ἐξὸν ἀμαρτόντας ἄρχειν ἢ αὐτὸν πνευματικῶς ἢ ἐκεῖνον αὐτὴν δὴ τὴν κοσμικὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείον· ἔχειν δ' εἰς ταύτην αὐτάρκη τὸν ἐξ αὐτοῦ, λέγων ἐμὲ. ὁ δὲ καὶ ποῖαν ὑπερβολὴν ἀγάπης οὐχ ὑποφαίνει; καλεῖν εἰς ἀρχὴν ἔννομον τὸν μηκέτι εἰ δότα τελῶς τὸν ἄνθρωπον; οὕτως ἐμοὶ πρὸς ἐκεῖνον τὰ τῆς εὐγνωμοσύνης ὀφείλεται, καὶ πόνος ἄλλως ὑπὲρ ἐκείνου τοιαῦτα προβαλλομένων ἀκούοντι. παύσασθε τοιγαροῦν ἐκεῖνα περὶ ἐκείνου θρυλλοῦντες, τὰ μήτεπραχθῆναι μήτε τιμὴν λεγόμενα περισώζειν τῷ εἰργασμένῳ δυνάμενα. ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ καὶ τὴν ὑμετέραν ἱερωσύνην ἐν μέρει τίθετε τῶν ἀνεπιλήπτων, καὶ οἷαν συνιστᾶν ἀξιοῦτε, ἀδύνατον καθιστᾶτε. φέρε γάρ, πρὸς αὐτὴν τῆς περὶ τὰ ἱερά ἀσφαλείας, εἴτε τῆς ὄντως εἴτε καὶ ἢ προσεσχῆκατε, εἰ παρ' ὑμῖν τὰ τῆς ἐκκλησίας γένωνται πράγμα 470 τα, ἀρχιερέων, ἐπεὶ τοὺς ἡμετέρους τούτους ἀπήρτησθε, ἢ κατ' ὑμᾶς αὕτη καὶ προσδοκωμένη ἱεραρχία συσταίη; καὶ τίς ἐπὶ τοσοῦτον τῶν προτέρων ἄθικτος διεβίω, δυνατὸς ὧν ἐξ ἀξίας χειροτονεῖν ἱερέας; οὐς γὰρ οἶδαμεν, κοινωνικοὺς οἶδαμεν πάντας. καὶ τριῶν καιρῶν ἐπὶ τοῖς ξυμβεβηκόσιν ὄντων, πρῶτον μὲν κατ' ὄν τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην εἴτ' οὖν τὴν βασιλείαν προέβη, δευτέρου δ' αὐθις κατ' ὄν τὰ τῶν Ἰταλῶν καὶ τοῦ πάπα ἐπεισέκωμασαν, καὶ τρίτου τοῦ ἡμετέρου τούτου δὴ καὶ ὑστάτου κατ' ὄν τὰπραχθέντα, ὡς ἦν τε καὶ ἔδοξεν, ἀπηυθύνθησαν, οἱ μὲν τοῦ προτέρου ῥέκται ἐκποδῶν ἐπιεικῶς πάλαι, οἱ δὲ τοῦ δευτέρου οἱ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὤχοντο, οἱ δὲ καὶ τῆς ἐπιτιμίας καθαιρεθέντες, οὕτω δοκοῦν καὶ ὑμῖν πάντως, μένουσιν οὕτω καὶ ἔτι. τοὺς δὲ τῆς τρίτης ταυτησὶ καταστάσεως εἰ μὲν δὲ 471 χεσθε, λόγος ἡμῖν ἔστι γε πρὸς ὑμᾶς, εἰ δ' οὐδέχθε, φορτικὸν πάντως ὡς τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερωσύνης ἀναιρεῖν πάμπαν ἔσπου δακότες. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ δεῖξατε ὄν ἀπὸ παλαιᾶς χειροτονίας ἐν ἀσφαλείᾳ διαβιοῦντα παντοῖα πεφυλαγμένον ἔχετε. οἶδα προβαλλομένους τὸν τῶν

Μαρμαριτζίων ἐπίσκοπον πρώην, εἰ καὶ νῦν τετελεύτηκε· περὶ οὕγε καὶ ἐρωτήσας πόλλ' ἄττα ἐπιλήψιμα ἔχοντα κατεμάνθανον. οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς πάντως ἀκούσαντες παρ' ἐμοῦ τότε, ὅτε καὶ ταῖς ἐπὶ τοιούτῳ καιρῷ παρατηρήσεις οὐ προσέχειν δίκαιον ἰσχυρίζεσθε καὶ ἔγωγε, οἶμαι, δοκιμάζων ἡμέλουν, ἔρμαιον ἔχων ὅτι γε ἄρα καὶ δοκιμάζοιτε. καὶ τάχα ἂν ὑμῖν προσετέθην, τοῦ Ἰωάννου ἤδη τὴν ἱεραρχίαν παραιτοῦ μένου, καθὼς καὶ ὑμῖν ἐπεχειροῦν προσέχειν, ὡς ἴστε, εἰ μὴ μέ τις λογισμός ἤκιστ' ἄξιος παρορᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπασάμενος ἀπήγέ με τοῦ σκοποῦ. τὸ γὰρ ζυμπεσὸν εὐθύς ἐπὶ τῷ τότε μὲν ἀργοῦντι νῦν δὲ ποιμεναρχοῦντι, ἄξιον ὄν θαυμάσαι, ἀνα 472 λαμβάνειν ἐποίει τοὺς λογισμούς, μὴ πως θεῶ δοκοῦν αὐτὸν καὶ ἀλὶν ἱεραρχεῖν, ἀμετακινήτων μενόντων τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ἃ ἀνάγκη ταραττεσθαι, εἰ ἄλλως γένοιτο, παριδῶν ταῦτα ἔλωμαί τε ὑμᾶς καὶ ἀμαρτάνω, πρὸς τῷ μηδ' εὐοδωθῆναι τὸ πρᾶγμα κατὰ σκοπὸν ὃν ἐτρέχομεν. ὅθεν καὶ πρὸς ταῦτα παλινδρομῶ, καὶ ὃν ὄρατε, ὡς δῆθεν θείαν ψῆφον πληρῶν, ἐπὶ τῆς ἱεραρχίας ἀξίας ἀνάγω πάλιν, ἄνδρα λιτὸν τὰ πάντα καὶ ἄσκευον καὶ ἀρετῆς ἐπιεικῶς φίλον. τὸ μέντοι γε δοκοῦν σκληρὸν καὶ μὴ ἐς ἅπαν ἐπικλινές τε καὶ συγκεχωρηκὸς ἦν καιρὸς ὅτε κάμοι (μαρτυρήσω γὰρ τάληθές) παρ' ὑμᾶς πάντας οὐδὲν ἐδόκει προσῆκον ἄλλως ποιμένι, καὶ ταῦτα πνευματικῶ, καὶ οὐδ' ὡς γε ἐπαγωγὸν τῶν πολλῶν καὶ εἰρηνικόν, καὶ τοσοῦτον ὅτι καὶ τοῦ μοναχοῦ Μηνᾶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πρὸς ἐμὲ λέγοντος δυσχερῶς εἶχον πιστεύειν, εἰ τοιοῦτος ὢν οἷος ἔδειξε τότε, ἀγλευκῆς τε καὶ ἄτεγ κτος, τοιούτων ἂν κριθεῖθαι θείων ἐννοιῶν ἄξιος· καὶ πιστεύειν ἀπώκνουν τοῖς λεγομένοις, οἷς ὀργὴν θεοῦ ἐπικειμένην τοῖς ἡμετέροις εἰδέναι παρίστα. ἀλλ' ὅμως ὁ οὕτως ἔχων περὶ τούτου ἐγὼ τόσον ἐάλωκα τῆς πρὸς αὐτὸν διαθέσεως, ὡς ἄλλο τι λογί 473 ζεσθαι νῦν συμβᾶν ἐπ' ἐμοὶ εἰς τὸ καταλαμβάνειν ὡς δυνατὸν κρίματα θεία ἢ ὅτε παρ' ἄλλοις ἐμάνθανον, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ πολλοῖς δοκοῦν ἐλάττωμα τοῦ ἀνδρὸς προτέρημα μᾶλλον ἔκρινον. τί γάρ, ἔλεγον, εἰ καὶ θεὸς φιλόανθρωπος ὢν τὰ πλεῖστα δικαίως κολάζει, ὡς καθαρτικῆς ἴσως οὔσης καὶ τῆς κολάσεως; ὁ δὲ καὶ φιλοανθρωπίας μᾶλλον εἴποι τις μέρος οὐ τὸ τυχόν. καὶ ὅτι μὲν αὐτεξούσιος ἄνθρωπος πάντως ἔχει χρᾶσθαι τῇ προαιρέσει καὶ πράττειν τὰ κατὰ γνώμην, πλήν καὶ νόμος δέδοται, ὁ μὲν φυσικὸς ὁ δὲ γραπτὸς, καὶ δικαστῆς προκάθηται κρίνων, ἴν' ὁ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ τις ἔξει τῇ συνειδήσει σωφρονιζόμενος καὶ ὡς ἀναγκαίῳ χαλινῶ καταχόμενος, τοῦτο παρὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας παιδευθεὶς μάθοι, καὶ ὁ μετελθὼν τὸ πλημμέλημα ταῖς ἀληθείαις εὐεργέτης δόξοι καὶ τιμωρῶν. ἐν δὲ γε τῷ ἱερῶ εὐαγγελίῳ καὶ οἱ ἐν ὁδοῖς καὶ πλατείαις καὶ ῥύμαις κείμενοι εἰς τοὺς γάμους τοῦ βασιλέως εἰσελθεῖν ἀναγκάζονται, ὡς ἀναγκαίως ἐπὶ κείμενον ὃν τὸ τῆς ἀνάγκης, εἰ βούλοιτό τις σώζεσθαι. τί τοί νυν τὸ ὑμῖν ἱκανὸν δοκοῦν εἰς τὸ σχίζεσθαι; τί τε ὁ ἐκκλησίαν 474 ὑμῖν ὡς μὴ καλῶς ἔχον ἤγηται, ὥστε καὶ ἄλλοις παρέχειν σκάνδαλον, καὶ τὸν ἕνα καὶ ἄσχιστον χιτῶνα τῆς ἐκκλησίας πειρᾶσθαι σχίζειν, καὶ ἀμελεῖν ὡς μὴ τινος κακοῦ γενομένου; εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἰδοὺ πατριάρχης καὶ ἱεράρχαι, ἰδοὺ κληρὸς καὶ σύγκλητος καὶ λαὸς καὶ μοναχῶν οἱ λογάδες· καὶ ὅσον ὑμῖν εἰς ἀπολογίαν παρίσταται, εἶπατε, καὶ πρῶτον τῶν ἄλλων, ὅποιοι καὶ τίνες ἐν ἱεράρχαις πρὸς οὐς ἀναφέρειν ἔχετε τὰ ὑμέτερα, ὥστε τούτων ἀποβουκοληθέντων ἐκείνους δικαίως ἐγκρίνεσθαι. οὐδὲ γὰρ εἰς ἀπέραντον σχισθήσεσθε, οὐδὲ δίκαιον, οὐδέ γ' ἐτέραν οἴκου μένην ζητήσομεν, ἐξ ἧς ἐνέγκωμεν ἱεράρχας τοὺς τῆς ἡμετέρας ἀρχῆθεν ἐκκλησίας ὡς τὸ εἰκὸς καταστήσοντας. οὐδ' εὐλόγον περὶ τῶν ὄντων ἐρωτᾶν τοὺς μὴ ὄντας, ἀλλ' ἡμεῖς καθ' αὐτοὺς τὰς διαφορὰς δοκιμάσομεν. ἡμεῖς κρινοῦμεν καὶ ἐν μέρει ἀντικριθησόμεθα, καὶ μετὰ θεοῦ καὶ τῶν πατέρων ζητοῦντες οὐκ ἂν ἀμάρτοιμεν, σὺν θεῷ δ' εἰρήσεται, τοῦ κοινοῦ συνοίσοντος. τὰ μὲν παρ' ἐμαυτοῦ ταῦτα· ὑμεῖς δέ, εἰ καὶ συνεκλήθητε πάντες, ἀλλ' οὐ λέγειν πάντες ἀπλῶς ἐπιτρέπεσθε. ἔξεστι δὲ τῷ 475 ἀξιωτέρῳ τῶν ἄλλων ὑπὲρ πάντων καὶ λέγειν, καὶ

οὕτω περιαι ρεθείσεις τῆς ταραχῆς κατὰ τρόπον γίνεσθαι τὴν διάλεξιν." Ταῦτα τοῦ βασιλέως εἰπόντος οἱ τῶν λοιπῶν προηγούμε νοι, καὶ μάλιστα οἱ τυφλοί, "ἡμεῖς" εἶπον, "ὦ βασιλεῦ, ἐν ζητοῦμεν, τὴν κατὰ τρόπον τῆς ἐκκλησίας κατάστασιν. τὸ μὲν γὰρ κακῶς ἔχειν αὐτὴν καὶ αὐτοὶ μαρτυρεῖτε καὶ πᾶσιν ἔγνωσται. καὶ ὅτι παραβέβασται μὲν τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον, ἀδίκως, ὡς δίκη, καθαιρεθέντα, παραβέβασται δὲ καὶ τὰ ἐς τάξιν αὐτὴν καὶ σχεδὸν δογμάτων ἀκρίβειαν, κοινωνούντων οἷς οὐ κοινωνεῖν ἄξιον, ταῦτα κἂν ἡμεῖς μὴ λέγομεν, ὑμῖν ὠμολόγηται. τὸ μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν παρατραπῆναι εὐδὴλον ἐντεῦθεν καὶ φανερόν, τὸ δὲ τῆς τῶν σφαλόντων διορθώσεως, εἰ μὴδὲν παρορᾶν ἔστιν, ἀλλὰ ζητεῖν ὅπως καὶ ἐπὶ τίσι πέπρα κται, τοῦθ' ἡμῖν, εἰ κελεύεις, ζητητέον· οὕτω γὰρ ἂν ὅπουδὴ ποτε τοῦ θεμέθλου φανέντος καὶ τὸ ἐποικοδόμημα γνωρισθῆσεται." καὶ δὴ ἀρξαμένων λέγειν τὰ προσεχέστερα, ταῦτα δὴ τὰ ἀπὸ τοῦ Γρηγορίου καὶ καθεξῆς, ὁ βασιλεὺς ἀνείχε τούτους καὶ πρὸς τὰ ἀρχαιότερα μετεβίβαζε, καὶ τὸν τοῦ ἀφορισμοῦ θρύλον ἀπήλεγε μάταιον, μὴ ὅτι γε τὸν κατὰ τοῦ Ἰωσήφ, ὃν ἐς 476 ἅπαν ἐθρύλλουν, ἀλλὰ καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ βασιλέως. πῶς γὰρ ἀσφαλὲς εἶναι ἔχειν ἂν ὑπ' ἀφορισμόν, οὗ λειτουργῶν ἐκεῖνος ἐμέμνητο; πῶς δὲ καὶ ἄλυτον εἶναι καὶ χρῆζειν τοῦ λύσοντος, ὃν ὁ δεσμῶν ἐκεῖνος ἐμπράκτως ἔλυνε; ὥστε καὶ εἰ μὴ ἦν τὸ ἐπιγεγονός, ἔλεγε τὸ κατὰ τὸν πάπαν, οὐκ ἂν πάντως οἱ τὴν ἐπ' ἐκ κλησίας εὐφημον μνήμην κεκώλυτο. ταῦτα λέγων ἐδείκνυ καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν κοινωνούντας τῷ Ἰωσήφ, καὶ οὐ σχισθέντας ἄλλως εἰ μὴ μεθὸ τὰ κατὰ τὸν πάπαν πέπρακται. ἐτρίβοντο τοῖ νυν οἱ λόγοι ἕως ὅψε τῶν νυκτῶν. ἦν δὲ τοῖς μοναχοῖς ὁ σκοπός, καὶ πολλοὺς ἔνθεν κάκειθεν ἢ ὀρμὴ ὑπέκνιζε καὶ ἐθρύλλουν, τοὺς περὶ τὸν πατριαρχοῦντα ἐξουθενεῖν, χρωμένους τοῖς αὐτῶν λήμμασιν ὅτι τε τὰ κατὰ τὸν πατριάρχην Ἀρσένιον σφίσι αὐτοῖς παραβέβασται, καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία ἄγους αἰρέσεως κεκοι νώκηκε. τοιούτων ὄντων τῶν φανερῶν λημμάτων, αὐτοὺς ἐπάγειν τὸ ἀναγκαῖον σύμμετρον. τὸ δ' ἦν μὴ καθηρημένους ἐκεῖνων τελέως παρ' ὧν ἦν ἄξιον, τῶν ἀθίκτων τέως τοιούτων μὲν 477 νάντων εἰς τέλος, μὴδ' ἱεραῖσθαι ἀξίους εἶναι, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ αὐτοὺς παραβάντας, ὡς καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἰ κὸς πράξαντας, κανονικοὺς θεσμοὺς ὑπερβάντας, καὶ κακία μᾶλλον καὶ ἀμαθία ἢ ἀγάπη καὶ ἀσφαλεία ἐνειργασμένους. ἔλεγον δὲ ὡς οὐδ' ἐρίστα σφίσι πρὸς βασιλέα τὸ σύμπαν, δεσπότην γε ὄντα, φυλαττομένοις καὶ ἄλλως προσκρούειν τῷ κράτει, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ ἠτᾶσθαι ζυμβαῖνοι, κἂν τὰ ἐννομώτατα λέγοιεν. ἀλλὰ κριτοῦ αὐτῶν δεῖ τοῖς λεγομένοις, κριτοῦ. ὡς γοῦν τὸ δικαιοτάτον λέγειν, οὐδεὶς ἄλλος πρὸς ταῦτα βασιλέως ἂν εἴη κριτὴς ἀξιώτερος, ἐφ' οὗ καὶ ἀμφοῖν μάρτυρος λαλητέον καὶ κατὰ τοὺς κειμένους νόμους τὰς ἀμφισβητήσεις διαλυτέον, αὐτοῦ γε θεοῦ ἐφορῶντος καὶ τῶν αὐτοῦ βραβευόντων νόμων. ταῦτα τοῖς μοναχοῖς λέγουσιν ὑποσπᾶν σκοπὸς ἦν, ἦν τις ἀκούοι λεγόντων, τὰ τῆς θρυλλουμένης ἀρχῆθεν καταστάσεως θέμεθλα. ἀλλὰ κενὴν ἐψάλαττον, τὸ τοῦ λόγου, καὶ οὐδὲν ἦνυτον. διὰ 478 ταῦτα καὶ θροῦς ἐκ τῶν κατόπιν καθημένων ἠγεῖρετο. οἱ δὴ καὶ ἀτάκτως συνεπαρθέντες τῷ θρύλλῳ βοαῖς ἀντήχουν, καὶ βλάσφημ' ἄττα κατὰ τοῦ πατριαρχοῦντος (ὡς γε ἄδηλον εἶναι ἐν τῷ σωπλήθει καὶ ταραχῇ τὸν τὰ τολμηρὰ λέγοντα) ἀνέδην ἐξέρρητον, εὐχίτην ἀποκαλοῦντες καὶ τούτων ἔτι δεινότερα. βασιλεὺς δ' ἀκούσας, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπὶ τῇ τῷ θρασυτήτι διαταραχθεῖς, ἐκείνους μὲν ἐξελᾶν αὐτίκα προστάττει, τοῖς δὲ πρωταγωνιστοῦσι καὶ λίαν ἐπέιχε καὶ ἐξωργίζετο, ἐν δεινῷ ποιούμενος εἰ αὐτὸς μὲν καὶ βασιλικῆς ὑφεικῶς ἐξουσίας καὶ ὄγκου μερίζονος μετ' εἰρήνης σφίσι προσφέρεται, καὶ πάντας ἐδέξατο τὴν ἀρχὴν εἰσελθόντας, μὴ προστάξας ἀπαντᾶν πάντας, καὶ τόπους τέως παρέσχεν οἷς μὴ ἀπαντᾶν ἀπειρήτο ὡς ὄντος δῆθεν ἐν πληθει καὶ τοῦ ἀτακτῆσοντος, αὐτοὶ δὲ τὸ καθ' αὐτοὺς ὑποστελλόμενοι πρὸς τοιαύτας ἀτάκτους ὀρμὰς καὶ φωνὰς ὑφῆκαν ἄλλοις λέγειν τὰ αἰσχίστα. οἷς καὶ ποῖα τόλμης ὑπερβολὴ

ὕπολελειφθαι δόξειν, ἀπαυθαδι ζομένοις πρὸς βασιλέα ὡς ἐγκαθίζοι τοῖον καὶ τοῖον λέχριον ἕαυ τοῦ δεξιόφιν ζητῶν εἰρήνην; καὶ ταῦτα πλὴν ἀλλὰ συγκαθίζειν 479 ἐκεῖνος ἔλεγεν ἑαυτῷ τὸν μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ὄντα εἰρηνικὸν καὶ τὸν ἄξιον αὐθις καὶ θρόνου καὶ προστασίας πνευματικῆς. ταῦτα λέγων, καὶ πλείονα τούτοις ἐξονειδίζων, ὡς πολλὰ λέγειν καὶ αὐτὸς ἔχων καὶ ἀπελέγχειν ὡς οὐκ ἀσφαλῶς ἔχοντα ἐφ' οἷς αὐτοὶ σεμνύνονται, ὅμως αἰδοῖ τῶν προτέρων καὶ τῷ τῆς εἰρήνης ἐφίεσθαι ἄρρητα πάντ' ἀφήσει, καὶ σεμνοποιῶν μενος αὐτοῖς καὶ αὐτὸς συντίθεται. καθίζει καὶ πάλιν τούτους ἐξ ἐπιτάγματος, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος συνείρει ἐγκώμια, τὰ χθὲς καὶ πρὸς τρίτης συμβάντα κατὰ λεπτὸν διηγούμενος. τῶς τοὺς λόγους κύκλω περιβαλλόμενος καὶ ἕως ὅψε τῶν νυκτῶν παρατείνων, ὡς κωφοῖς τὸ παράπαν ἐδόκει διαλεγόμενος καὶ ἐώκει τῷ τυφλοῖς διανεύοντι. ὅθεν καὶ ἀπολύει τούτους, πλὴν μετ' εἰρήνης, ἀξίωσιν ἀπενέγκας καὶ δεσποτικὴν παρακέλευσιν μᾶλλον, τὸν μὲν λαὸν οὐδὲν ἐπιταράττειν ἐχόμενα τρίβου τιθέντας σκάνδαλα, αὐτοὺς δὲ καθ' αὐτοὺς μένοντας ἡσυχάζειν, καὶ μὴ ὀρέξει ματαῖα ἀλλὰ πνευματικῆ διακρίσει, ἐπεσκεμμένους καὶ παραπεφυλαχότας τὰ πράγματα, ψέγειν τε οὐς δεῖ ψέγειν ὀρθῶς καὶ ἐπαινεῖν αὐθις τὰ ἐπαίνων ἄξια. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἠπεῖλει 480 τούτοις τὰ δυσφορώτατα, καὶ ὡς σφεῖς αὐτοὶ τοῦ κακῶς καὶ δι καίως κρίνουσιν. ἐντεῦθεν εἰς τὴν τοῦ Μωσελεῖ μονὴν ἐπανιόντες ἐν εἰρήνῃ διῆγον. ὕστερον δὲ τοῦ δεσπότη Ἰωάννου τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν ἐπανηρημένου ἐπ' ὀλίγον τὰ κατ' αὐτοὺς ἐταράχθησαν, ὅτε καὶ τινος μοναχοῦ Κουβουκλειοῦ τὸν νεκρὸν, ὃν αὐτοὶ ὡς ἀδιάφθορον ἐπὶ χρόνους μείναντα ἐν ὁσίοις εἶχον καὶ ὡς ἀγίῳ προσεῖχον, εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνέγκαντες οἷς ἦν προστεταγμένον ἔθαψαν. αὐτοῖς δὲ φυλακὰς ἐφιστάσι τοῦ μηδένα σφίσι παραβάλλειν ἀνέδην καὶ παρασυνάγεσθαι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπεσχισμένους, ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τούτους τόνδ' ἔσχε τὸν τρόπον. 3. Ὁ μὲντοι γε μέγας δούξ τὰ πλείστα περὶ Μαγνησίαν πονέσας καὶ περικαθήμενός τε τὴν πόλιν καὶ τῷ Ἀτταλειώτῃ ἂν τιφερόμενος καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνυστὰ τάκεϊ, οὐδ' ἴκταρ, τὸ τοῦ λόγου, βάλλοντι, μετὰ τὴν ἐν ταῖς πόλεσι πλείστην ἀλαστορίαν, καθ' ἣν ἐξηργυρολόγει μετ' ἀπηνείας χρήματα, ὑποστρέψας αὐθις κατὰ Μιτυλήνην γίνεται, τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν νηῶν ἄγων, τοὺς δὲ πεζῆ κελεύσας ἐπὶ τῆς Καλλίου βὰ δίξειν. καὶ ἡ αἰτία ὅτι βασιλεὺς γράφων ἐκέλευε τῆς κατὰ Μαγνησίαν μὲν πολιορκίας ἀποσχέσθαι, ἐξ αὐτῶν δὲ παραλαβόντα 481 τοὺς κρείττους τὴν ἐπὶ τὸν Αἴμον ἰέναι, ὅπου καὶ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐστρατοπεδευμένος κατὰ τὴν Ἀνδριανοῦ ἐνθεν μὲν ἐπέιχεν Ἐλτιμηρῆ, ἐκεῖθεν δὲ Ὀσφεντίσθλαβον τῆς ὀρμῆς τῶν ὄρων ἀνεῖργεν ὡς εἶχεν. ὡς γοῦν πολλάκις βασιλέως γράφοντός τε καὶ ἀποστέλλοντος ὁ μεταξὺ καιρὸς κατετρίβετο (τὸ δ' αἴτιον ὅτι καὶ πάλιν μισθοφορίας ἐζήτουν πολυταλάντους, οὐ μόνον ὧν ἔμελλον ἐκδουλεῦν βασιλεῖ Μιχαὴλ συγγεγονότες κατὰ τὰ ἐπεσταλμένα, ἀλλὰ καὶ ὧν πρὶν ἔπραττον δῆθεν, οὐ ταῖς πράξεσιν ἀλλὰ μόνω δὴ τῷ καιρῷ, κἂν ὅποῖ' ἄττ' ἐποίουν, κἂν ἐν ἀνακωχαῖς καὶ ἀργίαις ἦσαν, παραμετρούμενοι τοὺς μισθοὺς καὶ εἰς ἑκατοστύας χιλιάδων τὰ ζητούμενα συμποσούμενοι), μόλις ἀφέντες Μιτυλήνην τοῖς κατὰ Μάδυτον αἰγιαλοῖς προσίσχουσιν. ἅμα δὲ καὶ οἱ πεζῆ διόντες τοὺς δρόμους ἰστάσι κατὰ τὴν Λάμψακον, κάκεϊ τὸ σύμπαν ἐνδυναστεύσαντες πασσοδὴν διαπεραιοῦνται καὶ πᾶσαν τὴν ἀντιπεραίαν ἐπέχουσιν. ἃ δ' εὐθὺς ἐξεργάζοντο, καίτοι γε παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπ' ἐξουσιῶν τεταγμένων βασιλέως κελεύοντος ἰκανῶν πρὸς ὑποδοχὴν ἐξαρτυθέντων, οὐκ ἔστι λόγῳ διεξελθεῖν καὶ ἰκανῶς τὰ δεινὰ παραστήσαι. εὗ γὰρ 482 καὶ Πλάτων ἐν Νόμοις τὸ μισθοφορικὸν διεσκαριφήσατο, "τοῦ των οἱ πλείστοι" λέγων "γίνονται θρασεῖς καὶ ἄδικοι καὶ ὕβρισται καὶ ἀφρονέστατοι σχεδὸν ἀπάντων, ἐκτὸς δὴ τινων μάλα ὀλίγων," τελείαν μὲν καὶ ἐξ ἀπασῶν τῶν γενικῶν ἀρετῶν ἔξιν τῷ ἐν στάσει δυναμένῳ πολίτῃ προσμαρτυρῶν, μόνην δὲ τὴν τε τάρτην τούτων, ἣν δὴ τις φαίη

ἀνδρείαν, ἀπονέμων τοῖς μι σθοφόροις, ἐθέλουσιν ἀποθνήσκειν μόνον ἐν τῷ πολέμῳ, οὐκ ἀρετῆς ἀλλὰ μισθοῦ χάριν, καὶ διὰ ταῦτ' ἐκ τοῦ ῥᾶστα συχναῖς ἐνεχομένοις ἀτασθαλίαις, θρασυνομένοις μὲν ὡς ἀδίκους κατὰ δικαιοσύνης, θρασυνομένοις δὲ ὡς ὑβρισταῖς κατὰ σωφροσύνης, καὶ τὸ πᾶν ἀφρονεστάτοις οὔσι διὰ τὴν ἀπόπτωσιν τῆς φρονήσεως. ταῦτα δὴ ζυμβεβήκει κάκεινοις, καὶ ταῦτά γε Ἴταλοῖς οὔσι καὶ εἰς ὀκτῶ χιλιοστύας ποσουμένοις. μὴ μόνον δὲ σίτον καὶ κριθὴν ἐξεφόρουσαν, καὶ ζῶα κατέσφαττον, καὶ χρήματα καὶ ἵππους τῶν ἐντυγχανόντων ἐξήρπαζον, καὶ σφαγὴ ἦν τῶν ἑναντιουμένων τὸ πρόστιμον, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐποίκων κατασχόντες οἰκίας ταῖς γυναιξὶν ἐπεμαίνοντο, ἢν μὴ τις φθάσας ἀπεδίδρασκε πόρρω που, τὴν μὲν ἰδίαν ὑπαρξιν καταλείπων, μόνους δὲ τοῖς οἰκείοις τὴν σωτηρίαν περιποιῶν. ταῦτα καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ἀνάπυστα γεγονότα ἀποκλᾶν συνέβαινε τὰς ὁρ 483 μᾶς σφίσι τὴν θρυλλουμένην ἀλαστορίαν, καὶ μελέτης πολεμικῆς ἐρραθύμουν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλεῖ προσαναφέροντες εἰς περιποίησιν τῶν οἰκείων ὑποστρέφειν ἐδέοντο, καὶ πολεμεῖν ἐκείνοις, εἰ φανεῖεν, ἠπεύουσαν, οὐ συμμαχῶν τρόπον ἀλλὰ πολεμίων ἐνδεικνυμένοις. βασιλεὺς δὲ κατέστελλε τὰς ὁρμὰς καὶ ὡς εἰκὸς παρεμυθεῖτο. πλὴν καὶ πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα γράφων ἀπέλεγε πάνπαν τὴν πρὸς αὐτὸν τῶν Κατελάνων διάβασιν, ὡς μαχουμένων αὐτίκα σφίσι Ῥωμαίων καὶ εἰς ἐμφυλίους καθεστηξόντων μάχας. ἐδήλου δὲ καὶ ὡς αὐτὸς διὰ τὴν σφῶν βίαν καὶ ἐπισύστασιν, ὡς αὐτίκα ἐτοιμῶν ὄντων ἀναχωρεῖν κἂν αὐτὸς μὴ προστάσῃ, διὰ χρυσοβουλλείων ὄρκων ἔδωκε τὰ πιστὰ ἢ μὴν ἐπὶ ῥητῶ τινὶ χρόνῳ δουλεύσαντας ὑποστρέφειν, οὐ μὴν δὲ ἄλλ' οὐδ' αὐτοὺς Ἴταλοὺς παραδέξασθαι, παντὶ δὲ τρόπῳ διακωλύσαι τὴν σφῶν εἰς αὐτὸν διάβασιν. βασιλεὺς δὲ δεχόμενος μὲν καὶ τὰ τοῦ βασιλέως μηνύματα, ὅμως γε μέντοι καὶ ἔτι ἐπὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ ἐλπιδοκοπούμενος ὡς ἐπ' ἀγαθῷ Ῥωμαίων δημαγωγῆσοντι, ἔφθασε μὲν προαποστείλας καὶ τὴν ἰδίαν αὐτὰ δέλφην καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα, τὴν καὶ γαμετὴν τοῦ μεγάλου δουκός, ὥστε καὶ προὑπαντᾶν ἀποβαίνοντι τῶν νεῶν. πληροὺς 484 φορούμενος δὲ γε καὶ ἐπ' ἐκείνῃ, ὡς καταστέλλειν ἔχοι τὰ πολλὰ τῶν ἀτασθάλων ἔργων ἐκ τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐντυχίας, τὸν καιρὸν ἠργολάβει τέως καὶ τὸ πρακτέον διεβουλεύετο. κἂν πού τι καὶ τῶν ἀπειρημένων ἠκούετο γίνεσθαι, κἂν αὐτὰ παρήρπαζον τὰ δημόσια, κἂν τὴν χώραν ἐξέτρεχον, ἐν καιρῷ ἀρότου καὶ ταῦτα, ὅτε καὶ πᾶς ἐς νέωτα θερισμὸς καὶ τὸ τραφῆναι ἅμα μὲν ξένους ἅμα δ' ἐποίκους τῆς ἀνατολῆς καχεκτούσης ἠλπίζετο, αὐτοὶ δὲ καὶ τῶν ἀροτήρων βοῶν οὐκ ἀπέσχοντο, ἀνέδην καὶ αὐτοὺς θύοντες, ὅμως τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀγανακτικῆς καθυφίει. καὶ συχνοὺς ἀποστέλλων (οὐδὲ γὰρ ἠρέσκετο τῶν πάντων διαπεραιωθέντων) περὶ χιλίους ἐγκρίνειν διεκελεύετο, καὶ τὴν ταχίστην ἀπαντᾶν παρὰ Μιχαὴλ βασιλέα, πέμπων καὶ ἱκανὰ πρὸς μίσθωσιν. τοὺς δ' ἄλλους ἀντιπερᾶν ἐφιέναι καὶ ἐπ' ἀνατολῆς διατρίβειν, ἐπεὶ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν τόσων δεῖσθαι, μὴδ' ἔχειν τρέφειν τὴν βασιλείαν τοσοῦτους, εἰ καὶ πρὸς καιρὸν ἐλθόντας παρακληθεῖς ἐδέξατο. 4. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ τις τῶν Κατελάνων καὶ αὐτός, Μπυριγέριος τοῦνομα, συνάμ' ἑννέα μακρᾶς ναυσὶ τῷ τῆς Μα 485 δῦτου προσίσχει λιμένι, ὃν βασιλεὺς μὲν οὐ κέκληκεν, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ὁ μέγας δούξ τὸ μὲν τοῖς καθ' αὐτὸν ἀκουσθεῖσι παρῶτρυνε, τὸ δὲ καὶ γράμμασι καθ' ὑπόσχεσιν μεγίστων καὶ περιφανῶν δωρημάτων ἐκ βασιλέως. διὰ ταῦτα μόνον ἐκεῖνος ἐπέστη. καὶ ὁ μέγας δούξ σὺν ὀλίγοις παρὰ βασιλέα γίνεται, οὗ καὶ μεγαλοπρεπῶς εἰσδεχθέντος, μηνὸς Ἐλαφρηβολιῶνος λήγοντος, τὰ πρῶτα μὲν οἱ περὶ μισθῶν ἐκινούοντο λόγοι, καὶ τριακοσίας χιλιοστύας νομισμάτων συνεκορύφουν τὰς εἰς ἀπαίτησιν, ὕστερον δὲ καὶ τὸν ἐπιδημήσαντα τέως αὐτὸς συνίστα, καὶ ὡς γεννάδας εἶη καὶ εὐγενῆς, καὶ ὡς δίκαιον ὑπὲρ ἄλλους τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καταπολαύειν· μεγάλα γὰρ ἐλπίσαντα καὶ παρὰ μέγαν ἀφιγμένον οὐκ εἰκὸς εὐρεῖν τῶν ἐλπισμῶν ἦττονα. ἔχειν δὲ καὶ αὐτὸν

εὐνοϊκῶς τοῖς τοῦ βασιλέως, ὡς συμπράττειν ὅλη καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ, ἓνα τῶν βασιλέως μεγιστάνων ὡς εἰκὸς κα ταστάντα. εἰ δέ γε καὶ μαθάνειν τάληθές βούλοιο, αὐτὸν εἶναι μᾶλλον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῷ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξιώματι ἀξιώτερον, ἅτε πολλῶ μέτρῳ τὸ γένος ὑπερηρμένον. τὰ μὲν 486 τοῖνυν περὶ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν δευτέρῳ εἶχεν, ἐρωτήσας μόνον 486 καὶ μαθὼν ὅπως καὶ αὐτὸς μὴ προσκληθεὶς παραγένοιτο, ὡς κατὰ φήμην δῆθεν τῆς βασιλικῆς εὐμενείας καὶ ὧν αὐτὸς προσχω ρήσας εὔρε· τὰ δὲ τῶν ἀπαιτουμένων μισθωμάτων αὐτὸν καὶ λίαν ὠδύνα.

(5) ὅθεν καὶ μιᾶ τῶν ἡμερῶν, πρόσωπον ἔμφα νίσας βαρύτητος τῷ μεγάλῳ δουκὶ ὡς τόσα ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ ἀπαι τοῦντι, εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι κἂν αὐτὸς ὑπέθετο οὕτω τὸν βασιλέα περὶ αὐτὸν φανῆναι, ἴν' ἅμα μὲν αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτον δόξοι ποιῶν ὑπὲρ τούτων ἐφ' ὅσον καὶ βασιλικὴν εὐμένειαν καὶ τὸ τῶν φίλων συμφέρον ἀρνούμενος ἦν. βασιλεὺς δ' αὖθις αὐ τοῖς προτείνας κατὰ πρόσωπον τὰς δικαιολογίας, παραστήσας ὅτι πλείστους ἐκείνους, καὶ τοὺς τῆς συγκλήτου ἐτέρωθεν, μα κράν καὶ διωλύγιον κατέτεινε τὴν δημηγορίαν, λέγων πρὸς Κατε λάνους, ἐς τὰ πολλὰ ἐξεπίτηδες καὶ τοῦ μεγάλου δουκὸς προσα πτόμενος. μηδὲ γὰρ τόσους τὴν ἀρχὴν μήτ' ἐκείνοις δηλῶσαι γράφοντα μήτ' αὐτὸν κατανεῦσαι δέξασθαι, ἀλλὰ μέχρι καὶ χι λίων μὲν πεζῶν ἵπποτῶν δὲ πεντακοσίων καὶ τοῦτον τὸν οὐλαμὸν τοῦ στρατεύματος συμποσοῦν, καὶ αὐτὸν ἀκούοντα κατανεῦειν δέχεσθαι (τεκμήριον δ' εἶναι τῶν εἰρημένων καὶ τὰ πρὸς ἐκείνους 487 χρυσόβουλλα), οὐ μὴν δὲ τόσον περιαιροῦσαι πλῆθος καὶ ἐνεγ κείν. ἐπεὶ δ' ἐνέγκοι, πείθει δέχεσθαι πρὸς καιρὸν ἐφ' ὠρισμέ νοις φιλοτιμήμασι. καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸν θ' ὑπακοῦσαι ἀπαξα πλῶς πάντας ἀγάλλειν τοῖς δώροις καὶ τοῖς μισθοῖς. πλὴν ταυτὸν μὲν πρὸς ἐκείνους διδόναι τοὺς ἀποδέσμους τῶν χρημάτων ἀπολυπραγμονήτως δικαιοῦν, ὡς ἐκείνους καὶ τὴν ἀρχὴν ἄγοντα, ἐκείνους δὲ διανεμεῖν ᾧ τινὶ θέλοι καὶ ὡς γε βούλοιο. ἀλλ' οὐδ' ἄλλον παρ' αὐτὸν τάττειν τὸν ἐκείνους ἄξοντα, τὸν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀγόμενον. καὶ τὸ αἴτιον, φησὶν, ἵνα τῷ συνήθει καὶ φίλῳ δουλούμενοι ἐνεργοὶ μετ' εὐταξίας ἀγόμενοι εἶεν. ἀλλ' ὡς τόσων καὶ τόσων χρημάτων ἐκενώθησαν θησαυροί, τί τὸ γεγονὸς παρ' ἐκείνων, βουλόμενος ἐντρέπειν ἡρώτα, καὶ τίς ἐπὶ τούτοις ἀντέκτισις, διαχειμασάντων μὲν κατὰ Κύζικον καὶ μὴ ὅτι γε μὴ δὲν τῶν ὀνηίστων πραξάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν λυμαντικῶν; τὰ δ' ἐφ' ἐκάστη πόλει καὶ χώρα πραχθέντα μετέπειτα τοὺς πα θόντας αὐτοὺς Στέντορος δίκην οἴους τ' εἶναι δηλοῦν. τὸ δὲ καὶ Μαγνησίαν πολιορκεῖν καὶ τοῖς ἰδίους αὐτοῦ περιστᾶν κίνδυνον 488 νον καὶ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὸν τῶν Ῥωμαίων κατατρίβειν λαόν, πῶς ἂν ἡμῖν ἢ αὐτὸς ἢ ἐκείνοι εὐλόγως ἀπολογίσαιτο, ἔλεγεν. ἐν εἶχεν ἐκείνοις προσμαρτυρεῖν, καὶ οὐκ ἀπεκρύπτετο, τὸ τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐκ πολιορκίας κινδυνευούσῃ τὰ μέγιστα ἐπ' ὀλίγον ὠθησῆσαι τὸν κίνδυνον. τί δαί; ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ μόνον τῶν τοσοῦτων εἶναι μισθῶν ἀντάξιον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἀλαστορίαν καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ ἀφαιρεῖσθαι κατόρ θωμα. νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ αὖθις ἐκλεξαμένων χρήζειν τοσῶνδε καὶ μὴ τῶν πάντων, ὡς μὴ οἴας τ' οὔσης τῆς Ῥωμαΐδος τοὺς πάν τας ξενοτροφεῖν. ἀποχρώντως δὲ καὶ ἂ κερτομηθεὶς διακενῆς ἐξήντησε. τοῦτο γνῶναι θέλειν παρὰ τῶν ἀκούοντων τότε καὶ τοὺς ἄλλους, οἱ δὲ καὶ οὐ παρήσαν· τοῦτο γνῶναι καὶ τὸν τούτων ἐξάρχοντα, ὡς μήθ' ὑμεῖς, φησὶν, ἀπαιτοῖτε τὰ ὑπὲρ δύο ναμιν, μήτ' ἐκείνος ἐνοχλοῖη τρύζων ὑπὲρ ὑμῶν. ταῦτα μὲν καὶ τὰ τούτοις πλείω βασιλεὺς ἔλεξεν· ἐκείνοι δὲ μηδὲν ἔχοντες 489 ἀντιλέγειν, μόνον κορύζης πλησθέντες Ἰταλικῆς, ὡς δῆθεν πα ραλογισθέντες, ἐπεῖχον τῷ ἄγοντι.

6. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Γεννουῖ ται πέραν τὰς οἰκίσεις ποιοῦμενοι, καὶ αὖθις σχόντες, πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐποικοδομησάμενοι, ὥστε καὶ πλείστην ὑπὲρ τὴν προτέραν περιβαλέσθαι γῆν ἧς ἐπελάβοντο, καὶ

ἀσφαλῶς κύκλω περιταφρεύσαντες, δέχονται παρὰ τῶν οἰκείων διὰ ταχυδρόμων μηνύματα ὡς πολὺς ἔξαρτύεται στόλος ἅμα ἤρι προσβαλεῖν τῇ πόλει, ἐφ' ᾧ παραφυλακτέην σφίσι τὴν προσβολήν, εἰς κίνδυνον καὶ αὐτοῖς κειμένοις ὡς τῆς μερίδος τοῦ βασιλέως οὖσιν, ἐξ ἐμφανῶν ὑποτοπημάτων, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει βουλευομένοις. ταῦτ' εὐθέως ἐκείνοι τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, προσθέντες ὡς καὶ αὐτοὶ οὐκ ὑπεδέξατο ξενικούς, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἐπιγεγονότες, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνοις εἰσὶ βουλῆς, καὶ κατασκόπων, οὐ συμμαχῶν τρόπον ἐπέχουσι· τοῖς γὰρ ἐκ Σικελίας κρυφῆδόν καὶ 490 αὐτοὺς συμπράττειν, καὶ μήνυτρα δέχεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὡς ἐπὶ καιροῦ ἐκείνοις καὶ αὐτοὺς συμμαχομένους. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου ἀπαντᾶν ἐτοιμάζεσθαι καὶ αὐθις ἑτέρους, φίλων δεικνύντας καὶ τρόπον καὶ ὄνομα. τὸν γὰρ τοῦ ῥηγὸς Θεουδερῆος νόθον ἀτάδελφον μαθεῖν ἔλεγον καὶ αὐτὸν συνάμα δώδεκα ἐκπλεῦσαι ναυσί, καὶ ὅσον οὕτω τοῖς τῆδε προσβαλεῖν τρόπον τὸν τοιοῦτον, μέχρις ἂν ἡ ὀλότης φανείη καὶ ἔν πάντες γένοιτο. ὅμως γε μέντοι καὶ συνεβούλευον, εἰ βασιλεὺς θέλει συμπράττειν, ἀπεντεῦθεν τὸν πρὸς ἐκείνους πόλεμον δέχεσθαι, ἀπὸ τούτων κατὰ θύρας ἀρξαμένους ὡς προχείρων ὄντων. ἔχειν γὰρ αὐτοὺς ἔξαρτύειν πεντήκοντα ναῦς. ἐζήτουν δὲ καὶ βασιλέα τὰς ἴσας, ἢ μὴν τὰ ἐς πλήρωμα τούτων χρήματα. κἂν μὴ νῦν ἔχοι διδόναι, αὐτοὺς τέως καταβαλόντας αὐτὰ ἐπὶ καιροῦ παρὰ βασιλέως ἀνταπολαμβάνειν. μηδὲ γὰρ εἶναι αὐτοὺς ἀλλοδαποὺς ἢ Ῥωμαίους τούντεῦθεν. καὶ πόνον εἶναι σφίσι τὸ μὴ φθάσαι προσὰ μῦναι Ῥωμαίοις πάσχουσι κατ' ἀνατολήν, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ τὰς 491 ἐμπορείας πλουσίας εἶχον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ συμμαχεῖν ἐθέλειν καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀμύνεσθαι. ἔχειν δὲ καὶ ἐκ τοῦ ῥᾶστα ἀποστείλαντας τὰς τοῦ μεγάλου δουκὸς ὡς πολεμίους κατὰ τασχεῖν ναῦς, καὶ οὕτω προσαρξαμένους τὰ λοιπὰ συμπληροῦν ἐκεῖ, προσυπαντῶντας καὶ στόλῳ παντί, ἣν φανείη, καὶ μὴ ἔων τὰς προσχωρεῖν προσωτέρω. ταῦτα βασιλεὺς ἀκούων διηπίσκει. τοῖς πλείστοις τῶν λεγομένων, καὶ ταῦτα ἅμα μὲν φθόνον ἅμα δὲ καὶ κακίαν συμπράττειν τὴν ἀπὸ τῶν Γεννουϊτῶν ὑπετόπαζε. καὶ ἡ ἀρχὴθεν σφῶν πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα δυσμένεια καὶ ὁ πρὸς αὐτὸν πόλεμος πιστὴν παρεῖχε τὴν ὑποψίαν. οὐκ οἶδα δὲ καὶ εἰ τὸ κῆδος τὸ πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ τῶν ὄρκων ἐμπεδώσεις τὴν βασιλικὴν κατεμάλασσαν γνώμην, καὶ οὐ τοῖς κατ' ἐκείνων λέγουσι συνεφέρετο. ὅμως ἐκείνοις μὲν εὐχαριστήσας τὰ μέγιστα ὡς ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων πονεῖν δοκοῦσι σιγᾶν ἐκέλευεν, αὐτὸς δ' ὑπισχνεῖτο βουλεύεσθαι περὶ τούτων καὶ τὸ δόξαν συνοῖσον ποιεῖν.

7. Ὁ μέντοι γε μέγας δούξ ἀπογνοὺς τῶν τοσούτων χρημάτων ὧν παρὰ βασιλέως λαμβάνειν ἤλπιζεν (εἰς γὰρ τριακοσίων 492 νομισμάτων χιλιοστύας τὸ πᾶν ἐποσοῦτο τῆς ἀπαιτήσεως) ἐπ' ὃ λίγους ἴστα τὰς δόσεις, τὸν θροῦν καταστέλλειν τῶν Ἰταλῶν ὑπὶ σχνούμενος, ναὶ μὴν καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν ἰκανωθέντας μισθοῖς τῆς πρὸς βασιλέα Μιχαήλ ἄψασθαι συμμαχήσοντας. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸν μὲν καὶ αὐθις ἀντιπερᾶν κατ' ἀνατολήν, τὸν μέντοι γε Μπυριγέριον Τέντζαν, ὡς καὶ αὐτὸν ἄξιον ὄν προσδέχεσθαι ὑπὸ μεγίστοις τοῖς ἐλπίσμοις προσχωρήσαντα, συμπεῖσαι παραγενέσθαι μόνον ὑπ' ἀσφαλείᾳ τῇ προσηκούσῃ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ χρυσοβούλλοις σχόντα τοῦ θάρρους τὸ ἰκανόν. ἔτοιμον δ' εἶναι τοῦτον καὶ μισθοφορίαις ἰκανωθέντα τῷ ἰδίῳ συνάμα λαῶ τὴν πρὸς τὸν νέον βασιλέα πορευθῆναι σφοδρῶς ἰσχυρίζετο. ταῦτα λέγων καὶ πλείονα αἰρεῖ τὴν γνώμην αὐτίκα τοῦ βασιλέως. καὶ ἅμα πρὸς μὲν τὸν Μπυριγέριον πίστεις χρυσοβούλλοις σχεδιάζονται, αὐτὸς δὲ τὰ πολλὰ μὲν καὶ ἀπ' ἑαυτοῦ τῷ μεγάλῳ δουκὶ προσνείμας, τὰ πλείστα δὲ καὶ ἐκ τῶν τὸν σῆτον συναγόντων κελεύσας ἀναλαβεῖν, μετὰ πάσης εὐμενείας ἐκπέμπει.

(8) τὸ δὲ τοῦ ἐπισυναγομένου σιτοκρίθου τοῖόνδ' ἦν. τὰ μὲν γὰρ τῆς ἀνατολῆς καὶ λίαν ἐξηπορήθη, ὡς μηδὲν ἔχειν ἐντεῦθεν τὴν βασιλείαν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀνάγκην καταστήναι ὑπὲρ ἐκείνης 493 ἐκκενοῦν χρήματα. ἡ δὲ τῶν

Μακεδόνων καὶ δύσιν πᾶσα καὶ λίαν εὐφόρησεν, εἰ καὶ μὴ εὖωνοι οἱ καρποὶ ἐξ αὐτῶν ἀλώνων ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἐν καιρῷ μεγίστου λιμοῦ ὁ σίτος διεπιπράσκετο, τῶν κατ' ἀνατολὴν πρὸς δύσιν μετενηνεγμένων. ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεὺς πόρους ἐπινοῶν, τοῦτο μὲν τῶν πρὸς τοὺς Ἴταλοὺς μι σθωμάτων ὑπερηφάνων ὄντων, τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἐπὶ χρεῖαις ἄλλαις δαπανημάτων, τὸ ἀφ' ἐκάστου γεωργοῦ ὀλίγιστον εἰς μεῖζον ἅμα συμποσοῦν ἔγνω, καὶ ἀποστείλας ἀφ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν γεωργούντων ὑπὲρ συγκομιδῆς ζευγίτιδος σίτου μὲν μοδίους ἕξ κριθῆς δὲ μοδίους τέσσαρας τοπικούς προστάσσει πράττειν. ἐκ τούτων γοῦν καὶ τῷ μεγάλῳ δουκὶ κελεύσας δίδοσθαι ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ ἀπεμπολούντων, καὶ ἀνακωχὴν τῶν ἐκείνου σχῶν, τὰ περὶ τοῦ Μπυριγερίου διεβουλεύετο, ὡς αὐτίκα κάκεινον προσ ηκόντως καὶ ὡς ἐκείνος ἠλπικεῖ ὑποδεξόμενος. διὰ ταῦτα καὶ τῶν κατὰ δύσιν προνοιῶν ἤπτετο, καὶ τὸ τρίτον ἐκ τούτων ἀφήρει· τὰ γὰρ τῶν μισθῶν τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐκδουλούντων καὶ πρὸ χρόνων διεκόπη πάλαι. ἀλλὰ καὶ τὸ νόμισμα διὰ τὴν χρεῖαν ἐκιβδηλεύετο. πρότερον μὲν γὰρ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα τὸ δὶ 494 μοῖρον τοῦ ταλάντου τῶν νομισμάτων χρυσὸς ἦν ἄπεφθος, ὃ δὴ καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου διετήρει· ὕστερον δὲ ἐπὶ Μιχαὴλ τῆς πόλεως ἀλούσης, διὰ τὰς τότε κατ' ἀνάγκην δόσεις, καὶ μᾶλλον πρὸς Ἴταλοὺς, μετεγεγράφατο μὲν τὰ τῶν παλαιῶν σημείων, τῆς πό λεως χαραττομένης ὀπισθεν, καθυφίετο δὲ καὶ παρὰ κεράτιον τὸ ἐκ χρυσοῦ νομιζόμενον, ὡς πεντεκαίδεκα πρὸς τὰ εἰκοσιτέσσαρα γίνεσθαι. μεταλλάξαντος δ' ἐκείνου πρότερον μὲν εἰς δεκατέσ σαρα περιέστη πρὸς δέκα, νῦν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἡμισείας τὸ ἄπε φθον καταμίγνυται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ δυσπόριστα μὲν ἐκ τοῦ καιροῦ τὰ χρειώδη, δύσωνα δ' αὔθις καὶ ταῦτα, ἦν πού τι καὶ φανείη, ἐγίνοντο, καὶ αἰχμαλωσία καὶ λιμὸς ἦν.

9. Οἱ μέντοι γε κατὰ τὴν πόλιν Γεννουῖται, ἐπειδὴ περ τῶν κοινῶν ἀπετύγχανον βουλευμάτων, καὶ καθ' αὐτοὺς ἦναγ κάζοντο πράττειν, τὴν χαλεπὴν τῆς καρδίας ἐκ τῶν ἀκουσθέν των πῆδησιν τῶν ἰδίων οὐ σιγῇ καὶ ἡρεμίᾳ κατέστελλον (τὸν γὰρ ἀγῶνα φασὶ προφάσεις οὐ πάνυ τι δέχεσθαι), ἀλλ' ὡς αἰ τίτθαι τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων κινήσει μᾶλλον καὶ μελωδίαις, ἀλλ' οὐχ ἡσυχίαις κατοκοιμίζουσι (πέφυκε γὰρ ἡ ἕξωθεν κίνησις ὑπο 495 φερομένη κατακρατεῖν τὴν ἐντὸς καὶ οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ), οὕτω καὶ οὗτοι ἀλλεπαλλήλοις πράξεσι καὶ κινήσει τὸν τῶν πολλῶν κατέστελλον θόρυβον. καὶ νῦν μὲν βαθύτερον ἔξε τάφρευον καὶ ὡς ὕδωρ ἐκ τῆς θαλάσσης μετοχετεύεσθαι δυνατὸν εἶναι καὶ τὸ ἀσφαλὲς τοῖς ἐνοικοῦσι παρέχειν, νῦν δὲ ἰοβόλα καὶ πετροβόλα ἐμηχανῶντο, καὶ τὰς τῶν οἰκημάτων παρακυπτικὰς ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ τιάνου παρῳκοδομημένας εἰς ἀσφαλεῖς καθίστων, νῦν δὲ συνέλεγον χρήματα ἐκ κοινῆς τῆς καθ' αὐτοὺς συναγωγῆς συνδοσίας κατὰ καιρὸν ζυμμαχήσουσιν ἀποχρήσοντα. καὶ νῆας τὰς μὲν εἶχον, τὰς δὲ καὶ ἐξηρτύοντο, τὰς δ' ἅμα ναυ μάχοις ἐκ τῶν ἐκασταχοῦ κοινῶν συνεδρίων τοῦ γένους αὐτῶν μετεπέμποντο. καὶ σφισι τὰ πρὸς πόλεμον ἅπαντ' ἐξήρτυντο, (10) ὅτε καὶ τινὰ τῶν πειρατῶν Ἀνδρέαν ὠνομασμένον, δυσὶ πειρατικαῖς ναυσὶ καταχθέντα πρὸς βασιλέα, ὃς οὐκ ὀλίγα μὲν καὶ Βενετικούς Γεννουῖτης ὦν διετίθει κακωτικὰ κατὰ θάλασσαν, ὕστερον δὲ καὶ νηῖ περιτυχῶν Περσικῇ, καὶ ταύτης αὐτάνδρου κρατήσας, οὓς μὲν ἀνείλε τῶν ἐν αὐτῇ, οὓς δὲ γε καὶ ζῶντας καθυπήγε τῷ βασιλεῖ ὡς δῆθεν τὰ ὑπὲρ τούτου φρονῶν καὶ τοὺς 496 αὐτοῦ τροπούμενος ἀντιπάλους, τοῦτον βασιλεὺς μὲν μετ' εὐμε νείας δέχεται καὶ ἀλλαγαῖς ἀγάλλει καὶ τῷ τοῦ βεστιαρίου τιμᾷ ἀξιώματι, Βενετικοὶ δὲ δι' ἔχθους εἶχον, καὶ ὦν παρ' αὐτοῦ ἔπαθον ἀνταμύνεσθαι ὥρων. ὅθεν καὶ νυκτὸς ἐπεισπεσόντες πῦρ μὲν τῇ μιᾷ τῶν νηῶν ἐνιαῖσιν ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐνάυσαντες, θατέρας ἀποδράσης, καὶ καταφλέγουσι, τῶν δ' ἐν αὐτῇ οὓς ἐλεῖν ἔσχον, ἀπηνῶς κατασφάττουσι.

11. Βασιλεύς δὲ ὄλος πρὸς τὸν Μπυριγέριον Τέντζα ὑποδέξασθαι γεγονώς, συχνούς ἀποστέλλων πρὸς Καλλιούπολιν ὅπου γε κατάρας ἠκούετο, λιπαρῶς καὶ μετ' ἀξιώσεως μετεστὲλ λετο. ἵνα δὲ καὶ θαρρεῖν οἱ παρέχοι, χρυσοβουλλεῖους ἔπεμπε λόγους, καὶ πίστεις δι' ὄρκων τῶν παλαμναιοτάτων ἐδίδου ἢ μὴν παρεόντα μὲν φιλεῖν τῷ εὐμενῶς ὑποδέχεσθαι καὶ προσηκόντως τιμᾶν, μὴ θέλοντα δ' αὐθις εὐμενῶς καὶ μετὰ χρηστότητος ἀπο πέμπειν. συχνάκις οὖν τοὺς οἰκείους ἀποστέλλων μετεκαλεῖτο, καὶ δῆλος ἦν τὰ μεγάλα πραξείων ἐκείνον εἰ ἐπισταίη. ὁ δὲ τὰς πίστεις ἀνά χειρας ἔχων, μηδὲν μελλήσας, ἅμα δυσὶν ἰδίαις ναυσὶ τὴν Κωνσταντίνου καταλαμβάνει. πλὴν οὐκ εὐθὺς ἐλθὼν τῆς νεῶς ἀποβαίνει, ἀλλὰ πρὸς βασιλέα μὲν ἀποστέλλει καὶ τὴν ἄφι 497 ξιν δῆλην καθίστησι, μετακαλούμενος δὲ μετὰ τιμῆς προσηκού σης, πεμφθέντων καὶ ὀχημάτων, οὐχ ὑπήκουε τὸ παράπαν ἀλλ' ἀπρίξ εἶχετο τῶν νηῶν, ὡς αὐταὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐν ταῖς ζάλαις. τέλος ἐνεχυρασίαν τὴν ἀσφαλεστάτην εἰσέπραττεν, οἷαν τ' ἐσομένην παρέχειν τὰ πιστὰ οἱ κατεχομένην ἐν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν, τὸν δεσπότην Ἰωάννην, ὄμηρον ἐζήτει λαβεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ παρὰ βασιλέα ἀφίξεως. βασιλεύς δὲ πρὸς ταῦθ' ὑβριοπαθῶν, εἰ τόσην ἀναμετρήσας ἐκ πολλοῦ θάλασσαν αὐτόματος τῆς εἰς αὐτὸν χάριν ἀφίξεως πιστὸς ταῖς τοῦ βασιλέως εὐθύτησι, τότε καὶ ὄρκους λαβῶν οὐκ ἐθάρρει ἀλλ' ἐφ' ὀμήροις ἤθελεν ἐμφανίζεσθαι, ἐν διωρίαις ἐτίθει τὰ κατ' ἐκείνον, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἠφίει αὐλίξε σθαι κατὰ θάλασσαν. τέλος, ἐπεὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων ἡ ἑορτὴ προσήλανε (περὶ τὰ μέσα γὰρ Σκιροφοριῶνος ἀφῖκτο), πέμπει γε καὶ αὐθις καὶ ἀξιοῖ, τὸ τῶν ὄρκων ὑπόγυον ὡς εἰκὸς προτείνων καὶ θαρρεῖν τὰ μέγιστα προτρεπόμενος. καὶ ὅς ἐπὶ πολὺ γνωσιμαχίης εἴπειτα πείθεται, καὶ τῷ βασιλεῖ παραγενόμενος μεγαλοπρεπῆ τὴν ὑποδοχὴν εὐρίσκει, καὶ ὁσημέραι πεῖραν διδοὺς καὶ λαμβάνων, τῶν μὲν νηῶν οὐκ ἀπέσχετο ἀλλ' ὡς κα 498 ταλύματι ταύταις ἐχράτο, ἐδεστών καθ' ἐκάστην ἐμφορούμενος τὴν ἡμέραν οἷς εἰστία τοῦτον ὁ βασιλεύς, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν τὴν εὐωχίαν συχνοῖς νομίσμασιν ἱκανούμενος, ἀνέδην δ' ὅμως τὰς πρὸς βασιλέα ἐποιεῖτο προσόδους, καὶ ἐκυδνοῦτο ταῖς συχναῖς ἀλλαγαῖς, καὶ δῆλος ἦν ὑποταχθησόμενος. τέλος, ἐπεὶ ἡ ἑορτὴ ἐφειστήκει, ἔδει δὲ καὶ αὐτὸν ἕνα ἤδη φανέντα τῆς γερουσίας ὀφικίῳ καὶ παρασήμοις τιμᾶσθαι, ὄρκους τῆς ὑποταγῆς παρασχόντα, γίνεται τοῦτο, καὶ μέγας μὲν παρευθὺς κλείζεται δούξ συγκλήτου πάσης καὶ πολιτείας παρισταμένης, καὶ τὴν βακτηρίαν τὸ τῆς ἀξίας λαμβάνει ζύμβολον (καὶ τοῦτο γὰρ τῷ βασιλεῖ κεκαινούργητο, ἀργυροχρῦσοις βακτηρίαις τοὺς τῆς γερουσίας πρωτίστους ἀξιωματῶν ἐπιβαίνοντας σεμνύνεσθαι), τὴν ἄνω δὲ χώραν λαμβάνει, καὶ ἑορτίοις ἀξίοις παρασήμοις κατὰ Ῥωμαίους στολίζεται, καὶ τὸ σκαραμάγκιον ἐπιθέμενος. κἀντεῦθεν θαρρήσας ἔξεισι τῆς νεῶς, καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐν τῇ μονῇ τοῦ Κοσμοδίου μετὰ τῶν ἰδίων αὐλίζεται· καὶ γὰρ καὶ τινες ἐξ ἐκείνων κα βαλλαρικαῖς τιμαῖς ἐτετίμητο παρὰ βασιλέως καὶ μεγαλοπρεπῶς 499 πεφιλοτίμητο. ὄλος τοίνυν τὸν τεῦθεν προσκειμένος τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ πρῶτα τῶν βουλευφόρων καὶ κράτιστον ἦν.

(12) πλὴν ὅσον τῶν ἀπὸ τούτου πρὸς βασιλέα τελεῖσθαι μελλουσῶν ὄρκω μοσιῶν, ἐπεὶ οἱ φίλον μὲν τοῦ βασιλέως φίλων, ἀντίπαλον δὲ τῶν ἀντιπάλων, ὡς εἴθιστο, καὶ αὐτὸν ὀμνύναι καθίστασθαι, ὁ δὲ τὸ εὐθὲς τῆς γνώμης ἐξ ἀρχῆς δῆθεν ὑποκρινόμενος, δῆλος ἦν ἐξαιρῶν τὸν Θεουδερῖχον τῶν λοιπῶν πολεμίων· φθάσαι γὰρ καὶ πρὸς ἐκείνον ὀρκώσεις πρᾶξαι καὶ οἱ δουλεῦσαι, ὃν οὐ δίκαιον μηδὲν τῶν συγκειμένων αὐτοῖς ἀθετήσαντα εὐθὺς ἀπαρτᾶν, κα θάπαξ τῶν φίλων φανέντα καὶ δεσποτῶν. καὶ διὰ ταῦτ' ἠξίου, αὐτοῦ γ' ἐξαιρεθέντος καὶ μόνου, ἐπὶ τοῖς ὀπουδήποτε ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις τοὺς ὄρκους προβαίνειν. τοῦτ' ἔδοξε μὲν ἔχειν καὶ τι βαθύτερον, ὡς ἐκείνῳ προσκειμένου τοῦ τοὺς ὄρκους ἀπαιτοῦ μένου, ἔδοξε δὲ καὶ κατὰ τινὰ θήραν εὐδοξίας γίνεσθαι, καὶ μά λιστα τὴν πρὸς βασιλέως, ὡς ἐκείνου καὶ

μάλα τὸ πλεῖστον φυλαττομένου τὸ πρὸς τοὺς ὄρκους ἔτοιμον, ὥστε καὶ ἀσφαλεῖς προσίστασθαι τοὺς δευτέρους δοκεῖν διὰ τὸ στερρῶς τῶν φθα σάντων ἀντέχεσθαι, ὁμολογοῦντος καὶ ταῦτα τὴν πρὸς τὸν Θεοῦ 500 δερίχον φιλίαν. εἰ γὰρ τὴν πρὸς τῶν πολλῶν εὐδοξίαν τῷ νοῦν ἔχοντι προτιμᾶν, προυργοῦ καὶ τὸν εὐλόγων· χρή γὰρ πάντως, ὡς Πλάτων λέγει, οὐ περὶ μικροῦ ποιεῖσθαι τὸ δοκεῖν ἀγαθοῦς εἶναι τοῖς ἄλλοις ἢ μὴ δοκεῖν. οὐ γὰρ ὅσον οὐσίας ἀρετῆς ἀπεσφαλμένοι τυγχάνουσιν οἱ πολλοί, τοσοῦτον καὶ τοῦ κρίνειν τοὺς ἄλλους, ὥστε καὶ τοὺς σφόδρα κακοὺς εὖ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δόξαις διαιρεῖν τοὺς ἀμείνους τῶν ἀνδρῶν καὶ τοὺς χείρονας. εἰ γοῦν τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ἐπὶ τοῖς πρακτέοις οὕτω δεῖ θηρᾶσθαι, ὡς δοκεῖ Πλάτωνι, πολλῶν γε μᾶλλον τὴν πρὸς βασιλέως, καὶ ταῦτ' ἐπὶ πίστεων ἐμπεδώσει. διὰ τοῦτο καὶ δέχεται μὲν ὁ κρατῶν τὴν ἀξίωσιν, ἄρχεται δὲ μαρτυρεῖν ἐκείνῳ καὶ τὴν περὶ τὴν γνώμην εὐθύτητα, καταλαμβάνων ἐκείνον, ὡς ἔλεγε. τοῦτο δὲ καὶ ἀναγκαίως προῦβαινε, οἶμαι, διὰ τὴν πρὸς τὸν προηγησάμενον σύγκρισιν.

13. Οἱ μέντοι γε Ἀμογάβαροί τε καὶ Κατελάνοι, καθά περ τι πλῆθος χαλάζης τετρυγὸς ὀλέθριον εἰσπεσόντες, πᾶσαν ἐκάκουν ἢν ἐπέσχον καὶ ἦς ἐπελάβοντο, οὐδενὸς φειδόμενοι τῶν ὅσα δείκνυσι τὸν εἰργασμένον κακοῦργον καὶ βίαιον, ὡς ἄλλην τινὰ βαρβαρικὴν καταδρομὴν πάσχειν τὴν δύσιν, ἀνύποιστόν τινα 501 παρὰ τὴν προτέραν οἴσθη οὔσαν καὶ γε φερτήν, τὴν ἐπ' ἀνατολῆς, κατὰ σύγκρισιν, ὅσον ἐκείνην μὲν ὡς παρ' ἐχθρῶν οἱ πειρώμενοι λογιζόμενοι ἔφθασαν καὶ τινες τὸ δεινὸν προφυγόντες, τῷ τῶν ἄλλων φόβῳ σωφρονισθέντες, ταύτην δὲ οὐκ εἶχον ὅπως ἂν καὶ διάθοιντο, δεχόμενοι μὲν ὡς φίλους τοὺς ἐπιόντας, πειρώμενοι δὲ ὡς παλαμναιοτάτων τούτων ἐχθρῶν. ἐπ' ἴσης δὲ καὶ τούτοις κάκεινοις ἦν τις ἀντιβαίνοι, τὸ ξίφος εἰς ἄμυναν ἦν. μόλις πόλλ' ἄττα διαπραξάμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἔχοντες πράττειν (τῆς γὰρ ἐς τὰ πρόσω καὶ ἔτι ὀρμῆς ἀνεκόπτοντο· τὸν γὰρ βασιλέα Μιχαὴλ καὶ τὰς περὶ τοῦτον δυνάμεις ὡς αὐτίκα καταδραμούμενας αὐτῶν ἐκ τοῦ εἰκότος, ἢ καὶ ἐξ ὧν ἤκουον μᾶλλον, ὑπώπτευσεν) ἔγνωσαν ἄλλως μετελθεῖν τὰ πράγματα.

(14) καὶ καθ' ἑαυτοὺς γεγονότες, ὡς δῆθεν καὶ τοῦ ἄγοντος κατολιγωροῦντες, ἀποστόλους πρὸς βασιλέα πέμπουσι τὰ ὑπὲρ αὐτῶν πρεσβεύοντας, πολλὰ μὲν καὶ δεινὰ πρᾶξαι ὁμολογοῦντες τὴν χώραν, πλὴν ἐκ βίας, μὴ τὰς μισθοφορίας ἔχοντες, ἐξ ὧν εἶχον ἂν τρέφεσθαι· τούντεῦθεν δὲ ταύτας λαβόντας, εἰ βασιλεὺς θέλοι, ἀπηνὲς μηδὲν μηδ' ἀτάσθαλον πράττειν, ἀλλ' ὠνούμενους δικαίου δόματος διαζῆν ὑπισχνοῦντο, ἑαυτοὺς δὲ παρέχειν ἐτοίμους 502 μους, ὅπου ἄρα καὶ προσταχθεῖεν ἵεναι, πιστῶς καὶ ὡς ἐχρῆν ἀγαθοῖς ὑπηκόοις δουλεύοντας. ταῦτα βασιλεὺς δεξάμενος τὰ μηνύματα τὸ μὲν ὅσαπερ ἦτουν διδόναι, οὐδ' ἴκταρ βάλλων, οὐ μὲνουν ἐδοκίμαζε, δυσχερὲς ὄν καὶ ἄλλως καὶ τῶν ἀδυνάτων ἔγχιστα· δοκεῖν δ' ἀποπέμπει δεσποτικῶς δικαίως δοκοῦντας λέγειν ἢ δόξει τὸ σύμπαν, οἷός τ' ὧν μᾶλλον ἐλέγχειν. τῷ τοι καὶ τοῖς περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην τὸν Δούκαν ἤδη γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν εἰρκτοσυνῶν ἀνεῖς ἐπὶ τῆς ἀξίας καὶ αὐθις εἶχεν, οὐκ ἄλλως ἀνεῖς εἰ μὴ τοῦ τότε μεγάλου δουκὸς θέλοντός τε καὶ μεσιτεύοντος, ὡς ἐπ' αὐτῷ πίπτειν τὴν χάριν. τότε τοῖνυν τοῖς περὶ ἐκείνον ἐφίησιν, ἀλλὰ καὶ λοιποῖς οἵπερ ἦδεσαν, καὶ σφάκελοι πλήρεις γραμμάτων τῶν ἀτασθαλιῶν ἐκείνων δίδονται. συνεποσοῦντο δέ, μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς κατὰ φιλοτιμίαν ἐδίδου, εἰς χιλίας χιλιοστῶν νομισμάτων ἐγγύς. ἂν δὲ καὶ προτείνων τοῖς ἀπεσταλμένοις τῷ Μπυριγερίῳ μεγάλῳ δουκί, ἤδη καὶ συμβούλῳ γ' ὡς τὸ εἶκος χρώμενος, προσανέθιθε τὰ τῆς κρίσεως δικαιολογούμενα. τούτου ὑπερθαυμάσαντος τὴν δαπάνην, ἐκείνους μὲν οὕτως ἀπράκτους ἀποπέμπει, ὀλίγιστόν τι δοῦναι πρὸς ὅπερ ἐζή 503 τουν, πολὺ κατ' αὐτὸ ὄν, ἐτοίμως καθυπισχνούμενος, ἂν τέως περῶεν καὶ ἐκδουλεύοιεν· μηδὲ γὰρ πάντων χρήζειν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα ποιεῖν τῆς πρὸς τὸν γαμβρὸν μόνης ἕνεκα χάριτος.

(15) τὸν δὲ Μπυριγέριον μέγαν δοῦκα καὶ λίαν ἐντεῦθεν ἐκθη ριοῖ, ὡς ἔδοξεν, εἰ οὐδένας μὲν ἐκείνους καὶ ὑπὲρ μηδένα τὸ γέ νος γεγονότας δεξάμενος τοσοῦτοις ἤγαλλε, τοῦτο μὲν ἐκὼν τοῦτο δ' ἄκων, αὐτὸς δὲ τοιοῦτος ὢν καὶ τοιούτους ἄγων μὴ ὅτι γε μηδ' ἐγγὺς τούτων, μηδὲ τὸ πολλοστὸν σχεῖν ἠλπίζει ἐξ ὧν ἤκουεν. ὅθεν καὶ ἀπεντεῦθεν ἐρραστωνεύθη καὶ πρὸς τὰς ναῦς ἔβλεψε. καὶ ὡς οἱ τὰ μὲν τοῦ βασιλέως ὕστερα πάντ' ἦσαν τῶν βουλευμάτων ὧν αὐτὸς εἶχε, κρούσασθαι δὴ, τὸ τοῦ λόγου, πρῦμναν καὶ ὑποστρέφειν ἔγνωστο. κάκεινος μὲν ἀπάρας τῶν κατὰ τὰς Βλαχέρνας ὄρμων ἐπὶ τῆς πύλης τῆς βασιλικῆς ἔπε πλεύκει, ἀλύων οἶον καὶ τῷ γνωσιμαχοῦντι παρειοικῶς, παρα κατέχων μὲν τὰ τοῦ ἀξιώματος σύμβολα, παρακατέχων δὲ καὶ 504 βασιλικά χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ ἐκπώματα περί που τριάκοντα, οἷς δὴ τῇ προτεραίᾳ βασιλεὺς ἐδέσματα πέμπων ἐγέραιρε. βασι λεὺς δὲ οὐκ εὐθύς πιστεύσας, ὅμως συχνοὺς ἀποστέλλων ἐπὶ τὴν ἑορτὴν τῶν φώτων ἐκάλει, μετὰ τῶν συνήθων παρασήμων τῇ γερουσίᾳ συνεορτάσοντα. καὶ οἱ μὲν ἐκάλουν, ὁ δὲ συχνὸν μυκτῆρα σφίσι ἐμφαίνων, ὡς καὶ οἶον κάδδω τῷ σκαραμαγκίῳ κατὰ θαλάσσης ἐπὶ γέλωτι χραῖσθαι, ἀπέπεμπε. καὶ τότε δήλος ἦν τὰ τοῦ βασιλέως ἀποστραφεῖς καὶ γε μεμνημένος, εἰ καὶ μὴ τῶν οἴκοι, ἀλλ' οὖν τῆς πρὸς τὸν φίλον ὑποστροφῆς. κάκεινος μὲν ταῦτα ἡμέραις ὄλαις τρισὶ καὶ νυξὶν ἴσαις, παρυποκλέπτων τὴν ἔκπλευσιν, ἀνταποστείλας καὶ τὰ ἐκπώματα· τῶν τινὲς δὲ Μονεμβασιωτῶν βασιλικῶν κατὰ θάλατταν δουλευτῶν, ἐπεὶ καὶ σφῶν τριήρη παρακατεῖχεν ἐκεῖνος μισθώσας, ὥρμων ἐπεισπεσεῖν ἐξαίφνης καὶ τοῦτο μὲν ἐκείνον τῆς πρὸς βασιλέα χλευῆς ἀμύνασθαι, τοῦτο δὲ καὶ ἑαυτοῖς σφίσι τὴν ναῦν ἀνασώσασθαι. βασιλεὺς δὲ, εἴτε διὰ τοὺς ὄρκους, καὶ ἔτι ἐλπίζων τὴν ἐκείνου με ταβολήν, εἴτε καὶ τι τῶν ἀνηκέστων ὑπονοῶν συμβήσεσθαι, εἴτε μὴν καὶ κατ' ἐπιείκειαν, οὐκ ἐφίει. ἐδόκει δ' ὅμως τὸ πλείστον 505 μὴ ἐφίεναι κατὰ τὸ ἐπιεικές τε καὶ σύγγνωμον τοῦ τ' ἐλέου καὶ ἀκριβοῦς τι παρὰ δίκην τὴν ὀρθὴν παραθραύων· ὃ δὴ τοῖς κα θαρῶς ὑπηκόοις καὶ μᾶλλον χρεῶν, ὁ δὲ καὶ τοῖς ἀκριβῶς ἀντι πάλοις ἀπονέμειν οὕμενον οὐ κατώκνει, ὡς ἂν οὖν ἐξ ἑαυτοῦ ἀποτριβόμενος τὸ ἐπίμωμον ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις. ὁ δὲ πάσας ἡμέρας ἐκείνας θαλασσαυλῶν, ἐπεὶ νύξ ἦν, τυχῶν ἐπιφόρου τοῦ πνεύματος, ὄλος βοῦς ἂν' ὕλαν ἐφαίνετο βαίνων, καὶ τῶν κατὰ τὴν Καλλίου Κατελάνων εὐθὺ ἴετο. Τότε δὴ τότε καὶ βασιλεὺς ἔγνω προφανῶς χλευασθεῖς, καὶ τὰ κατὰ τὸν γαμβρὸν ἀσφαλῶς οὐκ εἶχε πιστά, ἐπεὶ μηδὲ ἐκεῖνος ἡρεμῶν ἠκούετο, ἀλλὰ νῦν μὲν τὴν Καλλίου ταφρευῶν, νῦν δὲ σιδηρᾶ δεσμὰ κόπτων, νῦν δ' ἱερέων ζῶα καὶ ταρίχη κρεῶν ταῖς ναυσὶν ἐνσωρεύων, νῦν ἄπειρον πλῆθος σίτου συλλέγων καὶ μάζας ἐνσκευαζόμενος, κάπι τούτοις μεγαλειότερον τῶν πραγμάτων ἐχόμενος καὶ δήλος ὢν ἐκ πολλῶν τὰ τῶν ἀποστατῶν μεταχειριζόμενος, κἂν οὐκ ἠβούλετο δείκνυσθαι.

(16) καὶ γὰρ ἅμα μὲν βασιλεὺς δοκιμάζων ἐκείνον ἅμα δὲ καὶ ὑποποιοῦμενος, τὸν μέγαν ἄρχοντα πέμπων, ὃς ἦν ὁ Μαρούλης, ὡς μὲν ἐκείνον ὡς δὲ τὴν 506 αὐταδέλφην μετεκαλεῖτο, τὴν κατὰ τὰ φῶτα προτείνων προέλευσιν. ἀλλ' ἢ μὲν ἐσκήπτετο νόσον καὶ τὸ μὴ δύνασθαι, ὁ δὲ προφανῶς ἀπέλεγε καὶ ἠφροντίσκει πρὸς τὴν μετάκλησιν, τὰ τῶν Κατελάνων δὲ προύτεινε καὶ τὰς μισθοφορίας ἀπήτει, μὴ πως ἐπαύροι καὶ αὐτὸς, λέγων, τῶν ἀπ' ἐκείνων κακῶν. ταῦτ' ἤκουε βασιλεὺς, καὶ αὐθις ἀντέπεμπεν ἀξίων λαβόντα οὐχ ὅσον ἐζήτηι, ἀλλὰ τὸ ἰκανόν, ἐκπερᾶν κατ' ἀνατολήν. ὡς δὲ καὶ προφάσεις κύκλω περιβάλλετο, καὶ ὡς οὐ διαχειμεριοῦν κατὰ δύσιν βούλοιο, ἀπορῶν αὐτοῦ τῶν ἐπιτηδείων, ἐντεῦθεν βασιλεὺς τὴν ἐκείνων ἐπισύστασιν ἦν ὑπώπτειεν ἐκτρεπόμενος, τοῦ μὲν καλεῖν καὶ αὐθις ἀπέσχετο (ἦδει γὰρ οὐ πείσων), αὐτὸν δ' ἐκ τῶν εἰ κότεν ἔγνωσμένον τὴν τῶν ἰδίων θεραπείαν τῶν βασιλικῶν ἐντολῶν περὶ πλείστου ποιοῦμενον, συχνοὺς πέμπων, προσποιεῖν ἑαυτῷ ἐπειρᾶτο, προτεινόμενος μὲν βασιλικὸν ἀξίωμα τὸ τοῦ Καίσαρος, παραδιδούς δὲ καὶ πᾶσαν χώραν ἀνατολῆς πλὴν τῶν περιφανῶν πολισμάτων, καὶ αὐτοκράτορα

στρατηγὸν καθιστᾶν ὑπισχνούμενος. ἀλλὰ καὶ τῷ ὑπ' αὐτὸν λαῷ τὰ εἰκότα ἔλεγε πολυωρεῖν καὶ χρήμασι καὶ δαπάναις, εἰ μόνον τὰ πιστὰ σχοίη ὡς εὐνοοῖεν τοῖς τῆς βασιλείας πράγμασιν. αὐτίκα δὲ διαπεραιου 507 μένους ἐπ' ἀνατολῆς εἴκοσι χιλιάσι χρυσοῦ καὶ τριακοσίοις χιλιά δυνάμει τοπικοῖς σίτου δωρεῖσθαι καθυπισχνεῖτο, καὶ τοῦ λοιποῦ μηδὲν ἀνεῖναι καὶ αὐθις τὰ εἰκότα πολυωρεῖν. ταῦτα συχνοὶ πεμπόμενοι παρεδήλουν, καὶ τούτων προσανετίθουν τὰ πλεῖστα τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ ἐκεῖσε καὶ ἔτι παρουσίᾳ, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ αἱ περὶ Φιλαδελφείας πύστεις μέχρι καὶ τῶν νεκρῶν ἐξ ἐνδείας καὶ τοῦ πολιορκεῖσθαι ἄψασθαι κατηγοροῦντο. οὐδὲν δ' ἐκεῖθεν ἄλλο ἠκούετο ἢ αἱ μισθοφορίαι, καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἀκάθεκτον ὄν αὐτὸς κατέχειν καὶ ἄγχειν οὐ δύναται, καὶ ὡς εἰ μὴ δοθείη τὸ ἀπαιτούμενον, οὐδ' αὐτὸς ἐν ἀσφαλεῖ ἔσται, καὶ μᾶλλον ὅσῳ τοῖς ἀξιώμασιν ὑπερηφανεύοιτο. ταῦτα λέγων δῆλος ἦν ἐκείνοις προσκείμενος, καὶ θηρίου δυσμεταχειριστότερον ἔχων, ἦν τις μεταπέθειν ἐπιχειροῖη, διὰ τὴν πηγὴν τοῦ φρονεῖν πάντως μήπω κατηρτυμένην εἰς ὑπηκόους πρέπουσαν τάξιν. ὡς γοῦν συχνοὶ ἐπὶ τούτοις ἐπέμποντο, ἔδει δὲ κάκειθεν τοὺς μηνύτορας 508 πέμπεσθαι, οὐδεὶς ἦν πρὸς ταῦθ' ἕτερος εἰ μὴ ὁ οἰκείως ἐξυπηρετῶν τῇ τοῦ Ἀσάν Καναβούριος, ὃς καὶ ἐπεὶ πολλάκις ἐκεῖθεν ὤδε κἀντεῦθεν ἐκεῖ παραγένοιτο, τέλος ἀσφαλεῖς ἐφ' οἷς προσέταττε βασιλεὺς τὰς πίστεις ζητεῖν ἐφειμένον ἔλεγεν ἔχειν, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον τὴν ἀντωμοσίαν παρέχειν ἐπὶ προσώπῳ τοῦ ἀποστείλαντος, γενέσθαι δὲ καὶ τὰς ὀρκωμοσίας ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς τιμίας εἰκόνας τῆς θεομήτορος. ἐφ' οἷς αὐτίκα τοῦ βασιλέως κατανεύσαντος, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ὁ τοῦ Θεουδερῆος ἀδελφὸς ἐκ νοθείας ἐν ναυσὶ τρεισκαίδεκα περιπλέειν ἠγγέλλετο καὶ τινὰς κατὰ τρέχειν τῶν νήσων καὶ ἀνά κράτος κακοῦν, πέμπειν τε καὶ πρὸς ἐκείνους καὶ αὐθις παρ' ἐκείνων λαμβάνειν μηνύματα, τελοῦνται μὲν ὄρκοι, (17) πέμπεται δὲ καὶ ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, αὐτὰ τε τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα φέρων καὶ τὰς χρυσοβουλλείους πίστεας καὶ νομίματα χρυσίων χιλιάδας τριάκοντα. τὰ δὲ τοῦ σίτου προηυτρεπισμένα ἦν, ὡς ἠλπίζετο, ἐκ συναγωγῆς. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ καὶ τὸ λείπον συναγεσθαι ὄριστο ἐπὶ τῷ ἅμα σφᾶς δεξαμένους περᾶν κατ' ἀνατολήν. ὁ μὲντοι γε Χοῦμνος διαπιστῶν ὅπως αὐτῷ προσενεχθείη ὁ εἰς Καίσαρα προβαλλόμενος, 509 καὶ μᾶλλον ὅτι ἀδελφὸς ἦν τοῦ ἐπὶ τοῦ κανικλείου, καθ' οὗ πόλλ' ἄττα ἐκεῖνος, εἰ δύναται, ὠδινεν, ὡς ἠκούετο, εἰ αὐτοῦ τῶν εὐποροῦντος καὶ τῶν ὑπ' ἐκεῖνον στρατιωτικῶν τῶν δικαίων μισθωμάτων στερίσκοιτο, κατὰ τινὰ πρόνοιαν πρὸς τὴν αὐτὰ δέλφην τοῦ βασιλέως προαποστέλλει τὸν Καναβούριον, ἅμα μὲν δηλώσοντα τὰ πραττόμενα, ἅμα δ' αὐθις δηλοποιήσοντά οἱ τὴν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων διάθεσιν. αὐτὸς δὲ σχολαίῳ ποδὶ κατόπιν προσήλαυνεν. οὐπω δὲ τὸ Βραγχιάλιον πεφθάκει, καὶ δηλοῦνταί οἱ ἐκεῖθεν μέγιστ' ἄττα ὑποψιῶν μηνύματα, ὡς μὴ προσησομένου τάχα τοῦ Ἰταλοῦ τὸ ἀξίωμα διὰ τὸν ἐκ τῶν ἀγομένων ὑπονοούμενον, ἦν μὴ γε τοῖς μισθώμασιν ἱκανοῖντο, παροργισμὸν. κἂν φανείη πάντως οὗτος χρυσοῦ ἐπιφερόμενος, δέος μὴ ἀφελόμενος αὐτίκα τοῦτο κακόν τι καὶ τὸν ἄγοντα δράσειε. διὰ ταῦτα μαθὼν τοὺς λόγους, ἦ τάχους εἶχε, τῷ φρουρίῳ τῇ Τζίμπη ἐγκαταβύεται. καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖ διάγων, ἐπεὶ οὐδὲν προσηνὲς ἀπ' ἐκείνων ἠκούετο, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ δέος οἱ ἦν μὴ ἐπεισπεσόντες τινὲς ἐκείνων, πρὸς τῷ δρᾶσαι τοῦτον τὰ πάνδε δεινά, τὸ χρυσοῦ ἀφέλωνται, λαβὼν αὐθις ἐπιφερόμενα ἅπρα κτος πρὸς βασιλέα ὑποστρέφει. 510 Καὶ ὁ μὲν οὕτω τὴν ταχίστην ἐπάνεισιν, ἐκεῖνος δὲ πρῶτον μὲν μαθὼν περὶ τῆς Χίου (ἔμελε γὰρ οἱ τῆς νήσου ὡς καὶ ταύτην ἔχειν ἐλπίζοντι) μαθὼν τοίνυν ὡς Πέρσαι ναυσὶ χρησάμενοι περὶ που τριάκοντα τὸν τόπον ἠρήμουν, πέμψας προσαμύνειν ἠπεύγετο. καὶ Χῖοι, πλὴν τῶν παραβυσθέντων τῷ ἐκεῖ φρουρίῳ, παμπληθεῖς ἀπώλοντο. καὶ ἄλλοι φορτηγοὶς τεσσαράκοντα παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ πλοῦτον ἐνθήμενοι καὶ περὶ που τὴν Σκυρον πλέοντες ἐναυάγησαν.

(18) εἶτα λαὸν ἀθροίσας τοὺς ἐξ ἑκάστης χώρας ἐμφανεστέρους, καὶ σταθεῖς προφανῶς ἔξω που φρουρίου Καλλιουπόλεως, πόλλ' ἄττα καὶ τολμηρὰ μετ' ἐμβριθοῦς ἐδημηγόρει τοῦ σχήματος, ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὰ καθ' αὐτὸν συνιστῶν καὶ τὰς αἰτίας τῶν δυσχερῶν σφίσιν ἐπάγων τῷ βασιλεῖ, ὅπως τε γένοιτο τὴν ἀρχὴν καὶ ὅπως τραφεῖη διεξερχόμενος, καὶ ὡς πολλοῖς διαγέγονε τοῖς μὲν συμμαχῶν τοῖς δ' αὖ πολεμῶν, καὶ ὅπως τύχης ῥοπή καὶ διηνεκεῖ ἀσχολία οἷς μὲν συμμαχήσων ἐπισταίη, οὐ σφίσιν αὐτοῖς παρεῖχε τῆς μετακλήσεως μέμψασθαι, ὧν δ' ἀποσταίη, μοῖραν οὐ τὴν τυχοῦσαν βοηθείας ἐδόκει προσαφαιρεῖσθαι. διεξήκει δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ ὅτι μετὰ χρόνιον πόλεμον εἰρήνης τοῖς ἐκεῖ ξυμβάσης αὐτὸς εἰθισμένον ἔχων μελέταις ἀσχολεῖσθαι πολεμικαῖς 511 πέμψαι τε πρὸς βασιλέα, καὶ προσαμῦναι τῇ χώρᾳ τούτου κινδυνεύουσαν, εἰ καὶ αὐτὸς βούλοιο, ἀξιοίη, καὶ μέντοι γε καὶ δεχθεῖν αὐτίκα, καὶ γραμμάτων ἀξιοῖτο βασιλικῶν κῆδος βραβευόντων ἐκ τῶν πρὸς αἵματος καὶ τὸ τοῦ μεγάλου δουκὸς ἀξίωμα, κἀντεῦθεν ἄξιον ὀλίγους ἢ ὅσους μετεκαλεῖτο γράφων ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλὰ μὲν πάθοι κατ' ἀνατολήν, εἰ καὶ μὴ Πέρσαις συσταλεῖσιν ἐκ δέους, ἀλλ' οὖν τῷ Ἀτταλειώτῃ μαχόμενος, καὶ πολλοὺς ἀποβάλοι γενναίους ἄνδρας, ὧ καὶ ὡς ἀντιπάλῳ ἐπέχειν ὀρμῆν, καὶ ὡς ἐν ὑπηκόοις βασιλέως λογιζομένου τὸ πάλαι καὶ ἀφηνιάσαντος ἤδη, τῶν πρὸς ἐκεῖνον μὴ ἀφειδοίη ἀγώνων. καὶ τέλος ἐλθὼν τὸ πόλισμα παραστήσασθαι, βασιλικὰς ἐξεπίτηδες διακωλύοντος τὴν παράστασιν δέξαιτο συλλαβὰς, ἐπισπευδούσας τὴν τοῦ Ἑλλησπόντου διαπεραίωσιν, ὡς αὐτίκα ἐτοιμῶν ὄντων καὶ ἵππων καὶ πάσης δαπάνης καὶ μισθωμάτων, ἐφ' ᾧ ἐπὶ Μυσίας πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ παραγένοιτο μηδὲν προσαργήσαντες. οἱ δὲ καὶ περαιωθεῖεν ἐπιστάντες, καὶ τῶν μισθωμάτων ὑπερτι 512 θεμένων τὰ καὶ τὰ πράξειαν. καὶ ταῦτα λέγων ὁ βάρβαρος προσῆπτε τὰς αἰτίας τῷ βασιλεῖ ὡς ἐκεῖθεν τὸ πᾶν παθόντων ἐκείνων, σοβαρευόμενος ἐπὶ τούτοις καὶ σεμνοποιούμενος, εἴ τί που καὶ γέγονε δυσχερές, εἰς αἰτίαν ἀνάγων εὐσχήμονα, καὶ ὧν τὴν αἰτίαν εἰλήφεσαν Ἴταλοι ἐξ ἀλαστορίας συνήθους, εἰς τὴν ἀπὸ βασιλέως πρόφασιν μεταφέρων, καὶ δικαίας τοὺς εἰργασμένους ἀπολύων μέμψεως. τέλος προσετίθει καὶ ὡς οὐδὲν μὲν αὐτοῖς ἀδικοῖεν, ἀποστερούμενοι δὲ τῶν μισθῶν ἀφαρπάζοιεν κατ' ἀνάγκην τὴν χώραν κακοῦντες. τὸν μέντοι γε βασιλέα Μιχαὴλ δυνάμεις περὶ αὐτὸν ἔχοντα Ῥωμαϊκὰς ἀκούειν κατ' αὐτῶν ἰέναι ὡς ἀδικούντων βούλεσθαι. ᾧ δὲ καὶ διὰ τοὺς ὄρκους οἷς πρὸς τὴν βασιλείαν ἐπώμοτος ἦν, ἐπὶ πόδα καὶ γόνυ χωρήσειν μέχρι καὶ ἐς τεσσαράκοντα ἵχνη διεβεβαίου, τὸν τεῦθεν δὲ καὶ αὐτῷ μελήσειν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἰδίων· κἂν αὐτὸς πίπτει, πεσεῖται, κἂν ἐκεῖνος, τὸ μόρσιμον. καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ χρῆναι σφᾶς φροντίζειν περὶ κυρίου, ὡς ἀναγκαῖον ὄν ἀμύνεσθαι τοὺς ὑπάρξαντας, καὶ μὴ καθυφεικότα τῆς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας σπουδῆς ναυαγεῖν ἐν λιμένι. ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα κορύζης 513 Ἰταλικῆς πλέα σοβαρευσάμενος, τὰ μὲν τῶν Ἰταλῶν κακὰ παρατρέχων καὶ εἰς αἰτίας μεταφέρων εὐλόγους, ὡς ὑπελάμβανε, τὰ δὲ τῶν βασιλέων ὑποκοριζόμενος ἀναισχύντως, μᾶλλον ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἰδίους πιθανὸς ἢ τοῖς ἀκούουσιν ἔδοξεν. οὐ πλείους ἐξ ἐκείνου τῶν δέκα παρῆλθον ἡμέραι, καὶ γνοὺς οἷς οὐκ ἔχρην λόγοις ἐξαμαρτῶν, ἢ καὶ τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ δεδιῶς ἐπεξέλευσιν (ἠγγέλλετο γὰρ καὶ ταῦτα, ὡς στρατολογοίη ὁ βασιλεὺς, κἂν παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως ἐπέιχετο γράφοντος), πρύμναν κρουσάμενος αὐθις γράμματα πλήρη δουλείας πεπόμφει πρὸς βασιλέα, ἀπολογούμενος μὲν αὐτῷ, εἴ τί που ἄρα καὶ παρεξέλεχθη πικρὸν καὶ ἄλλως ἀπρε πὲς τὴν ἀπὸ τῶν Ἰταλῶν ἀνάγκην καὶ τὸν ἐκεῖθεν κίνδυνον ὑπονοούμενῳ, ἀξιῶν δὲ λογίσασθαι μὲν καὶ τὴν καινοτομίαν τῆς χώρας ὀπόση, παρακατασχεῖν δ' ὑπὲρ ταύτης ὀπόσον καὶ βούλοιο, παρ' ὃ καὶ μόνον τὸ λοιπὸν ἐξ ὧν χιλιάδων ἀπήτουν διδόναι, κἂν οὐ νῦν τὰς πάσας, ἀλλ' οὖν τὰς πλείους τῶν ὄλων τέως, ἐπὶ δὲ τῷ λείποντι εἰς διωρίαν προσαναρτᾶν.

εἰ δ' οὖν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἔλεγε δοῦλος εἶναι καὶ πάλιν καὶ τοῖς εἰς τὴν βασιλείαν ὄρκους ὑπεύθυνος, ἔχειν δὲ καὶ σὺν αὐτῷ χιλίους τοὺς 514 εὐπειθεῖς, τοῖς δ' ἄλλοις ἂν αὐτῷ ἢ βουλομένῳ μάχεσθαι, ἐπεὶ κάκεινοις σκοπὸς ἢ λαβοῦσιν ἡρεμεῖν ἢ μὴ λαβοῦσι τὴν χώραν καταδραμεῖν, καὶ αὐτὸς συνάμα ταῖς βασιλικαῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθεσθαι.

(19) τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Κατελάνοι πρέσβεις πρὸς βασιλέα τρεῖς πέμπσαντες, ἐπὶ διωρία πεντεκαίδεκα ἡμερῶν, μετ' εὐσχήμονος καὶ τρόπου τῷ δοκεῖν καὶ προσώπου διεπρεσβεύοντο· οἷς δὴ θέλων καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπ' ὄψιν θεῖναι τὰ σφίσι πραχθέντα, καὶ δεῖξαι ὡς πολλὰ μὲν ἔσχον καὶ θέλοντος αὐτοῦ καὶ μὴ θέλοντος, οὐδὲν δ' ἔπραξαν ὅσα μισθοὺς ἐφέλκεσθαι δύνανται, ἐνάτη Κρονίου τοὺς ἰδίους συνεκκλησιάσας, παρόντων καὶ τῶν τῆς πολιτείας χρησίμων ἐν κοινῷ, καὶ αὐτὸς ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὰ κατ' αὐτοὺς διεξήκει, ἐμοὶ δοκεῖ, ἀντίτομα τῆς ἐκεῖ δημηγορίας συνεργαζόμενος ἀντικρυς. διεξήκει γὰρ καὶ οὗτος πρὸς τοὺς πρέσβεις λέγων ἀρχῆθεν τὴν ἀπὸ τῆς Σικελίας τοῦ ἄγοντος σφᾶς ἀξίωσιν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπὶ τούτοις νεῦσιν καὶ πρόσκλησιν, καὶ ὅτι οὐ τόσους μετεκαλεῖτο ὅσους ἦν ἀγαγὼν ἐκεῖνος, καὶ ἀγαγὼν ἡξίου πρὸς καιρὸν δέχεσθαι, ὅτι τε διαχειμερίζοντες κατὰ Κύζικον καὶ ἐς ἔαρ οὐχ ὅπως ἐνήργουν κατὰ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ πόλλ' ἄττα τὴν χώραν εἰργάσαντο δυσχερῆ. εἶτ' ἐπισυνῆπτε 515 καὶ τὰ κατ' ἀνατολήν, καὶ ὡς πόλλ' ἄττα καὶ δεινὰ οὐ τοὺς ἐχθροὺς ἀλλὰ τοὺς Ῥωμαίους διατεθείκασι. καὶ νῦν δὲ διαπεραιωθέντες, ἔλεγε, πόλλ' ἄττα καὶ ἀτάσθαλα κατὰ δύσιν πράξειαν, ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ εἰκότος αὐτῷ οἱ ἄπυστον εἶναι. ἐξ ὧν ἰκανῶς ἔχειν τῶν μισθωμάτων, ἦν τις λογιζοίτο, σφᾶς ἄπερ ἄξιον ὄν δεινῶς μετελθεῖν οὐ μετήλθεν ὅμως, ἀλλὰ καὶ ἄλλα προσφιλοτιμεῖται, καὶ πρὸς ἀνατολήν πέμπει, χώραν ἰκανῶς ἔχουσαν σφᾶς τρέφειν. ἐκεῖνοι δὲ ἀλλὰ σοβαρευόμενοι ἀπειθοῦσι, καὶ προσέτι προσαπειλοῦσι, μηδὲν ἀκριβῶς εἰδότες τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὅποσον ἰσχύει καὶ ὡς εὐπετῶς ἔχει καὶ τριήρεις ναυπηγῆσθαι καὶ μαχηταῖς ἐξαρτύσασθαι, μηδὲν δεομένην συμμάχων ἐκείνων, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον τὰς δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχουσα ὥστ' εὐμαρῶς ἔχειν φόβον καὶ τοῖς μακρὰν ἐμβαλεῖν, κἂν τῷ τέως αἰτιῶν πολλῶν προσίστανται ἀμαρτία. εἰ τοίνυν ἀγαπῶεν λαμβάνοντες τὰ διδόμενα. εἰ δ' οὖν, καὶ αὐτὸν ἔχειν ἀμυνεῖσθαι ἀλιτηριώδεις φαινομένους ἀντὶ συμμάχων, εἴ που τοῖς καθεστῶσι 516 παρεγχειροῖεν. μηδὲ γὰρ ἀγνοεῖν ὅλως ὅποσοις ἐκ τῶν Ῥωμαίων ὀλίγου ἐνικανώθησαν χρόνου, καὶ ταῦτ' ἐφ' ἰκανὸν ἐς Θεουδερῆος πολέμοις συνεχέσι ταλαιπωρούμενοι, καὶ μηδὲν ἀπονάμενοι τῶν ὅσα δεικνῦσιν εὐπορον. σημεῖον δ' εἶναι τὸ ἐκεῖθεν ἀπαλὰ λᾶττοντας μηδὲν ἐς νέωτα ἐπιφέρεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἐρήμοις διάγοντας, οὕτως ἐκεῖθεν φανῆναι γυμνοὺς τινὰς καὶ ἀνόπλους καὶ μηδὲ τῶν καθ' ἡμέραν ἐς τροφήν εὐποροῦντας. νῦν δ' ἀλλ' ἀργοὶ κάθηνται καὶ ὑπερηφάνους τὰς μισθοφορίας ἀπαιτοῦσι, τί καὶ πράξαντες ἀγαθὸν καὶ μαχητῶν ἔργον γενναίων, τοὺς ἐχθροὺς καὶ ταῦτα ἐγγὺς ὄρωντες, πολέμοις συντραφέντες καὶ μάχαις, ὡς λέγουσιν. ὧν χάριν ἐγκαλύπτεσθαι δεόν, οἱ δὲ καὶ ἀπειλοῦσι κατατρέχειν τὴν χώραν, ὥσπερ ἂν ἔρημος προύκειτο τοῦ πολυωροῦντος, καὶ ὡς οὐκ οἶδασιν ὡς κατὰ νότου τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ αἱ περὶ αὐτὸν δυνάμεις, ὧν μὴ ὅτι γὰρ τὴν προσβολὴν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν φήμην προσπελαζόντων ἐνέγκαιεν.

20. Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων διαλαλήσας ἐκεῖνοις μὲν τὸ σφίσι συνοῖσον ἀφήκε βουλευέσθαι, αὐτὸς δὲ τὸν τοῦ οἰκείου 517 ἀνταδέλφου τοῦ πορφυρογεννήτου Κωνσταντίνου υἱὸν ἀναδοχῆς ἀξιώσας μείζονος ἢ κατ' ἀδελφόπαιδα, ἅμα δηλῶν ὡς τάχα ἂν καὶ τῷ πατρὶ τούτου καλῶς ἐς ἅπαν ἔχρατο καὶ διὰ τέλους ἡγαλέεν, εἰ μὴ γ' ἐκεῖνος τὰ πρὸς αὐτὸν ἐφωράθη δύσνους, τιμᾶ οὐπω τελέως τοῦ ἑπτακαιδεκάτου ἐπιβάντα ἔτους τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου ἀξιώματι, πλὴν οὐ κατὰ τὸ ἀρχῆθεν τῆς ἀξίας ταυτησὶ σχῆμα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ τῶν κερρῶν

παρασήμοις σεμνύνει, ἃ δὴ τῆς ἐπαρχίας πρότερον σύμβολα ἦσαν, ἀξύμβολον ὅσον ἐπὶ τούτοις τούντεϋθεν τὸν ἑπαρχὸν καταστήσας. οὕτω γὰρ πρότερον κἂν δυσὶν ἐπάρχοις, τῷ τε Ὑπερτίμῳ καὶ τῷ Χαλκεοπούλῳ, πεποιήκεν, ἀξυμβόλους καταστήσας σφᾶς, ὡς ἄξιον ὄν τὸν ἐγὼ γυῖς βασιλέως ὄντα καὶ γε πρὸς αἵματος, λέγων, παρασήμοις τοιούτοις σεμνύνεσθαι. ταῖς δὲ περὶ τὸν υἱὸν καὶ βασιλέα δυνά μеси πέμψας προστάττει, ἐπεὶ ἐκείνους οὕτως ἀπέπεμπε, συναχθείσας περὶ τοῦ τὴν Ἄπρω στρατοπεδεύεσθαι, κἂν που συνεχὸρ μῶεν σὺν Ἀμογαβάροις Κατελάνοι, πειρᾶν ἐπέχειν πολέμῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἔπραττε βασιλεύς, οὐδὲ τὸν γαμβρὸν ἀφίεις ὅλως τῆς προσπαθείας καὶ ἀπαρτῶν τῆς κηδεμονίας, ἀλλὰ παντοίως προσποιούμενος καὶ Καίσαρα ἤδη φημιζόμενον, ἐπεὶ καὶ ἡ σύζυγος ἐκείνου τὰ Καισαρικά ἅμα δεξαμένη περιεβέβλητο. καὶ 518 ταῦτ' ἔπραττε τῶν πολλῶν διστᾶν ἐκείνον πειρώμενος, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πέμπων πρὸς βασιλέα διεμνηύετο.

21. Ὁ δὲ γε πατριαρχεὺς Ἀθανάσιος τὰ πολλὰ παρὰ τοῦ βασιλέως συγκροτούμενος, οὐδὲ αὐτός, ὡς ἐδόκει, καθυφίει τῆς πρὸς ἐκείνον θεραπείας, καὶ μᾶλλον ὅτι γε καὶ πολλῶν τῶν δυναμένων βασιλεῖ συνεῖναι καὶ ξυνεργεῖν εἰς τὰγαθὸν ἔρημον τοῦτον ποιεῖν συνέβαινε, τοῦτο μὲν ἀποφυγόντων ἐκουσίως ἐς πόλεις ἐτέρας, τοῦτο δὲ καὶ αὐτῶν αἰτίαις περιβαλλόντων ἐκεῖ νους ὧν ἕνεκα καὶ ἀπηρητημένοι βασιλέως ἦσαν. καὶ διὰ ταῦτα ὑποποιούμενος τὸν καιρὸν οὗτος συνεχέσιν ἀγρυπνίαις καὶ λιτανεύεις περισπᾶτο, στίφος μοναχῶν συγκαλῶν καὶ ἱερωμένους καὶ πλήθος ἄλλο, καὶ πολλὰ ὑπερπαθῶν τῷ δοκεῖν συνόδοις ὀλοημένοις μόνος ἀρχιερέων, μόνος τῶν προυχόντων τῆς ἐκκλησίας, τοὺς μὲν παραπέμπων ὡς δῆθεν εἰς τὰς λαχούσας, τοὺς δὲ καὶ παρὰ φαῦλον τιθέμενος, τὰς ἀμφισβητήσεις τοῦ πλήθους διαλύειν πειρώμενος, κἂν ἄλλως κακῶς εἶχε τὸ τῆς ἐκκλησίας πλήρωμα, τῶν περιφανῶν ἐν ἐνδείᾳ καὶ ἀτιμῳα διαβιούντων. οὐ 519 γὰρ ἐξήλλακτο τῷ ἀνδρὶ τὰ τοῦ ἥθους οὐδ' ἐς βραχὺ καταστάσεως τῆς ἀρχῆθεν, καίτοι γε τοῦ βασιλέως πληροφοροῦντος, ὅτ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ πάλιν πραγμάτων ἐποίει, ὡς τὸ ἥθος ἐνήλλακται. ὅλως δὲ ἀθώπευτος ἦν καὶ ἄτεγκτος, καὶ ἴν' οὕτως εἶπω, κατὰ τοὺς κερασβόλους κυάμους ἀμάλακτος, βαρὺς μὲν μοναχοῖς, ἐξαλλάττων καὶ αὐτὰ τὰ τῶν μονῶν τυπικὰ καὶ μονοφαγίαν δι' ἔτους ἐξακριβοῦμενος, ὡς καὶ ἐννατίζειν ἀεὶ, κἂν ἐφιστῶτο δεσπότης ἐορτῆ καὶ τῶν πασχαλίων, βαρὺς δὲ καὶ κληρικοῖς, βαρὺς δὲ καὶ λαϊκοῖς, καὶ τὰ πάντ' ἄγων καὶ φέρων εἰς θεῖα δικαιώματα, οἷς οὐδ' ὅλως οὐδ' οἱ ὁμολογουμένως περὶ τὰ θεῖα ἠκριβωμένοι κατεχρήσαντο. καὶ ἐπορεύετο κραταιούμενος ἐπὶ τούτοις βασιλέως συγκροτησμοῖς, κἂν πάντες, καὶ μᾶλλον τῶν ἐπιδήλων, δυσχερῶς εἶχον τοῖς παρ' ἐκείνου πραττομένοις. τὰ γὰρ ἐκείνου ἦθη πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἐξαίσια ἦσαν καὶ οὐδ' ὅλως ἐκείνοις συνέβαινον, τοῖς μὲν ἐξ ἐναρέτου δῆθεν δοκήσεως, τοῖς δ' ἐξ ἐμφύτου γνώμης δοκοῦν, τοῖς δ' ἐμπαθοῦς διαθέσεως κατὰ γνώμην τῶν πάλαι. ὁπόθεν δὲ τοῦτ' 520 ἦν, ἔξεστι γίνεσθαι τοῦ πείθοντος λογισμοῦ. ἀμέλει τοι καὶ μὴ μόνον τοῖς ἀρχῆθεν σχιζομένοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγλευκῆς ἐδόκει καὶ ἀτενοῦς ἥθους καὶ ὅλως δυσπέμφελος. βασιλεὺς δὲ οὐ μᾶλλον ἐκείνον ἢ τὴν οἰκειάν συνιστῶν οἶον, ὡς ἐώκει, γνώμην, ἐφ' οἷς καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεκρίκει, οὐδ' ἐς βραχὺ τῆς ἐπ' αὐτῷ πολυωρίας καθυφίει. ἐπεὶ δὲ καὶ φάμουσ' ἄττα ῥί φέντα μέχρι καὶ ἐς αὐτοῦ χεῖρας πεφθάκει, δεῖν' ἄττα λέγοντα καὶ ἀπάδοντα, οὐκ ὀλίγην κάκεῖνος εὐρίσκει σχεδιασθεῖσαν τῷ πατριαρχοῦντι σύστασιν ἐξ αἰτίας τοιαύσδε. εἶχε μετὰ πολλῶν ἄλλων ἢ πόλις καὶ Ἀρμενίους ἐποίκουσ. τῶν τις καὶ προεπεφθάκει προσδραμῶν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μύρω τῷ ἀγίῳ χρισθεῖς. παρ' ἦν αἰτίαν καὶ ἄλλοις μὲν τοῖς ὁμογενέσιν ἀπὸ στοργῆς ἦν, διαφερόντως δὲ γε τῇ ἀδελφῇ. ὡς δὲ καὶ πικρῶς εἶχον καὶ ἐλοιδороῦντο τῷ ἀποκλίναντι διὰ τὴν μετάρθεσιν, ἐνεπικραίνετό οἱ καὶ ἡ ὁμαίμων, καὶ μέσον τούτων ἔχθρα συνίστατο. ὧν ἐν μιᾷ διαλοιδουμένων, κάκεῖνου προσπειλοῦντος ἀναφέρειν τῷ πατριάρχῃ καὶ

τὰ παρ' αὐτῶν ὄνειδη διεγκαλεῖν, εἷς παρευρεθεὶς ἐκείνοις καὶ ἀναξιοπαθήσας οἶον, τὴν ἔγκλησιν 521 ἐβλασφήμει καὶ πίστιν καὶ πατριάρχην, τὸν καταφρονητὴν ὑπερφαίνων, ὡς ἥκιστα φροντιῶν, εἰ ἐπικαλοῖη. μικρὸν διήλθε τῆς ὥρας, καὶ ἀποστάς ἐκεῖθεν, μεταξύ τὴν ὁδὸν διερχόμενος, παρὰ μηδεμίαν αἰτίαν ἐμφανῆ ζυμποδίζεται καὶ πίπτει πτώμα δεινόν, καὶ ἔδοξεν ὑποσχῶν δίκας τῆς βλασφημίας, δεινῶς συντριβεῖς τὸν πόδα. ταῦτα μαθὼν βασιλεύς, καὶ ὡς εἰκὸς τὸ πραχθὲν ἠγησάμενος θαυματούργημα, τὸ πᾶν τοῦ παραδόξου τῷ πατριαρχοῦντι προσανετίθει, δέον ὄν, οἶμαι, καὶ μᾶλλον θεῶ καὶ τῇ πίστει, ἣν ἐκεῖνος ἀφρόνως βεβλασφημήκει. καὶ αὐτίκα πρωΐας σύναξιν κοινήν παραγγέλλει, ἐπιτάττει δ' ἐνεχθῆναι καὶ τὸν καταραχθέντα ὡς εἶχεν ἐπὶ τοῦ σκίμποδος. οὗ δὲ καὶ ἐς μέσον τεθέντος, πολλὴν καὶ διωλύγιον διεξῆει δημηγορίαν, συνιστῶν ἐντεῦθεν ὃν συνιστᾶν ἤθελε, τῶν δ' ἀπ' αὐτοῦ σχιζομένων, καὶ μᾶλλον τῶν ἰδίως ζηλούντων, τὰ πλεῖστα καθήπτε το, κἂν ἐκεῖνοι τὴν γνώμην ἀμετάθετον εἶχον ἐφ' οἷς ἀρχῆθεν ἐπισχυρίζοντο. καὶ ἔπασχον μὲν, ἔπασχον δ' ἂν καὶ τὰ μέγιστα, εἰ βασιλεὺς ὑφίει καὶ συνεχῶρει. ἀλλ' ἀνεῖχεν ὄλως τὰς ἐπ' ἐκείνοις τῶν ἄλλων ὁρμὰς τρόποις χρηστότητος.

22. Ἐν τούτῳ καὶ ὁ ἀπὸ μεγάλου δουκὸς Ἴταλὸς μὲν τὸ 522 γένος, ταῖς δ' ἀπὸ τοῦ βασιλέως ὀνομασίαις ὡς γαμβρὸς κλειζόμενος, πέμπων πολλάκις πρὸς βασιλέα καὶ τεχνιτῶν τὰς σκαιορίας, τέλος ἀποσταλέντα καὶ αὐτὴς τὰ τοῦ Καίσαρος σύμβολα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ ἀγίου Λαζάρου ἐγέρσεως ὑποδέδεται καὶ Καῖσαρ φημίζεται, δέχεται τε παρὰ βασιλέως καὶ χρυσοῦ νομίσματα χιλιοστύας τρεῖς πρὸς τριάκοντα. ζυνέκειτο δὲ σφίσι λαμβάνειν καὶ σίτου τοπικοὺς μοδίους ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ μέχρι καὶ ἐς τρεῖς χιλιάδας μαχίμων ἀνδρῶν παρακατασχόντα τοὺς ἄλλους ἀποπέμπειν, καὶ αὐτίκα περᾶν κατ' ἀνατολήν. ἀλλ' ὅμως ἐκ σκαιορίας καὶ αὐτὴς οὐχ ὑπελείπετο πρόφασις, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν ἀνὰ Κύζικον πέμπει πολλοὺς δ' ἀνὰ Πηγάς, ἱκανὴν δὲ μοῖραν καὶ τῷ Λοπαδίῳ προσνέμει. αὐτὸς δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν Μπυριγέριον θάλαπιν ἤδη ἀποστατήσαντα, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θευδερίχου ὑποποιοῦμενος, τούτοις μὲν μέχρι καὶ Μιτυλήνης τὸν πλοῦν περιώριζεν, ἐκείνους δὲ παρακατεῖχε καὶ προφάσεις ἐπλάττετο καὶ ἄλλας μὲν, τέως δὲ γὰρ τὴν ἔκδηλον, ὡς ἀκαθέκτους ὄντας οὐ δύναται καθυπάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον θέλημα, καὶ ταῦτα μηδὲ ταῖς κεχρεωσθημέναις μισθοφορίαις ἰκανωθέντας. ὑπεποιεῖτο δὲ καὶ τὴν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων τοῦ σίτου συναγωγὴν· καὶ ἀνὰ μέρος μὲν οἱ τοῦ βασιλέως συνῆγον ἐκ τῆς 523 χώρας ἐκείνῳ τὸν σῖτον, ἀνὰ μέρος δ' ἐκεῖνος τοὺς ἰδίους πέμπων ἐξεφόρει τὸ εὐρισκόμενον, προφάσει μὲν ὡς ἐπιταχύνων τὴν ἀπανάστασιν, τὸ δ' ἀληθὲς καὶ ὁ μᾶλλον κατενοεῖτο, τὰς ἐπιθυμίας ἐμπιπλῶν καὶ καταφρονῶν ἐς ὅτι μάλιστα. ἐν τοσούτῳ δέ, ἵνα δὲ καὶ πλέον τὸν βασιλέα ὑποποιήσῃται, ἅμα δὲ καὶ κατὰ τινὰς ἐτέρας προφάσεις, τὴν μὲν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυγον τῷ ἐγγαστρίῳ βαρουμένην φόρτῳ πέμπει κατὰ πόλιν πρὸς τὸν κρατοῦντα, περιαργῶν τὴν διαπεραίωσιν ἐκ προφάσεως, ὡς εἰ μὴ ἐπανέλθοιεν αὐταὶ ἐξηνυσμένων καὶ τῶν ἀπαιτουμένων, οὐδ' ὄλως περαιωθησόμενος.

(23) αὐτὸς δὲ συμπαραλαβὼν οἷς καὶ μᾶλλον ἐθάρρει, ποσομένους περὶ πού τοὺς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα, ἔγνω πρὸς βασιλέα Μιχαὴλ κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ διάγοντα ἀπελθεῖν, προφάσει μὲν καὶ τῷ φαινομένῳ ὡς προσκυνήσων καὶ βλέψων ὃν ἐς τὸδε οὐκ εἶδεν, ἔτι δὲ γὰρ, καὶ ὡς ἔλεγε, συνταξόμενος μέλλων διαπερᾶν, τῷ δὲ γὰρ βαθυτέρῳ, καὶ ἐφ' οἷς ὑπωπεύετο, κατασκοπήσων τὸ περὶ τὸν βασιλέα στράτευμα. καὶ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνοι πρὸς τὰς αὐτῶν ἀτασθαλίας ἠρέμουν, ἀλλ' ὑπονοοῦντες τὴν ἀπιστίαν, καὶ μᾶλλον Ἄλανοι καὶ τὸ ἐκ παλαιοῦ 524 Περσικόν, οὗς καὶ Τουρκοπούλους ὠνόμαζον, οἱ μὲν περὶ τὸν ἐκ Βουλγάρων Βοσσίλαν καὶ τοὺς οἰκεῖους κοσμήτορας, τὸ δὲ Ῥωμαϊκὸν περὶ τὸν μέγαν πριμικήριον τὸν Κασσιανὸν καὶ τὸν Δούκαν καὶ μέγαν ἐταιρειάρχην ταττόμενοι, τὰ τῆς Μακεδονίας τε ὄχυρὰ

διελάμβανον ἀπαναστάντων τῶν οἰκητόρων κατὰ βασιλικὴν διὰ τὸν κίνδυνον πρόσταξιν, καὶ κύκλω περισχόντες τὸν τόπον ἐφ' ἡμέραις ἐστρατοπεδεύοντο, τοῦ μὲν προσβαλεῖν Ἴταλοῖς ἀποσχόμενοι, ἔννοιαν δὲ διδόντες ὡς ἐπιθήσονται φανεροῖς εἰς ἀποστασίαν καταστάσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ὑπωπεύετο. ἦν τοί νυν ἐντεῦθεν καὶ κατασκοπήσεως ὑποψία, ὡς εἴρηται, αὐτόθεν ἀφικνουμένῳ, ὅτι γε καὶ ἐκάστῳ τῶν κατὰ δύσιν φρουρίων, οἷς ἐπισταίη, ἰδίους ἐκ Κατελάνων ἀρμοστὰς καθίστη καὶ φύλακας. Βοηδρομιῶνος τοιγαροῦν ὀγδόη λήγοντος ἦν, καὶ ἠγγέλλετο τῷ κρατοῦντι Μιχαήλ ἢ τοῦ Καίσαρος ἄφιξις ἀνά τὴν δεῖξιν ἅμα τῷ στρατῷ διάγοντι. ἀγγελθὲν δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ γυναικαδέλφου ἐκείνου Ἀσάν θαῦμα ἦν· καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο πῶς ἂν καὶ παραγένοιτο, εἰ ὀρισθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως τε καὶ πατρός, ἢ αὐτὸς καὶ γνώμης ἦλθεν αὐτοθελοῦς. καὶ ὅς τὴν πρὸς αὐτὸν μὲν δουλείαν καθωμολόγει, καὶ ὡς προσκυνήσων πάρεστιν, ἅμα δὲ γε καὶ κατὰ τὴν προκειμένην ὁδὸν τὴν ἐπ' ἀνά 525 τολῆς αὐτῷ συνταξόμενος. ὁ δ' αὖθις ἀντέπεμπε καὶ λόγοις ἐδεξιοῦτο προσήκουσι. τετράς ἦν τῆς τοῦ Θωμᾶ λεγομένης ἔβδος μάδος, καὶ τὴν ἐσπέραν ἀνέσας, βασιλεῖ φανείς καὶ φιλοφρονηθεὶς ὡς εἰκὸς ἀξίως βασιλικαῖς ὁμεστιάσεσι, τὴν μετ' αὐτὴν ἡμέραν συνάμα βασιλεῖ τὴν Ἀδριανοῦ εἴσεισι. ταύτην δὲ καὶ τὴν μετ' ἐκείνην ἀγῆλας φιλοτησίαις αὐτὸν βασιλεὺς παρήνει τὰ εἰς προσήνεια διοριζόμενος, ὡς μηδὲν ὅλως τῶν Ῥωμαίων χωροῦν τῶν τοιαῦτα ἦθη τυραννικὰ καὶ ἀπόκροτα. ἐκεῖνος δ' ἔτι σπεύδων τὴν ἀποχώρησιν οἴονεῖ συνετάττετο, καὶ τὴν παραίνεσιν ἀσμένως ἐδέχετο.

(24) οἱ δὲ Ἄλανοι ἐθύμαινον κατ' αὐτοῦ, τὸν καιρὸν ἐπιτηροῦντες, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν Γεωργοῦν, οὗ ὁ υἱὸς κατὰ τὴν Κύζικον ἀπεκτάνθη, καθὰ φθάσαντες εἶπο μὲν. παρηκολούθουν οὖν τούτῳ σιγῇ ἔνθεν κάκειθεν. δοθέντος οὖν ἐκείνῳ καιροῦ τὴν Αὐγοῦσταν ἰδεῖν μόνον, τῶν ἄλλων Ἰταλῶν πάντων ἔξω που ἐστώτων, ἀπερχόμενος καὶ ἤδη τῆς πύλης ἀνοιγομένης τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἡ Αὐγοῦστα ἦν, δέχεται καιρίαν τὴν πληγὴν ὀπισθεν διὰ τῶν νεφρῶν παρὰ τοῦ Γεωργοῦ ζητοῦντος τὸ αἷμα τοῦ ἰδίου υἱοῦ. καὶ οὕτω παραχρῆμα πίπτει, ἀνήρ βάρβαρος μὲν καὶ ἄδικος καὶ ὡς τὰ πολλὰ φρονηματίας, 526 ἄλλ' οὖν ὀξὺς εἰς πολέμους καὶ διεγηγευμένος. θροῦς ἐντεῦθεν ἐγείρεται, καὶ οἱ ἀπ' ἀνατολῆς, ὡς εἶπεῖν, ἐκείνον διεσπάραξαν καὶ ἀπερρόφουν τοῦ αἵματος, τῶν ἰδίων μεμνημένοι· οὕτως ὠπλιζεν αὐτοὺς ἢ κακία. ἄραντες οὖν τὸν νεκρὸν ἐκείνου ἔξω που καταρρίπτουσι. τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς καὶ μόλις ἑαυτοῦ γεγονῶς ἠρώτα πρὸ πάντων περὶ τῆς Αὐγούστης εἰ περιῆ· φόνος γάρ, ὡς ἤκουεν, εἰργασμένος ἐν τῷ αὐτῆς οἰκήματι μή τι κάκει νη πέπονθεν ἀνήκεστον φοβεῖν ἐπήγεν. ὡς γοῦν τὰ χρηστὰ μὲν περὶ τῆς Αὐγούστης μαθὼν ἦν, κἂν οἷον ὑπερπαθήσας τοῦ ἀνδρός, ὅμως φρόνιμος ὢν προεμηθεύσατο πάνυ σοφῶς, καὶ προσέταττε μὴ ἐκφανθῆναι τὸ σύνολον τοῖς ἄλλοις Ἰταλοῖς ἕκα τὸν καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν οὕσιν. ἐκείνους οὖν μηδὲν εἰ δότας τῶν συμβάντων σιγῇ κατὰ τὸ πρόσταγμα περικυκλώσαντες ἐκέλευσαν ὀρισμῷ τοῦ βασιλέως τὰ ὄπλα εἰς γῆν θεῖναι, καὶ ἄκο νιτὶ ἐχειρώσαντο, ταῖς εἰρκταῖς ἀνόπλους ἐγκατακλείοντες. ἐν τεῦθεν οἱ Ἄλανοι καὶ ἀνατολικοὶ τοῦ Καίσαρος φονεῖς φανέντι τῷ βασιλεῖ τὴν τόλμαν ἀπελογοῦντο, ὡς οὐκ ἄλλως οὐκ ὄν μὴ τὸν πολλῶν ἀλάστορα, αὐτῶν δὲ βασιλέων ἀποστάτην τὴν γνώμην, ἀνηλεῶς κατασφάττειεν. ἄλλοι δὲ καὶ μείζουσιν ὀρμαῖς 527 ἀλλήλους παρακροτήσαντες, καὶ μᾶλλον Ἄλανοί, ἐπιβάντες τῶν ἵππων ἐξέθεον πανταχοῦ, ὅπου ἂν καὶ καταλήψαιντο Κατελά νους. ἄλλ' ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἐκδρομὴν ὅλην τῶν στρατευμάτων, καὶ δείσας περὶ ἐκείνους μὴ πως ἀσυντάκτως ἐκθέοντες ἠττηθῶσι καὶ εἰς κίνδυνον αὐτοῖς ἢ ὀρμὴ περιστῆ, πέμψας τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον συνάμα καὶ ἄλλοις ὑποστρέφειν ἐπέειρα. οὐ μὴν δὲ καὶ ἦνυτε τὸ παράπαν, ἀλλ' εὐθὺς ἐξέθεον καὶ τόποις τισὶν ἐφιστάμενοι Ἰταλοῖς μὲν (οὐδὲ γὰρ ἄπυστά πω σφίσι τὰ τοῦ

Καίσαρος ἦσαν) φόνον ἐπήγον, ἵππους δ' ἐκείνων καὶ ὄπλα καὶ χρήματα τοὺς μὲν ἀπήγον τὰ δὲ συνέλεγον. φθάνει δ' ἐπὶ τούτοις καὶ τὰ τῆς φήμης ἐντελέστερον, καὶ ἀκαρεῖ ἅμα Κατε λάνοι πάντες τὴν Καλλίου εἰσελθόντες (ἦν γὰρ ἐκ πλείστου κατησφαλισμένον τὸ φρούριον) ἑαυτοῖς μὲν προνοοῦσι τὴν σωτηρίαν, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ Ῥωμαίους παμπληθεὶ κτείνουσι, μὴδ' αὐτῶν φειδόμενοι τῶν νηπίων. τέλος περὶ τῶν ιδίων, ὧν τε Καῖσαρ ἐπήγετο καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἐκασταχοῦ πεμφθέντων, δείσαντες μὴ κάκεινους κίνδυνος περιστῆ, κατασχόντες τοὺς περιόντας φυλακαῖς ἐτήρουν. ἔμελλον δὲ καὶ τοὺς περὶ τὸν νόθον ἀδελφὸν Θευδερίχου ἐγγύς που ναυλοχουμένους εἰσφρήσεσθαι· ὡς δ' οὐχ ὠμολόγουν περὶ τὰ συμφωνούμενα, ἐκείνοις μὲν ἐφῆ 528 καν κατατρέχειν τὰς νήσους, κωφὴν ἑαυτοῖς συμμαχίαν καὶ ταῦθ' ἠγοῦμενοι, αὐτοὶ δ' εἰς στερρὰν παρεσκευάζοντο μάχην.

25. Ἄλλα μὴν οὐδ' ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἠμέλει τὸ σὺμ παν, ἀλλὰ τὰ τῶν Βουλγάρων ἐν ἀνακωχαῖς θέμενος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν πριμικήριον ἔξορμα, ὃς καὶ περικαθίσας τὸ φρούριον πολιορκῶν ὡς εἶχεν ἐμάχετο, ἔστι δ' οὐ καὶ κατετροπούτο. πληθουμένων δ' ἐκείνων καὶ ἤδη θαρρούντων τὰς ἐκδρομὰς διὰ τὴν κενὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀσχολίαν (ὁ γὰρ Μπυριγέριος περιεβουκόλει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, καὶ πέμπων παρ' αὐτὸν τὴν δουλείαν καὶ τὸ ὑπήκοον ὑπεκρίνετο ὡς ἐν κενοῖς καὶ τῶν φόνων γενομένων, ὡς ἔλεγεν, ἀνακωχὰς σκαιωρῶν ἐντεῦθεν) κατοχυροῦσι μὲν ἐκεῖνοι καὶ αὐθις ἐπὶ πλεον τὸ φρούριον, μακρὰς δ' ἐπτὰ ναυσὶ καὶ ἄλλαις ἐννεὰ μικραῖς μάχιμον ἐμβαλόντες λαὸν εἰς τὸν κατὰ τῶν παραιγιαλίων σκυλευμὸν ἐκπέμψαν 529 πούσι. καὶ ἐπειδὴ προσβαλόντες μὲν Ἀρτάκη ἐπινείω Κυζίκου, προσβαλόντες δὲ Προικοννήσω οὐδὲν ἦνυτον, ὑποστάντων στερρῶς τῶν ἐποίκων, τοῦ αὐτοῦ Πυαντιῶνος μηνὸς εἰκοστῆ ὀγδόῃ Πειρίνθῳ προσβάλλουσι καὶ ἠβηδὸν τοὺς ἐν αὐτῇ κατασφάττουσι. χώρας δ' ἠρήμουν τὰς παρ' ἐκάτερα, τῶν μὲν ἀπανισταμένων τῶν δ' ἀλωμένων, ὧν τοὺς μὲν ἔκτεινον τοὺς δ' ἐλαφυροπώλουν. διὰ ταῦτα νυκτὸς ἀναπεπταμένων τῶν τῆς Κωνσταντίνου πυλῶν, παντοίων ποταμείων ὑδάτων ρεῦμα μιμούμενον εἰσεσχέετο, ὀλίγον καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ τυχαίως ἐξ ὧν εἶχον ἐπιφερόμενοι. καὶ τὰ μὲν ἔξω αὐθημερὸν ἀπὸ θαλάσσης ἐντὸς ἠπείρου μέχρι καὶ ἐς πολὺ ἀνέδην τῶν νεῶν ἀποβαίνοντες ἐπυρπόλουν τὰς χώρας καὶ τὰ πάνδεινα κατειργάζοντο, πλείστων ὄσων πυρὸς καὶ μαχαίρας ἔργον γενομένων τὰ δ' ἐντὸς σφαῖρος ἦν ἄλλος ὁ Ἐμπεδόκλειος· οἱ γὰρ κατὰ τὴν περαίαν πᾶσαν ἐσκευαγῶγον, καὶ ὅσοι νησιδίους προσώκουν ἀποδράντες Πέρσας, μίαν εἶχον τὴν πόλιν ἐξ εἰκαίων ἐφοδίων καταφυγὴν.

26. Ἐφθασε δὲ καὶ βασιλεὺς ἓνα τῶν Κατελάνων προσφυγόντα μετὰ τῶν ιδίων εἰς ἀμηνραλὴν τιμήσας καὶ ὡς πιστῶ, 530 ὡς ἐκ πολλῶν ἐδίδου δοκεῖν, χρώμενος, ὅτι γε καὶ εἰς Ἕλληνας καὶ γνώμην καὶ στολὴν μετετάττετο. πολλὰς δὲ καὶ φιλοτησίαις πρὸς τοῦ κρατοῦντος ἐκυδροῦτο ταῖς εὐεργεσίαις. πρὸς τούτοις καὶ εὐγενεῖ κόρη τῇ τοῦ παχέος Ῥαοῦλ εἰς γάμον νόμιμον συνωκίζετο. τούτῳ βασιλεὺς ἐκτόπως πιστεύων, ἐξ Ἰταλῶν ἀρτυσάμενος ναῦν καὶ ῥόγαις ἐξικανώσας τοὺς ἐν αὐτῇ πρὸς τὸ ἀποστέλλειν ἦν, τριηραρχοῦντος αὐτοῦ. ἔμελλε δὲ ἄρα καὶ ἄλλας κατόπιν ἐκπέμπειν συναμνουμενάς τοὺς ἐπιόντας, ὡς γοῦν συνετάττετο βασιλεῖ καὶ πρὸς ταῖς ἐξόδους ἦν, ἀγγέλλεται οἱ παρὰ τοῦ κόμητος τῆς νεῶς ὡς Ἀμογαβάρους καὶ ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, ὡς εἰκάσαι, κρυφῆδὸν ἔχει τῶν καταστρωμάτων ἐντός· ὁ δὲ καὶ φωραθὲν εὐθέως τὴν ἀπιστίαν παρίστα καὶ τοῦ τριηράρχου. καὶ ὁ μὲν ἐγκέκλειστο, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ (οὐπω γὰρ καὶ οὐ τοι τελέως ἠγγέλλοντο τὰ δεινὰ) ἐντηρήσεσιν ἦσαν, πλὴν τῶν ἀποστάντων ἐκεῖθεν. ἀλλ' εὐθὺς αἰπικραὶ φῆμαι κατελάμβανον, ἃς οὐκ ἄλλος ἀλλ' αὐτοὶ ἐφήμιζον οἱ πάθοντες, καὶ θροῦς 531 ἠγείρετο παμπληθές, καὶ θόρυβος ἐκ πάντων διὰ τὸ φίλοικτον ἴστατο, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν νεῶν κατητιῶντο κατάλυσιν, ὡς οὐκ ἂν πάθοιεν τοιαῦτα εἰ ὁ συνήθης

στόλος περιών ἐξηρτύετο, καὶ πολλὰ καὶ παρὰ τὸ εἶκος διελάλουν. τοῦτο γνοὺς πατριάρ χης, ἀπάρας ὡς εἶχε τῆς κατοικίας ἧ̃ που κατώκει, ἔργον ἔχων τὸ σπουδαιότατον περὶ τὸν δῆμον σπουδαιοτριβεῖν καί γε τὰ πολλὰ δημοχαριστεῖν, κατὰ τὴν μέσσην τῆς ἀγορᾶς μεσημβρίας ἐφίσταται, καὶ ξυγκαλεῖ τοὺς ξύγκλυδας καὶ οἷς συνήθης ὁ θό ρυβος. καὶ ἔν τινι τῶν ἐκεῖ νῶν καταστάς μακρὰν κατέτεινε τὴν διαλαλιὰν καὶ καταστέλλειν θορυβοῦντας ἠπέιγετο, τὰ πολλὰ συναινῶν ἐκείνοις, καὶ τῶν δυναμένων, οἷος ἐν πολλοῖς οὗτος, κατατιώμενος. τέλος ἐπεὶ τὸν πολὺν γογγυσμὸν περὶ τῶν νεῶν κατεμάνθανεν, ὡς μὴ οἴου τ' ὄντος αὐτοὺς ἀσφαλῶς διαζῆν εἰ μὴ γε νῆες κατὰ τὸ πάλαι Ῥωμαίοις σύνηθες ἐξαρτύοιντο, γνώ μας ἀγριουμένας ἐξομαλίζειν θέλων ἀμηγέπη καὶ λόγοις καὶ ὑπο σχέσεσι, τινὰς ἐκείνων καὶ τοὺς ἐκδηλοτέρους παραλαβὼν ἀνα 532 φέρειν καθυπισχνεῖτο, ἔτι δὲ καὶ τὴν ταχίστην ἐξοτρύνειν εἰς τὴν τῶν ἐπιόντων ἄμυναν πρόθυμον ἑαυτόν. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν δημαγωγῶν καὶ δημοχαριστῶν ἐς τὰ μάλιστα, εἰ καὶ τὸ ἦθος αὐτῶ ἀμετάβλητον ἦν, βασιλεὺς δὲ Γεννουῖτας ἡξίου καὶ χρημὰ των χιλιοστῶν ἐδίδου ἐς ὅπερ ἐξ αὐτῶν ἐσβήσαντες πολεμαρχὶ κὸν ἐπιθήσονται. ὁ ξύγκλυς δ' ὄχλος εἰς ταῦτόν γεγονότες, ἐπεὶ τὰ μὲν ἔξω δεινὰ κατηγγέλλοντο, αὐτοὺς δ' οὐκ ἦν ἐκεῖ γενομέ νους ἀμύνεσθαι, ἔγνωσαν τοῖς ἐντὸς τῆς πόλεως Κατελάνοις ἐπι χειρεῖν. οἷς μὲν ἦν συνδιάγειν κατὰ τὴν περαιὰν τοῖς Γεννουῖ ταις, οὐκ εἶχον ἐκεῖ γενομένοι τιμωρεῖν· μαθόντες δὲ τηρουμέ νους τινὰς, ἐν οἷς ὁ ἀμηραλῆς ἐπεφέρετο, κατὰ τὴν τοῦ παχέος Ῥαοὺλ οἰκίαν, παμπληθεὶ συρρεύσαντες ἐμβριθῶς ἀπήτουν ἐκεῖ νους. ὡς δ' οὐκ ἦν ἐκείνους ἐκ τοῦ ῥᾶστα προδοθέντας ἀναι ρεῖν, πῦρ ἐνιαῖσιν αὐτίκα καὶ οἰκίαν πυρπολοῦσιν ἐκείνην, καὶ πάντα τε τὰκείνη διαφέρουσι καὶ οὐκ ὀλίγα δεινὰ κατὰ τὴν οἰκίαν τῶν τολμώντων ἐγίνετο. Κατελάνους δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανά του στερρῶς ἀντεχομένους σὺν πολλῶ τῶ πόνῳ ἅμα μὲν σιδήρῳ 533 ἅμα δὲ καὶ πυρὶ καθαιροῦσι, μηδενὸς οἴου τ' ὄντος τὴν ὄρμην ἐπέχειν τοῦ πλήθους. καὶ γὰρ καὶ ὁ πατριαρχέων ἐπιστὰς λό γοις μελικτηρίοις ἐπειρᾶτο τὴν ὄρμην ἀναστέλλειν, ὅς καὶ τὴν παρακινδύνευσιν ὑποτοπάσας, ἄλλως φανεῖς ἐκείνοις τῶ καθυ φεῖναι ἢ ὡς οἴκοθεν ὥρμα, καὶ πολλὰ ἐλπίζων, καθυπέστρεφεν. ὥρων δ' αὐτίκα καὶ ἄλλαις οἰκίαις ἐπιχειρεῖν, καὶ μάλιστα με γιστάνων, τοῖς δημαγωγικοῖς λόγοις τῶν ἐπιστάντων καὶ μᾶλλον παρακροτούμενοι. καὶ παρὰ τὴν τῶν Κατελάνων αἰτίαν ὡς δῆ θεν ἐν αὐταῖς κρυπτομένων, ἐχείρουν καὶ οἷς ἄρ' εἶχον ἔκ τινων αἰτιαμάτων μέμφεσθαι.

27. Κἂν τὸ κακὸν πρόεβη, εἰ μὴ γε κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἐκ Γεννοῦας μακρὰ νῆες ἐκκαίδεκα, ἐμπορικῶν ἐπίφορτοι προσδοκώμεναι, νότου πεσόντος μετρίου καὶ παρὰ τὸν τῆς προσ δοκίας καιρὸν ἐφίσταντο. ἦν μὲν οὖν τοῖς Κατελάνοις καὶ Ἄμο γαβάροις ναυλοχησαμένοις κατὰ τὸ Ῥήγιον πραττόμενα τὰ δεινὰ, καὶ ὡς φοβεροὶ κατὰ τὸ εἶκος δοκοῖεν, νήπια μὲν ἐξ ἀφεδρῶνος ἐς στόμα τοῖς ἰδίους παλτοῖς ἐμπείρουσιν, ἀνδρῶν δὲ τοὺς μὲν 534 πυρπολοῦσι, τοῖς δὲ καὶ ὡς διαγωγεῦσι χρώμενοι τῶν ἰδίων πλού των καὶ ὕστερον κατακτείνουσι, καὶ πάντα ποιοῦσι τὰ χαλεπῶ τατα. τοῖς μὲν οὖν ἦσαν ταῦτα, καὶ ἐνετρύφων ταῖς συμφο ραῖς· δείλης δ' ὀψίας αἰ τριήρεις τὸ πέλαγος διεκθέουσαι κατε φαίνοντο. ἄς ἐξ ὅτι πλείστου τοῦ ἀποστήματος μόλις ἀποσκο πεύσαντες, ὡς ἰδίαις αὐτῶν φανείσαις (καὶ γὰρ ἐξ ὧν ἔφθασαν ἀποστόλων πέμψαι ἐκ Σικελίας σύναρσιν ἐξεδέχοντο) χορεῖαν εἰ λίττοντες ἐπεσκίρων, καὶ ἔτοιμοι παρευθὺς ἦσαν, ὅπερ καὶ ἐκ προρρήσεων σφίσιν ἦν, συμβάλλειν τῇ Κωνσταντίνου. ἀλλ' ὡς ἠγγίζον καὶ τὰ σύμβολα κατεφαίνοντο καὶ δῆλοι ἦσαν Γεννουῖται συμπλέοντες, τοῦ θάρρους μὲν καθυφῆκαν, οὐ μὴν δὲ καὶ τε λέως ἀπεγνώκεσαν τὰ χρηστότερα. ἤλπιζον γὰρ ὡς ἐπιμίξασι προτενοῦσι τὰ τῆς εἰρήνης, ὡς οὐκ ἂν πάντως τὰς καθ' ἐκάστην διαπλωϊζόμενας νῆας τοῦ γένους αὐτῶν ἀνέτους τε καὶ ἀσκύλους ἔῳεν, εἰ μὴ γε σφίσιν ἔνσπονδοι ἦσαν. καὶ γὰρ οὐδ'

ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν τυχόντες κατὰ πόλιν παρὰ τοῖς Γεννουίταις διεφυλάσσον το, ὥστε καὶ νηὸς τῶν χρειωδῶν ἐπιφόρτων πρὸς αὐτοὺς παρ' 535 ἐκείνων ἀπολυθείσης, ἐπεὶ ἢ ναῦς παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως ἑάλω, Γεννουίτας ταῦτα δυσχεράναντας ἀποστεῖλαι τοὺς κτενοῦντας τὸν τοῦ βασιλέως ναύαρχον καὶ ἀποκτανεῖν, καὶ δι' ὀργῆς ἐκεῖ νους διὰ ταῦτα γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. κὰν καὶ δίκην ἔδωκαν τὴν ἐσχάτην καὶ διὰ ταύτην καὶ δι' ἄλλην προηγησαμένην αἰτίαν, περὶ ἧς αὐτίκα λέξομεν, εἰ μὴ γε τὰ ζυμπεσόντα τὸν κρατοῦντα κατεμάλασσον ὡς ἐκεῖθεν τὰ τῆς ἀρωγῆς πλέον ἐλπίζοντα, καὶ σφίσιν ἐξιλεοῦτο. καὶ ἀμφοτέρωθεν κηρύγματα προύβαινον συνεχῆ, ἀνωρμημένων ἤδη καὶ τῶν Ῥωμαίων, μηδὲν ἐπιτολμᾶν κατ' ἀλλήλων, εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ ζημιοῦσθαι τὰ μέγιστα ὡς κα ταφρονητὰς τῶν ἐπεσταλμένων. τούτοις θαρροῦντες Ἄμογά βαροὶ ἐξεδέχοντο Γεννουίτας καταίροντας. ἐκεῖνοι δὲ διερχόμε νοι καὶ τὰς πυρπολήσεις καθορῶντες ἐν θαύματι ἦσαν, καὶ μα θεῖν ἠβούλοντο τὰ πραχθέντα. ὡς δὲ προσίσχουσι τῷ λιμένι, ὁ προρρηθεὶς Μπυριγέριος, ὃς δὴ προηγείτο τοῦ Ἄμογαβαρικοῦ στόλου, παρὰ τοὺς ἐξηγουμένους τῶν Γεννουιτῶν ἐκείνων νεῶν γίνεται, καὶ ἀρχῆς ἀπ' ἄκρης τὰ καθ' αὐτοὺς διελθὼν τέλος προσετίθει καὶ τὸ αὐτοὺς μὲν ταῦτα πράττειν ἐκδικήσεως ἕνεκα, 536 εἶναι δὲ καὶ Γεννουίτας ἐνσπόνδους σφίσιν, ὡς ἐκ πολλῶν ἔστι μανθάνειν, εἰ βούλοιντο· ἐκείνοις δὲ καὶ βασιλέα χολᾶν καὶ δι' ὀργῆς ἔχειν μεγίστης καὶ ἄλλων μὲν πλείστων ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ φρερίοις βοηθοῦντας ἐκπίπτουσι τῆς κατὰ τὴν πόλιν καθέδρας αὐτῶν, ὑπ' ὀργὴν σφίσι γενέσθαι ζυμβῆναι, καὶ ἀπρητημένους εἶναι τὸ παράπαν τῷ βασιλεῖ, ὥστε καὶ ἐπικεκλεῖσθαι σφίσι τὰς πύλας τῆς πόλεως καὶ τὴν πρὸς βασιλέα συνήθη πρόσοδον ἀφη ρῆσθαι. ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ζυμφοροῦντα τὸν Μπυριγέριον τὰς τῶν Γεννουιτῶν γνώμας μαλάττειν πειρᾶσθαι ἐφ' ὧπερ καὶ μετ' εἰρήνης ἀπαλλαγείεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι σοφώτερόν τι ποιοῦντες καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαρτῶντες νυκτὸς ἐξ αὐτῆς πέμπουσι πρὸς πόλιν τὸ πᾶν παρὰ τῶν οἰκείων πυθέσθαι, καὶ ὅπως ἔστι τὸ μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς θέλημα. καὶ μία μὲν τριήρης ταχυ ναυτοῦσα εὐθὺ τῆς πόλεως ἔπλει, κατὰ πύστιν βεβαίαν, πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν Γεννουίτας· (28) ἡμῖν δ' οὐ χεῖρον ἐν το σούτῳ τὸ περὶ τῶν φρερίων διασαφῆσαι. τόπος ἀνεῖτο τῷ δη μοσίῳ κατὰ τὴν ἀγοράν, ὃν καὶ ἀξιώσαντες ἐξωνοῦντο φρέριοι βασιλέως προστάξαντος. τὸ δὲ αἴτιον, ἐφ' ᾧ μονὴ τις συσταίη 537 σφίσι. καὶ φιλοτίμως συνίστατο, πολλῶν παρ' ἐκάτερα κω λυόντων καὶ ἄλλων μὲν ἕνεκα, μάλιστα δὲ διὰ τὸ τῆς ἀκριβοῦς θρησκείας ζηλωτικόν· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ὁ πατριαρχεῦον ὑπο κνιζόμενος τὰς πρὶν τε ἀνελάμβανεν ὁμολογίας καὶ βεβηλοῦν ἠρεῖτο τὸν τόπον. ὁ δὴ καὶ δεινὸν τοῖς φρερίοις ἐδόκει, καὶ ἂν τεζήλουν φιλονεικότερον, εἰ μονὴν ἱερὰν ζυσταθεῖσαν τέως, ἐν ἣ καὶ θυσιαστήριον μὲν ἐπήχθη καὶ ὕμνος ἱερῶν ἀνδρῶν ἐκτελεῖται, σώματα δὲ τεθάφθαι συνέβη, μεταποιεῖν εἰς κοινήν κατα μονὴν οὐκ ἀπώκνουν οἱ τέως ζηλοῦντες τὰ θεῖα. ἀλλ' ὅμως τὸ δοκοῦν ἀκριβὲς τοῖς θρήσκοις παρῶρμα, καὶ βασιλεὺς συνεργεῖν ἤξιοῦτο. καὶ ὃς μηδὲν ἔχων ἀντιλέγειν τῷ ἱερεῖ ἠδύδοκει τὴν με ταποίησιν, καὶ τῷ μὲν ἀμυραλῆ τὸν τόπον ἀπεχαρίζετο, τοὺς δὲ 538 φρερίους ἀξίους ἀποτιμήμασι θεραπεύειν ἠρεῖτο, κὰν αὐτοὶ τὸ παράπαν ἀποστυγοῦντες τοῦ μὴ μεταπίπτειν προεῖντο καὶ τὴν ζωὴν. πλὴν δ' οὐχ οἰοί τ' ὄντες πρὸς βασιλικὰς ἀντέχειν δια ταγὰς, πρὸς μόνον τὸ εὐλαβὲς περὶ τὰ θεῖα τοῦ προστάσσοντος ἀφεώρων. καὶ ἱερὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ πᾶσαν τὴν αὐτῶν ἐτοιμασίαν ἀμετάθετον εἰακότες, οὐδὲν ἦττον καὶ περὶ τῶν λοιπῶν οὕτω διατεθέντες ὡς μηδὲν ἐκεῖθεν τῶν τοῦ ναοῦ μεταθεῖναι, ἡμέλουν ὡς μὴ ἂν μεταθησομένων, ὡς γε σφᾶς οἴεσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐθις ὁ κρατῶν ἠνωχλεῖτο καὶ ἀπαραίτητον κατενόει τὴν βίαν, πέμψας τῷ τῶν Πισαίων ἐξάρχῳ προστάσσει ἐκ γειτόνων ὄντι συμπαραλαβόντα τοὺς ἐν τῷ καθ' ἱεροῦ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἱερεῖς ἐπιστῆναι τῷ τόπῳ, καί γε τοὺς μὲν περὶ αὐτὸν ἐν ἀξίῳ πίστοις τετάχθαι μάρτυσιν ὡς θ' εὐροῖεν καὶ ἂ μεταθεῖεν, μὴ δενὸς τὸ

παράπαν έσκυλευμένου, τούς δ' ιερείς εύλαβώς άναλα βόντας τάκει κείμενα έν τῷ τοῦ κορυφαίου τῶν άποστόλων μετα θεΐναι ναῶ. ώς δέ γέγονε ταῦτα καί έπράχθη ή τῶν ιερῶν καί τῶν άλλων μετάθεσις, οί φρέριοι μηδέν έχοντες ὅ τι τοῖς άλλοις 539 χρήσαιντο, πρὸς τὸν έπιστάντα τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς έξεκένουν, καί ένεκάλουν πρὸς Γεννουΐτας κατά τήν περαΐαν, καί ήξίουں τὸν καταφρονητὴν άμύνασθαι. καί ὁ έξουσιαστῆς εκείνων, τήν έπί τούτοις άμυναν τῶν καλῶν ήγησάμενος, έκπέμπει κρύφα τούς εκείνον έγγύς θανάτου ποιήσοντας· κτανεΐν γάρ οὐκ έδι καιούں, αλλά σπάθαις στίζειν έσχάτως. ένεδρεύσαντες τοίνυν έξεπλήρουν τὰ τοῦ βουλευμάτος, καί πολλαῖς τὸν άνθρωπον έπεισεπόντες έκ τοῦ αίφνηδὸν ήκίσαντο, ώς φοράδην οἴκοι μό λις πιστευόμενον ζῆν άπαχθῆναι. τοῦτο βασιλεύς εἰς έαυτὸν αναφέρων άπό προσώπου τ' έποίει τὸν τῶν Γεννουΐτῶν άρχοντα, καί σφιν έφ' ήμέραις έπιζυγοῦσθαι τὰς τῆς πόλεως πύλας προσέ ταπτεν, άναρτῶν τὸ πραχθέν εἰς κρίσιν τοῦ κουμουνίου, μέλ λοντος έτέρου κατά πύστιν ὅσον οὐκ ήδη τήν άρχήν διαδέχεσθαι. Ταῦτα Μपुरιγέριος τότε ώς λαβήν προύτεινε σκανδάλου, καί άλλοτριούں τοῦ βασιλέως τὰς εκείνων γνώμας έπειρα, μη εἰ δῶς, ή καί εκὼν παραλείπων, ώς βασιλεύς φθάσας σφίσιν έξευ 540 μενίζετο καί ζυμμάχους προσελάμβανεν, άγγελθέντων τῶν αυ τοῖς πραττομένων. ώς άωρι τῶν νυκτῶν ή ναῦς έπέστη καί ήδη Γεννουΐταις ή τῶν νηῶν ήγγέλλετο άφιξις, πρόσετι δέ καί τὸ ποιητέον έξητεΐτο ώς εύθῦς ύποστρεψόντων καί κομισόντων τὰς άγγελίας, εύθῦς εκείνοι παρά βασιλέα ύπό λαμπτήρσιν άφιγμέ νοι τὰς εκείθεν εκχωρήσεις έλάμβανον, ώς εἰ μὲν ύποκλιθεΐεν άντιμαχοῦσιν, εἰ δ' άνθίσταιντο, εύθῦς πολεμεΐν, καί πλήθους συχνοῦ πρωΐας Ῥωμαϊκοῦ τοῦ μὲν κατά τὰς άκτὰς στησομένου πρὸς άμυναν, τοῦ δ' άλιάσι διαποντίου γενησομένου· οὐδὲ γάρ άπέβλεψεν, ώς αυτὸς μὲν οὐ ποιήσων, πρὸς εκείνους δέ τὸ πᾶν πράζοντας. σφίσι μὲν οὔν τὸ δάος ήν έν χερσί, καί ύπέστρε φον· (29) βασιλεύς δέ μυρίους έξήλα μεθ' ὄπλων, πορθμὸς δ' οὔτος νηῶν έπληροῦτο διαπλωΐσομένων πρὸς Ῥήγιον. οὔπω δέ καλῶς έπέστησαν οί πεμφθέντες, κάκείνοις έξ έωθινοῦ στερρὰ συνίστατο μάχη, τοῦτο μὲν καί δια τήν έντεῦθεν δήλωσιν, 541 τοῦτο δέ καί τρόπον άνάγκης. τοῦ γάρ Μपुरιγερίου άπογνόν τος τὰ τῆς εἰρήνης, καί μεγάλα χρήματα τοῖς ναυάρχοις καθυ πισχνουμένου εἰ άφεθεΐεν, καί οὔτω σφῶν μαλακιζομένων, οί έπιβάται ζηλοτυπήσαντες εἰ μη κερδαίνοιεν καί αυτοί, εύθέως πρωΐας άρχουσι μάχης, καί πρώτον μὲν άκροβολισμοῖς Ἄμογα βάρους παρακινούσιν, έπειτα δέ καί εἰς άνάγκην τοῦ μάχεσθαι καταστήσαντες κυκλοῦσι τούτους, καί πίπτουσι μὲν οὐκ ὀλίγοι έξ έκατέρων, καί τραυματΐαι γίνονται πλείους· άλλ' ύπερτεροῦσι Γεννουΐται, καί κατά κράτος αίροῦσι τὰς ναῦς, μιᾶς άποδρά σης καί μόνης. ὁ γάρ Μपुरιγέριος ώς άπαξ τῷ τῶν νηῶν ήγε μόνι προσήλθεν, έπειδή άπρακτὰ οί ήσαν τὰ προβαλλόμενα, τὸ ίδιον αίμα εκείνω προσανέτιθει, καί εισδύς τὰ τῶν καταστρω μάτων κατώτατα, εκείνων άνωθεν πολεμούντων, αυτὸς άπόλε μος τὸ παράπαν έμενε. τῆς δ' αυ ήμέρας, ήτις ήν τριακοστῆ πρώτη Πυαντιῶνος, σταθηρᾶς ίσταμένης μεσημβρίας, ήν ὄραν τὸν πορθμὸν αναπλευούσας τὰς τριήρεις ύπό κώπαις καί συριγμοῖς, πλην τὰς μὲν μετ' εύκόσμου στόλου καί μειζόνων φρονηματισμῶν, έπιρροιζούντων καί τὸν συμβόλων εκείνων πρὸς άνεμον, τὰς 542 δ' ήττηθείσας άκόσμους καί άσυμβόλους, ύποσαλευούσας μὲν τῷ ροθίῳ ύπό κώπαις μετρίαις, τρόπον δ' έφορκίων έξημμένας τῶν προθεουσῶν προτόνοις μηκίστοις, καί φερομένας ίν' αν εκεί ναι καί άγοιεν. ώς γοῦν τήν άκρόπολιν έκαμψαν, ὀδὸν μὲν εκεί νην τήν πρὸς τούς οικείους άπέιπαντο, άνω δέ που τὰ μέσα τοῦ άγίου Φωκᾶ καί έπίταδε ναυλοησάμενοι άπεπαύοντο. τῆ δ' ύστεραΐα νῆας μὲν εκείνας τὰς ήττηθείσας, οὔτως ώς εΐχον, άντάνδρους πρὸς οικείους κατάγουσι καί έν τηρήσει ποιοῦνται παντοΐα, αυτοῖ δέ τῷ βασιλεΐ προσκληθέντες τὰ εἰκότα φιλοφρο νοῦνται. καί τοῖς μὲν ναυάρχοις τὰ τῶν άναβολῶν ώς εΐχον πρὸς βασιλέως φιλοτιμότερον

μετημφίαστο, τοῖς δέ γε πλήθεσι τὰ εἰς δαιτὸς φιλοτιμίαν ἐδίδοντο. αὐτοὶ δ' ἐφ' ἡμέραις προσμείναντες, μήτε τι τῶν σωμάτων μήτε τι τῶν πραγμάτων δόντες, χρημάτων ἀποδόσθαι ἠβούλοντο. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ μι σθοῖς μὲν συνεφώνουν ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου στρατεύειν· τέλος δ', ὡς ἐδόκουν, γνωσιμαχήσαντες διὰ τοὺς ἐκεῖ Γεννουῖ τας, οἶμαι, ἐξ αὐτῆς συμπαραλαβόντες καὶ Μπυριγέριον συνάμα τοῖς πρωτίστοις αὐτῶν πρὸς τὴν τῶν Λαζῶν ἀνέπλεον χώραν, μίαν μόνην τῶν τριήρεων πρὸς τὰ αὐτῶν ἦθη εἰς δήλωσιν ἀπολύσαντες. 543 Βασιλεῖ δ' ἐντεῦθεν φροντὶς ἦν πῶς ἂν μετέλθοι τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου, ἐπεῖτοι γε καὶ βοήθεια μὲν ἐκείνοις ἠγγέλλετο παραγίνεσθαι, ἠκούετο δὲ καὶ ὡς Πέρσας ἐκ τῆς περαιᾶς καλεῖν βούλοιντο. καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν νόθον δὲ τοῦ Θευδερῖχου αὐτὰ δελφονπροσδόκιμοι ἦσαν καὶ αὐθις φαίνεσθαι. οὐ μὴν δὲ (30) ἀλλὰ οὐδ' ὁ νέος ἄναξ Μιχαὴλ ἡμέλει, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀφείς τὴν Ἀδριανοῦ καὶ πρὸς τῷ Παμφύλῳ γενόμενος τοὺς ἀμφὶ τὸν μέγαν ἑταιριάρχην τὸν Δούκαν καὶ τὸν μέγαν τζαούσιον τὸν Οὐμπερτόπουλον καὶ τρίτον τὸν Βοσσίλαν, ἱκανοὺς εἰς πολέμου ἐξάρτυσιν, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν Καλλίου Ἀμογαβάρους ἐκπέμπει, οἱ δὴ καὶ ἀπὸ Βραγχιαλίου ἐστρατοπεδευμένοι ἔτοιμοι προσβαλεῖν ἦσαν, ἦν που φανεῖεν. οἱ δὲ τῶν ἐντὸς ἀπαλλαγέντες φόβων (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς περιόντας τῶν σκυλευθέντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου εἶων, ἀλλ' ἐν τῷ κατ' αὐτοὺς καράβῳ ἐλεεινὰ φορτία συνάμα τῷ σφετέρῳ νηυσάμενοι πλούτῳ εὐφυλάκτως εἶχον) τὴν μάχην αὐτόθεν σοφίζονται, καὶ πλείστην λείαν ἐξελάσαντες ζῶων, ὡς ἂν μηδὲν ὑπειδόμενοι τῶν κακῶν, ἀνετον εἶων. τὸ δ' ἦν ἀπάτη· καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ἵππεῖς τε καὶ πεζοί, ἀγαθοὶ τὴν τῶν 544 ὅπλων ἕξιν καὶ ὡς ἰδεῖν ἀπρόσμαχοι, ἐνεδρεύουσι. τότε γοῦν τὸ μὲν καθαρὸν τῶν Ῥωμαϊκῶν συντάξεων ἐν ὅπλοις ἦσαν καὶ τὸν πόλεμον προσεδόκων, οἱ δὲ πλείστοι περὶ τὴν φανείσαν λιχνευσάμενοι λείαν ἐξέθεον ἀσυντάκτως. καὶ εὐθύς οἱ ἐνεδρεύοντες εὐσυντάκτως ἐς ὅτι μάλιστα καὶ πεφυλαγμένως ἀφώρμων. παρ' ἑκάτερα γὰρ ἐνὸς ἵππου δύο πεζοὶ ἐδοχμιάζον, Ἰταλικοῖς τόξοις καθωπλισμένοι· αὐτοὶ δὲ μετὰ πελτῶν καὶ παλτῶν, ἐπιχωρίων δοράτων, ἃ δὴ τὸ παλαιὸν ἄγγωνες ἐκαλοῦντο, τὸν πόλεμον ἀπεθάρρουν. οἱ δὴ συστάντες μάχην ἔστησαν κραταιάν. καὶ πίπτουσι μὲν ἐκατέρωθεν, τέως δ' ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνονται Κατελάνοι, καὶ μέχρι καὶ Μονοκαστάνου τόπον κατατρέχουσι καὶ φονεύουσιν. ἡ δὲ πύστις ἐπὶ διακοσίοις ἴστα τὸν φόνον, πληγέντων καὶ αὐτῶν ἡγεμόνων. τότε βασιλεὺς ἐκ βασιλικῶν ἕξωθεν μηνυμάτων μαθὼν τὸ συμβὰν ἠλγησέ τε σφόδρα, καὶ ἐν μεταγνώσει ἦν τοῦ μὴ παντάπασιν μετελθεῖν Γεννουῖτας ἐκείνους, καὶ μισθώμασιν οἷς ἀπήτουν ἐξικανωσάμενον συμμαχεῖν πείθειν ἐπ' Ἀμογαβάρους, ὡς εἶχον εὐθύς ὀρμήσαντες, ἀλλ' ὅμως περὶ τὰς δόσεις φειδῶ τινα καὶ ὑπερημερίαν ἐνδειξάμενον νῦν ἐπὶ τοῖς ξυμβᾶσιν ἀλγεῖν. ἐκείνοι γὰρ ἐν ἑξ χιλιάσιν ἴστων χρυσοῦ τὸ μίσθωμα ἀπελθεῖν συνόλους καὶ μαχέσασθαι τὴν τα 545 χίστην, τῶν περὶ τὸν Μπυριγέριον ἤδη ἐαλωκότων· βασιλεὺς δὲ πέμπων τῷ μέτρῳ μόνῳ ἐπίστευε συμπληροῦν τὸ τῶν ἀπαιτουμένων ποσόν. ὡς δὲ στήσαντες ἐκείνοι ζυγοῖς τὸ διδόμενον ἔδοκίμαζον καὶ πολὺ τὸ ἔλλειμμα ἦν, ἐξωργίζοντο καὶ ἄλλως ἐν μεταμέλῳ πῶς ὄντες, καὶ ἀντεπέστελλον τοὺς μισθοὺς. Πάτροκλος δ' ἦν τὰ ἔλλείμματα πρόφασις· ὡς γὰρ καὶ ταῦτα βασιλεὺς ἐπλήρου καὶ πέμπων ἐξώτρυνεν, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ λόγου τῶν βουλεωμάτων κρουσάμενοι ἰδίας προὔτεινον ἐμπορίας, καὶ πρὸς αὐτὰς ἦσαν εὐθέως, καὶ ἀπηλλάττοντο τὴν ταχίστην. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοιαῦτα μαθὼν τοῖς ἰδίῳ παρέβαλε τὰ μισθώματα καὶ τριήρεις ἐξηρτύετο, ἀναπαλαίειν τὴν ἦτταν αἰρούμενος. οὐ γὰρ ἰσχύς ἐπιλελοίπει τῇ βασιλείᾳ, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀρχῆς τέλειον ἦν, κἂν ἠσθένουν τὰ ὄργανα καὶ ἀτελεῖς αἱ λόγον ἔχουσαι σώματος στρατιωτικαὶ δυνάμεις, τῆς βασιλείας λόγον ἐχούσης ψυχῆς, τῆς ἐπισημοσύνης αὐταῖς ἐνδείας ἐφαίνοντο· παρ' ἦν αἰτίαν καὶ παρεφέροντο κακῆς μικρᾶς κινήσεως εἶχον σφαιδάζειν, κατὰ λόγον νεογνῶν ζῶων, ἃ δὴ τελείας οὐσης

τῆς ἐν 546 αὐτοῖς ψυχῆς ἀτελῆ τὰ ὄργανα φέροντα τὴν μὲν κίνησιν πάντως ἐνδεικνῦσι καὶ τὴν τοῦ κινουῦντος ἐνέργειαν παριστάνουσι, τὰ δὲ εἰκαίως καὶ ὡς ἔχουσι φέρονται καὶ παραβολώτερον ἄττουσι. καὶ ταῦτά εἰσι τὰ λεγόμενα παίγνια, ψυχῆς τελείας ἐνέργεια ἐν οὐ τελείοις τοῖς σκεύεσι. (31) τῷ τοι καὶ πρῶτον τέως ὄρμην ἰδὼν ἀτακτοῦσαν λαοῦ εἰς νεωτερισμοὺς ἐξεγειρουμένην, ἣν τις καὶ ἀμηγέπη παρακινόη, εἰσάγει μὲν καὶ στρατιωτικὸν εἰς τινα δῆθεν ἀναστολήν, ὅμως δὲ καὶ Μαιμακτηριῶνος πρώτη τὸ πρῶτον τῆς πολιτείας συνηθροικῶς μακρὰν κατέτεινε δημηγορίαν, τὰ περὶ τῶν Κατελάνων ἀπολογούμενος, καὶ ὡς ἐξησθηνηκιῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ξένους ἀνακαλεῖσθαι ἀναγκασθεῖη τοῦτο μὲν Ἄλανοὺς τοῦτο δὲ Ἰταλοὺς, καὶ ὡς οὐδὲ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ξένων δέξαιτό τινα καὶ τιμήσειεν, ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Δοῦ κας Γουλιέλμὸν τινα προσλαβόμενος ἐπ' ἀξίαις ἴστα Ῥωμαϊκαῖς, καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ τὸν Ἰκάριον τῷ μεγαλοδοκικῶ τετίμηκεν 547 ἀξιῶματι, καὶ ὡς οὐδ' αὐτὸς ἀνίησι σπεύδων ἐπὶ τῷ σῶσι εἶναι Ῥωμαίους, εἰ καὶ θεῖον μῆνιμα τὰς ἡμῶν, φησίν, ἀμαρτίας με τέρχεται, καὶ ὡς ἡγεμόνων τὰ πλεῖστα κακότητι παραπόλωλε τὰ πολλὰ ἀμελούντων. καὶ πόλλ' ἄττα συνυφάνας τοιαῦτα, τέλος ἐφ' ἡσυχίας μὲν αὐτοὺς διάγειν ἐπέταττε καὶ τοῖς ἔργοις προσέχειν καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀξίους μόνον ἑαυτοὺς καθιστάντας ἐφ' ὅσον δυνατόν, αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ τὰ πράγματα ἐπιτρέποντας, κἄν που καὶ θορυβηθεῖη, τὴν ἀταξίαν ἀνείργοντας, καθ' ἣν πολλοὶ δυσχερῶς, ὡς καὶ ἑαυτοὺς ἔχειν εἰδέναι, κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀπηλλάχασιν, ὡς μεγίστου πολέμου τῆς στάσεως οὔσης τῆς ἐν ταῖς πόλεσι, καθ' ἣν οὐκ καὶ πρᾶγμα ἄλλ' εἰρήνης εἶναι καὶ ὁμοιοῦς ζημίαν, ἣ τὰ πάντα συγχέονται. ὡς γὰρ τὸ ὑφ' ἑαυτοῖς ἐξαπατᾶσθαι πάντων χεῖριστον διὰ τὸ καθυ..... σμικρὸν ἀποστατεῖν ἀλλ' αἰεὶ παρεῖναι τὸν 548 ἐξαπατῶντα καὶ πειθοῦς ἀνάγκαις δουλαγωγεῖσθαι τὸν ἐξαπατῶμενον, οὕτω καὶ τὸ ὑφ' ἑαυτοῖς πολεμεῖσθαι πόλιν δεινότερον, ὡς ἐντὸς τῶν ὑπεκκαυμάτων ὄντων, εἰς βιαίας ἔτοιμα κακίας ἀναψιν. διὰ ταῦτα καὶ περὶ πλείονος ἐποιεῖτο τὸ τῆς πόλεως ἀστασίαστον, καὶ μᾶλλον ἐν τοιοῦτῳ καιρῷ καθ' ὃν τῶν ἐκτὸς ἀνεγερμένων ἐξ ἀναγκαίου καὶ τὸ ἐντὸς συγκραδαίνεσθαι. ὥστε καὶ ὄρασθαι σφᾶς ἀνεγερμένους πρῶτον μὲν τῶν ξυμβαινόντων χάριν ἐκ τῆς στασιώδους ταραχῆς ἐκείνης, ὡς παρακινήσειομένων ἐκ τῆς τυχούσης προφάσεως, στρατιωτικὰς εἰσήγε δυνάμεις κατ' ἀναχαιτισμὸν τῶν προσδοκωμένων θορύβων. τότε τὴν ἐνταυθοῖ σφῶν ἀσχολίαν περιττὸν ἄλλως κρίνων καὶ τῶν ἀναγκαίων ὑπερόριον, ἄλλως ἐγνωκῶς ἀσφαλίσασθαι τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τοὺς συνειλεγμένους ἐπέταττε χεῖρας ἐπιτιθέντας τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις ὁμνύειν ἢ μὴν πίστιν μὲν φυλάττειν εἰς βασιλεῖς, πάντα δὲ διχονοίας τρόπον καὶ στάσεως μὴτ' αὐτοὺς ἐνεργεῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις, εἴ που καὶ θορυβοῖεν. δυσὶν, ὃ λέγεται, χερσὶν ἀντὶ θεῖν. καὶ γὰρ ἀνὰ τὴν πόλιν πᾶσαν [ἀνάγκη ἦν τοὺς παρευρισκομένους] εἶδες ἂν παρερχομένους βασιλικούς, καὶ τοὺς παρευρισκομένους ὁμνύοντας. καὶ τὰ μὲν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπράττοντο τῆδε.

32. Ὁ δὲ βασιλεὺς Μιχαὴλ οὐκ ἡρεμῶν ἦν τὴν μάχην, ἀλλὰ πάντα λίθον κινῶν, τὸ τοῦ λόγου, ὅπως τὴν ἦτταν ἀνακαλέσεται· οὐδὲ γὰρ ὑπέμενε τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εὐγενὲς καὶ ἀνδρεῖον ἀκούειν τε καὶ ὄραν τὰ δεινὰ ἄπερ ἔπασχον οἱ ἔλεεινοὶ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν αἰμοχαρῶν Κατελάνων. ὅθεν καὶ πάντα λόγον ἀφείδεν ἐπισυνάγει τὸ στράτευμα, καὶ καταλιπὼν τὴν Ὀρεστιάδα περὶ τὴν Ἄπρω πλησίον κατασκηνοῖ, ὡς ἅμα ἔω προσμίζων τοῖς Ἰταλοῖς· ἐκεῖσε γὰρ πλησίον καὶ αὐτοὶ κατεσκήνου. τῆ γοῦν ὑστεραία συνταξάμενος κατὰ τὸν τοῦ Ἰμέρι λεγόμενον τόπον Ἄλανοὺς μὲν καὶ Τουρκοπούλους ἐν ἡγουμέναις συντάξεσιν ἴστα, περὶ τὸν Βοσσίλαν τούτους ποιοῦμενος, ἐπομένους δὲ τοὺς περὶ τὸν μέγαν πριμικήριον Μακεδόνας διέταττε, καὶ μετὰ τούτους περὶ τὸν θεῖον αὐτοῦ Θεόδωρον τοὺς ἀντολίηθεν

ἀπηρκότας, τὸ Βλα χικὸν δὲ καὶ ὅσον ἄλλο ἐκ θεληματαρίων συγκροτούμενον ἦν, καὶ αὐτὸ κατὰ τρόπον περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην συνταξάμενος οὐ ραγοῦν, αὐτὸς συνάμα καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐταδέλφῳ τε καὶ δεσπότῃ, καὶ τῷ πιγκέρνῃ Σεναχηρείμ τῷ Ἀγγέλῳ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτὸς λαὸν ἄγειν ἠρεῖτο, ἀλλ' ἀμφιπονεῖσθαι περὶ τὸν ἄνα κτα καὶ οἱ πολυωρεῖν τὴν ἀσφάλειαν ἠθέλεν. οὕτως ἐκεῖνος τὰς συντάξεις ἀποτάξας, τὸ οἰκεῖον ἅπαν καὶ μαχιμώτατον προσλα 550 βῶν, τὸν ὕστατον ἀνεπλήρου σύλλογον. καὶ αἱ μὲν Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις εἰς πέντε που τέλη τὰ μείζω συνεποσοῦντο, αἱ δὲ τῶν ἀντιπάλων εἰς τέσσαρα, ὧν ἓν ἦν τὸ τῶν Περσῶν· προσεκάλεσαν γὰρ καὶ Περσικὸν οἱ Κατελάνοι. καὶ δὴ καρτερᾶς γενομένης τῆς μάχης καὶ ἐκ χειρός, ἔνθεν μὲν Ἄλανοὶ ἐκείθεν δὲ Τουρκόπουλοι συνεκθέουσι καὶ τῇ προηγουμένη συντάξει τῶν Κατελάνων προσ βάλλουσι. καὶ εὐθύς πύργος ἦσαν ἐκεῖνοι, μηδὲν μηδενὶ καθυ πείκοντες· ἐν ἀσφαλεῖ γὰρ ὀπλισμένοι καὶ τοῖς παρ' ἐκάτερα βάλλουσι πίσυνοι καρτερῶς ἀντεῖχον. οὐ μὴν καὶ εἰσβάλλοντες οἱ προσδραμόντες τὸ λοιπὸν ἐκαρτέρουν, ἀλλ' εὐθύς παρεκκλί ναντες ἐπὶ θάτερα δόξαν παρέσχον τροπῆς, τῷ μὲν φαινομένῳ καὶ οἷς ἐωρῶντο, ὡς δῆθεν ἀπογνόντες τὴν μάχην, τῷ δὲ βαθυ τέρῳ καὶ οἷς ὑπωπεύοντο, λειποταξίου ἐκόντες εἶναι γραφόμενοι, οἷς ὅτι μὴ τοὺς μισθοὺς ἱκανούμενοι μελέτης ἐρραθύμουν πολεμικῆς. εἰσὶ δ' οἱ λέγουσιν ὅτι καὶ ἀνάπυστον γεγονὸς ἐκεῖ νοῖς τὸ ἀπὸ τοῦ Τουκτάϊ πρὸς βασιλέα μήνυμα περὶ τῆς αὐτῶν ἀνθυποστροφῆς (δῆλον γὰρ ἦν ὡς ὁ Τουκτάϊς ἐκείνους ὡς ἰδίους καὶ τῆς τῶν Τοχάρων ἀρχῆθεν χειρὸς ἀπήτει παρὰ τὸν ἄνακτα πρεσβευόμενος) διὰ ταῦτα καθυφέντες τὰς ὀρμάς ἀρρωστοτέρας 551 εἶχον καὶ ἐδοχμιάζον. ἀλλὰ τοῦτο τοῖς κατόπιν ἰοῦσι δειλίαν ἐμ βάλλει, καὶ ἀπροθύμως εἶχον περὶ τὴν μάχην. ὅπερ ὁ βασιλεὺς οὐραγῶν θεασάμενος, καὶ περὶ τοῖς ὄλοις ὡς εἰκὸς δείσας, αὐτὸς ἠναγκάζετο πολεμεῖν οἰκείῳ σώματι, καὶ γοῦν ἔτοιμος ἦν μετοχετεύεσθαι πρὸς τὴν μάχην. ἀλλ' ὁ πρὸς τοῦτο ἵππος ἔκ τινος δαιμονίου συμβάματος καὶ ἧς οὐδεὶς αἰτίας ἤδει, τῶν χαλινῶν ἀνεθείς, ῥυτῆρας μὲν εἰς χεῖρας τοῦ ἠνιόχου ἀφήσιν, αὐτὸς δ' ὡς εἶχε κατὰ πεδίου κροαίνων τῶν ἐχθρῶν γίνεται. ἐπιβάς γοῦν ἄλλου καὶ λαβῶν ἀνά χεῖρας ὑσὸν ὄλαις ὀρμαῖς σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτὸν Ἀμογαβάροις ἐπέρραξε καὶ ἀρείκον θάρρος ἔδειξε, παραυτικά τὸν πόλεμον αὐτουργῶν. καὶ κατὰ πρώτην εἰσβολὴν ἐκείνην εἰς ἤρκεσε τῷ ὑσῶ προσπαρεῖς καὶ πεσῶν, καὶ δεῦτερος σπάθης γίνεται παρανάλωμα. ἐν ταῦτῳ δὲ δυοῖν ὀρμησάντοιν μετὰ γέρρων εὐθύ βασιλέως, ἐγγὺς τοῦ ἐν χρῶ γενέσθαι, τὸν μὲν ἔνθεν ὁ πιγκέρνης, τὸν δ' ἔνθεν νέος τις καὶ τῶν βασιλικῶν παιδαρίσκων δέχονται καὶ τὴν βασιλικὴν περιποιοῦνται ζοῆν· πολλοὶ γὰρ ἄτε βασιλέως ἐκ τῶν σημείων φανέντος ἐπεισφρήσαν τες οὔταζον, ὥστ' ἐξικνεῖσθαι καὶ κατὰ τοῦ σώματος τὰς πληγὰς, κἂν καὶ βασιλεὺς ἀγχιστροφὸς ἐποίει τὰς μετακλίσεις, εἰ 552 μὴ τῶν ἄλλων φυγομαχοῦντων αὐτὸς σὺν ὀλίγοις ἐν ἀναγκαίῳ κινδύνῳ ἦν καὶ παρακληθεὶς ὑπέστρεφεν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐπισπόμενοι οὐκ ἀνήκαν ἔτι, ὁ δὲ μικρὸν ἀναχωρήσας τοῦ κυδοιμοῦ δά κρυά τε τῶν ὀφθαλμῶν, οἷα λόγος τὸν Ἀγαμέμνονα, ἔρρει, ἔλ κετο δ' ἐκ κεφαλῆς προθελύμνους τὰς τρίχας, τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἐποικτιζόμενος πράγμασι, καὶ ὑποστρέφειν ἐσφάδαζε, κἂν οὐκ εἶχεν ὄλως. ἔλεος δ' ἦν ἐντεῦθεν θεοῦ, καὶ ἔννοιά τις εἰσῆει τοὺς ἀντιπάλους ὡς κατ' ἀπάτην ἀναχωροῦσι καὶ ὡς ἐνέδραις προλοχίζουσιν ἄλλοι, καὶ οὕτως ἀνείργονται τῆς διώξεως. ὅθεν καὶ οὗτοι μὲν τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φορᾶς ἴστανται, ἐκεῖνοι δὲ ἄλλος ἀλλαχοῦ διασπαρέντες περισώζονται. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς κα ταλαμβάνει μόλις τὸ Πάμφυλον. καὶ δὴ τῆς φήμης διαδοθείσης οὐκ ἦν ὅστις τῶν γεωργῶν, ἐν ἀκμῇ καὶ ταῦτα τοῦ θέρους, ἔξω τῆς Κωνσταντίνου ἐναπολέλειπτο, ἀλλ' ἅμα πάντοθεν μυρμη κἂν μιμούμενοι ἐσκευαγῶγον ἐφ' ἀμαξῶν, θέρη καὶ δράγματα καὶ σωροὺς χαίρειν ἐῶντες. τοῖς μὲν οὖν ἐναντίοις, κἂν ἴστων τὰ ὀρμήματα τότε κατὰ τινὰ ἐνεδρῶν ὑποψίαν, ἀλλ' οὖν

οὐκ 553 ὀλίγα τῶν ἀνηκέστων πράξασι καὶ τὰ προστυχόντα ληϊσαμένοις ἐπήει τὴν Ἄπρω περικαθῆσθαι τῶν εἰσδεδυκότων ἔνεκα, καὶ ἐπει ρῶντο πολιορκεῖν· ὡς δ' οὐκ ἦνυτον τὸ παράπαν, ἔγνωσαν ὑπο στρέφειν. Ἄλανοῖς δ' ἅπαξ ἀφεικόσι τὴν πρὸς τοὺς βασιλεύον τας ἔννοιαν σκυλεύειν τὰ ἐν ποσὶν ἔδοξε, καὶ φίλοι μὲν ἐφίσταν το, ἐχθροὶ δ' ἀπανίσταντο. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεύς, καὶ ὡς εἰκὸς ἐπαλλήσας τῆ συμφορᾶ, τῷ μὲν υἱῷ τε καὶ βασιλεῖ τοὺς παρακλητηρίους ὡς εἶχεν ἐνεσχεδίαζε, τὸν δὲ Κουτζίμπαξιν ἀπολύει πρὸς Ἄλανούς, ἅμα μὲν ἐκείνους ἐγκαθεστήζοντα, ἅμα δὲ καὶ Τουρκοπούλους δουλα γωγήσοντα· τῷ γὰρ ὁμοεθνεῖ τε καὶ ὁμογλώσσῳ, καὶ ὅτι συνήθης ἦν Ἄλανοῖς ἐν Νογᾶ, καὶ ὅτι τὴν πρὸς Τουκτάϊν πρεσβείαν αὐτὸς ἐποιεῖτο, εἰς αἰδῶ πρέπουσαν ὑπηκόοις ἐπαγαγέσθαι σφᾶς ἐπιστεύετο. αὐτὸς δ' ἐξ αὐτῆς στρατολογεῖν τε καὶ ἐφορμᾶν ἠβούλετο μὲν, ἐπέιχετο δὲ ἐξ ἀναγκαίων πολλῶν ἀντισπῶμενος. διὰ ταῦτα καὶ ἀπὸ γῆς μὲν δυνάμεις ἀποστόλους προσητοιμάζει, οἷς θαρροῦντες οἱ πρόσχωροι ἀφόβως ἐργάζονται· ἂν τὰ τοῦ θεοῦ ρους, Ἀμογαβάροις δὲ τέως ἀνακωχᾶς διδούς ὡς αὐτίκα κατα 554 δραμούμενος συναχθεισῶν τῶν δυνάμεων, ἔπειτα ἐν τρισὶ καὶ δέκα ναυσὶ Γεννουίτας ἐκ τῶν Λαζῶν ὑποστρέψαντας συμμαχεῖν ἐπεχείρει πείθειν. ἀλλὰ τοσοῦτον τῶν βουλευμάτων ἐδέησεν ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν δύο ναῦς τὰς καλλίστας ἐκπλεῦσαι ἀγούσας πρὸς Ἰταλῶν ἦθη καὶ Μπυριγέριον. οἱ δ' ἐν ταῖς λοιπαῖς Γεννουίται τὸ ἐμπορικὸν προἰσχόμενοι ἀπαίρειν καὶ αὐτοὶ ἠτοιμάζοντο. μόλις ἀξιώσεως χάριν ἐκλέγονται δύο, μισθοῦ νομισμάτων ἑξακισ χιλίων, πλὴν ἐπὶ ῥητοῖς, ὥστε ὑφ' ὄρκῳ βεβαίῳ δύο μῆνας ἐκδουλεῦσαι τῷ βασιλεῖ, συμπράττοντας τοῖς λοιποῖς καὶ πολεμοῦντας ἐς ἅπαν ὡς ἐχθροῖς βασιλέως τε καὶ τοῦ περιφανοῦς σφῶν ξυνεδρίου. οἱ δ' ἐν ταῖς ἐπιλοίοις ἐννεά ὠμολόγουν τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτοὶ ἐπιστῆναι δωρεάν, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσκαρτερήσαντες κατὰ τινα τῶν ἐχθρῶν δειλίαν πρᾶξι καὶ ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων πειράσασθαι, κἀντεῦθεν ἀναχωρεῖν, κἀν εὐοδοῖεν κἀν μή. ταῦτα διαπραζάμενος βασιλεύς, πῶς ἂν τὸ ἐντεῦθεν τῶν ἐχθρῶν περιγένηται, βουλευόμενος διεσκόπει.

33. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν Ἀδριανοῦ ἐγκεκλεισμένοι Κατελάνοι, περὶ ἑξήκοντα ὄντες, οἱ καὶ τοῦ Καίσαρος ἐκποδῶν γεγονότος ἔπειτα ὄρκους δουλαγωγηθέντες ἐγκατεκλείσθησαν, οὐδ' 555 αὐτοὶ γε τὸ περὶ τὸν βασιλέα ἀνάπυστον γεγονὸς τὸ παράπαν ἠμέλουν, ἀλλὰ φήμης διαδοθείσης ὡς κατὰ κράτος ἠττηθέντων τῶν ἡμετέρων καὶ οἱ τοῦ γένους αὐτῶν μέχρι καὶ αὐτῶν ἴασι, ἀρήξοντες σφίσι, ῥήξαντες τὰ δεσμά, ἐπεὶ ἐκφυγγάνειν οὐκ εἶχον δυσανοίκτου ὄντος τοῦ πύργου ἵνα καὶ ἐγκαθίδρυντο, ἄνω που ἀνερρηφότες κατὰ τὸ ὑπαιθρον ἐκεῖθεν παρακειμέναις πέτραις ἠκροβολίζοντο καὶ τοὺς ἐπιόντας ἠμύνοντο, σκοπούμενοι καταπίπτειν μετ' ἀσφαλείας. ἀλλ' οὐκ ἦνυτον τὸ παράπαν, τῶν πολιτῶν ἐκείνη πη περιστάντων. ὅθεν καὶ ὀλίγων φυγομαχησάντων καὶ ἑαυτοὺς παραδόντων, οἱ λοιποὶ μέχρι καὶ αὐτοῦ θανάτου ἐνεργέστερον ἐπολέμουν καὶ βάλλοντες ἐτιτρώσκοντο. τέλος ὕλην παντοδαπὴν συμφορήσαντες οἱ πολῖται πῦρ ἐνιᾶσιν ὡς καταφλέξοντες καὶ πύργον καὶ τοὺς ἐν τούτῳ. καὶ τὸ μὲν ἦρετο μέγα, οἱ δὲ τῆ φλογὶ ἐνείλουμένοι οὐδ' ἐς βραχὺ τοῦ εὐτόλμου καθυφείκεσαν λήματος, ἀλλὰ πρῶτον περιδύομενοι ἐσθῆτας, κατὰ πυρὸς βάλλοντες, τὸ πῦρ οἶον ἠμύνοντο, ἔπειτα κατ' ὀλίγον κραταιουμένου τοῦ φλέγοντος ἀνηλίσκοντο ἐς αὐτὸ πηδῶντες ἐκόντες, φιλήμασιν ἀλλήλους ἀφοσιούμενοι καὶ σταυρῷ φραττόμενοι. δύο δὲ τινες ἐξ αὐτῶν, ἀδελφῶ καὶ γένος καὶ γνώμας, 556 στερρῶς περισχόντες ἀλλήλους καὶ τὰ ἔσχατα περιπτυσάμενοι, ἅμα μὲν οἴκτῳ ἅμα δὲ καὶ ἀρεϊκῶ ἐπαρθέντες λήματι, τοῦ πύργου καταπεσόντες ἐξ αὐτοῦ διαπεφωνήκεσαν. παῖς δ' ἐκείνοις συνῆν, καὶ ἐπεὶ ἀργὸς ἦν ἐκ φιλοῖκτου δειλίας καὶ δῆλος ἦν μένων τὴν αὐθεντίαν, εὐθύς ἀφειδοῦντες ἐκεῖνοι καὶ περισχόντες τὸν νεανίαν ἐρρίπτουν κατὰ πυρὸς εὐθαρσῶς, ὡς οὐχ ἥκιστα σώσοντες ἢ ἀπολοῦντες. καὶ ταῦτ' ἔδρων ἐξ ἀπογνώσεως τοῦ ὅλως

περιγενέσθαι· οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ ἀντιπάλου σφίσι τε καὶ τοσαύτη πόλει ξυνέβαινε τὸν ἀγῶνα εἶναι.

34. Ἀνδρέας δὲ Μουρίσκος, ὃν καὶ βεστιάριον πρὸς βασιλέως καταστῆναι ἐν τοῖς πρόσθεν λόγοις ἐλέγομεν (οὕτω γὰρ ὁ τῆς δαπάνης χορηγὸς τοῖς ἐπὶ τῶν νηῶν ὀνομάζεται), ὑπαρχὸς τοῦ στρατιωτικοῦ πάλαι γενόμενος, ἐν δυσὶ ναυσὶ Τενέδω προσσχὼν καρτερῶς ἐπολιόρκει τὸ ἐκεῖσε φρούριον. καὶ ἤδη μὲν οὗτος ἐπίδοξος ὡς ἀλώσων ἦν, Γεννουῖται δὲ τυχόντες ἐκ παρόδου σφίσι τε ἐκοινολογοῦντο, καὶ τὸν ἅπαντα λόγον ἐν τούτοις ἴστων, ὡς εἰ μὲν κατασχεῖν τὸ φρούριον θέλοιν αὐτῶν μεσολαβούντων, ἀκονιτὶ γε λήψαιντ' ἄν, εἰ δέ γε τῶν ἐντὸς ἐς ἅπαν περιγενέσθαι, οὐκ ἂν ἀναιμωτὶ τὸ σύνολον ἀπαλλάξειαν. καὶ ὅπη σφίσι ἐπιχειρεῖται ἐς τὴν πρᾶξιν εἶη, διεπυθάνοντο. ζυμφέρον δὲ τό γε 557 μετ' εἰρήνης ἀπηλλάχθαι δόξαν, αὐτοὶ τοῖς ἐνφυκτικῶσι τῇ νήσῳ ἐπίκοινα βουλευσάμενοι τὰ μὲν σώματα σφῶν ἐπὶ ταῖς ἰδίαις ναυσὶν ἐπιβήσαντες περιεποίησαντο, κενὸν δὲ τὸ φρούριον ἀφίᾳσι. καὶ μέγα τι ἐφημίσθη τοῦτο, ὡς αὐτὴν Καλλιούπολιν κατασχόντων· ἐς τόδε ὅμως καὶ μόνον ἀπεκρίθη τὸ φημιζόμενον. οὐδὲν δὲ τέως ἐνεώχρωσε καὶ τὸ περὶ τῆς Αὐγούστης φημισθὲν Εἰρήνης, ἣτις ἐπὶ δυσὶν ἤδη χρόνοις Θεσσαλονίκη παραμείνασα τὰ πρὸς αὐτῆς καὶ τῶν παιδῶν διώκει, εἰς ἐπιγάμους ὁρμῶσα συμβάσεις. τὸ δ' ἦν τῶν εἰς τὰ τῆδε ἀπτομένην συμμάχικὸν ἐπάγεσθαι ἔκ τε Βελεγράδων Ῥωμαίων κατήκοον καὶ πλεῖστον ἄλλο Τριβαλλικὸν ξενικόν. ἀλλ' οἱ αὐτοὶ ἦσαν καὶ τὰ αὐτὰ ἔπραττον πάλιν οἱ ἐναντίοι. τέως δὲ ἐκεχειρία ἦν τῶν πολεμῶν, ἐξ ἐγγίονος τῶν κατ' Ἄβυδον στενῶν τῶν βασιλικῶν τριήρων πλεουσῶν κατὰ κωλύμην τῆς ἕωθεν τῶν Περσῶν περαιώσεως. οὐς οὐδ' αὐτοὶ προσεποιοῦντο, ὡς ἐλέγετο, Ἀμογάβαροι, ἵνα γοῦν δυνατὰ σφίσι εἶη ἄγειν καὶ φέρειν οὐς φθάσαντες διεπέρασαν, κατὰ τὸ αὐτοῖς ἀρέσκον, τῇ καθ' αὐτοὺς πληθύνει δουλαιαγομένους, εἰ καὶ πολλοὶ τὴν περαιάν διακατέχοντες, ἰοῖς τιτυσκόμενοι, τῆς ἡϊόνος ἀπήρτων τοὺς ἡμετέρους, ἦν τί που 558 καὶ ἐγχειροῖεν ὅπη παρατύχοι ὁρμιζεσθαι ἢ μὴν ὑδρεύεσθαι. πᾶσαν γὰρ ἡϊόνα διηνεκῶς ξυνέβαινε Πέρσαις κατέχεσθαι, πλὴν τῶν ὅσον κατ' Ἀτραμύτιον καὶ Φώκαιαν ἦν, ὃ δὲ τῷ Μανουῆλ Ζαχαρίᾳ κατείχετο, οὐτόσον χωρίων ἰσχύϊ ὅσον τῷ τῶν περὶ ἐκεῖνον Ἰταλῶν ὄντων εἰς πόλεμον θράσει πεφυλαγμένον. τῷ τοι καὶ ἀτημελημένας τὰς ἐκατέρωθεν νήσους ὁρῶντες οὗτοι ἐπιμαχάτας κειμένας τοῖς τολμησεῖουσι ζυμβαλεῖν (οὐδὲ γὰρ σφίσι ἀπόδραστα ἦν τὰ ἐς κίνδυνον σφῶν ἀλωμένων) πέμψαντες βασιλέα ἠξίου ἢ αὐτὸν ταῖς νήσοις τὸ ἀδύητον προνοεῖν, ἢ αὐτοῖς ἐπαγγεῖλαι τὰ ἐς φυλακὴν, ἀνέντα καὶ τὰς ἐκεῖθεν εἰσπράξεις, αἷς εἶη ἂν χρᾶσθαι ναῦς ἐξαρτυομένοις εἰς τὴν τῶν ἐπιτιθεμένων ἀνταγώνισιν· ἐκείνοις γὰρ καὶ πρὸς χρόνον ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸν τόπον ἐδίδου πρὸς ἐργασίαν στυπτηρίας ἐπιτηδεῖως ἔχοντα. οἱ δὲ καὶ τὴν πόλιν καταλαβόντες βασιλέως εὐμενοῦς ἐτύγχανον ἐς ὃ πρᾶξι σφίσι τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ ταῦτα ἐν ἀναβολαῖς ἦν ἔτι.

35. Τότε καὶ ἡ πάλαι συζυγεῖσα τῷ Σμίλτζῃ καταλαβούσα τὴν πόλιν, ὡς ἐλέχθη τὸ πρότερον, τὰς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐπιγαμίας κατησφαλίζετο. ἃ δὲ μαθὼν Ὀσφεντίσθλαβος, 559 ζητῶν καὶ αὐτὸς λιπαρῶς κῆδος ἐκ βασιλέως, καὶ ἤδη τὸν Ἑλτιμηρῆν ἀπογνοῦς ὡς πρὸς βασιλέα καὶ αὐτὸν ἀποκλινοῦντα, γαμβρόν γε ὄντα Σμίλτζαίνης, πέμψας δύο φρούρια τῶν καλλίστων, Ἰάμπολιν καὶ Λαρδαίαν, ἃ δὲ Ῥωμαίους ἀφελόμενος πρότερον ἐδίδου κατὰ χάριν Ἑλτιμηρῆ θείῳ γε πρὸς πατρὸς ὄντι, δι' ὅμοιοις καὶ αὐθις ἀναλαμβάνει καὶ φρουροῖς εἰσαχθεῖσι κατασφαλίζεται, ἐπίδοξος ὢν καὶ τοῖς λοιποῖς ἐγχειρήσων. ἢ γὰρ ἀποτυχία τοῦ βασιλικοῦ πρὸς αὐτὸν κήδους τὰς ὁρμὰς ἐκείνῳ παρῶν τρυνεν, εἰ καὶ ὕστερον καιροῖς ἰδίῳις καὶ τοῦτο γέγονε. καὶ ὡς πάλαι Βουλγάρων ὄντα τὰ χωρία ἐσφετερίζετο. ἐφύκει δὲ τὸ δαιμόνιον Ῥωμαίους καὶ κατὰ δύσιν εἰσπραττόμενον δίκας ὢν ἐμφορῶς οὐχ οἷοι τ'

ἦσαν εἰδέναι πλημμελημάτων, εἰ καὶ ὁ τῆς πόλεως ἱερεὺς τὰς τῶν εἰσπραττόντων ἐργολαβίας ἐπητιᾶτο, ὧν οὐδ' αὐτῶ ἐς ἅπαν, ὡς τοὺς πάντας εἰδέναι, οὐ μετὸν ἦν, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς τῆς ἐκκλησίας πράγμασιν. οὐδὲν γὰρ ἦν ἔλλει φθὲν τῶν προτέρων ἐκείνων ὅπερ οὐκ αὐτὸς ἔχων, καὶ αὐτὰ δὴ τὰ τῶν ἀξιωματῶν προνόμια ἀκριβῶς αὐτοῖς ἐνεργούμενα, ὡς ἀπαυανθῆναι τελέως τούτοις καὶ τὰς τιμάς, πτωχῶν μὲν πολυῶ 560 ρίαν προΐσχετο, τιμίους δ' ἄνδρας καὶ αἰδοῦς ἐπιεικῶς ἀξιούς παρ' οὐδὲν ἔχων, μηδὲν ἐκείνοις ζωῆς προνοῶν, ἀλλὰ καὶ ἀναλ γήτως ὡς ἐνῆν προσφερόμενος ἐκ πικροῦ καὶ ἀτενοῦς ἡθους, πτω χεύειν ἐποίει, ὡ συμφορᾶς οὐχ οἴας τ' ἐνεγκεῖν ἐλευθέρους ὅλως, πανταχόθι τῆς πόλεως. τῷ γὰρ ἦθει πικρῷ γε ὄντι ὁ τῶν πάλοι ξυμπεσόντων κατὰ μνήμην συντακεῖς κότος κοινήν Ἐριννὺν ἄντι κρυς ἐποίει τὸν ἄνθρωπον, μηδ' αὐτοῦ βασιλέως ὅλως δυναμέ νου μεταβάλλειν τὸ ἦθος, εἴ πού γε καὶ οἰκτιζοίτο. ὁσημέραι γὰρ ἀναφορῶν πρὸς αὐτὸν γιγνομένων οὐδὲν τὸ παράπαν ἠνύετο. καὶ ὡς εἰκὸς κατενοεῖτο καὶ πρότερον ταῦτα πράττειν θέλων, εἰ καὶ παρὰ πολλῶν καὶ μεγάλων τῷ βασιλεῖ πλησιαζόντων κατεκωλύετο. νῦν δ' ἀλλὰ τῶν μὲν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν δ' ἐκποδῶν ἐκόντων, τῶν δὲ καὶ κατ' ἐπήρειαν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ βασιλέως καὶ πόλεως, αὐτὸς τὸ κατ' ἔθος πικρὸν ὡς εἰκὸς θελητὸν ῥαδίως ἐξήνυε, μηδενὸς τὸν κρατοῦντα τολμῶντος νύττειν. καὶ ὡσπερ ἂν εἰ θεοῦ ἀργοῦντος, κατὰ τὴν δημῶδη παροιμίαν, τινὰ πράττονται, οὕτω καὶ βασιλέως ἀργοῦντος, δικαίω 561 μάτων προΐσχομένων θεοῦ, οἷς οὐδ' αὐτὸς ἄνθρωπος γεγωνὸς ἐχρήσατο, ταῦτ' ἐγίγνοντο. καὶ ὅτι μὲν δι' ἀμαρτίας ἢ παραχώρησις, πρόδηλον· πλὴν ἀλλ' ὁ πρὸς τὸ κολάζειν κληθεὶς φοβείσθω τὴν πρόσκλησιν, ὡς οὐδὲν ὅλως τῶν ἀγαθῶν ἀγγέλων κολάζειν τοὺς εἰς θεὸν ἀμαρτάνοντας. ἀλλ' ὡς ἔοικε, μέλον ἦν θεῷ κοινή καὶ τοὺς ἐντὸς κυρῆσαι τοῖς χαλεποῖς, εἰ καὶ μὴ ὁμοίως τοῖς προστιμῶσιν ἐχρῶντο μηδὲ τὰς κολάσεις ὑφίσταντο τὰς αὐτάς, ὡς ἐκεῖ μὲν πολεμίων ὄντων τῶν ἐπιτιθεμένων, ἐν ταῦθα δ' ἰδίων, κάκεῖ μὲν εἰς σῶμα τοῦ κινδύνου περισταμέ νου, ἐνταῦθα δὲ καὶ εἰς ψυχὴν διαβαίνοντας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπη τῷ θεῷ φίλον ἀγέσθω, εἴθε δὲ γε καὶ ἄμεινον· ἡμῖν δ' αὖθις ἐκτέον τῶν ἐφεξῆς.

{H.} Ἦδη μὲν οὖν τοῖν βασιλείοις τῷ μὲν εἰκοστὸν καὶ τρίτον τῷ δὲ δωδέκατον αὐτοκρατοροῦσι ξυνέβαινε ἐξανύεσθαι, καὶ τὰ μὲν κατ' ἀνατολὴν καὶ ἐς τόσον ἐνόσει ἐκ τῆς τῶν Περσῶν ἐπιθέσεως ὥστε καὶ ἀνηκέστως ἔχειν δοκοῦντα παρεῶσθαι τὸ ξύμπαν, καὶ 562 ἀποπροσποιεῖσθαι τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα οἷς οἴοις τ' ἦν ἀκούουσιν ἂν ἐξιᾶσθαι, τὰ δὲ κατὰ δύσιν, ἐνθεν μὲν Ὀσφεντίσθλα βος τὰ Ἑλτιμηρῆ κατήκοα, οὐδὲν ἐπευλογούμενος ὅτι μὴ τὴν ἐς βασιλέα οἱ ἀπόκλις αἰτιώμενος, ἄγων καὶ φέρων τὰ πάντα ἐξεληίζετο, μηδ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀπισχόμενος, ἐκεῖθεν δὲ Ἀμογάβαροι τῷ καθ' αὐτοὺς κρατυνόμενοι θράσει ἐξ ὑπογούου κατὰ τὴν μάχην εὐημερήσαντες οὐδὲν ὅτι τοῦ ἐντὸς ποταμοῦ Μαρίτζης, οὕτω πως ἐπιχωρίως λεγομένου, ἀδεῆς εἶασαν καὶ ἐν κατὰσάσει. εὐέφοδος δὲ καὶ ὁ κατὰ Θράκην ἔκειτο τόπος, καὶ τοῖς προσοικοῦσιν ὅσα δὴ καὶ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχουσι κατήπειγε τὸ μεταναστεύειν, τὸ πάντ' ἔρημ' ἦσαν τῶν ἐνοικούντων, πλὴν οἷς ἀφροντιστοῦσι κινδύνου σκυλεύειν καὶ φωρίοις ἀποζῆν ἐξ ἄλαστορίας εἴθιστο. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς Μιχαὴλ τὸ Διδυμότειχον ὑπεισδύς, οὐ τι ἐκούσιός γε, ἀλλ' οὐκ ἦν ὅλως πρὸς ἠδονὴν τοῖς στρατιώταις ἐπισπέσθαι οἱ ὀκνήσει ἰσχυμένοις, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τρώσεις ἐθεραπεύετο. βασιλεὺς δ' ἀπογνοὺς ἐντεῦθεν τὴν πρὸς Κατελάνους μάχην, ἄνδρας ὅλως δυσθανατῶντας καὶ τὸ ζῆν ἐν πεττοῖς ὡσανεὶ τιθεμένους, ἄλλως ἔγνω τὰ κατὰ τούτους 563 μεταχειρίσασθαι, καὶ μάλισθ' ὅτι ἠγέλλετο οἱ Πέρσας μὲν καὶ αὐθις, ἦν νηῶν τύχοιεν, ἀντιπερᾶν ὠρμηῆσθαι, εἶναι δὲ ταύτας, ἦν βασιλεὺς θέλοι, τὰς βασιλέως ἐκείνη πησαλευούσας καθ' ὃν καὶ

λέλεκται τρόπον, ἐπείτοι γε καὶ δι' ὑποψίας Ἄμο γάβαροι γενόμενοι τῆς ἐπὶ τὴν Καλλίου σὺν αὐτοῖς εἰσόδου διεκωλύοντο. αὐτοὺς δὲ Κατελάνους γνωσιμαχοῦντας εἰς τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως εἰρήνην ῥέπειν, ἦν τις τὰ πιστὰ σφίσι διδοίη. ἔτυχε δὲ καὶ γραμματεὺς τοῦ Καίσαρος, Ἰάκωβος τούνομα, ἀλοὺς ἐπὶ Τενέδου γραφὰς παρὰ τοὺς ἐν Σικελίᾳ κομίζων, ὃν ἐπαναθέντα πρὸς βασιλέα βασιλεῖ πληροφορεῖν ξυνέβαινε, ὡς ἦν μὴ γε καὶ ἄλλοι προστεθεῖεν σφίσι Σικελίηθεν ἀναχθέντες, τὰς ὁρμὰς αὐτοῖ ὑποκλόμενοι ἔτοιμοὶ εἰσιν εἰρηνεύειν. τὸ γοῦν ἐκεῖθεν ἰέναι τινὰς, ὅσον τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ συνεργοῦντος εἰ ἐπισταίη, ἀλόντος ἀνακεκόφθαι. εἶναι δ' ἐντεῦθεν εὐχερὲς αὐτοὺς μετελθεῖν καὶ τὸ τῆς εἰρήνης προβεβλήσθαι σχῆμα βασιλεῖ τὰ μὴ μάχιμα ἐπαγ 564 γέλλοντι· πέμπειν δὲ τοὺς πιστοὺς ἐς τὰ μάλιστα σφίσι δόξαν τας, καὶ οἷς ἦν ὡς ἥκιστα διαψεύδεσθαι ὑπειλῆφθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ βασιλεῖ τοὺς λόγους ἀποδεξαμένω, τὸ μὲν αὐτῷ ἐπιστέλλειν τὰ τῆς εἰρήνης συνάμα καὶ ἄλλοις διαπρεσβεύσασθαι, ὅσον τῶν ὀνηϊστων, τοσοῦτον οὐκ ἐχέγγυον ἐκ τῆς πρὸς τὸ γένος οἰοικεῖο τῆτος κατεφαίνετο, ἄλλως δὲ τὰ τῆς γνώμης κατασφραλισαμένου, οὐδὲν ἐμποδῶν ὑπετόπαζε τῷ τούτοις ἐπιχειρεῖν αὐτοῦ γε πρεσβεύοντος. ὅθεν καὶ ὄρκους προκατελάμβανε, καὶ σὺν αὐτῷ τὸν τῶν Λατινικῶν ἑρμηνέα Κορόνην ἐξαποστέλλων ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἰέναι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης πειρᾶν ὡς οἷόν τε διαπράττεσθαι. καὶ δὴ παραγενόμενοι οὐ πολλῶ ὕστερον σφίσι συνάμα καὶ τισιν ἄλλοις τρισίν, καθημένων δ' ἐν τινι τῶν φρουρίων καὶ μηνυτῆ χρησαμένων, οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ Καλλιουπόλεως Κατέλανοι ὁμήρου δόντες κατὰ πίστιν τοῦ μὴ τι παθεῖν ἐκείνους ἀνήκεστον, ἵππους πέντε πέντ' οὔσιν ἐξαποστέλλουσιν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐς αὐτοὺς 565 γένωνται· πλὴν ἐκάστῳ συνεπωχεῖτο ὄπισθεν ὁ φυλάξων τὸν ἐπιβάτην, τῷ μὲν δοκεῖν, μὴ πως ἐξ ἐφόδου τις ἐκπηδήσας τῶν Κατελάνων ἄχαρι τι δράσοι τὸν πρεσβευτήν, τῷ δὲ βαθυτέρῳ, ὡς ἂν μηδὲ καιρὸν διδόντες σφίσι προμαθεῖν τι περὶ ἐκείνων ἕκ τινος περιεργίας ἐπερωτήσασιν.

(2) οἱ καὶ ἐπιστάντες ἔλεξαν τάδε. "βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἡμέτερος μὲν δεσπότης, σφῶν δ' ὑμῶν κλήτωρ, τάδ' ἐπήγγειλεν ὑμῖν. χρεῶν ἀνδράσι θεοῦ μὲν τιμᾶν αἰρουμένοις δίκην, βασιλεῖ δ' ἐς τὰ μάλιστα μεμνησθαι χαρίτων δικαίους οὔσι, μὴ ὅ τι βουλομένοις ἂν εἴη σφίσιν, ἀλλὰ καὶ ὅ τι συνενέγκοι ἂν ἐς τὸ μετὰ ταῦτα σκοπεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀβούλου καὶ πρὸς τὸ παραυτίκα μόνον ἀφορώσης γνώμης, τὸ δὲ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρόνοιαν ἀταμίευτον οὐκ ἔα κείσθαι. καὶ ὑμῖν τοῖνον, εἰ μὲν τὴν ἀρχὴν τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐλόμενοι ἐς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐσβαλεῖν ἔγνωτε, οὐ δικαίως ἂν νεμεσᾶν ἔχοι τις· μηδὲ γὰρ ἀνθρώποις ἀσύνηθες τοῦτ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ὅτε καὶ τὰ γένη διαλλάττοιεν, οἷς ἔνι μὲν σπονδαῖς χρῆσθαι, ἔνι δὲ καὶ ὁμοσεταῖς μάχαις ἰέναι. ἐπεὶ δὲ ζύμμαχοι προσκληθέντες τὰ 566 τῶν ἐχθρῶν, οὐ δέον ὄν, ἐκ τοῦ ἐξαίφνης ἀνθείλεσθε, πῶς ἂν μὴ θέλων τις ὑμῖν νεμεσᾶν ἐκφύγοι τὸ νεμεσᾶσθαι; μνήσθητε γὰρ πρὸς ἐκείνους χεῖρας ἀνταίροντες, ὑπὲρ ὧν κινεῖν ὄπλα πρὸς τοὺς σφίσι πολεμοῦντας μεγάλων ὠμολογήσατε τῶν μισθῶν. πῶς δὲ δίκαιον καὶ νόμιμον, κειμένων εἴτε θείων εἴτε καὶ ἀνθρωπίνων, θέσθαι μὲν ἐν ἀλογίᾳ τὰ ὁμωμοσμένα, μεγάλων δὲ χρημάτων ὧν εἰς ὑμᾶς ἐδαπανήσαμεν, τὰς καθ' ἡμῶν ὁρμὰς ἀντιδοῦναι; τί δ' ὑμῖν καὶ ἀποκριθεῖς ἐς τὸ μετέπειτα ὄνομα; συμμαχους ὄνομασεῖ τις; ἀλλ' αἰρετέα τὰ τῶν ἐχθρῶν ὑμῖν ἔδοξεν. ἀλλ' ἐχθροὺς; καὶ τίς ἂν καὶ τίνας μεγάλων μισθῶν ἐπὶ σφετέρῳ πονήρῳ προσκαλεῖσθαι δέξαιτο; ἀλλὰ συμμαχους μὲν τὸ πρῶτον, πολεμίους δ' ἐσέπειτα καταστάντας; καὶ τί γ' ἄλλο ὑμῖν τις ἐπικαλοῖη δεινόν, εἰ σύμμαχοι ἐπιστάντες, πολλῶν καὶ ταῦτα τῶν ἀναλωμάτων, ἔπειτα ἐσπέισασθε μὲν τοῖς ἐχθροῖς δι' οὓς προσεκλήθητε, μετ' αὐτῶν δὲ τὴν ἡμετέραν ληΐζεσθε; τί δὲ καὶ ἀπολογούμενοι Χριστιανοὶ Χριστιανούς τὰ ἀνήκεστα δράτε, τῷ μὴ ἐς ἀναβολὰς θέσθαι, κακοὶ δόξαι ὡσπερ αἰρούμενοι; τί γὰρ τῶν 567 κακῶν οὐκ εἴργασθε; οὐ χώρας ἠνδραποδίσασθε; οὐκ ἄνδρας ἐκτείνασθε; οὐ νήπια καὶ πρεσβύτας

άνθρώπους οἰκτρούς, τὰ μὲν ἀνηλεῶς διεχρήσασθε, τοὺς δὲ πᾶσαν ἰδέαν βασάνων διενεγκεῖν ἀναγκάσαντες ἔπειτα ἐκποδῶν ἔθεσθε; τί ὑμῖν τοῦ πράκτορας τοσοῦτων γενέσθαι κακῶν αἴτιον; Καῖσαρ ἀπώλετο. ἀλλ' οὐχ ἡμῶν γε θελόντων, οἶδεν ὁ πάνθ' ὀρῶν ὀφθαλμός· ἀλλ' οἷς ἐντέτροφε μῖσος τὸ κατ' ἐκείνου ἕκ τινων παλαιῶν μηνιμάτων, τούτοις καὶ μόνοις αὐτόβουλον εἶργασται τὸ πραχθέν. τὸ παθεῖν οὖν ἐκείνων τὰ χεῖριστα, ὡς οὐχ ἡμῖν μετὸν ὄλως εἰς ζημίας δό κησιν, σφίσιν αὐτοῖς εἰς ἐκδίκησιν περιγράφετε. καὶ μὴν παῖς ἦν ἡμῖν ἢ ἐκείνῳ συνοικοῦσα, ὥστ' ἂν καὶ συγγνωτέα ἐδόκει, ἦν πού τί οἱ καὶ πεπλημμέλητο. καὶ τὸ οὕτω τὰ πεπλημμελημένα μετέρχεσθαι τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἦθεσιν ἦκιστα χωρητέα. καὶ τοῦτ' ἦν ἴσως εἰ προὔπτον ἦν τὸ ἀδίκημα. ἦν δὲ μηδὲν ἔχοι τις ἐγκαλεῖν ὡς καὶ αὐτοῖς ἡμῖν βουλομένοις εἰδέναι ἂν εἶη, πῶς ἂν 568 αἰρετέα ἡμῖν τὰ μὴ ξυνοίσοντα ξυνέβαινε εἶναι; χωρὶς δὲ τοῦ των, τοῖς μὲν οὐκ ἔχουσιν ἂν ὄπη τραπεῖεν, ἦν πού τι τῶν ἄβου λήτων παρά τινων γένοιτο, ἐκείνοις ἂν ξυμβαίη καὶ παρά τὰ οἱ κεῖα ἦθη παρατολμᾶν. οἷς γὰρ σφίσιν ἐν στενωῶ κομιδῇ τὰ τῆς ἐκδικήσεως, ἐπιχειρητέα καὶ τὰ ἦκιστα ἂν ἐς ἅπαν συνήθη· φέ ρει γὰρ εἰς καιρὸν ταῦτα τὸ ἀπογνῶναι καὶ τὸ τῶν δρασειόντων ἀσθενὲς καὶ ἀμήχανον τοῦ καὶ τὰ συνήθη παραβαίνειν. καὶ ὧν πραττομένων ἢ μέμψις ἐφήπται, αἰτιάσαιτ' ἂν τις δικαίως· οἷς δ' ἐν ἰσχυρῷ τὸ μετελθεῖν ὡς βούλονται ἂν, τὸ αἰρετὴν αἰσχύνην περιβαλέσθαι σφίσιν ἑαυτοῖς πῶς οὐκ ἀβούλητον; τῶν μὲν οὖν πεπραγμένων οὐχ ἦττον συγγνώμονας εἶναι χρή, ἢ ἐκδικητὰς βού λεσθε γίνεσθαι, τοὺς οὐκ ἂν εἰ μὴ αἰροῖντο κακοὶ φαίνεσθαι καὶ ἐκσπόνδων χεῖρους ζημιωθησομένους τὸ σύνολον. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκ τῶν φθασάντων σκεπτέα ἂν εἶη ὑμῖν ὁπόσοις, δέον παρ' ἐχθρῶν πλουτεῖν, ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐξωλβίσθητε. καὶ ἀφήμι 569 ὅσα ἡλογηκότες τῶν εἰς Ῥωμαίους σπονδῶν καὶ συνθηκῶν ἠνδρα 569 ποδίσασθε· ἀλλ' ὁπόσους ἡμῶν διδόντων ἢ καὶ ἐκκεχωρηκῶτων λαμβάνειν ἀπάνασθε. τὸ γὰρ τῶν συμμαχῶν σχῆμα, καὶ τὸ ἔτι δοκεῖν τῶν ἡμετέρων ὑπερπονεῖν, ὡς λαμβάνοντας διετίθει τοὺς οὐδὲν ἦττον διδόντας, κᾶν τις καὶ ἄκων εἶναι ἐδίδου προσ αφαιρούμενος. τούτων μνήσθητε, καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ὁμολογίας αἰδεσθέντες αἷς ἐμπεπέδωσθε, Καίσαρα μὲν πρόφασιν τούντεῦθεν ἀπόθεσθε, ἔννοια δὲ εἰσίτω ὄπη γῆς προσκαθήμενοι ταῦτ' ἐργάζεσθε, καὶ εἰ ἀκίνδυνα σφίσιν αὐτοῖς τὸ ἐς νέωτα ἔσται. ἡμῖν μὲν γὰρ καὶ ἐς τότε δόκησιν παρασπονδήσεως, ὡς ἦκισθ' ἡμῖν πρέπουσαν, ἀποκλίνουσι μαλακώτερον τὰ τῆς μάχης ἐπικε χεῖρηται· δεινὰ γὰρ τὰ συγκεῖμενα ἀπρακτεῖν πείθει καὶ τὰ δεῖ νότατα πάσχοντας, καὶ πάσχουσιν ἔστι καταφυγὴ ἢ τῶν διομω μοσμένων αἰδῶς, ἦν τις καὶ μέμφοιτο. ὑμῖν δὲ ὅποι περιστῆ σεται τὰ τῆς τόλμης, οὐκ εἰς μακράν, εἰ μὴ παύσησθε, εἴσεσθε. 570 ἀλλ' ὅμως χρή καὶ προαναστέλλειν λέγοντας· οὕτω γὰρ καὶ τὴν τοῦ ἑσαυθὶς λελεῖφθαι ἡμῖν λόγον συγγνώμης παρά τοῖς τὰ δι καια κρίνουσι δόξαν ἀποισαίμεθ' ἂν, καὶ προσέσται τὸ δίκαιον αὐθις, τὰς δίκας λαμβάνειν, ὑμῶν διδόντων καὶ ἀκόντων, σὺν ἀρήξει θεῖα προαιρουμένοις, ἐπεὶ περ ἄρχειν τῆς μάχης οὐ κατο κνεῖτε. δεῖ γὰρ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν δόκησιν ἐς ἅπαν ἐκκλίνειν. ὁ γὰρ ἐπὶ τοσοῦτοις δεινοῖς τὴν ἀρχὴν ἐς εἰρηνικὰς ἀξιοῦμενος καὶ μὴ θέλων, ἐκεῖνος καὶ τὴν τοῦ παρασπονδεῖν τὴν ἀρχὴν δόκησιν δικαίως ἂν ἀπενέγκαιτ' ἂν. τοῖς γὰρ ἐπιούσι τὸ πρῶτον, οὐ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ἄδοξον τοῦτο πρόσρημα περιστήσεται, ἦν πού τις ἀδικῶν τὰς συνθήκας τὴν ἄμυναν προσκαλοῖτο. δυοῖν οὖν ἐλέσθαι θάτερον ἀναγκαῖον ἴσως καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ τῶ παρόντι καιρῶ πρέποντος, ἢ πάντα λαβόντας πρὸς τὰ ὑμέτερα ἐπανήκειν ἦθη, ἢ πάντ' ἔχοντας ἡμῖν προσφοιτᾶν, ὡς ἐπὶ μισθοῖς καὶ αὐ 571 θις ἐσομένους, τῇ τῶν Ῥωμαίων ὑπηρετεῖσθαι ἀρχῇ. οὕτω γὰρ κατ' ἄμφω καὶ ἐπὶ βεβαίῳ τῆς κτήσεως συμβαίη ἂν τὰ πάντα κεκτῆσθαι, καὶ τὸ εἰς ἄγαν τὰς σπονδὰς ἡμεληθῆσθαι ἦκιστ' ἂν δόξειε. καὶ ὅποι ποτ' ἂν προσχωρήσητε, τὴν τῆς ἐν ἀσφαλεῖ συμμαχίας δόξαν οὐκ ἐς ἅπαν ἀποβεβληκότες εἶητε, ἐπεὶ τίν' ἔχει λόγον

ἐφισταμένους ἀμύντορας, ἔπειτα ἐπίκλημ' ὅ τι τύχοι προ βεβλημένους ἐχθρῶν καθίστασθαι τὰ πικρότατα; εἰ δὲ καὶ μι σθοφορίας, ὡς πέπυσμαι, προτενεῖτε, αἰδῶς καὶ μόνον τὸ λέγειν. τίνων σπουδασμάτων χάριν καὶ πόνων; καλὰ γε ἐς Ῥωμαίους, καλὰ καὶ δίκαια μεγάλους ἐφέλκειν μισθοὺς. τὸ πράττειν γοῦν ταῦτα ὁμολογοῦντες ἐχθρῶδες εἶναι τοὺς ὑπὲρ τούτων μισθοὺς ὡς σύμμαχοι ἀπαιτήσετε; καὶ ποῖαν ἄρα ἀγνωμοσύνης οὐχ ὑπερβαλεῖσθε ὑπερβολήν; ἃ γὰρ ὑπὲρ Ῥωμαίων πεπραχθῆαι σφίσιν ἡμῖν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸ δίκαιον ἔμισθ' ἂν εὐροῖτ' ἂν σκοπούμενοι· τὰ δὲ κατ' αὐτῶν πεπραγμένα τόσον ἐφέλκειν μι σθοὺς δίκαιά εἰσιν ὅσα καὶ δίκας αὐτῶν ὑποσχεῖν δίκαιοι ἂν λογισθῆιτε. χρεῶν οὖν ἐντελεχέστατα βουλευσαμένοις ὅπη δοκεῖ ποιητέα εἶναι, ταῦθ' ἐλέσθαι, ὡς ἡμῖν γε τὸ ἀπὸ τοῦδε λόγος 572 οὐδεὶς πρὸς ὑμᾶς, ἦν πῆ γε ἄλλως ἢ ὡς ἡμῖν ἀνδάνη γνοίητε." οἱ μὲν οὖν πρέσβεις τοσαῦτα εἶπον, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς λόγους ἐνδεξάμενοι οὐδὲν ὅ τι πρὸς εἰρηνικὰς ἐδόκει σπονδὰς ὑπεκρίνοντο, ἀλλὰ πλήρεις κορύζης Ἰταλικῆς λόγους ἐξέφερον. καὶ τέλος "ἦν βουλομένῳ βασιλεῖ εἶη" ἔφασκον "ἐνσπόνδους ἡμᾶς ἀπαλλάσσεισθαι, παρεκτέα μὲν τοὺς μισθοὺς ὧν δεδουλεύκαμεν, ἀπολυτέα δὲ καὶ τοὺς ἡμετέρους, τοὺς τ' ἀλλαχοῦ καὶ τοὺς κατὰ πόλιν, αὐτούς τε καὶ νῆας, Γεννουῖτας πείσαντι, ἐξωνητέα δὲ καὶ τοὺς ἵππους τιμῆς δικαίας, ἔτι δὲ καὶ τὰ ἀνά χειρας σκῦλα καὶ αἰχμαλώτους. καὶ οὕτως ἀφέντες ὑμῖν πολεμεῖν τὴν ταχίστην ἀπαλλαξόμεθα. ὡς ἡμῖν μὴ οὐχὶ τοῦ βίου τὴν ἀρετὴν ἀνταλλάττεσθαι, ἦν αἴρεσις ἀμφοῖν κέηται, αἰδῶς καὶ πόνος οὐχὶ μι κρῶς." ταῦτ' εἰπόντες, καὶ τὴν πρεσβείαν ἐξ αὐτῆς ἀποπέμψαντες, ἐρασταὶ πραγμάτων ἀτόπων ἐκτόπως ἦσαν.

3. Ἐυνηνέχθη δὲ καὶ τι ἐπὶ τῷ σφῶν ἐς μάλιστα ἀγαθῷ, ὃ καὶ αὐτίκα ὡς λέξων ἔρχομαι. οἱ μὲν οὖν μετ' αὐτῶν Πέρσαι μερίται τῶν σκύλων ἐκείνοις γενόμενοι τῆς ἴσης ἠτέμβοντο καὶ παρὰ δύο ἐν λαμβάνειν ἐδικαιοῦντο, τὰς ἐπ' ἴσων ἐν πᾶσι μερίδας τὰ συγκείμενα ἔχοντες. Ἰταλοὶ δὲ ἰππεῖς σφᾶς αὐτοὺς παρὰ 573 πεζοὺς ἐκείνους τοὺς πλείστους συνέκρινον, καὶ ἄλλ' ἄττα δι καιολογούμενοι, δεινὰ ποιούντων ἐκείνων εἰ τῶν ἴσων στεροῖντο, ἠμέλουν ἐς ἄγαν. ὅθεν καὶ τισιν ἐκείνων ἀντιπερᾶν ἐδόκει, καὶ τῶν τινὶ Ῥωμαίων προστυχόντες ἐν ῥηταῖς ὁμολογίαις καὶ ὄρκους συνεφώνουν αὐτοῖς μὲν διδόναι ἄξιον τὸ πορθμεῖον, ἐκεῖνος δὲ ἀκακουρήτως διαπερᾶν. ἀλλ' ἐκ τοῦ αἰφνιδοῦ περαιουμένοις ὁ Ἀνδρέας Μουρίσκος ἐφίσταται, καὶ μέσον τοῦ πορθμοῦ προστυχῶν τοὺς μὲν Ῥωμαίους περιποιεῖται, Πέρσας δὲ ὡς ἂν μὴ ὧν αὐτὸς ἐπώμοτος ἔργον μαχαίρας ποιεῖται. τοῦτο γνωσθὲν Πέρσαις τῆς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα ἦθη ἀφίξεως καὶ λίαν ἀνεύργει, καὶ οὕτως ἐσαυθὶς πρὸς Ἰταλοὺς κλίναντες σὺν αὐτοῖς τὰς Θρακικὰς κατατρέχουσι χώρας. ἀλλ' ὁ μὲν Μουρίσκος βασιλεῖ παραγεγονώς, ἅμα δὲ καὶ τῶν τριήρων τῆς ἐπὶ τῷ πορθμῷ ἀσχολίας ἀπαλλαγείων, ἐκεῖνος μὲν τὴν τοῦ ἀμηραλῆ ἀξίαν παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνει· Ἰταλοὶ δὲ καὶ Πέρσαι, ἐπεὶ οὐδεμία τῶν βασιλικῶν τριήρων ἐκεῖσέ πη προσεκώχουσε, τὰ πιστὰ ἐπὶ τῷ φρουρίῳ τῷ τῆς Καλλίου σχόντες, ὀλίγους τινὰς κατὰ φυλακὴν ἀφέντες ὄλαις ὄρμαῖς τὰ προστυγχάνοντα ἐξεληΐζοντο, ἄνδρας κτείνοντες, τὰς δ' ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκας καὶ παῖδας ἀνοικτὶ ἐξανδραπο 574 διζόμενοι καὶ χρήματα μυρία συλλέγοντες, ζῶων αὐτῶν καὶ τῶν εὐώνων πραγμάτων παρορωμένων. λήϊα δὲ καὶ θημονίαι μυρία, τὰ μὲν παρηβηκυῖαις ἔφριττον ταῖς ἀθήραις, αἱ δὲ ἀτὴ μελημέναι κείμεναι καθωρῶντο.

4. Οὐ μὴν δὲ καὶ Ἀλανοῖς ἐτέρωθεν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς ἐξ ὑπογούου Χριστιανοῖς Τουρκοπούλοις, οἳ δὴ καὶ οὐ πολλῷ πρότερον χρόνῳ ἐκ τῶν βορείων βασιλεῖ προσεφοίτησαν, οὐδ' αὖ τοῖς ἀλώβητον διετηρεῖτο τὸ ἐνσπονδον, ἀλλὰ μίαν μὲν εἶχον τὴν γνώμην ἀποστατοῦντες, ἐκάτεροι δὲ τὰ ὀχυρώτατα κατασχόντες, οὐδὲν ὅπερ οὐ καταθέοντες ἐξηφάνιζον. καὶ οἱ μὲν Τουρκόπουλοι ἄλλη πη ὠχύρουν τὰς μετοικίας, ὁπόθεν ὡς ἐξ ὀρμητηρίου ἐκθέοντες δεινὰ Ῥωμαίους εἰργάζοντο· Ἀλανοῖς

δὲ Κουτζίμπαξις, καθὼς ἐρρέθη τὰ πρότερα, ἐπιστὰς ἄλλως ἢ ὡς ἐπ' ἀγαθῶ Ῥωμαίων, ἧ καὶ ἀπέσταλτο, δόξαν παρεῖχεν ποιεῖν. ἦρξε γάρ οἱ τοῦ ἐπὶ τῷ δοκεῖν Ἄλανοῖς ἐκθύμως ἀποστραφῆναι τὰ βασι λέως καὶ δὴ καὶ πιστεύεσθαι ἢ τοῦ Τουκτάϊ πρὸς βασιλέα καὶ περὶ αὐτοῦ ζήτησις, καὶ ἐπεὶ συνάμ' ἐζητοῦντο αὐτὸς τε καὶ Ἄλανοὶ ὡς ἀρχῆθεν τῇ τῶν Τοχάρων ἀρχῇ προσήκοντες, αὐτοῦ γε καὶ μᾶλλον σὺν ἑτέροις ἄρχουσι παρὰ βασιλέως πρὸς ἐκείνους 575 πρεσβεύοντος. ταῦτ' Ἄλανοὶ ὡς πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ τύχης καὶ αὐτομάτου γεγονέναι δόξαν καὶ λίαν ἀποδεξάμενοι, ὑποποιοῦνται παντοίως τὸν πρεσβευτήν. καὶ ὁ τέως ἐξημερώσων σφᾶς βασιλεῖ ὄλος, ὡς δόξαι, ἐκείνων γίνεται, καὶ ἐς τοσοῦτον οἱ κειοῦται σφίσιν ὥστε καὶ ἄλλην τὴν τοῦ πρωτεύοντος ἐκείνων Κυρσίτη ἀδελφὴν ἀγαγέσθαι ἐς σύζυγον. ἢ Ἄλανοὶ τὰς τῆς Νεάδος σκοπιὰς καταλαβόντες τόπον διαρκῶς ὄχυροῦσι ταῖς κατὰ σφᾶς ἀρμαμάξαις, αἷς δὴ καὶ διεκομίζοντο. γυναῖκα δὲ καὶ παιδάρια καὶ πᾶσαν ἄλλην περιουσίαν ἐκεῖ συγκλείσαντες, ἐντεῦθεν αὐτοὶ ὡς ἐπὶ βεβαίῳ τῆς ἰδρύσεως ἐξορμώμενοι τὰ πάντ' ἀειδιετίθουν Ῥωμαίους, μόνον δὲ φειδωλοὶ περὶ τὰς σφαγὰς ἦσαν. καὶ ταῦτ' ἠκούετο εἰργασμένος Κουτζίμπαξις, εἰ καὶ ὁ κρατῶν ἐπ' ἐκείνῳ ἔτι πληροφορούμενος οὐδ' ὄλως τὰ τῆς φήμης παραδεκτέα ἠγεῖτο· καὶ γὰρ κάκεῖνος περιεβουκόλει τὰς ἐλπίδας τῷ βασιλεῖ, ὡς οὐκ ἐπὶ πονήρῳ Ῥωμαίων ταῦτα πράττει, ἐξ ὧν ἠκούετο πρὸς τινὰς τῶν τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος. ἐτέρωθεν δὲ κατ' ἀνατολὴν καὶ ὁ Ἀτταλειώτης ἀποστατῶν ἐκέρυσετο, καὶ γράμματα ἀφικνούμενα τὴν ἀποστασίαν ἐδήλουν. ταῦτα μὲν οὐ λίαν, ὡς ἐώκει, ὠδύνα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ 576 δύσιν διὰ φροντίδος ποιούμενος οὐκ ἀνίει, καὶ μάλισθ' ὅτι καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ τοῦ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ διασκεδασθέντος, καὶ διὰ ταῦτα μηδὲν ἔχων ἐκεῖνος πράττειν, τὸν πατέρα καὶ βασιλέα πέμπων ἐξώτρυνεν, εἰ δυνατὰ οἱ εἶη, αὐτὸν ἐκστρατεύειν ἐκείνον καὶ κατὰ δύσιν περὶ τοῦ Ῥαιδεστοῦ καὶ πρὸς στρατοπέδου ἐσεσθαι. ὁρμὴ δ' ἦν πρὸς τοῦτο, ὁπόθεν δὲ οἱ δυνάμεις συγκροτηθήσονται σκοπούμενῳ (οὐδὲ γὰρ ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμιείου ταύτας γενέσθαι ἐπιτελεῖς διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν, ὡς ἔλεγον, δυνατὰ ἦν) ἢ ἐκ τῆς πολιτείας ἐκαραδοκεῖτο ἐθελουσία συγκρότησις. ὅθεν καὶ συνεκρότουν οἱ πλείους, καὶ συνελέγοντο χρήματα. ἀλλ' οὐκ ἦν πρὸς τοιαύτας χρεῖας ἀρκούντων τὸ συν ἀγόμενον, καὶ ἡμελεῖτο τὸ ζύμπαν.

5. Ἐν τούτῳ καὶ φάμουσος τόμος πλήρης χλεῦης ῥίπτειται. καὶ οὐ γὰρ ἄλλως τῷ τολμῶντι ῥίπτειν ὑπέληπτο εἰς χεῖρας δεδῶσθαι τὸν τόμον τῷ βασιλεῖ, ἢ μὴ ἐν αὐτοῖς τοῦ τῶν ἀνακτῶν ἄλλο τις λαθὼν ἐκτεθεῖν ἐπὶ τὸν αὐτὸν θρόνον οὐ εἰώθει καθεῖσθαι βασιλεύς, τοῦ ἀμφικεφάλου ὑπεντεθειμένου οἱ, πολλὴν τοῦ λαθεῖν πρόνοιαν ποιησαμένου τοῦ θεῖου τολμήσαντος. ὡς δὲ ὁ τοῦ κοιτῶνος προκαθήμενος ὁ Χατζίκης εἰωθὼς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον εἰσῆει τὰ τῆς καθέδρας διευθετεῖν, φιλοκαλῶν συνή 577 θως τὸν δίφρον προστετυχῆκει τῷ τόμῳ, δόξαν οἱ πρὸς βασιλέως αὐτὸν τεθῆναι ἄτ' ἀπόρρητὰ τινὰ περιέχοντα, μηδὲν πολὺ πραγμονήσας, μὴ ἀναγνούς, ὡς εἶχεν ἐξ αὐτῆς, οὕτως ἐγχειρίζει τῷ βασιλεῖ. καὶ δὴ ἔδοξε μὲν ἐκ τοῦ παραυτίκα ἀγνῶτ' ἐγχειρίζων ξένον τι καὶ φροντίδος ἄξιον ἐργαζόμενος, εἰ ὃν βασιλεὺς οὐκ ἤδει τεθέντα, ὡς θέντι οἱ παρέχοι. τέως δὲ λαβὼν βασιλεὺς καὶ τὴν ἀρχὴν διελθὼν, τὸ πᾶν τῆς γραφῆς ὡς ἐκ κρασπέδου τὸ ὕφασμα κατενόει, κἀντεῦθεν μεταξὺ τοῦ θέλειν γινῶναι καὶ μὴ ὡς τὸ εἰκὸς γιγνόμενος δεινὰ ἐποίει καὶ ἐν ἀμυγῶν ἦν. εἰ γὰρ πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι φύσει ὀρέγονται, ὡς καὶ ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀγάπησις μαρτυρεῖ, τὸ περὶ ἑαυτοῦ, βασιλέα καὶ ταῦτα ὄντα, εἰδέναι, ὧς ἔστι μὲν καὶ κολακείας ἐνεδρευούσης παρὰ μηδενὸς ἀκούειν τὰ δοκοῦντα ζύμφορα, ἢ οἱ παρὰ γνώμης εἶεν, ἔστι δὲ καὶ κράτος ἰσχύος ἐξ ἀξιώματος τὸ θελητὸν ἐς ἅπαν ἐξομαλίζειν, μηδενὸς ἀντιξοῦντος διὰ τὴν ἐκ συνηθείας ὑποστολὴν τοῦ μὴ δοκεῖν βασιλεῖ προσκρούειν, πῶς οὐ μανθάνειν κάκεῖνον τὸ πρᾶγμα γλίχασθαι

παρεσκευάζεν τὸν τοιαῦτα τολμῶντα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παρατηρήσει ἐτίθει ἀνίχνευτον τὸν δεδρακότα. 578

6. Οἱ δὲ Ἀμογάβαροι, ὡς πολλάκις ἤδη προείπομεν, ἐκ θέοντες πανταχοῦ καὶ τὰ δεινὰ Ῥωμαίους τιθέμενοι περικαθὶ ζουσι φρούριον περὶ τὸν Σιγὸν ποταμόν, Μάδυτον ἐγχωρίως λε γόμενον. ὄχυρόν δὲ ὄν, ὡς εἰκός, οὐ δυνατόν ἦν αὐτοῖς κρατηθῆναι. πολιορκήσεις δὲ καθ' ἑκάστην ποιοῦντες καὶ μηχανάς, τὰ πάντα μάταια διεφαίνοντο. ἐπεὶ δὲ μὴ ἀνυστὰ τοῖς Ἰταλοῖς ἦν, λιμῶ τὸ φρούριον ἔγνωσαν πολιορκεῖν. χρόνου τοιγαροῦν τριβομένου ὁ λιμὸς ἐντὸς κραταιῶς ἐπήρχετο, ὥστε καὶ τῶν ἀπη γορευμένων τοὺς ἐποίκους ἄψασθαι λόγος. τέλος γοῦν ἀπορία συσχεθέντες ἐφ' ὁμολογίαις τοῦ μή τινας ἤδη φονευθῆναι, ἄλλως δὲ ὡς ἐκείνοις ἀρεστὸν χρήσασθαι, τὸ φρούριον ἤδη παρέ χουσιν. εἰσελθόντες οὖν ἅπαντας ἐξοίκισαν, ἄλλους ἀλλαχοῦ διασπείραντες. αὐτοὶ δὲ ὡς ὀρμητηρίῳ τούτῳ χρώμενοι ἐξέθεον πανταχοῦ τῆς Θράκης, τὰ πάνδεια ἐργαζόμενοι.

7. Ὁ δὲ Μπυριγέριος, ὡς ἤδη προείπομεν, Γεννουίταις κρατηθεὶς καὶ εἰς Τραπεζοῦντα ἀναχθεὶς ὡς αἰχμάλωτος, ἔπειτα πάλιν καταχθεὶς μετ' αὐτῶν, καὶ δύο μῆνας προσμεινάντων τριήρων δύο μισθοφορίαις τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸ στενὸν Καλλίου πόλεως, τελεσθείσης δὲ τῆς τῶν δύο μηνῶν προθεσμίας ἀπάγε ται μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν Γέννουαν. τῶν δὲ Κατελάνων πρότερον τριήρων πρεσβυσάντων περὶ τούτου, οὐδὲν ἤνυσαν. 579

8. Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς τοῖς ἄλλοις οἷς εἶχε καὶ ὡς δυνατὸν ἐσπούδαζε ταῦτα θεραπεύειν, καὶ τὰ τοῦ πατριαρχοῦντος Ἀθανασίου θεραπεύειν περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο. διὰ τοῦτο παν τοίως μετήρχετο τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον ὁμοιοῦσαι τοῖς πραχθεῖσιν ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου. ὁ δὲ οὐ μὴ μόνον συνήγει τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλὰ προφανῶς ἀπεσχί ζετο. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἦν ἄλλο τι ἐκείνον δρᾶν καθ' ἑαυτὸν ποιμε ναρχοῦντα καὶ μᾶλλον δόξαν ἐπὶ συνέσει καὶ ἀγχινοῖα ἔχοντα, πρὸς τὰ οἰκεῖα τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας χρησάμενον πλῶ ἰέναι ἠπεύγετο. καὶ ὅς ἐξ αὐτῆς συσκευασάμενος, ἐπειδὴ οὐκ ἦν δυνατόν αὐτῷ ἐπ' Ἀλεξανδρείας τῷ τότε, ἐπὶ Βενετικῆς τριήρεως ἐς Κρήτην ἐστέλλετο· ἐκεῖ γὰρ ἔγνωστο αὐτῷ κατὰ τὸ τοῦ Σινᾶ (Συναΐτης γὰρ ἦν ἀρχῆθεν) παραγενέσθαι μετόχιον. ὅμως γε μέντοι μεταξύ που διερχόμενος εἰς τὴν κατ' Εὐβοίαν Μάκρην, ὁ λόγος εἶχε, κατήντησεν. ἃ δὲ τούτῳ συνέβη περιπλανωμένῳ, μετ' ὀλίγον ρηθήσεται. ὁ δὲ πατριαρχεῦων Ἀθανάσιος τὰς ἐκείνου ἐκ χρυσοβούλλων μονάς, τὴν τε κατὰ τὸν Ἀνάπλου τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ εὐεργέτου Χριστοῦ, χειρωσάμενος, τοῦ βασιλέως ἀφιέντος σφραγίδα ἰδίαν, καὶ καθηγούμε 580 νον ἐπ' αὐταῖς καθίστα. ὕστερον δὲ καὶ τὴν τῶν Ὁδηγῶν μο νὴν οὕτως ἔδρα, αὐτὸς ἐπιστάς, αὐτὸς καταστήσας ἐκ χειροτο νίας ἠγούμενον, αὐτὸς καινουργήσας καὶ τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τότε χηρευούσης ποιμένος τῆς Ἀντιοχείας, ὡς ἐντεῦθεν καὶ τούτων ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐξουσιάζειν, καὶ τὰ δυνατὰ καὶ εὐπορα καρπιζέσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε.

9. Συνέπεσε δὲ ἐντεῦθεν δεινὰ φρουρίῳ τινὶ κατὰ τὴν Μυσίαν τὴν ἐν τῷ Ὀλύμπῳ, τὰ Κουβούκλεια λεγομένῳ. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐπιθεμένων τῶν περὶ τὸν Πέρσην Ἀτάρην ἐν χρῶ κινδύνου ἐγένοντο, ἀμηχανοῦντες μόνον σύμφορον ἐνενοῦν τὴν ἐκ Λοπαδίου ἀρωγὴν· ἐκεῖ γὰρ διῆγεν ὁ Μακρηνὸς σὺν ὀλίγοις τισὶ καὶ τοῖς περιοῦσιν Ἀμογαβάροις, οὓς φθάσας ὁ Καῖσαρ ἀπέστειλεν ἐπὶ φυλακῇ τῶν ἐκεῖ. πέμψαντες οὖν βοηθεῖν ἠντιβόλου τῷ Μακρηνῷ. πέμπει ἐξήκοντα Ἀμογαβάρους ὡς πιστοὺς τοῖς Ῥωμαίοις, οἵτινες δὴ παραγεγονότες πρότερον Πέρσαις κατὰ τὸ λεληθὸς κοινολογησάμενοι, καὶ τὰ πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες, ἢ μὴν αὐτοὺς μὲν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ ἰδίῳ συμπράξαι, ἐκείνους δὲ πρὸς Λάμψακον ὡς περαιωθεῖεν διασώσασθαι, εἰσελθόντες δὲ τὸ φρούριον οὐδὲν ἦν δεινὸν ὅπερ εἰς τοὺς ἐποίκους 581 οὐκ ἐποίησαν. καὶ τέλος τοὺς ἐντὸς

κατασφάξαντες φύλακας, τὸς ἐποίκους πάντας ἐξελάσαντες, προδιδούσιν ἐπὶ ἀπωλεία τοῖς Πέρσαις τὸ φρούριον. αὐτοὶ δὲ σὺν ἐκείνοις ἀψάμενοι τῆς ἐπὶ Λάμψακον, ἐντυγχάνουσι πλήθει Ῥωμαίων καθ' ὁδὸν ἄλλους ἀλλαχοῦ φεύγοντας, καὶ τούτους ἐξανδραποδισάμενοι σὺν ἄγρα πλείστη καὶ μεγίστῳ ἔρμαίῳ τὸν Ἑλλησποντον περαιοῦνται.

10. Ἐντεῦθεν καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐστενωῶσθαι τὸ Βυζάντιον ἐκινδύνευεν, ἐξ ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως, ὥστε ἀπόγνωσις καὶ ἀπορία πλείστη Ῥωμαίοις συνέπεσεν. ὁ δὲ γε πατριάρχης Ἀθανάσιος πρὸς τούτους καὶ τῷ λαῷ ἐπεγκαλεῖν ἐγκλήματα διηνε κῶς οὐκ ἀπώκνει, ὡς δῆθεν τὰς αἰτίας τῶν συμβαινόντων ἐντεῦθεν ἐπερχομένης ἐκ τῆς τοῦ λαοῦ πλημμελείας. διὸ καὶ συχνὰι λιτανεῖαι παρ' ἐκείνου μετὰ μοναχῶν καὶ κληρικῶν καὶ παντὸς πλήθους ἐπετελοῦντο, καὶ συχνάκις ἐπαιτιῶτο ποῖ μὲν μοναχοῖς ποῖ δ' ἱερωμένοις ποῖ δὲ λαϊκοῖς, καὶ πρόστιμα πολλάκις καὶ φόβους καὶ ζημίας ἐπιτιθεῖη τοῖς τάλαιπώροις καὶ ἄλλως κακῶς ἔχουσι. καὶ ἐπὶ τούτοις ἢ τε φιλενδειξία καὶ τὸ οἶεσθαι τὴν φθορὰν ζυμβῆναι ἐκ τῆς τῶν προτέρων ποιμένων, καὶ μᾶλλον τοῦ μετ' αὐτὸν Ἰωάννου, ἀτημελησίας, τὸ προσηγὲς καὶ ἀγαθοθε λὲς οὕτω καλοῦντος, τὴν δ' ἐς τὸ κρεῖττον ἐπάνοδον ἐκ τῆς αὐτοῦ 582 τοῦ σπουδαιοτριβήσεως προσδοκᾶσθαι. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον εἰς τὸνναντίον συνέπιπτεν, ὡς ἐπὶ τοῖς ὄλοις ἐπὶ τούτου τὰ Ῥωμαίων ἐφθάρθαι, ὅσον εἰς διέγερσιν τῷ οὕτως αὐτονομοῦντι. ὥστε καὶ ἐν μιᾷ λιτανεύσας κατ' αὐτὴν ἡμέραν ἐσπέρας, ἀπὸ τῆς τῶν κυνηγῶν λεγομένης πύλης μέχρι καὶ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς, πᾶσαν τὴν ὑπώρειαν ἐκείνην τὸ πῦρ ἐπιλαβὸν ἐπημάθουνε, πλοῦτον δ' ἐκείνον ὅσον ἐμπορικὸν καὶ πᾶσαν ἄλλην πολυτέλειαν εὐγενῶν εἰς τὸ μηδὲν ἀπηκόντισεν· ὁ δὲ καὶ πρότερον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατριαρχείας ἐγένετο. ταύτη τοι καὶ διελοιδороῦντό τινες ὡς διὰ τὴν ἐκείνου λιτανεῖαν γεγενῆσθαι τὴν τοσαύτην πυρπόλησιν. ὁ δὲ τὴν ἐκείνων πρὸς τὰς ἰκετείας ῥαστώνην καὶ τὸ ἔρρα στωνευμένον τοῦ βίου καὶ ἀμελὲς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τῆς θεομηνίας κατηγιάτο. ὁπότεροι δὲ τοῦ ἀληθοῦς κατηυστόχουν, λέγειν οὐκ ἔχω. ἀλλ' ἀφορμαὶ τῶν δικαστηρίων τῷ πατριάρχῃ ἐντεῦθεν ἐσχεδιάζοντο, οὐ μόνον πυρποληθέντων τῶν ἐν ταῖς ἐμπορίαις συμβολαίων γραμμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλοὶ τῆς νυκτὸς ζυνδρα μόντες ἐκείνης τὰς οὐσίας τῶν ἀνθρώπων ἐξεφόρουσαν διαρπάζοντες 583 τε· ἢ γὰρ πᾶσα κρίσις ἀρχῆθεν τῷ πατριάρχῃ προσανειτίθετο, τοῦ βασιλέως ἐνδόντος, τῷ μὲν φαινομένῳ διὰ τὸ καθαρὸν τῶν λημμάτων, τῷ δ' ὑπονοουμένῳ τὸ ἀπὸ πάντων αἰδοῖον καὶ φοβερὸν περιποιούντος τῷ κρίνοντι, ὡς ἐντεῦθεν ἐκ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας ὄχλαγωγεῖσθαι τὸν ἱερέα, ὄχλου μυρίου ἐπὶ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου λογαριαστοῦ (ἐκεῖ γὰρ ἐκ τοῦ ἐπὶ πλείστον διῆγεν) ἰλαδὸν συντρέχοντος.

11. Πρὸ δὲ τοῦ ἀλωθῆναι Μάδυτον πολιορκουμένην ὑπὸ τοῦ Φαρέντα Τζιμῆ, ἐφίσταται ἀμηνάλης Ἀνδρέας Μουρίσκος ἀποσταλεὶς παρὰ βασιλέως σιταρκήσων τὸ φρούριον λειποσιτοῦν, συνάμα δύο ναυσίν· καὶ δὴ ἐπιστὰς μόλις εἰσάγει τὸν σῖτον. ἐκεῖθεν δ' αὐθις περὶ πού τὴν Ἰμβρον ἐχώρει· ἔτυχε γὰρ μαθῶν ὡς ἀνάγονται δύο νῆες ἐκ Σικελίας Ἀμογαβάροις, καὶ προκαταλαβεῖν τὸν ἐκείνων ἔσπευδε δρόμον. αἱ δὲ ἐξ ἀφανοῦς διαδράσαι καὶ τῷ πορθμῷ ἐπιστάσαι κατὰ τὴν Καλλίου χειροῦνται μὲν ἐξ ἐφόδου θατέραν τῶν τοῦ Μουρίσκου ἐκοντὶ προσσχοῦσαν τῷ τὴν πολεμίαν ὑποτοπάσαι εἶναι τὴν τὸν Μουρίσκον φέρουσαν. οἱ δὲ 584 ὡς ἔτοιμον θήραν αὐτανδρον περισχόντες τὴν ναῦν, πάντας, δίχα τινῶν τῶν θαλάσση ἀποκειλάντων, ἔργον ποιῶσι μαχαίρας, μόνον τὸν ναύαρχον περιποιησάμενοι· ὁ γὰρ ναύαρχος θεῖος ἦν τοῦ Μουρίσκου. ἐκεῖνοι δὲ μόλις τῷ σώματι διαπλεύσαντες, τὸ πραχθὲν ἐπιστάντες Τενέδῳ ἀγγέλλουσι τῷ Μουρίσκῳ· πλὴν καὶ τὸν τῶν νηῶν φόρτον δηλοῦσιν, ὡς κώπας τοῖς Κατελάνοις διακομίζοιεν. ταῦτα γνοὺς Μουρίσκος, καὶ ὡς κατάσχεσιν ἐπέθετο καὶ ἑτέρας νηδὸς ἦν προαπέστειλε βασιλεύς, δεινῶς ἦλυε, καὶ

διενοεῖτο, ὡς ἔδειξε, τοῖς μετ' αὐτοῦ τὰ μὴ πρόσφορα. ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τε καὶ οἱ ἐκ βασιλέως πεμφθέντες Ῥωμαῖοι ἐν δυσὶ καὶ μόναις ναυσὶν ἐπώκελλον, τῶν λοιπῶν ἄλωμένων, ἀπάρας σὺν αὐτοῖς ἐκείθεν καὶ τῇ Προικοννήσῳ προσσχόν, γυμνοῖ ξύμπαν τας τῶν ὄπλων Ῥωμαίους οὐς εἶχεν ἐντὸς συμμάχους, γυμνοὺς τε καὶ ἀνόπλους ἀφείς ἰέναι τε παραγγέλλει πρὸς βασιλέα καὶ δη λῶσαί οἱ τὰ γεγονότα. ταῦτ' ἐπιστάντες ἐκείνοι, πλὴν μόλις καὶ μετὰ βίας, Γεννουίτικῶν ἑπτὰ φανειῶν νεῶν, αἷς θαρρῆ σαντες καὶ αὐτοὶ συνεκπλέουσι καὶ τῷ βασιλεῖ ἀγγέλλουσιν ὡς οὐδ' αὐτὸς Μουρίσκος, εἰ μὴ νῆες ἀρκεταὶ πρὸς ἀντιπαλάμησιν ἐπιστᾶιεν τῶν ἐναντίων, οὐ πρόθυμος ἂν εἴη ἐς τὴν βασιλικὴν δουλείαν, τὴν πειρατικὴν περιπλάνησιν καὶ τὰ ἐκείθεν κέρδη περὶ 585 πλείστου ποιούμενος. ἀλλ' οὐκ ἀπώνατο τῶν τοιούτων δὴ βου λευμάτων, ἀλλ' ἐπεὶ δύο νῆας ἐξαρτυσάμενος περὶ που τὸν τῆς Ἑλλησπόντου πορθμόν, μαθόντες οἱ ἐναντίοι περὶ τούτου, σὺν οἷς Φίλιππος ἀρχηγὸς ἐκείνων, ὅσον τάχος ἐπ' ἐκείνον ἐξήλαυ νον, καὶ περὶ που τὸν Ἀρτάκην τῶν Κυζικηνῶν ἐπίνειον κατὰ τὸ Ἀλώνιον συμβαλόντες ἐφ' ἱκανὸν διεμάχοντο, καὶ περιεγένοντο τοῦ Μουρίσκου, τῶν περὶ ἐκείνον ἀπειρηκότων. καὶ γίνεται φόνος πολὺς, αὐτοῦ μόνου Μουρίσκου περισωθέντος ἐκ παλαιᾶς φιλίας Φιλίππου· κάκεῖνος γὰρ πάλαι ποτὲ ὑπὸ Μουρίσκου ἀλοὺς κατὰ θάλατταν πειρατεύοντος ἔτυχεν εὐμενοῦς, ὥστε καὶ ὦνῆς ἀπεμποληθῆναι μετρίας. διὰ τοι ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐκείνου ὡς ἥκιστα ἔτυχεν ἀχαρίστου, ἀλλὰ μικρῶν τριῶν χιλιάδων χρυσίου ἀπεμπόλησε τοῦτον πρὸς Τένεδον θείῳ ἐκείνου ἐκεῖ παρόντι. Ἀμογάβαροι δὲ ταῖς τόλμαις ἀναθαρρήσαντες οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ Ἀτίνην Περσῶν συμμάχους διεπεραΐωσαν, περὶ που χιλιάδας δύο. ἐπιμιζάντων καὶ Ῥωμαίων ἐξ ἀνατολῆς, ἀθροῦν γε γονότες πλῆθος ἐξώρμησαν. καὶ τὰς μὲν δυσχωρίας τοῦ Γάνου 586 καὶ λίαν διεφυλάττοντο, τὰ πέριξ δὲ καὶ διαδραμόντες ἀπὸ γοῦν Καλλίου μέχρι καὶ Τζουρουλοῦ, τὸ ἐντὸς ἅπαν κακῶς διετίθουν, κτείνοντες παμπληθεὶ ὡς εἰς χιλιάδας πίπτειν, ζῶα καὶ βοῦς ἀροτῆρας ζευγίτας ἀνδραποδίζοντες, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ ἀρότου, ὅτε οἱ μὲν ἐσφάττοντο, ὅσοι δὲ καὶ ἔφθασαν προσφυγόντες, ἐν τὸς τῆς πόλεως παρεδύοντο. αὐτοὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν εἰργασμένοι, ἐπεὶ ἀποκεκλεισμένην Ἡράκλειαν ἤκουον (ἔφθασαν γὰρ οἱ τῆδε τῷ ἀπογνῶναι τὴν ἀσφάλειαν, καὶ μᾶλλον παρὰ τῶν ἡγεμόνων ἐξοτρυνόμενοι, καταβαλεῖν μὲν ὅσον ἴσχυσαν τοῦ πο λίσματος, πυρὸς δὲ τὰ πάντα θέσθαι δαπάνημα, κατὰ Σηλυ βρίαν δ' ἐγκλεισθῆναι), ὡς εἶχον εὐθὺς Ῥαιδεστῶ προσβάλλουσι. καὶ ὅσον μὲν ἐκτὸς προκατέλαβον, ἀνοικτὶ κτείνουσιν ὡς κείσθαι πεσόντας ἐκ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ Ῥαιδεστοῦ παμπόλλους ἀνθρώπων, τὸν δὲ πύργον πολλῶν ἐγκλεισθέντων περικαθίσαντες ἠθέλον ἐξελεῖν. καὶ ἐπεὶ ἀδύνατα ἦν σφίσιιν αἰ ρεῖν μαχομένοις, καθ' ὁμολογίας ἐπειρῶντο χειροῦσθαι. ἀλλ' οὐδ' οὕτως εἶχον· ταύτη τοι καὶ ἀπογνόντες ὑπέστρεφον.

12. Τότε καὶ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης ἐπαναζευγνυούσης ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ σταθμοῖς βασιλικοῖς ὡσεὶ δέκα ἐξανουούσης 587 τὰ τῆς ὁδοῦ, ἀγγελθὲν βασιλεῖ πέμψας ἀπήγγειλεν ὑποστρέφειν· μὴδὲ γὰρ ἀνυστά οἱ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἶναι, τῶν κατὰ δύσιν πραγμάτων ἐκ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεως συγχεθέντων. αὐτὸς δὲ ὡς δυνατὸν ἀντιπαλαμώμενος πρὸς τοσαύτην κακίαν (ἔφθα σαν γὰρ καὶ τὸ Ἐξαμίλιον, φρούριον οὕτω λεγόμενον, προκα τασχόντες οἱ Τοῦρκοι, οἷς δὴ συνῆν καὶ ὁ Ῥομοφόρτος Κατελά νος), ὁ δὲ βασιλεὺς παραπέστειλε τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαροῦ λην, παραδοὺς δυνάμεις ὅσας ὁ καιρὸς ἐσχεδίαζε, καὶ περὶ που τὴν Ἄπρω περικαθῆσθαι διετάττετο. οἷς δὴ ὁ Ῥομοφόρτος ἐν ἀπορρήτοις ὡς δῆθεν πέμπων τὴν πρὸς βασιλέα ἄμ' ἰδίῳ λαῷ περὶ που διακοσίους ποσομένῳ καθυπισχνεῖτο ἀπόκλισην, πλὴν χιλιάδων χρυσίου τόσων ἀποσταλειῶν ἐφ' ᾧ τοὺς περὶ αὐτὸν δουλαγωγηθῆναι καὶ τοὺς Πέρσας ἀπαξάπαντας προχειρίσασθαι· καὶ εἰς πέντε χιλιάδας τὸ δοθησόμενον ἴστων. ὁ δ' ἐπὶ στρατοῦ πέμπων σὺν ἄλλοις δωρήμασι

διεπυθάνετο πῶς ἂν πάντας δια 588 χειρίσαιτο· ὁ δ' ἔφασκέ οἱ τοὺς ἡμίσεας ἕξω που στείλαι, καὶ τοὺς ἑναπολειφθέντας ἐρήμην ἀποκτεινύναι, κάκείνους ἐκ δια δοχῆς. ὁ δὲ δεῖγμα τοῦ τοιούτου ἀπήτει πρὸς πίστωσιν. καὶ δέχεται δὴ κεφαλὰς ἀνδρῶν ἀποσταλείσας παρ' ἐκείνου ὡς δῆθεν Περσῶν. καὶ ἠπάτησεν ἄν, εἰ μὴ τις γυνὴ μίαν τῶν κεφαλῶν ἀριδῆλως ἐγνώρισεν τοῦ ἰδίου ἀνδρός, ἐξ ἧς τὰς λοιπὰς Ῥωμαίων εἶναι κατὰ τὸ εἶκος ὑποτοπήσαντες πείρας ἐκείνης ἀπέσχοντο.

13. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς λιμῶ καὶ πολιορκία καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν φρούρια ταλαιπωρεῖσθαι πυθνανόμενος, τὸν μὲν λιμὸν ἐκ τῶν κατὰ πόλιν μεγίστων μονῶν τὸ περιττὸν τῶν σίτων ἐκλέγων, στέλλων τοὺς διακομίσοντας κατὰ θάλασσαν, ὡς ἦν θεραπεύειν ἠπείγετο, τὴν δὲ τῶν Τούρκων καταδρομὴν, τὰ αὐτὰ τῷ Κάνι τῶν Τοχάρων Χαρμπαντᾶ ἃ δὴ καὶ τῷ Καζάνη δια πρεσβευόμενος, ἡξίου κατὰ συμμαχίαν πέμποντα στρατὸν ἀνα στέλλειν. μικρὸν ὅσον, καὶ πρέσβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, καὶ ἀγγελία ὡς περὶ μ' χιλιάδας ἀνδρῶν μαχίμων ἤδη καθητοιμά σθησαν, ὧν τὰς κ' φθάσας ὁ τοῦ Χαρμπαντᾶ αὐτανέψιος ἄγει 589 περὶ που τὸ Ἰκόνιον· μεθέπεσθαι δὲ καὶ τὰς λοιπὰς οἱ πρέσβεις διεβεβαίουν, εἶναι δὲ μὴ πλέον σφίσι τοῦ μαθεῖν τὴν τοῦ βασι λέως θέλησιν, ὅπου καὶ ἐπὶ τίνας προσβάλλοιεν ἀμυνόμενοι τοὺς ἀλάστορας. καὶ ὁ μὲν κρατῶν ἐν τούτοις ἦν, καὶ δῶρα καὶ πρέσβεις πρὸς ἐκείνους ἐξητοιμάζετο· ἀγγέλλεται δὲ καὶ φήμη προστρόπαιος, ὡς κατεῖληπται Ἰεφεσος παρὰ τοῦ Περσάρχου Σασᾶν, ὃς γαμβρὸς ἅμα καὶ θεράπων τοῦ Καρμανοῦ Μαντα χίου ὧν ἐκείνου μὲν ἐκ πολλοῦ ἀπεστάτησε, καθ' ἑαυτὸν δὲ δυ νάμεις ἄγων ὑπὲρ ἐκείνον ἐκραταιοῦτο. καὶ δὴ προεάλω μὲν παρ' αὐτοῦ τὸ ἐκεῖσε τῶν Θυραίων φρούριον, λιμῶ πολυημέρω τοὺς ἐκεῖ παρασημαμένους· ἐπεὶ δ' αὐθις ταύτης χάριν τῆς αἰ τίας ἐξ ὁμολογίας τοῦ μή τι τῶν ἀνηκέστων τοὺς ἀνθρώπους πα θεῖν συγκατεῖληπται καὶ ἡ Ἰεφεσος, σκευὴ μὲν ἐκεῖνα τὰ τῷ ναῶ ἀφιερωμένα τοῦ ἡγαπημένου τῷ Χριστῷ καὶ παρθένου, χρημὰ των τε ἄπιστον πλῆθος διεφορεῖτο, μετωκίζοντο δὲ καὶ οἱ πλείους τῶν πολιτῶν ἐπὶ τὸ τῶν Θυραίων φρούριον, δέει τοῦ μή τι πα θεῖν ἐκ δόλου τοὺς Περσάρχας ἄχαρι ἐπιθεμένων ἐκείνων, ἦν καιρὸς διδοίη. ἄλλους δὲ πλείστους ἔργον μαχαίρας ἐποιοῦν ἀνοικτὶ σφάττοντες.

14. Ταῦτ' ἀγγελλόμενα, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἕτερ' ἄττα δεινὰ καθ' ἡμέραν, δεινῶς ἀλύειν ἐποιοῦν τὸν βασιλέα. οὐ μὴν 590 δ' ἐς τέλος κατέπιπτεν, ἀλλὰ καὶ αὐτός, ὅσον εἶχεν, οὐκ ἔλη γεν ἀντιπαλαμώμενος, καὶ τέως τὸ ἐγκόλπιον κακὸν ὑπὲρ τᾶλλα ἔθελεν ἀνασπᾶν. τὸ δ' ἦν Ἀμογάβαροί τε καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς Πέρσαι, οἷς δὴ καὶ οἱ ἄνω ῥηθέντες ὑπὲρ τοὺς χιλίους ὄντες Τουρκόπουλοι προσεχώρησαν. ἐπειδὴ γὰρ συνάμα Ἀλανοῖς ἀφειστήκεσαν, ἐκεῖνοι μὲν κατ' αὐτοὺς ἦσαν, καὶ δόξαν ἐκ πολλῶν ἐδίδουν, εἰ μὴ ἱκανῶς πρὸς βασιλέως μισθοῖντο, ἀποχωρεῖν πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον. ταῦτα γὰρ Κουτζίμπαξις ἐπανήκων πρὸς βασιλέα διεβεβαίου· πρῶτος δὲ τῶν ἱερομάγων τούνομα τοῦτο ἐξελληνίζεται. οἱ δὲ Ἀλανοὶ μαθόντες ὡς Τουρκόπουλοι ἀπέκλινον πρὸς Καλλιούπολιν ἅμα γυναιξὶ καὶ παισίν, αἴφνης ἐπεισεπρόντες κατὰ τὴν πρὸς βασιλέα δῆθεν χάριν, γυναῖκας ἐκ πολλῶν ὀλίγας καὶ παῖδας περισχόντες πρὸς τὸν κρατοῦντα ἀπέ στελλον. ταύτη τοι καὶ τῶν ἐχθρῶν κρατυνομένων, ὡς καὶ ἐξε λαύνειν καὶ κατατρέχειν τὰ λοιπὰ τῆς Θράκης ἡγγέλθαι, οἱ μὲν τοῖς προαστείοις ἐγκατωκημένοι τῆς πόλεως ἀπαίροντες πρὸς τὴν πόλιν ἐσκευαγῶγον, βασιλεὺς δὲ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐπιχειρῶν ἐφ' ᾧ τοὺς ἐχθροὺς ἐπίσχοι, καὶ πρὸς Γέννουαν πέμπει πρεσβείαν, ἀξιῶν ἐκεῖθεν ἀναχθῆναι στόλον νηῶν κατ' ἐντελείς τοὺς μισθοὺς, καὶ ἅμα ἦρι πρὸς τάδε ἀφίχθαι. 591 15. Ἐν τοσοῦτῳ δὲ καὶ τις τῶν διαπεραιωθέντων Περ σῶν, Ἰσαὰκ Μελήκ, σατράπης ὧν καὶ πολλοὺς ἄγων, πέμπων πρὸς βασιλέα κρυφῆδὸν παρὰ πᾶσαν τῶν Κατελάνων αἴσθησιν ἡξίου περὶ σπονδῶν, ὡς αὐτόθεν ἀποστατήσων Ἀμογαβάρων, καὶ ὅσα τοῖς τοῦ βασιλέως συνοίσει πράγμασι κατὰ τὸ δυνατόν, ὡς ἔχει, διαπραξόμενος, ἢ γοῦν αὐτόθι μένων,

εί δυνατόν ἦν, ἢ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀντιπέραν σὺν ἰδίῳ λαῷ γενόμενος. βασιλεὺς δὲ τῶν δεινῶν ὁσημέραι πληθυνομένων καὶ μὴ ἐώντων ἄλλο τι βουλεύεσθαι ἢ τὸ χεῖρω ποιεῖν τὰ τῶν ἐχθρῶν κατὰ τινα σύνεσιν (ἄλλως γὰρ ἀντιπράττειν καὶ πολεμεῖν οὐδ' ὄλως ἦν) ἀσμένως προσίετο τὴν πρεσβείαν, καὶ ἀντιπέμψας διὰ τινος Πέρσου, μὴ φωραθείη δῆθεν τὸ μελετώμενον, δοῦναι μὲν εἰς γυναῖκα τὸ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου Μελῆκ θυγάτριον τῷ Περσάρχη καθυπισχνεῖτο, παρέχειν δὲ ὅσα τε κατὰ προῖκα καὶ ὅσα κατ' ἄλλην φιλοτιμίαν τὰ ἱκανά. ἀλλὰ τούτων ὁσημέραι διαγγελλομένων, καθ' ὑποσχέσεις τοῦ καὶ αὐθις προσχωρεῖν τοὺς ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους αὐτοῦ γε συμπράττοντος, εἰ μόνον πέμποιντο αἱ τούτων γυναῖκες, πλὴν μετ' ἀσφαλείας τοῦ μήτι παραβῆναι κατ' ἀπάτην τῶν συγκειμένων, ὡς γοῦν ταῦτ' ὠκονόμηστο καὶ ἤδη ἐπέμποντο, φωρᾶται τοῖς Ἀμογαβάροις τὸ δράμα, καὶ Ῥομοφόρτος τὸν Περσάρχη εἰς κρίσιν ἄγει, καὶ ὅσοι συνεμελέτων αὐτῷ τὰ 592 τῆς ἀποστατήσεως, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσιν ὄλως ἀπολογεῖσθαι, ἐν εἰς ἀπολογία προυτείνεται, τὸ ἀπατᾶν ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν θέλειν τὰς συζύγους τοὺς Τουρκοπούλους. πλὴν ὑπονοηθέντες ἐντεῦθεν τὰς εἰς αὐτοὺς πληροφορίας τῶν Ἀμογαβάρων ἀπέλυον. ὅθεν καὶ ἐξ αὐτῆς ἀντιπερᾶν ἐγνώκεσαν τὸν Περσάρχη. αὐτοὶ δὲ κατὰ νότου λιπόντες τοὺς Πέρσας, περὶ ποῦ τὰ τῆς Μαδύτου μέρη, ἐνθεν μὲν ταῖς παρ' αὐτοῖς τριήρεσι χρώμενοι τὸ προστυχὸν ἐλπίζοντο τρόπον πειρατῶν κατὰ θάλασσαν, κατὰ δὲ ξηρὰν ἔθειον παμπληθεῖ, καὶ προσδόκιμοι ἦσαν προσβαλεῖν καὶ πόλει προσετόλμων δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ ἀξιούσιν διδόναι μὲν τοὺς μισθοὺς, συνωνεῖσθαι δὲ καὶ τὰ σκυλευθέντα, καὶ οὕτω μετ' εἰρήνης ἐπὶ νηῶν πέμπειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἴδια. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' οὐκ ἐχώρουν γίνεσθαι, ἀπρακτὰ τὰ τῆδ' ἦσαν, μόναις δὲ ταῖς πρὸς θεὸν ἰκετείαις ἠλπιζον σώζεσθαι, ἃς συχνὰς ὁ πατριαρχεὺς παμπληθεῖ διεπράττετο. τέως δὲ καὶ τὸ τοῦ Κοσμιδίου φρούριον, δεδιότων μὴ ἐπιστάντες κατάσχοιν το, ἐκ μέρους κατήρειπτο, καὶ ξενικὰς δυνάμεις ἔκ τ' Ἰβηρίας (κάκεϊ γὰρ ἀποστέλλων βασιλεὺς περὶ συμμαχίας ἠξίου) ἔκ τε Γεννοῦας ἀπεξεδέχετο. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὰ ἐντὸς ἐσάπαξ ἀσφαλῶς εἶχον τῷ βασιλεῖ, ἀλλ' ἐνθεν μὲν τις τῶν ἐπιρρήτων ἐκ δὴ 593 σεως, ἱερωσύνης περικτᾶσθαι δόξας ἀξίωμα καὶ πρὸ χρόνων προσχωρήσας ἐκεῖθεν τῷ βασιλεῖ, ὁ τοιοῦτος Δριμὺς τοῦπίκλην, ὄνομα θεὸς ἑαυτῷ ὡς δῆθεν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λάσκαρι καταγόμενος, ὑπῆρχετο τοὺς πολλοὺς καὶ τὴν ἐκ βασιλέως ἀποστασίαν οἰκονομῶν οὐκ ἀπώκνει, ἔπεμπε δὲ λόγους καὶ γράμματα καὶ πρὸς αὐτοὺς Ἀμογαβάρους, τὴν κατὰ βασιλέως μάχην σφίσι δολερῶς ὑπανάπτων· ἐκεῖθεν δὲ ὁ εἰς ἀξίαν τοῦ δομestikou προχειρισθεὶς τῶν σχολῶν (ὁ Κατελάνος δ' οὗτος ἦν καὶ πρῶην ἀμηραλῆς) συνάμα τῷ ἐκ δύσεως Μυζᾶκη, ὃν ἐπὶ στρατοῦ εἶχεν ὁ ἄναξ, πολλὰ τινα κατὰ Ῥωμαίων ξυνέρραπτον, πρὸς Ἀμογαβάρους πέμποντες καὶ τὴν μάχην ὡς μάλιστα ἐξοτρύνοντες. ταύτη τοι κάκεϊνους φωραθέντας ποιή τις ἀξία λαμβάνει τετυχηκότας δικαστηρίου κεκλεισθαι ταῖς φυλακαῖς. δόξαντας δὲ τι κἀν μέρει τοὺς σχιζομένους μετέχειν ἐκείνῳ τῶν βουλευμάτων ἅμα πάντας, πλὴν τῶν μὴ δυναμένων κινεῖσθαι, μὴ μόνον τοὺς τοῦ Μωσελέ μονῆς ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως ξυνέπιπτε μετοικίζεσθαι, καὶ ταῦτα καιρῷ χειμῶνος καὶ κρύους.

16. Ἡμῖν δὲ οὐδὲ τὸ κατὰ τὸν πάπαν Ἀλεξανδρείας σιγητέον. ἔτυχε μὲν οὗτος συνάμα τοῖς περὶ αὐτὸν κατὰ τὴν Εὐβοίαν, ὡς ἀνωτέρω μοι εἴρηται, παρά τινι τῶν δημοτικῶν μὴ 594 σθοῦ ξεναγούμενος· ἐπεὶ δὲ καιρὸς διήλθε καὶ οὐδὲν ὄλως συνέμιξε τοῖς ἐκεῖ, εἰς ὑποψίαν καθίσταται, καὶ μᾶλλον φρερίοις ἐκ ζηλοτυπίας διὰ τὸ σέβας, οἳ καὶ ἐπιστάντες, ἅμα καὶ τινες τῶν δυναστευόντων, τὴν ἐνδημίαν ἀνέκρινον. ὡς δὲ πλέον οὐκ εἶχον μαθάνειν ἢ τὴν ἐκ παρόδου καταγωγὴν καὶ τὴν εἰς εὐκαιρὸν γενησομένην αὐθις ἐκεῖθεν ἀναγωγὴν, τέως περὶ τῆς δόξης ἀνέκρινον, καὶ ὅπως ἔχοι πρὸς τὴν αὐτῶν ἐκκλησίαν, καὶ οἷς εἰς ἀγιασμὸν χρῶνται ἀζύμοις, μετὰ πολλῆς ἠρώτων τῆς ἐπιθέσεως. ὡς δ' οὐκ ἦν αὐτὸν περὶ τούτων ἀποφαίνεσθαι,

ἐκεῖνοι δίκαιον εἶναι καὶ πρόπον πατριάρχην γε ὄντα λέγειν αὐτὸν τὰ τῆς γνώμης σφοδρῶς κατήπειγον· εἰ δ' οὖν, ταῖς οὐ καλαῖς ὑποψίαις δοκεῖν ἐνέχεσθαι. τοῦτο ἐφ' ἡμέραις ποιοῦντες, ἐπεὶ οὐδὲν ἦνυ τον, τέλος θάτερον δυοῖν ποιεῖν ἐδικαίουν, ἢ λαμβάνειν τὴν ἐξ ἐκείνου περὶ αὐτῶν ὁμολογίαν, καθὼς ἦν βουλευτὸν σφίσι, ἢ κατακαίειν αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὡς περὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῶν ἀμαρτάνοντας. ὠριστο τοίνυν ἡμέρα, καὶ λαὸς ἤθροιστο, καὶ λιπαρῶς ἀνέκρινον πάλιν. ὁ δ' οὐδὲν παρὰ τὰ πρότερα ἔλε γεν· εἶναι γὰρ ὀδίτην, καὶ μὴ ἀνάγκην ἔχειν μὴ τινος συνεστώσης συνόδου λέγειν. καὶ ἐπεχείρουν κατακαίειν. κὰν καὶ εἰς ἔργον 595 προύβη τὸ μελετώμενον, εἰ μὴ γέ τις ἐξ ἐκείνων σταθεῖς τὴν βουλήν ἔλυε· μηδὲ γὰρ εἰς συνοῖσον τῷ γένει τούτων γενέσθαι τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι μεγάλου τινὸς τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἰκανὴν συγγένειαν ἔχοντος ζητηθῆναι τὸν φόνον τούτου ἀπὸ τῶν ἐκεῖ καταιρόντων τῆς αὐτῶν φύτλης, οἳ δὴ κατὰ χρεῖαν ἐμ πορείας τοῖς κατ' Αἴγυπτον τόποις ἐφίστασθαι μέλλοιεν. ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε πιθανός, καὶ τὸ χεῖριστον ἐκεῖνο σκέμμα ὡς ἀράχνης ἰστός διελύετο. διωρίαν οὖν ἡμερῶν τῷ πατριάρχῃ διδοῦσι τῆς χώρας ἐξελεῖν, μεθ' ἧς εἰ ἐπιμείνοι, δέχεσθαι τὸν κίνδυνον ἐδικαίουν. ὡς δ' οὐδὲν ὑφίστατο οὐδὲ τὴν ἐγγύην ἐδίδου, εἰς δέκα πάσας τὰς ἡμέρας περιστώσι καὶ ἀπολύουσιν. ἀλλ' οὕτως ἀλύουσι τούτοις, ἐπεὶ πρὸς ταῖς Θήβαις ἦσαν, μαθὼν ὁ τοῦ τόπου ἄρχων καὶ μέγας οὕτως φημιζόμενος κύριος κακὸν ἀπάντημα γίνεται· κατασχὼν γὰρ εἰρκταῖς παραδίδωσι ταῖς ἀφαλεστάταις, καὶ τιμῆς δισηιλίων νομισμάτων ἠβούλετο ἀποδόσθαι. ὕστερον δὲ μετὰ καιρὸν χρησίμου φανέντος τοῦ πατριάρχου τῷ κατέχοντι νοσηλευομένῳ, ἐλευθερία τοῖς κατακλείστοις δίδεται. καὶ περὶ τὸν Ἀλμυρὸν δεχθέντες ἐκεῖ που καὶ κατεσκήνουν, εὐμενῶς τῶν τοῦ τόπου κυρίων αὐτοὺς ὑποδεξαμένων. ἡμῖν δ' ἐφεξῆς ἐκτέον τῆς ιστορίας. 596

17. Μοναχὸς τις Ἰλαρίων, νέος ὢν καὶ κατὰ τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν ἐνασκῶν, ἐπεὶ κατ' Ἐλεγκοὺς ἐγεγόνει πεμφθεὶς ἐπὶ ταῖς τῆς μονῆς χρεῖαις (ἦν γὰρ τὸ κτῆμα τοῖς ἐκείνων μετοχίοις ἀρμόζον) ὁσημέραι τε τὰς ἐκεῖθεν ἐκστρατείας ἑώρα Περσῶν, ὡς πάντα μὲν τὰ ἐκεῖ ληΐζεσθαι, ἐπιχρᾶν δὲ καὶ τοῖς κατ' Ἐλεγκοὺς, καὶ τολμητίας ὢν ἄλλως καὶ ἐμπειρίας πολεμικαῖς οὐκ ἀπάδων, τὸν ἐκεῖσε συλλέγων λαὸν καὶ προσβάλλων τοῖς ἐπιούσι Πέρσας κακῶς διετίθει καὶ τὸν τόπον πολυωρῶν οὐκ ἀνίει. ἀλλ' ἡ πολιτεία εὐθὺς καὶ ἡ ὀφειλομένη σεμνότης καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν οἱ κυρία καὶ μόνωσις πρῶτον μὲν τὸν αὐτοῦ καθηγούμενον, μετέπειτα δὲ καὶ πατριάρχην πείθει μαθόντα ἐμβριθῶς καὶ δι' ἐπιτιμημάτων σφοδρῶν ἀπείργειν τῆς πείρας τὸν μοναχόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ προστιμᾶν ἐδέδοκτο τοῖς μεγίστοις διὰ τὸ τολμημα, γνοὺς ἐκεῖνος βασιλεῖ προστρέχει. ὁ δὲ καὶ δέχεται καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν διακυβερνᾷ, οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἐκείνῳ εἶχεν ἐξευμενίζεσθαι. ἐν τοσοῦτῳ τοῦ καιροῦ τριβομένου καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἀμελουμένων, ἐπισυνίστανται Πέρσαι καὶ ἐπιθέμενοι αἰφνηδὸν πλείστον φόνον ἐργάζονται, ἐκείνων φυλαχθέντων καὶ μόνων ὅποσοι καὶ παρεβύθησαν τῷ φρουρίῳ. ταῦτα γνοὺς βασιλεὺς, καὶ ἐπαλγῆσας τῇ συμφορᾷ, εἶχε μὲν 597 ἀνελέγκαι τὴν αἰτίαν ἐφ' οὗς καὶ δίκαιον ἦν ἀνελέγκαι· ἀλλ' ὅμως τὸ περιὸν τῆς εὐλαβείας, καὶ ὅτι ἐδόκει ζητεῖσθαι συντήρησις τάξεως μοναχῶν, ἀμελεῖν ἐποίησε, καὶ τὰ τῆς θεραπείας ὡς ἐνῆν διεσκόπει, εἰ [γὰρ] καὶ ἄπρακτα πάντα κατὰ πεπραγμένων ἐφαίνετο. μόλις λιπαρῶς τῶν περιλειφθέντων ἀξιούντων βασιλέα περὶ τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐνδυναστεύει τὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ πεμφθεὶς ἐπὶ πατριάρχην μόλις ἀνίεται. καὶ αὐθις ἐπιστάς, ὅσον ἦν, τὰ ἐκεῖσε διησφαλίζετο· τὸ γὰρ περίξ ἅπαν τοῖς Πέρσαις κατεῖληπτο, καὶ Προῦσα τὰ δεινὰ τὰ πρὸς ἐκείνους διδοῦσα τέλους ὀνόματι, σκιὰν εἰρήνης οὐκ ἐν εἰρήνῃ παρὰ τῶν Περσῶν ἀντελάμβανεν.

18. Ἄλλ' ἰδοῦ γε ἄμ' ἦρι μακραὶ νῆες περί που τὰς ἐν νεακαίδεκα ἐκ Γεννοῦας ἐφίστανται, πλὴν οὐ καθὼς διαπρεσβευόμενος βασιλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἤξιον. ἀλλ' ὁ μὲν κρατῶν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τῷ τῆς συμμαχίας μόνῳ μετεκαλεῖτο τὰς ναῦς, οἱ δὲ σκέψαι διδόντες τὸ ἀξιούμενον καὶ τὸ πολὺ τῶν ἀναλωμάτων ἐκ λογισάμενοι, ὑποτοπάζοντες δὲ καὶ ταῦτα, μή πως βασιλεὺς ἐν τοσοῦτῳ ἄλλως πως τοὺς ἐχθροὺς μετέλθοι, ἢ κατὰ μάχην στρατεύμασιν ἢ κατ' εἰρήνην χρήμασι, καὶ οὕτως ἄπρακτα σφίσι τὰ 598 καθ' αὐτοὺς φανείη, πρὸς τῷ καὶ τὰς ἐξόδους παρέχειν τὸν βασιλέα ἐνέχεσθαι ἐξ οὐπὲρ καὶ τῶν ἰδίων ὄρμων ἀπολυθήσονται, ὡς αὐτοῖς ἐστὶ σὺνηθες, ἐμπορικὰς ταύτας εὐρόντες πρὸς ταῖς ἐξόδους καὶ πλείστῳ λαῷ ἱκανουμένας ἀποστέλλουσι, παραγγεῖλαντες σφίσι, εἰ βασιλεὺς προσκαλοῖη συμμαχούς, πάσης ἄλλης ἀσχολίας ἀνωτέραν τὴν συμμαχίαν θέσθαι, ὁμολογήσαντες αὐτοῖς ἐκεῖθεν καὶ τὰς μισθοφορίας τῶν συνήθων ἐλαττουμένας χάριν τὴν πρὸς βασιλέα. συνέπραττε δὲ τις ἐκείνοις ταῦτα Γεννοῦτης Σπίνουλος, τὸν τοῦ βασιλέως υἱὸν καὶ δεσπότην Θεόδωρον εἰς γαμβρὸν ἤδη λαβὼν ἐπὶ θυγατρί. ὁ γὰρ βασιλεὺς καὶ πατήρ τὸν μετὰ τὸν Ἰωάννην πολλοστὸν τῷ χρόνῳ Δημήτριον δεσπότην καταστήσας εἰς Λαγγιβαρδίαν ἐξέπεμπεν· ἡ δὲ μήτηρ ὡς μείζω ἐξέκρινε τὸν Θεόδωρον, καὶ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἀντ' ἐκείνου τοῦτον πρὸς τὸν τοῦ ἀδελφοῦ κληρὸν ἀποκαθίστα, τὴν τοῦ μαρκεσίου τιμὴν ληψόμενον, ἐπεὶ ἐκεῖνος μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, τὸν δὲ βασιλέα οἱ ἐκεῖ πέμψαντες ἤξιον διὰ τινος τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ μᾶλλον τοῦ τῷ χρόνῳ τῶν λοιπῶν προφέροντος Ἰωάννου, κατὰ τινὰ κληρονομίαν δικαίαν ἐκείνου ἄπαιδος τελευτήσαντος, τῶν κατ' αὐτοὺς ἀντίσχεσθαι. ὁ καὶ γεγονὼς ὅστε 599 ρον, ἐκεῖνοι κατ' Ἰταλοὺς τὸ πᾶν τὸν δεσπότην μετασκευάσαντες οὕτως ἠγάπων ὑποκλινόμενοι πρὸς ὑπακοήν. ἀναχθιστῶν τοι γαροῦν τῶν νεῶν, προηγούμενον τῶν ἄλλων ἐκείνοις ἦν τὸ τοῦ βασιλέως μανθάνειν θέλημα, ὡς πραξείουσιν ἂν αὐτὸς ἐπιτάττοι. ὁ δὲ τὴν μετ' εἰρήνης διάλυσιν, εἰ δύναίτο, τέως τῆς μάχης πολέμου ἐτίθει πολλῶν περὶ πλείονος, εἰ καὶ χρήματα δαπανᾶν μεγάλα ζυμβαίη· τὴν μὲν γὰρ ἀναιμωτί, τὴν δὲ πολλῶν πεσόντων κατὰ πόλεμον γίνεσθαι. ἐπεὶ δὲ κἀκεῖνοι πολλακίς πέμποντες ἤξιον τὰ κεχρεωστημένα λαμβάνειν καὶ ἀπαλλάσσεσθαι (τὰ δ' ἦσαν, ὡς ἐκεῖνοι ἐβρενθύοντο, περὶ που τὰς τριακοσίας χιλιάδας τοῦ νομιζομένου χρυσοῦ), καὶ γὰρ τότε ἦσαν ἐξ ὑπογύου καὶ οἱ πεμφθέντες εἰς τοῦτο πρέσβεις, ὧν δὴ προυξένοιν μὲν Γεννοῦται, οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ τὰ τῆς πρεσβείας πρὸς βασιλέα διηυθέτου, μὴ δυναμένων ἐκείνων βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι. διὰ δὲ ταῦτα προσιέμενος ὁ κρατῶν τὴν πρεσβείαν, τοὺς μὲν ἐν ταῖς ναυσὶ παρακατέχειν οὐκ εἶχεν ὀρμῶντας πρὸς Εὐξείνιον διὰ 600 τὰ φορτία διαπλωτίζεσθαι, τέσσαρας δὲ μόνον τριήρεις ἐπὶ ῥῆτοῖς μισθοῖς παρακατασχών, ἐφ' ᾧ διατηροῖεν τὰ τῆς Ἀβύδου στενά, ἅμα μὲν κωλύειν τοὺς διαπεραιουμένους Πέρσας, ἅμα δὲ καὶ τὰς πειρατικὰς ἐπέχειν, ἦν που φανείεν, τὰς δ' ἄλλας ἀπέλυε, πλὴν ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις εἴκοσιν, ἵν' ἦν μὲν ἐν τῷ μεταξύ ζυμβιβάζοντο, εἰ δ' οὐκ, συμμαχοῖεν τότε κατὰ τὰ δόξαντα. καὶ οἱ μὲν ἀπέπλεον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκλεξάμενος πρέσβεις πρὸς Ἀμογαβάρους ἀπέστειλε, τάξας καὶ ὁ ἦν βουλομένων οἱ δοῦναι χρυσίον, εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ποσοῦμενον, εἰ δ' οὐκ εἴθουσι, προστιθέσθαι καὶ πλεον. οἱ γοῦν πρέσβεις ἐπιστάντες οὐδὲν ἦν του· ἔτυχον γὰρ παμπληθεὶ πρὸ ἡμερῶν ἐκεῖνοι τῆς Καλλίου ἐκ στρατευσάμενοι. οὐδὲ γὰρ ἠρέμουν τὸ σύνολον κακουροῦντες. καὶ δὴ τῆς βουλῆς ἐκείνοις ἐνδοιαζομένης, τοῖς μὲν ἐδόκει διελθόντας τὸ μεταξύ Βραγχιαλίου καὶ πόλεως, καὶ τὸ οἰκούμενον ἐρημώσαντας, τέλος τῇ πόλει προσσχεῖν καὶ προσκαθημένους ἀπαιτεῖν τοὺς μισθοὺς. εἰ οὐκ εἴθουσι τούτους· εἰ δ' οὐκ, τὸ δόξαν ἐπιτελεῖν. τοῖς δὲ, καὶ μᾶλλον Τουρκοπούλοις διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν κατεχομένους παρ' Ἀλανοῖς, ἐπ' ἐκείνους πρότε 601 ρον ἰέναι ἐδόκει, ἱκανῶς καὶ τῶν ἐφοδίων ἐφ' ἀμαξῶν ἔχοντας. καὶ γὰρ καὶ Ἀλανοὶ ἅπαξ βασιλέως ἀποστατήσαντες, πέμποντες πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον ἤδη

κραταιωθέντα (οὐδὲ γὰρ Ἀγχιάλου αὐτῆς, ἤδη δὲ καὶ Μεσημβρίας, ἀλλ' οὐδ' αὐτῆς Ἀγαθοπόλεως καὶ τῶν περίξ ἀπέσχετο, ἀλλὰ καὶ τούτων ἦν ἐγκρατὴς ἐξ ὁμολο γίας) ἠξίου πέρειν Βουλγάρους, ἦν πη καὶ πρὸς αὐτῶν, ἐρ χομένων κατ' αὐτῶν, ὀρμῶεν Ῥωμαῖοι ἐφέζοντα. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐπὶ χιλίους, ὡς ἡ φήμη εἶχε, ποσοῦμενοι ἐξεπέμποντο. οἷς καὶ θαρρήσαντες Ἄλανοὶ πολλὴν τὴν ἐκεῖ καταδραμόντες καὶ ληϊσάμενοι, πρὸς Ὀσφεντίσθλαβον προσεχώρουν ἅμα γυναῖξὶ καὶ τέκνοις. ὦν χάριν ὑπεραλοῦντες Τουρκόπουλοι (οἱ γὰρ αὐ τῶν οἰκεῖοι παρ' ἐκείνοις ὄντες συνεξηλαύνοντο) πείθουσιν Ἴτα λούς καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς Πέρσας Ἄλανοὺς καταλαμβάνειν πρό τερον σπεύσαντας· εἶναι γὰρ καὶ παρ' ἐκείνοις οὐκ ὀλίγην λείαν διεβεβαίουν, ἦν φθάσαντες ἐκ Ῥωμαίων περιεβάλοντο, καὶ τάχ' ἂν αὐτοῖς ἐκ τοῦ ῥᾶστα προγενήσεσθαι περιγενόμενοι τῶν Ἄλα νῶν. ταῦτ' ἔλεγον Πέρσαι, καὶ ταῖς βουλαῖς περιῆσαν· πλὴν 602 γάρ τινων ὀλίγων πᾶσαι αἱ γυναῖκες σὺν τέκνοις τῶν Τουρκοπού λων παρ' Ἄλανῶν κατεῖχοντο. διὰ ταῦτα ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ ἐάθησαν. πλὴν γάρ τινων ὡς αἱ σύζυγοι πρὸς τὴν πόλιν παρ' Ἄλανῶν ἀπεστάλησαν τὰς σπον δὰς ἐπικρατούντων ἀποστατήσαντας πρότερον τοῖς λοιποῖς πόνοις διὰ τοὺς οἰκειούς, καὶ διὰ ταῦτα προεκ θέουσι τούτοις ἐπομένους εἶχον καὶ τοὺς λοιπούς. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἱκανοὶ ἐάθησαν παρὰ τῇ Καλλίου καὶ τῇ Μαδύτῳ (καὶ αὐτὴ γὰρ πρὸ μικροῦ σὺν φόνῳ πλείστῳ αὐτοβοεῖ διὰ τὴν σιτο δεῖαν ἠλίσκετο, καθάπερ μοι εἴρηται) ἐφ' ᾧ φυλάττειντο τὰ πο λίσματα.

19. Ἄμα δὲ τούτοις προσταττομένοις, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀντι τάττεσθαι τοσοῦτῳ πλήθει τοὺς ἡμετέρους, οἱ δὲ ἓν μέρει μὲν περὶ τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλην ἓν μέρει δὲ περὶ τὸν βασιλέα τοῖς ὄχυροῖς κατεστρατοπεδεύοντο, πέμψας ὁ βασιλεὺς τὰ περίξ τῆς πόλεως ἀπανίστα, καὶ ταῦτ' ἤδη καιροῦ δρεπάνου οὐκ ἄπο καὶ θερισμοῦ. οὐ γὰρ ὀλίγον φόνον εἰργάζοντο ἐφιστάμενοι. ὅθεν καὶ φήμη ἦν ἐκείνους αὐτοὺς λέγειν, ἐρωτωμένων παρὰ τῶν ἰδίων πόσους ἄρα ἓν τοῖς ἐνιαυτοῖς ἐκείνοις πεφόνευκεν ἕκαστος, καὶ λεγόντων, ὡσεὶ πέντε χιλιάδας τοὺς πεσόντας συμποσωθῆ ναι. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα· ἐκεῖνοι δ' ἐφ' ἀμαξῶν σκευὰς τε 603 ἰδίας καὶ τὰ ἐφόδια φέροντες (λόγος δὲ καὶ ταύτας ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας εἶναι) ὄλω ῥυτῆρι ὁμόσε τοῖς Ἄλανοῖς ἤσαν. καὶ δὴ περὶ που τὰς εἰσβολὰς τῆς τῶν Βουλγάρων ἐπικρατείας κατα λαβόντες, μάχην στήσαντες κρατερὰν Ἄλανοῖς καὶ αὐτοῖς ταῖς καθ' ἑαυτοὺς ἀρμαμάξαις ὠχυρωμένοις ἐμάχοντο. ἀλλὰ πολλοὶ μὲν ἐκείνων στήσαντες τῆς ἀγενοῦς φιλοζωΐας εὐκλεῆ θάνατον ἀντηλλάξαντο· αὐτοὶ δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες, καὶ μᾶλλον τοῦ Περσικοῦ, τέλος τῇ μάχῃ εὐημερήσαντες, ἐξαναλωθέντων τοῖς Ἄλανοῖς τῶν κούφων βελῶν κάκείνων εἰς φυγὴν τραπέντων, πολ λὴν λείαν ἐξηνδραπόδισαν. καὶ τὰς ἐν ἡλικίᾳ γυναῖκας καὶ λά φυρα ληϊσάμενοι ἐς ἡμέρας ἐλαφυροπώλουν. εἰσβαλεῖν ἐντεῦθεν καὶ ἐς Ὀρεστιάδα ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἔγνωσαν, ἵνα γεγονότες πρῶτα μὲν ἐξ ἀτασθαλίας τόσης ἀμπέλους μὲν κατέκλων, λήϊα δὲ μήπω παρηρηκότα πικρῶς ἐξεθέριζον. ἐντυχόντες δὲ καὶ τῷ κατ' αὐ τὴν ἐμπορίῳ πυρποληθέντι τῇ προτεραίᾳ καὶ παρὰ τῶν ἐποίκων πρὶν αὐτοὺς εἰσβαλεῖν, καὶ ἐκ τοῦ ῥᾶστα κατασχόντες, ἐκεῖθεν κατὰ τοῦ ἄστεος, ὡς εἶχον, ἠκροβολίζοντο. ἀλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν πιγκέρνην Ἄγγελον καὶ γε τὸν Σκουτέρην Χοῦμνον προτερήσαντες τῆς μάχης εἰσηλθὸν τὸ ἄστῳ, καὶ που περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ 604 ἑκατὸν ἀπωκηκότας ἐξ ἀνατολῆς καταλαβόντες ἐκεῖ σὺν τούτοις, ὡς δυνατόν, τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐποιοῦντο καὶ ὡς εἶχον τοὺς ἐπιόντας ἡμύνοντο. οἱ δὲ ἐφ' ἡμέραις ὀκτῶ σφοδρῶς ἐπὶ τιθέμενοι οὐδὲν τῆς καθ' ἡμέραν μάχης ἠφίεσαν. ἀπαιτοῦντες δὲ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος ὄστᾶ καὶ τοὺς ἔτι περιόντας τῶν Κατε λάνων, ὅσοι τῶν ἀλόντων τοῦ Ῥοντζερίου φονευθέντος Καίσαρος κατελείφθησαν, περὶ που τοὺς εἴκοσιν ἐναπολειφθέντας, εἰ καὶ τὸ ἄστῳ παραδοῖεν, ἔφασκον μηδὲν ἄχαρι πείσεσθαι. ὡς δ' ἐπὶ μηδενὶ τοὺς ἐντὸς πειθηνίους εἶχον, ἐνεργέστερον ἐπολιόρκουν.

καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν τοῦ Βαρέως οὕτω πύλην καλουμένην, πῦρ ἐνιέντες, πυρπολοῦσιν εἰς τέλος· ὡς δ' ἔνδοθεν καὶ αὕτη τῷ ἐκ πετρῶν τειχίσματι περιεφράγνυτο, ἀμηχανήσαντες ἐλεπόλεις ἰσθᾶσι. καὶ μηχανήματι τι πολιορκικόν, προωθουμένην εὐκινή τως ὑπότροχον κλίμακα, βύρσαις βοῶν δι' ὄλου κεκαλυμμένην, ἐξετοιμάσαντες φέροντες πρὸς τοῖς τείχεσιν ἴστων, καὶ τοὺς ἐπιβησομένους ἐξώτρυνον. ἦν δ' ἐν αὐτοῖς καὶ ὁ Φαρέντα Τζιμῆς σημαίαν ταῖς χερσὶ φέρων καὶ ἐξ ἄκρας κορυφῆς ῥήξ μὲν Σικελίας φημιζόμενος, εὐελπὶς ὢν καὶ ἐπὶ τῇ ἀλώσει ὅσον οὕπω τοῦ ἄστεος. ἐκ χειρὸς τοίνυν καταστάσης τῆς μάχης καὶ ἀναρριχωμένων ἤδη τῶν θερμότερων, οἱ ἐντὸς ἀντιπαλαμώμενοι, κίονα 605 μακρὰν ὑπαναβιβάσαμενοί τε καὶ προσαράξαντες ἐκ τοῦ αἰφνηδόν, τὸ μὲν μηχανήμα κατασπῶσι, πάντας δὲ τοὺς ἐκεῖ μεταχειριζόμενους φθορᾷ προσεπέλασαν. καὶ οὕτω μὲν ἀπογνόντες τῆς ἀπα ναστάσεως ἄπτονται, οὐκ ὀλίγους ἄνδρας ἀρεϊκοὺς ἀποβαλόντες. κάκειθεν Παμφύλου πειρῶνται, κάκει τὰ ὅμοια δράσαντες καὶ παθόντες ἐπὶ τὴν Καλλίου βαδίζουσιν. Διδυμοτείχου καὶ λῖαν ἀπέσχοντο· καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ἐκεῖθεν ἐξώρμησε καὶ περὶ τὴν Μόρραν διέτριβε.

20. Πρὶν δ' αὐτοὺς ἐκεῖ παραγγεῖλαι, ἐπεὶ καὶ αἱ ἐκ Γεννούας νῆες ἐκ Τραπεζοῦντος καὶ τῶν ἄνω τόπων κατάρασαι προσέσχον τῇ Κωνσταντίνου καὶ ἤδη ἐπ' οἴκου ἔμελλον ἀποπλεῖν (οὐδὲ γὰρ ἐδόκει τῷ βασιλεῖ παρακατέχειν σφᾶς κατὰ συμμαχίαν· αὐτοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἦν κατὰ γῆν πολεμεῖν, Ἀμογάβαροι δὲ κατέθεον τὴν μεσόγειον), τέως δ' ὅπερ ἦν αὐτοῖς δυνατὸν καὶ τῷ βασιλεῖ χρησίμον κατεφαίνετο, βασιλέα τε ἠξίουσαν ὅπερ ἂν βούλοιο προστάττειν. ὁ δὲ ἐκ παρόδου προσσχέειν τῇ Καλλίου προσέταττε καὶ πείραν προσάξει, κάκεινοι ὑφίσταντο, παρά τι νων εὐαριθμήτων φυλασσομένη, καὶ τι γενναῖον, εἰ δυνηθεῖεν, 606 διαπραξαμένους ἔπειτα ἀποπλεῖν. ὡς γοῦν προσέσχον, μάχην συστήσαντες τὸ μὲν ἐμπόριον πυρπολεῖν ἐπιχειροῦσι, πῦρ δ' ἐναύσαντες καὶ τινα τῶν νηῶν ἐφορμῶσαν τῷ λιμένι καταφλέξαντες τὸ μέρος, οὐδὲν πλέον ἤνυσαν. εἶτα καὶ τινα τῶν ἰδίων εὐγενῆ γεννάδαν ἀποβαλεῖν κατὰ πόλεμον, πληγῆναί τε καὶ τὸν Μουρίσκον ἀμηραλῆν. ὡς δὲ τῷ ἄστει ἐπεχείρουν, μοῖρά τις τῶν πολεμίων φανεῖσα, πολὺν τε στήσαντες τὸν κονιορτὸν κἀντεῦθεν δόξαντες εἶναι τὸ σύμπαν τῆς στρατιᾶς, δειλίαν ἐμβάλλουσι μαχομένοις ἐκ τοῦ ἐξαίφνης. καὶ διὰ ταῦτα, οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν λαφύρων ἐκεῖνοι λαβόντες καὶ πρύμναν κρουσάμενοι, ἀπελύοντο πρὸς τὰ ἴδια ἦθη.

21. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐθις πέμπων ἐπεῖρα μετ' εἰρήνης τῷ λαβεῖν χρήματα ἀπαλλάττεσθαι πείθειν. ἀλλ' οὐκ ἔπειθε διαπρεσβευόμενος· τοὺς γὰρ αὐτοὺς ἀντέπεμπε Ῥομοφόρτος τὴν εἰρήνην ἀπεροῦντας, εἰ μὴ τὰ καὶ τὰ γένοιτο, λέγων ἄπερ δὴ καὶ προείπομεν. ἦσαν δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ Ὀσφεντισθλάβου πρὸς Ῥομοφόρτον, σπονδὰς ζητοῦντες καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀσφεντισθλάβου, τὴν τοῦ Τζακά τοῦ φονευθέντος σύζυγον, ἐγγυωμένους πρὸς γάμον ἐκείνῳ, ὥστε ἔχειν ὁμαιχμίαν κατὰ Ῥωμαίων· καὶ τούτοις ὁ Ῥομοφόρτος συγκάταινος ἦν. τῶν δὲ τοῦ βασιλέως 607 πρέσβων ἐς πόλιν παραγγειλάντων, καὶ ἀγγελλόντων ὡς καὶ τι νες τῶν Περσῶν διαπερῶεν ὑπὲρ τετρακοσίου (καὶ τοῦτο γὰρ ἐβρενθύετο Ῥομοφόρτος, ὡς εἶη τὰ δυνατὰ οἱ ὀπόσους θέλοι διαπερᾶν τοὺς κατὰ Θράκην αἰγιαλοὺς κατέχοντι ὡς ἂν μηδὲν μηδ' ὄλως παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως νηῶν κωλυθησομένων), παρ' αὐτίκα μοῖρά τις καὶ μάλιστα τῶν Περσῶν εἰς τὰ τοῦ Γάνου στενὰ εἰσβαλόντες αὐτοβοεῖ τὸν αὐχένα κατέσχον, καὶ πολλὴν λείαν ἐξ Εὐδημοπλατάνου ληϊσάμενοι, τοὺς πολλοὺς φονεύσαντες, ἀρτύναντες ἑαυτοὺς ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀσφαλὲς σχόντες ἐκ τοῦ φρουρίου τοῖς λοιποῖς ἐνεργέστερον ἐπεχείρουν. ἐκεῖθεν καὶ ἕως Ῥαιδεστοῦ, τὰ πρὸς τὰ ὧδε κατὰ τε πλάτος Βιζύης καὶ πρόσω, ἅπαντα τὸν τοσοῦτον τόπον ἀνθρώπων παντελῶς ἐρημώσαντες τοῖς ἐκείνων καρποῖς ἐνετρύφων· πελάγει γὰρ ληΐων κυματίζοντι προστυγχάνοντες, ἐξ αἰχμαλώτων τοὺς ἀμητῆρας ἐπιστήσαντες, μυρίον

διεφόρουν πλοῦτον, ἀμάξαις καὶ ζώοις διακονούμενοι. βασιλεῖ μὲν οὖν ἐδόκει καὶ βουλευταῖς ἐκ πολλοῦ πέμπειν διὰ ταῦτα καὶ κατακαίειν τὰ ἄνω καὶ πόρρω που Σηλυβρίας· ἔτι δὲ πολλῶν αἰτιῶν χάριν ὤκνουν καὶ ἀνεβάλλοντο τὴν ἐγχείρησιν. ἐς τοῦτο δ' ἀπεκρίθη τότε οἶμαι καὶ ὄψις ὀνείρου φανεῖσά τινα τῶν 608 ἐκ τῆς τάξεως τοῦ παλατίου χρόνοις τρισὶ πρότερον ἢ ταῦτα γε νέσθαι· Πέρσαι γὰρ ὀχούμενοι καμήλοις καθ' ἑῶν αἰγιαλὸν ἀπὸ Σκουταρίου καὶ τὸ ἐπέκεινα ἴστασθαι τὸ ὄναρ ἐδείκνυ, ἐξαίφνης δὲ καθ' αἰθέρα τὰς καμήλους πετομένας καὶ τοὺς ἐπιβάτας φερούσας πρὸς τὴν ἀντίπεραν γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐπράττετο μὴ νὸς Ἀνθεστηριῶνος, ὅτε βασιλεὺς Μιχαὴλ ταῖς σφῶν ἀτασθαλίαις προσκόπτων, ὀλίγους περὶ αὐτὸν ἔχων τοὺς συναναβάντας ἀπὸ δύσεως ἐκ προσπαίου, πέμπων πρὸς τὸν πατέρα ἐκχωρεῖσθαι οἱ τὴν πρὸς ἐκείνους ἀφίππευσιν, εἰ μὴ ἄλλως καὶ αὐτόθεν θέλοι ζυμμαχεῖν, ἐζητεῖτο· τὴν γὰρ χώραν ἤδη προνενομεῦσθαι, καὶ ἄρδην φανερὰν εἶναι ἀπολουμένην, ἦν μὴ τις ὑπέρσχη. ἀλλ' ἡ περὶ ἐκείνον ὀλιγοχειρία ἐμποδῶν ἦν, καὶ μέλλησις προμηθῆς σπουδῆς ἐπικινδύνου τὸ τηνικάδε κρεῖττον ἐδόκει. Ἄλλο δὲ τι μᾶλλον ἐπραγματεύετο.

(22) ὡς γὰρ ὁ Πέρσης Ἰσαὰκ (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα), ὃν καὶ τὰ πρότερον ἴστοροῦμεν τοῖς Ἰταλοῖς κατὰ δύσιν συνόντα πέμπειν παρὰ τὴν ἐκεῖνων πρὸς βασιλέα αἰσθησιν, καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτὸν συντίθεσθαι θέλειν κατὰ τι γαμικὸν κῆδος τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ Μεληκ θυγατρίῳ, καὶ φωραθέντα μετ' εἰρήνης καὶ αὐθις ἀντιπεραιωθῆναι πρὸς Ἰταλῶν συνάμα καὶ τῷ ἰδίῳ λαῷ, ὡς γοῦν καὶ αὐθις 609 πέμπων ἀντολίθηεν οὗτος κατήπειγε τὰς σπονδὰς, ὑπισχνόμενος πολλά μὲν καὶ ἄλλα τοῖς Ῥωμαίων συνοίσοντα πράγμασιν, οὐ μὴν δὲ ἄλλα καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ πρῶην ἀποστατήσαντας Τουρκοπούλους ἐκ μηνυμάτων τῶν πρὸς ἐκείνους προσάξεσθαι, ἦν μόνον γυναῖκες ἐκείνων ἐπισταῖεν καὶ τέκνα τὰ παρὰ τῶν Ἄλανων πρὸς πόλιν ἀποσταλέντα, βασιλεὺς ἐξ ἅπαντος θέλων τὰς τῶν Ἰταλῶν δυνάμεις ἀρρωστοτέρας ἐγκαθιστᾶν δέχεται τὴν πρεσβείαν, καὶ φιλανθρώπους τὰς ἀποκρίσεις διδοὺς πῶς ἂν κατὰ τρόπον ταῦτα καταστήσειε διεσκέπτετο. οὐδὲ ἡμῖν ἴσως χειρὸν προαναλαβεῖν καὶ δηλῶσαι περὶ τοῦ κορίου, τίνος μὲν Μεληκ θυγάτριον, ὅπως δὲ κατὰ πόλιν ἐν τοῖς Ῥωμαίων ἦθεσι προσέκυρσε δαιτᾶσθαι. Ἀζατίνης μὲν οὖν σουλτὰν ἐκεῖνος περὶ οὗ ἐν τοῖς προτέροις λόγοις ἐλέγομεν, ἔτι τῆς Περσίδος καθεστῶσης, ἐπεὶ ἐκποδῶν ἦν αὐτῷ ὁ πατὴρ Ἰαφατίνης, οὗ δὴ καὶ Πέρσαι κατήκουον, εἰς διαφορὰς μεγίστας πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ῥουκρατίνην καθίστατο· διημφισβῆται γὰρ τῆς ἀρχῆς ἐκεῖνος καὶ διετέλει μαχόμενος, ὡς καὶ εἰς Τοχάρους ἀποκλῖναι ἤδη τοῖς Περσῶν ἐπιχειροῦντας πράγμασι, καὶ τὰς ἀρκούσας δυνάμεις ἐκεῖθεν λαβὼν τὰ δυνατὰ τὰδελφῷ ἐπεισφρεῖν. καταταχοῦ μενος δ' ὑπ' ἐκείνων Ἀζατίνης ἔγνω κατὰ σπονδὰς προσχωρεῖν 610 τῷ προβεβασιλευκότῳ τῷ Λάσκαρι. ὁ δ' ἐκείνον καὶ ὑποδέχεται προσενεχθεὶς φιλανθρώπως καὶ τιμᾶ τοῖς προσήκουσιν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ παρακατέχειν δεῖν ἔκρινεν, ἀγωνιῶν περὶ τῆς σφετέρας, μὴ πως ταῖς πρὸς τὸν Ῥουκρατίνην συμμαχίαις οἱ τέως ἄλλοτρίως τοῖς Πέρσαις ἔχοντες Τόχαροι κατοικειωθέντες ἐγκρατεῖς μὲν αὐτῶν γένωνται, τοῖς Ῥωμαίων δὲ πράγμασι προσβάλλειν ἔχοιεν ἐξ ἐγγίονος. ταύτη τοι καὶ τὴν περὶ αὐτὸν συγκαθίσας βουλήν ἐπήγγελε βουλευέσθαι περὶ τῶν προκειμένων, ἐνὸς ἀπὶ σχομένους καὶ μόνου, τοῦ τὸν Ἀζατίνην παρακατέχεσθαι· τὴν γὰρ βουλήν εἶναι ταύτην ἀπίστου μὲν πρὸς βασιλέα, ἐπὶ πονήρῳ δὲ καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων βουλεύειν προαιρουμένου, ὅμοιον ἄρα ποιῶντος καὶ λέγοντος ὡσπερ εἴ τις τὸν θριγγὸν κατὰλύειν ἐβούλευε τῶν ὀχυρωμάτων καὶ θέλων ταῦτα διατηρεῖν. ὡς γοῦν οὕτως ἀπείρητο βασιλεῖ μὴ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν Ἀζατίνην 611 κατέχεσθαι, καὶ ἡ βουλή συνεφώνει, ἐπανέζηυξε μὲν αὐτίκα καὶ αὐθις ὁ προσχωρήσας, οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλικῆς ἀπήλαυσε βοήθειας ὥστε περιγενέσθαι τοῦ ἀδελφοῦ. ὡς δὲ καὶ αὐθις ἐκεῖνος ἐνεργέστερον ἐπολέμει καὶ

οὐκ ἦν παραμένειν τὸν ὑστεροῦντα, ἐπεὶ καὶ ἐκποδῶν ἤκουε τὸν Λάσκαριν γεγενῆσθαι καὶ ἐπὶ τῶν ὅλων καταστῆναι τὸν Παλαιολόγον, ἐχέγγυον ἔχων ἐκεῖνος τὴν πρὸς τὸν βασιλεύσαντα συνήθειαν προσχωρεῖ καὶ αὐθις ἐκείνῳ τευξόμενος συμμαχίας. ἀλλὰ πολὺ τῶν ἐλπίδων ἐψεύσθη· ὁ γὰρ βασιλεὺς τοῦ πρὸς Τοχάρους κήδους δεύτερα πάντα τὰ τοῦ σουλτάν τιθέμενος, τὸν μὲν Τοχάρων ἄρχοντα Χαλαοῦ, τὸ ἐκ σπερμάτων σκοτίων θυγάτριον τὴν Μαρίαν πέμπων, κηδεύει, εἰ καὶ τούτου ἐν τοσοῦτῳ ἐξ ἀνθρώπου γεγονότος ὁ Ἀπαγάς, ἀδελφὸς ὢν ἐκείνου ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τεταγμένος, τὴν Μαρίαν ἠγάγετο. τὸ δὲ σουλτάν κατὰ πόλιν ἔχων ἤδη Ῥωμαίοις ἀλωμένην περιεβουκόλει ἀλλαχόθεν αὐτῷ τὰς ἐλπίδας. ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὰ βουλευματα, καιροῦ δραζάμενος, ὡς ἐλέγομεν ἐν τοῖς προτέροις, Αἴνοθεν φεύγει, καὶ ζῦν Τοχάροις τοῖς κατὰ δύσιν, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ, τὴν φυγαδεῖαν διατίθεται ἀνά τὰ τοῦ Εὐξείνου βόρεια. πολλοῖς δὲ χρόνοις ὕστερον, ἐκποδῶν γεγονότος ἐκείνου, ὁ ἐξ ἐκείνου Μελήκ τὸν Εὐξεινον διαπεραιωθείς πρὸς Καστάμονα γίνεται. καὶ ἤδη Τοχάροις 612 ὑποκλιθεὶς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ καὶ παπῶαν λῆξιν ἐπανασώσα σθαί οἱ διεπειράτο. ἀλλ' Ἀμούριος ἐμποδῶν ἐγένετο, καὶ μαχόμενος οὐκ ἀνίει, μέχρις οὗ κατισχυθεὶς ἅμα γυναικὶ ὁ τοιοῦτος παραγεγονῶς πρὸς τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν βασιλεῖ προσχωρεῖν ἔγνω. καὶ παραγεγονῶς κατὰ πόλιν, ὅπως τούντεῦθεν ἐκ δημοῦντος τοῦ βασιλέως τότε πρὸς Νύμφαιον, αὐτὸς ἀφείς τὴν σύζυγον κατὰ πόλιν, ὑφ' ὁδηγοῖς τοῖς τοῦ βασιλέως τὴν πρὸς ἐκεῖνον διήρχετο φέρουσαν, καὶ ὅπως ἐξ Ἀτραμυτίου λαβὼν τὰς βουλάς ἀπέδρα, καὶ ὅπως τὰ καθ' αὐτὸν διώκησεν, ἐρρέθη τὰ πρότερα. ὕστερον δὲ καὶ ἡ σύζυγος ὑποστρέφει, ἐκείνου μὲν ἀξιούντος, βασιλέως δ' ἐφίεντος. τὸ δὲ κόριον ὡς ὄμηρον καταλείπεται. ἤδη μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἐτέθραπτο κατὰ πόλιν ἐπὶ συχνοῖς τοῖς χρόνοις ὑπὸ βασιλικῷ σιτηρεσίῳ, καθὼς ἄρα καὶ ὁ Μελήκ Κωνσταντίνος, τῶν τοῦ σουλτάνου υἱῶν ἄτερος, καὶ αὐτὸς παρὰ Ῥωμαίοις ἐγκαταλέλειπτο, ὃς δὴ καὶ βαπτισθεὶς ἐκθῦ μως προσετετήκει τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἠθεσιν. αὐτὸ δὲ τὸ τοῦ Μελήκ ἐκείνου θυγάτριον μαθὼν Ἰσαάκ, Μελήκ φημιζόμενος καὶ αὐτός, πρὸς γάμον καὶ αὐθις ἦται. ἐζήτει δὲ καὶ τὸν θεῖον ταύτης Μελήκ προβληθῆναι πρὸς βασιλέως σουλτάν, κάκεῖσε καὶ αὐτὸν πεμφθῆναι, καὶ οὕτως υἰοποιηθέντα καὶ αὐτὸν Ἰσαάκ βασιλεῖ τὰ 613 πρὸς Ῥωμαίων κατὰ τὸ δυνατόν ἐνεργεῖν. ταύτη τοι καὶ βασιλεὺς ἐνασμενίσας τῇ κοινοπραγίᾳ τοῦ Πέρσου, τὸ μὲν σουλτάν ἐγκαθιστᾶν τὸν Μελήκ καὶ θεῖον τῆς κόρης οὐκ ἐδοκίμαζε τέως, τὸ γύναιον δέ, καὶ μεγάλην ἐξετοιμασάμενος προῖκα, σὺν αὐτῷ διαποντίους εἰς Πηγὰς πέμπει, ἵνα δὴ καὶ ἐπήγγελε καθημένους τὰ συμφωνούμενα καθιστάνειν σὺν τῷ καὶ τῆς πόλεως Πηγῶν τὸν Μελήκ ἠγεῖσθαι. πλὴν δ' ἀλλὰ καὶ συχνὰ τῶν ἀκατίων ἐκεῖσέ πη παρεσκευάζετο, διαπερᾶν, εἰ θέλοιν, Πέρσας. ὅτε δὴ καὶ περικαθημένων σὺν Πέρσαις τῶν Ἰταλῶν τὸν τοῦ Ῥαιδεστοῦ πύργον, διανοουμένων ἐξελεῖν καὶ οἱ χρωμένους ὀρμητηρίῳ τοῖς περὶ τὴν Θράκην πράγμασιν ἐφεδρεῦειν, βασιλεὺς πέμψας τριήρεις δύο ἐπειράτο μετάγειν ἐκεῖθεν τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν, ὡς διαμενούντων καὶ μόνων τῶν ἐνεργῶν κατὰ πόλεμον. καὶ δὴ ἐπιστᾶσι τοῖς βασιλέως ἐμποδῶν ἔστησαν Πέρσαις κατὰ στόμα διακινδυνεύοντες· εἶτα μαθόντες τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως προμήθειαν καθυφῆκαν τέως καὶ ἐκόντες φυγομαχοῦσιν ἐώκεισαν. καταταχήσαντες δ' ἐν τοσοῦτῳ οἱ τῶν τριήρων πολλοὺς τῶν ἀχρήστων ἐκεῖθεν κατάγουσι, καὶ οὕτω διαφορήσαντες εὐρωστο 614 τέρους τοὺς περικλείστους κατέστησαν, ὥστε καὶ ἐξιώντας ἐκ ποδὸς διώκειν τοὺς ἐπιόντας. οἱ καὶ δυσχρηστούμενοι ἐπὶ τούτοις τὰ μέχρι Σηλυβρίας καὶ ἐπίταδε κατατρέχουσι, καὶ κακῶς διετίθουν οἷς ἄρα καὶ ὑστεροῦν συνέβαινε φρουρίοις ἐγκατακλείεσθαι. 23. Τούτοις δὲ γενομένοις ὁ πατριαρχεῦων Ἀθανάσιος ἐπιδαψιλευόμενος οἶον τὰ τῆς πρὸς θεὸν ἐξοσιώσεως, δις μὲν καὶ τρις τῆς ἐβδομάδος τὰς λιτὰς ἐποιεῖτο, βαρυτέρας

δὲ τὰς προσ τιμήσεις τοῖς κατὰ τι προσκόπτουσι διετίθει. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἐς πλεον εὐσεβείας ἤκειν δοκῶν, στήλην μὲν ἐκείνην πατριαρ χῶν τῶν τριῶν Γερμανῶν, τὴν ἐπὶ δεξιᾷ εἰσιοῦσι τῶν ὠραίων πυλῶν ἰσταμένην, διὰ τὸν ὕστερον τὸν ἐξ Ὁρεστιάδος μετατε θέντα, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς Ἴταλοὺς εἰρήνη αὐτὸς ἐκεῖνος πρεσβεύ σας συνήργησε, κατασπᾶ, στήλην δὲ βασιλείον ἐκ χρυσοσήματος δισκευασμένην κατ' ὄξυν πέπλον, ἦν ἐκεῖνος βασιλεῖ Μιχαήλ πατριαρχεῶν ἀνήρτα τῶν πρὸς τῇ δύσει μέσον ἐρυθρῶν κίωνων, κατὰ τέ τι κλείσμον τοῦ νέον ἐκεῖνον Κωνσταντῖνον φανῆναι 615 Ῥωμαίοις εἰς τὸ τοῦ πανευκλεοῦς Κωνσταντίνου σχῆμα μεταλλά ξας ἴστη. καὶ ἄπερ τῶν προτέρων τιμῆς ἡμερῶν τοῦ πατριαρ χοῦντος κατὰ σχῆμα διετηρήθησαν, ὕστερον μεταγνόντων οἷον κατὰ τιν' ὀλιγωρίαν μετηλλάττοντο, ὡσπερ ὄστράκου μεταπε σόντος. ἐκεῖνος δὲ καὶ θεῖα εἰς τὰ πάντα δικαίωματα μινύων, τοῖς πολλοῖς ἀνέδην ἐπέχρα, αὐτοπροσκοπίτης ἐγγύς φαινόμενος, καὶ πᾶς πρὸς τὸν κρατοῦντα λόγος ἐξ εὐλαβείας ἠπράκτει, καὶ εἰρκταὶ καὶ καταγνώσεις τοὺς κατὰ τι προσκόπτοντας διεδέχοντο. τὰ δὲ τῆς κοινῆς ἐκκλησίας εἰς ὀλίγον γε περίσταντο, ἐξορισθέν τος μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας, ἀλλοτριουμένου δὲ καὶ τοῦ τῆς Θεο πόλεως διὰ τὴν τῶν Ὁδηγῶν μονήν, ἦν που δὴ καὶ καταθῆναί τις ἠλπίζετο, τοῦ δ' Ἱεροσολύμων Ἀθανασίου ἐκποδῶν κάκεινου γενομένου διὰ τὰς ἐκεῖθεν κατ' αὐτοῦ φήμας, ἅς δὴ Βρουλαῖς τις ἐκ Ῥωμαίων, καὶ Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἐπίσκοπος, βα σιλεῖ καὶ αὐτῷ προσελθὼν πατριάρχη καὶ ἀνενέγκας, πεμφθεῖς συνάμα καὶ τοῖς ἐκ βασιλέως πρέσβεσι κατελέγχειν ἠπειγέτο· οἱ καὶ ἐπιστάντες Ἱεροσολύμοις τὸν μὲν πατριάρχην ἐξωθοῦσι, τὸν 616 δὲ Βρουλαῖν παρὰ τὴν τοῦ βασιλέως θέλησιν (τὸν γὰρ βασιλέα ζῆλος μόνος κατήπειγε ἐξετάζεσθαι τὰ ἐγκλήματα) ἐπὶ τοῦ τῆς Αἰλίας θρόνου, φέροντα καὶ ταῦτα μύσος ἀφορισμοῦ, ὡς ἐλέ γετο, φέροντες ἐνθρονίζουσι. καὶ λοιπὸν ἀπηρτημένου κάκεινου ὄντος, μόνος ὁ πατριαρχεῶν συνάμα τῷ προσκομίζοντι, ἀπηρ τημένου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ τοῦ Θεοπόλεως ἤδη, ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἐμνημονεύετο. ἀρχιερεῖς δὲ οἱ μὲν ἀπεδήμουν, καὶ τοὺς ἐπιδημοῦντας ἀποδημεῖν κατηνάγκαζε. τοὺς δὲ τοῦ κλήρου τιμίους, οὓς δεινῶς ὑφεῶρα, τοὺς δὲ προσαφαιρούμενος καὶ τὰ σιτηρέσια ἀπρακτεῖν ἐποίει. ἦν δὲ καὶ τοῖς κατὰ τι προσκόπτου σιν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ βασιλέως ἀποστροφή ἀπαραίτητος, θέλοντος ἐκεῖνον εὐλαβείας τρόποις ἐξ ἅπαντος συνιστᾶν. καὶ πολλοὶ τινες εἰρκταῖς ἐδίδοντο ὡς μήτε τινὰ παράκλησιν ἔχειν μήτε μὴν ἐκ τοῦ τυχόντος ἐλευθεροῦσθαι, ὡς καὶ τινὰς ἀποδράντας τῶν μονα χῶν, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσιν ὅπου ἄρα καὶ προσφύγοιεν, προσφυγεῖν τοῖς κατὰ τὴν περαιᾶν φρερίοις. τὸ προτεινόμενον τοῖς εὐθύ νουσιν ἢ κακουχία, ἵνα γοῦν ἄλλ' οὕτως σωθεῖεν. καὶ τοῦτο 617 ἦν ἄντικρυς τὸ τοῦ Διοδώρου πατρός, τὸ κακοποιεῖν τινὰς βα θέως, ὅταν δικαίωμα θεῖον μίξωσιν. ἀλλὰ γὰρ παράδοξόν ἐστίν οὐκ εἰ γέγονέ τι τῆς συνηθείας ἔξω, ἀλλ' εἰ μὴ πᾶν ἐστὶ τὸ γι γνόμενον ἐν ἐλπίσι πρὶν ἢ καὶ γενέσθαι. ἢ μὲν οὖν περὶ τὸν πα τριαρχοῦντα τοῦ βασιλέως αἰδῶς, καὶ τὸ συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἅπα σιν ἐκ πληροφορίας οὐτι μικρᾶς, ὡς ἐδόκει, ὡς καὶ στολαῖς ἀγάλλειν ταῖς λαμπροτάταις συνάμα πλείστοις τοῖς εἰς τὸν ναὸν ἀναθήμασιν, ἐς ὅτι πλείστης φιλοθείας εἶναι ταῦτα καὶ φιλοκα λίας τοῦ βασιλέως πιστεύεσθαι, καὶ ὑπακούειν ἐτοίμως ἐς ὃ τι δὴ καὶ διαμηνύσειε, καὶ ἀπαντᾶν συχνάκις ἐν ἑορταῖς ἐξάλλους καὶ πολυταλάντους τὰς στολὰς φέροντα, ἡρεμεῖν ἐκεῖνον οὐκ εἶα, ἀλλ' ὀσημέραι ὑπανοιγνὺς δικαστήρια τὰς κρίσεις ἠϋθέτει, ὡς καὶ τύπους ἀρχαίους μεταλλάττειν κατὰ τὸ δόξαν συμφέρον καὶ 618 εὐλαβές, καὶ ἄλλους μὲν καθιστᾶν ἐν ἄλλοις, μοναχοὺς δὲ μο 618 νοφαγίαν κατ' ἐννάτας δι' ἔτους ἀσκεῖν, δίχα μέντοι σαββάτου καὶ κυριακῆς. ὅθεν δὴ καὶ τρία ἐκ τοῦ ἀκολουθίου τὰ μείζω ταῦτα πλημμελεῖσθαι ξυνέβαινε, πρὸς τῷ καὶ πατέρων τύπους ἀρχαίους ἀλλάσσεσθαι, οἶμαι, τοῖς ἀμελεστέροις, λαθροφαγίαν ἀπληστίαν τε καὶ ὑπὲρ τὸ δέον τοῖς ἐστιωμένοις δείλης

ὀψίας, καὶ τρίτον τὸ παραθεωρεῖσθαι τὰς θυσίας τὰς μυστικὰς τοῖς ὀψὲ σιτουμένοις. ἀγλευκῆς δὲ τοῖς πᾶσιν ἐδόκει καὶ ἄχαρις, τὸ περὶ τοὺς νόμους ἐπιεικὲς μὴδ' ὄναρ εἰδώς.

24. Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς τῷ δυσχερεῖ πανταχόθεν τῶν πραγμάτων ἀντιπαλαμώμενος πέμπει μὲν τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Κασσιανὸν καὶ ἐξ ἀξιώματος μέγαν πριμικήριον ἀνὰ τὰ μέρη τῆς Μεσοθινίας, ἐφ' ᾧ περ καὶ ὡς ἔχοι ἀν τὰ κεῖ καθιστᾶν ὅς καὶ καιρὸν διατρίψας ἐν τοῖς ἐκεῖ φρουρίοις, ἐπεὶ ἔδοξε τῇ βουλῇ φόρους ἐκλέγειν ἐκ τῶν κτηματικῶν τοὺς συνήθεις, ἴν' εἴεν οὗτοι τῷ ἐκεῖ στρατιωτικῷ εἰς μισθοῦς, ἐκεῖνος ἢ καταδημαγωγῶν τὸν λαόν, ἢ καὶ ἄλλο τί οἱ δόξαν, τὸν εἰς τοῦτο πεμφθέντα Βαρ δαλῆν κατασχών πολλαῖς ταῖς πληγαῖς ἰμάσσει, καὶ μᾶλλον ὅτι φθάσας Βαρδαλῆς προσήγγειλε βασιλεῖ τὰ χεῖριστα κατ' ἐκείνου, 619 δεξάμενος τοὺς λόγους παρ' ἄλλου, ὡς κῆδος πρὸς τὸν Πέρσην συνιστᾶν αἰρεῖται καὶ κοινοπραγίαν πρὸς ἐκεῖνον κατὰ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων συντίθεται. ταύτη τοι καὶ προσταττόμενος ἀπαντᾶν, ὁ δὲ δυσελπιστῶν περὶ οὗ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα φέρουσαν ἀναβάλλεται. προσεταιρισάμενος δὲ καὶ λαὸν στρατιωτικόν, πέμπων καὶ ζητῶν ἀσφαλείας πίστεως πρὸς βασιλέως, ἄνετος ἤλατο. ἐπεὶ δὲ τῇ Χηλῆ ἑαυτὸν ἐνεπίστευε καὶ τὰ πιστὰ τῆς ἀσφαλείας ἐκεῖθεν εἶχεν, ὡς ᾤετο, Χηλιταῖ τινες κατὰ πόλιν εὐρεθέντες συντάττονται βασιλεῖ ἢ μὴν κατασχεῖν ἐκ δόλου τὸν φυγαδίαν καὶ παραδοῦναι τοῖς ἄξουσιν. ὁ καὶ γίνεται τὴν ταχίστην ὡς γὰρ τις τῶν εὐνούχων ἐπὶ τούτῳ ἐπέμπετο, αὐτὸς μὲν ὑπὸ τῶν καταστρωμάτων τῆς νηὸς ἐκρύπτετο, ἐκεῖνοι δὲ ἄτε συνήθεις εἰσελθόντες τὸ φρούριον κοινοῦνται τὸν λόγον κρυφῆ δὸν καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ μεσοῦσης ἡμέρας μετὰ δεῖπνον ἐπιστάντες ἅμα, τῶν συντηρούντων διεσπαρμένων, περισχόντες δε σμοῦσι καὶ ἅμα παρὰ τὸν βασιλέα φέρουσι δέσμιον. βασιλεὺς δὲ πρὸς ἐκεῖνον μὴδὲν ἀξιώσας εἰπεῖν, συνάμα τῷ Κοτανίτῃ τούτῳ 620 καθείργουσιν, ἐπεὶ ἔφθασεν ἐκεῖνος γράψας πρὸς τὸν ἴδιον συμπένθερον τὸν ἐπὶ τοῦ κανικλείου, ὁμοίαν ἀποστασίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῷ Κοτανίτῃ, εἰ μὴ συμπαθοῖτο, προσαπειλούμενος, καὶ ἔδοξε μὲν τότε ζημιωθεῖς ὁ κρατῶν τῶν στρατηγῶν τὸν κράτιστον, ὅμως γε μέντοι φροντίζων οὐκ ἀνίει οὐδ' ἐς βραχὺ πῶς ἀν διοικοίη τὰ καθ' ἑαυτὸν οὕτω πονήρως ἔχοντα.

25. Ἐνθεν τοι καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐφῶους Ἰβήρας πρεσβείαν στείλασθαι κατὰ συμμαχίαν ἐκ πλείστου διανοούμενος, πέμπει τοὺς συγκαλέσοντας, ἐπεὶ κάκεῖνοι ἔτοιμοι ἀπαντᾶν ἦσαν ἀμισθὶ καὶ ἐπὶ μόνοις ἵπποις καὶ δαπάναις ταῖς ἀρκούσαις προσαμύνειν τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. ὅθεν καὶ μετ' οὐ πολὺ Χατζίκης τις τῶν τῆς Ἰβηρίας μεγιστάνων προσελθὼν βασιλεῖ ἐφ' ᾧ περ καὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους καταστήσαιο κοινοπραγίαν, ἐπέειπερ οὐ συνέβαινον σφίσιναί συμφωνίαι, ἄπρακτος ὑποστρέφει. τὸ δὲ πρὸς τὸν Χαρμπαντᾶν κῆδος καὶ λίαν ἐξητοιμάζετο. καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη κακούμενα πυνθανόμενος, τὴν οἰκίαν αὐτὰ δέλφην Μαρίαν, τὴν καὶ δέσποιναν τῶν Μουγουλίων θρυλλου μένην, συνάμα λαῶ τῷ ἀρκοῦντι πέμπει πρὸς Νίκαιαν. ἀπήγγειλε δὲ καὶ αὐτὴν καθημένην τῆδε καθιστάνειν τὸ πρὸς τὸν 621 Χαρμπαντᾶν κῆδος καὶ τὰ τῶν Περσῶν δουλαγωγεῖν ὡς οἶόν τε πράγματα. 26. Οὐ μὴν δὲ καὶ οἱ ἀνὰ τὴν δύσιν Τοῦρκοι τὸ παράπαν ἠμέλουν, ἀλλὰ τὸν τοῦ Γάνου κυριεύσαντες τόπον καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ περικαθίζουσι φρούριον, καὶ τοὺς κατ' αὐτοὺς οὐ λαμοῦς δίχα τεμόντες ἐκεῖ τοὺς ἐντὸς ἐκάκουν, ἕως οὗ συντακέντες ἐκεῖνοι τῇ πολυημέρῳ λειψυδρία, ὡς καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων λείχειν καὶ θύοντες ζῶα ἀπορροφᾶν τοῦ αἵματος ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις, πολλοὺς δὲ καὶ ἀποθανεῖν, ἔγνωσαν ἑαυτοὺς προδιδόναι καὶ φρούριον. πλὴν οὐκ ἐθάρρουν τοῖς Πέρσαις διὰ τὴν ἀλλοτριώσιν τοῦ σεβάσματος, καὶ πέμπσαντες Ῥομοφόρτον ἐπεκαλοῦντο. καὶ ὅς παρῆν, καὶ βία μὲν μόλις δ' ὅμως οἱ περὶ αὐτὸν τὸ Περσικὸν ἐξελάσαντες, τὰ πολλὰ δικαιολογούμενον πρὸς αὐτοὺς, καθ' ὁμολογίας

προσχωρούντας μετὰ τῶν θείων εὐαγ γελίων δέχονται, καὶ ὅσον τὸ ἀφ' αὐτῶν φιλάνθρωπον τὴν διαγωγὴν παρέχουσι. τοῦτο ποιοῦσι καὶ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ῥαιδε στοῦ. ἐπὶ πολὺ γὰρ διετέλουν τῷ φρουρίῳ ποιούμενοι προσβο λάς, ἀλλ' οὐκ ἤνυτον. τέλος καὶ μηχανήματα ἐπιστήσαντες πε τροβόλον νυκτὸς τὰ πολλὰ κατηκόντιζον τὰς βολὰς, ὡς ἐπιρρι φῆναι πέτρας περὶ που τὰς ἑκατὸν καὶ πολυταλάντους· πεντη 622 κονταμναῖαι γὰρ τὰ πολλὰ ἐπιπτον, εἰ καὶ διὰ τὸ ὀλίγιστον τοῦ φρουρίου αἱ πλεῖσται ἠστόχουν καὶ ἔξω ἐπέρρητον τὰ πεμπόμενα. οὐ μὴν δὲ καὶ ἀζημίωτοι ἔμενον, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὲρ τριακοσίους οἱ ἐντὸς ὄντες εὐθαρσῶς ἐξελαύνοντες σφίσιν ἐπέρραττον καὶ τὰ πολλὰ ἐζημίουν, ἕως οὗ κατισχυθέντες καὶ οὗτοι προσχωρεῖν καθ' ὁμολογίαν ἰκέτευον. ἀλλ' οὐκ ἔπειθον· ἐπώμοτος γὰρ ἦν Ῥομοφόρτος, ἐπεὶ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, ἧ μὴν καὶ θέ λοντας προσχωρεῖν μὴ δέχεσθαι, καὶ μᾶλλον τοῦ πύργου σα θρωθέντος ταῖς συνεχέσι τῶν λίθων βολαῖς αὐτοῦ μηχανήματος. τὸ γὰρ τοῦ ἀγίου Ἡλίου φρούριον χειρωσάμενος φιλανθρώπως προσηνέγκατο τοῖς οἰκῆτορσι, καὶ φρουροὺς ἐμβαλὼν ἐκείνοις πρὸς Ῥαιδεστον γίνεται, ἐξελεῖν διανοούμενος καὶ ἀνοικτὶ φονεύειν. οἱ δὲ προσελιπάρουν θερμότερον, καὶ ἑαυτοὺς παρεδίδωσαν καθ' ὁμολογίας τοῦ σωθῆναι, ἐκ χειρὸς ἤδη τῆς μάχης οὔσης καὶ τοῦ κινδύνου ἐπρητημένου. κἂν ἐκινδύνεον, ἦν μὴ τις τῶν ἐπι σκόπων συμπαρῶν σφίσι καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τὸν βάρβαρον ἴκε τεύουσι μὴ ἂν τόσον ἐργάσασθαι φόνον. ἅμα δέ γε καὶ συμβου λεύουσιν, ὡς ἐλέγετο, τοὺς τοῦ βαρβάρου θυμοὺς κολακεύον 623 τες, ὡς εὐθίκτως καὶ ἄλλοι προδοῖεν ἂν ἴσως ταῖς φιλανθρώποις ἐκ φήμης μετεωρισθέντες ἐλπίσι. ταῦτα λέγοντες τῇ δεινότητι τῶν λόγων μόλις τὸν βάρβαρον κατεργάζονται. καὶ τὰ μὲν χρήματα ἀφαιρεῖται, γυμνὰ δὲ τῶν ἐνόνητων τὰ σώματα καταλείπει, ὥστ' εἰ μὲν μένειν θέλοιν, κηδεμονίας τινὸς ἀξιοῦσθαι, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' ὡς ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς ἀπαλλάττεσθαι. προῆγε δὲ τὰς δυνά μεις, ἀπὸ ρυτῆρος ἐλαύνων, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ φρούρια. φήμη δ' ἴκετο συμπεριάγειν καὶ τὸν ἐπίσκοπον (Πανίου δ' οὗτος ἦν) καὶ τὰ πολλὰ καὶ αὐτὸν ἐφιστάμενον συνεργεῖν τοῖς ἐχθροῖς, ἐφ' ᾧ προδιδοῖεν αἱ πόλεις. καὶ διὰ ταῦτα ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκεῖνος ἠυθύνετο, καὶ ἡ δίκη πατριάρχου γράμμασιν ἐδηλοῦτο τῷ καταδικασθέντι. ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν φήμην καὶ τὰ τῆς ποινίμου δίκης ὑπεραλγήσας, καιροῦ δραξάμενος φεύγει, καὶ τὴν ταχίστην τῷ βασιλεῖ παραγίνεται.

27. Βασιλεὺς δὲ ταῖς ἀπὸ τῶν ξενικῶν ἐλπίσι μετέωρος ὢν τὴν ψυχὴν, ὅμως καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ ἐτεχνᾶτο ὑπο σπόνδους ἐκ τιμημάτων προσάγεσθαι τοὺς ἀλάστορας. Γεν 624 νοῦται μὲν οὖν οἱ κατὰ πόλιν ἄρτι πρῶτως παρὰ τοῦ σφῶν συνε δρίου ἀββαῶν δεξάμενοι (δηλοῖ δὲ ἡ φωνὴ τὸν ἡγούμενον, ἔχει δ' οὗτος τὴν τοῦ δήμου προστασίαν, ὡς παρὰ Ῥωμαίοις ὁ πραῖ τωρ τοῦ δήμου πάλαι) Ἀμογαβάροις ἠθέλον διαλλάττεσθαι· οὐδὲ γὰρ εἶχον ἄλλως τὴν κάτω διαπλωῖζεσθαι κατὰ τὰς αὐτῶν πραγματείας θάλασσαν. ταύτη τοι καὶ τὰ τῆς πρεσβείας ὁ ἀββᾶς ἀνεδέχετο. καὶ βασιλεῖ γνωσθέν, ἐπεὶ στρατὸν βάρος ἔχοντα οὐκ εἶχε πέμπειν, ἀλλὰ τινα τῶν ψιλικῶν ταγματῶν περὶ τὸν μέγαν ἐταιρειάρχην ἦσαν τὸν Δούκαν, οὓς ἦγεν ὢν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ πρότερον, ἦν πῆ ποτε κρυφιδὸν καὶ ἐξ ἐνέδρας προσβάλλοιεν (οὐ γὰρ ἦν φανερῶς ἀντιτάττεσθαι), διὰ ταῦτα οὐκ ἦν ἀποδέ χεσθαι Γεννουίτας πρὸς ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων εἰρήνην συντίθε σθαι θέλοντας. ἔνθεν καὶ πρῶτον μὲν πέμψας ἀναστέλλειν ἐπεὶ ρᾶτο τὸ βούλημα, ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, εἶναι μὲν καὶ πάλιν οὐδὲν ἦττον σφᾶς φίλους καὶ βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, ἐφ' οἷς καὶ ὄρκους ἀπαιτούμενοι τοὺς παλαμναιοτάτους ἐδίδωσαν, ἧ μὴν καὶ αὐθις ὑπὲρ Ῥωμαίων καὶ ὄρκους ἐτέραν βουλήν 625 ὁ κρατῶν προσανετίθει τῷ ἡγουμένῳ καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ πρε σβείαν πρὸς Ἀμογαβάρους, ἐφ' ᾧ ἐθέλοιν χρημάτων μεγάλων καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης καὶ κυβερνήσεως, ὡς καὶ ἀναδοχῆς ἀξιοῦσθαι τοὺς βασιλεῖ δουλεύειν θέλοντας, διαλύεσθαι. καὶ ταῦτα προσαναθεῖς τῷ ἀββαῖ ἐπέμπει· καὶ τῇ μεταξὺ

διημερεύσει ἀνακωχή ἦν, εἰ καὶ ἄλλο τι ἐσκευαγῶγει πρὸς πόλιν, καὶ ὄση μέραι λαὸς καὶ ζῶα ἐντὸς τοῦ ἄστεος ἐπληθύνετο, ὡς καὶ τὰ περιττὰ τῶν ζώων σφαγῆ καὶ μακέλλω δίδοσθαι. ἀλλ' ὁ μὲν ἀββάς ἐπιστάς, καὶ ἐφ' ἡμέραις τὰ τῆς πρεσβείας μεταχειρίζων, οὐδὲν ἤνυσσε πλέον, οὔτε ἄπρακτος ὑποστρέφει, πολλά τε καὶ ἀτάσθαλα καὶ γε μὴ οἶά τ' ἂν γενέσθαι ἀπαιτοῦντος τοῦ Ῥομο φόρτου. ἐβούλετο γὰρ καὶ τόπους καὶ σώματα καὶ φρούρια ἀπεμ πολεῖν πρὸς βασιλέα μεγάλων χρημάτων, καὶ γε προσαπῆται καὶ τὰς μισθοφορίας. εἰ δ' οὖν, ἄλλας χώρας σπεύδει λαβόντα κατέχειν, καὶ ἄλλον ἐπιβάλλεσθαι ὃν ἂν δύναιτο τρόπον ἀντιπάλων, καὶ ἐς τέλος διαμάχεσθαι διετείνεται. ταῦτα καὶ ὁ κατὰ τὸ Μά 626 δυτον Φαρέντα Τζιμῆς πέμπων ἀπέλεγεν· εἰ γὰρ ἡμερώτερον οὗτος παρὰ τὸν Ῥομοφόρτον τοῖς Ῥωμαίων πράγμασιν. ἐκεῖνος ἅμα Τούρκοις καὶ τοῖς ἰδίους, ἔτι δὴ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἀποστατήσασιν ἐξ ἀνατολῆς, οἳ δὴ καὶ κουρᾶ τριχῶν καὶ γενεῖου Ἄμο γαβάρους ἐξοικειοῦντο, οὕτω καλῶς τὰς ἀποκρίσεις τοῦ ἀββά δόντος, διατάξας τὴν στρατείαν κρότῳ κερῶν μέχρι καὶ τῆς πόλεως ἤλαυνε. καὶ ἦν ἐντεῦθεν βλέπειν σκευαγωγῶντας τοὺς ἔξω καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἐν περαίᾳ κατωκημένους, ὡς νύκτα καὶ ἡμέραν ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως πύλας συνθλιβομένους δυσχερῶς διεκπαίειν αὐτοὺς καὶ ζῶα παντοῖα, καὶ πολλοὺς ἀνὰ τὰς τῆς πόλεως κείσθαι ρύμας ἀφεμένους τῶν ἔργων. τότε ὁ μὲν πατριαρχεῦων ὁσημέραι τὰς λιτανείας ἐντὸς τῆς πόλεως ἐπεδαψιλεύετο, βασιλεὺς δ' ἐπαμηχανῶν τοῖς φημιζομένοις, ὅτι καὶ οὐκ ὀλίγος ἐπέπρακτο φόνος, οἷς ὑστερεῖν συνέβαινε τῶν ἐπὶ τῆς πόλεως ἄπτεσθαι, (αἱ γὰρ δυνάμεις ἐπιλελοίπασιν) ἢ θεῶ τὴν δίκην ἀνατιθέναι καὶ παρ' ἐκείνου ζητεῖν τὴν τοῦ ἐκκεχυμένου ἀδίκως ἐκδίκη 627 σιν αἵματος ὅμως δὲ καὶ τὰ δυνατὰ οἱ πρὸς τὸ παρεστὸς οὐκ ἡμέλει ποιεῖν. τῷ γὰρ Δούκα καὶ μεγάλῳ ἐταιρειάρχῃ ἐξ ἀξιώματος συχνότερον πέμπων ἐπέσκηπτε κατ' ἴχνος ἡρέμα τοῖς ἀλάστορσιν ἔπεσθαι, ἐπεὶ οὐ δυνατὰ ἦν κατὰ πρόσωπον παντὶ τῷ συστήματι ἀντιτάττεσθαι. ὅθεν καὶ οὗτος μὲν ἐμπίπτων πολλάκις ἐξ ἄφα νοῦς τὸ οὐραγοῦν ἐζημίου, ἐκ δὲ Τζουρουλοῦ οἱ ἐντὸς ἀναθαρ σήσαντες ἀνδρικώτερον προσβάλλουσι Ῥαιδεστῶ καὶ κακῶς τοὺς ἐκεῖ δρῶσι, πρὸς τῷ καὶ λειάν ἱκανὴν περιβαλέσθαι. ὃ δὴ καὶ γεγονός δῆλον, ὡς ἔδειξε, τοῖς ἐχθροῖς, οἳ δὲ πρὸς τὸ τυχὸν λαβόντες ὀπισθόπουν τὴν πορείαν πεποίηντο. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ οὐδ' οἱ καθ' ἑῷ τῆς περαίας Τούρκοι καλῶς ἀπηλλάττοντο, ἀλλὰ πολλάκις προσέβαλλον καὶ πολλοὺς κακῶς ἐποίουν εἰς τρυγητὸν ἐξιόντας, ὥστε καὶ τοὺς ἐν τῷ Ἰερῷ ἀναγκαζομένους, ἐπεὶ ποτε καὶ ἐντὸς ἐκεῖνοι λαθόντες ἐγένοντο, εἰ καὶ αὐθις φοβηθέντες ἐξήεσαν, οὐχ ἱκανοὶ τὸ πλῆθος ὄντες κατέχειν τὸ φρούριον, κατὰ βολαῖς τεταγμένων τελεῶν τὰς σπονδὰς ὠνεῖσθαι. τοῖς δὲ καὶ κατὰ τὴν Μηλέαν τραχυνομένοις καὶ πολλοῖς ἐν αὐτῷ συστάσι τὸ ἐκεῖ μάχιμον ἐμπίπτει καὶ ἐπὶ τοῦ προτερήματος γίνεται, ὡς τῆς 628 αὐτῆς σχεδὸν ἡμέρας φήμας ἀγαθὰς τὸν κρατοῦντα καὶ ἀμφοτέρωθεν δέξασθαι. ἔδοξε δὲ ταῦτα τῶν συχνῶν ἐκείνων λιτανειῶν τοῦ πατριαρχεῦοντος κάρπωμα, καὶ ἦν ἐντεῦθεν τοῖς γεωργοῦσιν ἐξίνασι κατὰ σπορὰν τῶν καρπίμων, εἰ καὶ αὐθις ἔνθεν μὲν ἢ τῶν ἐχθρῶν προσδοκία καὶ ὁ ἐκεῖθεν φόβος, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ κεκωλύσθαι σπεῖρην, οὕτω τῆς περὶ τὸν βασιλέα δοκιμασάσης βουλῆς ὡς μὴ τοῖς ἐχθροῖς ἐς νέωτα σπεῖρην, ἀριστοτέρας τὰς ὀρμάς σφῶν ἐποίει, καὶ οὐκ ἀπεθάρρουν τούμφανές τὴν ἐξέλευσιν. διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοῦ ἀρότου ἠπράκτων, καὶ λιμὸς ὁ βαρύτατος ἠπειλεῖτο τοῖς ἡμετέροις, κὰν τοῖς ἐχθροῖς βαρείας χεῖρας ἐφεῖναι τούτων προσεδοκᾶτο, μηδὲ τούτοις σπεῖρουσι. πλὴν Ὀσφεντίσθλαβος μὲν τῆς εἰρήνης ἐδίψα, καὶ κῆδος πρὸς βασιλέα συντιθέναι ἤθελεν, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν πατριαρχεῦσαντα Ἰωάννην (ἐκεῖ γὰρ κάκεῖνος συνεάλω Σωζοπολίταις) μεσίτην πρὸς βασιλέα περὶ τῶν ζητουμένων προυβάλετο. βασιλεὺς δὲ ὑπερτιθέμενος ὅμως τῆς ἀνάγκης ἠττάτο, καὶ πέμπων τὴν εἰρήνην ποιεῖν κατὰ τὸ αὐτῷ βουλευτὸν ἐδοκίμαζεν. ἐκεῖνος γὰρ ἐν τῶν θυγατρῶν τοῦ βασιλέως Μιχαήλ

ἐζήτει λαβεῖν· ἃ δὲ προύφθασε τῶν 629 πολισμάτων κατασχεῖν, οὐκ ἀπέλυε μὲν, ὅμως γε μέντοι τοῖς νέοις καὶ ὁμοζύγοις διενοεῖτο ταῦτα διατηρεῖν. βασιλεὺς καὶ ἄλλως θέλων πράττειν τὸ συνάλλαγμα ἐκείνον ἀνέβαλλε. καὶ ἐν τοσοῦτῳ ἐκεῖνος μετέωρος ὢν τὸν ἐκεῖσε σῖτον διαπλωΐζεσθαι καὶ θυφίει, καὶ οὕτω Ῥωμαῖοι ἐσιταρκοῦντο, καὶ φάρμακον ἦν τοῦ λιμοῦ τὸ πραττόμενον.

28. Τὰς δὲ δυνάμεις οἱ Ἀμογάβαροι αἰεὶ κατὰ Θράκην ἐκίνουν, καὶ τοῖς κατ' αὐτὴν φρουρίοις προσέβαλλον, καθὼς καὶ Βρύσει τῇ λεγομένῃ· ἀλλὰ ταῖς ἔνδοθεν ἀντοχαῖς οὐκ εἶχον ὅ τι ποιοῖεν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιοῦντο ἀφιππευόντων ἐπὶ σφᾶς ἐκείνων, καὶ περιγενομένων πολλὰκις τῷ ἀκμῆτας προσβάλλειν καὶ κραταιότερον διαμάχεσθαι. ἐκεῖθεν τοίνυν οἱ ἀμφὶ τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐπὶ Βιζύης προῆγον, ἅμα Πέρσαις πλείους γενόμενοι. καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν μέγαν τζακούσιον τὸν Οὐμπερτόπουλον, πλείους τῶν διακοσίων ὄντες ἵππεις, ὀλίγοι τὴν πρὸς πολὺ οὐκ ἐθάρρουν ἀφιππευσιν καὶ τῷ φρουρίῳ ἐγκεκλεισμένοι παρέμενον. ἀλλὰ τὸ ἐκεῖ πλῆθος λῆμα λαμβάνει ἀρεϊκόν, καὶ περιστάντες τὸν ἄγοντα δῆλοι ἦσαν, εἰ ἐκχωροῖ ἐκεῖνος, πολε 630 μῆσιοντες. ὁ δὲ τῷ σφῶν θράσει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ καταγοητευθεὶς (εἰς χιλιάδας γὰρ συνεπλήρουν τὸ πεζικόν) τοὺς ἵππεις συντάξας ἅμα τόξοις ἐξήλαυσε. σῶφρον τοίνυν ἦν τὴν ῥαχίαν κατέχειν καὶ προμηθέστερον διακινδυνεύειν ἐκεῖθεν ταῖς δυσχωρίαις βοηθουμένους· ἐπεὶ δὲ μοῖρὰ τις σφᾶς προσῆγεν ἀπολουμένους, ἀφέμενοι ταύτης ἐπ' ἀγχωμάλου τῆς ἐκεῖ πεδιάδος ἵππεις ἅμα πεζοῖς παρετάττοντο. καὶ δὴ τῶν πολλῶν προλοχιζόντων, τῶν Περσῶν σόφισμα, ἵππεις μὲν τὰ πρῶτα ἐπαράττουσι τοῖς φανεῖσιν. ἀλλ' οὐπω καλῶς ὥφθησαν κατὰ στόμα κινδυνεύοντες, καὶ ὁ λόχος ἐμφανῆς ἦν, καὶ δειλία συσχεθέντες ἀνὰ κράτος ὑπέστρεφον φεύγοντες. καὶ μυρίῳ πλήθει προσπαίσαντες τῶν πεζῶν ἐλεινῶς, ποιμνίων δίκην, κατέσφαττον, ὡς περὶ πολλοὺς αὐθωρόν, ὅτε καὶ περὶ τῷ φρουρίῳ οἱ ἐντὸς δεῖσαντες καὶ γυναικας αὐτὰς εἰς ἄνδρας μετασκευάσαντες κατὰ φυλάκων δῆθεν εἰς δεῖγμα ἐπὶ πύργους ἐφίστων, μέχρις οὐ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ περιαλγήσας τῇ συμφορᾷ, πέμψας τοῖς προσήκουσι 631 τὸ φρούριον κατωχύρωσεν. ὁ δὲ γε πατριάρχης, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς τιμίους τοῦ κλήρου ἐκποδῶν ποιησάμενος, καθηγουμένους μονῶν ἐχρᾶτο συνέδροις εἰς κρίσεις, καὶ τούτοις μὲν τὰ ἐκ κλησιαστικῶν συνδιέφερον. οἷς δὴ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῖς μοναχοῖς ἅμα πρεσβυτέροις καὶ τῷ λαῷ, ἐκάστης ἑβδομάδος συνελιτάνευσεν, τετρεμαίνειν ἀξιῶν καὶ περὶ αὐτῆς τῆς πόλεως, καὶ πρόσθε παίδων καὶ γυναικῶν ἴστασθαι δεομένους θεοῦ. δέησις μὲντοι δι' αἰῶν καὶ λαοῦ ἁμαρτία ἀντιταλαντεύειν τὰ ἡμέτερα ἔδοξαν, ὡς ἃ μὲν ἐζημιῶντο, ἐξ ἁμαρτίας καὶ ζημιοῦσθαι, ἃ δὲ ἦσαν, ἐκ τῆς τῶν δικαίων δεήσεως περισώζεσθαι. καὶ τὰ μὲν τῆς θείας ὀργῆς δῆλα ἦσαν καὶ ἐωρώντο· ὁπόθεν δὲ καὶ τίσι τοῖς πλημμελήμασιν ἐξεκαίετο, ἐπιεικῶς ἄδηλον ἦν, ἄλλων ἄλλα αἰτιωμένων.

29. Τότε καὶ Ἰσαὰκ Μελήκ, ὃς δὴ καὶ κατὰ Πηγάς, πόλιν παραθαλάσσιον, ἢ νυμφαγωγία ἠντρέπιστο, συγκείμενον σφίσι τοὺς πέραν Πέρσας διαπερᾶν καὶ οὕτω τοὺς γάμους διατελεῖσθαι, παραλαβὼν τινὰς τῶν τῆς αὐτοῦ δυναστείας αἰρετιστῶν, τὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησπόντου ἔδει διαπερᾶν καὶ αὐτοπροσώπως Πέρσας δουλαγωγεῖν. μέντοι γε καὶ πορθμείου τυχῶν, συνάμα τισὶ διαπερᾶν 632 ραιωθεὶς πείθει Πέρσας, καὶ μᾶλλον οἷς αὐτὸς ὠκείωτο, Ἀμογάβαρων ἀποστατεῖν. οἱ καὶ θαρρήσαντες παραυτίκα τοῖς ἄγουσι τῶν Ἰταλῶν ἐπιτίθενται, καὶ δόλω κτείναντες ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ἐφυγομάχουν, ὡς ταῖς τοῦ βασιλέως ναυσὶ περαιωθησόμενοι. ὁ δὲ γινωσκθὲν, ἐκθυμότερον ἢ ὡς ἔδει ἐλάσαντες Ἀμογάβαροι προσβάλλουσι φυγάσιν ἐκείνοις. κὰν τῆς Εὐδήμου μάχης συστάσης πίπτουσι μὲν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐκ ὀλίγοι, ἀλλ' ὅμως ὑπὲρ τοὺς διακοσίους τῶν Περσῶν πεσόντων κατὰ κράτος σφῶν αὐτοῖς περιῆσαν. ὡς δὲ καὶ αὐτῆς Πέρσαις πρὸς ἐκείνους ἀπέκλινον, οὐ πρότερον

αὐτοῖς ἐνεπίστευον τὰ τῆς συμμαχίας, πρὶν ἂν παραδοῖεν, οὐχ ὅπως τὸν Ἰσαὰκ Μελήκ, ἀλλὰ καὶ τὸν σφῶν ἐξηγούμενον Ταχαγτζιάριν, ὃς ἰδίως ἤγε τοὺς Τουρκοπούλους, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τρίτον αὐτὸν τὸν αὐτάδελφον τοῦ Ἰσαὰκ Μελήκ, ὡς φανέντι οἱ προστεθέντας. ὧν καὶ προδοθέντων τὸν μὲν Ἰσαὰκ φιτρῶ καὶ ζίφει διεχειρίσαντο, οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτάδελφον, τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν τῷ φονεῦειν κατὰ γῆς ἐπαλλάξαντες ὡς ἅμα τὴν τομὴν γενέσθαι καὶ ἀμφοτέρων. εἶτα δὲ περιδύσαντες τὸ βασιλικὸν πρὸς ἐκεῖνον χρυσόβουλλον ἐπὶ μάλης εὔρον ἐξηρητημένον, ὅπερ ἀναγνόντες σύναμα καὶ ἄλλοις 633 τοῖς τῶν κατὰ δύσιν ἐξηγουμένοις Περσῶν εὔρισκον, καθ' ὑποσχέσεις εἰ ἀποστατοῖεν μεγάλας, καὶ τὸ τοῦ Ταχαγτζιάρι ὄνομα· ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι εἰς ἀπόλογον καταστάντες προφάσεις ἐπλάττοντο τὰς σφᾶς ὠφελούσας. ταύτη τοι καὶ τὸν φόνον μὲν ἀνεῖχον, φυλακαῖς δ' ἐδίδουν ταῖς ἀσφαλεστάταις. ὡς γοῦν καὶ αὐθις τὰ πιστὰ πρὸς Πέρσας λαβόντες καὶ δόντες ἔμελλον ἐπὶ Τζουρουλοῦ ἐξελαύνειν, οὐκ ἄλλως συμπροάγειν σφίσιν ἤθελον οἱ Τουρκόπουλοι, εἰ μὴ γε τῆς εἰρκτῆς ὁ σφῶν ἐξηγούμενος Ταχαγτζιάρης ἀπολυθείη. καὶ γέγονε τοῦτο, μιᾶς γνώμης συνόλων, ὡς ἐώκει, γινομένων, ὅτε καὶ δοξάντων εὐθὺς τῆς πόλεως ἐλαύνειν καὶ αὐθις οἱ ἐκτὸς ἐσκευαγῶν, οὐς ἢ ἀρότου χρεῖα παραμένειν κατήπειγεν. ἀλλ' ἐκεῖνοι Τζουρουλῶ προβαλόντες ἐπὶ τοῦ ὑστερήματος ἐγεγόνεισαν, τῶν ἐντὸς ἀντεχόντων. Ταχαγτζιάρης δὲ νυκτὸς σὺν ἅμα πλείστοις τῶν Τουρκοπούλων ἀπὸ ῥυτῆρος ἤλαυνον πρὸς Τζαράπην ἐπὶ Ἄπρω, καὶ προσεδέχθησαν ἐπιστάντες προῦπηγμένων ἐκ μηνυμάτων τῶν ὁμολογιῶν τῆς αὐτομολήσεως. οἱ μὲντοι γε τῶν Περσῶν ἀπολειφθέντες ἐν Τζουρουλῶ, μαθόντες τὸ δράμα, εὐθὺς ἀνὰ κράτος ἐπ' αἰγιαλοὺς ὡς διαπεραιωθησόμενοι φεύγουσι τῷ ταῖς ναυσὶ τῶν Ἰταλῶν χρῆσασθαι. οὐ μὴν 634 δὲ ἀλλὰ καὶ Ἰταλοὶ τὴν χλεύην μὴ ἐνεγκόντες κατόπιν διώκουσι. Καὶ ἔδοξαν ἀγαθὰ ταῦτα Ῥωμαίοις, (30) καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ Φαρέντα προσδόκιμος ἦν ἀποκλίνειν πρὸς βασιλέα ἐπὶ μεγάλαις ταῖς ὑποσχέσεσιν. ἀλλ' ἐκεῖνος ἤδη προσποιούμενος τὴν προσχώρησιν, Μπυριγερίου ἐκ τοῦ αἰφνηδὸν ἐπιστάντος ἐπὶ μεγίστου καράβου καὶ πολλοὺς τῶν ἰππέων ἐν αὐτῷ φέροντος, ἀσθενέστερος μὲν ἐγένετο ταῖς ὀρμαῖς, ὅτι γε καὶ ἐκ Σικελίας ἐπαγγελίαι πρὸς Θεωδερῖχου συχναί τε καὶ μέγισται πρὸς ἐκείνους ἦσαν, εἰ ἐπιμένοιοιεν. ὅμως γε μὲντοι οὐ δῆλος ἦν τὰ πρὸς βασιλέα προῦπηγμένα ἐξαθετῶν. καὶ πέμπων προηγουμένως μὲν περὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσανίνης τὰ πάνδεινα διεμήνυε, προσαγγέλλων ὡς αὐτὴ πρὸς αὐτοὺς πέμπουσα τὸν οἰκεῖον αὐτῆς Κανναβούριον ἐξοτρύνει κατὰ βασιλέως ἐκ τῶν ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος μηνυμάτων πάσαι. ὁ δὲ μαθὼν βασιλεὺς καὶ ζήτησας, καὶ ἐκ μέρους καταλαβὼν ὃ κατέλαβεν, δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν αὐτάδελφον καὶ πέμπων ἐγκαθεύρειν τοῖς ἀνακτόροις, εἰς ἐντελεστέραν ἐξέτασιν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναρτῶν. ἐκεῖνος δὲ τοὺς ἀνακομίσοντας αὐτὸν πρὸς βασιλέα πέμπων ὡς δῆθεν ἐζήτηι, καὶ δύο ἐπὶ τούτῳ τριήρεις ἐξαπελύοντο. οἱ καὶ ἐπιστάντες ὤρμησαν 635 ἐπὶ τὸν τοῦ Μπυριγερίου κάραβον ὡς αἰρήσοντες. ἀλλ' ὁ Τζιμῆς πέμπων περιποιεῖτο τὴν ναῦν, ἴδιον λέγων εἶναι τὸν ἐν τούτῳ λαόν· μὴ χρῆναι δὲ πολεμεῖν τὴν πρώτην οἷς καταλλάττεσθαι ἄρχονται, ἀλλὰ σφῶν ἐξεληθόντων προσβαλεῖν, εἰ θέλοιοιεν, ἔωθεν. ταῦτ' εἰπὼν ἐξηπάτα, καὶ χηλοὺς ὡς οἰκείους θησαυροὺς μετὰ τινος στιβαδίου ἐξαποστέλλων τὰ πιστὰ ἐδίδου τοῖς λόγοις ἐξ ὧν ἔπραττε δῆθεν. ἀλλὰ νυκτὸς ἰκανωθέντος πλείοσι πολεμάρχοις τοῦ καράβου, τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ σέμμα τῶν ἡμετέρων μάταιον ἐντεῦθεν ἦν, καὶ οὐκ ἐπεχείρουν τὸ σύνολον, αὐτὸς δὲ ἔδειξε μὴ ὑγιῆς ὧν τὰς πίστεις. καὶ διὰ ταῦτα ὑπόπτως καὶ περὶ τῶν χηλῶν ἔχοντες ἀνοιγνύουσι, καὶ τὸν δόλον εὔρισκον φανερόν· ἄμμος γὰρ καὶ πέτραι τὰ πληρώματα ἦσαν, καὶ οὐδὲν ἦν τὸ παράπαν ἀμφίβολον τοῦ μὴ φενάκην εἶναι τὸ πᾶν ὃ ἐκεῖνος ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττεν. ὅθεν καὶ κενοὶ πρὸς βασιλέα ὑπέστρεφον. Ἄλλος δὲ τις ἐκείνων Φαρεντζανέζας, αὐτάδελφος

τοῦ κα ταστάντος δομεστίκου τῶν σχολῶν, Ἀμογαβάρου καὶ τούτου, προσχωρεῖ βασιλεῖ σὺν πεντήκοντα· ὃν καὶ προσδεξάμενος ὁ αὐτὸς τοκράτωρ τοῖς προσήκουσιν αὐτόν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἔστελλεν. ὡς καὶ πρέσβεις ἐκ Ῥόδου ἐξαποστεῖλαι πρὸς βασιλέα φρερίου ἐπὶ τῶν βασιλέως νηῶν, ἀξιοῦντας ἐκχωρηθῆναι σφίσι τὸ φρούριον, ὡς μετ' ἀγάπης οἰκεῖν καὶ εἰς ὑποταγὴν τοῦ βασιλέως λογιζέσθαι, μαχομένους ἐκεῖθεν Πέρσαις, καὶ βασιλεῖ τριακοσίου τῶν ἀρίστων πολεμάρχων συγκροτοῦντας, ὅπου ἄρα καὶ προσταχθεῖεν.

(31) οὐ μὴν δὲ καὶ βασιλεὺς ταῦτα τούτοις ἐπέθετο, ἀλλὰ προσετοιμάσας καὶ αὐθις τὰς νῆας ἐπὶ Ῥόδου πέμπει τὰ δυνατὰ προσαρήγων Ῥοδίοις. Τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς Βοηδρομιῶνος κατὰ τὴν καινὴν κυριακὴν καὶ ὁ φυλακίτης Μελιτηνιώτης θνήσκει, τῇ ἐξ ἀρχῆς ἐπιμένων γνώμῃ ὡσπερ καὶ ὁ Βέκκος, μηδὲν πλέον πρὸς βασιλέως ἀξιώσας ἢ τὸ ἐπὶ τινι τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀοικήτων νήσων ἀπαχθὲν τὸ ἴδιον σκῆνος ταφῆναι. ὃ καὶ γέγονε. καὶ εἰς τὴν Πλάτην ἐκκομίζεται καὶ εἰκαίως θάπτεται. μόνος δὲ τῇ φυλακῇ ὁ Μετοχίτης ἐγκαταλέλειπτο, μηδὲν καὶ αὐτὸς ἐνδιδοὺς ἔτι ὢν ἐξ ἀρχῆς ἐξείχετο.

32. Ἀμογάβαροι δὲ τὰ πολλὰ τῷ λιμῷ προσταλαιπωροῦντες (οὐδὲ γὰρ σπεῖρην ἤθελον), ἅμα δὲ καὶ τῆς ἐκ τῶν θνησκόντων δυσωδίας μὴ ἀνεχόμενοι, Ῥαιδεστόν καὶ Πανία καὶ τὰ τοῦ Γάνου καταλιπόντες παμπληθεὶ κατὰ τὴν τοῦ Καλλίου γίνονται. ἐκεῖ τοὺς ἐς φυλακὴν αὐτάρκη λιπόντες ὄλω ῥυτῆρι ἐπὶ Αἶνον καὶ Μεγαρίσιον γίνονται, ὅπου καὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐν δείας προσβάλλοντες καὶ ῥιψοκινδύνως μαχομένοι οὐδὲν ἤττον παρὰ τῶν προσχώρων ἐζημιοῦντο. καὶ πύστις ἦν πιστευομένη 637 ἐνίοις, καὶ τοῖς δοκοῦσι τῶν ἀκούοντων, ὡς τοῦ ποταμοῦ τῆς Μαρίτζης τὸ πολὺ τοῦ ὕδατος πρὸς θάλασσαν ἀποπτύσοντος καὶ βατοῦ ποσῶς γενομένου ποσὶ πρὸς Βολερόν διαπεραιωθήσονται. ὅθεν καὶ πολλοὶ προφθάνοντες ἐξώκουν ἐκεῖθεν καὶ τοῖς φρουρίοις ἐγκατεβύοντο, ὡς προνομῆς τύπον ἔχειν καὶ ὃν τόπον οὐπω τινὶ προενόμισαν.

33. Ἐτέρωθεν κατ' ἀνατολήν, καὶ μᾶλλον περὶ τὴν Νίκαιαν, δυσφόρως εἶχον τὰ πράγματα, τοῦ Ἀτμᾶν κλονοῦντος τὰ τῆδε, καὶ μᾶλλον ὅτι ἡ αὐταδέλφη τοῦ βασιλέως Μαρία καὶ τῶν Μουγουλίων οὕτω πως δέσποινα ὀνομαζομένη ἐπιστάσα Νικαία ἐξ ὑπερτέρου φρονήματος τῷ Ἀτμᾶν προσεφέρετο, καὶ εἰς τὸν Χαρμπαντᾶν ἐπεγκαλεῖν δήλη ἦν ἀπειλοῦσα. καὶ γέγονε ταῦτα, καὶ μυριάδες τρεῖς, ὡς ἡ πύστις εἶχε, περὶ που τὰ ἑῶνα μέρη Περσίδος ἐξεπέμποντο. καὶ πρὸς βασιλέα τὰ μήνυτρα ἔφθανον, καὶ βασιλεὺς πέμπων ἐπολυώρει σφᾶς συχνοῖς καὶ μεγαλοπρεπέσι φιλοτιμήμασιν. οὐδὲν δὲ ταῦτα νωθέστερον τὸν Ἀτμᾶν ἐποίουν καὶ περὶ τὰς πράξεις ὡσανεὶ προμηθέστερον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον παρώτρυνον, ὥστε καὶ Νικαία προσβάλλοντα ἐκσπᾶν 638 μὲν ἀμπελώνας, ἀφανίζουσιν δὲ λήϊα, καὶ τέλος προσβαλεῖν Τρικοκκία τῷ τῶν Νικαιέων ἐπιτειχίσματι, καὶ περικαθίσαντα σὺν πλήθει παντὶ τῷ περὶ αὐτόν τῶν Περσῶν πολλὰ μὲν παθεῖν ἐξ ἐκείνων ἀρειμανίων ὄντων καὶ μᾶλλον ῥυτῆρων τόξων ἀρχῆθεν, τέλος δὲ τοὺς τάφρους, οἷς ἐθάρρουν, σταυροῖς ἀναχῶσαντα καὶ πέτραις καὶ δένδροις καὶ χώμασιν αὐτοὺς παραστήσασθαι, καὶ φόνον μὲν πολὺν ἐξεργάσασθαι, ἑαυτῷ δὲ τὰ πιστὰ δοῦναι, ὡς γε ἔωκει, πρὸς τὴν τῶν Τοχάρων, εἰ ἐπιστῶσιν, ἐπίθεσιν. Θέρους δὲ ἦν ἀκμή, καὶ αἱ μὲν τοῦ βασιλέως νῆες περὶ που δέκα μετὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ Μαρούλη πρὸς Θάσον ἐξαπεστέλλοντο. καὶ γὰρ ἐπιστὰς τῇ νήσῳ δυσὶ ναυσὶ πρότερον ὁ τοῦ Μανουὴλ Ζαχαρίου πιστοτάτου τῇ βασιλείᾳ θεοῦ ἀνεψιὸς ἀπιστότατος, καὶ πειρατοῦ τρόπον ἐπιχειρήσας, αἰρεῖ τὸ φρούριον. ὃ δὴ καὶ ἀνακτίσας ὡς ἐχυρῷ ἐχρᾶτο φρουρίῳ, καὶ ἀπὼν διὰ τῶν οἰκειῶν κατεῖχε. καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἐξαποστείλας τὸν ἐπὶ τοῦ στρατοῦ σὺν ναυσὶ, προηγούμενον μὲν αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὴν νῆσον προσεδρίαν ἐπανετίθετο, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ φρούριον παραστήσαιντο, ἐπέσκηπτε δὲ πολυωρεῖν καὶ πρὸς Αἶνον διὰ τοὺς 639

Ἄμογαβάρους, ἐπεὶ καὶ οἱ περὶ τὸν Τζιμῆν, ὡς ἐλέγομεν, ἐπὶ τὴν Αἴνον γενόμενοι ἐπολιόρκουν καὶ ἐνεργέστερον ἐπεχείρουν, ὥστε καὶ ἀνορύττειν ἐκ μέρους τὰ κείνης θέμεθλα, εἰ καὶ πέτρα συμφύτῳ προσαράζαντες οὐκ εἶχον ὅ τι καὶ πράττειν. τέως δὲ καὶ οἱ ἔνδον, ἐνὸς τῶν τέχνην ὀρύττειν ἐχόντων προσφυγόντος ἐκείνοις, ἀνώρυττον ἔνδοθεν ἀντικρῦ, καὶ προτερήσαντες αἴφνης τὸ ἀνορυττόμενον προσάζαντες τοὺς ἔξωθεν ἐκεῖ συνέσχον καὶ ἐξηφάνισαν. σιτηγεῖσθαι δ' ἤθελον, ὅτι καὶ λιμοῦ ἐκινδύνευον γίνεσθαι παρανάλωμα. ὅθεν καὶ μικράς τινας νῆας ἐξετοιμασάμενοι ἐς τὸ πέραν κατήπειγον τῆς Μαρίτζης, ἐφ' ᾧ περ ἐκ Βολε ροῦ σιταρκοῖντο. αἷς δὴ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐντυχόντες οἱ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὴν ἐπ' αὐτὰς ἐπέσπευσαν δῖωξιν, λιχνευσάμενοι πρὸς τὸ θήραμα. τάχ' ἂν καὶ κατηυστόχουν τῆς ἄγρας εἰς τέλος· εἰ γὰρ ὑφεικότων τούτων τῆς ἐλασίας ἐκείνοι ἀνωΐστως καὶ εἰσέτι τὸν ποταμὸν παρήλλαξαν, καὶ ἐπὶ τῶν πέραν τόπων ἐς ὅσον ἦν ἀποτέρω ἐγένοντο, τάχ' ἂν φθάσαντες οὗτοι ἐντὸς ἀφύκτων ἀρκύων εἶχον ἐκείνους, μηδὲν ὠφεληθησομένους, εἰ καὶ τῇ χέρσῳ προσήραττον, ἀδυνάτου ὄντος ἐπανασώζεσθαι πρὸς 640 τοὺς ἰδίους διὰ τὸ μεταξὺ ἐμποδῶν κείσθαι τὸν ποταμὸν. νῦν δ' ἄλλα λιχνευσάμενοι οἱ ἡμέτεροι ἐμφανεῖς ἦσαν ἐκείνους κατα διώκοντες πρὶν παραλλάξαι τὸν ποταμὸν. ὅθεν καὶ ἐν στενῷ τῆς σωτηρίας ἐλθόντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως μάχεσθαι, προσαράττουσι τῇ ξηρᾷ, καὶ τῇ χέρσῳ πιστεύσαντες ἑαυτοὺς, τινῶν ἐαλωκότων συνάμα ταῖς ναυσίν, οἱ πολὺοὶ σώζονται. οἱ μὲν οὖν ἔργον μαχαίρας, αἱ δὲ πυρὸς ἐγένοντο παρανάλωμα. Γίδας δὲ τις ἀνεψιὸς Θευδερίχου τοῦ κατὰ Σικελίαν ἐξάρχοντος, ἀκουσθὲν ὡς οὐδὲν ὄλως οἱ τῶν Ἄμογαβάρων ἐξάρχοντες συμφωνοῦντες ἐνὶ τὴν σφῶν ἡγεμονίαν πιστεύουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Φαρέντα Τζιμῆν ἐθέλουσι τάττεσθαι, οἱ δὲ σὺν αὐτῷ τῷ Φαρέντῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὄλων Μπυριγερίῳ προτρέπουσι (καὶ γὰρ οὗτος αὐτῆς ἐπανήλθε, καθὼς ἐν τοῖς ἄνω λόγοις ἐλέγομεν, οὐκ οἶδα πῶς ἐκ Γενούας ἀποδράς), οἱ δὲ περὶ τὸν Ῥομοφόρτον ταττόμενοι τῶν λοιπῶν οὐδὲν ἐπαῖουσι (μηδὲν γὰρ αὐτὸν Ῥομοφόρτον τὸ ὑπὸ τὸν Μπυριγερίον τάττεσθαι καταδέχεσθαι), (34) διὰ ταῦτα ὁ τοιοῦτος παρὰ Θευδερίχου σὺν ἅμα μακραῖς ναυσὶν ἑπτὰ, ὡς ἡ φήμη εἶχεν, ἐξαποστέλλεται. οἱ δὲ τὸν τοῦ Ῥηγὸς Σικελίας Ματέρκα Φαρέντε ταῦτα πράττειν ἐφήμιζον. οὐκ οἶδα δὲ εἰ Γίδας ὦν κατ' ὄνομα κρεῖττον τῶν 641 υἱῶν τοῦ Ῥηγὸς ὑπεκρίνετο, ὡς ἔξωθεν περιλαεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὄνομα κατὰ τι σέμνωμα μέγιστον. ὅμως μὲν οὖν ἐλθόντος ἀκείνου, οὐδὲν ὄλως οἱ πάντες συνεφώνουν ὑπ' αὐτῷ τάττεσθαι, καὶ μάλιστα Ῥομοφόρτος, ὑπερηφανῶν ὄλως καὶ μεγαλίζομενος, εἰ χώρας ἦς αὐτὸς διὰ σπάθης ἤρξε, καὶ δυναστείαν ἐτέρῳ παραχωροῖ ἐξ ὑπογούου φανέντι. καὶ οὐ τῇ τῶν λοιπῶν βουλῇ συνυπήγετο, ἀλλὰ καθ' αὐτὸν στρατηγεῖν ἠβούλετο. πύσταις τὸν βασιλέα κατελάμβανον καὶ ὡς οὐδ' αὐτὸς Γίδας ἔτι προσμενεῖ, οὕτως ἀσυμφώνως ἐχόντων Ἄμογαβάρων. τέως, ὅποσον ἦν, τοὺς περὶ Τζιμῆν κατεμάλασεν ὁ κρατῶν μείζοσιν ἢ κατ' αὐτοὺς ὑποσχέσεσι, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐφάπαξ ἀσυμφωνίαν ἐντεῦθεν συνίστα, καὶ τὰς καθ' ἡμῶν συνθεσίας τούτων ὡς τὸ εἰκὸς ἀνέβαλλεν. ὅσον γὰρ ἦν τὸ ἀπὸ μεθόδου καὶ ξυνέσεως, οὐδὲν οἱ καὶ ἐνελέλειπτο, βαθυσκεμμονὶ ὄντι, εἰ καὶ δυνάμεσιν ἐνελέλειπτο, ἐπικλᾶν ἐς ὅσον γε καὶ ἐνεδέχετο τὰς τούτων ὀρμάς. ὅθεν καὶ τὰ κατ' ἀνατολὴν οἶον ἐς τριβὰς ἐτίθει, 642 ὡς αὐτίκα ἐφεξόμενος τῶν ἰδίων, ἦν γε καὶ ἐπιεικῶς ὀρμήσειε. τὰ δὲ κατὰ δύσιν καὶ λίαν ἐπολυῶρει, ἐξανασπᾶν ἐφιέμενος τὸ οἶον κακὸν ἐγκόλπιον. ταύτη τοι καὶ Ἀτμᾶν ἐπὶ πλεῖστον ταῖς ἐλπίσιν ἀπαιωρούμενος, οὐδὲν ἦν τῶν περὶ Νίκαιάν τε καὶ Πύθια καὶ πάντα μέχρι καὶ θαλάσσης, ἅπερ οὐ κατέσχευεν. 35. Οἱ δὲ τῆς ἐκκλησίας πρωτεύοντες, καὶ ὡς ἤδη προεῖπομεν, ὑφορώμενοι, οἱ δὲ ἐν οὐδενὶ λογιζόμενοι, καὶ οἱ ἔχοντες οἰκονομίας ταύτας ἀποστερούμενοι καὶ αὐτῶν ὀφφικίων (ὅταν γὰρ τις ἐν οὐδενὶ λογιζῆται, κἂν ὀφφικίον ἔχη, εἰς οὐδὲν αὐτῷ χρησιμεύει), ἀλλὰ καὶ τῶν

προσόδων ἀποστερούμενοι, καὶ ὄνει διζόμενοι ἀμέλειαν, καὶ καθ' ἑορτὰς μεθ' ἱματίων ἀπαντᾶν προσταττόμενοι, ἐπιμέλειαν δὲ ζωῆς παρὰ τοῦ πατριαρχεύοντος οὐδὲ κατ' ὄναρ ἔχοντες, οὕτω γοῦν πάσχοντες τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς προσόδου αὐτῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς οἷον ἐπικαμφθεὶς, καὶ πατριάρχην μετακαλεσάμενος, εἰς κοινὴν τοῦτο σκέψιν θέμενος, ἐσκόπουν περὶ τούτου. ὁ δὲ πατριάρχης τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν προεβάλλετο. τέλος συνετάξατο δοῦναι ἐκάστῳ ἀνὰ ἕξ τῶν νομισμάτων, ἄλλω δὲ ἀνὰ ὀκτώ. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδὲν ἔλεγεν εἶναι ὀλίγον γὰρ καὶ ταῦτα 643 βιωτικοῖς. ὅμως τούτου γεγονότος οὐδὲν οὐδεὶς ἐλάμβανεν. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέσου νυκτὸς ἐγγὺς παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀπαντᾶν ἠναγκάζοντο, καὶ διὰ μέσου τῆς ὑμνωδίας ὀμιλῆσαι μηδένα μηδενί, μήτε εἰς ἀριστερὰ κλίνειν μήτε εἰς δεξιὰ, ἀλλὰ ἀκλινεῖς ἴστασθαι, καθὼς ὁ τῶν ἱερῶν κανόνων βεβαιοῖ λόγος. διὰ ταῦτα γοῦν ἀμελῶς εἶχον καὶ σπανίως ἀπήντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὡς εἰπεῖν ἀπεσχίζοντο. ὁ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστέλλων αὐτοῖς μετεκαλεῖτο, καὶ μᾶλλον ἔλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσον τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων (μετὰ τούτων γὰρ τὰς συνόδους ἐποίει) ὡς δῆθεν εὐλογα λέγων. ἀναγκαζόμενοι οὖν οἱ τῆς ἐκκλησίας πρωτεύοντες ἀποστέλλουσι γράμμα τῷ πατριάρχῃ ἔχον ἐπὶ λέξεως οὕτως. "ἄνωθεν ἡ τοῦ θεοῦ ἐκκλησία, παναγιώτατε δέσποτα καὶ οἰκουμενικὴ πατριάρχα, οὐχ εὔρε θεσμούς καὶ τάξεις, ταύτας ἐφύλαττε μέχρι σοῦ· καὶ οἱ κατὰ καιρὸν πατριαρχεύσαντες καὶ εἰς ἕκαστος τῶν τοῦ κλήρου τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας κατὰ τὸ στοιχοῦν τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ χρόνου βαθμὸν εὕρισκον. ἡμεῖς δὲ σμικρολογίαν καταγνωσθεῖμεν καὶ βαρυκάρδιοι ὄνειδισθεῖμεν, ὅτι ἀφέντες τὰ μεῖζω ζητεῖν ζητοῦμεν τὰ ἐλάττω καὶ οὐδὲν εἰς ψυχὴν χρησιμεύοντα; οὐ ζητοῦμεν ἡμέτερα, δέσποτα, ἀλλὰ τὰ τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. αὕτη 644 ἡ τάξις τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ κλήρου, ἣν ἡμεῖς εἰς τὸ ἀκριβὲς εἰδότες, ταύτη ἐνεγράσαμεν. καὶ καθ' ἑκάστην ἄλλοι καὶ ἄλλοι προσήρχοντο καὶ προσεδέχοντο, οὐ μάταιοι ὄντες καὶ φαῦλοι, ὅτι ἕξ νομισμάτων κατ' ἑνιαυτὸν δουλεύειν ἀπέστησαν, οὐ μὰ τοὺς ἱεροὺς θεσμούς, οὐς οἱ πατέρες παρέδωκαν· ἀλλὰ τῇ χάριτος φυλαττόμενοι δυνάμει πάντες ἐκεῖνοι καὶ πατριάρχαι καὶ ἄρχεις ἦσαν, καὶ διδάσκαλοι κοινοὶ καὶ φωστῆρες τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐμπρέποντες ἀξιώμασι, τίμιοι καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσιν, ἔχοντες ἐλευθερίαν προηγουμένως, ὡς δὴ αὐτῶν γινομένων τῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπάντων. καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τῆς ἐκκλησίας προστατοῦντες τοὺς τοῦ κλήρου μέλη αὐτῶν ἐλογίζοντο. νῦν δέ, ἀλλὰ τί; ἀλλ' ἔχει τις προβάλλεσθαι τὴν τοῦ καιροῦ δυσκολίαν, ὡς καὶ πολλάκις ἡ ἀγιωσύνη σου. ἀλλὰ μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαίων καὶ ἡμεῖς, καὶ ὡς ἕκαστος ἔτυχεν ἔχων οὕτω καὶ ἡμεῖς· ἀλλὰ μόνοι ἡμεῖς δυστυχοῦμεν. καὶ οὐχ ὅτι ἀπορεῖ ἡ ἐκκλησία· ἀλλὰ καὶ εὐπορεῖ, ὅσον οἶδαμεν. ἀλλ' ὅτι ἀπαιτούμενοι κατὰ κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἀπαντᾶν μεθ' ἱματισμῶν ἡμεῖς καὶ καθ' ἑκάστην σχολάζομεν καὶ οὐχ ἁμαρτάνομεν εἰς τοῦτο. ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τοῦτο ἀπολογούμεθα. οἶδαμεν γὰρ τοὺς μεγίστους ἄνδρας ἐκείνους τοὺς πρὸ ἡμῶν, ὧν καὶ τοὺς τόπους ἡμεῖς ἐφθάσαμεν, ὅτι οἴκοι ναοὺς ἔχοντες καὶ ἱερεῖς τὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτῶν ἐξετέλουν, ἐσχόλαζον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ὡς 645 εἶχεν ἕκαστος δυνάμεώς τε καὶ προαιρέσεως. αἱ δὲ ὑπηρεσίαι ἐκείνων αἱ τῶν ὀφφικίων ἐκείνων ἦσαν ἐνέργειαι, τοῦ μὲν ὡς οἱ κονόμου, τοῦ δὲ ὡς σακελλαρίου, τοῦ δ' ὡς χαρτοφύλακος, καὶ σκευοφύλακος ἄλλου, καὶ καθεξῆς τῶν λοιπῶν. ξένον οὖν εἰ ἐκείνων ἀφαιρεθέντες τὰ μὴ προσήκοντα ἀπαιτούμεθα. τέως δὲ καὶ συχναὶ γραφαὶ τῆς ἀγιωσύνης σου εἰς τοῦτο ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς εἰς ὅπερ οἱ πατέρες ἡμῶν νηπιόθεν ἡμᾶς ἐδίδαξαν καὶ οἱ παιδαγωγήσαντες. εἶτα δὲ καὶ πολυετὴς οὗτος χρόνος, καθ' ὃν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ προσεδρεύομεν καὶ σχολάζομεν μεθ' ἱερῶν ἐνδυμάτων. ταῦτα ζητησάσης τῆς ἀγιωσύνης σου πράττομεν, οὐ τόσον δι' ἐντολήν πατρικὴν ὅσον καὶ ἡμῖν αὐτοῖς

περιποιούμε νοι τὴν τιμὴν. ἀληθὲς δὲ ὑπ' ὀλίγον ἡμελήσαμεν. καὶ ἡ αἰτία οὐκ ἀφ' ἡμῶν. ἐπειδὴ ἐπέστη ἡ ἀγιοσύνη σου, ὥσπερ ἂν μὴ εἶχεν ἡ ἐκκλησία κληρον, οὕτως ἤρξω πρὸς ἡμᾶς διατίθεσθαι, μὴ φροντίζων ἡμῶν τὸ σύνολον, μήτε μείζονος μήτε ἐλάττονος. καὶ πρὸς τοιαύτην ἀκυβερνησίαν τὰ πολλὰ τῆς προσεδρείας κατημελήσαμεν, ὅτι οὐκ ὀφρικόιον ἐνηργεῖτο, οὐδὲ ἄλλο τι, ἢ πρόσοδος ἢ τιμὴ ἢ ζωὴ, ἐκείθεν ἐφαίνετο. διὰ τοῦτο προσεδράμομεν εἰς τὸν κοινὸν εὐεργέτην ἡμῶν τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. καὶ ὅποθεν ἐνεποδίσθη ἡ ἀπεκείθεν εὐεργεσία ὁ θεὸς οἶδεν. ὅμως διε 646 τάξω διδόναι τὸ ἡμισυ τῆς ρόγας. καὶ ὁ βασιλεὺς ὀλίγον εἶναι διέκρινεν. ἀλλὰ τί κἂν τοῦτο γίνεται; ἢ ἐν λόγῳ τινὶ ἔσμεν ἢ ἐν τιμῇ; ὀπόσσην δὲ κακοπάθειαν ἔχομεν, ὁ θεὸς μαρτυρήσει καὶ οἱ ἐλεοῦντες ἡμᾶς. εἶτα τί ἔδοξε τῇ ἀγιοσύνῃ σου ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πικρίας; ὀνειδιζόμεθα γὰρ ὡς καιροσκοποῦντες Μαρτίους καὶ Σεπτεμβρίους. καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ θρυλλουμένη δόσις τὰ ἐξ ὑπέρπυρα ἢ καὶ ὀκτώ. αἱ αἱ, δέσποτα, τί πρὸς ταῦτα διανοεῖται ἡ ἀγιοσύνη σου; θαῦμα μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅπερ εἰς ἡμᾶς διαπράττει. ὅτε καιρὸς δόσεως, ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, ἡ βία καὶ τὸ δυσχερὲς τοῦ καιροῦ. καμνέτωσαν, ταλαιπωρεῖτωσαν· κοινὴ γὰρ ἡ δυσχέρεια. ὅτε δὲ καιρὸς δουλείας, ἀπαιτεῖς ἡμᾶς οὕτως δουλείαν ὥσπερ εἰ εἶχομεν ἱκανῶς τῶν οἰκονομιῶν ἡμῶν. ὅταν δὲ ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, πρῶτον ἀμειδὲς ἦθος καὶ ἀπροσήγορον λαμβάνομεν. τέως δὲ εὐχὴ ἀνεθῆναι τῶν δυσχερῶν καὶ τὸν ἅγιον βασιλέα ἡμῶν. καὶ τότε ἀναδραμούμεθα πρὸς τὸ θεῖον κράτος αὐτοῦ, καὶ ὅπερ ἂν νεύση ἡ ἀγία ψυχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τοῦτο καὶ γενήσεται· εἰ δὲ καὶ οὕτως ὀρίση δουλεύειν ἡμᾶς, οἱ καταδεξάμενοι προσκυνήσουσιν. ἡμεῖς δὲ πλέον οὐκ ἔχομεν λέγειν πρὸς τὴν σὴν ἀγιότητα, εἰ μὴ ὅτι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ καὶ 647 ἐγεννήθημεν καὶ ἐτράφημεν καὶ ἐγηράσαμεν, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πάλιν μενοῦμεν καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἡμῖν δουλεύσομεν. ἡ δὲ σὴ ἀγιοσύνη οἶδεν ὅτι ποιεῖ, ὅτι καὶ ἐὰν καὶ τι ἐναπολειφθὲν ἢ τῶν ἡμετέρων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ αὐτὸ περισυνάγει ὁ τῶν σῶν δικαίων ἔφορος. καὶ τοῦτο καλόν; πλὴν δὲ τοῦτο μόνον παρακαλοῦμεν, ὅτι ἐπεὶ τὰς σὰς γραφὰς τὰς πρὸς ἡμᾶς συνοδικῶς προστάτεις ἀναγινώσκεσθαι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ἡγούμενοι ἐπιψηφίζονται ἡμῖν τὰ ἀρεστὰ τῇ ἀγιοσύνῃ σου, ἵνα ἀναγνωσθῇ καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡμῶν, καὶ ὅτι ἂν διακρίνωσιν ὡς Χριστιανοί. καὶ ἄλλο πιέζει ἡμᾶς δεινότερον, τὸ ἐπὶ τοσοῦτοις χρόνοις ἀπροβιβάστους διαμένειν ἡμᾶς. ἔδοξε τοῦτο ὑμῖν, καὶ ἔστω. ὅπου ἡ ζημία πίπτει, ὁ συνετὸς οἶδεν. τὸ δὲ καὶ τῶν προσόδων τῶν ὀφρικών ἡμῶν στερεῖσθαι καὶ ἀπὸ λιμοῦ ἀποθνήσκειν, ποῖος κανὼν τῆς ἐκκλησίας ἢ ποῖα τῶν πατέρων πρᾶξις ἢ ποῖα δικαίωματα δίδωσιν; ὅμως ἔστω καὶ τοῦτο. πλὴν ἵνα μὴ αὐτοφόνται γενώμεθα, τὰς τῶν Χριστιανῶν περιθρεζόμεθα θύρας καὶ ἀπατήσομεν, καὶ μολοβροί, οἴμοι, οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι ἐκ τῶν Χριστιανῶν θυρῶν τραφησόμεθα, πλατεῖ τῷ στόματι ἐκ τραγωδούντες, ὡς εἰκός, τὰ ἡμέτερα. παρακαλοῦμεν ἡσυχάζοντες. καὶ μὴ ἐκ τῶν σῶν γραφῶν παροτρυνώμεθα, καὶ ταῦτ' ἀδικούμενοι. τέως δὲ δουλεύειν μὲν μέλλομεν κατὰ δύναμιν, 648 τὸν δὲ μισθὸν ἡμῶν θαρροῦμεν ὡς, εἰ θεὸς θέλοι, οὐκ ἀπολέσομεν, κἂν κάλαμον συντετριμμένον κατεάγειν οὐκ ἀποκνεῖς καὶ τοῦ καιροῦ δριμύτερος γίνεσθαι. ἐχρῆν δὲ οὐχ οὕτω τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλανθρώπου πιστευόμενον πνεύματος. ταῦτα ἡμεῖς βία σθέντες εἶπομεν, πλὴν ὡς Ῥωμαῖοι καὶ ἐν Χριστῷ ἀπελεύθεροι, οὐ καταδουλούμενοι τὴν ἐλευθερίαν. καίτοι γε Σευήρου καὶ Ἀντωνίνου ἀσεβῶν βασιλέων ἀντιγραφαὶ καλῶς ἔχουσαι καὶ ἐπὶ τοῖς εὐσεβέσι κατέχονται, ὡς μὴ ἀναγκάζεσθαι παρὰ δύναμιν τοὺς δούλους κἂν ὀπωσδήποτε. εἶτα τὰ δικαιώματα τοῦ θεοῦ ὡς ἐπ' ἐκκλησίας ἱσταμένους ὄλους ἐστηλωμένους εἶναι θεῷ δεῖ, μηδὲν πρὸς ἀλλήλους, κἂν ἀναγκαῖα παρεμπέσοι χρεια, τὸ οἰονοῦν ὀμιλοῦντας, καὶ τοῦτο ἔπρεπε καὶ ἡμῖν γίνεσθαι, δέσποτα; εἰ κατὰ μοναχοῦς καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐκεῖνοι ἐκκλησιαζόμεθα, ὥστε μὴ καλῶς

ἐπιφώσκειν τὴν ἡμέραν καὶ ἀπολύειν, μηδέ τινας τῶν ἕξω προσαπαντᾶν. νῦν δὲ ἐκ μεσονυκτίου ἔς μέσην ἡμέραν ἰστάμεθα, καὶ λαὸς καὶ πλῆθος καὶ κώδωνες, καὶ οὐκ ἔστι τὸ ἐνεργούμενον πᾶν προσευχή, ἀλλ' ἔστι καὶ καλλιφωνία καὶ ἀναγνώσματα καὶ καθέδρα καὶ ἄνεσις διὰ μέσου, καθ' ἃ ἄλλους μὲν ἕξεστι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὸ παριστάμενον ὡς ἀναγκαῖον. οὐδὲ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἄλλους τοὺς οἰκονόμους ἔχομεν, ὡς ἐντεῦθεν ἀπολυομένους τραπέζαις ἐτοίμαις ἐφίστασθαι, ἀλλὰ τυχὸν ἐκ διαλειμμάτων κατὰ 649 τὸ εἰκὸς φροντίσομεν. μὴ οὖν κατὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην δὴ καὶ μεγίστην καὶ τοὺς χθαμαλοὺς ἡμᾶς καὶ βιωτικὸς ἔχειν θέλε, καὶ εἰς κατάγνωσιν ἀμελείας τίθει τὰ τῆς ἀνάγκης. ἀτονήσομεν γάρ, πίστευσον. καὶ ἐὰν μέλλωμεν ἐντεῦθεν κατακρίνεσθαι, πλεόν μὴ ζητεῖτω ἡ ἀγιωσύνη σου εἰς ἐτοίμην κατάγνωσιν. καλὸν τάξις, καλὸν προσευχή, καλὸν εὐλάβεια, καλὸν τῶν ἀγαθῶν ἕκαστον. ἀλλὰ τί ταῦτα τοῖς κυμαγωγομένοις ἡμῖν διὰ τὴν ψῦξιν τῆς ἀγάπης, ὡς ὁ κύριος ἔφησεν; ἔστ' ἂν τὸ σκάφος σώζηται, τότε χρὴ καὶ ναύτην καὶ κυβερνήτην σπεύδειν πρὸς σωτηρίαν τοῦ κλυδωνιζομένου, ὅταν δ' ἡ θάλασσα ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ συμφορῶν περιγένηται, μάταιος ἡ σπουδή. ὅπως δὲ κατηντήσαμεν νῦν, καὶ τὰ ἡμέτερα καλύβια μαρτυρήσουσιν. ταῦτα γοῦν προσαναφέρειν μέλλομεν τῷ ἀγίῳ ἡμῶν δεσπότη καὶ βασιλεῖ. καὶ εἰ μὲν διακρινεῖ ἡ ἀγία αὐτοῦ βασιλεία πάσχειν ἡμᾶς τοιαῦτα, ἴσως ὑποστησόμεθα καὶ μὴ θέλοντες· τοῖς γὰρ ζωῆς καὶ τιμῆς ἀναξίοις οὐκ ἀποθύμιος οὐδὲ ὁ θάνατος. εἰ δέ τι καὶ φιλανθρωπευθεῖημεν χάρις μὲν θεῷ, χάρις δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ. κεφάλαιον τῶν λόγων. ἢ ὡς κληρονόμους δυσωπήθητε, καὶ 650 φροντίδα θέσθ' ὅπως καὶ εἰς τὸ λοιπὸν στρατολογοίμεθα ταύτην δὲ τὴν πνευματικὴν στρατείαν, εἰ ὀρέγεσθε, πλὴν κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς δυνάμεως, καὶ μὴ ἀναγκαστῶς οὕτω καὶ μετ' ἐπιταγμάτων μειζόνων· πολλῶ γὰρ ἔλλειπον πρὸς τὰς ἐπιταγὰς καὶ τὸ δοθησόμενον οἶδαμεν. ἢ ὡς κατασαπεῖσιν ἤδη τῇ τοιαύτῃ στρατείᾳ καὶ ἀποτάκτοις τὸ γράμμα δότε τὸ τῆς ἀφέσεως. κἂν τι τότε καὶ διδῶτε πρὸς σιτισμόν, μὴ ὡς μισθὸς λογιζέσθω, ὡς προσοπαιτεῖσθαι μεγάλας καὶ τὰς δουλείας, οὐ κατὰ χρεῖαν τόσον, ὡς οἴομεθα, ἢ κατ' ἐπήρειαν, ἀλλ' ὡς προὑπηργμένων πόνων τε καὶ καμάτων πολυχρονίων ἀντέκτισις. πάντως δέ γε καὶ τὸ ἀπόλεμον γῆρας ἐν τοῖς τιμίῳις διὰ τὰ φθάσαντα." 36. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔς τοσοῦτον εἰς δεῖξιν μετρίαν τῶν καταλαβουσῶν τοὺς τῆς ἐκκλησίας παραλυπήσεων. ἡμῖν δὲ πόνος ἄλλως εἰς τέλος τοὺς καταλύσαντες τῆς ἱστορίας λόγους. πλὴν ἀλλ' εὐχόμεθα πάλιν καὶ τὰ βελτίονα. καὶ εἰ θεὸς βραβεύει, οὐκ ἂν τὴν χεῖρα ἐφέξομεν τοῦ μὴ προθύμως τὰ τῆς ἐπα 651 νακλήσεως καθόσον εὐποροῦμεν συντάττεσθαι. δεινὸν γὰρ εἰ συμφορὰς μὲν ὑπέστημεν γράφειν ταύτας κοινὰς, δεινὰς δὲ καὶ τῷ κόσμῳ, δεινὰς δὲ καὶ ἡμῖν, ἀποναρκοίημεν δὲ εἰ θεὸς διδοίη τὰ καλά, καὶ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς εἰς θεὸν μεγίστης ἐλπίδος καὶ πίστεως προσδοκῶντος τὰ βελτίονα, μηδὲ αὐτοῦ τὸ παράπαν ἐπινυστάζοντος, ἀλλ' ὡς δυνατὸν ἀντιμαχομένου πρὸς τὰ παγχάλεπα. νῦν δὲ ἐπιεικῶς φημίζονται καὶ τὰ βελτίω, καὶ ἔνθεν μὲν ὡς ἐγγὺς τρισμῦριοι Τόχαροι πεμφθέντες παρὰ τοῦ Χαρμπαντᾶ μεγάλῃν, καὶ ὡς οὐκ ἤλπισέ τις ἀναστολὴν ἐργάζεσθαι ἄρχονται τῶν Περσῶν, ὥστε καὶ ὅσα φρούρια Ῥωμαίων ἐαλώκεσαν πρότερον, ἀνὰ δὲ τὰ ὄχυρά τοῦ Ὀλύμπου παραβυσθῆναι. ἐκ δύσεως δὲ Ἀμογάβαροι ἀφέντες ἃ κατεῖχον, τὸν ποταμὸν περῶσι Μαρίτζαν, ἐς ὃ τάκεῖ διελθόντες ἀπαλλαγεῖεν, ὡς ἂν τε καὶ δύναιτο, καὶ ὡς μὲν οἴκαδε, ὡς δὲ ἔλεγον, ἐφ' ᾧ προσβάλλοιεν Ἄθω, εἰ τέως αὐτοῖς ἀναιμωτὶ τὰς ἐν τῷ μεταξύ κλεισωρείας διελθεῖν γένοιτο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς φήμης· 652 ἐκεῖνοι δὲ ἀπάραντες ἀπὸ τῆς Αἴνου, Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς Τούρκοις, Μπυριγέριος σὺν Φαρέντα Τζιμῆ καὶ Γίδας, ἔχθραν δὲ πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες, ἀλλ' οὕτω μὲν ἀπελθόντες κατήντησαν εἰς Κασάνδρειαν, κάκεῖ πρὸς ἀλλήλους διετεχνάζοντο. ὁ γὰρ Ῥομοφόρτος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν Τούρκοις ἐχθραίνων ἦν Μπυριγέριον, Φαρέντα Τζιμῆν καὶ Γίδαν, κάκεῖνοι

σύμπαντες τούτῳ. ὁ δὲ Ῥομοφόρτος συνεῖς τὴν ἐπιβουλήν ἐνέδραις τὴν μάχην ἐπίστευσεν, καὶ πόλεμον προσαράξας κατὰ κράτος νικᾷ, ὡς πεσεῖν μὲν Μπυριγέριον, τὸν δὲ γε Φαρέντα ἀκλεῶς ἀλῶναι, εἴτ' αὐθις ἀπολυθῆναι παρὰ τοῦ Ῥομοφόρτου. ὁ δὲ Φαρέντα Τζιμῆς ἀπογνοὺς τοῖς ὄλοις, ὥσπερ τις πλανήτης καὶ αἰχμάλωτος αὐτομολεῖ τῷ δομεστικῷ πρὸς Ξάνθειαν· ὃ καὶ μόλις γνωσθὲν περισώζεται. οἱ μέντοι γε παρὰ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ πεσόντας προσέπεσον Ῥομοφόρτῳ, καὶ οὕτω πρὸς Θετταλίαν ἀπήρην. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅπη θεῶ φίλον, ἀγέσθω. ἄγοιτο δὲ κατ' ἐλπίδας χρηστάς, καὶ ὡς ἢ τοῦ κρατοῦντος ἔχει πεποιθήσις. ἢ μέντοι γε συνόλη ἱστορία τῶν δεκατριῶν λόγων περιέχει χρόνους δέοντος μόνου πεντήκοντα, καθ' ὃν καιρὸν καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὸν αὐτὸν τῆς ἡλικίας παρίππευε χρόνον.